

JOURNAL OF THE MYANMAR ACADEMY OF ARTS AND SCIENCE

**Myanmar, Oriental Studies, Archaeology,
Anthropology, Library and Information
Studies**

Vol. XXI, No.4, November, 2024

Myanmar Academy of Arts and Science

Edition

2024, November, 200 Copies

Copyright

Ministry of Education

Published by

Dr Maung Kyaw (00322) Vice-President,
Myanmar Academy of Arts and Science

ISSN 2520-0186

LCCN 2003-323143

Printed by

U Tin Soe (00171), Manager

Universities Press, Yangon, Myanmar

FOREWORD

The Myanmar Academy of Arts and Science (MAAS) was constituted on August-16, 1999 with four major fields of endeavour, namely:

- (a) Introduction to Modern Methods of Teaching and Learning
- (b) Promotion of Research Activities through Research Guidelines
- (c) Dissemination of Knowledge and Emerging Technologies
- (d) Motivating New Generation of Experts and Academics

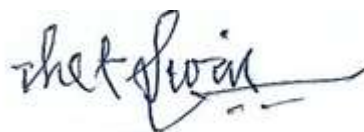
In pursuance of these endeavours, MAAS has, since the year 2001, held Research Conferences and published research papers in the Journal of the Myanmar Academy of Arts and Science.

At the Research Conference held on 19- 21 December 2022, a total of (223) research papers were read and outstanding papers have been published in volume XXI as follows:

Vol. XXI, No.1	Chemistry, Industrial Chemistry
Vol. XXI, No.2	Physics, Mathematics and Computer Studies
Vol. XXI, No.3	Zoology, Botany, Marine Science
Vol. XXI, No.4	Myanmar, Oriental Studies, Archaeology, Anthropology and Library and Information Studies
Vol. XXI, No.5	Geography, History, International Relation, Geology, Statistics, Management Studies, Law, Journalism
Vol. XXI, No.6	Educational Theory and Management, Curriculum and Methodology
Vol. XXI, No.7	Educational Psychology

The executive committee members of Myanmar Academy of Arts and Science had been reconstituted on 4 August 2022 and again reconstituted on 8 March 2024, by the Ministry of Education with the Approval of the Government of the Union of Myanmar. Accordingly, the Publication Committee along with the Editorial Board have been formed. The primary mission of the academy is to develop and promote Higher Education in preparing future generations to meet the challenges in the 21st century.

The majority of the papers in these issues represent findings of research conducted by aspirants as well as postgraduate candidates in partial or total fulfillment of requirement for these degrees. We, the members of MAAS, do appreciate the editing work done by senior professors and scholars of high standing, these papers would prove useful, and not only for other candidates but also for all those who are interested in the results of systematic research and inquiry.

Dr Thet Lwin
President

The Myanmar Academy of Arts and Science

Editorial Board

Chief Editor	- Professor Dr. Maung Kyaw
Editors	- Professor Dr Khin Than Oo

Editors

(Myanmar, Oriental Studies, Archaeology, Anthropology, Library and Information Studies)

Myanmar

Dr Khin Aye, Full-Time EC Member, Myanmar Language Commission

Dr Daw Khin Myint, Professor and Head (Retd.), Department of Myanmar, Yangon University of Distance Education

Dr Khin Swe Myint, Professor and Head (Retd.) Department of Myanmar, University of Yangon

Dr Maung Maung, Professor and Head (Retd.) Department of Myanmar, Yangon University of Education

Dr Thein Naing, Professor and Head (Retd.) Department of Myanmar, Sittway University

Dr Kyi Kyi Oo, Professor and Head (Retd.) Department of Myanmar, Dagon University

Dr Su Su Nwe, Associate Professor (Retd.) Department of Myanmar, University of Yangon

Dr Tun Aung Kyaw, Professor and Head, Department of Myanmar, University of Yangon

Dr Aung Kyaw Moe, Professor and Head, Department of Myanmar, University of Mandalay

Oriental Studies

Dr Nwe Nwe Yee, Professor and Head (Retd.), Department of Oriental Studies, University of Yangon

Dr Hnin Hnin, Professor, Department of Oriental Studies, University of Yangon

Dr Khin Lin Myint, Professor and Head, Department of Oriental Studies, Yangon University of Distance Education

Dr Win Win Yee, Professor and Head, Department of Oriental Studies, University of Yangon

Dr Thi Thi Tun, Professor and Head, Department of Oriental Studies, University of Mandalay

Archaeology

Dr Yee Yee Aung, Professor and Head (Retd.), Department of Archaeology, University of Yangon

Dr Kyaw Mhau Aung, Professor and Head, Department of Archaeology, Dagon University

Dr Than Aye, Professor, Department of Archaeology, Yadanabon University

Dr Pyae Phyu Kyaw, Professor, Department of Archaeology, University of Yangon

Dr Ye Tun, Professor, Department of Archaeology, University of Yangon

Dr Kalyar Myat Myat Htwe, Professor, Department of Archaeology, University of Yangon

Dr Soe Ni Tun, Professor and Head, Department of Archaeology, University of Yangon

Dr Aung Moe, Professor and Head, Department of Archaeology, University of Mandalay

Anthropology

Dr Mya Mya Khin, Pro-Rector, Department of Anthropology, Kyaing Tong University

Dr Khin Mui Aung, Professor, Department of Anthropology, University of Yangon

Dr San San Oo, Professor, Department of Anthropology, University of Yangon

Daw Khin Moe Moe Kyu, Associate Professor, Department of Anthropology, University of Yangon

Dr Sandar Win, Professor and Head, Department of Anthropology, University of Yangon

Dr Thida Htwe Win, Professor and Head, Department of Anthropology, University of Yangon

Library & Information Studies

Daw Khin Lay Soe, Director (Retd.) SEAMEO CHAT

Dr Tun Aung Kyaw, Professor, Education Research; Department of Planning and Training

Dr Oh Mar Oo, Professor, Department of Library & Information Studies, University of Yangon

Dr Yee Yee Aung, Professor and Head, Department of Library & Information Studies, University of Yangon

Dr Sandar Oo, Professor and Head, Department of Library & Information Studies, Yadanabon University

Myanmar Academy of Arts and Science and its Editors assume no responsibility
for the statement and opinions advanced by the contributors

Journal of the Myanmar Academy of Arts and Science

Vol. XXI. No.4

Contents

Section (i) Myanmar

Sr.No	Title	Pages
၁	အေးစုငြိမ်း၊ *ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇော၏ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်းလေ့လာချက်	၁
၂	အေးဝင်း၊ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ	၁၅
၃	လှဌေးဝင်း၊ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များ လေ့လာချက်	၄၁
၄	နီနီခိုင်၊ ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ	၅၅
၅	အေးမွန်ဆွေ၊ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများနှင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့	၇၁
၆	ချိုချိုလွင်၊ ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေး၏ အရေး ပါပုံ	၈၉
၇	မိုးမိုးအေး၊ စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းမှ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့် ခံစားမှုရသ လေ့လာချက်	၁၀၅
၈	မြမြဝင်း၊ * ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံလေ့လာချက်	၁၂၇
၉	ဝင့်ဝါဝါလှိုင်၊ အနက်သက်ရောက်မှုများနှင့် မြန်မာဘာသာစကား	၁၃၉
၁၀	ခင်သန္တာကျော်၊ လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီကိုအသုံးပြု၍ မစန္ဒာ၏ “ငယ်သူမို့ မသိပါ” ဝတ္ထုမှ အဓိကဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦး၏ အပြန်အလှန် နှုတ်ပြောစကားစဉ်ကို လေ့လာခြင်း	၁၅၃
၁၁	ဖြူဖြူငြိမ်းသွယ်၊ တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများတွင် တွေ့ရသော နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖြင့် ဟာသဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ	၁၆၇
၁၂	ယဉ်ယဉ်စိုး၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာ ချက်	၁၈၁
၁၃	အေးကြည်ဆွေ၊ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံး	၁၉၃
၁၄	ဝင်းဝင်းဌေး၊ ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှ လေ့လာချက် (လူမှုဘာသာဗေဒ)	၂၁၁

Section (ii) Oriental Studies

Sr.No	Title	Pages
1	Paing Mhun Thu, * Buddhist Perspectives on Addressing Social Challenges in the Workplace	223

Section (iii) Archaeology

Sr.No	Title	Pages
1	Win Pa Pa Lwin, * Symbols of Kingship: Comparative Study on Royal Coronation Regalia of Myanmar and Thailand	233
2	Hnin Pa Pa Lwin, Art and Architecture of Nagayon Temple in The Bagan Period	243
3	Pann Ei Khaing Soe, Inventory of Laterite Monuments Remain at Pa-Da-Gyi	255

Section (iv) Anthropology

Sr.No	Title	Pages
1	Thuzar Aung, Learning from The Past: Tracing the History of Manu Manaw Ethnic Groups in Myanmar	263

Section (v) Library & Information Studies

Sr.No	Title	Pages
1	Yu Yu Naing, * Content Analysis of <i>The Market Report</i> Collected at the University of Mandalay Library (1928-1930)	279

ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇော်၏ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်း လေ့လာချက်*

အေးစုငြိမ်း^၁

စာတမ်းအကျဉ်း

ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇော်၏ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်းကိုလေ့လာရာတွင် ဝတ္ထုကို သီချင်း အဖြစ် ဖန်တီးပုံဖော်ရာ၌ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းရွေးချယ်သုံးစွဲမှုနှင့် သံစဉ်အဆွဲအငင် လေယူ လေသိမ်း ပုံဖော်နိုင်မှု၊ ရသခံစားမှု ပေးစွမ်းနိုင်မှုတို့အပေါ်မူတည်၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် ဝတ္ထုနှင့် သီချင်း၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုသဘော တစ်နည်းအားဖြင့် ရသစာပေတို့၏ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကူးလူး ဆက်နွှယ်မှု သဘောကိုလေ့လာနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ - ဝတ္ထု၊ သီချင်း၊ ရသခံစားမှု၊ ဩဇာသက်ရောက်မှု၊ ဆက်နွှယ်မှု

နိဒါန်း

ကဗျာ၊ ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ သီချင်း စသည်တို့သည် ရသစာပေအနွယ်ဝင်များဖြစ်ကြပါသည်။ ရသစာပေများ ဖြစ်ကြသည့်နည်းတူ ကဗျာဖြစ်စေ၊ ဝတ္ထုဖြစ်စေ၊ ပြဇာတ်ဖြစ်စေ၊ သီချင်းဖြစ်စေ ရသ ခံစားမှုများကို ပေးစွမ်းနိုင်ကြသည်ချည်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ရသခံစားမှုပေးစွမ်းမှုရှိမရှိကို စကား အသုံးအနှုန်း၊ ကာရန် နဘော အစပ်အဟပ်၊ ဂုဏ်အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှု၊ ရသမြောက်ဖန်တီးနိုင်မှု စသော နည်းနာများဖြင့် ချိန်ထိုးလေ့လာရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ယခုလေ့လာတင်ပြထားသော ဂီတစာဆိုမောင်ကျော်ဇော်၏ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်းသည် ဆရာမြသန်းတင့်၏ လေရှူးသုန်သုန် ဘာသာပြန်ဝတ္ထုကို ပြန်လည်ခံစားကာ ဖွဲ့ဆိုထားသော သီချင်း တစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသည် အမေရိကန် စာရေးဆရာမ မာဂရက်မစ်ချယ်၏ Gone With the Wind ဝတ္ထုကို ဆရာမြသန်းတင့်က ဘာသာပြန်ထားသော နာမည်ကျော် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါ သည်။ ဆရာမြသန်းတင့် ဘာသာပြန်သော လေရှူးသုန်သုန်ဝတ္ထုသည် ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆုရရှိခဲ့သော ဝတ္ထုလည်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ နာမည်ကျော်ကြားပြီးသော ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို ဝတ္ထုအရသာမပျက်အောင် ပြန်လည် ခံစားကာ သီချင်းအဖြစ် ပုံဖော်ထားသည့် သီချင်းကို ဤစာတမ်း တွင် လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ထိုသို့လေ့လာရာတွင် ဝတ္ထုအရသာမပျက်အောင် သုံးနှုန်းရွေးချယ်သွားသည့် ဂီတစာဆို၏ တေးသီချင်း အရေးအဖွဲ့စွမ်းရည် တစ်နည်းအားဖြင့် တေးရေးဆရာ၏ စကားလုံးအသုံးအနှုန်း ရွေးချယ် သုံးနှုန်းမှု၊ သံစဉ် အဆွဲအငင်လေယူလေသိမ်းပုံဖော်နိုင်မှု၊ ရသခံစားမှုပေးစွမ်းနိုင်မှု စသည့်အချက်များကို အဓိကထားကာ လေ့လာတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် ဝတ္ထု၏ သီချင်းအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်မှုသဘော တစ်နည်းအားဖြင့် ရသစာပေတို့၏ ကူးလူးဆက်နွှယ်မှုသဘောများကို လေ့လာသိရှိနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

* Best Paper Award Winning paper in Myanmar (2.22)

¹ မြန်မာစာဌာန၊ ပဲခူးတက္ကသိုလ်။

၁။ သုတေသနနောက်ခံ

ဤစာတမ်းကို လေ့လာသုတေသနပြုရာတွင် ဂီတစာဆိုမောင်ကျော်ဇော၏ ဝတ္ထုသီချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်သော လေရူးသုန်သုန်သီချင်း (ကျော်ဇော၊ မောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀-၂၉၁)ကို အလေ့လာခံအဖြစ်ထားကာ လေ့လာသုတေသန ပြုထားပါသည်။ ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇောသည် နာမည်ကြီး ဝတ္ထုများဖြစ်သော ဒဂုန်တာရာ၏ မေ၊ တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်၏ မိုးညအိပ်မက်မြူ၊ မောင်သိန်းဆိုင်၏ ပုဂံမြို့သူ၊ ဗန်းမော် တင်အောင်၏ ရွှေပြည်တော် မျှော်တိုင်းဝေး၊ မောင်သာရ၏ ကတ္တီပါဖိနပ်စီး ရွှေထီးစောင်း၊ အောင်လင်း၏ ရင်ပွင့်လေသောအခါ၊ သိန်းသန်းထွန်း၏ မပန်ပါနဲ့ကြွေချင်တယ်၊ ငြိမ်းကျော်၏ အပြာရောင်သစ်ခွပွင့် တို့၏သမိုင်းအစ စသည့်ဝတ္ထုများကို ပြန်လည်ခံစားကာ သီချင်းများ အဖြစ် ပုံဖော်ဖန်တီးရေးဖွဲ့ခဲ့ရာတွင် ယခုလေ့လာတင်ပြထားသော လေရူးသုန်သုန်သီချင်းသည်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလေရူး သုန်သုန်ဝတ္ထုသီချင်းကို တေးသံရှင် ခင်ညွန့်ရည်က သီဆိုခဲ့ပါသည်။

လေရူးသုန်သုန်ဝတ္ထုသည် အမေရိကန်စာရေးဆရာမ မာဂရက်မစ်ချယ်၏ Gone With the Wind ဝတ္ထုကို ဆရာမြသန်းတင့်က ဘာသာပြန်ထားသော နာမည်ကျော်ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်ပါသည်။ မူရင်းဝတ္ထု သည် ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး အမေရိကန် ပြည်တွင်းစစ်ကို နောက်ခံကျော်ရိုးထား၍ ရေးဖွဲ့ထား သော အချစ်၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးဝတ္ထုရှည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဝတ္ထုကို ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီက ဆရာနန္ဒက လေရူးသုန်သုန်ဟူသော အမည်ဖြင့်ပင် မြန်မာမှုပြုကာ ဝတ္ထုရေးခဲ့ကြောင်း မှတ်သားရပါသည်။ ဆရာမြသန်းတင့်က ဆရာနန္ဒဆီမှ ခွင့်ပြုချက်ယူကာ ထိုအမည်ဖြင့်ပင် ဘာသာပြန်ခဲ့ရာ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆုရရှိခဲ့ပါသည်။

ဝတ္ထုတွင်ဇာတ်ဆောင်များအဖြစ် စကားလက်အိုဟာရာ၊ ရက်ဘတ်တလာ၊ အက်ရှလေ၊ မီလာနီကလင်တန်တို့၏ မတူညီသော စိတ်နေစိတ်ထားများ၊ အတွေးအခေါ်များ၊ စရိုက်များ၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေများ၊ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေများဖြင့် ရောယှက်ကာ ရသမြောက်အောင် သရုပ်ဖော် ထားသည်ကို တွေ့မြင်ရပါ သည်။

ဝတ္ထုတွင် အမေရိကန်တောင်ပိုင်းဂျီယာပြည်နယ်မှ လူချမ်းသာမျိုးရိုး အိုဟာရာမိသားစုမှ မျက်လုံးစိမ်းများနှင့် စကားလက်၊ ဝတ်ကောင်းစားလှဝတ်ကာ ကပွဲများတွင် ပျော်မွေ့၍ ပုရိသယောက်ျား တို့ကို ဖမ်းစားထားသော စကားလက်၊ စရိုက်မတူသည့် အက်ရှလေကိုမှ တစ်ဖက်သတ် ချစ်မိသူ စကားလက်၊ အက်ရှလေမှ မီလာနီကိုလက်ထပ်သွားသဖြင့် အက်ရှလေကို အရွံ့တိုက်ချင်စိတ်ဖြင့် အသက် ၁၈ နှစ်အရွယ်တွင် ယောက်ျားတစ်ယောက်ကိုမချစ်ဘဲယူခဲ့သော စကားလက်၊ ပြည်တွင်း စစ်ကြောင့် ယောက်ျားအသက်ဆုံးကာ ကလေးတစ်ယောက်နှင့် မုဆိုးမဖြစ်ခဲ့သော စကားလက်၊ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပြီးချိန် အတ္တလန်တာမှ မီးနေသည် မီလာနီကို မြင်းလှည်းအိုကလေးနှင့် မြိုင်သာယာကို ခေါ်ပြန်လာ သည့်နေ့မှစ၍ ဆင်းရဲမှု လောကဓံများကို ခံစားခဲ့ရသော စကားလက်၊ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံရသော ယာတောနှင့် မြိုင်သာယာအိမ်ကို အသက်လိုခင်တွယ်ခဲ့သော စကားလက်၊ မြိုင်သာယာကိုဝင်ကာ စော်ကားသော ယန်းကီးစစ်သားကို သေနတ်နှင့်ပစ်သတ်ခဲ့ရာမှ ဘဝတွင် ကြောက်စရာအရှိမခံခဲ့သော စကားလက်၊ မိသားစုစီးပွားရေး ကြပ်တည်းနေချိန်တွင် ညီမဖြစ်သူ၏ ချစ်သူကို လုယူလက်ထပ်ကာ

အခွန်ငွေပေးရာတွင် ဖြေရှင်းခဲ့သော စကားလက်၊ မြေရှင်ပဒေသရာဇ်စနစ်၊ ကျွန်ကုန်ကူးစနစ်တွင် မိန်းမတို့၏ ဗိုင်းကောင်း ကျောက်ဖိစနစ်အောက်မှ ရုန်းထွက်ကာ ငွေမျက်နှာကိုသာ အလေးထားခဲ့သော စကားလက်၊ ပိုက်ဆံ ချမ်းသာရန်အတွက် ဘာမဆိုလုပ်မည်ဟူသော ခံယူချက်ရှိသူ ရက်ဘတ်တလာ ထက်ပင် စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်သော စကားလက်၊ အနီးတွင်ရှိနေသော ရက်ဘတ်တလာ၏ အချစ်ကိုမမြင်ဘဲ တစ်သက်တာလုံး အက်ရှလေကိုသာ ချစ်သည်ဟု ထင်မှတ်ခဲ့မိသော စကားလက်၊ ဘဝတွင် အတွယ်တာ ရဆုံးသောသူများကို ဆုံးရှုံးပြီးနောက် “ဒါတွေကို ခုမစဉ်းစားသေးဘူး၊ မနက်ဖြန်မှစဉ်းစားမယ်”ဟု ရေရွတ်ရင်း ခွန်အားဖြည့်ခဲ့သော စကားလက်၏ ဘဝအနိမ့်အမြင့်သရုပ်ကို နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးများ ရောယှက်၍ ပုံဖော်ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထိုသို့ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုဖတ်ရင်း စကားလက်၏ ဘဝအနိမ့်အမြင့်ခံစားမှုများနောက်သို့ ရင်မောစွာ လိုက်ပါစီးမျောခဲ့ရသော ခံစားမှုကို ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇောက သီချင်းအဖြစ် ပြန်လည် ခံစားဖန်တီးသောအခါ ဝတ္ထုကဲ့သို့ ရသခံစားမှု ပေးစွမ်းနိုင်မှုရှိ/မရှိကို ဆက်စပ်လေ့လာ သုတေသန ပြုထားပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

ယခုလေ့လာတင်ပြမည့် ဂီတစာဆို မောင်ကျော်ဇော၏ လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်းကို လေ့လာတင်ပြ ထားသော ကျမ်း၊ စာတမ်းဟူ၍ မရှိခဲ့သောကြောင့် လေ့လာတင်ပြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် ဂီတသီချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ သီချင်းဖန်တီးပုံဖော်ရာ၌ တေးရေး ဆရာ၏ စကားလုံးအသုံးအနှုန်း ရွေးချယ်သုံးနှုန်းမှု၊ သံစဉ်အဆွဲအငင် လေယူလေသိမ်း ပုံဖော်နိုင်မှု၊ ရသခံစားမှု ပေးစွမ်းနိုင်မှု စသည့် အချက်များကို အဓိကထားကာ လေ့လာတင်ပြ သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် သုတေသန ပြဿနာ

သီချင်းဖန်တီးမှုများကို လေ့လာကြည့်လျှင် ကဗျာမှသီချင်းအဖြစ် ကူးပြောင်းစပ်ဆိုမှုများ ရှိသကဲ့သို့ ဝတ္ထုများကိုသီချင်းအဖြစ် စပ်ဆိုမှုများလည်း ရှိပါသည်။ ရှေးကပင် တေးပြုစာဆိုများက (၅၅၀) ဇာတ်တော်များ၊ ဇာတကဝတ္ထုများကို ဗုဒ္ဓဝင်သီချင်းအဖြစ် စပ်ဆိုခဲ့သောအစဉ်အလာရှိခဲ့ပါသည်။ အနုပညာ ပုံသဏ္ဌာန်တစ်ခုမှတစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲဖန်တီးသည့်သဘောဖြစ်ပြီး အကြောင်းအရာတစ်ခု တည်းကို သင်္ကေတပြောင်းကာ ဖန်တီးသည့် သဘောမျိုးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းကိုပြုစုလေ့လာရာတွင် -

(၁) ဝတ္ထုဖန်တီးမှုနှင့် သီချင်းဖန်တီးမှု ကွာခြားမှုရှိပါသလား။

(၂) ဝတ္ထုကို သီချင်းအဖြစ်ဖန်တီးရာတွင် မည်သို့ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိသနည်း။

ဟူသော သုတေသနမေးခွန်းများကို အခြေတည်ကာ လေ့လာသုတေသနပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုမေးခွန်းများနှင့်ဆက်စပ်၍ ဝတ္ထုနှင့်သီချင်းသည် ရသခံစားမှုပေးစွမ်းနိုင်ပုံချင်း တူ/မတူဟူသော ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်လာရာမှ ထိုမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာများကို အဖြေရှာရန်အတွက် ဤသုတေသနကို ပြုစုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၄။ သုတေသနနည်းနာ

ဤသုတေသနကိုလေ့လာရာတွင် ဝတ္ထုဖန်တီးမှုသဘောတရားစာအုပ်များ၊ သီချင်းတစ်ပုဒ် ဖန်တီးမှု သဘောတရားဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကိုကိုးကား၍ ဆန်းစစ်လေ့လာသည့်နည်းနာကို အသုံးပြုကာ သုတေသနပြုထားပါသည်။ နာမည်ကျော် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို ပြန်လည်ခံစားကာ သီချင်းအဖြစ် ပုံပြောင်း ဖွဲ့ဆိုမှုကို လေ့လာသုတေသန ပြုထားခြင်းဖြစ်ရာ ဝတ္ထုဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ သီအိုရီများ၊ သီချင်း တစ်ပုဒ် ဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ သီအိုရီများကို အသေးစိတ်တင်ပြခြင်းမပြုဘဲ ဝတ္ထုနှင့်သီချင်း၏ ဆက်နွှယ်မှု သဘောတရားကို ဖော်ပြနိုင်မည့် ကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှုဆိုင်ရာသုတေသနဒီဇိုင်းဖြင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာ သုတေသနပြုသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၅။ စိစစ်လေ့လာချက်

လေရှူးသုန်သုန် ဝတ္ထုသီချင်းကို လေ့လာရာတွင် အလွမ်းသီချင်းရေးတဲ့မောင်ကျော်ဇော၏ ရင်ဘတ်ထဲမှ လာသောသီချင်းများ (၂၀၂၀၊ လင်းလွန်းခင်စာပေတိုက်) စာအုပ်မှ လေရှူးသုန်သုန်သီချင်း (မောင်ကျော်ဇော၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀-၂၉၁)ကို အလေ့လာခံအဖြစ် တင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် တေးသီချင်းတစ်ပိုဒ် ချင်းစီကို အခန်းငယ်များခွဲကာလေ့လာပြီး စကားအသုံးအနှုန်း၊ အသံအနေအထား၊ ဝတ္ထုအပေါ်ထင်ဟပ်နိုင်မှု၊ ရသခံစားမှု တို့ကို အသေးစိတ်လေ့လာတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအပိုဒ်

ပထမအပိုဒ် သီချင်းအစတွင် “အို” ဟူသော အာလုပ်စကားဖြင့်စကာ “လေရှူးသုန်သုန်” ဟူသော စကားကို နှစ်ကျော့ပြန်ဆိုထားသည်။ ဝတ္ထုနာမည်ကို ထပ်ခါထပ်ခါ တင်ပြရေးဖွဲ့ထားခြင်းဖြင့် ဝတ္ထု၏အဋ္ဌေအသက်ကို စတင်ခံစားရအောင် ဖန်တီးထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဆက်လက်၍ -

“အချစ်တွေဆုံးပြီးကာမှ အချစ်ဆုံးဆိုတာ ပေါ်လာခဲ့ပုံ
အချစ်ဆိုတာနဲ့ ဝေးရတဲ့အခါ ကျယ်ပြန့်တဲ့မြေပြင်ကမ္ဘာမှာ
နေချင်စရာဘယ်မှာရှာမတွေ့ တစွေ့စွေ့ တမြေမြေ ဆွေးရပုံ
အို (လေရှူးသုန်သုန်) ၂ ” (ကျော်ဇော၊မောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀)

ဟူ၍ ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ စကားလက်အနေဖြင့် ဘဝတစ်သက်တာလုံး အက်ရှုလေ့ကိုမျက်နှာကိုသာ ကြည့်ကာ အချစ်ကြီးချစ်ခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးတွင်မှ ရက်ဘတ်တလာကသာ မိမိတကယ်ချစ်ရသူ ဖြစ်ကြောင်း သိရပုံ၊ သို့သော် ရက်ဘတ်တလာက စကားလက်ကို စွန့်ခွာသွားသောအခါမှ အချစ်ကိုရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့ပုံ၊

စကားလက် တကယ်ချစ်ရသူသည် ရက်ဘတ်တလာဖြစ်ကြောင်း နားလည်ခဲ့ရသော စကားလက်၏ ဖြစ်ပုံတို့ကို သိရှိပြီးဖြစ်သူတို့အဖို့ သီချင်းစာသားများကို ပို၍နားလည်စေမည်ဖြစ်ပါသည်။

“အချစ်တွေဆုံး၊ အချစ်ဆုံး၊ အချစ်”ဟူ၍ “အချစ်” ဟူသောစကားကို နီးနီးကပ်ကပ်သုံးကာ ပြေပြေပြစ်ပြစ် ရေးသားထားသည့်အတွက် ရွတ်ဆိုရလွယ်ကူချောမွေ့သည့်အပြင် အချစ်နှင့်ဝေးခဲ့ရသည့် အဖြစ်ကို ပို၍ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။ ချစ်သူမရှိသောအရပ်တွင် နေချင်စရာနေရာရှာမတွေ့ဖြစ်ရပုံကို “ကျယ်ပြန့်တဲ့ မြေပြင်ကမ္ဘာမှာ နေချင်စရာဘယ်မှာရှာမတွေ့” ဟု နဘောထပ်အဖွဲ့ကိုသုံးကာ ဖွဲ့စပ်ထား ရာ အချစ်မရှိသည့်အခါ နေစရာနေရာလေး တစ်ခုပင် မရှိသည့်အဖြစ်ကို ပို၍ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။ ဆက်လက်ပြီး “တစ္ဆေ့ တမြေမြေ ဆွေးရပုံ” ဟူ၍ အသံတူများကို နီးနီးကပ်ကပ် သုံးနှုန်းထားသည့် အတွက် ဆွေးရပုံလွမ်းရပုံသည် တစ်ခဏလေးမဟုတ်ဘဲ တသသဆွေးနေရသည့် ဖြစ်အင်ကို ပို၍ ထင်ရှားစေပါသည်။ ထို့နောက် “အို” ဟူသော အာမေဠိတ်စကားကို ထပ်ဖွဲ့ကာ “လေရူးသုန်သုန်” ဟူသောအဖွဲ့ကို နှစ်ခါကျော့ကာ ပြန်ဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့ ပထမအပိုဒ်၏ အစရာအဆုံးတွင် ပါ “အို” ဟူသော အာမေဠိတ်စကားနှင့် “လေရူးသုန်သုန်” ဟူသော စကားကိုဖွဲ့ထားသဖြင့် သီချင်းစပ်ဆိုထား သော အကြောင်းအရာနှင့် ကွာဟသွားခြင်းမရှိဘဲ ခံစားမှုရသကဲ့သို့ ပို၍ပေးစွမ်းနိုင်သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။

ဒုတိယအပိုဒ်

ဒုတိယအပိုဒ်တွင် စကားလက်နှင့် ရက်ဘတ်တလာတို့၏ လွဲရသောအဖြစ်ကိုပင် ထပ်မံ စပ်ဆိုထားသည် ကို တွေ့ရပါသည်။

“ချစ်သူကိုတွေ့နေရက်နဲ့ တွေ့သူကို မချစ်သာ

မေတ္တာနဲ့ ချစ်လာတဲ့ တစ်နေ့ကျတော့လည်း

လွဲရတဲ့အဖြစ်က ကြုံ၊

ဪ ဖြစ်ရပုံများ၊ အချစ်ကကုန်သွားမှပဲ” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀)

ဟူ၍ ချစ်သူနှင့်အနီးဆုံးမှာရှိနေပြီး ချစ်သူကို အမြဲတွေ့နေပါသော်လည်း မချစ်မနှစ်သက်ခဲ့ဘဲ နောက်ဆုံးတွင် တကယ်ချစ်ရသူမှာ ထိုသူဖြစ်ကြောင်း သိရသည့်အချိန်တွင် နောက်ကျနေပြီဖြစ်ကြောင်း ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ ဝတ္ထုထဲတွင် ရက်ဘတ်တလာက စကားလက်အနားတွင် အမြဲရှိနေပြီး အစစအရာရာ ဖြည့်ဆည်းပေးနေသော်လည်း စကားလက်က ရက်ဘတ်တလာကို မချစ်မနှစ်သက်ဘဲ အက်ရှလေကိုသာ စွဲလမ်းနေပြီး နောက်ဆုံး ရက်ဘတ်တလာက စကားလက်အပေါ် စိတ်ကုန်သွားသော အချိန်ကျမှ စကားလက်က မိမိတကယ်ချစ်ရသူသည် အက်ရှလေမဟုတ်ဘဲ ရက်ဘတ်တလာဖြစ်ကြောင်းသိရပုံ၊ ထိုသို့သိရသည်မှာ နောက်ကျသွားပြီဖြစ်ပုံတို့ကို ရေးသားထားရာ ထိုအကြောင်းအရာတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံမိစေမည့် သီချင်းစာသားများဟုဆိုနိုင်ပါသည်။

ထိုအဖွဲ့တွင် “ချစ်သူကိုတွေ့နေရက်” “တွေ့သူကိုမချစ်သာ” ဟူ၍ စကားလုံးများကို ရှေ့နောက် ပြောင်းပြန်ပြုကာ ရေးသားထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ စကားလုံးများ၏ ဆင်တူမှုကြောင့် ဆိုလိုသော အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ပို၍ထင်ရှားလေးနက်လာစေပါသည်။ ထို့ပြင် “မချစ်သာ မေတ္တာနဲ့ချစ်လာတဲ့

တစ်နေ့ကျတော့လည်း လွဲရတဲ့အဖြစ်ကကြုံ” ဟူသော အဖွဲ့တွင်လည်း “သာ၊ တာ၊ လာ” ဟူ၍ သံလွင်များကို နီးနီးကပ်ကပ်ဖွဲ့ကာ နောက်အဖွဲ့များတွင် “တစ်၊ နေ၊ ကျ၊ တော၊ ရ၊ တဲ့၊ ဖြစ်” ဟူသော သံလွင်များကို ဆက်တိုက်ဖွဲ့ထားရာ သာယာပျော်ရွှင်ဖွယ်ခံစားမှုကို ရခါနီးတွင်မှ မရတော့သောဖြစ်ရပ်ကို အသံများကြောင့် ခံစားမိလာစေပါသည်။

ဆက်လက်၍ “ဪ..ဖြစ်ရပုံများ” ဟူသော အာမေဍိတ်စကားကို သုံးကာရေးဖွဲ့ထားသဖြင့် ကရုဏာသက်ဖွယ် လေသံပေါ်လွင်လာစေပါသည်။ အချစ်တွေကုန်သွားမှ အချစ်ကိုတွေ့ရှိခဲ့သော၊ အချစ်ကိုနားလည်ခဲ့သော စကားလက်၏ဖြစ်အင်ကို သနားကရုဏာသက်ဖွယ် မြင်ယောင်လာ စေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဆက်လက်၍ -

“မြစ်တွေရဲ့အဆုံးဟာ ပင်လယ်....

အချစ်တွေရဲ့အဆုံးသာ (ဘယ်မှာလဲ)၂

လေရူးလေရူးသုန်သုန်” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀)

ဟု ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ အချစ်၏ အဆုံးအစမရှိခြင်းသဘောကို မြစ်နှင့်ပင်လယ်တို့၏ သဘာဝနှင့်ယှဉ်ပြထားသဖြင့် အဓိပ္ပာယ်သည် ပို၍လေးနက်ထင်ရှားလာသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ “ဘယ်မှာလဲ” ဟူသော စကားကို နှစ်ကြိမ်ထပ်ဆိုခိုင်းခြင်းဖြင့် အချစ်ကိုရှာရင်းမှပင် ရှာမတွေ့တော့သော စကားလက်၏ ဖြစ်ရပ်ကို ပို၍ထင်ရှားလာစေပြီး ကရုဏာသက်လာစေပါသည်။ ဝတ္ထုထဲတွင် စကားလက်သည် တစ်စုံတစ်ရာကို ရှာဖွေနေသည့်ပုံစံမျိုး အိပ်မက်မက် တတ်သည့် အခန်းပါဝင်ပါသည်။ ထိုသို့အိပ်မက်မက်သည့်ဇာတ်ဝင်ခန်းသည် အချစ် (သို့မဟုတ်) နားခိုရာကို ရှာဖွေနေသော စကားလက်၏ဘဝကို အရိပ်နိမိတ်ပြထားသော ဇာတ်ကွက်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ရှာဖွေ ရသည့်သဘောကိုပင် ရည်ရွယ်ကာ “ဘယ်မှာလဲ” ဟူသောအမေးစကားဖြင့် အချစ်၏အဆုံးသတ်ကို ရှာဖွေနေသည့်အဖြစ်ကို ဖွဲ့စပ်ထားသည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ထို့ပြင် “လေရူးသုန်သုန်” ဟုတိုက်ရိုက်မရေးဘဲ “လေရူး လေရူး” ဟူ၍ နှစ်ခါထပ်ကာ ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည့်အတွက် လေရူး၏ တိုက်ခတ်မှုသဘောကို ပေါ်လွင်လာစေပြီး ဘဝတစ်လျှောက်လုံးတွင် လေရူးတိုက်ခတ်သလို ခြေဦးတည့်ရာ စိတ်ကူးတည့်ရာကို လုပ်ကိုင်လာခဲ့သော၊ နောက်ဆုံး သူချစ်ရသူများနှင့် ကွေကွင်းရသောအခါ နောင်တရသော်လည်း အချိန်နှောင်းသွား ခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် စကားလက်၏ သနားစဖွယ် ပုံရိပ်ကို မြင်ယောင်လာစေပါသည်။

တတိယအပိုဒ်

တတိယအပိုဒ်တွင် ကံကြမ္မာလေရူးနှင့်အတူ ခြေဦးတည့်ရာလွင့်ပါလာသောသူအတွက် ဝမ်းနည်းလွန်းသဖြင့် မျက်ရည်များမှာ ကျရန်အဆင်သင့်ဖြစ်နေပုံ၊ ပူလောင်လွန်းသော မိမိ၏အဖြစ်ကို ချစ်သူအား ပြောပြ ပေးပါရန် တောင်းပန်သော ဟန်မျိုးဖြင့် ရေးစပ်ထားပါသည်။

“လေရှူးနှင့်အတူ ခြေဦးတည့်ရာ လွင့်ပါအဝေး
 ရွက်ကြွေကလေးတွေ နွေဆိုရင် လုကြွေကြသလို
 မျက်ရည်ကလေးတွေ ရွှေလိုပင်ဥနေရတာ
 ခုခွေချရင် သူ့ရှေ့မှာ တောင်ပုံ ရာပုံ
 အချစ်ဦး ယုံဖို့ ပြောပြလိုက်ပါ
 ကိုယ့်ဘဝနွေဦး လေရှူးသုန်သုန်” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၀-၂၉၁)

ဟူ၍ စကားလက်၏ သနားစဖွယ်ဖြစ်ရပ်ကို စကားလုံးများဖြင့် ပုံပေါ်လာအောင် ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ နွေဦးရာသီတွင် လေရှူးတိုက်ခတ်လိုက်သောအခါ ရွက်ကြွေကလေးများသည် သူ့ထက်ငါကဲအောင် လူကာ ရက်ကာ ကြွေကျနေကာ ခြေဦးတည့်ရာ လွင့်ပါသွားကြသကဲ့သို့ မျက်ရည်ကလေးများသည်လည်း မျက်ဝန်းတွင် တွဲလွဲခဲ့ကာ ချစ်သူရှေ့တွင် ငိုချပစ်တော့မည့်ဟန်ပြင်နေပုံကို ဥပမာပြုတင်စားကာ ရေးဖွဲ့ ထားပါသည်။ “ရွက်ကြွေကလေးတွေ နွေဆိုရင် လုကြွေ၊ မျက်ရည်ကလေးတွေ ရွှေလိုပင်ဥနေ” ဟူ၍ နဘေထပ်ကာရန်ကို ယူထားသဖြင့် ငိုချင်ရက် လက်တို့ဖြစ်နေသည့် ဟန်ကို မြင်ယောင်လာစေပါသည်။

လေရှူးကြောင့် သစ်ရွက်များကြွေနိုင်သကဲ့သို့ ချစ်သူကငိုစေချင်လျှင် ချစ်သူရှေ့တွင် မျက်ရည်များ ကျလာနိုင်မည့်သဘောကို “တောင်ပုံရာပုံ”ဟူသော အဖွဲ့နှင့်ပြထားရာ ခံစားရမှုအတိုင်းအဆကို မြင်သာ လာစေပါသည်။ ထို့နောက် “အချစ်ဦးယုံဖို့ပြောပြလိုက်ပါ ကိုယ့်ဘဝနွေဦး” ဟူ၍ ဆက်ဖွဲ့ထားရာ မျက်ရည်များသည် ချစ်သူအတွက် ယုံကြည်လောက်စေမည့် သက်သေများအဖြစ် ပြပေးကြပါရန် အသနားခံနေသည့် ဖြစ်အင်ကို ထင်ရှားလာစေပါသည်။ ထို့ပြင် ပူလောင်မှုများဖြင့် မငြိမ်းချမ်းနိုင်သည့် သဘောကိုလည်း “ဘဝနွေဦး” ဟူ၍ ရူပကအလင်္ကာမြောက်အောင် ရေးဖွဲ့ထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။

စတုတ္ထအပိုဒ်

စတုတ္ထပိုဒ်တွင် တသုန်သုန်တိုက်ခတ်နေသောလေရှူးများအား မိမိဘဝတွင်ခံစားနေရသည်များကို ချစ်သူယုံအောင် ပြောပြစေရန်တိုက်တွန်းပုံဖြင့် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားပါသည်။

“မမျှော်လင့်သာလည်း ကြုံတုန်းမှာလိုက်ပါရစေ
 လေရှူးသုန်သုန် တစ်ခါတစ်လေ အလှည့်သင့်ရင်ဖြင့်

ညှာကြွေတဲ့ အနွဲ့ပွင့်ကလေးတွေ လူကြုံပါးကာ” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ ချစ်သူယုံပါစေဟု မျှော်လင့်မထားသော်လည်း နူးညံ့လှပသောပန်းပွင့်ကလေးများကို ကြွေကျလာ အောင် တသုန်သုန်တိုက်ခတ်နေသော လေရှူးများကို ပန်းပွင့်ကြွေလေးများနှင့်အတူ အခွင့်အရေး ကြုံကြုံကပ်တုန်းတွင် လူကြုံပါးစေချင်ကြောင်း စပ်ဆိုထားပါသည်။ ချစ်သူယုံဖို့ မမျှော်လင့်သည့် အဖြစ် အပျက်ကို “မမျှော်လင့်သာ” ဟူ၍ “သာ” ဟူသော ကြိယာထောက်ဖြင့် တွဲသုံးထားရာ အခြေအနေ အရ မျှော်လင့်၍မဖြစ်နိုင်ကြောင်း သိနေသောသဘောကို ပေါ်လွင်လာစေရာ သနားကရုဏာစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ စေပါသည်။ အခွင့်အခါသင့်ပုံ၊ အခွင့်အရေး ကြုံကြုံကပ်ပုံကို “အလှည့်သင့်ရင်” ဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။ ကြွေကျလာသော နူးညံ့လှပသည့် ပန်းပွင့်ကလေးများကို “ညှာကြွေတဲ့ အနွဲ့ပွင့် ကလေးတွေ” ဟူ၍

သုံးနှုန်းထားရာ သနားစရာပန်းပွင့်ကြွေ ကလေးများအဖြစ် ပုံပေါ်လာ သည့်အတွက် ပန်းပွင့်ကလေးများ အပေါ် ကရုဏာသက်စိတ်ဝင်လာစေပါသည်။ စကားလက်၏ သနားစရာအဖြစ်အပျက်ကို နူးညံ့ လှပသော ပန်းပွင့်ကြွေလေးများဖြင့် နိမိတ်ပုံပြထားသောအဖွဲ့ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဆက်လက်၍ -

“လွမ်းလေပူပူပွားရတာများ ကိုယ့်သက်ထားမှာ

ရွှေအားတော်နွဲ့လှပါပေါ့ အားကကုန်

အသည်းတွေ ကွဲကြကုန်တောင်မမှုပါ

ဪ...သည်းငွေခုံသောင်နုမှာ သေချင်လှလွမ်းဖွယ်ကြုံ”(ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ အချစ်အလွမ်းစိတ်များဖြင့် အသည်းကွဲကြမတတ် ခံစားနေရသောဖြစ်အင်ကို စကားလုံးအင်အား ကောင်းကောင်းဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ “လွမ်းလေပူပူပွား” ဟူသောအဖွဲ့တွင် အလွမ်းများကြောင့် ပူပင်ရသော ဖြစ်ရပ်များမှာ မပြီးဆုံးနိုင်ဘဲ ပွားများလာရသည့်အဖြစ်၊ တစ်နည်းအားဖြင့် အလွမ်းများ ဖြင့်ပူလောင်နေရသော ဘဝသည် ပို၍ ပို၍ပင်များပြားလာရသည့်အဖြစ်ကို ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ် ထိထိမိမိ ဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရပါ သည်။ ထို့ပြင် “ကိုယ့်သက်ထား” ဟူ၍ စကားလက်ကို တေးရေးဆရာက တင်စားခေါ်ဝေါ်ဟန်ဖြင့် သုံးနှုန်းထား သည်။

ဝတ္ထုတွင် စကားလက်သည် မိလာနီသေဆုံးပြီးနောက် မိမိအားကိုးအားထားရမည့်သူများ မရှိတော့သည့်အဖြစ်ကို နားလည်လာပြီး ရက်ဘတ်တလာကို တကယ်ချစ်ကြောင်း နားလည် သဘောပေါက်လာသော်လည်း ရက်ဘတ်တလာကပါ မိမိနံဘေးမှထွက်ခွာသွားသောအခါ ခံစားရသော ခံစားချက်သည် အားအင်များကုန်ခန်းကာ အသည်းနှလုံးများကွဲကြသကဲ့သို့ခံစားရကြောင်း ရေးသား ထားပါသည်။ ထိုအဖြစ်ကိုပီပြင်အောင် သီချင်းတွင် ဖန်တီးထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အားအင်များ မရှိပုံကို “ရွှေအားတော်နွဲ့လှပါပေါ့ အားကကုန်” ဟု ဖွဲ့စပ်ထားပြီး သေချင်လောက်အောင် ခံစားရပုံကို “သည်းငွေ ခုံသောင်နုမှာသေချင်လှလွမ်းဖွယ်ကြုံ” ဟူ၍ စကားလုံးရိုးရိုးဖြင့်တင်စားကာ သုံးနှုန်းထား ပါသည်။ လူရောစိတ်ဓာတ်ပါနူးညံ့ပျော့ပျောင်းနေမှု၊ အားအင်မရှိလောက်အောင် စိတ်ပင်ပန်း လူပင်ပန်း ဖြစ်နေမှုများကို ကာရန်အချိတ်အဆက်မိမိဖြင့် စပ်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင်နုနယ်သော အသည်း နှလုံးကို “သည်းငွေခုံသောင်နု” ဟူ၍ လှလှပပတင်စားကာ သုံးနှုန်းထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ လူပင်ပန်းစိတ်ပင်ပန်းဖြစ်ကာ အားအင်မရှိဘဲ နူးညံ့သိမ်မွေ့ ပျောင်းနွဲ့မှုကို စကားလုံးဖွဲ့ စပ်ပုံ အရရော အဓိပ္ပာယ်အရပါ ပေါ်လွင်အောင် ဖော်ကျူးပြနေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထို့နောက် “အချစ်ဦးယုံဖို့ပြောပြလိုက်ပါ

ကိုယ့်ဘဝနွဲ့ဦး . . .လေရူး သုန်သုန်” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍တတိယအပိုဒ်အဆုံးတွင် စပ်ဆိုထားသော အဖွဲ့ကိုပင် ထပ်မံဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့ ဆင်တူအောင် ထပ်မံဖွဲ့ဆိုထားသည့်အတွက် ချစ်သူကိုပြောပြခွင့်မသာသော်လည်း ချစ်သူယုံအောင် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြောပြချင်နေသော ဖြစ်ရပ်ကို ပို၍ ထင်ရှားလေးနက်လာစေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ပဉ္စမအပိုဒ် (နောက်ဆုံးပိုဒ်)

နောက်ဆုံးပိုဒ်တွင် ချစ်သူနှင့်ကွေ့ကွင်းကာ ပူလောင်ခံစားနေရသော ဖြစ်ရပ်များသည် ကံကြမ္မာသာ ဖြစ်သည့်အတွက် ကံကြမ္မာအတိုင်းသာ ရှေ့ဆက်အသက်ရှင်ရမည့်ဖြစ်ရပ်ကို ဖွဲ့ပြထားပါသည်။ ဝတ္ထုနိဂုံးတွင် ရက်ဘတ်တလာ ထွက်သွားပြီးနောက် မိမိအားကိုးအားထားရမည့်သူ မရှိတော့သဖြင့် စိတ်နှလုံးထိခိုက်ခံစားနေရ သော်လည်း -

“ဒါတွေကို မြိုင်သာယာရောက်မှ စဉ်းစားတော့မယ်၊ အဲဒီအခါကျရင် ငါလည်း ခံနိုင်ရည် ရှိလာတော့မှာပါ။ သူ့ကိုပြန်ပြီး သိမ်းသွင်းနိုင်တဲ့နည်းလမ်းတွေကို မနက်ဖြန်ကျမှ စဉ်းစား တော့မယ်” (မြသန်းတင့်၊ ၂၀၁၇၊ ၈၉၈)

ဟုတွေးတောကာ ချစ်သူတစ်နေ့ပြန်လာအောင် လုပ်နိုင်ရမည်၊ ပြန်ချစ်အောင်လုပ်နိုင်ရမည်ဟု အားတင်းကာအသက်ရှင်သန်အောင်နေမည်ဟု စဉ်းစားမိပုံဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထားပါသည်။ ထိုသဘောကိုပင် သီချင်းနိဂုံး၌ အံဝင်အောင် ဖွဲ့စပ်ထားသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သီချင်းတွင် -

“ဘယ်ပုံဘယ်ရေး ရှေးရှေးကံက
ဝေးဝေးလံလံ မှန်လှပါ အဖော်မစုံ ကမ္မသကာခေါ်တုံ
တော်ရံတန်ရုံ မေ့ယူမရတဲ့ နေ့တနင်္ဂနွေ ပူရတဲ့အမှု
သူကဖြင့်ရှုရက်နိုင်ပုံ” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ ကံကြမ္မာကို အပြစ်တင်သည့်လေသံမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ မည်သို့သော ရှေးကုသိုလ်ကံများကြောင့် ချစ်သူအဖော်များဖြင့် ကွဲကွာခြင်းကို ကြုံတွေ့ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့တွေ့ကြုံ ဖြစ်ပျက်ရခြင်းသည် ကံကြမ္မာအရ ကမ္မသကာသာဖြစ်ကြောင်း “ရှေးရှေးကံ၊ ဝေးဝေးလံ” “မှန်လှပါ အဖော်မစုံ၊ ကမ္မသကာခေါ်တုံ” ဟူ၍ နဘေထပ်အဖွဲ့များဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားရာ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထင်ရှားစေသည့်အပြင် အသံကိုပါချိုသာပြေပြစ် စေသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။

ထို့နောက် နိစ္စဓူဝဒုက္ခများဖြင့်ကြုံတွေ့နေရသည့်အဖြစ်ကို ကံကြမ္မာက သနားငဲ့ညှာခြင်းမရှိ ဖြစ်နေပုံကို -

“တော်ရံတန်ရုံ မေ့ယူမရတဲ့ နေ့တနင်္ဂနွေ ပူရတဲ့အမှု
သူကဖြင့် ရှုရက်နိုင်ပုံ” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ တွေ့ကြုံနေရသော ဒုက္ခအပူမီးများသည် အချိန်ကြာလျှင် မေ့ပျောက်သွားနိုင်သည့် တော်ရံတန်ရုံကိစ္စများမဟုတ်ကြောင်းကို “မေ့ယူမရ နေ့တနင်္ဂနွေ ပူရ” ဟူ၍အသံများကို တွဲစပ်ယူသည့် နဘေထပ်အဖွဲ့များဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားရာ အဓိပ္ပာယ်ကို ပို၍ ထင်ရှားပေါ်လွင်လာစေသည် ကိုတွေ့ရပါသည်။

ဆက်လက်၍ -

“ခိုင်လုံစွာတမ်းတမိလည်း

ပြန်ဆုံစရာလမ်းမှမရှိဘဲ

ဝမ်းနည်းကြည့်ကြည့်ရင်းမျှော်ရုံ

ဒီလိုပုံနဲ့ မယုံလည်းဆက်နေ ယုံလည်းဆက်နေ” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ ချစ်သူကို ပြန်လည်တမ်းတမိသော်လည်း ချစ်သူနှင့် ကွဲကွာခဲ့ကြခြင်းသည် အမှန်တကယ်ဖြစ်သောကြောင့် ပြန်ဆုံတွေ့စရာ မရှိသည့်အတွက် ဝမ်းနည်းသောစိတ်ဖြင့် မျှော်လင့်နေရုံမှလွဲ၍ မည်သို့မှ မတတ်နိုင်ပုံ၊ ချစ်သူပြန်လာမည် မလာမည် မသေချာသော်လည်း အသက်ရှင်သည့်ကာလပတ်လုံး ဝမ်းနည်းစွာဖြင့် မျှော်လင့်နေသည့် ပုံရိပ်ကိုပေါ်လွင်အောင် ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။

ချစ်သူတစ်နေ့ ပြန်ကိုပြန်လာလိမ့်မည်ဟု တမ်းတနေမိသော်လည်း ပြန်ဆုံရန်မဖြစ်နိုင်ပုံကို “ခိုင်လုံစွာ တမ်းတမိ၊ ပြန်ဆုံစရာလမ်းမှမရှိ” ဟု နဘောထပ်အဖွဲ့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားရာ ချစ်သူပြန်လာရန် မည်သို့ပင်မျှော်လင့်နေသော်လည်း မျှော်လင့်ချက်သည်မပြည့်စုံနိုင်ကြောင်း သိနားလည်နေမိသည့် ဖြစ်ရပ်ကို သနားစဖွယ်ခံစားလာမိစေပါသည်။ စိတ်အတွေးနှင့် ပြင်ပဖြစ်ရပ်၏ ကွာခြားချက်ကို ထိထိမိမိ ဖော်ကျူးပြနိုင်သည့် အဖွဲ့ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ချစ်သူလာသည်ဖြစ်စေ၊ ချစ်သူမလာသည်ဖြစ်စေ၊ ချစ်သူက မိမိ၏အချစ်ကို ယုံသည်ဖြစ်စေ၊ မယုံသည်ဖြစ်စေ၊ မည်သို့ပင်ခံစားရစေကာမူ အသက်ရှင်သန်အောင် နေထိုင်နေရသည့်အဖြစ်ကိုလည်း “ဒီလိုပုံနဲ့ မယုံလည်းဆက်နေ ယုံလည်းဆက်နေ” ဟူ၍ ရင်နာစရာ ကောင်းသောအဖြစ်ကို ကရုဏာသက်ဖွယ် ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။

ထို့နောက် -

“မြစ်တွေရဲ့အဆုံးဟာ ပင်လယ်....

အချစ်တွေရဲ့အဆုံးသာ (ဘယ်မှာလဲ)၂

လေရူး လေရူး လေရူးသုန်သုန်” (ကျော်ဇောမောင်၊ ၂၀၂၀၊ ၂၉၁)

ဟူ၍ သီချင်းဒုတိယအပိုဒ်တွင် ဖွဲ့စပ်ထားသော စာသားများကိုပင် ထပ်ကျော့ကာ ဖွဲ့စပ်ထားပါသည်။ အဆုံးအစမရှိ သည့်ချစ်ခြင်းတရားကို လိုက်ရှာနေသည့် သဘောကို ပို၍ထင်ရှားလေးနက်လာအောင် ဖွဲ့စပ်ထားသော အဖွဲ့ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သီချင်းနိဂုံးတွင် “လေရူး” ဟူသောစကားကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရေးဖွဲ့ထားသည့်အတွက် ဘဝတစ်လျှောက်လုံး လေရူးတိုက်ခတ်သကဲ့သို့ ခြေဦးတည့်ရာ စိတ်နောက်ကိုယ်ပါ ပြုလုပ်ခဲ့ရာမှ နောက်ဆုံးတွင် ချစ်သူနှင့် ဝေးရသည့်ဖြစ်ရပ်ကို ပို၍ ခံစားလာမိစေပါသည်။

သီချင်းတစ်ပုဒ်လုံးသည် လေရူးသုန်သုန် ဝတ္ထုတွင်ပါသော ဇာတ်လမ်းအသေးစိတ်ကို ဖော်ကျူးခြင်းမရှိဘဲ စကားလက်၏ သနားစရာဘဝကိုသာ ကရုဏာသက်ဖွယ် ဖော်ကျူးထားသည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး လေရူးတိုက်ခတ်သကဲ့သို့ စိတ်နောက်ကိုယ်ပါ နေထိုင်ခဲ့ပြီး အချစ်မရှိတော့သည့် အချိန်ကျခါမှ အချစ်ကို ရှာဖွေနေသည့်အဖြစ်၊ တမင်ခွဲခွာသွားသောချစ်သူကို တမ်းတမှုများ

ဖြင့် ပူလောင်နေရသောအဖြစ်၊ ချစ်သူယုံကြည်လာအောင် ပြောပြချင်သော်လည်း အခွင့်အရေးမရှိတော့သောအဖြစ်၊ ချစ်သူပြန်လာသည်ဖြစ်စေ၊ ပြန်မလာသည်ဖြစ်စေ မျှော်လင့်ရင်း အသက်ရှင်သန်အောင် နေထိုင်နေမည့် အဖြစ်တို့ကို နဘေထပ်အဖွဲ့များ၊ လှပရိုးရှင်းသော စကားအသုံးကောင်းများ၊ အသံကာရန်များ၊ အလင်္ကာအဖွဲ့အနွဲ့များ၊ တင်စားမှုစကားလုံးများ၊ နိမိတ်ပုံအဖွဲ့များကို သူ့နေရာနှင့် သူအသုံးပြုကာ ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်မှာ ကရုဏာရသကို ခံစားရစေသော သီချင်းတစ်ပုဒ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၆။ တွေ့ရှိချက်၊ ရလဒ်

လေ့ရှုသူနုသုန်ဝတ္ထုသီချင်းသည် ဝတ္ထုအတွင်းရှိဖြစ်ရပ်များကို အသေးစိတ်ဖော်ကျူးခြင်း မဟုတ်ဘဲ အဓိကဇာတ်ဆောင် စကားလက်၏ သနားစရာဖြစ်ရပ်ကိုသာ ရွေးထုတ်ခံစားကာ ဖွဲ့စပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဝတ္ထုတွင် ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံစာဖြင့် အသေးစိတ်ဖွဲ့သော်လည်း သီချင်းတွင်မူ ဝတ္ထုထဲမှ အချစ်ခံစားမှုတစ်ခုကိုသာယူကာ ခြုံငုံဖွဲ့စပ်ထားရာ သီချင်းဖွဲ့စပ်ဖန်တီးမှုသဘောတရား တစ်နည်းအားဖြင့် တေးရေးဆရာ၏ ဖန်တီးမှုစွမ်းရည်ကို နားလည်အကဲဖြတ်နိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် သီချင်းတွင် ဝတ္ထု၏ဩဇာကို လုံးလုံးပစ်ပယ်ခြင်းမပြုဘဲ ဝတ္ထု၏ ရသခံစားမှုကိုလည်း မပျောက်အောင် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ဝတ္ထုတွင် ရသမျိုးစုံခံစားရနိုင်သော်လည်း သီချင်းတွင်မူ အချစ်နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် ကရုဏာရသကိုသာ အလေးပေးခံစားရအောင် အသံ၊ ကာရန်၊ အလင်္ကာ၊ နိမိတ်ပုံ၊ တင်စားမှု စကားအသုံးအနှုန်းများဖြင့် ဖန်တီးပုံဖော်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဝတ္ထုနှင့်သီချင်းသည် စာပေပုံသဏ္ဌာန်ချင်း မတူကွဲပြားသော်လည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိအောင်၊ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ်မှုရှိအောင် ဖန်တီးနိုင်သည့်သဘောရှိပါသည်။ အနုပညာပုံသဏ္ဌာန်တစ်ခုမှ အနုပညာပုံသဏ္ဌာန်တစ်ခုကို ပြောင်းလဲဖန်တီးရာတွင် မူရင်းဝတ္ထု၏ စိတ်ကူးခံစားမှုကို ထိမိပေါ်လွင်စေရန် စကားအသုံးအနှုန်းများဖြင့် ဖန်တီးပုံဖော်ရသည့်နေရာ၊ ခံစားသူပရိသတ်က ရသခံစားမှု ရရှိစေသောနေရာတွင် စာပေ ပုံသဏ္ဌာန်နှစ်မျိုးသည် အတူတူပင် ဖန်တီး နိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ဂီတစာဆိုမောင်ကျော်ဇော၏ လေ့ရှုသူနုသုန် ဝတ္ထုသီချင်းကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့တင်ပြရာတွင် ကဗျာတစ်ပိုဒ်ချင်းစီကို အသေးစိတ် လေ့လာတင်ပြထားပြီး မူရင်းဝတ္ထုဖြစ်သော လေ့ရှုသူနုသုန်ဝတ္ထုနှင့် ဆက်စပ်ကာ ချိန်ထိုးလေ့လာထားပါသည်။ ဝတ္ထုသီချင်းဟုဆိုသည့်အတိုင်း မူရင်းဝတ္ထု၏ အတွေးအမြင်၊ ဝတ္ထုပါဇာတ်ဆောင်၏ ဖြစ်ရပ်နှင့် ခံစားမှုတို့ကို အခြေခံရေးဖွဲ့ထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်လုံးကို တင်ပြပြောဆိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဇာတ်ဆောင်စကားလက်၏ ဘဝတွင်ကြုံတွေ့ရသော ဖြစ်ရပ်များမှ ခံစားရသော ခံစားမှုများကိုသာ ရွေးချယ်တင်ပြ

ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်လုံးကို ခြုံငုံခံစားပြီးမှ သီချင်းအဖြစ် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

တေးတစ်ပုဒ်ဖန်တီးရာတွင် တေးရေးဆရာ၏ခံစားမှု ဖန်တီးမှုသည်အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ ဝတ္ထုသီချင်းဖန်တီးရေးဖွဲ့ခြင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ခံစားစပ်ဆိုရသောသီချင်းကဲ့သို့ ခံစားမှုဖန်တီးမှု လွတ်လပ်မှု မရှိဘဲ မူရင်းဝတ္ထု၏ အရသာမပျက်အောင် ဖန်တီးပုံဖော်ရသည်မှာ ခက်ခဲသကဲ့သို့ တာဝန်လည်းကြီး သည်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။ ယခုလေ့ရှိသုန်သုန်ဝတ္ထုသီချင်းသည် မူရင်းဝတ္ထု၏ခံစားမှု ဩဇာမှ သွေဖည်သွားခြင်းမရှိဘဲ ဝတ္ထုခံစားမှုအတိုင်း သီချင်းကိုခံစားနိုင်အောင် ဖန်တီးထားသည့် တေးရေးဆရာ ၏ ဖန်တီးစွမ်းရည်ကို အကဲခတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် စကားလုံးအသုံးအနှုန်း ရွေးချယ် သုံးနှုန်းမှု၊ သံစဉ်အဆွဲအငင် လေယူလေသိမ်းပုံဖော်နိုင်မှု၊ ရသခံစားမှု ပေးစွမ်းနိုင်မှုတို့ကို လေ့လာ အကဲခတ်နိုင်မည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ဝတ္ထုသီချင်းတစ်ပုဒ်လုံးကို လေ့လာကြည့်သည့်အခါ ဝတ္ထု၏ ခံစားမှုမပျောက်အောင်၊ ဝတ္ထု၏ ပေးစွမ်းနိုင် သော ရသခံစားမှုကို ပို၍ခံစားလာရအောင် ဖန်တီးထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဝတ္ထုမဖတ်ဖူး သူက သီချင်း နားထောင်သည့်အခါ အချစ်ကိုလိုက်ရှာရင်း အချစ်နှင့်လွဲခဲ့ရသည့်ဖြစ်ရပ်ကို ရင်နင့်စဖွယ် ခံစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်ဝတ္ထုဖတ်ပြီးမှ သီချင်းနားထောင်သည့်အခါ သီချင်း၏စကား အသုံးအနှုန်းများ၊ နဘောထပ်ကာရန်များ၊ လေယူလေသိမ်း အဆွဲအငင်အဖြတ်အတောက်များ၊ ရသခံစားမှု များကို ပို၍ခံစားနားလည်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆမိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထု၏ဩဇာသက်ရောက်မှု သဘော တစ်နည်းအားဖြင့် ဝတ္ထုနှင့်သီချင်း၏ ကူးလူးဆက်သွယ်မှု သဘောများကို လေ့လာအကဲဖြတ် နိုင်မည်ဟု ထင်မြင်သုံးသပ်မိပါသည်။

နိဂုံး

ဝတ္ထုနှင့်သီချင်းသည် စာပေပုံသဏ္ဌာန်ချင်းမတူသော်လည်း ရသခံစားမှုပေးစွမ်းနိုင်သော အဖွဲ့အနွဲ့အရေးအသားချင်း တူညီမှုရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဝတ္ထုသီချင်းကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ဝတ္ထု၏သီချင်း အပေါ် ဩဇာသက်ရောက်မှုသဘော တစ်နည်းအားဖြင့် ရသစာပေတို့၏ ကူးလူးဆက်သွယ်မှု သဘောများ ကို လေ့လာသိရှိနိုင် လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မျှော်လင့်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ကျော်ဇော၊ မောင်။ (၂၀၂၀။) *ရှင်ဘတ်ထဲမှလာသော သီချင်းများ*။ ရန်ကုန်၊ လင်းလွန်းခင်စာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၀။) *စာပေသမုဒ္ဒရာ၌လက်ပစ်ကူးခြင်း(ဒုကြိမ်)*။ ရန်ကုန်၊ အားမာန်သစ်စာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၄။) *သီချင်းနားထောင်သူတစ်ယောက်၏ ရှင်ထဲကသီချင်းများအကြောင်း*။ ရန်ကုန်၊ ပုဂံစာအုပ်တိုက်။
- ချစ်ဦးညို။ (၂၀၀၈)။ (၂၀၀၈)။ *မြို့မငြိမ်းနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းတေးသီချင်းခံစားမှုစာစုများ*။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာအုပ်တိုက်။
- စောမုံညင်း။ (၁၉၆၁)။ *ဂီတဟူသည်*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။
- တင်ဦး (ပုဂံဝန်ထောက်မင်း-)။ (၁၉၆၉)။ *ကဗျာဗန္ဓုသာရကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ လယ်တီမဏ္ဍိုင်။
- ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ (၁၉၈၇)။ *မြန်မာစာပေသမိုင်း*။ ရန်ကုန်၊ စပယ်ဦးပုံနှိပ်တိုက်။
- မြသန်းတင့်။ (၂၀၁၇)။ *လေရှူးသုန်သုန် (ပထမတွဲ) (တကြိမ်)*။ ရန်ကုန်၊ သင်းစာပေ။
- မြသန်းတင့်။ (၂၀၁၇)။ *လေရှူးသုန်သုန် (ဒုတိယတွဲ) (တကြိမ်)*။ ရန်ကုန်၊ သင်းစာပေ။
- မြင့်ကြည်၊ ဦး။ (၂၀၀၁)။ *မြန်မာတေးဂီတအနုစာပေသမိုင်း*။ အမျိုးသားလူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဦးစီးဌာန။
- မြင့်ကြည်ဦး။ (၂၀၁၁)။ *စာပေနှင့်ဂီတ ဂီတနှင့် စာပေ*။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်ပုံနှိပ်တိုက်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၁၀)။ *မြန်မာအဘိဓာန် (ဒုကြိမ်)*။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။
- လှထွတ်(စန္ဒယား-)။ (၂၀၁၁)။ *မြန်မာဂီတရေစီးကြောင်း (ဒုကြိမ်)*။ ရန်ကုန်၊ ချမ်းသာပုံနှိပ်တိုက်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

အေးဝင်း^၁

စာတမ်းအကျဉ်း

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ စာတမ်းသည် စာဆိုဦးကြော့၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာနှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ တို့ကို ဖော်ထုတ်လိုသော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် လေ့လာထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို စာပေ နယ်ပယ်မှ လေ့လာထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံစာအုပ်မှာ လှသမိန် စုဆောင်းတည်းဖြတ်သည့် ၁၉၆၂ ခုနှစ်ထုတ် ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာပေါင်းချုပ် စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများသည် ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ပေါ်၊ မပေါ် ဟူသော သုတေသနပြဿနာကို အဖြေရှာထားပါသည်။ လေ့လာအဖြေရှာချက်အရ ဦးကြော့သည် လရာသီတစ်ခုတစ်ခု၌ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲတော်၊ နေ၊ ညအချိန် အပိုင်းအခြား၊ ဘုရင့်ဘုန်းတော်၊ တောတောင် ရေမြေ တိမ်မိုးလေတို့၏ သဘာဝတို့ကို ပေါ်အောင်ဖန်တီးနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် လရာသီ၏ ထူးခြားချက်ကိုပါအောင် ထည့်သွင်းဖန်တီးထားပါသည်။ စကားသုံးဖန်တီးမှုတွင် စကားအနုအလှသုံး၊ စကားအခန့်သုံးတို့သည် တော်ဝင်နန်းထိုက်ပြီး အနက်အားကောင်းပါသည်။ စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ကို သရုပ်ဖော်သောအဖွဲ့တို့မှာ ပေါ်လွင်ပြီး ရသမြောက်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများသည် ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ အားကောင်းပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ - ရာသီဖွဲ့၊ ဖန်တီးမှု၊ စကားသုံး၊ သရုပ်ဖော်အဖွဲ့၊ အလင်္ကာ

၁။ နိဒါန်း

မြန်မာစာပေတွင် စာဆိုအသီးသီးက ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများကို စိတ်ကူးဉာဏ်အမျိုးမျိုး၊ ဖွဲ့နွဲ့ပုံအဖုံဖုံဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် မင်းတုန်းမင်းမြတ်ထံသို့ ဖတ်ကြားလျှောက်ထားရန် ရည်ရွယ်ပြီး စိတ်တိုင်းကျဖန်တီးခဲ့သော ဦးကြော့၏ တေးထပ်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုစာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီ ဖွဲ့တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို သုတေသနပြုရန် ရွေးချယ်ပါသည်။ ဤသုတေသန စာတမ်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်ကဗျာများမှ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်းဖန်တီးမှု အတတ်ပညာနှင့်ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာတို့ကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖော်ထုတ်ရာ၌ နက်ရှိုင်းစွာ လေ့လာနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာစာပေ ကဗျာကဏ္ဍပါ တေးထပ်ကဗျာများမှ ဦးကြော့၏ တေးထပ်ရိုး ၁၄ ပုဒ်ကို သုတေသန နယ်ပယ်အဖြစ် ကန့်သတ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဦးကြော့၏ ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာကို အဓိကထား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရာ၌ သုတေသနမေးခွန်းများ အောက်ပါအတိုင်း ပေါ်လာပါသည်။

၁။ ဦးကြော့သည် မည်သို့သော စာဆိုမျိုးနည်း။

၂။ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာဟူသည် အဘယ်နည်း။

၃။ မြန်မာစာပေတွင် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများ မည်မျှရှိသနည်း။

^၁ မြန်မာစာပေ၊ မုံရွာတက္ကသိုလ်

၄။ ဦးကြော့၏ ဖန်တီးနိုင်စွမ်းအားသည် မည်သို့ရှိသနည်း။

ဤမေးခွန်းများအနက် ဦးကြော့၏အကြောင်း၊ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ကဗျာအရေအတွက်တို့ကို စာပေပညာရှင်များ၏ စာအုပ်စာတမ်းများမှ ရှာဖွေလေ့လာလျှင် အဖြေရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်မေးခွန်းမှ 'ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ကဗျာများသည် စာဆို၏ ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ ပေါ်၊ မပေါ်' ဟူသော ပြဿနာပေါ်ပေါက် လာပါသည်။

အဆိုပါ မေးခွန်းများနှင့်ပြဿနာကို အဖြေရှာဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် မြန်မာစာပေ ပညာရှင်များ၏ ထုတ်ဝေထားသော စာအုပ်စာတမ်းများ၊ စာတမ်းရှင်၏ သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲ၊ မြန်မာစာပေ သင်ကြားမှု အတွေ့အကြုံများကို အခြေခံလျက် 'ဖြစ်ရပ်တစ်ခု မူတည်လေ့လာခြင်းနည်း'ကို အသုံးပြု၍ လေ့လာတင်ပြပါသည်။

၁။ ၁။ ဦးကြော့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဦးကြော့သည် ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့်က တောင်တွင်းကြီးနယ် နတ်မောက်မြို့တွင် ဖွားမြင်ခဲ့ပါသည်။ ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ကဗျာလင်္ကာကို ဝါသနာထုံသည့်အပြင် အသံသြဇာနှင့်ပြည့်စုံသည်။ ဦးကြော့အသက် ၂၀ ခန့် အရွယ်သို့ရောက်သော် အဘိုးတစ်ဝမ်းကွဲတော်စပ်သူ နန်းတွင်းသမားတော်ကြီး ဦးကျော်စံသည် နတ်မောက်သို့ ခေတ္တရောက်လာခိုက် မြေးဖြစ်သူ ဦးကြော့၏ ကဗျာဉာဏ်ထက်မြက်ပုံကို တွေ့ရှိသိမြင်ကာ ရွှေမြို့တော်သို့အပြန်တွင်ခေါ်သွားသည်။

အဘိုးဦးကျော်စံက မင်းတုန်းမင်းထံ မြေးဖြစ်သူဦးကြော့၏ အရည်အချင်းကို လျှောက်ကြား ဆက်သပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းက ရွှေတိုက်ဝန်ကြီးထံအပ်နှံ၍ ကဗျာပညာကို သင်ယူစေပြီးနောက် စာတော်ဖတ်အရာ ချီးမြှောက်တော်မူသည်။ "ငယ်စဉ်ကတည်းက နှစ်သက်သီဆိုလေ့ရှိခဲ့သော မဟာအတုလမင်းကြီး ရေးသားစီကုံး အပ်သည် ၁၂ ရာသီ လူးတားနှင့်တကွ အခြားရာသီဘွဲ့ကဗျာများကို မှီငြမ်းပြုပြီးနောက် 'ပရဝဘိ သုဇေ၊ အတုလ ပရမေ' ပဏာမတေးထပ်ဖြင့် အစချီ၍ နိဂုံးတေးထပ်နှင့်ပါ ၁၂ ရာသီဘွဲ့တေးထပ်ပေါင်း တစ်ဆယ့်လေးပုဒ် စီကုံးရေးသားသည်။" (ဘသောင်း၊ ၂၀၀၂၊ ၂၆၈) ရေးသားပြီးလျှင် ကျိဝန်တိုက်ဆရာတော် အစ်ကို ဦးဝိစယနှင့် ရွှေတိုက်ဝန်ကြီးတို့အားပြရာ နှစ်ခြိုက် အားပေးကြသည်။ တစ်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းကြီးထံ စာတော်ဖတ်ပီပီ ဌာနံ၊ ကရိုဏ်းကျနစွာ ကိုယ်တိုင် ဖတ်ကြားလျှောက်ထားရာ မင်းတရားကြီး နှစ်ခြိုက်၍ ဆုလာဘ်များစွာ သနားချီးမြှင့် တော်မူပါသည်။

ဦးကြော့သည် ထိုစဉ်အခါက မန္တလေးရွှေမြို့တော်တွင် လင်ပျောက်၊ မယားပျောက် ရှာပုံတော် ကြီးများ ခေတ်စား၍နေလေရာ ရှာတော်ပုံကြီးတစ်ပုဒ်ကို ရေးသားဆက်သွင်း ဖတ်လျှောက်ရန် အကြံပေါက်လာခဲ့သည်။ ရေးသားပြီးလျှင် ဦးဝိစယနှင့် ရွှေတိုက်ဝန်ကြီးတို့အား ပြသပြင်ဆင်စေပြီးလျှင် ကျေနပ်ခွင့်ပြုသောအခါ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးထံ ကိုယ်တိုင်ဖတ်ကြား လျှောက်ထားပါသည်။ အထူး ကြည်နူးနှစ်ခြိုက်ရကား ၁၂ ရာသီတေးထပ် ရေးသည်ထက်တိုး၍ ဆုလာဘ်များစွာ ချီးမြှင့်တော်မူပါသည်။

စာတော်ဖတ်ဦးကြော့၊ စာရေးတော်ကြီးဦးကြော့၊ တောင်တွင်းကြီးဦးကြော့၊ စုံနံသာမြိုင်ဦးကြော့ဟု အမည်အမျိုးမျိုး အသိအမှတ်ပြုခံရသော ဦးကြော့သည်ကား ၁၂၄၇ ခုနှစ် အရှင်နှစ်ပါး ပါတော်မူပြီးနောက်မှ ကွယ်လွန်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

၁၊ ၂။ ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာ၏ သဘောသဘာဝ

စာဆိုများသည် မိမိတို့ကျင်လည်ရာ သတ္တလောက၊ သြကာသလောကကို စိတ်ဝင်စားကြသူများ ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့စိတ်ဝင်စား မြင်သိခံစားရသမျှကို အဆီအနှစ်ထုတ်၍ ရသစာပေအဖြစ် ဖန်တီးခဲ့ကြသည်။ ထိုရသစာပေများတွင် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများ ပါဝင်သည်။ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ကဗျာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဦးယာ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီ ဖွဲ့ လူးတားစာအုပ်နိဒါန်း၌ ဦးချမ်းမြက

တစ်ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကို ကဗျာဆိုသည်မှာ တစ်နှစ်တွင် ရာသီမာသ ၁၂ လ ရှိသည့် အလျောက် မိဿရာသီမှစ၍ မိန်ရာသီအထိ ရာသီအသီးသီးတို့၏ အခြေအနေ အကြောင်းအရာများကို တစ်ရာသီစီ ပိုင်းခြားဖွဲ့ဆိုအပ်သောကဗျာပင် ဖြစ်လေသည်။

(ချမ်းမြ၊ ၂၀၁၆၊ င)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့်ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာဆိုသည်မှာ နှစ်သစ်အစတန်ခူးလမှ တပေါင်းလအထိ တစ်လချင်းစီ၏ အခြေအနေ၊ အကြောင်းအရာများကို ပိုင်းခြားဖွဲ့ဆိုသော ကဗျာဖြစ်ပါသည်။

ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် ပါဝင်လေ့ရှိသော အကြောင်းချင်းရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒဂုန်နတ်ရှင်၏ စာပေဝတ်ဆံ စာအုပ်၌

၁၂ ရာသီကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌ ပါဝင်ရမည့် အချက်အလက်တို့မှာ (၁) ကောင်းကင်အမြင် နက္ခတ်များ၊ (၂) ၁၂လ ဥတုရတုများ၊ (၃) ၁၂လ ပွင့်သောပန်းများ၊ (၄) ၁၂လ ပွဲတော်များ၊ (၅) ၁၂လ မြူးကြသော ငှက်တိရိစ္ဆာန် လိပ်ငါးပုစွန်များ၊ (၆) မိုးလေဝသ အကြောင်းများ၊ (၇) လွမ်းဖွယ် ကြည်နူးသာယာဖွယ် အကြောင်းခြင်းတများ စသည်တို့ မှာ ၁၂ရာသီဖွဲ့ တေးဂီတကဗျာများ၌ ပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ဒဂုန်နတ်ရှင်၊ ၂၀၁၁၊ ၁၅၈)

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် အထက်ပါအကြောင်းခြင်းတို့အပြင် နန်းဓလေ့၊ လူမှုဓလေ့များလည်း ပါဝင်တတ်ပါသည်။

မြန်မာစာပေတွင် ၁၂လအပြည့်အစုံဖွဲ့ဆိုသော ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာ ၃၃ ပုဒ် တွေ့ရပါသည်။ ထိုကဗျာ များအနက် ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့သည်လည်း ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများ၏ သဘောသဘာဝ များ ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ စာတမ်းကို ပြုစုရန်အတွက် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများနှင့်စပ်လျဉ်းသော စာအုပ်များကို ရှာဖွေဖတ်ရှုပါသည်။ ထိုစာအုပ်များမှ ဤစာတမ်းအတွက် အထောက်အကူပြုသော စာအုပ်တချို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

ဒဂုန်နတ်ရှင်၏ စာပေဝတ်ဆံစာအုပ်(၂၀၁၁ ခုနှစ်ထုတ်)သည် စာပေဝတ်ဆံ ၁ မှ ၈ အထိ တပေါင်းတည်း စု၍ထုတ်ထားသော စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာအုပ်၏ စာပေဝတ်ဆံ-၅ တွင် မြန်မာ့ ဆယ့်နှစ်ရာသီ အကြောင်းအချက်များအနက် ရာသီပွဲတော်များ၏ အကြောင်းကို သမိုင်းကြောင်း နှင့်ချီ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုအကြောင်းကိုဖော်ပြရာ၌ မဟာအတုလမင်းကြီး၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ လွမ်းချင်း များကို မဏ္ဍိုင်ထားလျက် တစ်ခြားသောဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာတို့မှာ ကောင်းနိုးရာ ရွေးချယ် ကိုးကား ပြထားပါသည်။ ဒဂုန်နတ်ရှင်၏ စာပေဝတ်ဆံ-၅ သည်ရာသီပွဲနှင့် စပ်လျဉ်းသော မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများကို သိရှိခဲ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်း၏ ရာသီပွဲနှင့်စပ်လျဉ်းသော အချက်အလက်များကို အနက်ဖွင့်ရန် အထောက်အကူပြုသော စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။

မင်းသုဝဏ်၏ အာကာတခွင်မြေပြင်တဝန်းစာအုပ်(၁၉၇၄ ခုနှစ်ထုတ်)သည် ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသန ဆွေးနွေးပွဲ၌ဖတ်ကြားခဲ့သော 'ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာ့နက္ခတ်ပညာ တစေ့ တစောင်းလေ့လာချက်' စာတမ်းအပါအဝင် ဂြိုဟ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်နှင့် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ဆောင်းပါးများကို စုစည်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာ့နက္ခတ်ပညာ တစေ့တစောင်း လေ့လာချက် စာတမ်းတွင် ဂြိုဟ်၊ နက္ခတ်၊ တာရာတို့သည် အချိန်ကာလ၊ အရပ်မျက်နှာ၊ ကံကြမ္မာကို ပြည့်စုံပေးသည် ဟု ယုံကြည်ကြပုံ၊ ကုန်းဘောင်ခေတ် ဘိုးတော်ဘုရား လက်ထက်တွင် ဂြိုဟ်၊ နက္ခတ်၊ တာရာတို့၏ အကြောင်းကို တိတိကျကျသိနိုင်ရန် အိန္ဒိယမှဗေဒနက္ခတ်ပညာရှင်များခေါ်ယူခဲ့ပုံ၊ ဥရောပတိုက်သား များထံမှ သင်ယူခဲ့ကြပုံ၊ နက္ခတ်ကြည့် တယ်လီစကုပ်မှန်ပြောင်းဝယ်၍ နက္ခတ်ကြည့်ရှုခဲ့ကြပုံ စသည် တို့ကို တွေ့ရသည်။ ဂြိုဟ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်တို့အကြောင်းတွင် ကြယ်စုပြရပ်ပုံများဖြင့်ပြထား ပါသည်။ တန်ခူးလမှ တပေါင်းလထိ ရာသီသဘာဝတို့ကိုပျိုးများ၊ ရာသီဖွဲ့ကဗျာများ၊ ကောက်စိုက်တေးများမှ ထုတ်၍ပြထားပါသည်။ ဆယ့်နှစ်ရာသီသဘာဝတို့ကို ဖော်ပြရာတွင် အနက်အကျယ် ဖွင့်ဆိုရန်လိုသော စကားလုံးများကို ဆိုင်ရာနေရာ၌ တစ်ခါတည်းဖွင့်ဆိုပြထားပါသည်။ ထိုစာအုပ်သည် ဖတ်ရှုသူများ အတွက် အသိအမြင်တိုး၍ လက်တွေ့ဘဝအတွက် အသုံးဝင်သည့် ရေးသားဖော်ပြချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာအုပ်သည် ဤစာတမ်းအတွက်ကဗျာပါ အချက်အလက်များကို အနက်ကောက်ရာတွင် မှန်ကန်မှု ရှိရန် များစွာအထောက်အကူ ဖြစ်ပါသည်။

မောင်ထင်၏ မြန်မာဆယ့်နှစ်လအကြောင်း စာအုပ်(၂၀၀၅ ခုနှစ်ထုတ်)တွင် နေ၊ လ၊ နက္ခတ်၊ တာရာတို့၏ အသွားအလာကိုစွဲ၍ ရက်၊ လ၊ နှစ်တို့ သတ်မှတ်ပုံ၊ မြန်မာတို့ နေ၊ ည၊ ရက် တွက်ချက်ပုံ၊ လအလိုက် နေ၊ ည နာရီအပိုင်းအခြားသတ်မှတ်ပုံ၊ လအလိုက်နေထွက်ချိန်၊ နေဝင်ချိန်တို့ကို ဖော်ပြထား ပါသည်။ ထို့ပြင် လမင်းနှင့် ယှဉ်၍ နက္ခတ်ထွန်းလင်းပုံ၊ နက္ခတ် ၂၇ လုံးရှိပုံ၊ တစ်လတွင် နက္ခတ် ၂ လုံး ၁ပါဒ် ရာသီအလိုက်ပွင့်သော ပန်းအမည်များနှင့် ထိုပန်းပင်တို့၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ၊ ရာသီပွဲတော်များနှင့်

ရာသီပွဲသမိုင်းကြောင်းများ၊ ရာသီပွဲ၊ စာဆိုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုစာအုပ် သည် ဆယ့်နှစ်ရာသီ ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများစွာရရှိပါသည်။ ဤစာတမ်း၏ အကြောင်းအရာပိုင်း အချက်အလက်များကို စိစစ်ရာ၌ တိုက်ရိုက်အထောက်အကူပြုသော စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ဦးကြွေ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီပွဲ၊ တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို လေ့လာ ရာတွင် သုတေသနအချက်အလက်များ တိကျခိုင်မာစေရန် ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာနှင့် သုတေသန နည်းနာတို့ကို အသုံးပြု၍ လေ့လာထားပါသည်။

၃၊ ၁။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

ဦးကြွေ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီပွဲ၊ တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို စာပေ နယ်ပယ်မှ လေ့လာထားပါသည်။ လေ့လာမှုနက်ရှိုင်းစေရန် မြန်မာစာ၊ ကဗျာကဏ္ဍရှိတေးထပ်များ အနက် ဦးကြွေ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီပွဲတစ်စုံစာ တေးထပ်ရိုး ၁၄ ပုဒ်ကို စာပေနယ်ပယ်မှ လေ့လာရန် နယ်ပယ်ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ထိုတေးထပ်ရိုးများမှ စာဆို၏ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာကို ဖော်ထုတ် နိုင်ရန်အတွက် ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပညာရှင်တို့၏ ဖွင့်ဆိုယူဆချက်များကို အခြေခံလျက် ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ ထုတ်ယူပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၁။ ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ

ရသစာပေသည် စိတ်ကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစိတ်ကိစ္စကို စာဆိုက စနစ်တကျ စီမံပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စနစ်တကျလုပ်ဆောင်ချက်သည် အတတ်ပညာသဘော သက်ဝင်ပါသည်။ စီမံလုပ်ဆောင် ချက်သည် ဖန်တီးမှုသဘောသက်ဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် စနစ်တကျစီမံပြုလုပ်ချက်ကို ဖန်တီးမှုအတတ် ပညာဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာပါသော ရသစာပေ၏သဘောကို ဆရာဇော်ဂျီ၏ ရသစာပေ အဖွင့်နှင့် နိဒါန်း စာအုပ်၌ "ဖန်ပြာခွက်နှင့် ကျောက်စက်ရေသည် ကဗျာသဘောနှင့်တူသည်။" (ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၄၊ ၂၆၅) "ကျောက်စက်ရေသည် စိတ်ကူးညာဏ်နှင့်တူ၍ ဖန်ပြာခွက်သည် ဖွဲ့နွဲ့ပုံနှင့် တူသည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။" (ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၄၊ ၂၆၅)ဟု မိန့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရသစာပေသည် စိတ်ကူးညာဏ်နှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံကို တစ်သားတည်း ပေါင်းစပ်ထားသော အနုပညာပစ္စည်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုစိတ်ကူးညာဏ်၏ သဘောကို ဆရာဇော်ဂျီ၏ ရသစာပေအဖွင့်နှင့် နိဒါန်း စာအုပ်၌

"ရသစာပေဆိုင်ရာ စိတ်ကူးညာဏ်ဆိုသည်မှာ တောရောက်၊ တောင်ရောက် လွင့်တတ် သော စိတ်ကူးမျိုးမဟုတ်။ ဘဝအတွေ့အကြုံ၊ စိတ်ခံစားလှုပ်ရှားမှု၊ ဘဝသတိ ဘဝအသိတည်းဟူသော အထိန်းအမဖြင့် လှုပ်ရှားတတ်သော ညာဏ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်ဟု

ယူဆအပ်ပါသည်။ အထိန်းအမကောင်းလျှင် ကောင်းသလောက် စိတ်ကူး ဉာဏ် ထက်မြက်နိုင်သည်ဟု ထင်ပါသည်။ "(ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၄၊ ၂၇၀)

ဟု မိန့်ဆိုထားပါသည်။ ထိုစကားအရ စိတ်ကူးဉာဏ်သည် အထိန်းအမဖြင့် လှုပ်ရှားတတ်သော ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။

ရသစာပေတွင် ဖွဲ့နွဲ့ပုံ၏ သဘောကို ရသစာပေအဖွင့်နှင့် နိဒါန်း စာအုပ်၌ ဆရာဇော်ဂျီက ဖွဲ့နွဲ့သည်ဆိုခြင်းသည် အပြောဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အရေးဖြင့်သော်လည်းကောင်း ကိုယ့်စိတ်ရှိသောသဘောကို သူ့နား၊ သူ့စိတ်သို့ ရောက်အောင်ပို့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါစကားသည် စာရေးဆရာ၏ တန်ဆာပလာဖြစ်သဖြင့် ထိုတန်ဆာပလာတို့ကို အသုံးပြုတတ်ရေး အတွက် (၁)အနက်ကိုမှန်အောင် ဖော်ပြဖို့ကိစ္စတွင် သဒ္ဒါနည်းဟူ၍ ရှိသည်။ ဝါကျဖွဲ့နည်းဟူ၍ ရှိသည်။ ကဗျာအတွက်ဖြစ်လျှင် ကဗျာစပ်နည်းဟူ၍ရှိသည်။ (၂)အနက်ကို ပြေပြစ်အောင် ဖော်နိုင်ဖို့ကိစ္စတွင် ဒေါသဟူ၍ ရှိသည်။ ဂုဏ်ဟူ၍ရှိသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သဒ္ဒါလင်္ကာရ၌ အကျုံးဝင်သည်။ (၃)အနက်ဆန်းကြယ်အောင် ဖော်နိုင်ဖို့ကိစ္စတွင် ဥပမာအလင်္ကာ၊ ရူပကအလင်္ကာစသော အတ္ထာလင်္ကာရတို့ ရှိကြ သည်။ (ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၄၊ ၂၇၀)

ဟု ရှင်းလင်းပြဆိုထားပါသည်။ ထိုရှင်းချက်အရ ဖွဲ့နွဲ့ပုံသည် သဒ္ဒါနည်း၊ သဒ္ဒါလင်္ကာရနည်း၊ အတ္ထာလင်္ကာရ နည်းတို့ကို စနစ်တကျ စီမံလုပ်ဆောင်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

ရသစာပေတစ်ရပ်ကို လေ့လာမည်ဆိုပါက ထိုရသစာပေမှ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှု အတတ် ပညာနှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို လေ့လာရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်ကဗျာများကို လေ့လာသောအခါတွင် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာနှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

၃။ ၂။ သုတေသနနည်းနာ

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ စာတမ်းသည် အတွေးသစ်အမြင်သစ်ရရန်၊ အသိပညာတိုးပွားရန် လုပ်ဆောင်သည့် အခြေခံသုတေသန အမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် အသုံးပြုထားသော သုတေသနနည်းနာမှာ ဆန်းစစ်လေ့လာ နည်း၏ နည်းခွဲဖြစ်သော ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဆန်းစစ်နည်းကို သုံးထားပါသည်။ အချက်အလက် ကောက်ယူ စုဆောင်းနည်းမှာမူ ရှိပြီးအချက်အလက်များအပေါ် အခြေပြုလေ့လာခြင်းနည်း၊ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတည်း လေ့လာခြင်းနည်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါ နည်းစနစ်များကို အသုံးပြု၍ ဦးကြော့၏ တေးထပ် ၁၄ ပုဒ်မှ စကားသုံး၊ သရုပ်ဖော်အဖွဲ့၊ အလင်္ကာ မြောက်အဖွဲ့တို့ကို ကတ်တင်ခြင်း၊ အနက်ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းခြင်း၊ အမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ထို့နောက် အမျိုးအစားတူများကို ရှေ့နောက်ချိတ်ဆက်လျက် စာဆို၏ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာပေါ်အောင် သုံးသပ် တင်ပြထားပါသည်။

၄။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်ကဗျာများမှ စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

ဦးကြော့သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော စာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာဆိုသည် ဆယ့်နှစ်ရာသီ၏အကြောင်းကို တေးထပ်ကဗျာ ၁၄ ပုဒ် ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ထိုတေးထပ် ၁၄ ပုဒ်၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ၊ ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာတို့ကို ပိုင်းကန့်၍ တင်ပြထားပါသည်။

၄၊ ၁။ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

ရသစာပေတွင် စိတ်ကူးဉာဏ်သည် ကျောက်စက်ရေနှင့် တူပါသည်။ "ကျောက်စက်ရေ ဆိုသည်မှာ ကျောက်ရေစစ်၌ ရိုးရိုးရေကိုလောင်းထည့်သဖြင့် ထိုရိုးရိုးရေသည် ကျောက်သား၌ တဖြည်းဖြည်း စိမ့်ဝင်၍ တစ်ဖက်မှတစ်ဖက်စက်စက် ယိုစီးလာသော ရေပင်ဖြစ်သည်။"(ဇော်ဂျီ၊ ၂၀၀၄၊ ၂၆၅)ဟု ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း စိတ်ကူးဉာဏ်သည် ကဗျာ၏အကြောင်းအရာတွင် ထင်ဟပ်နေသော ဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။ ဦးကြော့၏စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို လေ့လာခြင်းသည် ထိုစာဆို၏ ကဗျာပါ အကြောင်းအရာများတွင် ထင်ဟပ်နေသောဉာဏ်ကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ အချိုးတေးထပ်မှစ၍ နိဂုံးတေးထပ်အထိ ၁၄ ပုဒ်ကို အစဉ်အတိုင်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

အချိုးဖွဲ့တေးထပ်၌ အလွန်မြတ်သော တင့်တယ်သော တံခွန်ဖြစ်သော တူသူမရှိသော နေမျိုးနွယ် ဖြစ်သော ရောင်ခြည်တော်ကွန့်မြူးသော ဘုရားရှင်၏တစ်ရံရံကွက်ရှိသော ခြေတော်စုံကို ဆံကေသာ ဖြင့်ထိကာ ဦးနှိမ်မာန်လျော့၍ရှိခိုးပါ၏။ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်နိုင်သော မြတ်သောတရားဓမ္မကို နည်းလမ်းမှန်စွာ ရိုးကျိုးကန်တော့ပါ၏။ အရိယာသံဃာတော်မြတ်တို့အား ယုံကြည်အားကိုးလျက် ကန်တော့ပါ၏။ စာပေကိုစောင့်ရှောက်သည်ဟု ဆိုရိုးအစဉ်လာရှိသော သူရဿတီနတ်သမီးက စာဖွဲ့ဆိုမည့် အကျွန်ုပ်အား စောင့်ရှောက် သနားပါရန် တောင်းပန်ပါ၏။ လျှပ်စီးလက်သကဲ့သို့ အရောင်များ ကြွားကြွားဝံ့ဝံ့ထွက်နေသည့် အရည်အသွေးကောင်းသော ပတ္တမြားကိုမျက်စိရှေ့တွင် ချပြသကဲ့သို့ မင်္ဂလာရှိအောင် တန်ဆာဆင်မည့်၊ ကောင်းချီးဩဘာပေးကြမည့် ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာများကို စီကုံးပါမည်ဟု ဖော်ညွှန်းထားပါသည်။

ဤအချိုးဖွဲ့ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုခြင်းသည် အခြားသော ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့စာဆိုများနှင့် မတူသော စိတ်ကူးဉာဏ်၊ ဘုရားရှင်ကို အကြွင်းမဲ့ ယုံကြည်ကြောင်းပြသော စိတ်ကူးဉာဏ်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်သည် ယုံကြည်ချက်၊ ခံစားချက်နှင့် ဆန္ဒကိုပေါ်အောင်ဖန်တီးနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

တန်ခူးလဖွဲ့တေးထပ်၌ တန်ခူးလတွင် ပိတောက်ပန်း၊ ရင်ခတ်ပန်း၊ ကံ့ကော်ပန်းတို့ ဖူးပွင့်ကြသည်။ နွေရာသီရောက်လာ၍ မင်းလွင်မြူမှုန်တို့ အထက်သို့ ကြွနေ၊ တက်နေ ကြပါသည်။ ရာသီမှာ နွေရာသီဖြစ်ပြီး လမင်းနှင့်ယှဉ်၍ စိတြကြယ် ထွန်းလင်းပါသည်။ တာရာအမည်မှာ ဆံကျင်တာရာ ဖြစ်ပါသည်။ တန်ခူးလသည် နေနှင့်ညအချိန်အပိုင်းအခြား နာရီ ၃၀ စီ အညီအမျှရှိသည်။ တစ်နာရီ

အချိန်ပြည့်လျှင် နာရီမောင်းတစ်ကြိမ်တီးပြီး ပါဒါ၊ နာရီ သတ်မှတ်ချိန်ပြည့်လျှင် ပဟိုရ်စည်တီးပါသည်။ တန်ခူးလတွင် နှစ်သစ်ကူးသင်္ကြန်ပွဲ ကျင်းပသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ် ကိုယ်တော်တိုင် ရေသွန်းရေလောင်း ခံယူတော်မူသည်ဟု ဖွဲ့သီထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ တန်ခူးလ၏ ရာသီသဘာဝတို့မှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံတို့ကို ထည့်သွင်း ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ကဆုန်လဖွဲ့၌ လမင်းနှင့်ယှဉ်၍ ဝိသာခါကြယ် ထွန်းလင်းပုံ၊ ရာသီမှာ ပြဿရာသီဖြစ်ပုံ၊ ရွှေနန်းတော်၏ နေရာတိုင်းတွင် မိတ်ကလျာ မစုံသောလဖြစ်ပုံ၊ တံငါတာရာ ထွန်းလင်းပုံနှင့် အထက် ကောင်းကင်ယံ၌ လျှပ်စီးများ အရောင်တဖိတ်ဖိတ်ဖြင့် ထပ်ကာထပ်ကာ လင်းလက်နေပြီး မိုးသီးများ ရွာချလေ့ရှိပုံတို့ကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထို့ပြင် မန်းတောင်အနီး အောင်မြေဖြစ်သော ရွှေနန်းတော်တွင် ညောင်ရေသွန်းပွဲတော် ကျင်းပမြဲဖြစ်ပုံ၊ စကားဝါ ပန်းနှင့် ခရားပန်းတို့ ဖူးပွင့်ပုံ၊ ညအချိန် အပိုင်းအခြားမှာ ၂၈ နာရီရှိပုံ၊ အချိန်နာရီပြသော ပဟိုရ်စည်တော်၏ အသံမှာ အေးငြိမ့်လှပုံ၊ ကဆုန်လသည် လရာသီ အားလုံးအနက် အမြတ်ဆုံး အသာဆုံးဖြစ်ပုံတို့ကို ညွှန်းဆိုထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ ကဆုန်လ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ ရွှေနန်းတော်က အလွမ်းခံစားချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံ၊ အမြတ်ဆုံးလ ရာသီဖြစ်ပုံတို့ကို ရွေးချယ်ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤဖန်တီးမှု၌ ရွှေနန်းတော်ပေါ်တွင် စိတ်ကျက်စားနေသော စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်များ ပေါ်လွင်နေပါသည်။

နယုန်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် ရာသီအမည်မှာ မေထုန်ရာသီဖြစ်ပုံ၊ ငွေစန္ဒာကို မိုးတိမ် မှန်ပြာပြာတို့က ရစ်ဖုံးနေပုံ၊ မိုးထစ်ချုန်းသံနှင့် မိုးတိမ်တို့၏ ရွှေလျားဟန်သည် ထက်စည်တီးသံနှင့် ကချေသည်တို့ ကခုန်သီဆိုဟန်ကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခွင်လုံး ကြားနေ၊ မြင်နေရပုံ၊ ထို့ကြောင့် အလွမ်းဓာတ်ခံ ရှိသူများမှာ ဖြေမဆည်နိုင်ပုံ၊ လမင်းနှင့်ယှဉ်၍ ထွန်းလင်းလေ့ရှိသော ဇေဋ္ဌကြယ်သည် မိုးတိမ်များကြောင့် ရောင်ဝါမလင်းနိုင်ပုံ၊ နယ်တစ်ခွင်လုံးကို တန်ဆာဆင်ဝန်းရံနေသော မြတ်လေးဖြူပန်းနှင့် စံပယ်ပန်းတို့၏ ရနံ့များမှာ အရပ်ဆယ်မျက်နှာ မွှေးပျံ့နေပုံတို့ကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုနယုန်လတွင် ညနာရီ အပိုင်းအခြား ၂၆ နာရီရှိပုံ၊ ဘုရင်မင်းမြတ် စံမြန်းတော်မူရာ ရွှေနန်းတော်ဆီမှ အချိန်နာရီပြညွှန်သော နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်တော်သံတို့သည် လွမ်းလှ နီးနီးဖြစ်ရပုံ၊ ရွှေနန်းရှင်သည် လယ်ထွန်မင်္ဂလာပွဲကို ခမ်းခမ်းနားနားကျင်းပပုံ၊ သုဓမ္မာ ဇရပ်တွင် စာမေးပွဲ မေး၊ ဖြေ ကျင်းပပုံတို့ကို သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ နယုန်လ၏ ရာသီသဘာဝတို့မှ ကြယ်၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ည အချိန်၊ ဘုရင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံတို့ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့သီထားသည်။ ထို့ပြင် မိုးထစ်ချုန်းသံနှင့် မိုးတိမ်တို့၏အပေါ် အမြင်၊ အလွမ်းတို့ကို စိတ်ကူးဉာဏ် ကောင်းကောင်းဖြင့် ဖန်တီး ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဝါဆိုလဖွဲ့တေးထပ်၌ ဝါဆိုလသည် ပြုဗ္ဗာသဠ်နက္ခတ် မွန်းတည့်ချိန်နှင့် လပြည့်ချိန်တို့ ကြုံတွေ့သောလ၊ ဆင်တာရာ ပျံ့ပျံ့ပျူးပျူး ထွန်းလင်းသောလ၊ လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အထွတ် ဖြစ်သော

ဘုရားရှင်သည် မိဂဒါဝုန်တော၌ ဓမ္မစကြာတရားဟောသော ထူးမြတ်သောလ ဖြစ်သည်။ အကျွန်းကျွန်း တို့၏အရှင်ဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းကို ပိုင်စိုးသော ဘုရင်မင်းမြတ်က ဥကင်သပလ္လင် ထက်၌ စံပယ်လျက် ရွှေခိုင်ငွေခိုင်တို့ဖြင့် ကန်တော့လက်ဆောင် ဆက်သကြသည်ကို ခံယူသောလ၊ ရွှေနန်းသူတို့၏ မြသား ကဲ့သို့ ရွှန်းစိုတောက်ပသော ဆံကေသထက်၌ ပန်ဆင်သော ပုန်းညက်ပန်းတို့ ဖူးပွင့်သောလဟု ဖွဲ့ဆိုထား ပါသည်။ ထို့ပြင်ကရကဋ်ရာသီဖြစ်သော ဝါဆိုလတွင် နတ်ဘုရင်အသူရာမင်းနှင့် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်တွင် ပျော်မွေ့သည့် သိကြားမင်းတို့ စစ်ဗျူဟာခင်းကြ၊ တိုက်ခိုက် ကြသဖြင့် လက်နက်ချင်း ထိခတ်သံများ ပြင်းထန်စွာမြည်ဟည်းနေသကဲ့သို့ မိုးထစ်ချုန်းသံများ ပြင်းထန်စွာ မြည်ဟည်းကြောင်း၊ ညဉ့်နာရီအပိုင်းအခြား ၂၄ နာရီရှိကြောင်း၊ အချိန်နာရီအလိုက် နာရီမောင်းနှင့် ပဟိုရ်စည်တို့ကို ရိုက်ဆော်ကြောင်း၊ ပဉ္စင်းခံပွဲကျင်းပကြောင်း ဖွဲ့သီထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤကဗျာ၌ ဝါဆိုလ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ ဘုရားရှင်၏ လုပ်ဆောင်ချက်၊ ဘုရင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံ တို့ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထား သည်။ ထို့ပြင် ရာသီပန်းနှင့် မိုးထစ်ချုန်းသံ ဖန်တီးမှုသည် စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ဆန်းကြယ်မှုကို အထင်းသား ပေါ်လွင်ပါသည်။

ဝါခေါင်လဖွဲ့၌ မိုးထစ်ချုန်းသံ မိုးရွာသံတို့သည် ခပ်သိမ်းသော မုရိုးစည်သံ၊ ထက်စည်သံတို့က ဖက်ပြိုင်၍ မရအောင် အသံသာကြောင်း၊ ထိုမိုးသံတို့သည် ကက္ကဋ္ဌစည်၊ တံမြွှာနှင့် လမ္ဗရာစည်တို့ တီးမှုတ် ဆော်ကျူးသံကဲ့သို့ အသံသာကြောင်း ဖွဲ့ထားပါသည်။ သိဟ်ရာသီတွင် သရဝဏ်နက္ခတ်သည် ထက်အာကာဗဟို၌ လမင်းနှင့်ယှဉ်၍ ထွန်းလင်းကြောင်း၊ ယုယညင်သာသောလေများ ဆော်သွေးပြီး မြေအစိုဓာတ်ကောင်းသော ဝါခေါင်လတွင် ငွေရောင်ခတ္တာပန်းများ ဖူးပွင့်ကြကြောင်း၊ ဓာတ်တော် မွေတော်တို့ကိုနိုးဝပ်ရာ ဂူဘုရား၏ လိုဏ်တော်ဦးမှ ရှိခိုး၍ မိမိကိုပိုင်စိုးကြီးမှူးသူအတွက် ရည်ရွယ်၍ တောင်းဆုခြွေရကြောင်း ဖွဲ့ထားပါသည်။ ထို့ပြင် စာရေးတံ အလှူတော်ပွဲကို ဆန်းကြယ်စွာကျင်းပသော မန္တလေးရွှေမြို့တော်သည် နတ်ပြည်ကဲ့သို့ တင့်တယ်သာယာကြောင်း၊ ထိုနန်းတော်၏ ရွှေသဖန်း နေရာတော်၌ ရံရွှေတော်တစ်သန်းအလယ် စံမြန်းနေသော ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ဖျော်ဖြေမှုကိုခံယူ ကြောင်း၊ ဖျော်ဖြေသော အတီးအမှုတ်သံတို့မှာ တင့်တယ်သာယာအေးငြိမ့်သဖြင့် နားဝင်ချိုသာကြောင်း၊ ညပဟိုရ်စည်ရွမ်းသံ ကြားရကြောင်းတို့ကို သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ ဝါခေါင်လ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ည အချိန်၊ ဘုရင်၏ လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံတို့ကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ထို့ပြင် ရာသီပေါ်ပန်း ပေါ်ထွက် လာသောသရုပ်၊ မိုးထစ်ချုန်းသံသရုပ်တို့ ဖန်တီးပုံသည် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ် ပေါ်လွင်သည့် ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာဖြစ်ပါသည်။

တော်သလင်းလတွင် လပြည့်ဝန်းနှင့် ဗျိုင်းတာရာတို့သည် ကောင်းကင်ယံ၌ အခြွေအရံ ကြယ်သိန်းသန်း ဝိုင်းရံလျက်ထွန်းလင်းပါသည်။ ထန်းသီးများရင့်မှည့်ကာ ပင်ယံထက်ခိုင်ညာမှ ကြွေကျ သည်။ ယုဂန္ဓိရန်နန်းပြသာဒ်၏ စမုတ်ဆောင်၌ ပြုဗ္ဗာဘဒြပိဒ်နက္ခတ်နှင့် လပြည့်ဝန်းတို့ ယှဉ်၍ထွန်းလင်း သည်။ နတ်မြစ်၏ ရေမျက်နှာပြင်သည် လှိုင်းလေကင်းစင်၍ သင်ဖြူးဖြန့်ခင်းသကဲ့သို့ ပြန့်ပြူးနေပါသည်။

ရာသီမှာကန်ရာသီ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုရာသီ၌ မန္တလေးရွှေနန်းတော်တွင် နှစ်စဉ်ဆောင်ရွက်မြဲအတိုင်း ရွှေလောင်းလှေတော်ဖြင့် လှေပြိုင်ပွဲ ကျင်းပပျော်ပါးမြဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုပြိုင်ပွဲသည် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဘုန်းတန်ခိုးအာဏာစက်တို့ ဇေယျဒီပတိတစ်ကျွန်းလုံးတွင်ပျံ့နှံ့ကာ ဘုန်းအာဏာစက်အောက်သို့ မင်းအပေါင်းခညောင်းလာရန် ရည်ရွယ်ကျင်းပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤလရာသီ၏ ညဉ့်ကာလ အပိုင်းအခြား မှာ ၂၈နာရီရှိပြီး နာရီ အချိန်ပြည့်တိုင်း ပဟိရ်စည်သံ ကြားရပါသည်။ အရှေ့အရပ်က လေများတိုက်ခတ် ပြီး ယင်းမာပန်းများရနံ့များ ကြိုင်သင်းနေသည်ဟု ဖော်ညွှန်းထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ တော်သလင်းလ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိရ်စည်သံတို့ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုပါသည်။ ဤကဗျာ၌ စန်းယုဉ်ကြယ်တာရာအဖွဲ့နှင့် ဘုရင်၏ဘုန်းတော်ဖွဲ့ ဖန်တီးမှုစိတ်ကူးဉာဏ် ကောင်းမွန်သည် ကို တွေ့ရပါသည်။

သီတင်းကျွတ်လတွင် ကောင်းကင်နန်းတော်၌ အဿဝဏီကြယ်၊ ကျီးတာရာနှင့် လပြည့်ဝန်းတို့ သည် တစ်နန်းတစ်ဆောင်စီ ပျော်ရွှင်စွာထွန်းလင်းနေကြသည်။ ကုဏ္ဍာလာအိုင်၌ ကြာမျိုးငါးပါး ဖူးပွင့်လျက်ရှိပြီး ပဒုမ္မာကြာပန်းခိုင်တို့မှာ ခွေယိမ်းပျော့ပျောင်းနေကြသည်။ ထိုလတွင် ဆဒ္ဒန်ဆင်ဖြူရှင် ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ညီလာခံခန်းဆောင်ရှိ သီဟာသနပလ္လင်ပျံအလယ်၌ ဝံ့ကြွားစွာစံမြန်းလျက် ဇေယျဒီပတိတစ်ကျွန်းလုံးရှိ မင်းအပေါင်းတို့က ဆံကေသာ ဖြေလျှော့၍ ကန်တော့ကြသည်ကို ခံယူပါသည်။ ရတနာထီးစင်းတိုင်း ကြို့ရ၊ ခယကြရသော ဘုရင်မင်းမြတ်က ဦးဆောင်၍ မီးမြင်းမိုရ်ထွန်းညှိပူဇော်ကြရာ ဆီမီးအရောင်များ တညီးညီးတထိန်ထိန် လင်းနေပါသည်။ သီတင်းကျွတ်လသည် တန်ခိုးအစုံပြတော်မူ သော မာန်ငါးပါးကို အောင်မြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည် တရားသဘင်မှ သင်္ကေသပြည့်သို့ ပြန်ကြွလာသောလ၊ နေနှင့်ည အချိန်နာရီ အပိုင်းအခြား အညီအမျှရှိသောလ၊ ရာသီမှာ တူရာသီဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့သီထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤကဗျာ၌ သီတင်းကျွတ်လ၏ ရာသီသဘာဝတို့မှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ ဘုရားရှင်၏ ဆောင်ရွက်ချက်၊ ဘုရင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိရ်စည်သံတို့ကို ခံစားသိမြင်နိုင်အောင် ဖန်တီးထားပါသည်။ စန်းယုဉ် ကြယ်တာရာအဖွဲ့နှင့် ဘုရင်၏ ဘုန်းတော်ဖွဲ့ စိတ်ကူးဉာဏ် ပိုမိုကောင်းမွန်ပါသည်။

တန်ဆောင်မုန်းလသည် မြန်မာ့ဆယ့်နှစ်လတွင် အသာယာဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ရာသီမှာ သရဒရာသီ ဖြစ်ပါသည်။ တန်ဆောင်မုန်းလသည် ဗြိစ္ဆာရာသီဖြစ်သည်ဟု မြန်မာအဘိဓာန် ဆယ့်နှစ်ရာသီအရပ်၊ ပွဲ၊ ပန်း၊ နက္ခတ်ပြဇယား၌ ပြထားပါသည်။ စာဆိုအများစုက ဗြိစ္ဆာရာသီဟု ဖွဲ့ကြသော်လည်း ရှင်မဟာ သီဝလံသက သရဒရာသီ ဟု ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြောင်းကို မင်းသုဝဏ်က အာကာတခွင် မြေပြင်တဝန်း စာအုပ်၌ "ရှင်မဟာသီလဝံသသည် သရဒကို တန်ဆောင်မုန်းလဟု ယူတော်မူသည်။ အဘိဓာန်ဟောင်းဆရာနှင့် သဘောတူသည်" (မင်းသုဝဏ်၊ ၁၉၇၄၊ ၁၄၂) ဟု မိန့်ဆိုထားပါသည်။ ထိုလတွင် ကောင်းကင်ယံတွင် အပကငွေရောင် အတွင်းကပတ္တမြားရောင်ရှိသော ရန်ငါးပါးကုန်စင်သော ယုန်ရုပ်ထင်ဟပ်သော လပြည့်ဝန်းသည် ကြိတ္တိကာနက္ခတ်နှင့် ကျီး တာရာတို့ ခြံရံခင်းကျင်းလျက် ထွန်းလင်းပါသည်။ ထိုလတွင်

ကမ္ဘာလှည့်ကဲ့သို့ နုညှိဝင်းပသော ကထိန်သင်္ကန်းအလှူပွဲကို စည်ကားသည့်ထက် စည်ကားအောင် ကျင်းပမြဲဖြစ်ပါသည်။ ခဝဲပန်းတို့သည် ကမ္ဘာလှည့်ခင်းထားသကဲ့သို့ ဝင်းဝါနေအောင် ဝေဆာစွာပွင့်ကြသည်။ နွဲ့ပျော်စရာ၊ စိတ်ကြည်သာစရာများပြားသော တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ညဉ့်နာရီ အပိုင်းအခြား ၃၂နာရီရှိပြီး နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံတို့ မြည်ဟည်းနေပါသည်။ ဆောင်းရာသီကူးလာသဖြင့် နေမင်း၏ ရောင်ခြည်များ ထိန်ထိန်ဖြာနေသည်ဟု ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤကဗျာ၌ တန်ဆောင်မုန်းလ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံ၊ လမင်းနှင့် နေမင်းပါအောင် ဖန်တီးထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် လမင်းသရုပ်ဖော် စိတ်ကူးဉာဏ်မှာ ကောင်းမွန်လှသည်။

နတ်တော်လသည် မိဂသီနက္ခတ် လပြည့်ဝန်းအနီးတွင် ထွန်းလင်းသောလ၊ ဟင်္သာတာရာ ထွန်းလင်းသောလဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင်ကောင်းကင်၌ ပြာမှိန်မှိန်တိမ်ဆိုင်တို့ ရစ်သန်းနေသောလ၊ နတ်နိုးသောလ၊ လေပြေလေညင်းတို့ သွင်းဖျန်းသောလဖြစ်ပါသည်။ ထိုလတွင် ကေတုမတီပြည်မှ မန်းနေပြည်တော် ဘုရင်မင်းမြတ်ထံသို့ သင်္ဃေပန်းများဆက်သကြသည်။ ထိုသင်္ဃေပန်းများကို စိန်စီထားသော နုလှလှသည့် ကလပ်တော်ပေါ်တင်၍ ဘုရင်မင်းမြတ်အား ဆင်ယင်သောကာလဖြစ်သည်။ သင်းပျံ့နေသော ဂမုန်းအနွယ်ဝင် သင်္ဃေပန်းသည် ပန်းအမျိုးပေါင်း တစ်သန်းခြံရံသည့် ဥသျှောင်ပန်း၊ အရှင်သခင်ပန်းဖြစ်ပြီး ရွှေနန်းတော်၌ သင်္ဃေပန်းရနံ့များ သင်းထုံနေကြောင်း ဖွဲ့သီးထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ နတ်တော်လ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ ဘုရင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ သင်္ဃေပန်း၏ဂုဏ်တို့ကို ခံစားသိမြင်နိုင်အောင် ဖန်တီးထားပါသည်။ ဘုရင့်ဘုန်းတော်ဖွဲ့၊ သင်္ဃေပန်း၏ဂုဏ်ရည်ဖွဲ့တို့တွင် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ် ကောင်းမွန်သည်ကို တွေ့မြင်ရပါသည်။

ပြာသိုလတွင် ခရီးလမ်းခက်ခဲသော ဟိမဝန္တာတော၌ အိုးဝေ၊ အိုးဝေဟု အသံထပ်ကျော၍ တွန်ကျူးသော ဒေါင်းတွန်သံ သာသာယာယာကို ကြားရပါသည်။ မြောက်ပြန်လေသွန်းသော ပြာသိုလတွင် လစန္ဒာကို ဖုသျှကြယ်ကတစ်ဖက်၊ ပုဇွန်တာရာကတစ်ဖက် ဝန်းရံ၍ထွန်းလင်းပါသည်။ မကာရ ရာသီတွင် အညှာစိုစို နွယ်ပန်း ခွာညိုများ ဝေဝေဆာဆာပွင့်လန်းပြီး မကရ်ပုံ ရာသီရုပ်ကြယ်အစုတို့ မြူးပျော်ပါသည်။ ထိုလရာသီတွင် ကျက်သရေရှိသော ဆင်ခင်းသဘင်ပွဲနှင့် ခပ်သိမ်းသော ပြိုင်ပွဲများ ခြံရံလျက် ရွှေမြင်းခင်းသဘင်ပွဲ ကျင်းပကြသည်။ ငွေနှင့်ဥလေးများ ကျဆင်းပြီး လေညင်းဆော်သွင်းသော ညဉ့်အချိန်၌ ရေကင်းတော် အမှုထမ်းများက ရွှေမြို့တော် ကျုံးကို လှည့်လည်၍ စစ်ဆေးကြသည်။ ပြာသိုလသည် ညဉ့်နာရီအပိုင်းအခြား ၃၆ နာရီရှိသဖြင့် ညအချိန်ကာလ အရှည်ကြာဆုံးလ၊ ချမ်းအေးလှသောကြောင့် ရွှေနန်းတော်ကြီး၏ ရွှေဘုံခန်းဝါ၌ ကွမ်းတုံစောင်ခြံ၍ ထွေးနေရ သောလ ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ ပြာသိုလ၏ ရာသီသဘာဝတို့အနက် ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ ဘုရင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ ညတာရှည်လွန်းပုံ၊ ချမ်းအေးပုံတို့ကို ခံစားသိမြင်နိုင်

အောင် ဖန်တီးထားပါသည်။ ဒေါင်းတွန်သံဖန်တီးမှုသည် စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ် ဆန်သစ်မှုကို ပြနေပါသည်။

တပို့တွဲလတွင် ယုဂန္ဓိရန်နန်းပြဿာဒ်၌ လပြည့်ဝန်းထွန်းလင်းသော အချိန်အခါသည် မည်သည့်လ၏ စံချိန်နှင့်မျှမတူအောင် ချမ်းအေးသောကြောင့် ဘုရားရှင်သော်မှ မီးအိုးကင်းဖြင့် လက်တော်ကို မီးကင်ရသည်။ တပို့တွဲလသည် ရှေးရေစက်ကြောင့် တူနှစ်ကိုယ် အတူပေါင်းဖက် နေထိုင်ခွင့်ရသည့်တိုင် ထွေး၍မနွေးနိုင်ဘဲ ချမ်းအေးလှသည်။ ကောင်းကင်ယံတွင် ပုံသဏ္ဌာန်စုံဖြင့် တန်ဆာဆင်နေသော တိမ်များသည် တသိမ့်သိမ့်တငြိမ့်ငြိမ့်ဖြင့် ရွှေလျားနေသည်။ ထိုလတွင် ချိန်တာရာနှင့် မာဃနက္ခတ်တို့သည် ချမ်းအေးသောဥတုဆန်းစခါ၌ လမင်းနှင့်ယှဉ်တွဲ၍ ငြိမ့်ငြိမ့်သာသာ ထွန်းလင်းသည်။ ထန်းဆော်လေတိုက်ခတ်သော တပို့တွဲလတွင် လဲပွင့်ဝါဝါများ ဝေဝေဆာဆာပွင့်ကြသည်။ ယာဂု (ထမင်းနဲ့)ပွဲနှင့် မီးဖုန်းပွဲဆင်နွှဲကြသည်။ မီးဖုန်းပွဲနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မောင်ထင်က မြန်မာဆယ့်နှစ်လအကြောင်း စာအုပ်တွင် "ရဟန်းမီးလှူရန် ခွင့်ပြုတော် မူရုံသာမက မိမိကိုယ်တော်တိုင်လည်း မီးလှူတော်မူလေ့ရှိသည်။ ဤသည်ကို အစွဲပြု၍ တပို့တွဲလ၌ မီးပုံးသဘင်ကို ဆင်ယင် ကျင်းပကြသည်" (မောင်ထင်၊ ၂၀၀၅၊ ၁၀၇) ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုလသည် ကုံရာသီဖြစ်သည်။ အသည်းဘဝင်တွင် တဆတ်ဆတ် တုန်အောင် အေးပြီး နှင်းစက်ချင်းပေါင်းစပ်ကာ စိုစွတ်နေသည်။ ပဟိုရ်စည်သံများ ကြည်လင်ပြတ်သားစွာ ကြားရသော ညဉ့်အချိန်တွင် ခန္ဓာကိုယ်မှာအေးစက်ပြီး ချမ်းအေးနေသည်ဟု သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။

ဤကဗျာ၌ တပို့တွဲလ၏ ရာသီသဘာဝများမှ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ ဘုရားရှင်၏လုပ်ဆောင်ချက်၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံနှင့် ချမ်းအေးလှပုံတို့ကို ခံစားသိမြင်နိုင်အောင် ဖန်တီးထားပါသည်။ ချမ်းအေးပုံကို ခံစားချက်များစွာ၍ ဖန်တီးမှုများသည် စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာအားကောင်းသည်ကို ပြသနေပါသည်။

တပေါင်းလသည် စိတ်ဆန္ဒထူးထွေပွေလီသော ကိုယ်ခန္ဓာနွဲ့နှောင်းသော ကညာပျိုတို့၏ ဆံကေသာထက်၌ သန္တာရောင်နီလဲ့လဲ့အညှာတံရှိသော ရွှေအင်ကြင်းပန်းနှင့် ငွေသရဖီပန်းတို့ ပန်ဆင်ခွင့် ရသောလ ဖြစ်သည်။ မိန်ရာသီတပေါင်းလသည် အင်ကြင်းပန်း၊ သရဖီပန်းတို့၏ ရနံ့များ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့တိုင် သင်းပျံ့သောလ၊ တောမြိုင်အတွင်းရှိ သစ်ပင်များတွင် အခက်အညှာကြွေပြီး ရွက်ဝါများ အနည်းငယ်မျှ မကျန်အောင် ရှင်းသန့်သောလဖြစ်ပါသည်။ ထိုလသည် အပူအအေးမျှတသောကြောင့် ပန်းများစွာဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ပန်းမွေ့ရာပေါ်တွင် သာယာအေးချမ်းစွာ အိပ်စက်နိုင်သည်။ သဲပုံစေတီတည်၍ စိတ်ချမ်းမြေ့စွာ ပူဇော်ကန်တော့ကြသည်။ စိတ်ကြည်နူးစရာ လရာသီတို့တွင် စိတ်အကြည်နူးရဆုံးလဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အဖော်မွန်ဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ဖမည်းတော်သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး စံမြန်သည့် ကပ္ပိလဝတ်ပြည်သို့ ကြွမြန်းလဖြစ်သည်။ ယုန်ရုပ်ထင်သော လပြည့်ဝန်းနှင့် ဘရဂုဏ္ဏီ နက္ခတ်တို့ အတူယှဉ်တွဲ ထွန်းလင်းသည်ဟု ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤကဗျာ၌ တပေါင်းလ၏ ရာသီသဘာဝတို့မှ ကြယ်၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲ၊ နေနှင့်ညအချိန်၊ အခြားလထက်သာလွန်ပုံ၊ ဘုရားရှင်၏ဆောင်ရွက်ချက်တို့ကို ခံစားသိမြင်အောင် ဖန်တီး

ထားပါသည်။ ရာသီပေါ်ပန်းအဖွဲ့၌ စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ်နှင့် ဖန်တီးမှုစွမ်းရည် ကောင်းမွန်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

နိဂုံးတေးထပ်၌ ဖြစ်တည်ဆဲကမ္ဘာကြီးသည် နစဉ်အခါမှစ၍ နတ်ဗြဟ္မာများ၏ မိန့်ဆိုသတ်မှတ်သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာလောကတစ်ခုလုံးတွင် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းတရားများက အဖန်ဖန်လည်ပတ်လျက် ရှိပါသည်။ ကမ္ဘာလောကကြီး၌ ခွန်ရှည်ကြာ ဖြစ်ပေါ်လည်ပတ်နေခြင်းတို့တွင် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖြစ်ပေါ်လည်ပတ်နေခြင်းတို့ကို စာ၌ထင်ထင်ရှားရှား ခြေခြေမြစ်မြစ်စွဲထင်ရန် နဘောထပ်ကာရန်များဖြင့် ကဝိမော်က အဖြေညှိစုရုံးကာ နိဂုံးထိရေးခဲ့ပါသည်။ ဤဆယ့်နှစ်ရာသီ တေးထပ်သစ်များကို ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ်၊ ကုရာသီတပို့တွဲလ၌ လပြည့်ဝန်းနှင့် မာဃနက္ခတ်တို့ ပူးယှဉ်ထွန်းလင်းသော အေးငြိမ်းသာယာသည့်အချိန်တွင် ရေးဖွဲ့ပြီးစီးပါသည်။ ဤကဗျာတို့သည် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဘုန်းတော်တန်ခိုးတော်ကြောင့် နှစ်ကာလရှည်ကြာစွာ တည်တံ့ထွန်းကားလိမ့်မည်ဟု ဖွဲ့သီထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤနိဂုံးဖွဲ့တွင် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ရေးဖွဲ့ရသော ရည်ရွယ်ချက်၊ ရေးဖွဲ့ပြီးသော ခုနှစ်၊ လ၊ စာဆို၏ မျှော်လင့်ချက်တို့ကို ပေါ်လွင်အောင်၊ ခံစားသိမြင်နိုင်အောင်ဖန်တီးထားပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ် ၁၄ ပုဒ်အနက် တန်ခူးလဖွဲ့မှ တပေါင်းလဖွဲ့အထိ တေးထပ် ၁၂ ပုဒ်တွင် ရာသီအလိုက်ဖူးပွင့်သောပန်းများ၊ ကျင်းပမြဲရာသီပွဲတော်များ၊ စန်းယှဉ် နက္ခတ်များ၊ ဘုရင်မင်းမြတ် နှင့်တကွ နန်းတွင်းသူနန်းတွင်းသားတို့၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များ၊ စိတ်ခံစားချက်များ၊ လရာသီအလျောက် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်နေသော တော တောင် ရေ မြေ တိမ် မိုး လေတို့၏ အခြေအနေများပါဝင်အောင် စိတ်ကူးဉာဏ်ကွန့်မြူး၍ ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် ကဆုန်လသည် ၁၂ လတွင် သာလွန်ထူးမြတ်ဆုံးလ၊ ဝါဆိုလသည် ဘုရားရှင်ဓမ္မစကြာတရားဦးဟောသောလ၊ သီတင်းကျွတ်လသည် ဘုရားရှင်တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ သင်္ကဿပြည်သို့ ကြွမြန်းသောလ၊ တန်ဆောင်မုန်းလသည် ၁၂ လတွင် အသာယာဆုံးလ၊ နတ်တော်လသည် နတ်နိုးသောလ၊ တပို့တွဲလသည် ၁၂ လတွင် အအေးဆုံးလ၊ တပေါင်းလသည် ၁၂ လတွင် စိတ်အကြည်နူးရဆုံးလဟု ထူးခြားချက်များကို မြင်အောင်ကြည့်၍ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုနိုင်ခြင်းမှာ စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ရင့်သန်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့တွင် ရာသီအမည်များ၊ စန်းယှဉ် တာရာများ၊ နေနှင့်ညဉ့်၏ နာရီအပိုင်းခြားတို့ကို ၁၂ လရှိသည့်အနက် ၉ လတွင် ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆို ထားပါသည်။ ၃ လတွင်ချန်ထားခဲ့သော အချက်အလက်တို့သည် ၉ လတွင် အပြည့်အစုံဖော်ပြ ထားသော အချက်အလက်များမှတစ်ဆင့် ကဗျာဖတ်သူများက တွက်ချက်စဉ်းစား၍ ကောက်ယူနိုင်သောကြောင့် ချန်ထား ခဲ့သည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများသည် အချီးတေးထပ်နှင့် နိဂုံးတေးထပ်တို့ ပါဝင်ခြင်း၊ ၃ လတွင် အချက်အလက်တစ်ချို့ ချန်ထားခြင်းတို့သည် ကဗျာ ဖတ်ရှုသူများကို ကြိုက်နှစ်သက်ရာ တစ်ပုဒ်ချင်း၊ တစ်လချင်း ရွေးချယ်ဖတ်ရှုခြင်းထက် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်အားလုံး ဖတ်ရှုစေချင်သည့် စာဆို၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် စာဆိုဦးကြော့သည် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများကို စိတ်ကူးဉာဏ်ပါအောင်၊ ပေါ်အောင် ဖန်တီးနိုင်စွမ်းရှိသူ ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၂။ ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

ဦးကြွေ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့တွင် အချက်အလက်များ တိကျခိုင်မာရန်၊ တော်ဝင် နန်းထိုက်ရန်နှင့် ရသခံစားနိုင်ရန် အကြောင်းအချက်များကို စိတ်ကူးဉာဏ်နှင့် ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ထို စိတ်ကူးဉာဏ်များကို အကန့်အကွက်ပေါ်ရန်၊ တော်ဝင်နန်းထိုက်ရန်၊ ရသခံစားနိုင်ရန်ဖွဲ့နွဲ့ပုံနှင့် ပေါင်းစပ် ဖန်တီးထားပါသည်။ ဖွဲ့နွဲ့ပုံဖန်တီးမှုများမှ စကားသုံးဖန်တီးမှု၊ သရုပ်ဖော်ဖန်တီးမှု၊ အလင်္ကာဖန်တီးမှု တို့ကို တင်ပြထားပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၁။ စကားသုံး ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

အနက်ကိုမှန်အောင်ဖော်ပြသော သဒ္ဒါနည်း၌ စကားသုံးဖန်တီးမှုများ ပါဝင်ပါသည်။ စကားသုံး ဖန်တီးမှုဆိုသည်မှာ စကားလုံးများကို မည်သို့မည်ပုံ သုံးနှုန်းသည်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ဦးကြွေ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်များမှ စကားသုံးဖန်တီးမှုအတတ်ပညာတွင် စကားအနုအလှသုံး၊ စကားအခန့် သုံး၊ ပါဠိစကားသုံး၊ စကားအလှယ်လှယ်သုံး ဖန်တီးမှုတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ များကို တင်ပြထားပါသည်။

တန်ခူးလဖွဲ့တေးထပ်တွင် နာရီမောင်းတီးရန်၊ ပဟိုရ်စည်တီးရန် ပါဒ၊ နာရီ အချိန် ပြည့်သည်ကို "ပါဒ်နာရီ ခွေညောင်း" ဟုလည်းကောင်း၊ တစ်ရာသော ထီးဆောင်မင်းတို့၏အရှင် ဘုရင်မင်းမြတ်က ခံယူ ကျင်းပသည်ကို "ရာမင်းခံ" ဟုလည်းကောင်း၊ နယုန်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် မှန်ပြာပြာမိုးတိမ်များ၊ မိုး ထစ်ချုန်းသံများကြောင့် ဇေဋ္ဌကြယ်မလင်းမလက်နိုင်သည်ကို "ဇေဋ္ဌပြီ ကြယ်မပြုံးနိုင်ဘု" ဟု လည်းကောင်း၊ ဝါဆိုလဖွဲ့တေးထပ်တွင် သိကြားမင်းကို "ရွှေဝတီနီပျော်" ဟုလည်းကောင်း၊ နတ်တော် လဖွဲ့တေးထပ်တွင် ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသော ဘုရင်မင်းမြတ်ကို "နတ်ဘုရင်" ဟုလည်းကောင်း၊ စကား အနုအလှများနှင့် တန်ဆာဆင်ထားသည့် စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် တပို့တွဲလဖွဲ့ တေးထပ်တွင် လရောင်အောက်ကလူများကို "စန်းခိုခ လျှံလူ"ဟုလည်းကောင်း၊ တန်ဆာ ဆင်ထားသကဲ့သို့ လှလှပပရှိသောတိမ်ကို "ဆင်ရာတိမ့်" ဟု လည်းကောင်း၊ ထိုတိမ်များသည် ရွှေလျား လှုပ်ရှားကာ ကောင်းကင်ယံတစ်ခုလုံးတွင် ဖြာထွက်နေပုံကို "သိမ့်သိမ့်ဖြာ" ဟုလည်းကောင်း၊ ထန်းတက် လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သည့်လ၌ တိုက်ခတ်လာသောလေကို "ထန်းဆော်လေ" ဟုလည်းကောင်း၊ တပေါင်းလ ဖွဲ့တေးထပ်တွင် မြတ်စွာဘုရားရှင်ကို "သုံးလူဖော်" ဟု လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုထားသည့် စာဆို၏ စကားအနုအလှ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို တွေ့ရပါသည်။

စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာတို့တွင် လရာသီအလိုက် လေတိုက်ခတ်ပုံကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌ တန်ခူးလ ဖွဲ့တွင် "လေဖြန့်ဆော်"၊ ဝါခေါင်လဖွဲ့တွင် "လေယုယု"၊ တော်သလင်းလဖွဲ့တွင် "လေသွင်းလာ"၊ နတ်တော်လဖွဲ့တွင် "ညင်းလေကဖျန်း"၊ ပြာသိုလဖွဲ့တွင် "လေညင်းဆော်"၊ တပို့တွဲလဖွဲ့တွင် "ထန်းဆော် လေ" ဟု စကားအနုအလှများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤစကားသုံးတို့သည် လေတိုက်ခတ်ဟန် အယုအရူကို ပေါ်လွင်သည့် စာဆို၏စကားအနုအလှသုံး ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့တွင် ရာသီသဘာဝများကို နန်းခလေးများနှင့် ယှဉ်တွဲ ဖော်ပြထားသဖြင့် စကားအခန့်သုံးများ ပါဝင်ပါသည်။ စာဆို၏ ဝါဆိုလဖွဲ့တေးထပ်တွင် အကျွန်းကျွန်း တို့၏ အားထားရှိသောရာဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းကို ပိုင်စိုးသော အရှင်မင်းမြတ်ကို "ကျွန်းကျွန်းနတ် သပြေပိုင်" ဟုလည်းကောင်း၊ ဝါခေါင်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် ပိုင်စိုးကြီးမှူးသူကို "ပိုင်မှူး" ဟုလည်းကောင်း၊ အခြေအရံများစွာ၏အလယ်ကို "ရွှေသန်းလယ်" ဟုလည်းကောင်း၊ ယုဂန္ဓိရံတောင်ထိပ်ကို တော်သလင်း လဖွဲ့တေးထပ်တွင် "နန်းယုဂန့် စမုခ်ညာ"၊ တပို့တွဲလဖွဲ့တေးထပ်တွင် "ရွှေယုဂန့်နန်းညိုမြ" ဟုလည်းကောင်း၊ တော်သလင်းလဖွဲ့တေးထပ်တွင် ဇမ္ဗူဒိပါတစ်ကျွန်းလုံးသို့ ဘုန်းအာဏာစက် ရောက်ရှိ ခညောင်းရန်ကို "မီးစက်ပျံ သပြေညောင်း" ဟုလည်းကောင်း စကားအခန့်တို့ကို သုံးနှုန်းဖန်တီးထား သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် စာဆို၏ နတ်တော်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် သဇင်ပန်းသည် ပန်းအားလုံး၏ ဘုရင်၊ ပန်းများစွာ၏ ခြံရံခိုလှုံရာ ဖြစ်ပုံကို "ဥသျှောင်ပန်း သန်းရွှေလှုံ" ဟုလည်းကောင်း၊ ပြာသိုလ ဖွဲ့တေးထပ်တွင် လပြည့်ဝန်းကို "စန္ဒရာ မြနန်း" ဟုလည်းကောင်း၊ ဥဒေါင်းငှက်က အိုးဝေ အိုးဝေဟု အထပ်ထပ်တွန်ကျူးသည်ကို "ဒေါင်းဗာဟီ နဘောတွန့်" ဟုလည်းကောင်း စကားအခန့်သုံးတို့ဖြင့် ဖန်တီးပုံဖော်ထားပါသည်။ ဤစကားအခန့်သုံးတို့က အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေးနက်လာရန် အားဖြည့် ပေးနိုင်သည့် စာဆို၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာ့ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ကဗျာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြလေ့ရှိသော ရာသီအမည်၊ စန်းယုဉ် နက္ခတ်၊ တာရာအမည်၊ ရာသီရုပ်နှင့်ရာသီပွဲတော် စသည်တို့သည် ဗေဒနက္ခတ်ဆိုင်ရာ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာနှင့် နန်းခလေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ အတူယှဉ်တွဲ နေပါသည်။ ထိုအချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရန်၊ ကဗျာကိုခန့်ညားရန်အတွက် သက္ကတစကားနှင့် ပါဠိစကားတို့ကို သုံးစွဲလေ့ရှိကြပါ သည်။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့တွင်လည်း သက္ကတစကားနှင့် ပါဠိစကားတို့ကို ထည့်သွင်းဖန်တီးထားပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် အသုံးပြုထားသော သက္ကတစကားသုံးများကို တေးထပ်များတွင်တွေ့ရသည့် အစဉ်အတိုင်းဖော်ပြရသော် စိတြ၊ သင်္ကြံနံ၊ ပြိဿ၊ ပြုဗ္ဗာသာဠ၊ ကရကဋ်၊ သရဝဏ်၊ ပြုဗ္ဗာဘဒြပိုဒ်၊ အဿဝဏ်၊ ကြတ္တိကာ၊ မိဂသီ၊ ဖုဿ၊ မကာရ၊ မာဃ၊ မိန်၊ ဘရဂုဏ္ဏီ၊ ကုံ၊ သက္ကရာဇ်၊ ကောဇာ တို့ ဖြစ်ပါသည်။ စာဆို၏ ကဗျာများတွင် အသုံးပြုထားသော ပါဠိ စကားသုံးများကို အစဉ်အတိုင်း ဖော်ပြရသော် ပဝရာ၊ သုဓဇ၊ အတုလ၊ ပရမေ၊ မယုရ၊ ဗန္ဓု၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဓမ္မ၊ နိယမာ၊ အရိယာ၊ ဩဘာ၊ ရာသီ၊ ရုက္ခမူ၊ မာဿ၊ ဂိမှာန်၊ မိတ္တ၊ စန္ဒီ၊ ဒိဝါ၊ ပဟိရ်၊ ဝိသာခါ၊ သကလ၊ မဟိဒ္ဓိန်၊ ဝိဇ္ဇဝိန်၊ ပဇ္ဇုန်၊ သေလာ၊ ရတု၊ မေထုန်၊ ချိတ္တိ၊ နစ္စာဂီ၊ ဇေဋ္ဌ၊ ဝဇီရ၊ ဆ၊ စမ္မာ၊ သုဓမ္မာ၊ ပုဏ္ဏမာ၊ ကုဉ္ဇရာ၊ မိဂဒါ၊ ဓမ္မစကြာ၊ ဥကင်၊ ပလ္လင်၊ သူရာ၊ ဗျူဟာ၊ ဇယ၊ ကက္ကဋ္ဌ၊ ဇာနေယျ၊ သိဟ်၊ ဓာတ်၊ သောဗီဿ၊ မဂဓ၊ ဣန္ဒြ၊ ဗက၊ အဇေ၊ ယုဂန့်၊ မန္တကီ၊ ဌာနီ၊ မကိုဋ်၊ စရိုက်၊ ဗသျူ၊ ကာကာ၊ ပဒုမ္မာ၊ ဆဒ္ဒန်၊ သီဟ၊ ဒီပါ၊ ရတနာ၊ ယမိုက်၊ မာရဇိန်၊ တာဝတိ၊ သရဒ၊ ရဇော၊ ကမ္မလာ၊ ကထိန်၊ ရတ္တိ၊ ဟေမာန်၊ ဟံသာ၊ ယန္တာယ၊ ဝဋ္ဌာ၊ ပဏ္ဏ၊ သိင်္ဂီ၊ ဂန္ဓမာ၊ ဗာဟီ၊ ဟေမဝန်၊ ကန္တာ၊ ကက္ကဋ္ဌာ၊ ဂဇာ၊ သိန်၊ သယမ္မူ၊ တိထီ၊ သသီရ၊ နဂိုရ်၊ ကညာ၊ ကေသီ၊ သမယ၊ ထေရ်၊ ဝိဝဋ်ဋ္ဌာ၊ ကမ္ဘာ၊ ဗြဟ္မာ၊ သမုတ်၊ သမုဋ္ဌာန်၊ လောကဓာတ်၊ ဝေါဟာရ၊ ဒွါဒသင်၊ ကဝိ စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကတစကားသုံး အလုံး (၂၀)ခန့်နှင့် ပါဠိစကားသုံး အလုံး (၁၀၀)ကျော်သုံး၍ ဖန်တီးထား

သည်။ ဦးကြော့ အသုံးပြုခဲ့သော သက္ကတစကားလုံး အားလုံးနီးပါးသည် ဤကဗျာတို့တွင် အသုံးပြုမှုရနိုင်သော စကားလုံးများဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပါဠိစကားလုံး တစ်ဝက်ကျော်ကိုမူ မြန်မာစကားစစ်စစ်နှင့် အသုံးပြုရနိုင်သော်လည်း ကဗျာများခန့်ညားရန်အတွက် ပါဠိစကားသုံးတို့ကို တမင်ရွေးချယ် ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။

ဦးကြော့သည် စကားကြွယ်သူဖြစ်သည့်အတွက် အနက်တူစကားလုံးများကို စကားအသွယ်သွယ်ဖြင့် အလှယ်လှယ် သုံးထားပါသည်။ လပြည့်ဝန်းကို တန်ခူးလဖွဲ့တွင် "လမင်း"၊ "စန္ဒီ"၊ ကဆုန်လဖွဲ့တွင် "ဖိုးရွှေလ"၊ နယုန်လဖွဲ့တွင် "ငွေပုံစက်"၊ "ယုန်ရထား"၊ ဝါဆိုလဖွဲ့တွင် "ပုဏ္ဏမာ"၊ တော်သလင်းလဖွဲ့တွင် "ဣန္ဒြ"၊ သီတင်းကျွတ်လဖွဲ့တွင် "စန်းဖြူ"၊ တန်ဆောင်မုန်းလဖွဲ့တွင် "ရဇတ"၊ "ယုန်ရေး"၊ နတ်တော်လဖွဲ့တွင် "စန္ဒာ"၊ ပြာသိုလဖွဲ့တွင် "စန္ဒရာ"၊ တပို့တွဲလဖွဲ့တွင် "စန်း"၊ တပေါင်းလဖွဲ့တွင် "ယုန်စန်း" ဟု စကားအလှယ်လှယ်ဖြင့် ဖန်တီးထားပါသည်။ ထို့ပြင် ဘုရင်မင်းမြတ်ကို တန်ခူးလဖွဲ့တွင် "ရာမင်း"၊ နယုန်လဖွဲ့တွင် "တမ္ပတိစံ"၊ ဝါဆိုလဖွဲ့တွင် "ကျွန်းကျွန်းနတ် သပြေပိုင်"၊ ဝါခေါင်လဖွဲ့တွင် "ဗွေသဖန်းရွှေသန်းလယ်"၊ သီတင်းကျွတ်လဖွဲ့တွင် "ဆဒ္ဒန်ပိုင်"၊ နတ်တော်လဖွဲ့တွင် "ဗွေမန်းကြော့ ဥကင်"၊ "နတ်ဘုရင်" ဟု စကားမထပ်၊ ဘုရင့်ဂုဏ် ထူးမြတ်မှု ထင်ရှားရန် အလှယ်လှယ် ဖန်တီးထား သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဦးကြော့က မြတ်စွာဘုရားကို ဝါဆိုလဖွဲ့တွင် "ထွတ်သုံးလူ"၊ ဝါခေါင်လဖွဲ့တွင် "မွေမြတ်စွာ"၊ သီတင်းကျွတ်လဖွဲ့တွင် "မာရဇိန်"၊ တပို့တွဲလဖွဲ့တွင် "သယမ္ဘူ"၊ တပေါင်းလဖွဲ့တွင် "သုံးလူဖော်"ဟု စကားအလှယ်လှယ်ဖြင့် ဂုဏ်အသွယ်သွယ်ပေါ်အောင် ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့သည် စကားပရိယာယ်ကြွယ်ဝသော စာဆို၊ ဖန်တီးမှုအားကောင်းသော စာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၂။ သရုပ်ဖော်အဖွဲ့ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ

သရုပ်ဖော်အဖွဲ့သည် မျက်စိဖြင့်မြင်နိုင်သော ရုပ်အဆင်းသွင်ပြင်များကို အဓိကထား၍ ဖွဲ့သော အဖွဲ့မျိုးဖြစ်ပါသည်။ သရုပ်ဖော်အဖွဲ့ကို မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ စကားပြေသဘောတရား စကားပြေအတတ်ပညာစာအုပ်၌ "သရုပ်ဖော်အဖွဲ့တွင် ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင်သာမက အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိအတွေ့ ဟူသော အာရုံကို လည်း ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့ခြင်းမျိုး ရှိတတ်ပါသည်။" (မောင်ခင်မင်၊ ၂၀၁၇၊ ၁၈၈) ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်တို့မှ ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင်၊ အသံ၊ အနံ့၊ စသည်တို့ကို သရုပ်ဖော်ထားသော အဖွဲ့များကို တင်ပြထားပါသည်။

တန်ခူးလဖွဲ့တေးထပ်တွင် သူတော်ကောင်းတို့ သီတင်းသုံးသည့် တောမြိုင်အတွင်း ပိတောက်၊ ရင်ခတ်၊ ကံ့ကော်တို့ဖူးပွင့်ကာ ရနံ့သင်းပျံ့နေပုံကို ဦးကြော့က "ရက္ခမူမြေခင်းနှင့်၊ ငွေသလင်းကျောက်ဆိုင်၊ ရွှေပယင်း တစ်ပေါက်လှိုင်မှာ၊ ပိတောက်မြိုင်ကြူစွ။ ပန်းရင်ခတ် လေဖြန့် ဆော်သည်၊ ရွှေကံ့ကော်သင်းတဲမာသ။" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၄) ဟု သရုပ်ဖော်ဖန်တီးထားပါသည်။ ဤတန်ခူးလဖွဲ့တွင် သူတော်ကောင်းတို့ ရက္ခမူတင် ဆောက်တည်ကျင့်ကြံသည့် သစ်ပင်ကြီးများရှိသော မြေနေရာ၌ ငွေရောင်သလင်းကျောက်ဆိုင်များ၊ ရွှေရောင် ပယင်းလှိုင်ဂူတို့ တည်ရှိပုံ၊ ပယင်းလှိုင်ဂူရှိ ပိတောက်ပင်တို့တွင် ပိတောက်ပန်းများ မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ပွင့်နေပြီး ပန်းရနံ့တို့မှာ အလွန်မွှေးကြူနေပုံ၊ တန်ခူးလ

သည် အရပ်မျက်နှာအစုံမှ ဖြန့်၍တိုက်ခတ်နေပုံ၊ လေနှင့်အတူ ပါလာသော ရင်ခတ်ပန်းရနံ့နှင့် ရွှေရောင် ကံ့ကော်ပန်းတို့၏ ရနံ့တို့မှာ သင်းပျံ့ကြိုင်လှိုင်နေသော ရာသီဖြစ်ပုံတို့ကို သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။ ဤသရုပ်ဖော်အဖွဲ့သည် သူတော်ကောင်းတို့ သီတင်းသုံးသည့် အေးချမ်းသာယာတောမြိုင်၏ အသွင် သဏ္ဌာန်၊ တန်ခူးလရာသီပေါ်ပန်းတို့၏ အဆင်းနှင့်ရနံ့တို့ကို အာရုံတွင်သိမြင်ခံစားနိုင်သည့် ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာဖြစ်ပါသည်။

စာဆို၏ နယုန်လဖွဲ့တေးထပ်၌ နယုန်လတွင် မိုးထစ်ချုန်းသံများ ကြားရပုံ၊ ဇေဋ္ဌကြယ် မထွန်းလင်းနိုင်ပုံ၊ မြတ်လေးပန်း၊ စပယ်ပန်းတို့၏ ရနံ့များမွှေးပျံ့နေပုံတို့ကို "ရွှေခိုဏှိ လှစ်ခါချီသည်၊ နစ္စာဂီပတ်ကုံး။ ဇေဋ္ဌပြီ ကြယ်မပြုံးနိုင်ဘု၊ တစ်နယ်လုံးဆင်ရုံ။ မြတ်လေးဖြူ စပယ်ခြုံပါလို့၊ ဆယ်ရနံ့ မွှေးပျံ့ဝတ်ဆံ။" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၅) ဟု သရုပ်ဖော်ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ဤသရုပ်ဖော်အဖွဲ့၌ နယုန်လ၏ ကောင်းကင်ယံတစ်ပြင်လုံးတွင် မိုးထစ်ချုန်းသံ၊ မိုးတိမ်များရွေ့လျားနေဟန်တို့သည် ထက်စည်ကို အားပါးတရတီး၍ ပျော်မြူးစွာကခုန်နေကြဟန် နှင့်တူကြောင်း၊ မိုးသားတိမ်လိပ်များ ကြောင့် ဇေဋ္ဌကြယ်သည် ရောင်ဝါမလင်းနိုင်ဘဲ မှေးမှိန်နေကြောင်း၊ နယ်တစ်ခွင်လုံးကို တန်ဆာဆင် ဝန်းရံနေသော ဖြူဖွေးသော မြတ်လေးပန်းနှင့် စပယ်ပန်းတို့၏ ရနံ့များသည် အရပ်ဆယ်မျက်နှာ မွှေးပျံ့နေကြောင်း သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ဤသရုပ်ဖော်အဖွဲ့သည် နယုန်လ၏ သဘာဝ အရှိတရားများကို အာရုံ၌ မြင်သိခံစားနိုင်အောင်၊ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် တန်ဆာဆင်ထားသည့် စာဆို၏ သရုပ်ဖော် ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်ပုံကို တွေ့ရပါသည်။

ဝါခေါင်လဖွဲ့တေးထပ်၌ မိုးထစ်ချုန်းနေပုံ၊ ကောင်းကင်ယံတွင် သရဝဏ်နက္ခတ် ထွန်းလင်းနေ ပုံတို့ကို စာဆိုက "မုရိုးစည်ထက် သကလငယ်က၊ ဖက်မရ သံသာ၊ ကက္ကဋ္ဌ တံမြွှာငယ်၊ လမ္မရာ ဆော်ကျူး။ ဇာနေယျ ဗွေတိမ်စွန်မှာ၊ သိဟ်သရဝဏ် မိုးစွန်ကမြူး။" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၅) ဟု သရုပ်ဖော်ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဤအဖွဲ့တွင် ကောင်းကင်ယံ၌ မုရိုးစည်သံ၊ ထက်စည်သံ အားလုံးက ဖက်ပြိုင်၍မရအောင်အသံသာသော မိုးထစ်ချုန်းသံသည် ကက္ကဋ္ဌစည်၊ တံမြွှာနှင့် လမ္မရာစည်တို့ တီးမှုတ် သံကဲ့သို့ သာယာစွာမြည်ဟိန်းနေကြောင်း၊ သိဟ်ရာသီတွင် ကွန်ချာနည်းတူ အုပ်မိုးနေသော မိုးကောင်းကင်ထိပ်ဖျား၌ သရဝဏ်နက္ခတ်ထွန်းလင်းနေကြောင်း ပေါ်လွင်အောင် သရုပ်ဖော်ဖန်တီးနိုင် သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

သီတင်းကျွတ်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် သီတင်းကျွတ်လ၌ ဘုရင်မင်းမြတ်အား ဇမ္ဗူဒီပါ တစ်ကျွန်းလုံး ရှိ မင်းအပေါင်းတို့က ကန်တော့လက်ဆောင်ဆက်ကြရပုံ၊ မီးမြင်းမိုရ် ထွန်းညှိပူဇော်ကြသဖြင့် ဆီမီးရောင် ထိန်ထိန်ညီးနေပုံကို စာဆိုက "ဆဒ္ဒန်ပိုင့် ညီလာခံသည်၊ သီဟာပျံ ဗွေမော့။ ဒီပါလျှံ ကေလျော့လို့၊ ရွှေကန်တော့ ခံချိန်။ ရတနာထီးစင်းကြို့၊ မီးမြင်းမိုရ် ညီးပျို့ထိန်ထိန်။" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၆) ဟု သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။ ဤအဖွဲ့၌ သီတင်းကျွတ်လသည် ဆဒ္ဒန်ဆင်ဖြူရှင် ဘုရင်မင်းမြတ်က ညီလာခံ ခန်းဆောင်ရှိ သီဟာသနပလ္လင်ပျံအထက်၌ စံမြန်းလျက် ဇမ္ဗူဒီတစ်ကျွန်းလုံးရှိ မင်းအပေါင်းတို့က ဆံကေသဖြေလျှော့၍ ကန်တော့လက်ဆောင် ဆက်ကြသည်ကိုခံယူသောပုံ၊ ရတနာထီးဆောင်း မင်းအားလုံး ကြို့ရ၊ ခယရသော ဆင်ဖြူရှင် ဘုရင်မင်းမြတ်က ဦးဆောင်လျက် မီးမြင်းမိုရ်ထွန်းညှိ ပူဇော်သဖြင့် ဆီမီးအရောင်များ တညီးညီးတထိန်ထိန် ထွန်းလင်းပုံတို့ကို သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။

ဤသရုပ်ဖော် ဖန်တီးမှုသည် ဆင်ဖြူရှင် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဘုန်းတော် ကြီးမားပုံကိုလည်းကောင်း၊ သီတင်းကျွတ်လ မီးမြှင့်မိရုံတွင် ဆီမီးရောင်များ လင်းထိန်နေပုံကိုလည်းကောင်း သိမြင်ခံစားရပါသည်။

ဦးကြော့၏ တပေါင်းလဖွဲ့တေးထပ်၌ သစ်ပင်များပြားစွာ ပေါက်နေသော တောအတွင်းရှိ သစ်ပင်များတွင် ရွက်ဝါများ၊ ရွက်ညှာများ မကျန်အောင်ရှင်းနေပုံ၊ ပန်းမွေ့ရာစက်ရာနန်းတွင် ကြည်သာစွာအိပ်စက်နိုင်ပုံ၊ သဲပုံ စေတီတည်၍ စိတ်ကြည်လင်စွာ ပူဇော်နိုင်ပုံတို့ကို "စုံရဂူ ခက်ညှာကြွေသည်၊ ရွက်ဝါလေ သန့်ရှင်း။ စက်ရာဗွေ ညံ့ညင်းမှာ၊ ပန်းခပင်း သော်မော်။ သဲစေတီ တည်သမယပေမို့၊ ကြည်သမျှ သည်လမို့နော်။"(လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၇) ဟုဖွဲ့သီထားပါသည်။ ဤအဖွဲ့၌ တောမြိုင်အတွင်းရှိ သစ်ပင်များတွင် အခက်အညှာများပါ ကြွေနေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ပင်ယံထက်တွင် ရွက်ဝါများမရှိအောင် ရှင်းသန့်နေကြောင်း၊ တပေါင်းလသည် ဆောင်းအကုန် နွေအကူးလဖြစ်သောကြောင့် အပူအအေးမျှတကာ ပန်းပေါင်းစုံဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော နုညံ့သည့်ပန်းမွေ့ရာ ထက်တွင် ကိုယ်စိတ်သက်သာကြည်လင်စွာ အိပ်စက်နိုင်ကြောင်း၊ ရာသီဥတုသာယာသော တပေါင်းလအချိန်အခါတွင် သန့်ရှင်းကျယ်ပြောသည့် သဲသောင်ပြင်၌ သဲပုံစေတီတည်၍ ပူဇော်ကန်တော့ရသည်မှာ စိတ်ကြည်လင်ရသောကြောင့် ကိုယ်စိတ်အကြည်သာရဆုံးလဖြစ်ကြောင်း သရုပ်ဖော်ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ စာဆို၏ တပေါင်းလသရုပ်ဖော်အဖွဲ့သည် မျက်စိအမြင် ကိုယ်အတွေ့ကိုသာမက စိတ်ခံစားချက်ကိုပါ ပေါ်လွင်အောင် ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့သည် သရုပ်ဖော်အဖွဲ့ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာပိုင်နိုင်သောစာဆို ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၃။ အလင်္ကာ အဆင်တန်ဆာအဖွဲ့

အလင်္ကာသည် အလင်္ကာရဟူသော ပါဠိစကားကို မြန်မာမှုပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ "တန်ဆာ၊ ဝတ်စား တန်ဆာ၊ ဆင်ယင်အပ်သောတန်ဆာ" (ဟုတ်စိန်၊ ၁၉၉၉၊ ၁၂၈)ဟု ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ မြန်မာအဘိဓာန်တွင်မူ "စာပေအဖွဲ့အနွဲ့ အဆင်တန်ဆာ"(မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၄၂၂) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် အနက်ကို ဆန်းကြယ်အောင် တန်ဆာဆင်ထားသော အတ္ထာလင်္ကာများမှ ဥပမာအလင်္ကာ၊ ရူပကအလင်္ကာနှင့် ဝင်္ကဋ္ဌိ အလင်္ကာ မြောက်သောအဖွဲ့များကို တွေ့ရပါသည်။

ဥပမာအလင်္ကာသည် မိမိဖော်ပြချင်သည့် အကြောင်းအချက်တစ်ခုခုကို အနက်ထင်ရှား ပေါ်လွင်လေးနက်လာရန် ဂုဏ်တူအကြောင်းအချက်နှင့် ခိုင်းနှိုင်းသည့်အလင်္ကာဖြစ်ပါသည်။ ထိုအလင်္ကာကို မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)၏ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်းစာအုပ်တွင် "အကြောင်းတစ်ခုကို အခြားအကြောင်းတစ်ခုနှင့် ခိုင်းနှိုင်းခြင်းသည် ဥပမာအလင်္ကာ၏ အခြေခံသဘောဖြစ်သည်" (မောင်ခင်မင်၊ ၂၀၁၁၊ ၁၅၂) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ တေးထပ်တို့တွင် ဂုဏ်တူချင်းခိုင်းနှိုင်းဖွဲ့ဆိုထားသည့် ဥပမာအလင်္ကာများကို တွေ့ရပါသည်။

စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်များမှ အချိုးတေးထပ်တွင် မင်္ဂလာရှိအောင် တန်ဆာဆင်မည့် ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာများသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားပြီး တန်ဖိုးရှိပုံကို "လျှပ်နှယ်ကြား ပတ္တမြားရေလို"

(လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၄)ဟု ခိုင်းနှိုင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဤအဖွဲ့၌ စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာများ ပေါ်လွင်ထင်ရှား သည့်သဘောကို လျှပ်စီးလက်သောအရောင်များ ပေါ်လွင်ထင်ရှားပုံနှင့် ခိုင်းနှိုင်းဖွဲ့ဆို ထားပါသည်။ ထို့ပြင် စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာများ အရည်အသွေးကောင်းခြင်း၊ တန်ဖိုးရှိခြင်းကို ပတ္တမြား၏ အရည်ပြည့်ပြီး တန်ဖိုးကြီးပုံနှင့် ခိုင်းနှိုင်း ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီ ကဗျာများကို လျှပ်စီးရောင်၏ပေါ်လွင်ခြင်း၊ ပတ္တမြား၏ အရည်အသွေးကောင်းခြင်း၊ တန်ဖိုးကြီးခြင်း ဟူသော ဂုဏ်ရည်တူတို့နှင့် ခိုင်းနှိုင်းသည့် ဥပမာ အလင်္ကာနှစ်ဆင့်ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖန်တီးထားသည်။ ထိုဖန်တီးမှုသည် စာဆို၏ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ကဗျာများတန်ဖိုးကိုလည်းကောင်း၊ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာ များအပေါ် အလေးထားဖွဲ့ဆိုသည့် စာဆို၏စေတနာကိုလည်းကောင်း ထင်ရှားလာသည့် ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝါခေါင်လဖွဲ့တေးထပ်တွင် မန္တလေးရွှေနန်းတော်နှင့် မန္တလေးရွှေမြို့တော်၏ သာယာ တင့်တယ် နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းပုံကို "ညာမော်မန်း နတ်နန်းပြည်နယ်" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၅) ဟု ခိုင်းနှိုင်းဖွဲ့သီ ထားပါသည်။ မန္တလေးရွှေနန်းတော်နှင့် မန္တလေးရွှေမြို့တော်၏ သာယာတင့်တယ်ပုံ၊ စိတ်လိုတိုင်း ပြည့်စုံနိုင်၍ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းပုံကို နတ်နန်း၊ နတ်ပြည်၏ သာယာတင့်တယ်ပုံ၊ စိတ်လိုတိုင်း ပြည့်စုံနိုင်၍ နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းပုံဟူသော ဂုဏ်တူချင်းခိုင်းနှိုင်းဖွဲ့ဆိုထားသော ဥပမာအလင်္ကာအဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွဲ့ကြောင့် မန္တလေးရွှေနန်းတော်နှင့် ရွှေမြို့တော်သည် ပျော်မွေ့ဖွယ်များနှင့် ပြည့်စုံပြီး နေချင်စဖွယ် နေရာအဖြစ်ထင်ရှားလာပါသည်။ ထို့ကြောင့် စာဆိုဦးကြော့သည် ဥပမာ အလင်္ကာအဖွဲ့ ဖန်တီးမှုပိုင်နိုင်သူ ဖြစ်ပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်များတွင် ရူပကအလင်္ကာမြောက်သော အဖွဲ့များကို တွေ့ရပါသည်။ ရူပကအလင်္ကာကို မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်းစာအုပ်တွင် "အကြောင်း တစ်ခုကို အခြားအကြောင်းတစ်ခုနှင့် ထပ်တူပြုခြင်းသည် ရူပကအလင်္ကာ၏ အခြေခံသဘောဖြစ်သည်" (မောင်ခင်မင်၊ ၂၀၁၁၊ ၁၅၇) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

စာဆို၏ ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များတွင် "ရွှေပယင်း"၊ "ရွှေကံ့ကော်"၊ "ရွှေစကား"၊ "ရွှေထန်းညှာ"၊ "ရွှေယင်းမာ"၊ "ရွှေသီကီအင်ကြင်း" တို့သည် ပယင်းကျောက်၊ ကံ့ကော်ပန်း၊ စကားဝါပန်း၊ ထန်းသီးအမှည့်၏အညှာ၊ ယင်းမာပန်း၊ အင်ကြင်းပန်းတို့၏ အရောင်ဝင်းဝါပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းပုံကို ရွှေ၏အရောင်ဝင်းဝါပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းပုံနှင့် ဂုဏ်ရည်တူခြင်း ထပ်တူပြုဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဤရူပကအလင်္ကာမြောက် ဖန်တီးမှုတို့က အနှိုင်းခံပယင်းကျောက်၊ ကံ့ကော်ပန်း၊ စကားဝါပန်း၊ ထန်းသီး အမှည့်၏အညှာ၊ ယင်းမာပန်း၊ အင်ကြင်းပန်းတို့၏ အရောင်ဝင်းဝါစိုပြည်ခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းခြင်း ဂုဏ်တို့ကို ပေါ်လွင်လာပါသည်။

ထို့ပြင် ရွှေနှင့်ထပ်တူပြုထားသော ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များမှာ "ရွှေမင်းလွင်"၊ "ရွှေဆံကျင်"၊ "ရွှေမောင်းတော်"၊ "ရွှေလ"၊ "ရွှေခိုဏ္ဍိ"၊ "ရွှေဝတီနီ"၊ "ရွှေကာက"၊ "ရွှေကထိန်"၊ "ရွှေမကရ်း"တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤအဖွဲ့များသည် မင်လွင်မြူခိုး၊ ဆံကျင်တာရာ၊ နာရီမောင်း၊ လမင်း၊ ခိုဏ္ဍိမ(ထက်စည်)၊ တာဝတိံသာ၊ ကာက (ကျီး)၊ ကထိန်ပွဲ၊ မကရ်းအရုပ်တို့၏ နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်

ကောင်းပုံကိုပေါ်လွင်ရန် ရွှေ၏နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် ကောင်းပုံနှင့်ဂုဏ်ရည်တူခြင်း ထပ်တူပြု ဖွဲ့ဆိုထားသည့် ဖန်တီးမှုများဖြစ်ပါသည်။

စာဆို၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် ရွှေ၏ဂုဏ်နှင့် ထပ်တူပြုဖွဲ့ဆိုသကဲ့သို့ ငွေ၏ ဂုဏ်နှင့် ထပ်တူပြုထားသော ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များကို တွေ့ရပါသည်။ ငွေ၏ဂုဏ်နှင့် ထပ်တူပြုထားသော ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များမှာ "ငွေသလင်း"၊ "ငွေပုံစက်"၊ "ငွေခတ္တာခိုင်ဖူး"၊ "ငွေတာရ"၊ "ငွေနှင်းဥ"တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤအဖွဲ့တွင် သလင်းကျောက်၊ ပုံစက်(လမင်း)၊ ခတ္တာပန်း၊ တာရာ၊ နှင်းဥတို့၏ အရောင်ဖြူဝင်းခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ခြင်းဂုဏ်ကို ငွေ၏အရောင်ဖြူဝင်းခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ခြင်းဂုဏ်နှင့် ထပ်တူပြုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် သလင်း ကျောက်၊ လမင်း၊ ခတ္တာပန်း၊ တာရာ၊ နှင်းဥတို့၏ အရောင်ဖြူဝင်းခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း ဟူသော ဂုဏ်အရည်အသွေးတို့မှာ ထင်ရှားလေးနက်လာပါသည်။

ဦးကြော့၏ ရူပကအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များတွင် ရွှေ၏အရောင်ဝင်းဝါသောဂုဏ်၊ ရွှေ၏ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းပြီး တန်ဖိုးရှိသောဂုဏ်၊ ငွေ၏အရောင်ဖြူဝင်းပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသော ဂုဏ်တို့နှင့် ထပ်တူပြုဖွဲ့ဆို ဖန်တီးထားသည့်အတွက် အနှိုင်းခံဝတ္ထုတို့၏ အနက်ဓိပ္ပာယ်မှာပေါ်လွင်ဆန်းကြယ်လာပါသည်။ ထို့ပြင်အနှိုင်းခံဝတ္ထုတို့၏တန်ဖိုးမှာ မြင့်တက်လာပြီး နှစ်သက်ဖွယ်များအဖြစ် ခံစားသိမြင်လာပါသည်။ ထိုရူပက အလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့တို့သည် စာဆို၏ တော်ဝင်နန်းထိုက်အောင် တန်ဆာဆင်ဖန်တီးမှုနှင့် လိုက်ဖက်ပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်များတွင် ဝင်္ကေဝုတ္တိအလင်္ကာမြောက်အဖွဲ့များကို တွေ့ရပါသည်။ ဝင်္ကေဝုတ္တိအလင်္ကာကို ဦးကျော်ဝင်း၏ အလင်္ကာဗျူဟာစာအုပ်တွင် "အလိုရှိအပ်သောအနက် ပေါ်လွင်စေရန် တိုက်ရိုက်(မုချ)နည်းဖြင့် ဖော်ပြခြင်းမပြုဘဲ သွယ်ဝိုက်သော နည်းဖြင့် ဖွဲ့ဆိုခြင်းကို ဝင်္ကေဝုတ္တိအလင်္ကာဟု ခေါ်ပါသည်။" (ကျော်ဝင်း၊ ၁၉၆၈၊ ၂၄၇) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

စာဆို၏ နယုန်လဖွဲ့တေးထပ်၌ နယုန်လသည် မိုးထစ်ချန်းခြင်း၊ မိုးတိမ်များ ရွေ့လျားနေခြင်းတို့ကြောင့် လမင်းနှင့်ယှဉ်၍ ထွန်းလင်းသော ဇေဋ္ဌကြယ်မှာ ရောင်ဝါထွန်းလင်းနိုင်ခြင်း မရှိပုံကို "ဇေဋ္ဌပြီ ကြယ်မပြီး နိုင်ဘု"(လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၅) ဟု သွယ်ဝိုက်ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ ဤသွယ်ဝိုက်အဖွဲ့တွင် ဇေဋ္ဌကြယ်၏ ရောင်ဝါထွန်းလင်းနိုင်ပုံကို သိမြင်ရသည်သာမက ဇေဋ္ဌကြယ်၏ စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ် ခံစားချက်ကိုပါ အသက်ဝင် အောင်ဖွဲ့ဆိုနိုင်သည့် ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို တွေ့ရပါသည်။

စာဆို၏ ဝါဆိုလဖွဲ့တေးထပ်၌ သိကြားမင်းဟု တိုက်ရိုက်မဖွဲ့ဘဲ "ရွှေဝတီနံပျော်" (လှသမိန်၊ ၁၉၆၂၊ ၁၀၅)ဟု သွယ်ဝိုက်ဖွဲ့သီထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤဝင်္ကေဝုတ္တိအလင်္ကာအဖွဲ့တွင် သိကြားမင်းဟူသော အနက်ဓိပ္ပာယ်ကို သိမြင်ရရုံသာမက သိကြားမင်းစံမြန်းရာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၏ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းမှု၊ သိကြားမင်းသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် စံစားနိုင်မှုတို့ကိုပါ ပေါ်လွင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့သည် အလင်္ကာဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်ပါသည်။

သုံးသပ်ချက်

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်များမှ စာဆို၏ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ စာတမ်းတွင် ဦးကြော့၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာနှင့် ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာတို့ကို လေ့လာ ဖော်ထုတ်ရာ၌ စာဆို၏အကြောင်း၊ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့၏ သဘောသဘာဝနှင့်တကွ ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ဖော်ထုတ်ချက်အရ ဦးကြော့သည် တေးကဗျာများကို စိတ်ဝင်စားနှစ်ခြိုက်သူပီပီ မင်းတုန်းမင်းထံ ဖတ်ကြားလျှောက်ထားရန် တော်ဝင်နန်းထိုက်သည့် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာကို စိတ်တိုင်းကျဖန်တီးခဲ့ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကဗျာများကို ဖန်တီးရာတွင် တော်ဝင်နန်းထိုက်ရန် ဘုရင်မင်းမြတ် နှစ်ခြိုက်ရန် ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာပီသရန် ကြိုးစားခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများတွင် လရာသီတစ်ခုစီ၌ ကြယ်၊ တာရာ၊ နက္ခတ်၊ ရာသီ၊ ရာသီပန်း၊ ရာသီပွဲတော်၊ နေ့ ညအချိန်အပိုင်းအခြား၊ ဘုရင့်ဘုန်းတော်၊ တော တောင် ရေ မြေ တိမ် မိုး လေတို့၏သဘာဝ၊ လရာသီ၏ထူးခြားချက်တို့ကို ပေါ်အောင်ဖန်တီးနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် ဘုရင့်ဘုန်းတော်ဖွဲ့၊ နာရီမောင်းသံ၊ ပဟိုရ်စည်သံ၊ နန်းတွင်းကအလွမ်း၊ ရာသီပန်းဖွဲ့၊ မိုးတိမ်အဆင်း၊ မိုးထစ်ချုန်းသံတို့အပေါ်တွင် စိတ်ကူးဉာဏ် ကွန့်မြူးချက်တို့မှာ စွဲမက်ဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။

ဦးကြော့၏ ဖွဲ့နွဲ့ပုံပိုင်း ဖန်တီးမှုတွင် ရှေးစာဆိုများ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီကဗျာများနှင့် ပျို့လင်္ကာတို့မှ စိတ်ကြိုက်စကားများကို ရွေးချယ်လျက် စကားအနုအလှဖြစ်အောင်၊ စကားအယဉ် အခန့်ဖြစ်အောင် ဖန်တီးစီမံ နိုင်သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ စာဆိုသည်နန်းဆန်ရန် အလေးထားဖွဲ့ဆိုသည့်အတွက် ပါဠိ စကားသုံးတို့မှာ လိုအပ်သည်ထက်များနေပါသည်။ သို့သော် ထိုခေတ်ထိုခေတ်က ရွှေမြို့တော်သားတို့သည် ဤစကားသုံးများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အလွယ်နားလည်ပြီး နှစ်ခြိုက်ကြမည့်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာများသည် တူညီသော အချက်အလက်အများစုအပေါ် အခြေခံလျက် စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် ဖန်တီးကြသည့်အတွက် ကဗျာကောင်းရန် စိတ်ကူးဉာဏ်မှာ အရေးကြီးသည်။ ဦးကြော့၏ ကဗျာများတွင် ဘုရင့်ဘုန်းတော်၊ ရာသီပန်း၊ မိုးထစ်ချုန်းသံ စသည်တို့ကို သရုပ်ဖော်ရာ၌ စာဆို၏စိတ်ကူးဉာဏ် ကောင်းမွန်မှု၊ သရုပ်ဖော်ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို တွေ့မြင်ရပါ သည်။

စာဆိုသည် အနက်ဆန်းကြယ်အောင် ဖန်တီးရာတွင် ဂုဏ်ရည်တူချင်း ထပ်တူပြုဖွဲ့ဆိုပြသော ရူပကအလင်္ကာများကို အားပါးတရ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထပ်တူပြုရာတွင် ရွှေ၏ အဆင်း အရောင်၊ ရွှေ၏နှစ်သက်ဖွယ်ရာဖြစ်ခြင်း၊ တန်ဖိုးရှိခြင်း၊ ငွေ၏အဆင်းအရောင်၊ ငွေ၏ နှစ်သက်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ခြင်းတို့နှင့် ထပ်တူပြုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင်ဥပမာအလင်္ကာ၊ ဝင်္ကဋ်အလင်္ကာ တို့ဖြင့်လည်း အနက်ဆန်းကြယ်အောင် တန်ဆာဆင် ဖန်တီးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့သည် အလင်္ကာဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ပိုင်နိုင်သူဖြစ်ပါသည်။

အချုပ်ဆိုရသော် ဦးကြော့သည် ဆယ့်နှစ်ရာသီအချက်အလက်များစွာမှ စိတ်ကြိုက် စစ်ထုတ်၍ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ကဗျာပီသအောင် တော်ဝင်နန်းထိုက်ဖြစ်အောင် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် စိတ်ကူးဉာဏ်

ထည့်ကာ ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးကြော့သည် မင်းဆုချီးမြှင့် ခံထိုက်သောစာဆို၊ ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ စွမ်းရည်ရှိသောစာဆို ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့တေးထပ်များမှ စာဆို၏ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ စာတမ်းကို ပြုစုခဲ့ရ သည့်အတွက် မြန်မာ့ဆယ့်နှစ်ရာသီသဘောကိုလည်းကောင်း၊ နန်းဓလေ့ကိုလည်းကောင်း၊ ဦးကြော့၏ ကဗျာဉာဏ်ရည်ကိုလည်းကောင်း အတော်အသင့်ပြည့်စုံစွာ သိရှိခွင့်ရရှိခဲ့ရပါသည်။ ယခုထက်ပိုမို သိရှိနိုင်ရန်ကျန်ရှိသေးသော ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့စာဆိုများကို တစ်ဦးချင်းသီးသန့် ရွေးချယ်၍လည်းကောင်း၊ နှိုင်းယှဉ်၍လည်းကောင်း လေ့လာဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စိတ်ဝင်စားသူများ ဆက်လက် လေ့လာရန်တိုက်တွန်းပါသည်။ ဤစာတမ်းကို စိစစ်ထောက်ခံပြီး တင်သွင်းခွင့်ပြုသော ဆရာမကြီး ဒေါက်တာခင်မြင့်စိန်၊ ပါမောက္ခ (ဌာနမှူး)၊ မြန်မာစာဌာန၊ မုံရွာတက္ကသိုလ်အား ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိပါ သည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ကျော်ဝင်း၊ ဦး။ (၁၉၆၈)။ *အလင်္ကာဗျူဟာ*၊ မန္တလေးမြို့၊ ကြယ်ဟင်္သာစာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၁)။ *ရှေးဟန်ပညာနိဒါန်း*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ *စကားပြေသဘောတရား စကားပြေအတတ်ပညာ* (ဆဋ္ဌ-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ ပန်းရွှေပြည် စာအုပ်တိုက်။
- ချမ်းမြ၊ ဦး(တည်းဖြတ်)။ (၂၀၁၆)။ *ဦးယာ၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့လူးတား* ။ ရန်ကုန်မြို့၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ဇော်ဂျီ။ (၂၀၀၄)။ *ရသစာပေအဖွင့်နှင့်နိဒါန်း* (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ထင်၊ မောင်။ (၂၀၀၅)။ *မြန်မာဆယ့်နှစ်လအကြောင်း*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ပါရမီစာပေ။
- နတ်ရှင်၊ ဒဂုန်။ (၂၀၁၁)။ *စာပေဝတ်ဆံ* (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ဘသောင်း၊ ဗိုလ်မှူး။ (၂၀၀၂)။ *စာဆိုတော်များအတ္ထုပ္ပတ္တိ* (ပဉ္စ-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။
- မင်းသုဝဏ်။ (၁၉၇၄)။ *အာကာတခွင် မြေပြင်တဝန်း*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ရေချမ်းစင်စာပေ။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်* (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။
- လှသမိန်။ (၁၉၆၂)။ *ဆယ့်နှစ်ရာသီဖွဲ့ ပေါင်းချုပ်*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။
- ဟုတ်စိန်၊ ဦး။ (၁၉၉၉)။ *ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်* (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်မြို့၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန။

နောက်ဆက်တွဲ

ဦးကြော့၏ ဆယ့်နှစ်ရာသီတေးထပ်များ

အချိုးတေးထပ်

ပဝရဘိသုခဇ၊ အတုလပရမေ၊ မယုရဗန္ဓုဆွေငယ်၊ လျှံမြတေရောင်ဖြိုး၊ ရှာရှစ်ကွက် ရွှေစက်စုံကို၊
ကေရွက်ငုံဦးရှိရှိမိုး၊ ဝိမုတ္တိမြတ်ဓမ္မာကို၊ နိယမာရိုးကျိုး၊ အရိယာခိုကိုးလို့၊ ဆိုရိုးရှိပဝေ၊ ရဿတီ နတ်မယ်
ဖွားငယ်က၊ မြတ်လှယ်သား သနားပန်ထွေ။ လျှပ်နယ်ကြားပတ္တမြားရေလို၊ မျက်ဝါးခြွေတင်ပြလို၊
ဆင်သမဲ့မင်္ဂလာ၊ ကောင်းချီးဩဘာ၊ ရာသီစက် ဆယ့်နှစ်ဖြာကို၊ ဖွဲ့ကဗျာ စီကုံးအံ့လေး။

တန်ခူးလဖွဲ့တေးထပ်

ရုက္ခမူမြေခင်းနှင့်၊ ငွေသလင်းကျောက်ဆိုင်၊ ရွှေပယင်းတပေါက်လိုဏ်မှာ၊ ပိတောက်မြိုင်ကြူစွ၊
ပန်းရင်ခတ်လေဖြန့်ဆော်သည်၊ ရွှေကံ့ကော်သင်းတဲမာသ၊ နွေနဝင်းသူဆင်းလျှင်မူ၊ ရွှေမင်းလွင်မြူကြွ၊
ခါဂိမှာန်မိတ္တ၊ စိတြရာသီ၊ တာရာတော် ရွှေဆံကျင့်ငယ်နှင့်၊ ရွှေရံတင့်လမင်းစန္ဒီ၊ ဒိဝါရက် သုံးဆယ်စီငယ်၊
ပါဒ်နာရီခွေညောင်းလို့၊ ရွှေမောင်းတော်ပဟိုရံသံ၊ သဲခြံမြဲခြံမြဲ၊ ရေသွန်းပွဲရာမင်းခံသည်၊ တာသကြံန်
နှစ်ကူး မို့လေး။

ကဆုန်လဖွဲ့တေးထပ်

ဝိသာခါ ထွန်းပပနှင့်၊ လွမ့်စရာပြီသာ၊ ကွန်းသကလရိပ်ကြားမှာ၊ မိတ်လျာတော်စုံဘဲ၊ ဖိုးရွှေလ
တံငါတာ၊ သဘုတသာ ဗိန်းပိတ်လို့မဲ။ ရှောက်ရွာမိုး မဟိဒ္ဓိန်ငယ်၊ ဝိဇ္ဇဝိန်လျှပ်ကြွ၊ ဖိတ်ဖိတ်ရှိန် ထပ်ကဲလို့၊
ရပ်မစဲပဇ္ဇန်၊ မန်းသေလာ အောင်မြေကြော့မှာလ၊ ညောင်ရေတော် ပွဲရတုကြုံ။ ရွှေစကား ခရားထုံသည်၊
စလျားလို့ လှယ်သစ်မယ့်၊ နှစ်ဆယ့်ရှစ် ညဉ့်နာရီခေါ်၊ ဧငြိမ့်စည်တော်၊ ကဆုန်လ ခါမှီခေါ်သည်၊
ရာသီတော် သာဆုံးမို့လေး။

နယုန်လဖွဲ့တေးထပ်

နွေနယုန်မေထုန်ရက်ပေမို့၊ ဖြေပုံခက်ကြုံလှာ၊ ငွေပုံစက်ယုန်ရတာမှာ၊ မှုံပြာပြာရစ်ဖုံး၊ မန်းသေလ
ထင်ယောင်ယောင်ငယ်၊ ဗွေမင်းဝံ တောင်တန်းဆီကချုန်း။ ရွှေဥိုဏ် လှစ်ခါချီသည်၊ နစ္စာဂီပတ်ကုံး၊
ဇေဋ္ဌပြီ ကြယ်မပြုံးနိုင်ဘု၊ တနယ်လုံးဆင်ရံ၊ မြတ်လေးဖြူ စပယ်ခြံပါလို့၊ ဆယ်ရနံ့ မွှေးပျံ့ဝတ်ဆံ။
ဆွေးခမန့် တမွတ်စံငယ်၊ ထွတ်ကဒဏ် ဝဇီရမှာလ၊ နာရီည ဆနှင့်စမ္မာ၊ နန်းကြီးဖွယ်ရာ၊ လယ်ထွန်ပြု
ခုအခါဝယ်၊ သုဓမ္မာစာပွဲရှင့်လေး။

ဝါဆိုလဖွဲ့တေးထပ်

ပြုဗ္ဗာသဋ္ဌတည့်မွန်းနှင့်၊ လှည့်ထွန်းလှည့်ကြုံလှာ၊ ပြည့်ဝန်းသည့် ပုဏ္ဏမာငယ်၊ ကုဉ္ဇရာပျံပျူ၊
ထွတ်သုံးလူ့ မိဂဒါဝယ်၊ ဓမ္မစကြာ ဟောရလ-ထူး။ ကျွန်းကျွန်းနတ် သပြေပိုင်ကို၊ ရွှေငွေခိုင်စုံဦး၊
ရွှေဆိုင်ဆိုင် ငုံဖူးရ၊ ဘုံဥကဋ်ပလ္လင်၊ မြသားရှည် ရုံးကေခက်မှာ၊ ပုန်းရွှေညက် ပွဲထက်တော်တင်။ ဝါဆိုလ

ကရကဋ်တွင်ဝယ်၊ နတ်ဘုရင် သူရာရာဇ်ကယ်နှင့်၊ ဗျူဟာစစ် ရွှေဝတိန်ပျော်၊ သဲခြံလို့နော်၊ ဇယဒွေး ရိုက်ကြွေးဆော်သည်၊ ပဉ္စင်းတော် စာပွဲမို့လေး။

ဝါခေါင်လဖွဲ့တေးထပ်

မုရိုးစည်ထက် သကလငယ်က၊ ဖက်မရသံသာ၊ ကက္ကဋ် တံမြာငယ်၊ လမ္မရာဆော်ကျူး၊ ဇာနေယျဗွေတိမ်စွန်မှာ၊ သိဟ်သရဝဏ် မိုးစွန်ကမြူး။ လေယုယု မြေဓာတ်ကာသည်၊ ငွေခတ္တာခိုင်ဖူး၊ မွေမြတ်စွာ လိုဏ်ဦးမှာ၊ ပိုင်မှူးသူ့ဆုရွယ်၊ စာရေးတံ ခါတော်ဆန်းတွင်မှာ၊ ညာမော်မန်း နတ်နန်းပြည်နှယ်၊ ဗွေသဖန်း ရွှေသန်းလယ်မှာ၊ မြန်းစံပယ် ဖျော်တော်ခချိန်မို့၊ သောဗီသ သာစွရိုက်ဖြူ၊ တီးသံငြိမ့်ချို၊ မဂကေ- ပဟရဆိုသည်၊ ညပဟိုရ် စည်ရွှမ်းလို့လေး။

တော်သလင်းလဖွဲ့တေးထပ်

ဣန္ဒြေဆွ ငွေဗကနှင့်၊ ဗွေအဇ္ဈမြန်းခါ၊ ခြွေပပ ရွှေသန်းကာသည်၊ ရွှေထန်းညာကြွေခိုက်၊ နန်းယုဂန့် စမုခံညာမှာ၊ ကြယ်ပြုဗွာထွန်းတဲ့ဘဒြပိုင်။ သင်ဖြူးပြန့်မန္တာကီ၊ ကန်ရာသီအဆိုက်၊ စံဌာနီ မန်းမကိုဋ်မှာတော့၊ နန်းစရိုက်ခါတော်၊ မီးစက်ပျံ သပြေညောင်းရန်ဖို့၊ ရွှေလှေလောင်း ရေကြောင်းမှာပျော်။ သဘင်ပြု ရတုမော်ငယ်၊ ဗသျှူနော် ကြန့်နှင့်၊ မှန်အပြနာရီခါ၊ လွမ်းဖွယ်သံသာ၊ ရှေ့ကျွန်းက လေသွင်းလာသည်၊ ရွှေယင်းမာ ကြိုင်တုန်း ပလေး။

သီတင်းကျွတ်လဖွဲ့တေးထပ်

ကြယ်အသဝဏီ ရွှေကာကနှင့်၊ ငွေတာရစန်းဖြူ၊ ဗွေညာမြကြွန်းငှာမှာ၊ တနန်းသူပျော်ပေါ့၊ ငါးကြာနံ့ကုဏ္ဍာအိုင်မှာ၊ ဒုမ္မာခိုင် ခွေယိမ်းလို့ပျော့။ ဆဒ္ဒန်ပိုင် ညီလာခံသည်၊ သီဟာပျံဗွေမော့၊ ဒီပါလျှံ ကေလျော့လို့၊ ရွှေကန်တော့ခံချိန်၊ ရတနာထီးစင်းကြို့၊ မီးမြင်းမိုရ်၊ ညီးပျို့ထိန်ထိန်။ ယမိုက်စုံ မာရဇိန်ငယ်၊ တာဝတိန်သဘင်မြတ်ကယ်က၊ သင်္ကံသပြည်ဌာနီ၊ မြန်းတဲ့ရာသီ၊ နေနှင့်ညနာရီမှာ၊ အမျှစီတူတုန်းပလေး။

တန်ဆောင်မုန်းလဖွဲ့တေးထပ်

သဘူထက်သာ သာတွဲလပေမို့၊ သရဒရာသီ၊ အပက ရဇတစီသည်၊ ပတ္တမြားမှီအတွင်း၊ ရန်ငါးပါး ကုန်ဝေး စင်သည်၊ ယုန်ရေးပြင် ထွန်းပပလင်း။ ရွှေကြတ္တိကာကာမော်ငယ်၊ တာရာတော်ရံကျင်း၊ ကမ္မလာ ပျော်စံခင်းသို့၊ လျှံဝင်းပျို့ တရထည်၊ ရွှေကထိန်ခဝဲနုငယ်နှင့်၊ ပွဲတော်ပြု စည်ထက်သာစည်။ နွဲ့ပျော်မှု ပြည်ထက်ပြည်မှာ၊ ကြည်ထက်ကြည်တုန်းဝယ်ခေတ်ပေမို့၊ သုံးဆယ်နှစ် ရတ္တိယံ၊ ချွန်းရိုက်ဆော်ညံ၊ မုန်းတန်ဆောင့် ဆောင်းဟေမာန် မှာ၊ ဒေါင်းနေဖလ် ဝင်စမို့လေး။

နတ်တော်လဖွဲ့တေးထပ်

မိဂသီစန္ဒာခလို့၊ ဟံသာစတာရိန်၊ ယန္တာဟ ဝဠာရိန်ငယ်၊ ပြာမှိန်မှိန်ရစ်သန်း၊ နတ်နိုးလ သင်းခြွေသည်၊ သွင်းတဲ့လေညင်းလေကဖျန်း။ တိုင်းကေတုမဟိသာဝယ်၊ ဝဇီရာကြွန်း၊ တညီလာ ရွှေနန်းမှာ၊ ဗွေမန်းကြောဥကင်၊ ဆက်ပဏ္ဏာချိုမှီလူတာမို့၊ သိင်္ဂီဥပန်းမြသဇင်။ စိန်စီနု ကလပ်တင်သည်၊

နတ်ဘုရင်ဆင်ယင်တုန်းခါမှို၊ အင်ဂမုန်း ဂန္ဓမာရုံ၊ သင်းပျံဝတ်မှု၊ ဥသျှောင်ပန်း သန်းရွှေလှံသည်၊
နတ်ရွှေဘုံ ထုံဆဲမို့လေး။

ပြာသိုလဖွဲ့တေးထပ်

ဒေါင်းဗာဟီနဘောကွန်လို့၊ ဟေမဝန်ကန္တာ၊ လေတသွန် ပြန်လာသည်၊ စန္ဒရာမြနန်း၊ ကြယ်ဖုသျှ
တဖက်ကာသည်၊ ကက္ကဋ္ဌဝန်းရံလို့မြန်း၊ မကာရ လ-ပြာသို၊ မြွှာညိုနွယ်ပန်း၊ ညှာစိုစိုဝေလန်းလို့၊
ရွှေမကရ်းမြူးပျော်၊ ဂဇာသိန်သဘင်ကျင်း၊ ရွှေခပင်းရွှေမြင်းခင်းတော်၊ ငွေနှင်းဥ လေညင်းဆော်သည်၊
ရေကင်းတော်ကျုံးလှည့်လို့၊ သုံးဆယ့်ခြောက်နာရီလို့၊ နန်းကြီးရွှေဘုံ၊ ဆောင်းဟေမန် သည်ချမ်းပုံငယ်၊
ထည်ကွမ်းတုံ ခြုံထွေးရလေး။

တပို့တွဲလဖွဲ့တေးထပ်

ရွှေယုဂန် နန်းညိုမြကာ၊ စန်းခိုခ လျှံလူ၊ ချမ်းဆိုမျှ စံမတူသည်၊ သယမ္ဘူသော်မှ၊ မီးမယ်ဖျူး
ရွှေလက်ကင်သည်၊ ရေစက်တွင် အေးတဲ့သည်လ။ ဆင်ရာတိမ့် သိမ့်သိမ့်ဖြာသည်၊ ချိန်တာရာမာဃ၊
ငြိမ့်သာသာတိထိကြလို့၊ သိသီရစက်ခွင်၊ ထန်းဆော်လေ လဲဝါနုငယ်နှင့်၊ ပွဲယုဂမီးပုံးတော်တင်၊ တွဲတပို့
နွဲ့လို့ဆင်သည်၊ သဲရွှေဘွင်တုန်ဆက်လို့၊ ကုံမှတ်ဖွယ် ရာသီနဂိုရ်၊ နှင်းတွဲတွဲစို၊ လင်းတွဲပ ညပဟိုရ်ငယ်၊
မြမြကိုယ်အေးပါပေါ့လေး။

တပေါင်းလဖွဲ့တေးထပ်

အညှာမှာ သန္တာလဲ့လို့၊ ဆာတကျယံပွေလီ၊ ကညာနွဲ့ကေသီမှာ၊ ရွှေသိင်္ဂီအင်ကြင်း၊ ဖိငွေဝတ်
တပေါင်းမိန်တွင်၊ သောင်းဝတီနတ်တိုင်းကသင်း၊ စုံရဂုံ ခက်ညှာကြွေသည်၊ ရွက်ဝါလေသန့်ရှင်း၊
စက်ရာဗွေ ညံ့ညင်းမှာ၊ ပန်းခပင်းသော်မော်၊ သဲ့စေတီ တည်သမယပေမို့၊ ကြည်သမျှ သည်လမို့နော်။
ထေရ်ပဝရ သုံးလူဖော်ငယ်၊ ဖ-သုဒ္ဓေါစံမြန်းတဲ့၊ မှန်နန်းကြွ ပြည်ကပ္ပိ၊ မြန်းတဲ့ရာသီ၊ ယုန်စန်းနှင့်
ဘရဂုဏ္ဍိငယ်၊ တူတညီ ယှဉ်တုန်းမို့လေး။

နိဂုံးတေးထပ်

ဝိဝဋ်ဌာ ကမ္ဘာနုစဉ်က၊ ဗြဟ္မာစုနှုတ်သံ၊ ကြာကမု သမုတ်ပြန်ငယ်၊ သမုဋ္ဌာန်ပြုမြဲ၊ လောကဓာတ်
ကွန့်ခဲ့လည်သည်၊ ဓွန့်အရှည် ကိန်းနှင့်ပေဘဲ။ ဝေါဟာရ လ-ဒွါဒသင်ငယ်၊ ပဏ္ဏာတင်ဝေခွဲ၊ စာထင်ထင်
အခြေကဲအောင်လို့၊ နဘောတွဲကုံးစီ၊ ကဝိမော် ဖြေညှိရုံးပါလို့၊ ရွှေနိဂုံး ရေးမှတ်ခဲ့ပြီ။ ကုံမာဃ ပုဏ္ဏမိဝယ်၊
ပြီးစုံစီ ဖွယ်ခေတ်ပေမို့၊ လေးဆယ်နှစ် သက္ကရာဇ်ကောဇာ၊ တေးသစ်သစ်ဖြာ၊ ဘုန်းတော်ကြောင့်
သည်ကဗျာသည်၊ ရှည်အကြာ တည်ထွန်းလိမ့်လေး။

သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များ လေ့လာချက်

လှဌေးဝင်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များလေ့လာချက် စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် သုတေသနပြုစုပုံ၊ သုတေသနနည်းနာ၊ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါး များမှ အပြိုင်အဖွဲ့များ လေ့လာချက်ဟူ၍ အခန်း(၃)ခန်းခွဲ၍ တင်ပြထားသည်။ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါး များမှ အပြိုင်အဖွဲ့များကို လေ့လာရာ၌ ‘တို့တောရွာ’၊ ‘လေလံပွဲ’၊ ‘ရွာကျက်သရေ’၊ ‘မင်းလတ်’၊ ‘ဗေဒါ’၊ ‘ကင်းစောင့်’ဝတ္ထု ဆောင်းပါးတို့မှ အပြိုင်အဖွဲ့များကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - အပြိုင်အဖွဲ့၊ ပုံစံတူအဖွဲ့၊ စကားသံ၊ စကားလုံး၊ ပုဒ်။

နိဒါန်း

မြန်မာစာပေလောကတွင် ရှေးအကျဆုံးနှင့်အများဆုံးတွေ့ရသော စာပေအမျိုးအစားသည် စကားပြေဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေအရေးအသား အစဖြစ်သည့် ကျောက်စာတို့သည် စကားပြေဖြင့် ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ဇာတ်၊ နိပါတ်၊ ဝတ္ထု၊ ရာဇဝင်စသည်တို့သည်လည်း များသောအားဖြင့် စကားပြေဖြင့် ရေးသားထားသော စာများဖြစ်သည်။ ထိုစာများကိုရေးသားသော စာရေးသူသည်ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုး ရှိသည့်အတိုင်း အကြောင်းအရာတို့သည်လည်း အမျိုးမျိုးပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများကို လေ့လာလျှင် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ရည်ရွယ်ချက်စေတနာကို အထင်အရှားတွေ့ရ သည်။ စာရေးသူပြောလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေရန် ပုံစံတူပုဒ်စုများ၊ ဝါကျများကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆို ကြသည်။ ထိုသို့အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် ပုံစံတူတစ်ခုကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံး၍ဖွဲ့ဆိုခြင်း၊ သဘောချင်း တူသောအကြောင်းအရာကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းအရာများကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုခြင်း ဖြင့် ဆိုလိုချက်သဘောကို ထင်ရှားသိမြင်လွယ်စေသည်။ သိပ္ပံမောင်ဝသည် သူ၏ဝတ္ထုဆောင်းပါးများ တွင် ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကို အသုံးပြု၍ စာဖတ်သူနှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးသားနိုင်စွမ်းရှိသည်ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့သုတေသနပြုရာတွင် သုတေသနပြုစုပုံ၊ သုတေသန နည်းနာနှင့် စိစစ် လေ့လာချက်ဟူ၍ အခန်းများခွဲကာ လေ့လာတင်ပြပါမည်။

၁။ သုတေသနပြုစုပုံ

သုတေသနပြုရာတွင် စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်၊ သုတေသနမေးခွန်းနှင့်ပြဿနာ၊ သုတေသန ခေါင်းစဉ်နှင့် ပြဿနာဆက်စပ်ပုံ၊ ပြုစုပုံဟူ၍ ခွဲခြားတင်ပြပါမည်။

---

* မြန်မာစာပေ၊ မအူပင်တက္ကသိုလ်

၁၊ ၁။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

ကဗျာ၊ ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ ရသစာတမ်းများတွင် စကားထပ်ကျော့ခြင်း၊ ပုံစံတူရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်ထဲ၌နှစ်သက်လာအောင်၊ ရသခံစားမှုဖြစ်လာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထု ဆောင်းပါးများတွင်လည်း ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် မည်ကဲ့သို့ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသည်ဟူသော သဘောတရား များကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

အလေ့လာခံအဖြစ် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များကို ရွေးချယ်၍ အပြိုင်အဖွဲ့သဘောကို ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

သုတေသနပြုရန်အတွက် စကားပြေသဘောတရား၊ စကားပြေအတတ်ပညာ မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)၊ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၊ စာပေသမုဒ္ဒရာ၌လက်ပစ်ကူးခြင်း မောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ)၊ ရသစာပေအဖွင့် နှင့်နိဒါန်း(ဇော်ဂျီ)၊ ဝတ္ထုတိုသဘောတရား၊ ဝတ္ထုတိုဖန်တီးရေးသားမှု အတတ်ပညာ (မမိုးမြေ) စသည့် စာအုပ်များကို ကိုးကားလေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဖတ်ရှုလေ့လာ ကိုးကားထားသော စာအုပ်များကို စာတမ်း အဆုံးတွင် ထည့်သွင်းတင်ပြထားပါသည်။

၁၊ ၂။ သုတေသနမေးခွန်းနှင့်ပြဿနာ

ဤစာတမ်းကို ပြုစုလေ့လာရာတွင်

- အဘယ့်ကြောင့် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများကို ရွေးချယ်သုတေသနပြုရပါသနည်း။
- ဝတ္ထုဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ကို ရေးသားရာ၌ စာဖတ်သူနှစ်သက်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အပြိုင်အဖွဲ့များကို မည်သို့ဖန်တီးထားရေးသားထားသနည်း။

စသည့် မေးခွန်းများကိုအခြေတည်ကာ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများကို ရေးသားရာတွင် စာရေးသူတို့သည် ပုံစံတူများကို အကြိမ်ထပ်ကာသုံးခြင်းဖြင့် ဆိုလိုချက်ကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေကာ စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည် ဟူသောပြဿနာတစ်ရပ်ကို အဖြေရှာရန် အတွက် လေ့လာသုတေသန ပြုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၃။ သုတေသနခေါင်းစဉ်နှင့်ပြဿနာဆက်စပ်ပုံ

ဤစာတမ်းတွင် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် သုတေသနပြုရာတွင် စာတမ်းခေါင်းစဉ်နှင့်မေးခွန်းများ၊ ပြဿနာများသည် ဆက်စပ်မှုရှိနေပါသည်။ ဝတ္ထုဆောင်းပါး တစ်ပုဒ်ကိုဖန်တီးရာတွင် လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ ပုံစံတူများကို အကြိမ်ထပ်ကာ ထပ်ကာသုံးခြင်းဖြင့် စာဖတ်သူထင်သာမြင်သာရှိစေပြီး စိတ်ဝင်စားမှုပိုမိုရှိစေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးမှ အပြိုင်အဖွဲ့များအကြောင်းကို လေ့လာဆန်းစစ် တင်ပြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁၂၄။ ပြုစုပုံ

ဤစာတမ်းကို သုတေသနပြုရာတွင် သုတေသနခေါင်းစဉ်အရ အပြိုင်အဖွဲ့သဘောတရားများကို သာဓကများ ထုတ်နုတ်ကာ လေ့လာတင်ပြပြီး ထိုသာဓကများနှင့် ချိတ်ဆက်ကာ အလေ့လာခံအဖြစ် သိပ္ပံမောင်ဝ ဇာ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ဝတ္ထုဆောင်းပါးများဖြစ်သော်လည်း စာရေးသူနှင့်စာဖတ်သူ တစ်သားတည်းဖြစ်ကာ နှစ်သက်ခံစားမှု ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရေးသားနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ကို ရေးဖွဲ့ရာတွင် စာဆို၏ ကိုယ်တွေ့ဖြစ်လေဟန် ရေးဖွဲ့နိုင်စွမ်းရှိခြင်း၊ စာဖတ်သူနှစ်သက်ခံစားမှုဖြစ်ပေါ်အောင် စာရေးသူ၏ စိတ်ကူး၊ တူသောစကားလုံး၊ ဆန့်ကျင်ဘက်စကားလုံးများကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုရေးသားထားကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများသည် အပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့်ရေးသားရာတွင် ပုံစံတူပုဒ်စုများ၊ ဝါကျများ၊ သဘောချင်းတူသောအကြောင်းအရာများ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းအရာများကို အပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ရေးသားထားသည်။ ဝတ္ထုဆောင်းပါးဖြစ်သော်လည်း စာဖတ်သူစိတ်ဝင်စားမှု ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ဖန်တီး ရေးသားနိုင်စွမ်းရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

သုတေသနနည်းနာ

ဤစာတမ်းတွင် အပြိုင်အဖွဲ့သဘောတရားနည်းနာများကို ကိုးကားထုတ်နုတ် တင်ပြထားပါသည်။ အပြိုင်အဖွဲ့များသည် ရေးဟန်ထဲတွင်ပါဝင်သည်။ ရေးဟန်လေ့လာရာတွင် အရေးပါသော ရှေ့မျက်နှာစာသို့ ထုတ်ပြခြင်းသဘောတရားနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ပန်းချီရေးဆွဲရာတွင် ပန်းချီကားတစ်ချပ်၏ ရှေ့မျက်နှာစာနှင့် နောက်ခံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ မအူပင်တက္ကသိုလ်၏ ပုံကိုပန်းချီရေးဆွဲလျှင် ရှေ့မျက်နှာစာ၌ ပင်မတက္ကသိုလ်ကြီး ၏ပုံကို ထင်ထင်ရှားရှားရေးဆွဲရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုင်းသည် ရှေ့မျက်နှာစာ အပိုင်းဖြစ်သည်။ ထိုပင်မတက္ကသိုလ်၏ပုံနောက်တွင် သစ်ပင်များ၊ လယ်ကွင်းများ၊ အဆောင်ငယ်များကို ရေးဆွဲရမည်။ ထိုအပိုင်းသည် နောက်ခံအပိုင်းဖြစ်သည်။ ပန်းချီကားတစ်ချပ်တွင် ရှေ့မျက်နှာစာရော နောက်ခံပါပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် အရေးကြီးသောအပိုင်းသည် မျက်နှာစာသို့ ထုတ်ပြရသည်။

ထို့အတူပင် ရေးဟန်ကိစ္စဖြစ်သော ဘာသာစကားကိုအသုံးပြု၍ စာရေးရာတွင် ပုံမှန်သုံးနေကျ သတ်မှတ်ထားသော စည်းကမ်းများ၊ စံများသည်နောက်ခံသဘောဖြစ်သည်။ ထိုစည်းကမ်းများ၊ စံများနှင့်အညီ မသုံးဘဲ သွေဖည်၍သုံးသော အသုံးများသည် မျက်နှာစာသဘောဖြစ်သည်။ သွေဖည်သော အသုံးများသည် ပုံမှန်အသုံးများထဲမှ ရှေ့မျက်နှာစာသို့ထိုးထွက်ပြီး ထင်းကနဲပေါ်လွင်နေပါသည်။ တွေ့ရိုးတွေ့စဉ်အသုံးများ နှင့်မတူဘဲသစ်လွင်နေပါသည်။ ရှေ့မျက်နှာစာတွင် ဖော်ပြထားသည့် ထင်းကနဲပေါ်လွင်နေသော သစ်ဆန်းနေသော ဘာသာစကားအသုံးများက စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိပါသည်။ စာတစ်ပုဒ်ရေးရာတွင် မျက်နှာစာသို့ထုတ်၍ ထင်ရှားအောင် ပြသည့်နည်းမှာ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ထိုသဘောနှင့်ပတ်သက်၍ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်းစာအုပ်တွင် မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က-

စာပေရေးဖွဲ့ရာ၌ အထူးသဖြင့် ကဗျာအရေးအဖွဲ့တွင် ရှေ့မျက်နှာစာသို့ ထုတ်ပြမှုဆိုင်ရာ နည်းနာများကို အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ရှေ့မျက်နှာစာသို့ ထုတ်ပြနည်းနှစ်မျိုးရှိသည်။ တစ်မျိုးမှာ ဘာသာစကား၏ စည်းကမ်းများ၊ စံများကိုသွေဖည်ချိုးဖောက်၍ သုံးသည့် နည်းဖြစ်သည်။ ထိုနည်းနာကို စံသွေခြင်းဟုခေါ်သည်။ နောက်တစ်မျိုးမှာ လိုအပ်သည် ထက်ပို၍ စည်းကမ်းနှင့်ညီအောင်၊ စံကိုက်အောင် ပုံစံတူများကို အကြိမ်ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသည့်နည်းဖြစ်သည်။ ထိုနည်းကို ထပ်ကျော့ခြင်းဟုခေါ်သည်။ (စာ ၁၈၉)

ဟုဆိုထားပါသည်။ နှစ်ကြိမ်ထပ်ပြောခြင်းဖြင့် ပိုမိုလေးနက်အောင် သုံးခြင်းဖြစ်သည် ဟုဆိုနိုင် ပါသည်။

ပုံစံအားဖြင့် ရှင်အုန်းညို၏ ‘ဂါထာခြောက်ဆယ်’ ပျို့တွင်-

မျှော်ရှုမျှော်ရှု၊ မျိုးတစ်စုတွင် (စာ ၈)

မြော်ဆုမြော်ဆု၊ တောင့်တပြုလျက် (စာ ၉)

ပျော်မှုပျော်မှု၊ မျှော်ကြည့်ရှု၍ (စာ ၁၀)

စသည်ဖြင့်အချို့ပိုဒ်များတွင် ‘မျှော်ရှုမျှော်ရှု’၊ ‘မြော်ဆုမြော်ဆု’၊ ‘ပျော်မှုပျော်မှု’စသည့် နှစ်လုံးတွဲများကို နှစ်ကြိမ် ထပ်ကျော့ကာ ဖွဲ့ထားပုံမှာ ပုံမှန်ထက်ပို၍ ထူးခြားသကဲ့သို့ အလေးအနက်ထပ်ကာထပ်ကာ လျှောက်ထားဟန်မှာ ထူးခြားနေသည်။

ငါးစီးရှင်ကျော်စွာ၏ ‘မြင်းစိုင်းရွှေပြည်’ ကာချင်းတွင်-

တာဝတိံသာ နတ်ရွာလော နတ်ရွာလော ဟူသောအချို့

ဟုတ်တည်း ရှင်ချင်း ရှင်ချင်း

ဟုတ်တည်း ဆွေရင်း ဆွေရင်း

ဟုတ်တည်း သည်ရင်း သည်ရင်း(မြင့်ကြည်ဦး၊ ၁၉၉၁၊ စာ ၄)

ဟူသော အဖြေများတွင် ‘နတ်ရွာလော နတ်ရွာလော’၊ ‘ရှင်ချင်း ရှင်ချင်း’ဟူ၍ နှစ်ကြိမ်ထပ်ကာ ရေးဖွဲ့ ထားခြင်းဖြင့် အလေးအနက်ပြုသည့်သဘော ပေါ်လွင်နေပါသည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ ‘မုဒုလက္ခဏ’ ပျို့တွင်-

လှစွာလှစွာ၊ ပြင်ကလျာနှင့် ညိုပြာညိုပြာ၊ ခြောက်ပြစ်ကွာ၍ (စာ ၂၉)

တမ်းကာတမ်းကာ၊ မလွမ်းသာလည်း၊ မှောင့်လာမှောင့်လာ နှောင့်ဗျာပါကား (စာ ၃၁)

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားရာ စကားကို နှစ်ကြိမ်နှစ်ကျော့ထပ်ကာ လွမ်းလွမ်းဆွေးဆွေး မြည်တမ်းနေဟန် ပေါ်လွင်သော အရေးအဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။ စိတ်ခံစားမှုအရှိန်တက်လာသောအခါ စကားတစ်ခွန်းကို တစ်ကြိမ်မက ထပ်ကာထပ်ကာ ပြောတတ်သည့်သဘောကို ထင်ရှားစေပါသည်။

အပြိုင်အဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ ‘ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း’ စာအုပ်တွင် မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က-

နှစ်ကြိမ်ထပ်ကျော့ရာတွင် အစအဆုံး ထပ်ကျော့ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထပ်တူထပ်မျှတူသော အစိတ်အပိုင်းများလည်းပါ၍ မတူသောအစိတ်အပိုင်းများ လည်းပါသောအဖွဲ့ကို အပြိုင်အဖွဲ့ဟု ခေါ်သည်။ စကားလုံးများ၊ပုဒ်များ၊ဝါကျများကို ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ထားသော

အဖွဲ့များသည် ကဗျာမှာရော၊ စကားပြေမှာပါ တစ်မူထူးခြားသောအဖွဲ့များဖြစ်သည်။ အပြိုင်အဖွဲ့များတွင်များသော အားဖြင့် ဖွဲ့သည့်ပုံစံချင်း ထပ်တူထပ်မျှတူပြီး ပါဝင်သော စကားလုံးချင်း ကွဲပြားခြားနားသည်။ အပြိုင်ဖွဲ့ရာတွင် သဘောချင်းတူသော အကြောင်း အချက်များကို အပြိုင်ဖွဲ့သကဲ့သို့ သဘောချင်းခြားနားသော အချက်များကိုလည်း အပြိုင်ဖွဲ့ပါသည်။ အပြိုင်အဖွဲ့သည် ပုံစံတူဖွဲ့သောအဖွဲ့ဖြစ်၍ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပြီး စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ ပုံမှန်အဖွဲ့များထဲ တွင်တစ်မူ ထူးခြား နေသော ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကိုပို၍ အာရုံပြုမိစေသည်။ ထို့ပြင်ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ ထားသော အကြောင်းအရာများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်လည်း ဆက်စပ်သွားပြီး လေးနက် ထင်ရှားလာရသည်။ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များသည် ပုံမှန်ဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ်အတိုင်းမဟုတ်ဘဲ ပုံစံတစ်မျိုးတည်း ထပ်ကာထပ်ကာ ဖွဲ့ခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် ပုံမှန်မဟုတ်သော စံသွေခြင်းတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်ထားသည့်စံများကို ချိုးဖောက်သွေဖည်သော စံသွေအဖွဲ့နှင့် ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့သော စံသွေ အဖွဲ့နှစ်မျိုးစလုံးပင် စာပေထဲ၌မျက်နှာစာ သို့ထုတ်ပြသော အဖွဲ့များအဖြစ် အထင်အရှား ပေါ်လွင်နေမြဲဖြစ်ပါသည်။ အပြိုင်အဖွဲ့ များကို ဘာသာစကား၏ အစိတ်အပိုင်းများ လေ့လာပုံ အတိုင်း စကားသံ၊ စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျဟူ၍ အဆင့်ဆင့်ခွဲခြားလေ့လာနိုင်ပါသည်။ (စာ ၂၀၉)

ဟူ၍ ဆိုထားပါသည်။

အပြိုင်အဖွဲ့များကို သုံးခြင်းဖြင့် ရရှိနိုင်သောအကျိုးကျေးဇူးကို မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)က စာဖတ်သူ ၏ စိတ်ထဲတွင် နှစ်သက်မှုပေါ်ပေါက်ပြီး စေတနာနိုးကြားလာစေရန် ရည်ရွယ်ရေးဖွဲ့သော ကဗျာ၊ ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ ရသစာတမ်းစသည့် စာပေများတွင်မူ စကားထပ်ကျော့ခြင်း၊ ပုံစံတူထပ်၍ ရေးဖွဲ့ခြင်းတို့ဖြင့် စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်ထဲမှာနှစ်သက်လာအောင်၊ အရသာပေါ်လာအောင် သိမ်မွေ့စွာလုပ်ဆောင်ပေး နိုင်စွမ်းရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် အပြိုင်အဖွဲ့များသည် စာရေးသူဆိုလိုသောသဘောကို ပို၍ပေါ်လွင်လာကာ ထင်ရှား သိသာ မြင်လွယ်ခြင်းဟူသော အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုပေးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၃။ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များလေ့လာချက်

ကိုလိုနီခေတ်ဝတ္ထုတို ဆရာကြီးများထဲတွင် သိပ္ပံမောင်ဝသည် ထင်ရှားသူဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီ ခေတ်စာပေတွင် ဝတ္ထုတိုစာပေနေရာရအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီခေတ်ဝတ္ထုဆရာ များသည် နိုင်ငံခြားစာပေကို ဖတ်ရှုလေ့လာပြီး မြန်မာဝတ္ထုတိုများ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ကြံဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုဆရာကြီးများတွင် သိပ္ပံမောင်ဝလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သိပ္ပံမောင်ဝသည် အစိုးရအမှုထမ်းဘဝဖြင့် နယ်စုံကို လှည့်လည်သွားလာရာ၌ ကြုံရသောနယ်စုံ ၊ လူစုံအကြောင်းကိုလည်း သူ၏ဝတ္ထုဆောင်းပါးများတွင် တွေ့ရှိရသည်။ သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ ‘တို့တောရွာ’၊

‘လေလံပွဲ’၊ ‘ရွာကျက်သရေ’၊ ‘မင်းလတ်’၊ ‘ဗေဒါ’၊ ‘ကင်းစောင့်’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတို့မှ အပြိုင်အဖွဲ့များကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၃။ ၁။ စကားလုံး အပြိုင်အဖွဲ့များ

သိပ္ပံမောင်ဝသည် အစိုးရအရာရှိတစ်ဦးအဖြစ်ဖြင့် အမှုထမ်းဆောင်ရင်း လယ်သမား၊ အင်းသမား စသည့် တောနေလူထုနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရသည်။ တောနေလူထု ဆင်းရဲနိမ့်ကျပုံကို တွေ့မြင်ကြား သိခဲ့ရသည်။ တောနေလူထုအပေါ်၌ ချစ်ခင်စိတ်၊ စာနာသနားစိတ်၊ စေတနာထားစိတ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သည်။ ထိုအချက်ကို ကျေးလက်ဝတ္ထုဆောင်းပါးများ၌ တွေ့ရှိရသည်။ ထိုကျေးလက် ဝတ္ထုဆောင်းပါး များထဲမှ ‘တို့တောရွာ’၊ ‘လေလံပွဲ’၊ ‘ရွာကျက်သရေ’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ အပြိုင်အဖွဲ့များကို လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။

တို့တောရွာ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ဇာတ်လမ်းထင်ထင်ရှားရှားမပါပေ။ မြို့ကျောင်းကို ပညာ သွားသင်သော ကျောင်းသားအားကြိုဆိုပုံ၊ အလုပ်နှင့်လက်မပြတ် ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ လုပ်ကိုင်ရသော် လည်း မိမိတို့ဘဝကို ကျေနပ်ရောင့်ရဲ ပျော်ရွှင်နေပုံကို သရုပ်ဖော်ရေးသားထားသည်။

တို့တောရွာဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ညနေခင်းရေခပ်ဆင်းကြသည့် အပျိုတသင်းတို့သည် တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် အမူအရာ၊ အပြောအဆို ကွဲပြားပုံကိုဖော်ပြရာ၌-

တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် ခေါ်သူခေါ်။ ပျော်လိုက်ကြတဲ့အပျိုတွေ။ အတင်းပြောလို ပြော။ ရည်းစားအကြောင်းဆွေးနွေးလိုဆွေးနွေး။ ဣန္ဒြေရရသွားသူသွား။ စကားများ သူကများ။ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် ကျီစားသူက ကျီ စား။ (စာ ၃၀)

ဟူ၍ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များပါဝင်သည့် ဝါကျတိုများဖြင့် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည်။ ထိုဝါကျတိုအပြိုင် အဖွဲ့များ ကြောင့် ရေခပ်ဆင်းလာသည့် အပျိုတသင်းတို့၏ စရိုက်သဘာဝပေါ်လွင်လာစေပါသည်။ ဝါကျ အဆုံးသတ် နောက်ဆက်မပါသည့် ဝါကျတိုများတွင် ‘ပြောလိုပြော’၊ ‘ဆွေးနွေးလိုဆွေးနွေး’ ဟု ကြိယာ တစ်မျိုးတည်းကို အလယ်က‘လို’ခံ၍ နှစ်ကြိမ်ထပ်ဖွဲ့ထားသည်။ အနက်တူ၊ အသံတူ စကားလုံးနှစ်ကြိမ် ထပ်များကိုပြန်၍ ကျော့ယူကာ အပြိုင်ဝါကျများအဖြစ်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ‘သွားသူ ကသွား’၊ ‘စကားများ သူကများ’၊ ‘ကျီစားသူက ကျီစား’ဟု ‘အား’သရသံများကို ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ထား သည်။ ထိုအပြိုင်အဖွဲ့ များကြောင့် တောရွာအကြောင်း ဆောင်းပါးသည်ပင် ရွာသူတို့၏စရိုက်များ သရုပ်ဖော်လာပြီး ဝတ္ထု သဘောသက်ဝင်ကာ ရသခံစားမှုကို ပေးနိုင်လာ သည်။

အလားတူပင် တို့တောရွာဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ရေခပ်ဆင်းလာသော မိန်းမပျိုလေးများ၏ ပုံပန်းသွင်ပြင် ကို-

ရုပ်ချောသူချော၊ ရုပ်ဆိုးသူဆိုး၊ မဲမဲလည်းရှိ၊ ဖြူဖြူလည်းပါ၊ အကြည့်တန် သူတွေကမရှား၊ သနားကမားတွေကလဲ အပုပ်ပင်။ (စာ ၃၀)

ဟူ၍ ‘ရုပ်ချောသူ’ နှင့် ‘ရုပ်ဆိုးသူ’၊ ‘မဲမဲ’ နှင့် ‘ဖြူဖြူ’၊ ‘အကြည့်တန်သူ’ နှင့် ‘သနားကမား’ တို့မှာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် စကားလုံးများကို ပုံစံတူပြု၍ အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြင့်

မိန်းမပျိုလေးတို့၏ ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင်ကို ပိုမိုပေါ်လွင်လာသည်။ အကြောင်းအရာနှင့် စကားလုံးများမှာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော်လည်း ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့ကြောင့် ပို၍ပေါ်လွင်ကာမြင်ယောင်လာစေသည်။

‘လေလံပွဲ’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် လေလံပွဲကျင်းပပုံနှင့် မခံချင်စိတ်၏ ဆိုးကျိုးကိုတွေ့ရသည်။ အင်းလေလံပွဲနေ့တွင် အင်းသူ၊ အင်းသားများ တစ်မြို့လုံးနေရာအနှံ့ရှိနေပုံကို-

ဟိုသွားလည်းသူတို့နှင့်တွေ့၊ သည်သွားလည်းသူတို့နှင့်တွေ့၊ ဈေးထဲမှာလည်းသူတို့၊
တရုတ်ခေါက်ဆွဲဆိုင်မှာလည်းသူတို့၊ ကုလားထမင်းဆိုင်မှာ လည်းသူတို့။ (စာ ၂၃၉)

ဟူ၍ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့ကိုရေးသားထားပါသည်။ ‘သူတို့’ ဆိုသည့် ပိုင်ဆိုင်မှုပြနာမ်စားနှင့် ဝိသေသပြုထားသည့် နာမ်ပုဒ်များကို ပုံစံတူအပြိုင် ရေးသားထားခြင်းဖြင့် ‘သူတို့’ ဆိုသည့်စကားလုံးကို ကိုယ်စားပြုထားသည့် အင်းသူ၊ အင်းသားတို့၏ လှုပ်ရှားသွားလာဟန်ကို စာဖတ်သူ အာရုံပြုမိလာစေသည်။ စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်တည်း၌ အပြိုင်အဖွဲ့ ပုံစံနှစ်မျိုးသုံးထားသည်။ ပထမဝါကျနှစ်ကြောင်းတွင် ‘သူတို့နှင့်တွေ့’ကို ပုံစံတူပြုထားသည်။ ဒုတိယဝါကျ နှစ်ကြောင်းတွင်မူ ‘သူတို့’ ဆိုသည့်စာသားကို ပုံစံတူပြုထားသည်။ ထိုသို့အပြိုင်အဖွဲ့တွင် နှစ်မျိုးခွဲ၍ အပြိုင်ဖွဲ့ခြင်း ဖြင့် စာဟန်အလှည့်အပြောင်းဖြစ်ကာ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်လာပါသည်။

အင်းဆွဲရန် လက်မှတ်ရသူများမှာ ပျော်ရွှင်ကြရပြီး မရသူတို့မှာ မပျော်ရွှင်ဘဲ ဖြစ်ကြရပုံကို-

အင်းဆွဲရန်လက်မှတ်ရသူကတစ်ရှင်၊ မရသူတို့ကတစ်ရှင်။ (စာ ၂၄၂)

ဟူသော အပြိုင်အဖွဲ့တွင် ‘တစ်ရှင်ရှင်’ နှင့် ‘တစ်ရှင်ရှင်’ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆန့်ကျင်ဘက်နှစ်ခုကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြင့် အင်းသူ၊ အင်းသားတို့၏ ပျော်ရွှင်မှု၊ ဝမ်းနည်းမှု၊ စိတ်ခံစားမှု အမျိုးမျိုးကို သိရှိခံစားစေနိုင်သည်။

ဗေဒါဝတ္ထုတွင် ဝန်ထောက်မောင်လူအေးသည် မိမိပိုင်နယ် ရွာစဉ်တစ်လျှောက်၌ အခွန်ကောက်ခံရပုံကို-

တင်းတင်းပျော့ပျော့၊ ချော့တန်ချော့၊ ခြောက်တန်ခြောက်၊ ဆူတန်ဆူ၊ ပူတန်ပူ
လုပ်၍ လာခဲ့၏။ (စာ ၁၅၁)

ဟူ၍ နှစ်ကြိမ်ထပ်ကျော့ပြီး ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ‘တင်းတင်းပျော့ပျော့’ ဆိုသည့်သဘောချင်းခြားနားသောအချက်များကို အပြိုင်ဖွဲ့သကဲ့သို့ ‘ချော့တန်ချော့’၊ ‘ခြောက်တန်ခြောက်’၊ ‘ဆူတန်ဆူ’၊ ‘ပူတန်ပူ’ ဟူသော သဘောချင်းတူသော အကြောင်းအချက်များကိုလည်း အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ထိုအပြိုင်အဖွဲ့များသည် ပုံစံတူသော အဖွဲ့ဖြစ်၍ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပြီး စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ ဝန်ထောက်မောင်လူအေး အခွန်ရရှိရေးအတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေရပုံ အခက်အခဲများကိုလည်း စာဖတ်သူမြင်ယောင် လာစေပါသည်။ ကြိယာတူနှစ်လုံးကြားတွင် ‘တန်’ ဆိုသည့် စကားလုံးကိုထား၍ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကြောင့် စာဟန်သွက်လာသည်။ မောင်လူအေး၏ စေတနာ၊ ကရုဏာနှင့် တာဝန်တို့အားပြိုင်မှုကို ခံစားလာရသည်။

ဦးကျော်ဇံသည် အခွန်မပေးဆောင်နိုင်သဖြင့် နယ်ပိုင်မင်းမောင်လူအေးထံ သွားရောက် တောင်းပန်ရန် အတွေးဝင်နေပုံကို-

ဝန်ထောက်မင်းထံ အတင်းဝင်၍ လျှောက်တော့မည်။ ဖမ်းချင်လဲဖမ်း၊
အော်ချင်လဲအော်၊ ငေါက်ချင်လဲငေါက်၊ မကြောက်နိုင်တော့ပြီ။ (စာ ၁၇၃)

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ‘ဖမ်း’၊ ‘အော်’၊ ‘ငေါက်’ ဆိုသည့် အနက်ချင်းမတူသည့် လုံးချင်းစကားလုံးများကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ပုံစံတူပုဒ်စု ပြုထားသောကြောင့် ဦးကျော်ဇံ၏ စိတ်လှုပ်ရှားမှုများသည် သရုပ်ပေါ်လာ ပါသည်။

၃။ ၂။ ပုဒ် အပြိုင်အဖွဲ့များ

‘တို့တောရွာ’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ရေခပ်ဆင်းသည့်မိန်းမပျိုလေးများသည် ပလွေမှုတ်နေသည့် ကိုလူပျိုများကို မြင်တွေ့သည့် မြင်ကွင်းကို-

အသံပေးလိုပေး၊ ပြုံးသွားလိုပြုံးသွား၊ ရှက်လို့ခြေလှမ်းမှားသူကမှား၊ ကစားသလို
စောင်းပါးရိပ်ခြည် ပြောသွားသူကပြောသွား၊ ပျော်စရာပျော်စရာ၊ ပျော်စရာကြီး
ဖြစ်လေသည်။ (စာ ၃၀)

ဟုပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ဖြင့်ရေးသားထားသော ဝါကျများဖြစ်သည်။ ထိုအပြိုင်အဖွဲ့များကြောင့် သူစိမ်း ယောက်ျားလေးကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ ဖြစ်လေဖြစ်ထရှိတတ်သော မိန်းကလေးသဘာဝကို ထင်သာ မြင်သာ ရှိလာစေသည်။ ‘အသံပေးလိုပေး’၊ ‘ပြုံးသွားလိုပြုံးသွား’တွင် ဝါကျတို၌ ပုံစံတူပုဒ်စု များပါသည်။ ‘ရှက်လို့ခြေလှမ်းမှားသူကမှား’၊ ‘ကစားသလိုစောင်းပါးရိပ်ခြည် ပြောသွားသူကပြော သွား’ဆိုသည့် ဝါကျအဆုံးသတ်နောက်ဆက်မပါသော ဝါကျတိုများတွင် ‘အား’ဆိုသည့် သရသံကို ပုံစံတူပြု၍ အသံသဘောအရနှင့် ဝါကျဟန်သဘောအရ အပြိုင်ဖွဲ့ထားသည်။ ‘ပျော်စရာ ပျော်စရာ ပျော်စရာကြီး ဖြစ်လေသည်’ ဆိုသောဝါကျတွင်မူ ပုံစံတူအဖွဲ့ကို ထပ်ကာထပ်ကာကျော့၍ ရေးသားထားပါသည်။ ကျေးရွာသဘာဝအမူအရာများကို တင်ပြသော အသံပေးဆောင်းပါး ဖြစ်သော်လည်း လူ့စရိုက်လူ့သဘာဝ အမျိုးမျိုး ပေါ်လွင်လာပြီးလျှင် ဝတ္ထုအသွင်ဆောင်လာသည်။ ရသစာပေဘက်သို့ နှယ်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။

‘ရွာကျက်သရေ’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ကိုလိုနီခေတ် အောက်ပြည်အောက်ရွာရှိ ကျေးလက် တောရွာ တစ်ရွာ၏ ပညာရေးအခြေအနေကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုဝတ္ထုတွင် ဆရာစောအကြောင်း၊ ကျောင်းသူကျောင်းသားများနှင့် ဆရာစော ပြဿနာဖြေရှင်းပုံ၊ ဆရာကတော်၏ အတွေးအခေါ် အပြုအမူများကို အချိတ်အဆက်မိမိ တင်ပြထားသည်။

‘ရွာကျက်သရေ’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် ဆရာစော၏ စာသင်ကျောင်းသည် မည်သည့် အထောက်အပံ့ကိုမျှ ခံယူထားခြင်းမရှိသဖြင့် ဆရာစောပင် အုပ်ချုပ်သူဖြစ်ကြောင်းကို-

ဆရာစောပင်ပညာအုပ်၊ သူပင်ပညာဝန်ထောက်၊ သူပင်ပညာဝန်၊ သူပင် ပညာမင်းကြီး၊
သူပင်ပညာရေးအမတ်ချုပ်ကြီး ဖြစ်လေသည်။ (စာ ၂၆၂)

ဟူ၍ ‘သူပင်’ ဆိုသည့် နာမ်စားပုဒ်ကို ပင်တိုင်ထား၍လည်းကောင်း၊ ‘ပညာ’ဆိုသည့် စကားကို အထပ်ထပ် သုံး၍လည်းကောင်း၊ ‘ပညာအုပ်’၊ ‘ပညာဝန်ထောက်’၊ ‘ပညာဝန်’၊ ‘ပညာမင်းကြီး’ ဆိုသည့် ပုဒ်လေးခုပုံစံတူ အပြိုင်ဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင် ပြီး ဆရာစောတစ်ဦးတည်းနှင့် အရာခပ်သိမ်းကို ဆောင်ရွက်နေရသည့် ကျောင်း၏အားနည်းချက်ကို သရော်ထားသည်။

ဆရာစောသည် ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများကို ပညာတတ်ရန် စာသင်ကြားပေးနေသော် လည်း ကတော်ဖြစ်သူ၏ အတွေးမှာ မိန်းကလေးများ စာတတ်ရန်မလိုကြောင်း ခံယူထားသူဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်သူ၏ အချစ်တော်များဖြစ်သည့် မယ်သင်၊ သန်းမြ၊ မြစ်နီတို့အား ထမင်း၊ ဟင်းချက် တတ်အောင် သင်ကြားပေးပုံကို-

ဆရာကတော်ကြီးလုံ့လကြောင့် မြစ်နီတို့သုံးယောက်မှာ ထမင်းချက်လည်းတတ်ကြ
လေပြီ။ ချဉ်ပေါင်ဟင်း၊ ကင်းပွန်းရွက်ဟင်း၊ ကန်စွန်းရွက် ဟင်းချက်နည်းတို့ကိုလည်း
တတ်ကြလေပြီ။ (စာ ၂၆၆)

ဟူ၍ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကို ရေးသားထားသည်။ ဝါကျအဆုံးသတ် နောက်ဆက်ချင်းတူသည့် ပုဒ်စုများကို ပုံစံတူရေးထားသည်။ ထိုပုံစံတူ အပြိုင်အဖွဲ့များက မြစ်နီတို့သုံးယောက်၏ ထမင်း၊ ဟင်း ချက်ပြုတ်သင်ကြားရာတွင် တတ်မြောက်မှုအခြေအနေကို ပေါ်လွင်လာစေသည်။ သရော်သည့် လေသံ ပါလာသည်။

သိပ္ပံမောင်ဝရေးသားထားသော ကျေးလက်လူနေမှု သရုပ်ဖော်ဝတ္ထုဆောင်းပါးများတွင် မောင်လူအေးကို အဓိကဇာတ်ဆောင်ထားကာ ပြည်သူ့ဘဝမှန်ကို လေ့လာလိုသူ၊ ကြင်နာသနား တတ်သူ၊ စူးစမ်းလေ့လာ တတ်သူအဖြစ်တင်ပြထားသည်။ အင်္ဂလိပ်ခေတ် ကျေးလက်ပြည်သူများ၏ ဘဝအနေအထားကို အပြိုင်အဖွဲ့များ ဖြင့် ရေးသားထားမှုကြောင့် ပိုမိုပိုလွင်လာစေသည်။

မင်းလတ်ဝတ္ထုတွင် မင်းလတ်ဟူသောအမည်မှာ မန္တလေးမှပြည်သို့ အစုန်အဆန်သွားနေ သော ကူးတို့ သင်္ဘောအမည်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးမှပြည်သို့ ခရီးနှင့်ရာတွင် လမ်းမှာနှစ်ညအိပ်ရပ်နား ပြီးနောက် နောက်တစ်နေ့ တွင် ပြည်သို့ရောက်ပုံနှင့် သင်္ဘောဖြတ်သန်းရာ၌ အတွေ့အကြုံများ၊ မြို့များ၊ ဘုရားများ၊ သင်္ဘောပေါ်ရှိ ပရိသတ်၏ အပြုအမူများ ရေးသားတင်ပြထားသည်။ စာရေးဆရာ ထိတွေ့ခံစားချက် များကို ဖတ်ချင်စဖွယ် ရေးပြထားသည်။

မင်းလတ်ဝတ္ထုတို့တွင် ဘုရားများစွာဖူး၍ မကုန်နိုင်ပုံကို-

သည်မှာကား အာနန္ဒာ၊ ထိုမှာကား ရွှေဂူကြီး၊ ထိုအနီးကား သဗ္ဗညု၊ ထိုရှေ့ကားစူဠာမဏိ၊
ထိုကွေ့တွင်ကား လောကနန္ဒာ၊ ထိုထိုသော ဘုရားတို့ကား ဓမ္မရုံကြီး၊ ဓမ္မရာဇိက၊
မင်္ဂလာစေတီအစရှိသဖြင့် များလှထွေထွေ ရေတွက်၍ပင် မကုန်နိုင်။ (စာ ၁၂၅)

ဟူ၍ ပုံစံတူစကားစုများဖြင့် အပြိုင်ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် ‘သည်မှာ’၊ ‘ထိုမှာ’၊ ‘ထိုအနီး’၊ ‘ထိုရှေ့’၊ ‘ထိုကွေ့’၊ ‘ထိုထို’ အညွှန်းစကားနောက်တွင် ‘အာနန္ဒာ’၊ ‘ရွှေဂူကြီး’၊ ‘သဗ္ဗညု’၊ ‘စူဠာမဏိ’၊ ‘လောကနန္ဒာ’၊ ‘ဓမ္မရုံကြီး’၊ ‘ဓမ္မရာဇိက’၊ ‘မင်္ဂလာစေတီ’ ဟူ၍ နာမ်များကိုပုံစံတူ အပြိုင်ဖွဲ့ထားသဖြင့် ဘုရားများကို တစ်ဆူပြီးတစ်ဆူ ဖူးမြော်၍ မကုန်နိုင်အောင် ဖြစ်နေပုံကိုပေါ်လွင်စေသည်။ အညွှန်းစကားများသည် နေရာကိုညွှန်ပြသည့်သဘော သက်ဝင်မှုချင်းတူသော်လည်း အနည်းငယ်အပြောင်း အလဲပြုထား၍ ပို၍စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်လာသည်။ အပြောဟန်ပါပြီး အသက်ဝင်နေသည်။

အထက်ပါဘုရားများ၏ အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွင် ယခင်အချိန်က ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်းနှင့် မြို့ကြီး၊ ပြကြီး များထွန်းကားခဲ့ပြီး ယခုအခါပျက်စီးနေကြောင်းကို-

ထိုထိုတဝိုက်တွင်ထီးကြီး၊ နန်းကြီး၊ မြို့ကြီး၊ ပြကြီးတို့ထွန်းကားခဲ့ပေပြီ။ ကာလကြာလျှင်
ထိုထိုတဝိုက်မှာပင် ထိုထီးကြီး၊ နန်းကြီး၊ မြို့ကြီးတို့ ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့ကြပေပြီ။ (စာ ၁၂၅)

ဟူသော ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့တွင် ‘ထွန်းကားခဲ့ပေပြီ’နှင့် ‘ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့ကြပေပြီ’ ဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်သဘောနှစ်ခုကို အပြိုင်ဖွဲ့ကာ ခြားနားပုံပေါ်လွင်အောင် ထိထိမိမိရေးသားထားသည်ကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ‘ထိုထိုတဝိုက်’ ဆိုသည့် နေရာပြပုဒ်စုနှင့် ‘ထီးကြီး’၊ ‘နန်းကြီး’၊ ‘မြို့ကြီး’၊ ‘ပြကြီး’ ဆိုသည့် နာမ်ပုဒ်စုများကို အပြိုင်ဖွဲ့ထားသည်။ ထိုသို့အပြိုင်ဖွဲ့မှုကြောင့် သင်္ခါရသဘောသည် ပို၍ ထင်ရှားလာသည်။

ကင်းစောင့်ဝတ္ထုတွင် ကင်းစောင့်ဟူသောအမည်မှာ နယ်ပိုင်မင်း မောင်လူအေး နယ်လှည့်ပြီး အခွန်ကောက်ခံရာတွင်စီးသည့် သင်္ဘောအမည်ဖြစ်သည်။ ကင်းစောင့်သင်္ဘော ညံကင်းရွာရောက်ရှိ ပုံ၊ ရွာသားများအခွန်ဆောင်ရန် အရေးတကြီးပြုမှုပုံ၊ ဦးကျော်ဇံနှင့် မောင်လူအေးစကားဆိုပုံ၊ ဦးကျော်ဇံကို ငွေ ၄ ကျပ် ချမ်းသာခွင့်ပေးပုံ ဇာတ်လမ်းဆင်ထားသည်။

ကင်းစောင့်ဝတ္ထုတွင် နယ်ပိုင်မင်း မောင်လူအေး၏ ကင်းစောင့်သင်္ဘောဆိုက်ကပ်ခါနီး ဥဩသံကြားလိုက် သည်နှင့် ရွာအတွင်းရှိလူများ သင်္ဘောရှိရာသို့ လာရောက်ကြပုံမြင်ကွင်းကို သရုပ်ဖော်ရာ၌ အပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ရေးဖွဲ့သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ကင်းစောင့်သင်္ဘောကိုကြည့်ပြီး ရွာသူရွာသားများ ပျော်ရွှင်နေကြပုံကို-

တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် တွဲသူတွဲ၊ ပိုးသူပိုး၊ ချီသူချီ၊ ရယ်သူရယ်၊ လက်ပြသူပြ
ပျော်လိုက် တွဲဖြစ်ခြင်း။ (စာ ၁၇၁)

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤသို့ ပုံစံတူများထပ်ကာ ရေးဖွဲ့ထားသည့်အတွက် စာဖတ်သူအတွက် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပေါ်ခံစားစေသည်။ ဝါကျတစ်ကြောင်းတည်း၌ ပုံစံတူပုဒ်စုများကို ထည့်သွင်း

ခြင်းဖြင့် စာဖတ်သူတို့အာရုံ၌ မြင်ယောင်လာစေသည်။ အပြိုင်ဖွဲ့ဟန်ကြောင့် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်လာသည်။

၃၊ ၃။ ဝါကျ အပြိုင်အဖွဲ့များ

ဗေဒါဝတ္ထုတွင် ဝန်ထောက်မောင်လူအေးသည် အရေးပိုင်မင်းအမိန့်ဖြင့် နယ်လှည့်ထွက်ရင်း တွေ့ကြုံရ ပုံကိုရေးသားထားသည်။ မောင်လူအေး နယ်လှည့်ရာလမ်းရှိ အစုကလေးရွာတွင် သူကြီးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပုံ၊ ညသန်းခေါင်ကျော်မှ မိမိသင်္ဘောပေါ်သို့ ပြန်ရောက်ပုံ၊ သင်္ဘောဦးတွင် တွေးမိတွေးရာ တွေးနေရာမှ ဗေဒါကိုကြည့်ပြီးစဉ်းစားမိပုံ၊ ခပ်လှမ်းလှမ်းရှိလူဆိုးတို့၏ တဲကလေးများကိုကြည့်ရင်း ကြောက်စိတ်၊ စိုးရိမ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ ထိုစိတ်များပြေပျောက်အောင် ကြိုးစားပြီး နောက်ဆုံးအိပ်ပျော်သွားပြီး မနက်၌အစေခံနှိုးမှ နိုးလာခဲ့ကြောင်းရေးပြထားသည်။

ဝန်ထောက်မောင်လူအေးသည် သန်းခေါင်ကျော်သည်အထိ အိပ်မရသောကြောင့် တွေးမိတွေးရာ တွေးနေမိသည်။ ထိုသို့တွေးပြီး မြစ်ရေပြင်ရှိ ဗေဒါပင်များဆီသို့ ငေးကြည့်နေမိသည်။ အပြာရောင် ဗေဒါပန်းများသည် ကြည့်ရှုသူစိတ်ကိုလည်း ကြည်နူးစေသည်။ ရေပြင်ပေါ်ရှိဗေဒါပင်ကလေးများသည် စုန်ချည်ဆန်ချည် သွားလာလှုပ်ရှားနေသည်ကို-

ရေတက်လျှင်ရေတက်နှင့်လိုက်ပါ၍ လာကြကုန်၏။ ရေကျလျှင်ရေကျနှင့် အတူဆင်း၍
ပါလာကြကုန်၏။ ကုန်းပေါ်တွင် တင်နေပြန်လျှင်လည်း ကုန်းပေါ်မှာပင် ကြီးပွားလျက်
နေကြ၏။
(စာ ၁၅၄)

ဟူ၍ နှစ်ကြိမ်ထပ်ကာ အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ‘ရေတက်’၊ ‘ရေကျ’၊ ‘ကုန်းပေါ်’ ဟူသော စကားလုံးများကို နှစ်ကြိမ် ထပ်ကာ အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားသောကြောင့် ဗေဒါပင်ကလေး၏ လောကဓံတရားကို ကြံ့ကြံ့ခိုင်ပြီး အားနှင့်မာန်နှင့် သွားလာလှုပ်ရှားနေဟန်ကို မြင်ယောင်လာစေပါသည်။ ဝါကျဟန်မှာလည်း ပုံစံအားဖြင့် တူညီနေသည်။ စကားလုံး၊ ပုဒ်စု၊ ဝါကျပုံစံတူအပြိုင်ဖြစ်နေသည်။ ‘ရေတက်’၊ ‘ရေကျ’ဆိုသော မတူညီသော ဆန့်ကျင်ဘက် စကားလုံးများကို အပြိုင်ဖွဲ့ထားသည်။ လောကဓံ အနိမ့်အမြင့်သဘောနှင့် လိုက်လျောစွာ ရှင်သန်နေကြရသော မမြင်သာသော သဘောသည် မြင်သာလာသည်။

ကင်းစောင့်ဝတ္ထုတွင် ကင်းစောင့်ဟူသောအမည်မှာ နယ်ပိုင်မင်း မောင်လူအေး နယ်လှည့်ပြီး အခွန် ကောက်ခံရာတွင်စီးသည့် သင်္ဘောအမည်ဖြစ်သည်။ ကင်းစောင့်သင်္ဘော ညံကင်းရွာ ရောက်ရှိပုံ၊ ရွာသားများ အခွန်ဆောင်ရန် အရေးတကြီးပြုမူပုံ၊ ဦးကျော်ဇံနှင့် မောင်လူအေးစကားဆိုပုံ၊ ဦးကျော်ဇံကို ငွေ ၄ ကျပ် ချမ်းသာခွင့်ပေးပုံ ဇာတ်လမ်းဆင်ထားသည်။

ရွာသူရွာသားများသည် နယ်ပိုင်မင်း မောင်လူအေးထံ အခွန်ပေးဆောင်ရန်အတွက် နည်းလမ်း မျိုးစုံဖြင့် ငွေရရှိရန် ရှာဖွေနေကြရပုံမြင်ကွင်းကို-

ရွာသားတို့ကား ငွေအမျိုးမျိုးရှာနေကြကုန်၏။ ချေးသူချေး၊ ကြက်ပေါင်သူ ပေါင်၊
ဝက်ပေါင်သူပေါင်၊ မိမိတို့ ဝမ်းစာအတွက်ထားသော စပါး၊ ငါးပိတို့ကို ပေါပေါနှင့်
ရောင်းစား သူတို့ကရောင်းစား၊ သားကလေးသမီးကလေးဝတ်ဆင်၍ထားသော ခြေကျင်း၊

လက်ကောက် ကလေးများဖြုတ်ကာ ပေါင်သူပေါင်၊ ကလေးများလည်း အော်ကာဟစ်ကာ
ငိုယိုကြကုန်၏။ တရွာလုံး ဆူဆူညံညံ၊ ကျွက်စီ ကျွက်စီ။ (စာ ၁၇၂)

ဟူ၍ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ အခွန်မဆောင်နိုင်လျှင် ထောင်ကျနိုင်သောကြောင့်
အခွန်ဆောင် နိုင်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရရှာသော ရွာသူ၊ ရွာသားတို့၏ ဘဝအခက်အခဲကို
ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသည်။ ‘ချေး’၊ ‘ပေါင်’ ဆိုသည့် ကြိယာများကို ပုဒ်စုတစ်ခုတည်း၌ နှစ်ကြိမ်ထပ်၍
ရေးခြင်းဖြင့် ပုံစံတူအပြိုင်သဘော ဆောင်ကာ အမူအရာအဖြစ်အပျက်များသည် အသက်ဝင်လာသည်။
စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်တည်း၌ အပြိုင်သဘော ဆောင်သောပုဒ်စုများ၊ ဝါကျများဖြင့် ဖွဲ့စည်းရေးသားလိုက်ခြင်း
ဖြင့် တစ်ရွာလုံးရုတ်ရုတ်သဲသဲ ဖြစ်နေသော သရုပ်သည် အသက်ဝင် လှုပ်ရှားလာပါသည်။

နယ်ပိုင်မင်းမောင်လူအေးသည်လည်း ဦးကျော်ဇံ၏ လျှောက်တင်ချက်အရ အခွန်ပေးဆောင် ရန်
ပိုက်ဆံမရှိဖြစ်သည်ကို သိရှိနေပုံကို-

ပေးစရာ စားစရာ ကြေးငွေကလည်းမရှိ။ အခွန်တော်ကလည်း ဖိမည်ဆိုလျှင် မခက်ပေ
လော။ (စာ ၁၇၄)

ဟူ၍ ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ထိုအပြိုင်အဖွဲ့များကြောင့် စာရေးသူဆိုလိုသော အဓိပ္ပာယ်
အချက်အလက်များဖြင့် နှစ်သက်စရာကောင်းအောင် တင်ပြနိုင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ စာရေးသူ
သွားရောက်ခဲ့သော ခရီးနှင့်ပတ်သက်၍ သာမန်လမ်းညွှန်ဖော်ပြခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အတွေ့အကြုံ
အတွေးအမြင်များကို စာဖတ်သူ နှစ်သက်လက်ခံလာအောင် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

အပြိုင်ဖွဲ့ခြင်းသည် စာပေသုံးစကား၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အပြိုင်အဖွဲ့
များကြောင့် စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ပို၍ဆွဲဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ အလေးအနက်ဖော်ပြသောအချက်ကို
ပို၍မှတ်မိစေသည်။ မြန်မာစကားပြေ အရေးအသားစတင်သည့် ပုဂံကျောက်စာခေတ်ကပင် အပြိုင်အဖွဲ့
များကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်။ အပြိုင်ဖွဲ့ရာတွင် အကြောင်းအရာချင်းတူသည်ကို အပြိုင်ဖွဲ့သကဲ့သို့
အကြောင်းအရာခြားနားသော အချက်များကို လည်းအပြိုင်ဖွဲ့သည်။ စကားလုံးများ၊ ပုဒ်များ၊ ဝါကျများကို
ပုံစံတူအပြိုင်ဖွဲ့ထားသော အဖွဲ့များသည် ကဗျာ၊ ဝတ္ထု၊ ရသစာတမ်းစသည့် စာပေများတွင် တစ်မူထူးခြား
သော အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ စာဖတ်သူ၏အာရုံကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ သာမန်ရေးရိုးရေးစဉ်
မဟုတ်ဘဲ တစ်မူထူးခြားနေသော ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကို ပို၍အာရုံပြုမိ စေသည်။

သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ ကျေးလက်ဝတ္ထုဆောင်းပါးတွင် စာရေးသူသည် တောနေ
လူထု၏ဘဝအမှန်ကို တင်ပြရာတွင် ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ပေါ်လွင်အောင် တင်ပြသည်။
‘တို့တောရွာ’ ဝတ္ထုတွင် ဆင်းရဲသော်လည်း မိမိတို့ဘဝကိုကျေနပ်ရောင့်ရဲ ပျော်ရွှင်နေပုံ၊ ‘လေလံပွဲ’ ဝတ္ထု
တွင် အင်းသူအင်းသားများ လှုပ်ရှားသွားလာနေပုံ၊ ‘ရွာကျက်သရေ’ဝတ္ထုတွင် မြန်မာ့ကျေးလက်ရှိ
စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ပညာရေး အဖက်ဖက်မှ နိမ့်ကျနေသည်ကို အားမလိုအားမရဖြစ်နေပုံများကို

စာဖတ်သူ သိရှိခံစားနိုင်အောင် ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ရေးသားထားသည်။ ထိုခေတ် မြန်မာ့ ကျေးလက်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ပုံရိပ်ကို စာဖတ်သူတို့ မြင်ယောင်လာစေသည်။

‘ခရီးသွား’ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ ‘မင်းလတ်’ဝတ္ထုတွင် ယခင်အချိန်က ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်း နှင့် မြို့ကြီး ပြကြီးထွန်းကားခဲ့ပြီး ယခုအခါပျက်စီးနေကြောင်း၊ ‘ဗေဒါ’ ဝတ္ထုတွင် ဗေဒါပင်လေး၏ လောကဓံကို ကြံကြံခံနိုင် ကြောင်း၊ ‘ကင်းစောင့်’ ဝတ္ထုတွင် ရွာသားများအခွန်ဆောင်ရန် လှုပ်ရှားရန် ကန်နေရကြောင်းများကို စာဖတ်သူနှစ်သက် လက်ခံလာအောင်ခရီးနှင့်ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံ အတွေးအမြင်များကို တင်ပြထားသည်။ ထိုသို့တင်ပြရာတွင် စကားသံ၊စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျ များကို အပြိုင်ဖွဲ့ဆိုထားမှုကြောင့် စာရေးသူဆိုလိုချင်သော ရည်ရွယ်ချက်ကိုပေါ်လွင်ကာ စာဖတ်သူ အလွယ်တကူ သိမြင်နိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးရလဒ်ကိုရရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည် မျှော်လင့်မိပါသည်။

နိဂုံး

သိပ္ပံမောင်ဝ၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးအများစုကို စာဖတ်ပရိသတ် နှစ်သက်လက်ခံကြသည်။ မည်သည့် အကြောင်းအရာကို ရေးသည်ဖြစ်စေ စာဖတ်ပရိသတ်စိတ်ကို အာရုံစွဲငြိဖွယ်ဖြစ်အောင် ပုံစံတူအပြိုင် အဖွဲ့များဖြင့် ရေးဖွဲ့နိုင်စွမ်းရှိသည်။ သိပ္ပံမောင်ဝသည် သူကျင်လည်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ကို စိတ်ဝင်စားသူ ဖြစ်သည်။ သူ့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အကြောင်းအရာများကို ခံစားမှုအသိဖြင့် သတိမူ၍အမှားအမှန်၊ အကောင်းအဆိုး၊ အကျိုးအပြစ်တို့ကို စာဖတ်သူတို့ နားလည်သဘောပေါက်စေချင်သည်။ ထိုသို့ သိရှိ နားလည်စေရန် ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များဖြင့် ရေးသားထားသည့်အတွက် သူ၏ဝတ္ထုဆောင်းပါးများကို စာဖတ်သူတို့စိတ်ဝင်တစား ရှိကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်အခြားသော ဝတ္ထုရေးဆရာတို့၏ ဝတ္ထုဆောင်းပါးများမှ ပုံစံတူအပြိုင်အဖွဲ့များကိုလည်း လေ့လာသင့် သည်ဟုထင်မြင်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်၊ ဓနုဖြူ၊ (၂၀၀၄)။ စကားပြေသဘောတရား၊ စကားပြေအတတ်ပညာ(စတုတ္ထအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအုပ်စာတိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင်၊ ဓနုဖြူ၊ (၂၀၁၁)။ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။
- ဇော်ဂျီ၊ (၂၀၀၄)။ ရသစာပေအဖွင့်နှင့်နိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ အင်ကြင်းဦးပုံနှိပ်တိုက်။
- တွင်းသင်းမင်းကြီး။ (၁၉၆၀)။ မှဒုလက္ခဏာပျို့။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။
- မိုးမြေ၊ မ။ (၂၀၁၇)။ ဝတ္ထုတိုသဘောတရား၊ ဝတ္ထုတိုဖန်တီးရေးသားမှုအတတ်ပညာ။ ရန်ကုန်၊ စိုးမိုး လွင်မိသားစုစာပေ။
- မြင့်ကြည်၊ ဦး(တည်းဖြတ်သူ)။ (၁၉၉၁)။ မြန်မာစာညွန့်ပေါင်းကျမ်း(ပထမတွဲ)။ ရန်ကုန်၊ ဖိုတိုလစ်သို ပုံနှိပ်တိုက်။
- ဝ၊မောင်၊သိပ္ပံ။(၂၀၁၄)။သိပ္ပံမောင်ဝ၏ မောင်လူအေးအပါအဝင် ဝတ္ထုဆောင်းပါးများ(ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအုပ်တိုက်။
- အုန်းညို၊ ရှင်။ (၁၉၄၈)။ ဂါထာခြောက်ဆယ်ပျို့၊ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ဖတ်ရှုလေ့လာသည့် စာအုပ်စာရင်း

ခင်မင်၊ မောင်၊ ခန့်ဖြူ။ (၂၀၁၈)။ စာပေသမုဒ္ဒရာ၌လက်ပစ်ကူးခြင်း(တတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာပေ။

ပွင့်လင်း၊ မောင်။ (၁၉၆၃)။ ဆောင်းပါးနှင့်ဝတ္ထုတိုရေးနည်း။ ရန်ကုန်၊ စာပေလွင်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ မြန်မာအဘိဓာန်။ ရန်ကုန်၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။

ရန်အောင်။ (၁၉၇၄)။ ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ ဆောင်းပါး၊ ကဗျာရေးနည်းပညာ။ ရန်ကုန်၊ စံပယ်ဦးပုံနှိပ်တိုက်။

သူရိယကန္တိ။ (၁၉၃၅)။ မြန်မာဝတ္ထုတိုများ၊ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း။ ၂၁/၁၂၅။ ၂၈၉။

သူရိယကန္တိ။ (၁၉၆၇)။ ဝတ္ထုရေးလိုသော် (ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နေစိုးရှိန်စာပေ။

ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

နိဒါန်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် အုပ်ချုပ်မှုယန္တရားအောက်တွင်ရှိသော ရာထူးဌာနန္တရများကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လေ့လာတင်ပြရာတွင် ရခိုင်ရာဇဝင်ဆိုင်ရာ စာပေကျမ်းများ၊ မော်ကွန်းစာများ၊ ရခိုင်ဘုရင်တို့၏ အမိန့်တော်ပြန်တမ်းများ၊ ရခိုင်ဘုရင်တို့လက်ထက် ညီလာခံသဘင်မှတ်တမ်းများ၊ ခေတ်ပြိုင်သမိုင်းမှတ်တမ်းများ၊ ကမ္ဘည်းကျောက်စာများကို ကိုးကား၍ ဖော်ထုတ် တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် အုပ်ချုပ်မှုယန္တရား၏ အဓိက ကျသောရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာဝေါဟာရ ၉၆ မျိုး ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ။ ။ ဘုရင် (မင်း) ၊ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး ၊ ရာထူးဌာနန္တရ ၊ ဝေါဟာရ အမိန့်တော် ပြန်တမ်း ၊ ညီလာခံ ၊ ကျောက်စာ၊ ရခိုင်ရာဇဝင်စာပေ။

၁။ နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားအောက်တွင်ရှိသော ရာထူး ဌာနန္တရများကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေတွင် မြန်မာဘုရင်များ လက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရများ၏ ဝေါဟာရများနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များရှိသကဲ့သို့ ရခိုင်ရာဇဝင် စာပေတို့တွင်လည်း ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များရှိပါသလား။ ရခိုင်ဘုရင်၏ ဗဟိုအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် မည်သည့်ရာထူးဌာနန္တရများ ရှိခဲ့သနည်းဟူသော သုတေသနပြဿနာ မေးခွန်းများကို အဖြေရှာနိုင်ရန်အတွက်ဤစာတမ်းကို ရေးသားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ဗဟိုအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိသော အရေးပါသည့် ရာထူး ဌာနန္တရတို့ကို နယ်ပယ်အလိုက်စုစည်း၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များ၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်

၁။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများ

၂။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများ

၃။ အခြားဌာန ဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများ ကိုလေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဤစာတမ်းကို ရခိုင်သမိုင်းဆိုင်ရာ ရာဇဝင်ကျမ်းများ၊ ပြည်တွင်းပြည်ပပညာရှင်တို့၏ သုတေသန ပြုထားသည့် စာအုပ်မှတ်တမ်းများ၊ ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘည်းကျောက်စာများ၊ ဘုရင့်အမိန့်တော် ပြန်တမ်းများ၊ ကဗျာလင်္ကာမော်ကွန်းများကို တတ်စွမ်းသမျှ အထောက်အထားပြုကိုးကား၍ လေ့လာတင်ပြထား ပါသည်။ ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများသည် ရခိုင်မင်းနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်မှုယန္တရား၏ ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပါဝင်ပါ သည်။

* မြန်မာစာဌာန၊ အမျိုးသားစီမံခန့်ခွဲမှုပညာဒီဂရီကောလိပ်

ထို့ကြောင့် စုဆောင်းရရှိသော ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများကို ရခိုင်ဘုရင့်နိုင်ငံ၏ ရာထူးအဆင့် အတန်းအလိုက် ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်စဉ်ခြင်း၊ နယ်ပယ်အလိုက်စဉ်ခြင်းတို့ဖြင့်စဉ်၍ လေ့လာတင်ပြထား ပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

မြန်မာစာပေတွင် မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်၌ ခန့်အပ်ခဲ့သော ရာထူးဌာနန္တရတို့၏ ဝေါဟာရ များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၊ သုတေသနပြုချက်များကို လေ့လာဖတ်ရှုကြည့်သောအခါ အောက်ပါ စာပေကျမ်းများကို တွေ့ရပါသည်။

ထီးသုံးနန်းသုံးဝေါဟာရတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖွင့်ဆိုပြထားပြီး အဘိဓာန်အဖြစ် ပြုစုထားသော ကျမ်းတစ်စောင်မှာ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော အငြိမ်းစားဝန်ထောက်မင်း ဦးမောင်မောင်တင် K.S.M, A.T.M ရေးသားပြုစုခဲ့သည့် ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကျမ်းတွင်ရွှေနန်းသုံး ဝေါဟာရ (၄၁၈)မျိုးကိုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းရာတွင် ရွှေနန်းတော် နှင့်သက်ဆိုင်သော ရာထူးဌာနန္တရတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်၊ တာဝန်နှင့်ကျင့်ဝတ်၊ အရည်အချင်း၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံနှင့် အဆောင်အယောင်တို့ကို ဖော်ပြရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် ဒေါက်တာရီရီ (၁၉၇၄) ၏ သုတေသနအဘိဓာန်မှတ်စု၊ ဦးသိန်းလှိုင် (၂၀၁၁) ၏ ခေတ်ဟောင်း မြန်မာ့သမိုင်းသုတေသနအဘိဓာန်ကျမ်းတို့တွင်လည်း ထီးသုံးနန်းသုံးဝေါဟာရများ၊ ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများ ကို ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။

မဟာဝိဇ္ဇာကျမ်း (မြန်မာစာ) အနေဖြင့် မောင်မြိုင်သန့်(၁၉၆၁) ၏ ရခိုင်ဘာသာစကားသမိုင်း စစ်တမ်း ကျမ်းတွင် ရခိုင်ဘုရင့်နိုင်ငံ၏ ရာထူးဌာနန္တရအချို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို၍ ရှင်းလင်းချက်များ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ပါရဂူ(သမိုင်း) ကျမ်းတစ်စောင်ဖြစ်သည့် ZAW LYNN AUNG(2015) ၏ A STUDY OF MIN RAZAGRI SATAM ကျမ်းတွင်လည်း ရခိုင်ဘုရင်လက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဤကျမ်း၏ ဝေါဟာရရှင်းလင်းချက်တွင် မင်းရာဇာကြီးစာတမ်း၌ တွေ့ရသော ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရတို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အထက်ပါစာအုပ်များ၊ သုတေသနကျမ်းများကို ဖတ်ရှုလေ့လာကြည့်သောအခါ မြန်မာဘုရင် များလက်ထက်နှင့် ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက်ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရပါ သည်။ ထို့ကြောင့်ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများကို လေ့လာတင်ပြရန် လိုအပ် သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆမိပါသည်။

ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရတို့နှင့်ပတ်သက်၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ၊ ရှင်းလင်းချက်များ ပါဝင်သောစာပေများကို ဆက်လက်လေ့လာကြည့်သောအခါ ရခိုင်စာပေသုတေသီ အသျှင်စက္ကီ၏ ရခိုင်ဇာတိဝံသ မော်ကွန်းစာ (၁၉၇၃-၇၄) ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဤမော်ကွန်းစာတွင် ရခိုင်ဘုရင်များ

လက်ထက်၌ ခန့်အပ်ခဲ့သော ရာထူးဌာနန္တရအချို့ကို အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ ရာထူးတို့၏တာဝန်များကိုပါ ဆက်စပ်ဖော်ပြထားခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် ရခိုင်စာပေများဖြစ်သော တက်ထွန်းနီ (၁၉၉၆) ၏ မြောက်ဦးခေတ် ညီလာခံသဘင် ဆောင်းပါး၊ မခင်သန်း(၂၀၁၉)၏ မြောက်ဦးခေတ်အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်း၊ အောင်လှသိန်း(၂၀၁၉)၏ ရခိုင်သမိုင်းအဘိဓာန်အကျဉ်း ကျမ်းတို့တွင်လည်း ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရအချို့ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း တို့ကိုတွေ့ရပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ဤစာတမ်းတွင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာနှင့်ပတ်သက်၍ ဝေါဟာရ၊ ရာထူး၊ ဌာနန္တရတို့၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်သီအိုရီ တို့ကို အခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

မြန်မာအဘိဓာန် (၁၉၉၁)တွင် ဝေါဟာရ ကို

အခေါ်အဝေါ်။ (စာ ၃၅၇)

ဟုလည်းကောင်း၊ ရာထူးကို

အစိုးရခန့်အပ်သောအလုပ်တာဝန်အဆင့်။ (စာ ၃၀၄)

ဟုလည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ဌာနန္တရ ကို ဦးဟုတ်စိန်(၁၉၅၄) ၏ ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်တွင် -

အရာတစ်ပါး၊ အရာအထူး။ (စာ ၄၂၄)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဝေါဟာရဆိုသည်မှာ အခေါ်အဝေါ်၊ စကားလုံးဖြစ်ပြီး ရာထူးဌာနန္တရဆိုသည်မှာ ရာထူး၊ ခန့်အပ်ထားသောအလုပ်တာဝန်အဆင့် ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

သုတေသနနည်းနာနှင့်ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များကို ကောက်ယူစုဆောင်းရာတွင် ဒေါက်တာ အောင်မြင့်ဦး (၂၀၁၈)၏ သုတေသနဟူသည် စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် Dr.Yogesh Kumar Singh ၏ သုတေသနနည်းပညာ စာအုပ်ထဲမှ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဆန်းစစ်နည်း၊ အဆင့်သတ်မှတ်သည့် နည်းတို့ကို အသုံးပြုထားပါသည်။

၄။ ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် ရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

ရခိုင်ဘုရင်များ၏အုပ်ချုပ်မှု ယန္တရားအောက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးများ၊ စစ်ဘက်ရာထူးများ၊ ဌာနဆိုင်ရာ ရာထူးများကိုတွေ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် အထက်ပါ ရာထူးများ၏ ဝေါဟာရများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၄၊ ၁။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများ

ရခိုင်ဘုရင်တို့သည် မဏ္ဍလ (ခေါ်) ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးကို ကျင့်သုံးကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိကမဏ္ဍိုင်ကို ဘုရင်ကချုပ်ကိုင်ထားပြီး ဘုရင်၏လက်အောက်တွင် အိမ်ရှေ့မင်းနှင့် အမတ်ကြီး ၄ ပါး တို့ပါရှိသည်။

ဦးစွာဘုရင်၏ရာထူးကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ရခိုင်မင်းတို့ကိုဘုရင်ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲသည်။ ဘုရင်ကို ဦးသိန်းလှိုင်၏ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာ့သမိုင်းသုတေသနအဘိဓာန် (၂၀၁၁) တွင် -

"တိုင်းနိုင်ငံကို အစိုးရသော မင်းကြီး" (စာ ၁၁၅)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဧကရာဇ်မင်းမြတ်ကို ဦးမောင်မောင်တင် ၏ ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်(၁၉၇၅)တွင် -

မင်းဧကရာဇ်ဟူသည်မှာ - အတုမရှိမြတ်သော မင်းဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ် ယူရမည်ဟူ၍ ရာဇသေဝက ဒီပနီကျမ်းက ဆိုသည်။ (စာ ၁)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ရခိုင်ကျောက်စာတို့တွင် မင်း(ဘုရင်) ဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်သော စကားအသုံးအနှုန်း များကိုတွေ့ရပါသည်။ ဦးဦးသာထွန်း၊ ဦးကျော်ထွန်းအောင် (၂၀၁၇) ၏ ရခိုင်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် စာအုပ်တွင် လည်း အောက်ပါအတိုင်းတွေ့ရပါသည်။

မင်းပြားမြို့၊ ကလုံတောင်ဘုရားကျောက်စာ (ယခုမြောက်ဦးမြို့ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်) တွင် -

ဘဝရှင်မင်ပင်၏သာတောကြိုဖြစ်(သောဘ)ဝရှင်မင်းတိခါ၏ သာတောအလတ်ဖြစ်သော။
(ကြောင်းရေ ၂)

ဟုလည်းကောင်း ၊ သက္ကရာဇ်(၉၅၅) တွင်ရေးထိုးထားသော မင်းရာဇာကြီးကျောက်စာ(မြောက်ဦးမြို့ ရှစ်သောင်း ဒုတိယအာရုံခံသိမ်ရှေ့)တွင် -

နရာဇိပဓိရွှေနန်းသျှင်မိန့်တော်မူသော။ (ကြောင်းရေ ၂)

ဟုလည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် (၉၇၁) တွင်ရေးထိုးထားသော ချတွင်းကျိုက်ကျောက်စာ(မြောက်ဦးမြို့ ၊ ပန်းဈေးမြောင်ရှိ ချတွင်းကျိုက်)တွင် -

ရွှေနန်း..... နီသခင်ဘဝသျှင်နရာဇိပတိ မိတော်မူသော။(ကြောင်းရေ ၅ - ၆)

ဟု လည်းကောင်း၊ မင်းခမောင်းကျောက်စာ (မြောက်ဦးမြို့၊ မြက်ရိပ်ကျွန်းဘုရား)တွင်-

ရွှေနန်းသခင်၊ ဆင်ဖြူသခင်၊ ဆင်နီသခင် သျှင်ဘဝသျှင် ဝရဓမ္မရာဇာ။ (ကြောင်းရေ ၂-၄)

ဟုလည်းကောင်း ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤကျောက်စာတို့တွင် မင်းကိုဘဝရှင်၊ နရာဓိပတိရွှေနန်းရှင်၊ ရွှေနန်းသခင်၊ ဆင်ဖြူသခင် ဆင်နီသခင်ဘဝရှင်ဟု သုံးနှုန်းရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဘုရင်သည် တိုင်းပြည်၏ အကြီးဆုံးရာထူးဖြစ်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်တို့ကို ရက္ခဝါဒပတ်၊ နရာဓိပတိဟုလည်း တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ရခိုင်ကျောက်စာများနှင့်ရခိုင်ရာဇဝင်တို့တွင် တွေ့ရသော မင်းတို့၏ဘွဲ့တော်တို့ကို မခင်သန်း (၂၀၁၉)၏ မြောက်ဦးခေတ်အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်း တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ -

သီရိသူရိယဓမ္မမဟာရာဇာ၊ ရာဇာရက္ခဝါဒပတ်၊ စက္ကဒေဝနရာဓိပတိ၊ ဘဝသျှင် နရာဓိပတိ၊ ဆင်ဖြူသခင်၊ ဆင်နီသခင်ဘဝသျှင် ဝရဓမ္မဓိပတိ၊ မြို့ကြိမ်မိပ်အစိုးရသော မင်းဟုတွေ့ရပါသည်။ ဤမင်းတို့၏ ဘွဲ့တော်များမှာ အဆုံးမရှိသော အာဏာတော်ကိုပိုင်သော မင်းများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြပါသည်။ (စာ ၃၈)

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ဘုရင်မင်းမြတ်၏လက်အောက်တွင် အိမ်ရှေ့မင်း (အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာ) ရှိသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းကို ဦးမောင်မောင်တင် (၁၉၇၅)၏ ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်တွင် -

ဥပရာဇာဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ရေမြေသေဌ်နင်း မင်းအဖြစ်၏အနီး၌ တည်တတ်သောကြောင့် ဥပရာဇာမည်၏။ (စာ ၈)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

အိမ်ရှေ့မင်းကိုထွန်းရွှေခိုင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)(၂၀၁၃)၏ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

အိမ်ရှေ့မင်းသည် ဘုရင်ပြီးနောက် အရေးကြီးဆုံးအာဏာပိုင်ဖြစ်ပြီး နန်းလျာ ဥပရာဇာ ဖြစ်ရာ ထီးရိုးနန်းရိုးအစဉ်အလာအရ သားတော်ကြီးသာဖြစ်လေ့ရှိသည်။ မြောက်ဦးခေတ်ဘုရင်များသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် သာကီနွယ်ဖွားဟု ယူဆပြီးဆက်ခံမည့် နန်းလျာကိုလည်းသာကီမင်း အနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသော မိဖုရားခေါင်ကြီးမှ မွေးဖွားလာသည့် သားတော်ကြီးကိုသာ ခန့်ထားကြသည်မှာ တင်းကြပ်သော နန်းဓလေ့အစဉ်အလာပင် ဖြစ်သည်။ မိဖုရားငယ်နှင့်ကိုယ်လုပ်တော်တို့မှ မွေးဖွားလာသူကို မျိုးနွယ်အဆင့်အတန်း အလိုက်ဘုရင်ခံ၊ နယ်စား၊ ရွာစား စသည်ဖြင့် ခန့်အပ် တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်။ (စာ ၃၇၄)

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

မင်းဖလောင်းလက်ထက်တွင် အိမ်ရှေ့မင်းရာထူးကို အခြားဘုရင်များထက် ထူးခြားစွာ အိမ်ရှေ့ဘုရင်ဟူ၍ အပ်နှင်းခဲ့ပါသည်။

ရခိုင်ရာဇဝင်ကြီး (ဌာ-ကျော)တွင် -

သားတော်ကြီးအိမ်ရှေ့မင်းအားလည်း အိမ်ရှေ့ဘုရင်အဖြစ် ပေးခဲ့ဖူးသည်။(ကြောင်းရေ ၃)

ဟု လည်းကောင်း၊

ဘုရင်အဖြစ်ရာထူးတိုးမြှင့်ရာတွင် များစွာသော ဆင်ခြင်လက်နက် ကိရိယာ၊ ကျေးရွာ၊ ခရိုင်တို့ကို ပိုင်းခြားဆောင်နှင်းတော်ပြု၍ အိမ်ရှေ့ဘုရင်ဟုလည်းကောင်း များစွာသော ဆင်ခြင်ရဲမတ်ဗိုလ်ပါနှင့်တကွ အနောက်တရားကို ဆောင်နှင်းတော်မူပြီး အနောက် ဘုရင်ဟု လည်းကောင်း ချီးမြှင့်မြှောက်စားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ (ကြောင်းရေ ၄-၆)

ဟုလည်းကောင်းဖော်ပြထားပါသည်။

စစ်တကောင်းစားကို အနောက်ဘုရင်ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီး ကျမ်း တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

အနောက်ဘုရင်ကို ZAW LYNN AUNG (2015)၏ A STUDY OF MIN RAZARGRI SATAM တွင် -
ရခိုင်ဒေသ၏ အနောက်ဘက်ဘင်္ဂလားဒေသ အထူးသဖြင့်စစ်တကောင်းဒေသကို
အုပ်စိုးရသော ရခိုင်ဘုရင်၏ ဘုရင်ခံ။ (စာ ၁၂၅)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် မြောက်ဦးခေတ်ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် အနောက်ဘုရင်ဆိုသည်မှာ ဘုရင်၏ သားတော် တစ်ပါးဖြစ်ပြီး ဘင်္ဂါ ၁၂ နှစ်မြို့ကို အနီးကပ်ကြပ်မတ်အုပ်ချုပ်ရသူ၊ သာသနာပြန့်ပွားရေး ကိုပါ အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သူဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ဤဘုရင်ငယ် ၁၂-ပါးကို ဘုရင့်သားတော်နှင့်ဆွေတော် မျိုးတော်တို့ကို ခန့်ထားလေ့ရှိသည်။

တစ်ဖန်အိမ်ရှေ့မင်း၏လက်အောက်တွင်တိုင်းပြည်၏အရေးပါသောမှူးမတ်ကြီး(၄)ပါး ရှိကြောင်း ကို ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာပြီးလျှင် ကိုယ်ရံကြီး၊ ပြည်စိုးကြီး၊ ဆင်ကဲကြီး၊ ဓားပိုင်ကြီးဟူ၍ အမတ်ကြီး ၄-ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့အနက်ကိုယ်ရံကြီးမှာ ဘုရင်၏ကိုယ်စား တိုင်းပြည် ကို အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲရသူ ဖြစ်သည် ။ဥပရာဇာပြီးလျှင် တတိယမြောက် ဩဇာအရှိဆုံး ဖြစ်သည်။ (စာ ၃၇၅)

ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ကိုယ်ရံကြီးကို ဒေါက်တာရီရီ (၁၉၇၄)၏ သုတေသန အဘိဓာန်မှတ်စုတွင် -

ကိုယ်ရံကြီးအမတ်ဆိုသည်မှာ မင်းဧကရာဇ်၏ ကိုယ်ရံခြံရံစောင့်ရှောက်ရသူ။

(စာ ၁၅၂-၁၅၃)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ကိုယ်ရံကြီးကို အသျှင်စက္ကိန္ဒ (၁၉၇၃-၇၄)၏ ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -

ထုံးဟောင်းသက်သေ ဥပဒေဝတ္ထရာဇဝင်စကားရပ်များကို မင်းနားနေ၍ ကောင်းစွာ ပြောတတ်သောကြောင့် ကိုယ်ရံကြီးဟု ဘွဲ့ထားလေသည်။ (စာ ၁၃၉)

ဟု ဖွင့်ဆိုဖော်ပြထားလေသည်။

ထို့ကြောင့် "ကိုယ်ရံကြီး" ဆိုသည်မှာ တိုင်းပြည်၏ တတိယအရေးအပါဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပြီး ဘုရင် ကိုယ်စား တိုင်းပြည်ကို ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်ရသူ၊ ရှေးထုံးဟောင်းအစဉ်အလာများကို တတ်ကျွမ်းသူဖြစ်၍ ဘုရင့်အနားတွင် ခစားနေထိုင်ရသူ၊ ဘုရင့်တပ်တော်ကို ကြီးကြပ်ရသူ၊ နန်းတော်ကို စောင့်ရှောက်ကြီးကြပ် ရသူ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ပြည်စိုးကြီးကို ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

ပြည်စိုးကြီးအမတ်သည် ဘုရင်ခရီးသွားခိုက် တိုင်းပြည်ကိုအပ်နှင်း အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲရသူ ဖြစ်သည်။ သာမန်အချိန်တွင် တရားသူကြီးအဖြစ် တရားစီရင်ရသူ ဖြစ်သည်။ (စာ ၁၇၅)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ပြည်စိုးကြီးကို အသျှင်စက္ကိန္ဒ (၁၉၇၃-၇၄)၏ ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -

ရေမြေရှင်ဘုရင်မင်းမြတ်သည် စုံရာအခြားတစ်ပါးအရပ်သို့သွားသည့် ကာလ တိုင်းပြည် ကို အပ်ထားခဲ့လေသောကြောင့် ပြည်စိုးကြီးမင်းဟု မင်းကသမုတ် ခေါ်ဝေါ်သည်။

(စာ ၁၃၉)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ဆင်ကဲကြီးရာထူးချီးမြှင့်ခြင်းကို ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -

မင်းသုံးဆင့်ဖြူတော်အပေါင်းအစရှိသော ဆင်ထိန်းတို့အပေါင်း၌ အုပ်စိုးရန် ပေးအပ် သောကြောင့် ဆင်ဝန်ကြီးအရာကို မင်းကဘွဲ့တော်ချီလေသည်။ (စာ ၁၃၉)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဆင်ကဲကြီးရာထူးသည် ဘုရင့်ဆင်တော်တပ်နှင့် ဆင်တော်တပ်အမှုထမ်းတို့အား ကြီးကြပ်ရသူ ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

တစ်ဖန် ဓားပိုင်ကြီးရာထူးနှင့်ပတ်သက်၍ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

ဓားပိုင်ကြီးအမတ်သည် တရားသူကြီးတာဝန်ကို အဓိကထမ်းဆောင်ရသည်။ တရားစီရင် ရာတွင် သေဒဏ်အထိ ချမှတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ သို့သော် ဘုရင်မင်းမြတ်ထံ အယူခံ ဝင်ရောက်ပြီး အတည်ပြုချက်ရယူပြီးမှ အတည်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ တရားရေးရာ တွင် မင်းတိုင်ပင်အမတ် သုခမိန်ဖြစ်သည်။ ဓားရေး၊ လှံရေး၊ ကာရေး၊ ဓားသိုင်းအတတ် ပညာများကို ပိုင်နိုင်ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်သောကြောင့် ဓားပိုင်ကြီးဟုခေါ်ကြောင်း သိရသည်။ (စာ ၃၇၆)

ဟုရေးသားထားပါသည်။

ဓားပိုင်ကြီး အမတ်ကို ဟဇရားကြီး ဟုလည်းခေါ်ကြောင်း အသျှင်စက္ကိန္ဒ (၁၉၇၃-၇၄)၏ ရခိုင် ဇာတ်ဝိသမော်ကွန်းစာတွင် -

တိုင်းပြည်အခမ်းအနား အတ္ထုပ္ပတ္တိအကြောင်းရပ်တို့ကို မင်းမှစ၍နောက်ရသည့်အတွက်
ကြောင့် ဟဇရားကြီးဟူ၍ ရေမြေသျှင်မင်းမြတ်က ဘွဲ့တော်တင်ရလေသည်။ (စာ ၁၃၉)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဓားပိုင်ကြီးသည် တိုင်းရေးပြည်ရေးများကို ဘုရင်က နှီးနှောတိုင်ပင်ရသူနှင့် တရား
ရေးရာကိစ္စများ၌ ပညာရှိအမတ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရသူ၊ ဓားပိုင်ဆိုင်သူဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဓားပိုင်ကြီး
သည် တရားရေးရာ၌ သေဒဏ်ပေးပိုင်ခွင့်အာဏာပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်သည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်တို့တွင် "ဓားပိုင်ကြီး၊
ဓားပိုင်၊ ဓားပိုင် တာနော၊ ဟဇရားကြီး" ဟူ၍ တွေ့ရသည်။

ရခိုင်ဘုရင်နိုင်ငံတော်တွင် ဘုရင်၏အုပ်ချုပ်ရေး၌ အမတ်ကြီးလေးဦးရှိကြောင်းကို ဦးတင်လှ
(၁၉၇၁)၏ မြန်မာမင်းများအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းနှင့် ဘိုးတော်ဘုရား၏ ရာဇသတ်ကြီးခေါ် အမိန့်တော်
ကျမ်းကြီးတွင် -

မင်းရာဇာကြီးလက်ထက် ရခိုင်နိုင်ငံမှာလည်း ပြည်ထဲရေးကို အုပ်ချုပ်စေသည့် ကိုယ်ရံ
ကြီး၊ ပြည်စိုးကြီး၊ ဆင်ကဲကြီး၊ ဓားပိုင်ကြီးဟူ၍ အမတ်လေးဌာနခြားလေ့ရှိသည်။

(စာ ၁၇၉)

ဟု ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

အမတ်ကြီးလေးပါး၏ လက်အောက်တွင် အရေးပါသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှာ ဝင်းလေးဝင်း
ဖြစ်သည်။ ဝင်းဟုန်လေးတိုင်ဟုလည်းခေါ်သည်။ အရှေ့ဝင်းဟုန်၊ အနောက်ဝင်းဟုန်၊ တောင်ဝင်းဟုန်နှင့်
မြောက်ဝင်းဟုန်တို့ ပါရှိသည်။ ဝင်းဟုန်တစ်ရပ်စီတွင် ဝင်းမှူးတစ်ဦးစီကို ခန့်ထား၍အုပ်ချုပ်စေသည်။
ဝင်းသားများကို ဝင်းစုသားဟု ခေါ်သည်။

ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် မင်းဖလောင်း(အေဒီ ၁၅၇၁-၁၅၉၄)လက်ထက် ညီလာခံ
ကျင်းပပုံကို ဖော်ပြရာ၌ အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးတို့နှင့်တာဝန်တို့ကိုပါ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

နေ့စဉ်ကျင်းပသော ညီလာခံသဘင်ကို လက်ဝဲရှစ်တိုင်၊ လက်ယာရှစ်တိုင်၊ လက်ဝဲသင်း
ရှစ်ယောက် လက်ယာသင်းရှစ်ယောက်တို့နှင့် ကျင်းပကြသည်။ လက်ဝဲအမတ် ရှစ်တိုင်
တွင် ဆင်ဝန်ကြီး၊ တောင်ဘက်မင်းကြီး၊ မြောက်ဝင်းဟုန်မှူး၊ မြောက်ဘက်မင်းကြီး၊
ကိုယ်ရံကြီး၊ တောင်ဝင်းဟုန်မှူး၊ လက်ဝဲမြန်အမတ်၊ မင်းရှေ့တော်ခံတို့ပါဝင်သည်။
လက်ယာရှစ်တိုင် အမတ်များတွင် ပြည်စိုးကြီး၊ ဟဇရားကြီး၊ အနောက်ဘက် မင်းကြီး၊
အနောက်ဝင်းဟုန်မှူး၊ ရွှေစာဖတ်၊ အိမ်ရှေ့မင်း၊ အရှေ့ဝင်းဟုန်မှူး၊ လက်ယာမြန်
အမတ်တို့ပါဝင်ကြသည်။ လက်ဝဲသင်းရှစ်ယောက်တွင် ပြင်ကိုယ်တော်ရံ၊ ပေါက်ထိန်း၊
နောက်တော်ပါ၊ သံတောင်စား၊ မဲဆိုးစား၊ မထိန်း၊ ပန်းကျားသည်၊ လမျည်း (လမိုင်း)တို့
ပါဝင်ကြသည်။ လက်ယာသင်း ရှစ်ယောက်တွင် ကိုယ်လုပ်တော်၊ အတွင်းကိုယ်တော်ရံ၊

ပြည်တိုင်၊ စဖိုသည်၊ လက်တော်ရွှီး၊ ဘဏ္ဍာစိုး၊ ဝါးတောင်စား၊ စားဦးစားတို့ ပါဝင်သည်။
(စာ ၃၂၂)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ဝင်းဟုန်လေးရပ်၏ တာဝန်ကို အသျှင်စက္ကိန္ဒ (၁၉၇၃-၇၄)၏ ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -
တိုင်းပြည်ခရိုင်နိုင်ငံလေးရပ် ရှစ်ရပ်အတွင်း၌ ရန်စူးရန်ပြောင့်များ မပေါ်ထွက်ရအောင်
စီရင်တတ်သောကြောင့် ဝင်းဟုန်လေးတိုင်သည် ပြည်ကြီး ပခုံးကြီး လက်ရုံးကြီးနှင့်
တူ၏။ (စာ ၁၃၉)

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

ဝင်းဟုန်လေးရပ်ကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေး၏ အလွန်အရေးပါသော ရာထူးများမှာ 'လက်ဝဲမြန်
လက်ယာမြန် အမတ်' ရာထူးများဖြစ်သည်။

လက်ဝဲမြန်၊ လက်ယာမြန်ရာထူးနှင့်တာဝန်ကို ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -
မင်းတို့၏ အဋ္ဌလီအထွက်အဝင်တို့၌ ကြိုဆိုရသော လက်ဝဲမြန်၊ လက်ယာမြန်
အမတ်ကြီးနှစ်ယောက်၊ အမှုကြီးငယ်စကားစုတို့ကို လျင်မြန်စွာ မင်းထံ၌ခရီးဦးကြို
ပြောဆိုတတ်သောကြောင့် လက်ယာမြန်၊ လက်ဝဲမြန်ဟု ခေါ်ရလေသည်။ (စာ ၁၃၉)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

လက်ဝဲသင်း၊လက်ယာသင်း အမတ်ကိုမြောက်ဦးမဂ္ဂဇင်း (၁၉၉၆)မှတက်ထွန်းနီ၏
မြောက်ဦးခေတ် ညီလာခံသဘင် ဆောင်းပါးတွင် -

ညီလာခံတွင် လက်ဝဲလက်ယာခွဲခြား ထိုင်ရသော အမတ်များ။ (စာ ၄၈)

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

တောင်ဘက်မင်းကြီး၊ မြောက်ဘက်မင်းကြီး၊ အနောက်ဘက်မင်းကြီးတို့၏ ရာထူးကို
မြောက်ဦးခေတ် အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်းတွင် တွေ့ရပါသည်။

ရွှေစာဖတ်ရာထူးကို ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -

အရှင်မင်းမြတ်အလိုရှိသည် ကာလမှူးကြီးမတ်ခေါင်သေနာပတိတို့နှင့် ခြံရံလျက်
ရှေ့တော်ဝယ် ရွှေစာဖတ်လေသောကြောင့် ရွှေစာဖတ်အမည်ကို ခံရလေသည်။

(စာ ၁၃၉)

ဟု ရှင်းလင်းဖော်ပြရေးသားထားပါသည်။

ထို့ပြင်အတွင်းကိုယ်တော်ရံ၊ အပြင်ကိုယ်တော်ရံ၊နောက်တော်ပါ၊ ပြည်တိုင်၊ မဲဆိုးရာဇာ၊ စဖိုသည်၊
ပန်းကျားသည်၊ လက်တော်ရွှီး၊ လမျည်း(လမိုင်း)၊ မထိမ်း၊ပေါက်ထိမ်း၊ မင်းကိုယ်လုပ်၊ ကိုယ်လုပ်တော်၊

လက်အောက်ခံမြို့စားနယ်စားများ၊ ကျွန်းအုပ်၊ ကျွန်းစားများ၊ ချောင်းအုပ်၊ ချောင်းစားများ ရာထူးတို့ကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

တစ်ဖန် မြောက်ဦးခေတ် ရွှေနန်းတော်၏ ညီလာခံသဘင်တွင် ဘုရင်၏ မိဖုရားတို့ကလည်း တက်ရောက်ကြရသည်။ မိဖုရားတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးတွင်သင့်တင့်သော အရေးပါမှုရှိကြသည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်တို့တွင် များသောအားဖြင့် တောင်မိဖုရား၊ မြောက်မိဖုရား၊ အလယ်မိဖုရား၊ တန်ဆောင် မိဖုရား ဟူ၍ မိဖုရား ၄ ပါး၏ရာထူးကို တွေ့ရသည်။

၄၊ ၂။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရဝေါဟာရများ

မြောက်ဦးဘုရင်တို့၏ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးတွင် နောက်ထပ်အရေးပါသော မင်းမှုထမ်းရာထူးတစ်ခုမှာ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအမှုထမ်းများဖြစ်ကြသည်။

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးများနှင့်ပတ်သက်၍ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

ကျောက်စာများတွင်တွေ့ရသော ‘ဇန္တုလက်ယာပျံချီ’ ရာထူးမှာ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့်ရာထူးဖြစ်သည်။ စစ်သူကြီးဖြစ်သည့်အပြင် စစ်တပ်ကိုအုပ်ချုပ်ရသော ‘စစ်ကဲကြီး’ ရာထူးလည်းရှိသည်။ (စာ ၃၇၈)

ဟူ၍ တွေ့ရပါသည်။

မြောက်ဦးနန်းတော်ညီလာခံသဘင်သို့တက်ရသော စစ်ဘက်ဆိုင်ရာရာထူးတို့ကို မင်းရာဇာကြီးစာတမ်းနှင့် ရခိုင်ကျောက်စာတို့တွင် တွေ့ရပါသည်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးတို့ကို မြောက်ဦးခေတ်အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်းတွင် စုစည်း၍ဖော်ပြထားသည်မှာ -

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးကြီးများအနက် စစ်သေနာပတိ၊ ဇန္တု၊ မုနံ ဇန္တာကြီး၊ ကုလားအတွင်း စစ်ချီ၊ လောသကွပ်ဦးစီးဟူသော ရာထူးများကိုတွေ့ရသည်။ ဇန္တုဟူသော ရာထူးကို ဇန္တုစစ်သူကြီး၊ ဇန္တုလေးကိုင်၊ ဇန္တုလက်ျာပျံချီ၊ ရှိတင်ဇန္တု၊ အဇိခဇန္တု၊ တောင်ဇန္တု၊ မြောက်ဦး ရှေ့တင်ဇန္တု၊ သံထောင်ရှေ့တင်ဇန္တု၊ ရေဇန္တုဟူ၍ အမျိုးမျိုးတွေ့ရသည်။ ၎င်းပြင် ဤရာထူး၌ ကြည်းဇန္တုနှင့် ရေဇန္တုဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ မြောက်ဦးမြို့တော် ညီလာခံသဘင်တွင် ကြည်းဇန္တု ငါးဦးနှင့် ရေဇန္တုလေးဦးတို့ တက်ရောက် ကြရကြောင်း တွေ့ရှိပါသည်။ (စာ ၇၅)

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ဇန္တုရာထူးအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည်ကို ZAW LYNN AUNG (2015)၏ A STUDY OF MIN RAZARGRI SATAM တွင် -

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအရာရှိ၊ ဇန္တုဟူသော စကားလုံးမှာ ဘင်္ဂလီအားဖြင့် အကြီးအကဲဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ (စာ ၈၇)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ပြင် ရေဇန္တုတ်ရာထူးကို - ရေတပ်မှစစ်သူကြီး။ (စာ ၂၄၃) ဟုလည်းကောင်း၊ အဓိခံရှေ့တန်း ဇန္တုတ် ရာထူးကို - ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာမှ စစ်သူကြီး။ (စာ ၂၄၃) ဟုလည်းကောင်း၊ အဓိခံစစ်ကဲရာထူးကို စစ်တပ်မတော်ကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသူ။ (စာ ၂၄၃) ဟုလည်းကောင်း၊ တောင်ဇန္တုတ်ရာထူးကို - ကြေးတပ်မှ စစ်သူကြီး။ (စာ ၂၄၂) ဟုလည်းကောင်း၊ ကုလားအတွင်း စစ်ချီရာထူးကို-ကုလားပြည်အတွင်း စစ်ချီရသောစစ်သူကြီး။ (စာ ၂၄၂) ဟုလည်းကောင်း၊ လောသကွပ်ဦးစီးရာထူးကို - တပ်တော်ရာထူး ထားရေးတွင်ဦးစီး ဦးဆောင်ပြုရသူ။ (စာ ၂၄၂) ဟုလည်းကောင်း၊ မုဇန္တာကြီးရာထူးကို - ဇန္တုတ်အောက် ရာထူးနိမ့်သူ။ (စာ ၂၄၃) ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။

မြောက်ဦးခေတ်တွင် ရခိုင်ဘုရင့်တပ်တော်၌ အမှုထမ်းစစ်သည်တို့ကို သူရဲ (သူရဲကောင်း) ဟု သတ်မှတ်ပြီး ရာထူးဌာနန္တရတို့ကို အမျိုးအစားအလိုက် ခွဲခြားခေါ်ဝေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ မင်းရာဇာကြီး စာတမ်းတွင် ကမန်လေးကိုင်သူရဲ၊ ဓားကိုင်လှံစွဲသူရဲ၊ ကာစွဲဒိုင်းကိုင်သူရဲ၊ ဒိုင်းလွှားစွဲသူရဲ၊ ဒိုင်းလွှားသူရဲ၊ သက်သူရဲ၊ ဒိုင်းနက်သူရဲ၊ ကမ်းယံသူရဲ ဟူ၍ သူရဲရာထူးအခေါ်အဝေါ် များကိုတွေ့ရပါသည်။

၄၊ ၃။ အခြားဌာနဆိုင်ရာ ရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရများ

ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် မင်းမှုထမ်း ရာထူးဌာနန္တရများဖြစ်ကြသော မောလိပ်၊ မိန်းမစိုး မောလိပ်၊ အနောက်ဝန်မိန်းမစိုး၊ မော်လိပ် တို့ကို တွေ့ရသည်။

မြောက်ဦးခေတ်အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်းတွင် "မောလိပ်" ကို "မိန်းမစိုး" ဟု ဖွင့်ဆိုထားပြီး "မော်လိပ်" ကို "မီးသတ်အရာရှိ" ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် ရာမလူး၊ သံထားရာ၊ စစ်သံမှူး၊ မင်းသံလွှတ် စသည့်ရာထူးတို့ကို လည်း တွေ့ရပါသည်။

ရာမလူးရာထူးကို ZAW LYNN AUNG (2015) ၏ A STUDY OF MIN RAZARGRI SATAM တွင် - ဘုရင်က နိုင်ငံခြားသားများနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ သာသာပြန်ဆိုသောအမှုကို ဆောင်ရွက်ပေးရသော ပေါ်တူဂီဘာသာပြန်အရာရှိ။ (စာ ၁၂၃) ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ပြင် ဒိုးဝန်း၊ ဒိုးဝန်းကြီးရာထူးကို ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီးကျမ်းတွင် -

ဒိုးဝန်း၊ ဒိုးဝန်းကြီး ရာထူးတို့မှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်သားများကို ဖမ်းဆီးရသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ (စာ ၃၈၀)

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။ "ဒေးဝန်း" ဟူ၍လည်းခေါ်သည်။

မြောက်ဦးခေတ်တွင် "သူငယ်တော်" ရာထူးသည် ညီလာခံတက်ရောက်ရသူဖြစ်ပြီး အနုပညာကို တာဝန် ယူရသော အမတ်ရာထူးတစ်ခုလည်းဖြစ်ကြောင်းသိရပါသည်။

တစ်ဖန်မြောက်ဦးခေတ်တွင် သာမန်ပြည်သူလက်လုပ်လက်စားကို အသည်သား ဟု ခေါ်ကြောင်း၊ အခွန်ပေးရာတွင် အသည်သားအမှုထမ်းဟုသတ်မှတ်သည်။

ဟရီအစို့ကို ရခိုင်ဇာတိဝံသမော်ကွန်းစာတွင် -

"လူ့အညစ်အကြေးများ သုတ်သင်ရှင်းလင်းရသော အစု" (စာ ၁၃၇)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် သာသနာရေးနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အမြင့်ဆုံးရာထူး သာသနာပိုင်ကို "သံဃရာဇာ၊ ဝိနည်းဓိရ်" ဟုခေါ်ဆိုကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်တော်ကြီးကျမ်းတွင် -

ဘာသာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ 'သံဃရာဇာ'၊ 'ဝိနည်းဓိရ်'၊ လောကီရေး နှင့်ပတ်သက်၍ ဘုရင့်အား အကြံဉာဏ်ပေးရသည့် ဟူးရားတတ်၊ သိုက်တတ်၊ ရှေ့တော်ဆက်၊ ဟူးရားကြီး၊ ဟူးရားဆွေစသည့် လောကီပညာဆိုင်ရာ ရာထူးများလည်းရှိသည်။ (စာ ၃၈၀)

ဟူ၍လည်း ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

မြောက်ဦးခေတ်တွင် တရားသူကြီးအချုပ်ကို နန္ဒာစူးထိုး၊ အမတ်ကြီး ဆကြွာခတ် ဟုခေါ်ကြောင်း မြောက်ဦးခေတ် အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်းတွင် တွေ့ရသည်။

မြောက်ဦးခေတ် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးတွင် အရေးပါသော မင်းမှူးထမ်းနောက်တစ်မျိုးမှာ ပုဏ္ဏားများ ဖြစ်ကြသည်။ ပုဏ္ဏားများသည် မင်း၏ဘိသိက်ခံ အခမ်းအနားတွင်လည်းကောင်း၊ ပရိတ်ရွတ်ခြင်းကို လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ ဂြိုဟ်သွားဂြိုဟ်လာ တာရာနက္ခတ်များကိုလည်း အမြဲမပြတ် စောင့်ကြည့်လေ့လာပြီး ပြည့်ရှင်မင်းထံသို့ တင်ပြလျှောက်ထားကြရသည်။ ဗေဒင်၊ နက္ခတ်၊ ယတြာတို့မှာ မင်းတို့အသုံးပြုသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပုဏ္ဏားများသည်လည်း အရေးပါသည်။

မြောက်ဦးခေတ်တွင် တွေ့ရသော ပုဏ္ဏားတို့၏ ရာထူးများမှာ "ဘိသိက်တော်ဆက် မင်္ဂလာ ပုဏ္ဏား၊ သာသနာပိုင်ဝိနည်းဓိရ် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား၊ ပရိတ်ရွတ်ပုဏ္ဏား၊ နတ်ပူဇော်သောပုဏ္ဏား၊ စောင်းတီး ပုဏ္ဏား၊ စကြဝတေးပုဏ္ဏား၊ ပန်းတင်ပုဏ္ဏား၊ ဟူးရားတတ်ပုဏ္ဏား၊ ဗေဒင်တတ်ပုဏ္ဏား၊ ဂဏန်းနက္ခတ်တတ် ပုဏ္ဏား" များ ဖြစ်ပါသည်။

မင်းရာဇာကြီး၏ အမိန့်တော်ပြန်တမ်း ပေ (ဂ-ကျော)တွင် -

ဘိသိက်တော်ဆက်ဗြဟ္မဏမျိုးဖြစ်လျက်။ စောင်တီ။ ပန့်တင်ဟူရာနတ် ပူဇော်ပုဏ္ဏား တို့နှင့် ရောနှောပြုကျင့်သည့် ပုဏ္ဏားတို့ကို ဟလျာအစုမှာဖြည့်" (ကြောင်းရေ ၆-၇)

ဟုဖော်ပြထားရာ "ဘိသိက်တော်ဆက်ပုဏ္ဏား၊ စောင်းတီးပုဏ္ဏား၊ ပန်းတင်ပုဏ္ဏား" ဟူသော ရာထူး တို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင်ပရိတ်ရွတ်ပုဏ္ဏား၊ ဟူးရားတတ်ပုဏ္ဏား ရာထူးတို့ကိုလည်း တွေ့ ရပါသည်။

တစ်ဖန် မင်းရာဇာကြီးစာတမ်းတွင်လူတန်းစားအလိုက် နေထိုင်သောနေရာအရပ်တို့ကို "အစို့၊ အစု"ဟူ၍ သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ "သူသတ်ဗရဝါအစို့၊ ဟရီအစို့၊ သင်္ချီအစု၊ မြက်ရိတ် အစို့၊ အသည်သားအစု၊ ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းအစု၊ လမိုင်းအစု(လမိုင်းသား)ဟူ၍ တွေ့ရပါသည်။

မြောက်ဦးခေတ်တွင် ကုန်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းသည် အရေးပါသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယမြောက်ဦးခေတ်တွင် ပြည်တွင်း ကုန်သွယ်ရေးသည် မြောက်ဦးနေပြည်တော်ကို ဗဟိုပြုပြီး ထွန်းကားခဲ့သည်။ ပြည်ပကုန်သွယ်ရေးတွင် ဒတ်ချ်တို့နှင့် အများဆုံးကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ခဲ့ သည်။ ရခိုင်ဘုရင်တို့သည် ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ရေးအတွက် ရွှေမျဉ်းဓမ္မသတ် ကျမ်းတွင် ဖော်ပြထား သည့် အခြေခံမူများကို လိုက်နာပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ဦးသာထွန်းအောင်(၁၂၈၈)၏ "ရခိုင်မဟာ ရာဇဝင်တော်ကြီး" ကျမ်းအရ ရခိုင်ဘုရင်သည် ဆန်စပါးနှင့်ဝါဂွမ်းရောင်းဝယ်ရေးကို "လွှတ်တော်ပိုင် ဗားဘူစာရပြည်စိုးကြီး" ထံလွှဲအပ်ထားသည်။ ပြည်စိုးကြီးသည် ဘုရင့်ကိုယ့်စား ဆန်စပါး၊ ဝါဂွမ်း စိုက်ပျိုးရေး၊ ရောင်းချရေး၊ ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ရေး၊ ရောင်းရငွေများကို ဘဏ္ဍာတိုက်အသီးသီးသို့ ခွဲဝေ ပေးသွင်းရေး၊ ရောင်းချသော စပါးနှင့်ဝါဂွမ်းတို့၏ တန်ဖိုးငွေကို ပြည်သူများထံသို့ ခွဲဝေပေးရေးတာဝန် များကို ဆောင်ရွက်ပေးရသည်။

ဗားဘူစာရပြည်စိုးကြီး၏အောက်တွင် ခရိုင်မင်း၊ အချုပ်လူကြီး၊ ရေတံခါးမင်းကြီး၊ သင်္ဘောစာကိုင်၊ ရပ်ကွက်စာကိုင်၊ လယ်တော်လုပ်အလုပ်သမား၊ ဒိုင်းကျီအစို့သူကြီးနှင့် အစို့သားဟူ၍ အရာရှိမင်းမှုထမ်း အလုပ်သမားများရှိကြသည်။

ဤသို့ ရာထူးအဆင့်ဆင့်တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြရပုံကို ဦးသာထွန်းအောင် (၁၂၈၈) ၏ ရခိုင်မဟာ ရာဇဝင်တော်ကြီးကျမ်းတွင် -

စပါးလယ်တော်လုပ်ဝါ ဝွမ်းလယ်တော်လုပ်သမားတို့နှင့်။ ဆိုင်ရာခရိုင် မင်းနှင့်ရပ်ကွက် စာကိုင်များအား ဗားဘူစာရလူကြီးက ရွှေမျဉ်းဓမ္မသတ်တော်အတိုင်း တည်ကြည် စောင့်ရှောက်လျက် ဆောင်ရွက်ကြစေရန် အမိန့်အာဏာ ထုတ်ပြန်တော်မူလေသည် အတိုင်း။ အသီးသီး ခရိုင်မင်းနှင့်တကွ။ ရပ်ကွက် စာကိုင်တို့သည်မိမိတို့ ထိန်းအုပ်ရှိသော ရပ်ရွာတို့၌လူများတို့အား စရိတ်ကြေးငွေတို့ ထည့်လယ်တော်လုပ်ကိုင်ရာ၌ ကျကုန်ခြင်း ကို စိစစ်မေးမြန်းလျက်စာရင်း ပြုလုပ်၍ ခရိုင်မင်းနှင့်တကွ အချုပ်လူကြီး၊ ရပ်ကွက်စာ ကိုင်က တင်သွင်းရလေသည်။ (စာ ၅၈-၅၉)

ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

မင်းရာဇာကြီးစာတမ်း ပေ(ကူ-ဝမ်း)တွင် -

ပိုက်သည်၊ လွှတိုက်၊ ဘောင်ခတ်၊ ရက်ကန်းသည်၊ ရေခပ်၊ ငရုပ် ကြက်သွန်ဆက် ဟူသည့်ရာထူးတို့ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ရခိုင်ဘုရင်တို့သည် မဏ္ဍလ (ခေါ်) ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ကျင့်သုံးကြပြီး အုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိက မဏ္ဍိုင်ကို ဘုရင်က ချုပ်ကိုင်ထားသည်။ ဘုရင်၏လက်အောက်တွင် အိမ်ရှေ့မင်းနှင့် အမတ်ကြီးလေးပါး တို့ရှိသည်။ အမတ်ကြီးလေးပါး၏အောက်တွင် ဝင်းဟုန်လေးရပ်ရှိသည်။ ဝင်းဟုန်လေးရပ်၏ လက်အောက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေး ဌာနအသီးသီးတို့ရှိကြသည်။ မိဖုရားရာထူးတို့သည်လည်း အုပ်ချုပ်ရေး တွင်အရေးပါကြောင်းတွေ့ရသည်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာထူးများတွင် ဇနီးတော်လက်ယာပျံချီ ရာထူးသည် အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပြီး ၎င်း၏လက်အောက်တွင် ရာထူးအဆင့်ဆင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင်ပုဏ္ဏားတို့၏ ရာထူးများ၊ သာသနာရေးရာထူးများ၊ ကုန်သွယ်ရေးရာထူးများနှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာ ရာထူးများကိုလည်း တွေ့ရ ပါသည်။

ဒုတိယမြောက်ဦးခေတ် ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက်ကာလသည် နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး အထွဋ်အထိပ် ရောက်ခဲ့သောခေတ်ဖြစ်ရာ မြောက်ဦးနေပြည်တော်၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအောက်တွင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးသော၊ လုံခြုံသော၊ ကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍများ၊ ဌာနများစုံလင်သော ရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတို့ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

မြောက်ဦးခေတ် ရခိုင်မင်းနိုင်ငံသည် မဏ္ဍလဟုခေါ်သော အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ဗဟိုတစ်ခုရှိသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘုရင်၏ ဗဟိုအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးရှိပြီး နယ်ပယ်ကဏ္ဍအသီးသီးအတွက် ရာထူးအသီးသီးကို စနစ်တကျခန့်အပ်ထား၍ တာဝန် ပေးအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ဒုတိယမြောက်ဦးခေတ်ရခိုင်ဘုရင်တို့သည်မဂိုအင်ပါယာအထိ ဩဇာအာဏာဖြန့်ကျက်ထားသည် ဖြစ်၍ ထိုဒေသနှင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် ရာထူးဌာနန္တရအမျိုးအစားတို့ကိုပါ ခန့်အပ်ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ပယ်အသီးသီးမှ ရာထူးတို့ကို တွေ့ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ရာထူးဌာနန္တရဆိုင်ရာဝေါဟာရတို့သည် ရခိုင်ဘုရင်များ လက်ထက် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိကအရေးပါသော ရာထူးဌာနန္တရများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤရာထူး ဌာနန္တရများလက်အောက်တွင် လက်အောက်ငယ်သားများ၏ ရာထူးအဆင့်ဆင့် များစွာရှိနေသေးသည်။

ဤစာတမ်းတွင် လေ့လာတင်ပြထားသော ရခိုင်ဘုရင်များလက်ထက် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား အောက်တွင်ရှိသည့် ရာထူးဌာနန္တရတို့မှာ ပြီးပြည့်စုံပြီဟုမဆိုနိုင်သေးပါ။ ထပ်မံဖြည့်စွက်ရမည့် ရာထူး ဌာနန္တရများလည်း ရှိနိုင်ပါသေးသည်။ နောက်နောင်တွေ့ရှိပါက ဤစာတမ်းတွင် ဆက်လက်ဖြည့်စွက် ဖော်ပြရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤရာထူးဌာနန္တရ ဝေါဟာရတို့ကိုမြန်မာစာ(ဘာသာစကား) ရှုထောင့်မှလည်း ဆက်လက်သုတေသနပြုနိုင်သည်ဟု တွေးမြင်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

- ကျိန်းကျိန်းသား ။ ရှေးဟောင်းရခိုင်ပြည်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ရခိုင်မဂ္ဂဇင်း ၊ အမှတ်(၃) ။ ၁၉၉၆ ။
- ခင်သန်း၊ မ။ (၂၀၁၉)။ မြောက်ဦးခေတ်အုပ်ချုပ်ရေး (အေဒီ ၁၄၃၀-၁၆၃၈)။ ရန်ကုန်၊ ရခိုင်သားကြီး စာပေ။
- စက္ကိန္ဒ၊ အသျှင်။ ရခိုင်ဇာတိဝိသမော်ကွန်းစာ၊ ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း။ ရန်ကုန်၊ ရခိုင်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆပ်ကော်မတီ၊ (၁၉၇၃-၇၄)။ အမှတ်-၁၃။
- စက္ကိန္ဒ၊ အသျှင်။ မင်းဘားဘုရင်မင်းမြတ်အမိန့်တော်ပြန်တမ်း (၁၃)ရပ်။ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုများ-၁။ ရန်ကုန်၊ ရခိုင်သားကြီးစာပေ၊ ၂၀၁၇။
- စန္ဒမာလာလင်္ကာရ၊ ရှင်၊ ရမ်းဗြဲတောင်ကျောင်းဆရာတော်။ (၂၀၁၄)။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၊ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။
- တက်ထွန်းနီ။ မြောက်ဦးခေတ်ညီလာခံသဘင်၊ မြောက်ဦးမဂ္ဂဇင်း။ ရန်ကုန်၊ မြောက်ဦးမြို့နယ် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့၊ ၁၉၉၆။
- တင်လှ၊ ဦး(တည်းဖြတ်သူ)။ (၁၉၇၀)။ မြန်မာမင်းများအုပ်ချုပ်စံစာတမ်းနှင့် ဘိုးတော်ဘုရားကြီး၏ ရာဇသတ်ခေါ် အမိန့်တော်ကျမ်းကြီး (ဒုတိယပိုင်း)။ ရန်ကုန်၊ ဗဟိုပုံနှိပ်တိုက်။
- ထွန်းရွှေခိုင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)။ (၂၀၁၃)။ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်ကြီး၊ ရန်ကုန်၊ နဝရူပစာပေ။
- မင်းရာဇာကြီးစာတမ်း၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်၊ ပေ၊ တိုက်ပိုင်အမှတ်-၃၆၇၇၃၉။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ မြန်မာအဘိဓာန် ။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာနညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်က ထုတ်ဝေသည်။
- မောင်မောင်တင်၊ ဦး။ (၁၉၇၅)။ ရွှေနန်းသုံးဝေါဟာရအဘိဓာန်၊ ရန်ကုန်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်။
- ရခိုင်ရာဇဝင်ကြီး (ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်များဗဟိုစာကြည့်တိုက်၊ တိုက်ပိုင်အမှတ်-၉၈၃၇) (ပေမူ)။
- ရီရီ၊ ဒေါက်တာ။ (၁၉၇၄)။ သုတေသနအဘိဓာန်မှတ်စု၊ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း။
- သာထွန်းအောင်၊ ဦး။ (၁၉၂၆)။ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ မြို့ဟောင်းမြို့၊ ရခိုင်ပြည်သတင်းစာ ပုံနှိပ်တိုက်။
- သိန်းလှိုင်၊ ဦး။ (၂၀၁၁)။ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာသမိုင်းသုတေသနအဘိဓာန် (တ-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ နေရီရီစာပေ။
- ဟုတ်စိန်၊ ဦး။ (၁၉၅၄)။ ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၊ ရန်ကုန်၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ စာပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာရေးကိရိယာဌာန။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၈)။ သုတေသနဟူသည်၊ ရန်ကုန်၊ ဧရာဝတီစာပေတိုက်။
- အောင်လှသိန်း။ (၂၀၁၉)။ ရခိုင်သမိုင်းအဘိဓာန်အကျဉ်း၊ ရန်ကုန်၊ ကောင်းစံပုံနှိပ်တိုက်။
- ဦးသာထွန်း၊ ဦး ။ ကျော်ထွန်းအောင် ၊ ဦး ။ (၂၀၁၇) ။ ရခိုင်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် ။ ရန်ကုန်၊ ဦးသန်းထွန်း ပုံနှိပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

ZAW LYNN AUNG. (2015). *A STUDY OF MIN RAZAGRI SATAM*, Ph.D. DISSERTATION, Department of History University of Yangon.

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများနှင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့

အေးမွန်ဆွေ*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို သုတေသနပြု ဖော်ထုတ်ထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ သုတေသနပြုရာတွင် (၂၀၀၃) ခုနှစ် အမျိုးသားစာပေဆုရသော ခင်ခင်ထူး၏ ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင် ရွှေဝတ္ထုများကို အလေ့လာအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ကာ တင်ပြထားပါသည်။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မ လူ့လောက ပတ်ဝန်းကျင်တွင်တွေ့ရသော လူ့သဘာဝအဖွဲ့များနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိမရှိ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - ဝတ္ထုတို၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ လူ့သဘာဝ၊ လောကသဘာဝ။

၁။ နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် "ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများနှင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့"ကို ဆန်းစစ်လေ့လာ တင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ စာရေးသူသည် အညာကျေးလက်ဒေသ နောက်ခံဝတ္ထုများဖြင့် သရုပ်မှန် ဝတ္ထုစာပေ လက်ရာများကို ဖန်တီးရေးသားခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင် ရွှေဝတ္ထုတိုများသည် (၁၉၉၅) ခုနှစ်မှ (၂၀၀၁) ခုနှစ်အထိ ရွှေအမြုတေမဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသားခဲ့သော ခင်ခင်ထူး၏ ခံစားမှု ဝတ္ထုတိုများဖြစ်သည်။ ထိုကျေးလက်ဒေသ နောက်ခံပြု၍ ရေးသားထားသော ဝတ္ထုတိုများ၏ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကိုသာ လေ့လာမှုပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၁။ သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်

စာရေးဆရာတို့သည် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံခံစားမှုမှတစ်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စေတနာကို အခြေပြု၍ ဝတ္ထုများကို ရေးသားလေ့ရှိပါသည်။ စာရေးဆရာတို့၏ ဘဝအသိရင့်သန်သည်နှင့်အမျှ ဖတ်ရှုသူတို့အတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ဘဝအသိကိုလည်း ရရှိစေပါသည်။ ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင် ရွှေဝတ္ထုတိုများကို ဖတ်ရှုလေ့လာမိရာမှ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိလူတို့၏ သဘောသဘာဝများကို ဂရုပြုမိသောကြောင့် ဤစာတမ်းကို လေ့လာတင်ပြ ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၂။ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာ

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို လေ့လာရာတွင်

၁။ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ဟူသည် အဘယ်နည်း။

၂။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မလောကမှ လူ့စရိုက် လူ့သဘာဝများနှင့် တူညီမှု ရှိပါသလား။

---

*မြန်မာစာပေ၊ ပြည်တက္ကသိုလ်

၃။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများရှိ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို သဘာဝကျအောင် ဖွဲ့ရာတွင် မည်သည့်နည်းကို အများဆုံး အသုံးပြု၍ ရေးသားထားသနည်း။

ဟူသော မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

မေးခွန်းနံပါတ် ၁ သည် အဖြေရှာရ လွယ်ကူသော်လည်း ကျန်မေးခွန်းများသည် ပြဿနာများ ဖြစ်လာပါသည်။ ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများကို ဖတ်ရှုလေ့လာရမည် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေပညာရှင်များ၏ အဆိုအမိန့်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာပြီး အဖြေရှာဆောင်ရွက် ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၃။ သုတေသနနယ်ပယ်ကန့်သတ်ချက်

သုတေသနနယ်ပယ်ကန့်သတ်ရာတွင် ခင်ခင်ထူးရေးသားထားသော ဝတ္ထုတို(၁၅) ပုဒ်မှ (၁)ခရီးဖော်၊ (၂) ပုံဆိုးမ၊ (၃) ပိုးဖလံဟူသော လူ့စရိုက်လူ့သဘာဝကို ထင်ဟပ်စေသော ဝတ္ထု(၃)ပုဒ်ကို သာ အလေ့လာခံအဖြစ် ကောက်နုတ် ရွေးချယ်၍ လေ့လာမှုပြုထားပါသည်။

၁။ ၄။ သုတေသနနောက်ခံအချက်အလက်များ

သုတေသနနောက်ခံအချက်အလက်များတွင် ခင်ခင်ထူး၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၄။ ၁။ ခင်ခင်ထူး၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိ

ခင်ခင်ထူးသည် (၁၉၆၅) ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၇) ရက်နေ့တွင် မြင်းခြံမြို့၌ အဖဦးညို၊ အမိ ဒေါ်မြတင်တို့မှ မွေးဖွားခဲ့သည်။ မွေးချင်းခြောက်ယောက်ရှိသည့်အနက် တတိယမြောက်ဖြစ်၍ အမည်ရင်းမှာ မထူးထူး ဖြစ်သည်။

ငယ်စဉ်က မြင်းခြံမြို့ အစိုးရအလယ်တန်းကျောင်း၊ မန္တလေးမြို့ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းတို့၌ ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။ (၁၉၈၅) ခုနှစ်တွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ဓာတုဗေဒအဓိကဖြင့် သိပ္ပံဘွဲ့ ရရှိခဲ့သည်။

မန္တလေး-မတ္တရာ၊ ပေါက်တောကျေးရွာ၊ မူလတန်းကျောင်းတွင် ကျောင်းဆရာမတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရင်း ဝတ္ထုများကိုစတင်ရေးသားခဲ့သည်။ (၁၉၉၃) ခုနှစ်၊ ဧပြီလထုတ် ရွှေဝတ်မှုန် မဂ္ဂဇင်းတွင် ပါရှိသော "ပန်းပန်ပါရစေ" ဝတ္ထုတိုဖြင့် စာပေနယ်သို့ စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။

ခင်ခင်ထူးသည် (၁၉၉၄) ခုနှစ် မိုးမိုး(အင်းလျား) အမှတ်တရ ဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲတွင် "ဘယ် ကွက်လပ်" ဝတ္ထုတိုဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့မီးရထား ဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲတွင် "ရေခပ်မိန့်သာသွေး မိုးချုပ် ချည့်လေး" ဝတ္ထုတိုဖြင့် လည်းကောင်း ဆုရရှိခဲ့သည်။ (၂၀၀၃) ခုနှစ် အမျိုးသား စာပေဝတ္ထုတိုဆုကို "ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင်" ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်စာအုပ်ဖြင့် ရရှိခဲ့သည်။ (၂၀၀၈) ခုနှစ်တွင် ထွန်း ဖောင်ဒေးရှင်း စာပေဆု၊ သမိုင်းဘာသာရပ်အနေဖြင့် "အညာသူ အညာသား ကျွန်မဆွေမျိုးများ" စာအုပ်ဖြင့်ရရှိခဲ့သည်။

ခင်ခင်ထူးရေးသားခဲ့သော ဝတ္ထုရှည်များမှာ ခမည်းကြိုး၊ ဝတ်လဲတော်ရွှေပုဆိုး တန်းထိုးလို့ ကြိုမယ်၊ ပန်းကြာဝတ်မှုန်၊ မအိမ်ကံ၊ ဆူးပန်းခွေသွယ်ဘယက်နှင့် ပေရွက်လိပ်နားတောင်းဆင်၊ တောမင်းသမီးတို့ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂဇင်းဝတ္ထုရှည်များမှာ ကြာဆစ်ရိုး၊ စံပယ်တင်မဲ့၊ ပိုးရည်တောင်စာ တို့ဖြစ်သည်။ ဝတ္ထုလတ်များမှာ သုံးလွန်းတင်၊ သုံးပန်လှတို့ဖြစ်သည်။ ဝတ္ထုတိုများမှာ သနပ်ခါးပွင့်၊ ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင်၊ ဆံရစ်ဝိုင်း၊ ဈေးခြင်းတောင်း၊ ပါးကွက်ကျား၊ လှည်းယဉ်ကြော၊ ရက်ကန်းလွန်း၊ သျှောင်ပေစူးတို့ဖြစ်သည်။ ဆောင်းပါးများမှာ အညာသူ အညာသား ကျွန်မဆွေမျိုးများပဲသင်းကောက်၊ ကျေးတစ်ရာ ရသစာစုများ ဖြစ်သည်။

ယခုအခါ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ စာရေးဆရာနေဝင်းမြင့်၊ သမီးဖွေးဖွေးနေဝင်းမြင့်တို့နှင့်အတူ မန္တလေးမြို့ စ-၁ ရပ်ကွက်၊ အိမ်အမှတ် (၈၄)၊ ၆၇-၆၈ လမ်းကြား၊ ချမ်းမြသာစည်မြို့နယ်တွင် နေထိုင်လျက်ရှိပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

"ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများနှင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့" ဟူသော စာတမ်းခေါင်းစဉ်အရ သီအိုရီပိုင်း ဆိုင်ရာ စာပေလေ့လာ ဆန်းစစ်ချက်ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၂။ ၁။ သီအိုရီပိုင်းဆိုင်ရာ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

သီအိုရီပိုင်းဆိုင်ရာ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်တွင် ဝတ္ထုတို၊ လူ့သဘာဝအဖွဲ့တို့ကို လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။

၂။ ၁။ ၁။ ဝတ္ထုတိုဟူသည်

ဝတ္ထုစာပေသည် စာဖတ်သူ၏ စိတ်နှလုံးကို ဆွဲဆောင်ဖမ်းယူနိုင်စွမ်းရှိသော စာပေတစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။ ဝတ္ထုတိုနှင့်ပတ်သက်၍ ပညာရှင်အသီးသီးက အဓိပ္ပာယ်များ ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြပါသည်။ သူရိယ ကန္တိက

"ဝတ္ထုတိုဆိုသည်မှာ တစ်ထိုင်တည်းနှင့် အစအဆုံးလွယ်ကူစွာ ဖတ်ရှုနိုင်သော အရေးအသားမျိုး ဖြစ်သည်။" (သူရိယကန္တိ ၂၀၁၆၊ ၁၆၇)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မင်းယုဝေက အက်ဂါအယ်လင်ပိုး၏အဆိုဖြင့်

"ဝတ္ထုတိုဆိုသည်မှာ အာရုံကျက်စားမှုတစ်ခုတည်းထီးထီးသာရှိရမည်။ တစ်ထိုင်တည်း ဖတ်နိုင်လောက်အောင်တိုရမည်။" (မင်းယုဝေ၊ ၁၉၇၉၊ ၁၆၆)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မမိုးမြေက

"ဝတ္ထုတို၏သဘောမှာ စာရေးသူ၏ဆိုလိုချက်တစ်ရပ်ဆီသို့ ရောက်အောင် ဇာတ်ဆောင် အနည်းဆုံး၊ ဇာတ်လမ်းဖြစ်ရပ်အနည်းဆုံးကို သုံး၍ ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ် တင်ပြရသော ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ ဖြစ်ပါသည်။" (မိုးမြေ၊ ၂၀၁၇၊ ၃၄)

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဝတ္ထုတိုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဂျက်ရစ်ချတ်ဆန် (Jack Richardson) ကမူ

"ဝတ္ထုတိုဟူသည် အဖြစ်အပျက်များက လူ၏တန်ဖိုးကို နက်နက် ရှိုင်းရှိုင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည့် စကားပြေဇာတ်လမ်းပင် ဖြစ်သည်" (Richardson. Jack, 2014, 156)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

စာပေပညာရှင်အသီးသီး၏ ဖွင့်ဆိုချက်များအရ ဝတ္ထုတိုသည် အဖြစ်အပျက်၊ အကြောင်းအရာ တစ်ခုကို တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းနှင့် အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းတွင် ဖတ်ရှုနိုင်သော ရသစာပေတစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

၂၊ ၁၊ ၂။ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ဟူသည်

ဝတ္ထုတိုတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏စရိုက်ကိုဖော်ပြရာ၌ လူ့သဘာဝလူ့သဘာဝများကို ပေါ်လွင် အောင် သရုပ်ဖော်လေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့သရုပ်ဖော်ရာတွင် မိမိပတ်ဝန်းကျင်ကို ဂရုပြုမိအောင် ဒိဋ္ဌဓမ္မ လူ့လောကနှင့်ထင်ဟပ်၍ လူတို့၏အဖြစ်အပျက်နှင့် လိုက်လျောညီညွတ်အောင် ဖော်ဆောင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

လူ့သဘာဝအဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ထင်က

"လူ့သဘာဝကို သရုပ်ဖော်သည်ဆိုသည်မှာ လူတို့၏အဆင်းသဏ္ဌာန်နှင့်တကွ လူတို့ ကြံစည်တွေးတော ပြောဆိုကြသောဓလေ့ကို ပကတိနှင့်တူအောင် ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားထား ခြင်းဖြစ်သည်။" (ထင်၊ ၁၉၈၁၊ ၂၀၄)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရသစာပေအဖွဲ့နှင့် နိဒါန်းတွင် ဆရာဇော်ဂျီက

"ဒိဋ္ဌဓလေ့ကပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အဖြစ်အပျက်နှင့် လူ့ကိစ္စအမူအရာတို့ကို ပေါင်းစပ် သိမ်းကျုံး၍ ဖွဲ့ဆိုသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။" (ဇော်ဂျီ၊ ၁၉၇၆၊ ၂၀၆)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မင်းယုဝေက

"လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို လူ့သဘာဝလူ့စရိုက်အဖွဲ့ဟူ၍ တွေ့ရှိရပြီး၊ ယင်းအဖွဲ့သည် ဝတ္ထုရှည်တွင်ဖြစ်စေ၊ ဝတ္ထုတိုတွင်ဖြစ်စေ အရေး ကြီးဆုံးဖြစ်သည်။" (မင်းယုဝေ၊ ၁၉၇၉၊ ၁၇၄)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဦးပုည၏ ဝတ္ထုလေးပုဒ်အမှာစာတွင်

"ယုတ္တိတန်အောင် ဖွဲ့နိုင်မှလည်း လူ့သဘာဝအဖွဲ့သည် ပြောင်မြောက်နိုင်လေသည်" (ဝန်၊ ၁၉၆၅၊ အမှာစာ)

ဖော်ပြထားပါသည်။

ဂျေအေကဒ်ဒွန် (J.A.Cuddon) က လူ့သဘာဝနှင့် ပတ်သက်၍
 "စာပေတွင် သဘာဝဝါဒသည် လက်တွေ့ဆန်မှုမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်"

(Cuddon. J.A, 1999, 537)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ပညာရှင်တို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်များအရ ဝတ္ထုများတွင် ဒိဋ္ဌလောကရှိ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်၌ ဖြစ်ပျက် တတ်သောသဘောတို့ကို အရှိအတိုင်း တွေ့မြင်ရေးသားထားခြင်းသည် လူ့သဘာဝအဖွဲ့များပင် ဖြစ်သည် ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများနှင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို လေ့လာရာတွင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာနှင့် သုတေသန ဆိုင်ရာနည်းနာများနှင့် လေ့လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာအနေဖြင့် လေ့လာရာတွင် စာပေလေ့လာမှု နယ်ပယ်ဖြစ်၍ ဝတ္ထုဖန်တီးရေးဖွဲ့မှုဆိုင်ရာ နယ်ပယ်ကို အလေးပေး သုတေသနပြုမည်ဖြစ်သည်။ သုတေသနဆိုင်ရာနည်းနာအနေဖြင့် လေ့လာရာတွင် ပေါ်ထွက်လာသော သုတေသနပြုဿနာကို အဖြေရှာရာတွင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အဆိုအမိန့်များအပေါ် အခြေခံလျက် သရုပ်ဖော်ဆန်းစစ်နည်းနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ဆန်းစစ်နည်းတို့ကို အသုံးပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဝတ္ထုတို၊ လူ့သဘာဝအဖွဲ့တို့နှင့် ပတ်သက်သော ပညာရှင်တို့၏ အဆိုအမိန့်များကို ကိုးကားကာ အလေ့လာခံ ဝတ္ထုမှရရှိသော အချက်အလက်များကို ကုန်ကြမ်းအဖြစ် ကောက်ယူပြီး ချိန်ထိုးလေ့လာ သုတေသနပြု မည်ဖြစ်ပါသည်။

၄။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်၍ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို တင်ပြ သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၁။ ခင်ခင်ထူး၏ဝတ္ထုတိုများမှ ဝတ္ထုတို(၃)ပုဒ်၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းနှင့် ဦးတည်ချက်

ခင်ခင်ထူး၏ဝတ္ထုတိုများမှ ဝတ္ထုတို (၃)ပုဒ်ကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် "ခရီးဖော်၊ ပုံဆိုးမ၊ ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတိုများမှ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းနှင့် ဦးတည်ချက်တို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ခရီးဖော်၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း

ဦးဘကျောက်နှင့် မအိမ်မြိုင်တို့တွင် သားသမီးနှစ်ယောက်ရှိသည်။ သားသမီးနှစ်ဦးစလုံး အိမ်ထောင်ကျသွားသည့်အတွက် လယ်ကွက်တစ်ကွက်စီ အမွေပေးထားသည်။ သီးနှံအထွက်နည်းသဖြင့် လယ်ကွက်များကိုရောင်းချကာ မောင်နှမနှစ်ဦး မြို့တက်သွားကြသည်။ မြို့တွင်အဆင်မပြေတိုင်း မိဘထံ လက်ဖြန့်တောင်းခဲ့ကြသည်။ မအိမ်မြိုင်သည် သားနှင့်သမီးတို့ကိုခွဲနေရ၍ တွေ့မြင်ချင်နေသည်။

တဖြည်းဖြည်းနှင့် ကျန်းမာရေးချို့ယွင်းလာပြီး ရောဂါအခြေအနေဆိုးဝါးလာသည်။ မအိမ်မြိုင်၏ ခံစားနေရသောဝေဒနာကို မကြည့်ရက်သဖြင့် ဦးဘကျောက်သည် တဲ၏အပြင်သို့ ထွက်ထိုင်နေမိသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် မအိမ်မြိုင် ဆုံးပါးသွားခဲ့သည်။

ရွာနာရေးအသင်းက အကူငွေထည့်ဝင်ခြင်း၊ သားနှင့်သမီးတို့က အော်ဟစ်ငိုနေခြင်း၊ မိခင်အတွက် ကုသိုလ်ငွေထည့်ခြင်းတို့နှင့် ကြုံတွေ့ရသော ဦးဘကျောက်သည် ဒေါသထွက်လာသည်။ မအိမ်မြိုင်၏ရောဂါ ကုမပေးလိုက်ရ၍ ဝမ်းနည်းမိသည်။

ဦးဘကျောက်သည် အရက်သောက်ကာ မူးနေသဖြင့် သားသမီးနှစ်ဦးက ပြုစုဂရုစိုက်ကြသည်။ စီးပွားရေး အဆင်မပြေ၍ မိဘအိမ်သို့ ရောက်မလာနိုင်သော သားနှင့်သမီးအပေါ် စိတ်ပြေစပြုလာသည်။ ရက်လည်ပြီး နောက်တစ်ရက်တွင် သားသမီးနှစ်ဦးက အဆင်ပြေလျှင် ဖခင်ကိုလာခေါ်မည့်အကြောင်း ပြောကာပြန်သွားကြသည်။ အိမ်တွင်တစ်ဦးတည်းကျန်ရစ်ခဲ့သော ဦးဘကျောက်သည် မအိမ်မြိုင်အား သတိရနေသဖြင့် စိတ်တည်ငြိမ်အောင် ကြိုးစားနေမိသည်။

ဦးတည်ချက်

"ခရီးဖော်" ဝတ္ထုတို၏ ဦးတည်ချက်သည် ဘဝလက်တွဲဖော်၏ စိတ်ဒုက္ခရောက်အောင် ပြုလုပ်တတ်ကြသော သားသမီးတို့ကို ကရုဏာဒေါသ ဖြစ်မိသော်လည်း မပျက်ပြယ်တတ်သည့် မိဘတို့၏ မေတ္တာတရားနှင့် ဘဝအဖော်ကွယ်လွန်သွားပါက အထီးကျန်ဖြစ်တတ်သော ပုထုဇဉ်တို့၏ သဘာဝကို တင်ပြလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံဆိုးမ၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း

ခွေးမလေးတစ်ကောင်အား ဇာတ်ဆောင်အဖြစ်ထားကာ ဝမ်းရေးအတွက် ရှာဖွေစားသောက်ရသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ခွေးမလေးသည် မိသားစုနှင့် ကွဲကွာလာပြီး အဆာလွန်နေသည့်အတွက် တိုက်ကြီးတစ်တိုက်၏ နောက်ဖေးသို့ ပြေးဝင်သွားခဲ့သည်။ ခွေးကြီးတစ်ကောင်၏ ဟိန်းဟောက်မှုကြောင့် ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ စားသောက်ဆိုင်နောက်ဖေးရှိ စားကြွင်းစားကျန်များကိုတွေ့၍ စားရန် ဟန်ပြင်နေစဉ် တုတ်နှင့်အရိုက်ခံရသည်။ အိမ်တစ်အိမ်အတွင်းရှိ အိုးထဲရှိဟင်းကို နှုတ်သီးနှင့်ထိုးကာ စားနေစဉ် တုတ်၊ အုတ်ခဲကျိုးတို့ဖြင့် ထုရိုက်ကြ၍ ဒဏ်ရာရခဲ့သည်။ လမ်းတွင်ခွေးတစ်အုပ်နှင့် တွေ့၍ သေလုမျောပါးပြေးခဲ့ရပြန်သည်။ တာရီးအောက်ရှိ တဲကလေးတစ်လုံး၏ ခုတင်အောက်သို့ဝင်အိပ်ရသည်။ နီးလာသောအခါ ဆင်းရဲသားမိသားစု၏ ကျွေးမွေးမှုကြောင့် အစာကိုဝလင်အောင် စားခွင့်ရခဲ့သည်။ ပုံဆိုးမဟူသော အမည်ရရှိခဲ့သည်။ ပြောင်းရွှေ့သွားသည့် မိသားစု၏နောက်သို့ လိုက်ခွင့်မရဘဲ နေရစ်ခဲ့ရသည်။

ဦးတည်ချက်

"ပုံဆိုးမ" ဝတ္ထုတို၏ ဦးတည်ချက်သည် ခွေးမလေးတစ်ကောင် အစာရှာနေစဉ် ဆင်းရဲဒုက္ခများနှင့်တွေ့ကြုံရပုံ၊ အိမ်ခြေအတည်တကျမရှိသော ဆင်းရဲသားမိသားစုနှင့်အတူ နေထိုင်ခွင့်ရရှိပုံ၊ ပြောင်းရွှေ့

သွားသော မိသားစု၏နောက်သို့ လိုက်ပါခွင့်မရဘဲ နေရစ်ခဲ့ရပုံတို့ကိုဖော်ပြရင်း လောကရှိ လူအမျိုးမျိုး တို့၏ မတူညီသော သဘောသဘာဝများကို တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ပိုးဖလံ၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်း

ဦးစံကွန်သည် အသက် (၆၈)နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော်လည်း အားကိုးစရာသားသမီး (၅)ဦးရှိသည်။ ဥစ္စာပစ္စည်းလည်းရှိသည်။ ဦးစံကွန်၏တိုက်ရှေ့တွင် သားသမီးများသည့် ကိုလှသောင်းတို့ မိသားစုအား အကြော်ရောင်းရန် ခွင့်ပြုထားသည်။ ဦးစံကွန်သည် မနက်လမ်းလျှောက်ပြီးသည်နှင့် ကိုလှသောင်း၏ သမီးကြီး ခင်အေးချစ် လာပို့သောအကြော်နှင့် ကော်ဖီသောက်သည်။ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ခင်အေးချစ်တို့မိသားစုနှင့် ရင်းနှီးခင်မင်လာသည်။

ကိုလှသောင်းနှင့် မဒေါတို့က ဆင်းရဲသားဘဝမှ လွတ်မြောက်လို၍ ဦးစံကွန်နှင့် ခင်အေးချစ်တို့ကို နီးစပ် စေချင်သည်။ ဦးစံကွန်သည် သနားစိတ်၊ ချစ်ခင်စိတ်တို့ဖြစ်ကာ ခင်အေးချစ်နှင့်လက်ထပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဦးစံကွန်၏ သားသမီးများက လက်မခံကြချေ။ ဖခင်အားတားမြစ်၍မရသဖြင့် ဘဏ်ထဲမှ ငွေ ၁၀ သိန်း ထုတ်စေ သည်။ စိတ်ကုန်သည့်အချိန် အိမ်သို့ပြန်လာရန် ငိုယိုပြောကြသည်။

ဦးစံကွန်သည် မန္တလေးမြို့ ကမ်းနားရပ်ကွက်တွင် အိမ်တစ်လုံးဝယ်သည်။ ဂျွန်ရည်ဆိုင် ထောင်ပေးသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဦးစံကွန်သည် ခင်အေးချစ်၏ ဦးလေးဖြစ်သည်ဟုသာ အသိပေးထား သည်။ ခင်အေးချစ်၏အလှကြောင့် ဂျွန်ရည်ဆိုင် ရောင်းအားကောင်းလာသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကောင်တာအံဆွဲအတွင်းက ခင်အေးချစ်၏ ရည်းစားစာကို တွေ့ရသဖြင့် ဦးစံကွန် ဒေါသထွက်သွားသည်။ နှစ်ဦးသား စကားများကြသည်။ ဦးစံကွန်နှင့် ခင်အေးချစ်တို့ လင်မယားဖြစ်သည်ကို ပတ်ဝန်းကျင်က သိသွားကြသည်။

ရန်ဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် မိသားစုအားလုံးက ဦးစံကွန်အပေါ် ရိုသေလေးစားမှုမရှိတော့ပေ။ ကိုယ်တိုင် ထမင်းခူးစားရသည်။ ဆိုင်ပိတ်သည့်တစ်နေ့တွင် ခင်အေးချစ်က နောက်အိမ်ထောင်ပြုမည်ဟု ပြောကာ အိမ်ပေါ်မှဆင်းသွားသည်။ ဦးစံကွန်သည် စိတ်ဆင်းရဲ၍ မစားနိုင်၊ မအိပ်နိုင်ဖြစ်ကာ ကျန်းမာရေးထိခိုက်လာသည်။ ဦးစံကွန်၏ သားသမီးတို့ရောက်လာပြီး ဆေးကုပေးသည်။ ဦးစံကွန်က ခင်အေးချစ်၏ လက်ဝတ်လက်စားများကို ပြန်ပေးကာ သားသမီးများနှင့်အတူ အိမ်သို့ပြန်လိုက်လာခဲ့ သည်။ ဦးစံကွန်သည် လမ်းလျှောက်ထွက်ချင်သော်လည်း သားသမီးတို့က စိတ်မချဖြစ်နေကြောင်းဖြင့် အဆုံးသတ်ထားသည်။

ဦးတည်ချက်

"ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတို၏ ဦးတည်ချက်သည် လူ့ဘဝတွင်အေးချမ်းစွာ နေရပါလျက် အပူရှာချင်သည့် သဘော၊ တဒင်္ဂစိတ်အေးချမ်းမှုရရှိသော်လည်း ရေရှည်တွင် ဆင်းရဲဒုက္ခများနှင့်သာ တွေ့ကြုံရသည့် သဘောသဘာဝတို့ကို ထွန်းပြလိုခြင်းဖြစ်သည်။

၄၊ ၂။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့

အလေ့လာခံအဖြစ် ရွေးချယ်ထားသော ခင်ခင်ထူး၏ဝတ္ထုတိုများမှ ဝတ္ထုတို(၃)ပုဒ်၏ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၂။ ၁။ ဇာတ်ဆောင်၏ ကိုယ်တိုင်ပြောဟန်ဖြင့် ပေါ်လွင်စေသော လူ့သဘာဝအဖွဲ့

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများတွင် လူတို့၏ကံသုံးပါးအမူအရာကို ပေါ်လွင်စေသည့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့များသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ခံစားမှုနှင့်အတွေးကို သိရှိစေပါသည်။

"ခရီးဖော်" ဝတ္ထုတွင် မအိမ်မြိုင်ကွယ်လွန်သွားသည့်အတွက် နာရေးထောက်ပံ့ငွေသည် ဦးဘကျောက်၏ လက်ထဲသို့ရောက်ရှိလာသည်။ လက်ထဲကငွေစက္ကူများကို ဆုပ်ကိုင်ရင်း မအိမ်မြိုင်ရှိရာသို့စောင်းငဲ့ကြည့်ရင်း ရောဂါကိုဆေးကုမပေးနိုင်သည့်အတွက် စိတ်မကောင်းဖြစ်မိသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ မသောက်ဘဲနေခဲ့သည့်အရက်ကို ကိုငွေသီး၏ အရက်ဆိုင်တွင်သောက်ရင်း မူးလျက်ရှိသည်ကို

"ဟေ့ ဖိုးထောင်၊ မင်းတို့က ငါအရက်ဖိုးမတတ်နိုင်ဘူး ထင်လို့လား၊ မနေ့တုန်းက ငမဲ့ဘကျောက် မဟုတ်တော့ဘူးကွ"

"မတွဲနဲ့၊ ငါ့ကို ဘယ်သူမှမကိုင်နဲ့၊ ငါပြန်နိုင်တယ်၊ သွားကြ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၃၆)

ဟူ၍ ဇာတ်ဆောင်ကိုယ်တိုင်ပြောစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ဘဝတစ်သက်တာအတွက် ရွေးချယ်ထားသူ ဘက်ပဲ့သွားလျှင် ခံစားရသော ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော လူ့သဘာဝကို သရုပ်ဖော်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဘဝလက်တွဲဖော်ဇနီး မရှိတော့သည့်အတွက် ဝမ်းနည်းကြေကွဲမှု၊ စိတ်မကောင်းဖြစ်မှု၊ ယူကြုံးမရဖြစ်မှုများကို ပြေလျော့စေရန် အရက်သောက်ခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းတတ်ကြသော ယောက်ျားတို့၏ သဘာဝကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

အသုဘရက်လည်ပြီးနောက် သားသမီးနှစ်ဦး ပြန်သွားကြသောအခါတဲထဲတွင် ဦးဘကျောက်တစ်ဦးတည်း ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ဦးဘကျောက် ကြည့်သမျှ၊ မြင်သမျှ၊ တွေ့သမျှအရာအားလုံးသည် မအိမ်မြိုင်၏ ပုံရိပ်ယောင်များ ဖြစ်နေသည့်အတွက်

"ဪ... မအိမ်မြိုင်ရယ် မင်းအရင်သေသွားတာ ကံကောင်း လိုက်တာ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၄၁)

ဟူသော ဇာတ်ဆောင်၏ ကိုယ်တိုင်ပြောစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ လောကတွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူသည် ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုခွင့်၊ သီလဆောက်တည်ခွင့်၊ တရားဘာဝနာ အားထုတ်ခွင့်ဟူသော အခွင့်အရေးများ ရရှိနေသော်လည်း တဒင်္ဂအချိန်အတွင်း၌ မိမိ၏စိတ်နှလုံးကို တည်ငြိမ်မှုရှိအောင် ကြိုးစားနေကြရသည်။ သေဆုံးသွားသည့် အေးချမ်းမှုရရှိသည်ဟူသော အထင်ရောက်ကာ ပြောဆိုတတ်ကြသည့် လူ့သဘာဝကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

"ပုံဆိုးမ" ဝတ္ထုတွင် ခွေးမလေးသည် စားသောက်ဆိုင်၏ ခြင်းတောင်းထဲမှ စားကြွင်းစားကျန်များ၊ အိမ်တစ်အိမ်၏ မီးဖိုချောင်ရှိ အိုးထဲကဟင်းများကို ခိုးစားမိသည့်အတွက် အရိုက်အနှက်ခံရကာ ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်ကို

"ဆိုင်က အလုပ်သမားလေးက တုတ်နှင့်လိုက်ဆော်လို့ ဖဝါးနှင့်တင်ပါး တစ်သားတည်း ကျအောင် ပြေးခဲ့ရတယ်။"

"တုတ်၊ အုတ်ခဲကျိုးခဲတွေဟာ မိုးသီးမိုးပေါက်တွေလို ကျွန်မကိုယ်ပေါ်ကို ကျလာတယ်။ ဘယ်လိုမှရှောင်မလွတ်ဘူး။ ကျွန်မရဲ့နဖူးတည့်တည့်ကို အုတ်ခဲကျိုးဝင်မှန်တော့ သွေးတွေ ဖြာစီးကျလာတယ်"

"ကျွန်မကို တဂီးဂီး တဂဲဂဲမာန်ဖီပြီး ကျွန်မနောက်ကို ခွေးတွေအုံလိုက် လာတယ်"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၄၆-၄၇)

ဟူ၍ဖော်ပြထားသည်။ ဇာတ်ဆောင်ခွေးမလေးကို ပုံခိုင်း၍ တစ်ပါးသူမပေးသော ပစ္စည်းကိုခိုးယူမိပါက တန်ပြန် ခံစားရသော၊ အားနည်းသူကို အားကြီးသူတို့က ဝိုင်းဝန်းအနိုင်ကျင့်ကြသော၊ ညှာတာမှုကင်းမဲ့သော၊ ကိုယ်ချင်းစာတရား ခေါင်းပါးသောသဘာဝများကို တွေ့မြင်ရပါသည်။ မိမိအရေးကိစ္စကိုသာ ဦးစားပေးတတ်ကြသော လူ့သဘာဝကို ဖော်ထုတ်ပြသည်မှာ ပေါ်လွင်လှပါသည်။

"ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတွင်ကောင်တာအံဆွဲထဲမှ ခင်အေးချစ်၏ ရည်းစားစာကိုတွေ့ရပြီးနောက် ဦးစံကွန်နှင့် ခင်အေးချစ်တို့နှစ်ဦး အဆင်မပြေဖြစ်ခဲ့ရသည်။ လွှတ်ရည်ဆိုင်ပိတ်သည့် တစ်နေ့တွင် ခင်အေးချစ်က မိမိ နောက်အိမ်ထောင်ပြုမည့်အကြောင်းကို

"ဘကြီးကို ကျွန်မ တစ်ခုခွင့်တောင်းချင်လို့"

"ကျွန်မ ယောက်ျားယူတော့မလို့"

"အဲဒါ ဘကြီး ကျွန်မကိုခွင့်ပြုပါ။ ကျွန်မလေ ကျွန်မ ဘကြီးနဲ့ မပေါင်းချင်တော့ဘူး"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၈၅)

"ဘကြီး မကျေနပ်လို့ တိုင်ဟယ် တောဟယ် လုပ်လည်း အရှက်ကွဲကြတာပဲ အဖတ်တင်မယ်။ ကျွန်မကတော့ နောက်မဆုတ်တော့ဘူး။ အဖေတို့ကိုလည်း ပြောပြီးပြီ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၈၆)

ဟူ၍ဇာတ်ဆောင်ကိုယ်တိုင် ပြောစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုပြောစကားအရ မိသားစုကောင်းစားရေးအတွက် မိမိ၏ဘဝကိုအနစ်မွန်းခံကာ အသက်အရွယ်ကြီးသူနှင့် လက်ထပ်ခဲ့ရသော်လည်း ငယ်ရွယ်နုပျိုသော အရွယ်ဖြစ်၍ သက်တူရွယ်တူနှင့်သာ သွားလာနေထိုင်လိုသော မိန်းကလေးတို့၏ သဘာဝကို တွေ့မြင်ရသည်။ မိမိ၏စိတ်ခံစားချက်အတိုင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောဆိုတတ်သော၊ နှလုံးသားနှင့် ဦးနှောက် ယှဉ်ပြိုင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နှလုံးသားအရေးကိုသာ ဦးစားပေးတတ်သော ငယ်ရွယ်သူတို့၏ သဘာဝကို ပေါ်လွင်အောင် သရုပ်ဖော်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

၄၊ ၂၊ ၂။ ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်း ပြောဟန်ဖြင့် ပေါ်လွင်စေသော လူ့သဘာဝအဖွဲ့

ခင်ခင်ထူးသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အဖြစ်အပျက်များကို လူ့လောကသဘာဝများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်းပြောဟန်ဖြင့် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

"ခရီးဖော်" ဝတ္ထုတွင် မိခင်၏နာရေးသို့ ရောက်လာကြသော ဦးဘကျောက်၏ သား မောင်ပေါ်နှင့် သမီး မိသင်းတို့၏ စားဝတ်နေရေး အဆင်ပြေမှု မရှိသည်ကို

"မိသင်း . . . နင်တို့ သိပ်အဆင်မပြေဘူးဆို ငါကြားပါတယ်။ အခုနင့်ယောက်ျား ဘာလုပ်နေလဲ"

"ဒီလိုပါပဲ အစ်ကိုရယ်၊ သစ်စက်ထဲ အလုပ်ဆင်းလိုက်၊ ကုန်ထမ်းလိုက်နဲ့ ရရစားစားပါပဲ"

"ငါတို့လည်း သိပ်မချောင်လည်ပါဘူးဟာ၊ အခုငါ့သမီးအကြီးဆို ဘူတာထဲ ဈေးရောင်း လွှတ်ထားရတယ်" (ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၃၈)

ဟူ၍ ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်း ပြောစကားမှ သိခွင့်ရစေသည်။ အိမ်ထောင်ပြုရာတွင် စီးပွားရေး အဆင်မပြေကြသဖြင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ လုပ်ကိုင်ရှာဖွေ စားသောက်နေရသော မိဘနှစ်ပါးကို ပြန်လည်ကျွေးမွေး စောင့်ရှောက် နိုင်စွမ်းမရှိသော ပုထုဇဉ်လူသားတို့၏ သဘာဝအဖြစ် တွေ့မြင်ရပါသည်။

"ပုံဆိုးမ" ဝတ္ထုတွင် ခွေးမလေးသည်ဗိုက်ဆာနေသည့်အတွက် ခိုးယူစားမိ၍ အရိုက်ခံရသည်။ ဒဏ်ရာရ၍ ထွက်ပြေးလာရသည်။ ခွေးတစ်အုပ်၏ ဝိုင်းကိုက်ခြင်းကိုခံရသည်။ တဲလေးတစ်လုံး၏ ခုတင်အောက်တွင် ခိုးဝင်အိပ်မိရာမှ သခင်အသစ်ရလာခဲ့သည်ကို

"ဟာ . . . ခွေးလေးမှာ သွေးတွေနဲ့"

"သနားပါတယ်ကွာ၊ ဘယ်သူက ရိုက်လွှတ်လိုက်တယ် မသိဘူး"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၅၀)

"ခွေးလေးကိုကွာ ဘာလို့ ဒီလောက်ထုလွှတ်လိုက်ကြတာပါလိမ့်၊ လူမဆန်တဲ့ ဟာတွေ"

"အဖေ ဒီခွေးလေးကို ကျွန်တော်တို့ မွေးရအောင်နော်"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၅၁)

ဟူသော ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်း အပြန်အလှန်ပြောစကားများဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ကိုယ်တိုင်က ဆင်းရဲသော်လည်း တိရစ္ဆာန်အပေါ် ကြင်နာသနားတတ်သော၊ ဒုက္ခရောက်နေသည်ကို မကြည့်ရက်သော၊ ကုသိုလ်ပြုမှု၌ ဝါသနာထုံသော မြန်မာတို့၏ သဘောသဘာဝကို နှစ်သက်ဖွယ် တွေ့မြင်ရသည်။

"ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတွင် ကိုလှသောင်းနှင့် မဒေါတို့သည် ဆင်းရဲသားဘဝမှ လွတ်မြောက်လိုသော စိတ်ဆန္ဒဖြင့် သမီးကြီး ခင်အေးချစ်အား ဦးစံကွန်နှင့် နီးစပ်လာအောင် ပြောဆိုနေသည်ကို

"ဦးလေးစံကွန်ရယ် ကျွန်တော်တို့မလည်း ဆင်းရဲတာကတစ်ဖက်၊ ခင်အေးချစ်ကို

စိတ်ပူရတာက တစ်ဖက်နဲ့ စိတ်ရှုပ်ပါတယ်ဗျာ။"

"ကိုလှသောင်းရယ် . . . ကျုပ်တော့ တော့သမီးကို ခုလိုစိတ်ပူနေရမယ့်အစား အိမ်ထောင်သာ ချပေးလိုက်ချင်တော့တယ်။ ခုနေငွေကြေးလေး အတန်သင့် ရှိတဲ့သူနဲ့ ဆိုရင် ဘယ်မှဆိုးဖို့၊ ဘယ် နှစ်ခုလပ်ဖြစ်ဖြစ် ကျုပ်ပေးစားလိုက်မှာ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၇၇-၇၈)

ဟူသော ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ပြောစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ခင်အေးချစ်အပေါ် ဦးစံကွန့် စိတ်ဝင်စားလာအောင်၊ စိတ်လှုပ်ရှားလာအောင် ရေလာမြောင်းပေး ပြောဆိုပြုလုပ်ပေးတတ်သော လူ့သဘာဝကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဦးစံကွန့်အနေနှင့် ခင်အေးချစ်အား ဂရုစိုက်တွယ်တာလာသည်နှင့်အမျှ အနေနီးစပ်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

၄၊ ၂၊ ၃။ ဝတ္ထုရေးသူ၏ တိုက်ရိုက်ပြောဟန်ဖြင့် ပေါ်လွင်စေသော လူ့သဘာဝအဖွဲ့

ခင်ခင်ထူးသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏စရိုက်ကို ဒိဋ္ဌမဗ္ဗလူလောကရှိ လူ့သဘာဝနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဝတ္ထု ရေးသူကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်ပြောစကားဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

"ခရီးဖော်" ဝတ္ထုတွင် ဦးဘကျောက်၏ သားသမီးတို့သည် မိခင်ဆုံးပါးပြီးမှ ရောက်လာသည့် အတွက် အော်ဟစ်ငိုကြွေးနေကြသည်။ ထိုမြင်ကွင်းကိုတွေ့ရသော ဦးဘကျောက်၏ခံစားချက်နှင့် အတွေးတို့ကို ဝတ္ထု ရေးသူ၏ ပြောစကားဖြင့်

"သူတို့ရင်အစုံကို ကန်ထွက်သွားသော ငပေါ်နဲ့မိသင်း။ ခုတော့ မအိမ်မြိုင်အလောင်း ဘေးမှာငိုနေကြပြီ။ အော်ဟစ်ငိုနေသော မိသင်းအသံကို နားကြားပြင်းကတ်လာသည်။ ယောက်ျားတန်မဲ့ တွတ်တီးတွတ်တာ စကားဆိုနေသော ငပေါ်ဟန်ကိုရှုလာသည်။ လက်ထဲမှပြောင်းဖူးဖက်လိပ်ကြီးကို တဲတိုင်နှင့်ထိုးချေပစ်လိုက်သည်။ ရင်ထဲမှာ ဒေါသခိုးတို့ ဆူဝေလာသည်။"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၃၃)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ မိဘအမွေကို ကုန်ခန်းသွားအောင် ပြုလုပ်ခဲ့သော သားသမီးတို့အား စိတ်ဆိုးနေချိန်တွင် အပြစ်မြင်တတ်သော မိဘတို့၏သဘောကို ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသည်။ မိဘနှင့်သားသမီးတို့ အကြား ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော လူ့သဘာဝကို ပေါ်လွင်အောင် သရုပ်ဖော်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

မအိမ်မြိုင်သည် ရောဂါဝေဒနာဖိစီးမှုဒဏ်ကြောင့် မောပန်းနေသည်ကို မြင်တွေ့ရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာ ရသော ဦးဘကျောက်၏ အတွေးခံစားချက်ကို

"တစ်ရွာတည်းနေ တစ်ရေတည်းသောက်လာခဲ့သော ငယ်ပေါင်းကြီးဖော် မအိမ်မြိုင်၊ လင်ယောက်ျားနှင့်အတူ ပဲရိတ်၊ ကိုင်းထွန် ရင်ပေါင်တန်းနိုင်ခဲ့သော မအိမ်မြိုင်၊ သူ့အတွက်အသက် ၆၀ ကျော်အထိ စိတ်ဆင်းရဲအောင် မလုပ်ခဲ့ ရှာသော ရှားမှရှားသည့် မယားကောင်း မအိမ်မြိုင်၊ အခု သူနှင့်သူ့ဘဝကို ခွဲခွာတော့မည်လေ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၃၀)

ဟူသော ဝတ္ထုရေးသူ၏ ပြောစကားဖြင့် အနုစိတ်ဖော်ပြထားသည်။ မအိမ်မြိုင်သည် အပျိုဘဝတွင် နောက်တွဲဆံထုံးထုံးကာ သပ်သပ်ရပ်ရပ်နေတတ်သူ၊ အိမ်ထောင်သည်ဘဝတွင် ခင်ပွန်းအပေါ် သစ္စာရှိသူ၊ စိတ်သဘောထား ပြည့်ဝသူ၊ အလုပ်ကိုခိုကပ်ခြင်းမရှိဘဲ ခင်ပွန်းနှင့်အတူ လက်တွဲလုပ်ဆောင်နိုင်သူ ဖြစ်ကြောင်းပေါ်လွင်စေပါသည်။ မအိမ်မြိုင်၏နေထိုင်ပြုမူပုံတို့ကို ကျေးလက်နေ အိမ်ထောင်ရှင် မြန်မာ အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ စရိုက်သဘာဝနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ရေးသားသရုပ်ဖော် နိုင်စွမ်းရှိသည် ဟု ဆိုရပါမည်။

"ပုံဆိုးမ" ဝတ္ထုတွင် ခွေးမလေးအား ပုံဆိုးမဟု အမည်ပေးကာ မွေးထားသည့် တဲရှင်တို့သည် အခြေဖျက်ကာ ပြောင်းရွှေ့ရန် ပြင်ဆင်နေကြသည်။ ထိုမြင်ကွင်းကို ပုံဆိုးမ၏ နေရာမှနေ၍ ဝတ္ထုရေးသူ ၏ တိုက်ရိုက်တင်ပြဟန်ဖြင့်

"သခင်တို့မိသားစု အိမ်ပြောင်းကြတော့မယ်။ သခင်တို့တစ်တွေ အိမ်လေးကို ဖျက်နေကြ

ပြီ။" သူလုပ်စရာရှိတဲ့အလုပ်တွေကိုပဲ ကုန်းကျုံးလုပ်နေတယ် "

"သခင်တို့အိမ်ကို သယ်ဆောင်သွားမယ့် ကားကြီးလာနေပြီ"

"သခင်ဟာ ရင်အုံကြီး မောက်ကြွသွားပြီး သက်ပြင်းကို ချလိုက် တယ်"

"အောင်နက်၊ တိုးပွား၊ ဝိုင်းလုံး . . . သူတို့အားလုံး ကျန်ရစ်ခဲ့ကြတာ ပါလား"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၅၄-၅၅)

ဟူ၍ဖော်ပြထားသည်။ တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ရသည်ဖြစ်၍ စိတ်ရောလူပါ ပင်ပန်း နွမ်းနယ်နေကြရသည်။ နေရာသစ်တွင် အဆင်ပြေမှုရှိမရှိ မသိကြသဖြင့် မွေးထားသည့်ခွေးများအား ထားရစ်ခဲ့ရသည်။ မွေးထားသည့် ခွေးအားခေါ်သွားလိုသော်လည်း ထားရစ်ခဲ့ရသည့်အတွက် စိတ် မကောင်းဖြစ်ရသည်ကို မြင်တွေ့ရသည်။ ပုံဆိုးမနှင့်ဘဝတူခွေးများသည်လည်း ပိုင်ရှင်မဲ့များ ဖြစ်သွားကြ သည်။ လောက၌အားကိုးရာမဲ့ ဖြစ်သွားသည်နှင့် မိမိဘဝကို မိမိကိုယ်တိုင် ထိန်းကျောင်းရင်း ရှေ့ဘဝခရီးကို ဆက်လက်လျှောက်လှမ်းကြရမည့် သဘောသဘာဝတို့ကို ထင်ဟပ်ကာ ရေးသားထား သည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

"ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတွင် ဦးစံကွန်နှင့် ခင်အေးချစ်တို့ကို အကြင်လင်မယားအဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်က သိသွားပြီးနောက်၊ ဦးစံကွန်နှင့် ခင်အေးချစ်တို့ မိသားစု၏ ဆက်ဆံရေးအခြေအနေကို

"ဟိုတုန်းက ရိုသေလေးစားကြသလောက် အခုတော့ ရိုင်းပြလာကြတယ်။ ကိုလှသောင်း

တို့ မဒေါတို့ကဆို သူ့ကိုစကားတောင် ဟက်ဟက်ပက်ပက် မပြောကြတော့ဘူး။

ကလေးတွေကလည်း ခိုင်းတာဘာတစ်ခုမှ လုပ်မပေးကြ ဘူး။ ယုတ်စွအဆုံး ထမင်းဆာ

တာတောင် ကိုယ့်ဟာကိုယ် ခူးစားရတဲ့အဖြစ်။ ကြာတော့ ဦးစံကွန်ကြီး စိတ်ဆင်းရဲလာ

တယ်"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၈၃-၈၄)

ဟူသော ဝတ္ထုရေးသူ၏ တိုက်ရိုက်ပြောစကားဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ မိသားစု၏ တာဝန်ကိုယူကာ ထောက်ပံ့ပေးစဉ်က အဆင်ပြေသော်လည်း ဖုံးဖိလျှို့ဝှက်ထားသည့်ကိစ္စကို ဖော်ထုတ်လိုက်သည့်အခါ အမှန်တရားပင် ဖြစ်စေကာမူ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်မှု၊ ကျေးဇူးရှိမှုတို့ကို ဂရုမထားတော့ဘဲ အရိုအသေမဲ့ လာတတ်ကြသော လူ့သဘာဝကို တွေ့မြင်ရပါသည်။

ခင်အေးချစ်သည် ဦးစံကွန်နှင့် ကွာရှင်းကာ နောက်အိမ်ထောင်ပြုမည့်အကြောင်း ဖွင့်ပြောခဲ့သည်။ လက်ထပ်စဉ်က ဝယ်ပေးထားသော လက်ဝတ်လက်စားများကိုလည်း ပြန်ပေးခဲ့ပြီး အိမ်ပေါ်မှ ဆင်းသွားခဲ့သည်။ အိမ်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သော ဦးစံကွန်၏ ဖြစ်အင်ကို ဝတ္ထုရေးသူ၏ တိုက်ရိုက်တင်ပြဟန် ဖြင့်

"ခင်အေးချစ် ဆင်းသွားကတည်းက ဦးစံကွန်တစ်ယောက် မစားနိုင်သောက်နိုင် ဖြစ်တော့တာပါပဲ။ တပိန်ပိန်တရှောင်ရှောင်နဲ့ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်လာတယ်။ ပြုစုမယ့်သူရယ်လို့လည်း မရှိဘူး။ သွေးမတော် သားမစပ်တဲ့ သူတစ်ပါးတွေအလယ်မှာ မျက်စိသူငယ် နားသူငယ်နှင့် အားတွေငယ်နေမိတယ်။ နောက်ဆုံးတော့ အိပ်ရာထဲ ဘိုးဘိုးလဲ တော့တာပါပဲ"

(ခင်ခင်ထူး၊ ၂၀၁၀၊ ၈၆-၈၇)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ အချစ်နှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်ထောင်းကိုယ်ကြွေဖြစ်ကာ ကြေကွဲခံစားနေရသည့် ဦးစံကွန်၏အနေအထားကို မြင်တွေ့ရသည်။ လောကတွင် မိမိချစ်ခင်သကဲ့သို့ ပြန်လည်မချစ်ဘဲ ဥပေက္ခာပြုပါက ခံစားရလေ့ရှိသော လူ့သဘာဝကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ခင်ခင်ထူး၏ ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင်ရွှေဝတ္ထုတိုလာ ဝတ္ထု(၃)ပုဒ်မှ လောက သဘာဝ၊ လူ့သဘာဝတို့ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အတွေး၊ ခံစားချက်၊ ပြုမူ လှုပ်ရှားမှုများကို ဇာတ်ဆောင်ကိုယ်တိုင် ပြောဟန်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဇာတ်ဆောင်အချင်းချင်း ပြောဟန် ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုရေးသူ၏ တိုက်ရိုက်ပြောဟန်ဖြင့်လည်းကောင်း လေ့လာတင်ပြထားခြင်းဖြစ် ပါသည်။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများရှိ လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကို သဘာဝကျအောင်ဖွဲ့ရာတွင် ဇာတ်ဆောင်၏ ကိုယ်တိုင်ပြောဟန်ကို အများဆုံး အသုံးပြု၍ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

"ခရီးဖော်" ဝတ္ထုတွင် ခင်ပွန်းနှင့်တန်းတူ အလုပ်လုပ်ကာ ခင်ပွန်းဖြစ်သူကို ဂရုစိုက်သော အိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ သဘာဝကိုဖော်ထုတ်ပြသည်။ စိတ်ဆင်းရဲလျှင် အရက်သောက် တတ်သော၊ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်ခဲ့ရသည်ကိုပင် ကံမကောင်းဟုယူဆကာ ပြောဆိုတတ်သော ယောက်ျား တို့၏ သဘာဝ၊ မိဘက သားသမီးများကို ကျွေးမွေးနိုင်သော်လည်း၊ သားသမီးများက မိဘနှစ်ပါးကို ပြန်လည်ကျွေးမွေး နိုင်စွမ်းမရှိသော၊ မိဘနှင့်သားသမီးတို့ကြားတွင် ဖြစ်တတ်သော လူ့သဘောသဘာဝ များကို ထုတ်ဖော်ပြထားသည်။

"ပုံဆိုးမ" ဝတ္ထုတွင် ခွေးမလေးတစ်ကောင်၏ ခံစားချက်အတွေးများဖြင့် လောကရှိလူတို့၏ အတ္တကြီးသော၊ တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်သော သဘောသဘာဝများကို ပြသထားသကဲ့သို့ ဒုက္ခတွေ့သူကို

တတ်နိုင်သလောက် ကူညီဖေးမကြသော သဘောသဘာဝများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြခြင်းဖြင့် အဆိုးအကောင်း ယှဉ်တွဲနေသော မိမိပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း ဂရုပြုမိလာစေပါသည်။

"ပိုးဖလံ" ဝတ္ထုတွင် အသက်အရွယ်ကွာခြားသော်လည်း အနေနီးစပ်ပါက သံယောဇဉ် တွယ်မိသည့်သဘော၊ နှလုံးသားအရေးကိုသာ ဦးစားပေးတတ်သည့် မိန်းကလေးတို့၏သဘော၊ စိတ်ခံစားမှုကို ဦးစားပေးပါကအဆုံး၌ ဒုက္ခနှင့်သာ ရင်ဆိုင်ရသည့်သဘော၊ အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်လိုက်သည့် အခါ ဖော်ထုတ်သူအပေါ် မထေမဲ့မြင်ပြုလာတတ်သည့်သဘောတို့ကို ပေါ်လွင်အောင် ဖော်ညွှန်းထားပါသည်။

ခင်ခင်ထူး၏ဝတ္ထုအမှာစာတွင် ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင်ကိုင်ခွင့်ရသူသည် မိဖုမုံဖြစ်ရခြင်း၊ မိဘသည် ငယ်လင်ငယ်မယားဖြစ်ရခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာအတန်အသင့်ရှိရခြင်း၊ မျိုးရိုးဇာတိကောင်းခြင်း တို့နှင့် ပြည့်စုံမှသာ အများသဘောတူ ကွမ်းတောင်ကိုင်အစစ်ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများသည်လည်း သစ်သားကလပ်ကြီးကို ငှက်ပျောဖက်ညွန့်ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားခြင်းဖြစ်၍ လှပသော ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင် တစ်လက်ဖြစ်ရန် အားထုတ်ရေးသားထားသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။

ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ (၃) ပုဒ်ကို လေ့လာကြည့်ရာ လူ့လောကတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော လူ့သဘာဝ အဖြစ်အပျက်များကို ရေးသားထားသည့်အတွက် ဒိဋ္ဌဓမ္မလောကတွင်ရှိသော လူတို့၏ စရိုက်သဘာဝများနှင့် တူညီသည်ကို သိရှိရပါသည်။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များသည် မိမိပတ်ဝန်းကျင်ကို ဂရုပြုမိစေသည်။ မိမိပတ်ဝန်းကျင်မှတစ်ဆင့် ဆောင်ယူဖွယ်၊ ရှောင်ကြဉ်ဖွယ်၊ အတုယူဖွယ်ကောင်းသော လူတို့၏ စရိုက်မျိုးစုံကို ဖော်ထုတ်ရေးသားထားသောကြောင့် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ဘဝအသိကို ဖြစ်ပေါ်စေသဖြင့် လူ့သဘာဝအဖွဲ့ကောင်းများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများမှ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ခင်ခင်ထူး၏ ဝတ္ထုတိုများသည် အမျိုးသားစာပေဆုရဝတ္ထုများပီသစွာ လူ့သဘာဝ၊ လူ့စရိုက်များကို ထင်ဟပ်ရေးသားသဖြင့် စာဖတ်သူအတွက် ဘဝအသိအမြင် တိုးပွားစေပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ခင်ခင်ထူး။ (၂၀၁၀)။ *ဖက်စိမ်းကွမ်းတောင်ရွှေဝတ္ထုတိုများ* (စတုတ္ထအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံပုံနှိပ်တိုက်။

ဇော်ဂျီ။ (၁၉၇၆)။ *ရသစာပေအဖွင့်နှင့်နှိဒါန်း*။ ရန်ကုန်၊ အင်ကြင်းဦးပုံနှိပ်တိုက်။

ထင်၊ မောင်။ (၁၉၈၁)။ "ဘဝသရုပ်ဖော်မြန်မာဝတ္ထုရှည်"။ *ဝတ္ထုရှည်စာတမ်းများ၊ ဒုတိယတွဲ*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်။

မိုးမြေ၊ မ။ (၂၀၁၇)။ *ဝတ္ထုတိုသဘောတရား ဝတ္ထုတိုဖန်တီးရေးသားမှုအတတ်ပညာ*။ ရန်ကုန်၊ ဂျူဂျူးပုံနှိပ်တိုက်။

မင်းယုဝေ။ (၁၉၇၉)။ "ဝတ္ထုတို၏ အင်္ဂါရပ်များ"။ *ဝတ္ထုတိုစာတမ်းများ*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

လေးကိုတင်။ (၂၀၁၅)။ *ဧရာဝတီရုပ်ပုံလွှာ (၂၀ရာစု မြန်မာစာရေးဆရာများ)*။ ရန်ကုန်၊ လင်းလွန်းခင်စာပေ။

ဝန်၊ ဦး။ (၁၉၆၅)။ "အမှာစာ"။ *ဦးပုည၏ဝတ္ထုလေးပုဒ်*။ ရန်ကုန်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်။

သူရိယကန္တိ။ (၂၀၁၆)။ *ဝတ္ထုရေးလိုသော*။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Cuddon.J.A. (1999). *Literary Terms and Literary Theory*. Penguin Books. Ltd.

Richardson. Jack. (2014). *Illustrated Dictionary of Literature*. Lotus Press.

နောက်ဆက်တွဲ (က)

ကောက်နုတ်ချက်

စာမျက်နှာ

Short story

Prose story telling whose incidents are deeply revealing of human values.

(Richardson, Jack, ၂၀၁၄, ၁၅၆)

၅

Naturalism

In literature naturalism developed out of realism.

(Cuddon, J.A, ၁၉၉၉, ၅၃၇)

၆

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

စာရေးဆရာမ ခင်ခင်ထူး

အလေ့လာခံ စာအုပ်မျက်နှာဖုံး

ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေး၏ အရေးပါပုံ

ချိုချိုလွင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေး၏ အရေးပါပုံကို လေ့လာချက် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် မစန္ဒာ၏ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုရှည်ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုကို ဖော်ထုတ် လိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဇာတ်ဆောင်စရိုက် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးမှုနည်းနာကို အသုံးပြုပါသည်။ မစန္ဒာ၏ ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးရာ၌ ကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းပုံကို တွေ့မြင် နိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ဝတ္ထုရှည်ဖန်တီးမှုများအနက် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုကို လေ့လာလိုသူများအတွက် အကျိုးပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။

သောချက်စကားလုံး - ဝတ္ထု၊ စရိုက်၊ ဖန်တီးမှု

၁။ နိဒါန်း

ဝတ္ထုသည် စွဲလန်းနှစ်သက်စဖွယ်ကောင်းသော စာပေတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မလူ့လောက၏ အတွေ့အကြုံများကို စာရေးသူ၏စိတ်ကူးဖြင့် ဖန်တီးဖော်ပြလိုက်သော အနုပညာပစ္စည်းလည်းဖြစ်သည်။ စာရေးသူ၏ ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်သည်နှင့်အမျှ ဝတ္ထုမှာလည်း စွဲမက်ဖွယ်ရာဖြစ်လာရ ပါသည်။ ဝတ္ထုသည် နှစ်သက်ခြင်းနှင့်အတူ ဘဝအသိအမြင်ကို တိုးပွားစေနိုင်သော ရသစာပေတစ်ရပ် လည်းဖြစ်ပါသည်။

စာရေးသူတို့သည် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို ဖန်တီးရာတွင် စေတနာ ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုခုဖြင့် ဖန်တီး ရေးဖွဲ့လေ့ရှိကြသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်နှင့်အတူ ဇာတ်လမ်းအားကောင်းအောင်ထောက်ပံ့ ဖော်ဆောင်နိုင် မည့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ကို ပီပြင်အောင်ဖန်တီးလေ့ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝတ္ထုရှည်ဖန်တီးသော နည်းနာ များအနက် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် အဓိကအရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။

ယခုစာတမ်းတွင် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှု နည်းနာများအနက် ဇာတ်ဆောင်၏ စိတ်ခံစားမှု အတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးမှု၊ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ကို ပုံဖော်ရာတွင် စိတ် ခံစားမှုအတွေးသည် မည်မျှရေးပါကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

အလေ့လာခံဝတ္ထုအဖြစ် မစန္ဒာ၏ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုရှည်မှ စိတ်ခံစားမှု အတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုကို လေ့လာပြုစုရာတွင် အောက်ပါ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာအချို့ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

---

* မြန်မာစာပေ၊ မကွေးတက္ကသိုလ်

သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာအချို့

ဇာတ်ဆောင်၏ စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုကို သုတေသနပြုလေ့လာရာ တွင်

- (၁) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် စာရေးသူ၏ စေတနာနှင့် ဦးတည်ချက်ကို မည်မျှထောက်ပံ့ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသနည်း။
- (၂) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် ဇာတ်လမ်းဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် မည်မျှထောက်ပံ့ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသနည်း။
- (၃) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာသည့်အခါ၊ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်များ၏ အားသာချက်အားနည်းချက်များကို မည်သို့တွေ့ရှိရသနည်း။

စသည့် သုတေသနမေးခွန်းများပေါ်ထွက်လာပါသည်။

ဤသို့ထွက်ပေါ်လာသော သုတေသနမေးခွန်းများ၏အဖြေကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် စရိုက်ဖန်တီးမှုနည်းနာဆိုင်ရာ စာအုပ်များနှင့် အလေ့လာခံ မစန္ဒာ၏ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်စာအုပ်ကို အဓိကထား၍ လေ့လာပြုစုပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် သုတေသနပြဿနာအချို့နှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းပြဿနာ အချို့မှာ

- (၁) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် စာရေးသူ၏ စေတနာနှင့် ဦးတည်ချက်ကို မည်မျှထောက်ပံ့ဖော်ဆောင်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ
- (၂) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် ဇာတ်လမ်းဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် မည်မျှထောက်ပံ့ဖော်ဆောင်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ
- (၃) အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာသည့်အခါ၊ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်များ၏ အားသာချက် အားနည်းချက်

စသည့် သုတေသနပြဿနာများလည်း တွေ့ရပါသည်။

ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထု၏ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းနှင့် ဦးတည်ချက်

ရန်ကုန်မြို့၊ စမ်းချောင်းရပ်ကွက်၊ ဦးဖီးလမ်း၊ အမှတ်(၅၂) ကန်ထရိုက်တိုက်တစ်လုံးတွင် မိသားစု (၄)စု နေထိုင်ကြသည်။ ဘယ်ဘက်ခြမ်း အောက်ထပ်တွင် ဦးဘပွား၊ အပေါ်ထပ်တွင် ဦးရန်ဝေး၊ ဒေါ်ခင်လှမိသားစု၊ ညာဘက်ခြမ်းအောက်ထပ်တွင် အိမ်ရှင်ဒေါ်ရွှေနုတို့ သားအမိ၊ အပေါ်ထပ်တွင် ကိုကောင်းထက်တို့သားအဖ နေထိုင်ကြသည်။

ဦးဘပွားသည် ငယ်စဉ်ကပင် မိဘကွယ်လွန်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ မိခင်ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဖခင်သည် နောက်အိမ်ထောင်ပြုခဲ့သည်။ လူပျိုပေါက်အရွယ်တွင် ဖခင်နှင့်မိထွေးမှာ လေယာဉ်ပျက်ကျသည့်အထဲ

ပါ၍ ထပ်မံကွယ်လွန်သွားပြန်သည်။ ဦးဘပွားသည် ရာထူးအရှိန်အဝါတို့ကိုသုံး၍ ချစ်သူရှိသော မိန်းကလေးကိုပင် ဇနီးအဖြစ် ရယူနိုင်ခဲ့သည်။

သို့သော် မိဘမေတ္တာ၊ ဇနီးသည်၏မေတ္တာတို့ကို မခံစားခဲ့ရသောကြောင့် ဦးဘပွား၏ စိတ်မှာ နူးညံ့မှုမရှိ၊ မောက်မာခက်ထန်ခဲ့သည်။ အပြင်ပန်းအားဖြင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝနေသော်လည်း အတွင်းစိတ်မှာ သိမ်ငယ်၍ နာကြည်းကြေကွဲနေခဲ့သည်။ အသက် (၄၈)နှစ်အရွယ်တွင် ဇနီးသည်ဆုံးပါးသွားပြီးနောက် အိမ်ထောင်သစ် မထူတော့ဘဲနေခဲ့သည်။ သားသမီးများကို ပြည့်စုံကြွယ်ဝစွာထားသော်လည်း မေတ္တာကိုမူ ပေးရကောင်းမှန်းမသိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် သားသမီးများကလည်း ဖခင်ကိုတွယ်တာခြင်းမရှိဘဲ အတောင်အလက်စုံသည်နှင့် ဖခင်အရိပ်မှစွန့်ခွာသွားကြကာ နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်များတွင် အလုပ်အကိုင်များဖြင့် အခြေတကျနေထိုင်ကြပြီဖြစ်သည်။ တစ်ကိုယ်တည်းကျန်ခဲ့သော ဦးဘပွားသည် ရွှေတောင်ကြားမှ ခမ်းနားထည်ဝါသော တိုက်ကြီးကို သံရုံးသို့ငှားရမ်းပြီး မိမိကမူ ဤတိုက်ခန်းလေးကို ဝယ်ယူနေထိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဦးဘပွားသည် မိမိတွင်အဆုတ်ကင်ဆာဝေဒနာ စွဲကပ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း သိရသောအခါ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ရသည်။ ကြောက်ရွံ့အားငယ်မိသောခံစားချက်ကို ဟန်ဆောင်ဖုံးဖိနေရသည်။ သားသမီးများကိုလည်း ပိုမိုတွယ်တာလာပြီး နွေးထွေးသောမိသားစုဘဝကို လိုချင်တောင့်တမိသည်။ သို့သော်သားသမီးများကိုလည်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းမပြုလိုပေ။ မိမိ၏ရှိရင်းစွဲ မာနများကြောင့် သားသမီးများ၏ အသနားခံရမည့်အဖြစ်ကို လက်မခံလိုပေ။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ရောဂါကို သားသမီးများအား မပြောဘဲ တိတ်တဆိတ် ဤတိုက်ခန်းလေးတွင် နေထိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့နေထိုင်ရင်း ပတ်ဝန်းကျင်၏ စေတနာ၊ မေတ္တာများကိုရလာကာ မေတ္တာတရား၏သဘောကို နားလည်စပြုလာသည်။

ဤအချိန်တွင် တိုက်ခန်းအပေါ်ထပ်မှာ ကိုကောင်းထက်သည် ကလေးငယ်တစ်ယောက်ကို ဘတ်(စ်)ကား ပေါ်မှရလာခဲ့သည်။ ကလေးငယ်ကိုမွေးစားရန် အိမ်နီးချင်းများနှင့် ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးရာတွင် တစ်ယောက်တစ်လက် ဝိုင်းဝန်းစောင့်ရှောက်နိုင်ကြသော်လည်း ငွေကြေးအခက်အခဲကိုမူ မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်မသိကြချေ။ မိမိကိုယ်မိမိသေတော့မည်ဟု သိထားသောဦးဘပွားသည် အသက်ဆက်လက် ရှင်သန်မည့် ကလေးငယ်အတွက် မိမိ၏ပိုလျှံသောငွေကြေးများကို သုံးစွဲရန်ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ် တစ်ပါးသူအပေါ် စေတနာမေတ္တာများ ဖြစ်ပေါ်လာကာ လစဉ်ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

ဦးဘပွားသည် စိတ်ထားအမူအရာများ ပြောင်းလဲလာမှုကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အဆင်ပြေလာခဲ့သည်။ ကိုရန်ဝေး၏ ကလေးများကလည်း ဦးဘပွားကို ချစ်ခင်တွယ်တာလာကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဦးဘပွားသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မိသားစုသဖွယ်ဖြစ်လာပြီး ချစ်ခင်စောင့်ရှောက်မှု၊ နွေးထွေးကြင်နာမှု ဟူသော မေတ္တာကိုရရှိပြီး စိတ်ချမ်းမြေ့ပျော်ရွှင်လာခဲ့သည်။ သို့သော် ဦးဘပွားသည် ကင်ဆာရောဂါ ဝေဒနာကိုခံစားကာ သေနေ့ကို စောင့်မျှော်နေခဲ့ရသည်။

ထိုသို့သေနေ့ကို စောင့်မျှော်နေသူ ဦးဘပွားကမသေဘဲ ကိုရန်ဝေးနှင့်မခင်လှက မမျှော်လင့်ဘဲ ခရီးသွားရင်း ကားမှောက်သေဆုံးခဲ့သည်။ ဦးဘပွားမှာ သေခြင်းတရားကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်

လာကာ စိတ်ဓာတ်တည်ငြိမ်လာခဲ့သည်။ မိဘမဲ့သွားသော ကလေးများ၏ဘဝကို မိမိ၏ငွေကြေးဖြင့် လုံခြုံစိတ်ချအောင် စီစဉ်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။

ကလေးများကို မိမိ၏ငွေကြေးဖြင့် ရှင်ပြုပေးခဲ့သည်။ ကလေးများရှင်ပြုသည့်ပွဲသို့ ဦးဘပွားသည် ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ရှင်ပြုပွဲကိုအနှောင့်အယှက် ဖြစ်မည်စိုးသောကြောင့် ဖောက်ပြန် လာသော ဝေဒနာကိုသည်းခံရင်း မိမိအခန်းထဲတွင်ပင် တိတ်တဆိတ်ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။

ဝတ္ထု၏ဦးတည်ချက်မှာ လောကအမြင်ပေးလိုခြင်း၊ အမျိုးဘာသာသာသနာနှင့် မိမိတိုင်းပြည်ကို ချစ်ခင်မြတ်နိုးစေလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

၂။ စာပေဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်

အလေ့လာခံဖြစ်သော စာရေးဆရာ မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုရှည်မှ ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ဖန်တီးမှုကို လေ့လာနိုင်ရန် စာပေလေ့လာဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာကို လေ့လာသောစာတမ်းဖြစ်သည့်အတွက် ဝတ္ထုဖန်တီးမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော ပညာရှင်တို့၏ အဆိုအမိန့်များ၊ နည်းနာများ၊ သုတေသန ဆောင်းပါးများ၊ စာအုပ်စာတမ်း များကို လေ့လာဖတ်ရှုခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ထိုစာအုပ်များမှ နည်းနာများကိုခံယူကာ သုံးသပ် တင်ပြထားပါသည်။

မမိုးမြေ၏ “ဝတ္ထုရှည်သဘောတရား၊ ဝတ္ထုရှည်အတတ်ပညာ”စာအုပ်တွင် ဝတ္ထုရှည်၏ သဘော သဘာဝ၊ ရည်ရွယ်ချက်၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံ၊ ရှုထောင့် ရေးဟန်ဟူသည့် ဝတ္ထုဖန်တီးမှု အတတ်ပညာများကို သာဓကဝတ္ထုများနှင့်တကွ သိမြင်လွယ်အောင် တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းကိုရေးသားရာတွင် ဝတ္ထုရှည်ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးမှုနည်းနာကို အခြေခံယူ၍ သုတေသနပြုလုပ်ထားပါသည်။

မမိုးမြေ၏ “ဝတ္ထုရှည်ဖန်တီးသူနှင့် ဝတ္ထုရှည်ခံစားသူ”စာအုပ်တွင် ဂျိမ်း(စ်)လှကျော်၏ မောင်ရင်မောင်မမယ်မဝတ္ထုမှစ၍ မစန္ဒာ၏ဘဝအိပ်မက်၊ ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုထိ ဝတ္ထုအသီးသီး၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံဝန်းကျင် ဖန်တီးပုံတို့ကို အကျိုး အကြောင်း ဆက်စပ်ဆွေးနွေးထားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ဤသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်မိ သည့်အတွက် ဝတ္ထုသဘောတရား နည်းနာများနှင့် ဝတ္ထုများကို ဆက်စပ်လေ့လာတတ်မှုအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေပါသည်။

မလိခ၏ “မြန်မာဝတ္ထုအညွန့်”စာအုပ်တွင် ဇာတ်လမ်းနှင့် ဇာတ်ဆောင်တို့၏အကြောင်းကို ထုတ်နုတ် တင်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့တင်ပြထားသည်ကို လေ့လာမိသည့်အတွက် ယခုဇာတ်ဆောင်စရိုက် လေ့လာမှုကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေပါသည်။

၃။ နည်းနာ

မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုရှည်ကို ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုနယ်ပယ်မှ ချဉ်းကပ် လေ့လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖော်ထုတ်တင်ပြမည့် သုတေသနအချက်အလက်များ၊ တိကျ ခိုင်မာမှုရှိစေရန် သုတေသနပြုရာတွင် အသုံးပြုမည့် သုတေသနနည်းနာများကို ပညာရပ်ဆိုင်ရာ နည်းနာနှင့် သုတေသနနည်းနာ ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲကာ တင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

စာရေးသူတို့သည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ကို သရုပ်ဖော်ရာတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ကိုယ်နှုတ်နှလုံး ကံသုံးပါး အမှုအရာတို့ဖြင့် ပေါ်လွင်အောင် ဖန်တီးလေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့ဇာတ်ဆောင်စရိုက်များကို ဖန်တီး သည့်အခါ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ပုံပန်းသွင်ပြင်၊ အပြုအမူလှုပ်ရှားမှု၊ အပြောအဆိုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အတွေးအကြံ၊ အဇ္ဈတ္တစိတ်ခံစားမှုကိုပါ ထည့်သွင်းဖန်တီးခြင်းဖြင့် ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ပိုမိုပီပြင်လာစေ သည်။ ဇာတ်လမ်း ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်လာစေသည်။ စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာမ မမိုးမြေက ဝတ္ထုရှည်သဘောတရား ဝတ္ထုရှည်အတတ်ပညာတွင် -

ဇာတ်လမ်းတွင် ဇာတ်ဆောင်တို့ပါဝင်လှုပ်ရှားရာ၌ စိတ်အမှုအရာသည် အဓိကကျသည်။ အပြောအဆိုအပြုအမူ လှုပ်ရှားမှုများသည် စိတ်၏စေ့ဆော်မှုအရ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မြင်သာသောအရာများဖြစ်သည်။ ဇာတ်ဆောင်၏ အတွေးအကြံခံစားမှုသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ပီပြင်မှု၊ ဇာတ်လမ်းအဖြစ် ပေါ်လွင်မှုတွင် အရေးပါသည်။

(မိုးမြေ၊ မ၊ ၂၀၀၉၊ ၁၈၉)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

ဇာတ်ဆောင်၏ခံစားမှုကို အနုစိတ်ရေးဖွဲ့ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ဇာတ်ဆောင်၏ အတွေး ကိုလည်း အနုစိတ်ရေးဖွဲ့ပြရန်လိုအပ်ပါသည်။ လူသား၌နှလုံးသား၏ ခံစားမှုကို ဦးနှောက်၏အတွေးဖြင့် ဆန်းစစ်ချင့်ချိန်ရမြဲဖြစ်ပါသည်။ ခံစားမှုအလိုအတိုင်းမပြုဘဲ ဦးနှောက်၏အတွေးဖြင့် ဖြစ်သင့်မဖြစ်သင့်ကို ချိန်ဆကြည့်လေ့ရှိသည်။ သဘာဝကျသော ဇာတ်လမ်းဇာတ်ဆောင်ဖြစ်စေရန် ဇာတ်ဆောင်၏ အတွေးစဉ်ကိုလည်း တင်ပြရပါ သည်။

(မိုးမြေ၊ မ၊ ၂၀၀၉၊ ၇၄-၇၅)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ စိတ်ခံစားမှုအတွေးများသည် ထိုလူ၏စိတ်နေသဘောထား နှင့် စရိုက်သဘာဝများကို ဖော်ပြနေသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ဤစာတမ်းကို အကဲဖြတ်သုတေသန အမျိုးအစားဖြင့် လေ့လာတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနနည်းနာများ

ဤစာတမ်းသည် အတွေးသစ်၊ အမြင်သစ် အသိပညာတစ်ရပ်ရပ်ကို တိုးပွားစေရန်အတွက် ပြုလုပ်သော အခြေခံသုတေသနအမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ ပြဿနာအကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို အကဲဖြတ် ရန်အတွက်ပြုလုပ်သော အကဲဖြတ်သုတေသန အလေ့လာခံ အချက်အလက်များကို သရုပ်ဖော် တင်ပြသော သရုပ်ဖော်သုတေသန၊ ကောက်ယူထားသော ကုန်ကြမ်းအချက်အလက်များကို နှိုင်းယှဉ် လေ့လာကာ အဖြေရှာသော နှိုင်းယှဉ်မှု သုတေသနများကိုလည်း အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

သုတေသနအမျိုးအစားအလိုက် အသုံးပြုခဲ့သည့် သုတေသနနည်းနာအလိုက် အကဲဖြတ် သုတေသနအတွက်အသုံးပြုသည့် အကဲဖြတ်သုတေသနဒီဇိုင်း၊ သရုပ်ဖော်သုတေသနအတွက် အသုံးပြု သည့် သရုပ်ဖော် သုတေသနဒီဇိုင်း၊ ကောက်ယူထားသော ကုန်ကြမ်းအချက်အလက်များကို နှိုင်းယှဉ် လေ့လာကာ အဖြေရှာသော နှိုင်းယှဉ်မှုသုတေသနဒီဇိုင်းဖြစ်ပါသည်။

သီအိုရီများကို အသုံးပြုရာတွင်လည်း ဖန်တီးမှုဆိုင်ရာသီအိုရီများ၊ အတတ်ပညာဆိုင်ရာ သီအိုရီ များကို ဖတ်ရှုလေ့လာနည်းမှီးအသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

ထိုအယူအဆတစ်ရပ်ကို တင်ပြရန်အတွက် မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက်ပန်းအိပ်မက် ဝတ္ထုရှည်မှ ဇာတ်လမ်း အကျဉ်းနှင့် ဦးတည်ချက်၊ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ဆန်းစစ်နည်းကို အသုံးပြုကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက်ပန်းအိပ်မက် ဝတ္ထုရှည်များမှ ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာသည် ဇာတ်လမ်းစီးဆင်းမှု အားကောင်း၍ ဦးတည်ချက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ စိစစ်ဖော်ထုတ် ထားပါသည်။

၄။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်

၄၊ ၁။ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေး၏အရေးပါပုံ

ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေး၏အရေးပါပုံကို ဖော်ပြရာ၌ အလေ့လာခံ ဝတ္ထုအဖြစ် မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက်ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုကို လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။ ထိုဝတ္ထုတွင် ဇာတ်ဆောင် အသီးသီး၏စရိုက်များကို တင်ပြသွားပါမည်။ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အတွေးစိတ်ကူးများသည် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စရိုက်ကို ဖော်ပြပေးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဘဝအိပ်မက်ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင် ဦးဘပွားသည် မိမိဘဝကို မိမိ စိတ်တိုင်းကျနေထိုင်ပြီး မထင်မှတ်ဘဲ ကင်ဆာရောဂါ စွဲကပ်နေကြောင်း သိလိုက်ရသောအခါ ပုထုဇဉ်လူသားပီပီ တုန်လှုပ်ချောက်ချားနေပုံကို -

ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်နေသောစိတ်ကို ထိန်းချုပ်ပြီး ဘုရားရှိခိုး၊ ပုတီးစိတ်၊ တရားထိုင်ခြင်း အမှုတို့ကို အချိန်ပြည့်လုပ်နေရလျှင် ကောင်းလေမလား။ သည်တော့သေနေ့ကို ကြိုးစား ကာ မေ့ထားလိုက်ပြီး စိတ်လွတ်ကိုယ်လွတ် လျှောက်လည်ကာ သုံးဖြုန်းပျော်ပါးပစ် လိုက်ရလျှင် ကောင်းလေမလား။ သည်လိုဆိုတော့လည်း သားသမီးတွေ ရောက်နေသော နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည် တစ်ပါးသို့လိုက်သွားကာ ဆေးကုသရင်း လူမမာကြီးလုံးလုံးလုပ်ကာ

သေနေ့ကိုလက်ချိုး ရေတွက်ပြီး စောင့်နေရမည်လား။ သူတို့က ပစ္စည်းဥစ္စာရယ်၊
ပညာရယ်ကို လောဘကြီး ရှာနေတဲ့သူတွေ ဘဝလှေကားကို အဆင်သင့်ထောင်ပြီး
မြင့်သထက်မြင့်အောင် ကြိုးစားပြီး တက်နေကြတဲ့သူတွေ။ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ကြီးတောင်
ဖြစ်ချင်ဖြစ်နေမှာ၊ အင်း ..... ဖြစ်ချင်ဖြစ်နေမှာ မဟုတ်ဘူး။ ဖြစ်ကို ဖြစ်နေမှာပါ။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၉-၁၀)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ သားသမီးအပေါ် မေတ္တာမပေးခဲ့ဘူးသော ဦးဘပွားသည် သားသမီးထံမှ
မေတ္တာပြန်မရနိုင်မှန်းသိ၍ သောကဖိစီးနေပုံ ပေါ်လွင်စေသည်။ “ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးကြီးတောင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်
နေမှာ၊ အင်း ..... ဖြစ်ချင်ဖြစ်နေမှာ မဟုတ်ဘူး။ ဖြစ်ကို ဖြစ်နေမှာပါ” ဟူသော စိတ် ခံစားမှုအတွေးကပင်
စိုးရိမ်သောကကြီးမားသည့် ဦးဘပွား၏စရိုက်ကို ပေါ်လွင်စေသော ဖန်တီးမှုပင်ဖြစ်သည်။ စာဖတ်သူ
တို့စိတ်တွင် မျှဝေခံစားရင်း စာရေးသူပေးလိုသော အသိအမြင်ကိုလည်း နှစ်သက်မှုနှင့်အတူ ခံယူနိုင်
ပါသည်။

ဦးဘပွားသည် ငယ်စဉ်ကတည်းကပင် သူ၏မိခင်သေဆုံးသွားပြီး ဖခင်မှာလည်း နောက်
အိမ်ထောင်ပြုခဲ့သည်။ သူလူပျိုပေါက်အရွယ်တွင် ဖခင်နှင့်မိထွေးမှာ လေယာဉ်ပျက်ကျ သည့်အထဲပါ၍
ထပ်မံကွယ်လွန် သွားပြန်သည်။ ထို့ကြောင့်သူသည် မေတ္တာတရားမရခဲ့ပေ။ အိမ်ထောင်ကျသော
အခါတွင်လည်း ဇနီးသည်၏ ချစ်ခြင်းမေတ္တာကို မရခဲ့ပေ။ မိမိကိုယ်တိုင် မေတ္တာမရခဲ့သော ဦးဘပွားမှာ
သားသမီးများကို ချစ်ခြင်းမေတ္တာ မပေးနိုင်ခဲ့ပေ။ သားသမီးများ အရွယ်ရောက်သောအခါ နိုင်ငံခြားတွင်
အလုပ်လုပ်ရင်း အိမ်ထောင်ကျကာ နိုင်ငံခြားတွင်ပင် အခြေချနေထိုင်ကြသည်။

တစ်နေ့တွင် ဦးဘပွား၏သမီးသည် ဖခင်ကိုသတိရကြောင်း ဖခင်ကိုမိမိတို့ထံ အလည်
လာစေလိုကြောင်း စာရေးပို့ခဲ့သည်။ ထိုအခါ ဦးဘပွားသည် စာကိုဖတ်၍ မိမိသည်လည်း သားသမီး
များကို ချစ်သည့်အကြောင်း၊ လွမ်းသည့်အကြောင်းရေးပြီးမှ မိမိ၏စာကို ဆုတ်ဖြဲခဲ့သည်။ မိမိ၏စာကို
ဖတ်၍ သမီးက လှောင်ပြောင်မည်စိုးပုံကို

သမီးကြီးက သူ့စာကိုဖတ်ကြည့်ပြီး “အဘိုးကြီးတော့ အခုမှနောင်တတွေရနေပြီ”
ဟုတွေးကာ မဲပြီးပြီးလိုက်မည်ကို သူ့ကြောက်သည်။ ထိုသို့အတွေးခံ အပြီးခံရမည့်
အစား “သူ့ဟာသူပျော်နေတာ၊ သားသမီးတွေကို ချစ်တာသတိရ တာ မဟုတ်ဘူး”ဟုသာ
အထင်ခံလိုက်တော့မည်။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၀၄)

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ဦးဘပွားသည် သားသမီးများအပေါ်တွင် မထားအပ်သော အတ္တမာန ရှိနေသည်
ကို အထင်းသားတွေ့ရသည်။ ဦးဘပွားသည် သူ၏ပြုမူပုံများကို သားသမီးများက ဝေဖန် ပြောဆိုမည်ကို
ကြောက်နေမိသော စိတ်ခံစားမှုအတွေးကပင် အထက်စီးမှနေပြီး မာနကြီးသည့်စရိုက်ကို ဖော်ကျူးပြ
နိုင်သော စရိုက်ဖန်တီးမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဦးဘပွားက သူ၏သမီးကို “ဖေဖေမြေးတွေက မြန်မာစကားတတ်သေးလား”ဟု မေးရာ သမီးက
“မြန်မာစကား၊ မတတ်သလောက်ပင်ဖြစ်ကြောင်း”ပြောသည်။ ဦးဘပွား၏ မြေးအလတ်ကောင်က

သီးမွေးငှက်ပျောသီး တစ်လုံးကိုကြည့်ကာ ဒီဘာနားနားက အရပ်အမြင့်ကြီးဘဲ ဟုပြောသောကြောင့် ရယ်ခဲ့ရသည်ဟု ဦးဘပွားကို ပြောသောအခါ ဦးဘပွား၏ အတွေးတွင် -

မြန်မာလူမျိုးတစ်ယောက်က မြန်မာစကား မတတ်တော့တာဟာ ရယ်စရာလား၊ ဒါဟာ
ရယ်စရာဖြစ်နေပါသလား။ (စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၀၅)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဦးဘပွားသည် သားသမီးမြေးများကို အားမလိုအားမရဖြစ်နေပုံ၊ ကရုဏာဒေါသ ဖြစ်နေပုံများ ပေါ်လွင်နေသည်။ “ဒါဟာရယ်စရာဖြစ်နေပါသလား” ဟူသော ကရုဏာဒေါသော ဖြစ်နေသည့် စိတ်ခံစားမှုအတွေးကပင် မြန်မာလူမျိုးပီသစေချင်သော မြန်မာစကားကို နှစ်သက်မြတ်နိုး တန်ဖိုးထားသော အမျိုးကိုချစ်သော ဦးဘပွား၏စရိုက်ကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်သော ဖန်တီးမှုပင်ဖြစ်သည်။ ဦးတည်ချက်ကို ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးနိုင်သည်။

ဦးဘပွားသည် သားသမီးများနှင့် နွေးထွေးစွာနေထိုင်ချင်သော စိတ်ဆန္ဒရှိသော်လည်း မဖြစ်နိုင် ကြောင်း သူ့ကိုယ်သူသိ၍ အားငယ်နေလေသည်။ ထိုသို့စိတ်အားငယ်နေသော ဦးဘပွားသည် အိမ်နီးချင်း များနှင့် အရောမဝင်ဘဲ မာနကြီးစွာနေထိုင်ခဲ့သည်။

ဦးဘပွားသည် ငွေကြေးချမ်းသာသောသူအချို့၏ သဘာဝအတိုင်း မေတ္တာစေတနာကို နားမလည်ဘဲ ငွေနှင့်တန်ဖိုးဖြတ်တတ်သည်။ သူတစ်ပါးကို အပေါ်စီးမှဆက်ဆံတတ်သည်။ အိမ်နီးချင်း ကလေးတစ်ဦးက မွေးနေ့အလှူအဖြစ်လာပို့သော မုန့်ဟင်းခါးအတွက် ငွေကြေးနှင့် တန်ဖိုးဖြတ်ကာ တုံ့ပြန်ပုံကို -

သူက မုန့်ဟင်းခါးချိုင့်လှယ်ရင်၊ ဘာပြန်ပေးရမလဲဟု စဉ်းစားသည်။ မုန့်ဟင်းခါး၊
ပမာဏကိုမှန်းကြည့်ရင်၊ ငွေအစိတ်သုံးဆယ်လောက် ရှိလိမ့်မည်ဟု တန်ဖိုး ဖြတ်သည်။
ဒီတော့ ငါကရာကျော်တန် ပြန်ပေးလိုက်မည်ဟူသော စိတ်နှင့် ချောကလက်ဘူးလေး
ဆွဲကာ ပြန်ထွက်လာ ခြင်းဖြစ်သည်။ (စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၂၉)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ဦးဘပွားသည် သူတစ်ပါး၏ မေတ္တာစေတနာကို အလေးမထားတတ်သော အပြုအမူမှာ ပေါ်လွင်သည်။ “ဘာပြန်ပေးရမလဲဟု စဉ်းစားသည်၊ ပမာဏကိုမှန်းကြည့်ရင်၊ တန်ဖိုးဖြတ် သည်” ဟူသောအတွေးစကားများက ငွေကြေးအခြေအနေကြောင့် အခက်အခဲဖြစ်နေကြလေသည်။ ထိုအခြေအနေကိုသိသော ဦးဘပွား၏ ရင်ထဲတွင် ထူးခြားသော စေတနာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဦးဘပွား၏ အတွေးစိတ်ကူးများတွင် အရာရာကို ငွေကြေးနှင့်တန်ဖိုးဖြတ်တတ်သော ဦးဘပွား၏စရိုက်ကို ပေါ်လွင် အောင် ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့ဆက်လာမည့် ဇာတ်လမ်းအတွက် စာဖတ်သူကို သိလိုစိတ် မြင့်တက်စေရန်လည်း အထောက်အပံ့ပေးနိုင်သောစရိုက် ဖန်တီးမှုပင်ဖြစ်ပါသည်။

ဦးဘပွားသည် ကန်ထရိုက်တိုက်တွင် အနေကြာလာပြီး အိမ်နီးချင်းများ၏ နွေးထွေးသော မေတ္တာကိုရရှိခံစားရချိန်တွင် မေတ္တာ၏အေးမြမှုကိုသိ၍ စိတ်ဓာတ်များပျော့ပျောင်းလာသည်။ တစ်နေ့ တွင် အိမ်နီးချင်းဖြစ်သော ကိုကောင်းထက်သည် ဘတ်(စ်)ကားစီးရင်း အမျိုးသမီးထံမှ ကလေးကို မိမိ ကိုယ်ပေါ်တွင် ခေါ်ထားပေးရာအမျိုးသမီးသည် ကလေးကိုထားခဲ့၍ လစ်ဆင်းပြေးသွားသောကြောင့် သွေးမတော်သားမစပ်သည့် ကလေးကိုအိမ်သို့ ခေါ်လာခဲ့သည်။ မိသားစုသဖွယ်ဖြစ်နေကြသော အိမ်နီးချင်းများနှင့် တိုင်ပင်ရာ ကလေးကို တာဝန်ယူ ကျွေးမွေးပြုစု စောက်ရှောက်လိုကြပါသော်လည်း

ငါ့မှာတော့ ငွေတွေအများကြီးပိုနေတယ်။ ဟိုကလေးကတော့ ငွေအနည်းအပါး လိုနေတယ်ဟုတွေးမိသည်။ ငါသာဒီလောကြီးထဲက ထွက်သွားရတော့မယ်။ ဒီငွေတွေကိုလည်း ထားခဲ့ရတော့မယ်။ တစ်ပြား တစ်ချပ်မှာ ယူသွားနိုင်မှာ မဟုတ်။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၀၈)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

မိဘမဲ့နေသောကလေး၊ ခိုကိုးရာမဲ့နေသောကလေး၊ လူမှန်းမသိသေးသည့်ကလေး၊ ထိုခြောက်လသားကလေးငယ်လေး၏ ရှင်သန်ကြီးထွားရေးအတွက် ငွေဟူသည်မှာ အဓိကပြဿနာဖြစ်သင့်ပါသလား။ အဲဒါက ပြဿနာမဟုတ်ပါဘူး။ အဓိက အရေးကြီးတာက အဲဒီကလေးကိုပေးကြမဲ့ မေတ္တာ၊ နောက်ပြီး ကရုဏာနဲ့စေတာနာ

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၁၀)

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဦးဘပွားသည် အတ္တမာနကြီးမားသော်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်၏ မေတ္တာတရားနှင့် ထိတွေ့မိသောအခါ နူးညံ့သောစိတ်ထားသို့ ပြောင်းလဲသွားသည်။ အဓိကဇာတ်ဆောင်ကို စရိုက်ရှင်ဖြင့်ဖန်တီးထားသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏စိတ်ခံစားမှု အတွေးကပင် ဦးဘပွားသည် ကိုယ်ချင်းစာနာတတ်သော၊ ကူညီတတ်သောစရိုက် တွေးခေါ်ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်သည့် စရိုက်ရှိသူအဖြစ် ဖန်တီးပြနိုင်သည်။

ထိုသို့ စိတ်ဓာတ်ပျော့ပျောင်းလာသော ဦးဘပွားသည် မိမိ၏ ဖောက်ပြန်ယိုယွင်းလာသော ရုပ်ခန္ဓာကို ဝေဖန်သုံးသပ်ရင်း တွေးတောမိကာ -

ဇရာနှင့် ဝေဒနာအရိပ်အရောင်များ လွှမ်းနေသမ်းနေသော မျက်နှာတစ်ခုသည် သူ့ကို ပြန်ကြည့်နေသည်။ ထိုမျက်နှာသည် အတ္တကြီးခဲ့သူ၊ မာနကြီးခဲ့သူ၊ ကာမရာဂကြီးခဲ့သူ ဦးဘပွားဟူသည့် သူ၏မျက်နှာပင် ဖြစ်သည်။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၁၂)

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ အတ္တမရှိဘူး၊ ငါဆိုတာမရှိဘူး၊ အားလုံးအနတ္တချည်းပဲ ဆိုပေမယ့် ပညတ်သဘောအရတော့ ဦးဘပွားဆိုတာ ငါပဲမဟုတ်လား။ ဒီရုပ် ဒီခန္ဓာငါးပါးကြီးကို ဦးဘပွားလို့ပဲ ခေါ်ကြတယ်မဟုတ်လား။ ခါတိုင်းထက်မသိသော နားထင်နားရင်း တွေကျကာ ပိန်နေသောမျက်နှာ၊ ဖြူဖတ်ဖြူရော် ဖြစ်နေသောမျက်နှာ၊ တဖြည်းဖြည်းချင်းကပ်လာသော ဝေဒနာကိုတွေးကာ ကြောက်ရွံ့နေသော မျက်နှာ၊ ထိုမျက်နှာသည် သူတကယ်ပိုင်ဆိုင်သော မျက်နှာမဟုတ်ကြောင်းကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် အတွေးပေါက်သွားမိသည်။ မဟုတ်ဘူး၊ ငါဟာသူမဟုတ်ဘူး၊ သူကသေတော့မှာ ချုပ်ငြိမ်းတော့မှာ၊ မကြာခင်ပြာဖြစ်တော့မှာ၊ ဘုရား - ဘုရား၊ ဒါတွေဟာ တကယ်ပဲ ဖြစ်တော့မှာပါလား။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၁၂-၁၁၃)

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဦးဘပွားသည် မိမိမျက်နှာသွင်ပြင်ကို ရှုမြင်သုံးသပ်ပြီး ဘဝအမြင် ပြောင်းလဲလာကာ မမြဲသောတရားကိုသိ၍ သတိသံဝေဂရလာသည့် ဦးဘပွား၏ စိတ်ခံစားမှု အတွေးကပင် ဗုဒ္ဓဘာသာအဆုံးအမ အနှစ်သာရများကို ယုံကြည်လက်ခံလာနိုင်သော စရိုက်၊ မိမိကိုယ်ကို ဆင်ခြင်သုံးသပ် နိုင်သောစရိုက်ရှိသူအဖြစ် ထင်ဟပ်ပြနိုင်သော ဖန်တီးမှုပင် ဖြစ်သည်။

ဦးဘပွားသည် ကလေးငယ်လေးများကို ထားရစ်ခဲ့ပြီး တမလွန်ဘဝသို့ ထွက်သွားကြသည့် ကိုရန်ဝေးတို့ ဇနီးမောင်နှံထက်စာလျှင် သေခြင်းကိုကြိုတင်သိရှိ ပြင်ဆင်ခွင့်ရသော မိမိက ပိုမို ကံကောင်းသည်ဟု နားလည်ခံယူလာသည်။ သတိသံဝေဂရလာသော ဦးဘပွားအတွေးတွင် -

ငါ ကံကောင်းပါတယ်

ငါ့မှာ နောက်ဆံတင်းစရာ ပူပင်စရာ သံယောဇဉ်နှောင်ဖွဲ့မှုဘာမှမရှိဘူး။ ငါသေတော့ မယ်ဆိုတာ ငါကြိုပြီးသိခဲ့ရတာဟာလည်း တစ်နည်းတော့ ငါကံကောင်းတာပါပဲလေ ဦးဘပွားက အဆိုးထဲမှ အကောင်းလေးများကို ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း မြင်လာသည်။ ငါက ငါ့ကိုယ်ငါ သေမိန့်ကျပြီရယ်လို့ စိတ်ဆင်းရဲနေမိတယ်။ အမှန်က သက်ရှိသတ္တဝါ ရယ်လို့ဖြစ်လာ ပြီးဆိုကတည်းက သတ္တဝါတိုင်းဟာ သေမိန့်ကျလာကြတာပဲ ဒါကို ဘယ်သူမှ ရှောင်လွှဲလို့ရမှာလဲ

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၂၁၂-၂၁၃)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဦးဘပွားသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ အဆုံးအမဩဝါဒများကို နှစ်နှစ်ကာကာ ယုံကြည် သက်ဝင်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ လောကလူသားတို့ ရှောင်လွှဲ၍မရနိုင်သော သေခြင်းတရားကို ဆင်ခြင်လာနိုင်သော ဦးဘပွား၏ စိတ်ခံစားမှုအတွေးကပင် တရားသဘောကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်သော စရိုက်ရှိသူပင်အဖြစ် ဖန်တီးပြနိုင်ပါသည်။ လူ့ဘဝကိုရလာခိုက်တွင် မေတ္တာကရုဏာဖြင့် ကောင်းကျိုး ပြု၍ အသက်ရှင်နေထိုင်သွားခြင်းသည်သာ ဘဝ၏အနှစ်သာရ ဖြစ်သည်ဟူသော စာရေးသူ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို ပေါ်လွင်အောင် ပုံပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

အရံဇာတ်ဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သော ဦးထင်သည် ဘဝကို အရက်သေစာသောက်စားရင်း အချိန် ဖြုန်းကာနေလာသည့် အဘိုးကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ မူးရူးရမ်းကားနေသူမဟုတ်သော်လည်း ဘဝကို မေ့လျော့ပေါ့ဆစွာ ဖြတ်သန်းနေသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပေါ့ဆစွာနေသော ဦးထင်သည် ကိုရန်ဝေးတို့ လင်မယား ရုတ်တရက်သေဆုံးသွားသည်ကို ကြုံတွေ့ရသောအခါ သေခြင်းတရားကို ထိတ်လန့်တုန်လှုပ် သွားသည်။ စိတ်၏ကြောက်ရွံ့မှုများကို အရက်သောက် ဖြေဖျောက်ရန်အတွက် အရက်ဆိုင်သို့ ထွက်လာ ခဲ့ရာလမ်းတွင် ဆရာတော် ဦးဥတ္တမသာရ၏ တရားပွဲနှင့်ဆုံသည်။ ဦးဥတ္တမသာရတရားပွဲသို့ ဝင်ရောက် တရားနာရင်း ဦးထင်၏ စိတ်ဓာတ်များ ပြောင်းလဲ လာပုံကို -

ငါမိုက်တယ် ..... မိုက်ခဲ့ပါတယ်

ဖခင်ရှေ့ရောက်ပြီး အဆူခံလိုက်ရသော ကလေးဆိုးတစ်ဦးလို ဦးထင်သည် အလိုလို ငိုချင်နေသည်။ ဟုတ်ပါရဲ့ သိသိကြီးနဲ့ ဆက်ပြီး မိုက်နေဦး မယ်ဆိုရင် တော့ ငါအရှုံးကြီး ရှုံးရတော့မယ်ထင်ပါရဲ့။ မျက်လုံးအိမ်တွင် ဝေလည်လာသော မျက်ရည်များကို

မျက်တောင်တဖျပ်ဖျပ်ခတ်ကာ ထိန်းရင်းကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော မိဘများ၊ ဆွေမျိုးများ၊ မိတ်သဟာများအားလုံးကို တစ်ဦးပြီးတစ်ဦး သတိရနေမိသည်။ သူတို့တစ်တွေ လူ့ဘဝကြီးထဲရောက်လာပြီး ရှုံးသွားကြသလား။ လူ့ရပ်လူ့ရွာမှ ဒေါသကိုလည်းကောင်း၊ လောဘကိုလည်းကောင်း၊ မောဟကိုလည်းကောင်း၊ ဆုပ်ကိုင်တွယ်ဖက် ဘဝကူးသွားကြသူများကိုလည်း မြင်ယောင်လာသည်။ သူတို့တွေ ဘယ်ရောက်သွားကြမည်နည်း ဟုဆက်၍ တွေးရင်းလည်း ရင်ထဲတွင် ဟိုက်ကာ မောလာသည်။ ဘဝကိုခင်မင်တွယ်တာ သောဘဝတဏှာလည်း ရုတ်တရက်ပြတ်ချင်ချင်ဖြစ်ကာ ပြီးငွေ့စိတ်ကုန်သလို ခံစားလိုက်ရသည်။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၂၀၆-၂၀၇)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ ဦးထင်သည်ဘဝကို အရက်သောက်၍ အချည်းနှီး အချိန်ဖြုန်းခဲ့ပုံများကို တွေးတောပြီး နောင်တရမိပုံ၊ ကုသိုလ်နှင့်အကုသိုလ်ကို ခွဲခြားသိပြီး ကြောက်ရွံ့နေပုံ၊ တဏှာ၏ ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းပုံတို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏စိတ်ခံစားမှုအတွေးသည် ဦးထင်၏ ဆင်ခြင်တုံတရားရှိသည့် စရိုက်ကို ဖန်တီးပြနိုင်သည်။

ဝတ္ထုတွင် အရေးပါသော ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ကိုကောင်းထက်၏ စရိုက်များ ကိုလည်း ၎င်း၏အတွေးများတွင် တွေ့ရပါသည်။ ကိုကောင်းထက်သည် ဘတ်(စ်)ကားပေါ်မှရခဲ့သည့် လသားအရွယ် ကလေးတစ်ဦးကို မွေးစားရန်ဆန္ဒရှိသူဖြစ်သည်။ လက်ထဲတွင်ရောက်နေသော ကလေးကို မွေးသင့် မမွေးသင့် စဉ်းစားရာတွင်

ဒီကလေးကို အိမ်ပေါ်ခေါ်မလာဘဲ လမ်းဘေးချပစ်ခဲ့ရလျှင် ကောင်းလေမလား၊ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်ထဲ အသာထားခဲ့ရလျှင် ကောင်းမလား၊ သူစဉ်းစားမိသည်။ သို့ပါသော်လည်း ကလေးငယ်၏ မျက်နှာနုနုလေးကို ငုံ့ကြည့်မိတော့ သူဘယ်လိုမျှ မလုပ်ရက်။ သည်ကလေးသည်သာ သူ၏ သားကလေးဖြစ်လျှင် သူဘယ်လို ခံစားရမလဲ၊ သူ၏ဘဝထဲမှ ထွက်ခွာသွားသော ကလေးငယ်သည် နောက်နောင်ဘဝများတွင် သည်လိုအဖြစ်မျိုး ကြုံနေရလျှင် သူဘယ်လိုလုပ်ရ ပါ့မလဲ။ ခိုးကိုးရာမဲ့သော ထိုကလေးငယ် ဆွေမရှိ၊ မျိုးမရှိသော တွယ်ရာမဲ့သော ကလေးငယ်၊ ထိုကလေးငယ်ကို သူကလည်း မျက်နှာလွှဲလိုက်၍ မသမာသူ လက်ထဲရောက်သွားသည်ဆိုပါစို့၊ သူတောင်းစားကလေး ဖြစ်သည်ဆိုပါစို့ အသက်ဆုံးရှုံးသွား သည်ဆိုပါစို့။

(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၇၁-၇၂)

ဟူ၍ဖော်ပြထားသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏စိတ်ခံစားမှုအတွေးများကပင် ကိုကောင်းထက်၏ သားသမီးချင်း စာနာတတ်သော သနားတတ်သော စိတ်နှလုံးနူးညံ့သည့် စရိုက်ရှိသူအဖြစ် ဖန်တီးပြနိုင်သည်။

ထို့ပြင် ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးကံမြင့်သည် ဦးဘပွားရောဂါကို ကုသပေးနေသော ဆရာဝန်တစ်ဦးဖြစ်သကဲ့သို့ အရင်းနှီးဆုံး မိတ်ဆွေလည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဦးဘပွားသည် သူ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စများကို ရင်ဖွင့်တိုင်ပင်တတ်သည်။ ဦးဘပွားသည် ကျန်းမာရေးချွတ်ယွင်းလာ သောအခါ ဦးကံမြင့်က ဆေးစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးသည်။ ဆေးစစ်ချက်အရ ဦးဘပွားသည် ကင်ဆာ ရောဂါစွဲကပ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း သိလိုက်ရ သည်။ ဦးကံမြင့်သည် ဦးဘပွားကို မပြောရက် သိသွားမည်ကို စိုးရိမ်သည်။ ဦးကံမြင့်၏ စိတ်တွင် စိတ်မကောင်းခြင်းကြီးစွာဖြစ်ကာ ဇနီးသည်အား ဦးဘပွား၏ ရောဂါလက္ခဏာအကြောင်း ပြောပြဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြောပြသည့်အချိန်တွင် ဦးဘပွားသည် ဦးကံမြင့် အိမ်သို့ရောက်လာသည်။ နိုင်ငံခြားမှသားကပို့လိုက်သော ချောကလက်နှင့် အင်္ကျီတစ်ထည်ကို ဦးကံမြင့် အတွက် လာပို့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးဘပွားသည် ဦးကံမြင့်အိမ် ရောက်သောအခါ ဘာသံမှမကြား၍ ရင်းနှီးပြီးအိမ်ဖြစ်သောကြောင့် ထမင်းစားခန်းအထိဝင်ခဲ့ရာ ဦးကံမြင့်တို့ ဇနီးမောင်နှံနှစ်ယောက် မိမိ ရောဂါအကြောင်း ပြောနေသည်ကို ကြားခဲ့သည်။ ဦးဘပွားသည် ဘာမျှဝင်ရောက် မေးမြန်းခြင်းမရှိဘဲ အိမ်သို့ပြန်ခဲ့သည်။ နောက်တစ်နေ့ ဦးကံမြင့်သည် ဦးဘပွားအိမ်သို့သွားရာတွင် ဦးဘပွားက သေခြင်း တရားနှင့် ပတ်သက်၍ ပြောသောအခါ ဦးကံမြင့်၏ အတွေးတွင်

ဘုရားရေ သူများသိသွားနေပြီလားဟုတွေးရင်း ထူထူပူပူ ဖြစ်သွားသည်။ စိုးရိမ်သွား သည်။
(စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၁)

ဟူ၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ဦးကံမြင့်၏စိတ်ခံစားမှုအတွေးကပင် စိုးရိမ်တတ်သောစရိုက်၊ မိတ်ဆွေကောင်း ပီသသောစရိုက်၊ ဆရာဝန်ကောင်းပီသသောစရိုက်ကို ထင်ဟပ်ပြနိုင်သော ဖန်တီးမှုပင် ဖြစ်သည်။

ဦးကံမြင့်သည် ဦးဘပွားအိမ်သို့ အလည်သွားရင်း ကလေးများနှင့် ဦးဘပွား စကားပြော နေသည်ကိုတွေ့၍ ဦးကံမြင့်သည်လည်း စကားဝင်၍ပြောခဲ့သည်။ ကလေးများ ကြီးပြင်းလာသောအခါ မည်သည့်အလုပ်များ လုပ်ကြမည်နည်းဟု ဦးကံမြင့်ကမေးရာတွင် ကိုဦးက သူ၏ဖခင်ဖြစ်စေချင်သော မိမိနိုင်ငံကဘွဲ့ကိုယူ၍ မိမိနိုင်ငံကိုအကျိုးပြုသော ဆရာဝန်ကောင်း တစ်ယောက်ဖြစ်အောင်လုပ်မည်ဟု ပြောပြသည်။ ကိုဦး၏စကားကို နားထောင်ပြီးနောက် ဦးကံမြင့်က ဆက်၍တွေးမိပုံကို -

ဦးကံမြင့်တွေ့ဖူးသော လူတော်တော်များများသည် အမိနိုင်ငံက သူတို့အတွက် စိုက်ထုတ်ပြီး အကုန်အကျခံထားရသည်များကို အသိအမှတ်မပြုကြပေ။ သိလည်း မသိ လိုကြပေ။ သာမန်လူပြုန်းများက မသိလျှင်ထားပါဦး၊ အခုတော့ဘွဲ့ရ ပညာတတ် လူငယ်အချို့ကပါ အသိခေါက်ခက် အဝင်နက်ပြီး နိုင်ငံကိုဘာကိစ္စ ကျေးဇူးတင်နေရ မှာလဲ။ ကျွန်တော်တို့က တက္ကသိုလ်တက်တာ အလကားတက်ရ တာမှမဟုတ်ဘဲ၊ ကျောင်းလခတစ်လကို သုံးဆယ့်ငါးကျပ်ပေးပြီးတက်ရတာဟု ပြောသည်ကိုကြားဖူး တော့ ဦးကံမြင့်သက်ပြင်းအခါခါချမိသည်။ သူတို့လစဉ်ပေးထားသော ကျောင်းလခ သုံးဆယ့်ငါးကျပ်သည် တက္ကသိုလ်ဆရာ၊ ဆရာမတို့၏လခများ၊ အဆောက်အအုံ ထိန်းသိမ်းစရိတ်များ၊ ဓာတ်ခွဲခန်းတွင်သုံးရသော ပစ္စည်းများအတွက် လုံလောက်

သည်ဟု ထင်နေသောထိုဘွဲ့ရ ပညာတတ်လူငယ်အချို့ကို သူအံ့ဩသည်နှင့်အမျှ
စိတ်လည်းပျက်မိသည်။ (စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၈၅)

ဟူ၍ဖော်ပြထားသည်။ ဦးကံမြင့်သည် ပညာတတ်ပြီး မသိနားမလည်သော ဘွဲ့ရပညာတတ်များကို စိတ်ပျက်နေမှုများ ပေါ်လွင်သည်။ ထို့ပြင် ဘွဲ့ရပညာတတ်များသာမက နောင်လာနောက်သားများ ကိုလည်း နိုင်ငံတော်၏ ကျေးဇူးတရားကို သိစေချင်သည့် မှန်ကန်သော အတွေးအမြင်များ ရှိလာစေလို သည့် ဆန္ဒပေါ်လွင်သည်။ စာရေးသူ၏စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် စရိုက်ဖန်တီးမှုကပင် ဦးကံမြင့်သည် လူငယ်တို့၏ မှားယွင်းသော အတွေးများကို ပြုပြင်ပေးလိုသော စရိုက်ရှိသူဖြစ်ကြောင်း ထင်ဟပ်ပြနိုင် သည်။

ဦးဘပွားနေထိုင်သော စမ်းချောင်းရပ်ကွက်တွင် နေထိုင်ကြသူများသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခင်မင်ရင်းနှီးကြ၍ ဆွေမျိုးရင်းချာမိသားစုသဖွယ် နေထိုင်ကြသည်။ ဦးဘပွားနှင့် တစ်တိုက်ထဲတွင် နေထိုင်သော ဒေါ်ရွှေနု၏ စိတ်ခံစားမှုအတွေးကို -

ဒေါ်ရွှေနုက ဦးဖီးလမ်းထဲတွင် လှုပ်ရှားသွားလာခဲ့သူများကို တစ်မုံစိမ့် သတိရနေသည်။
နောက်ပြီး ရွှေရိုးတစ်ယောက်ရှိသေးတယ်၊ သိပ်စိတ်မနှံ့ရှာ ပေမယ့်လည်း ဘယ်သူ့ကိုမှ
ဒုက္ခမပေးဘူး၊ သူ့ကိုလည်း အကုန်လုံးက ခေါ်ကြပြောကြ ကျွေးကြတယ်။ ဆွမ်းကျွေး၊
ကွမ်းကျွေးများရှိရင် ဘာမှမပြောနဲ့၊ ဘုန်းကြီးပွဲပြီးရင် ရွှေရိုးပွဲ၊ သူကအရင်ဆုံး
တက်လာတာ။ ဘယ်ညည်းသည်မှ မစားရသေးဘူး၊ ရွှေရိုးက အရင်ဆုံးစားတာပဲ။ ဒါပေမဲ့
သူ့ကို ဘယ်သူကမှအပြစ်မယူကြဘူး၊ အကုန်လုံးက မေတ္တာထားကြတယ်။ ခွင့်လွှတ်ကြ
တယ်။ အခုတော့မရှိတော့ဘူး၊ ရွှေရိုးရော သူ့အမေကြီးရော ဆုံးရှာပြီ၊ တစ်ယောက်
နှင့်တစ်ယောက် တိုင်ပင်ကြ၊ မေတ္တာထားကြပုံတွေကို ပြန်တွေးရင်း ဒေါ်ရွှေနု
ကြည်နူးနေသည်။ (စန္ဒာ၊ မ၊ ၁၉၉၉၊ ၁၃၆)

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စေတနာ၊ မေတ္တာထားကြပုံ၊ မေတ္တာတရား၏ နွေးထွေးပုံတို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဒေါ်ရွှေနု၏ စိတ်ခံစားမှုအတွေးကပင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ မေတ္တာစိတ်ကြီးမားပုံကို ပြကာ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ညှာတာထောက်ထားတတ်သည့်စရိုက်၊ မေတ္တာကရုဏာကြီးမားသည့် စရိုက်ရှိ သူများအဖြစ် ဖန်တီးပြသွားနိုင်သည်။

ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင်ဦးဘပွားနှင့် အရံဇာတ်ဆောင် ဦးထင်ကို စရိုက်ရှင်အဖြစ်ဖန်တီးပြီး ကျန်ဇာတ်ဆောင်အားလုံးကို စရိုက်သေအဖြစ်သာ ဖန်တီးသွားသည်။ ဦးဘပွား ကို ပထမပိုင်းတွင် မေတ္တာတရားငတ်မွတ်မှုကြောင့် အတ္တကြီးသည့် စရိုက်ရှိသူအဖြစ်ဖန်တီးပြီး ပတ်ဝန်းကျင်၏ စေတနာမေတ္တာတရားကိုရရှိသည့် အချိန်မှစ၍ ဇာတ်ဆောင်၏စိတ်ထားသည် နူးညံ့ ပျော့ပျောင်းသွားပုံ၊ အတ္တမှပရစိတ်သို့ ပြောင်းလဲသွားပုံဖြင့် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်များကို ဖန်တီး ထားကာ ဦးတည်ချက်သို့ရောက်အောင် ပို့ဆောင်သွားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ဆောင်အသီးသီး၏ စိတ်ခံစားမှု အတွေးများမှာ ၎င်းတို့၏စရိုက်ကို ဖော်ကျူးပြနိုင်ပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးသည် အရေးပါပုံကို စာပေရှုထောင့်မှ လေ့လာဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စိတ်ခံစားမှုဖြင့် စရိုက်ဖန်တီးသော အတတ်ပညာကို အလေ့လာခံဖြစ်သော မစန္ဒာ၏ ဘဝအိပ်မက်ပန်းအိပ်မက် ဝတ္ထုဖြင့်ဖော်ပြထားပါသည်။ စိတ်ခံစားမှုဖြင့် စရိုက်ဖန်တီးသော အတတ်ပညာကို အလေ့လာခံဝတ္ထုတွင် တွေ့ရပါသည်။ စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ဖန်တီးမှုကိုသုံးပြီး ဇာတ်ဆောင်တို့၏စရိုက်ကို ဖော်ထုတ်ပြနိုင်သည်။ အဓိကဇာတ်ဆောင် ဦးဘပွားကို စံပြဇာတ်ဆောင်အဖြစ် အသက်သွင်းကာ အစပိုင်း၌ အတ္တစိတ်ကြီးမားသော ကိုယ်ကျိုးကိုသာ ကြည့်တတ်သောသူအဖြစ် ဖန်တီးတင်ပြထားပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဦးဘပွား၏ စရိုက်သည် သနားစာနာတတ်သော စရိုက်၊ ဖေးမကူညီတတ်သောစရိုက်တို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဦးဘပွား၏စရိုက်ကို စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။ ဦးကံမြင့်၊ ဦးထင်၊ မောင်ကောင်းထက်၊ ဒေါ်ရွှေနှုတ်တို့၏ အရံဇာတ်ဆောင်များ၏စရိုက်ကိုလည်း စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် ဖန်တီးထားပြီး ၎င်းတို့၏ စရိုက်ကို ဖော်ကျူးထားနိုင်ပါသည်။ စိတ်ခံစားမှုအတွေးဖြင့် စရိုက်ဖန်တီးမှုသည် ဇာတ်ဆောင်အသီးသီး၏စရိုက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ အဓိကဇာတ်ဆောင်နှင့် အရံဇာတ်ဆောင်တို့မှ ဇာတ်ပို့ဇာတ်ဆောင်တို့သည် စရိုက်ဖန်တီးမှု အားကောင်းပြီး အရံဇာတ်ဆောင်များမှ အဖြည့် ဇာတ်ဆောင်တို့မှာ ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှု အားနည်းကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤဝတ္ထုတွင် ဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်ရုံမက ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းဖြစ်ပေါ်စေမှုအတွက် ဇာတ်ဆောင်သီးသီးကို သူ့နေရာနှင့်သူ အဝင်ခွင့်ကျ သရုပ်ဖော်၍ ဖန်တီးသွားနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးရာတွင် စိတ်ခံစားမှုအတွေးသည် အရေးပါကြောင်းကို စာပေရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသောစာတမ်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် မမိုးမြေ၏ ဇာတ်ဆောင်စရိုက် ဖန်တီးမှုနည်းနာများကို အသုံးပြုကာ စိစစ်တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ဇာတ်ဆောင်စရိုက်ဖန်တီးမှုကို လေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အကူပြုသော စာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

စန္ဒာ၊ မ။ (၁၉၉၉)။ ဘဝအိပ်မက် ပန်းအိပ်မက်ဝတ္ထုရှည်။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။

မိုးမြေ၊ မ။ (၂၀၀၉)။ ဝတ္ထုရှည်သဘောတရား ဝတ္ထုရှည်အတတ်ပညာ။ ရန်ကုန်၊ ရွှေကွဲကော် ပုံနှိပ်တိုက်။

လေ့လာဖတ်ရှုသည့်စာအုပ်စာရင်း

ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၀၄)။ စကားပြေသဘောတရား စကားပြေအတတ်ပညာ (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ချိုတေးသံပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မျိုးလတ်၊ မ။ (၂၀၁၉)။ အမျိုးသားစာပေဆုရဝတ္ထုရှည်များ (၁၉၉၃-၂၀၀၃)မှ ဇာတ်ဆောင် စရိုက်ဖန်တီးမှုအတတ်ပညာ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနသို့။ ပါရဂူ (Ph.D) ဘွဲ့အတွက် တင်သွင်းသောကျမ်း။

စစ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းမှ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့် ခံစားမှုရသလေ့လာချက်

မိုးမိုးအေး*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့ရှေးဟောင်း ယဉ်ကျေးမှုပန်းပုလက်ရာများကို စာပေရှုထောင့်မှ လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အလေ့လာခံအဖြစ် စစ်ကိုင်းမြို့တွင် အင်းဝခေတ်က ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ရှေးဟောင်းပန်းပု ရပ်စုံကျောင်းမှ ဇာတ်ကြီးဆယ်တွဲ ပန်းပုရုပ်များအကြောင်းကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်း၌ ပန်းပုလက်ရာ ဇာတ်ကြီးဆယ်တွဲ ပုံအညွှန်းများနှင့် ခံစားရသော ရသများကို လေ့လာတင်ပြ ထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသန ပြုသောနည်းကို အသုံးပြု၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာစာပေ လေ့လာမှု တွင်တစ်ခန်းတစ်ကဏ္ဍမှ အထောက်အကူပြုနိုင်သော အကျိုးကျေးဇူးများရရှိနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

သော့ချက်စကားလုံး - ပန်းပုရုပ်စုံ၊ သင်္ကေတ၊ အညွှန်းသင်္ကေတ၊ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတ၊ ရသ။

နိဒါန်း

လူသားတို့၏ ကြမ်းတမ်းသော စိတ်များကို နူးညံ့လာစေရန် ရသက တည့်မတ်ထိန်းထားပေးနိုင် ကြောင်း ရှေးပညာရှင်ကြီးများက သုံးသပ်၍ကောက်ချက်ချခဲ့ကြသည်။ လူတို့သည် စိတ်ပင်ပန်းလူပင်ပန်း ဖြစ်လာသည့် အချိန်တွင် မိမိဝါသနာပါရာ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ရုပ်ရှင်၊ အငြိမ်း၊ ဇာတ်ပွဲစသည့် ဖျော်ဖြေမှု အမျိုးမျိုးဖြင့် စိတ်အပန်းဖြေလေ့ရှိကြသည်။ ထိုပန်းချီ၊ ပန်းပု အနုပညာများမှပေးသော ရသကိုရှာဖွေကြ သည်။ ဤစာတမ်းတွင် စစ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းရှိ မြန်မာလက်မှုအနုပညာ ပန်းပုရုပ်များမှညွှန်းဆိုသော ရသကို ဆက်စပ်ဖော်ထုတ်လိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စစ်ကိုင်းမြို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းတွင် တည်ရှိသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ခရိုင်မြို့ တစ်မြို့ဖြစ်ပြီး စစ်ကိုင်း၊ မြင်းမူနှင့် မြောင်မြို့နယ်တို့ ပါဝင်သည်။ ကျေးရွာပေါင်း (၂၀၇)ရွာရှိပြီး၊ မြို့ပေါ် ရပ်ကွက် (၁၈)ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု(၈၁) အုပ်စု ပါဝင်သည်။

၁။ သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ

ဤစာတမ်းကို ပြုစုရာတွင် သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် အောက်ပါ သုတေသန ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် အညီ ပြုစုထားပါသည်။

- (က) စာပေလေ့လာ ဆန်းစစ်မှု
- (ခ) ပြုစုရခြင်း ရည်ရွယ်ချက်
- (ဂ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်များ
- (ဃ) သုတေသန နည်းလမ်း
- (င) သုတေသန အစီအစဉ်

---

* မြန်မာစာဌာန၊ ပခုက္ကူတက္ကသိုလ်

(က) စာပေလေ့လာဆန်းစစ်မှု

စစ်ကိုင်းပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းကို ပန်းပုလက်ရာအနုပညာများ၊ ရုပ်စုံသမိုင်းကြောင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေ့ကလေ့လာခဲ့ကြသူများနှင့် လေ့လာခဲ့ကြသော အချက်အလက်များကို စာတမ်း တစ်စောင်၏ အင်္ဂါရပ်နှင့်အညီ အကျဉ်းမျှတင်ပြပါမည်။

- မောင်မောင်လတ်၊ ဦး။ ။ ကမ္ဘာကျော် ပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းက ဇာတ်တော် ပန်းပုရုပ်များ။

- ယဉ်လှိုင်း၊ မောင်(ပျဉ်းမမြိုင်)။ ။ မြန်မာမှု အဆင်တန်ဆာများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ။

အထက်ပါစာအုပ်များတွင် ပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပုံသမိုင်းကြောင်း၊ သမိုင်းရှုထောင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုရှုထောင့်များမှ လေ့လာထားသော်လည်း ပန်းပုရုပ်စုံ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့်ရသပိုင်း ဆက်စပ် လေ့လာ ထားသည့် စာပေရှုထောင့် လေ့လာမှုကို မတွေ့ရသေးပါ။ ထို့အတူ စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းနှင့် ပတ်သက်သော ဆောင်းပါးများတွင်လည်း ရှင်အရိယာဝံသ၏ ဂုဏ်ကို ဖော်ညွှန်းသော အကြောင်းအရာ များ၊ မြန်မာမှုအနုပညာ ပန်းပုလက်ရာ အကြောင်းများကို ဖော်ပြထားသော်လည်း ပန်းပုရုပ်များမှ တစ်ဆင့်ရရှိလာသော ရသကိုရေးသားထားသည့် စာတမ်းများ၊ ဆောင်းပါးများ မတွေ့ရသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းသည် အသစ်တွေ့ရှိချက်ကို ဖော်ပြထားသော သုတေသနစာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ပြုစုရသော ရည်ရွယ်ချက်

မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ပန်းပုအနုပညာ လက်ရာများမှတစ်ဆင့် ပေးစွမ်းသော ရသခံစားမှုကို ဖော်ထုတ် တင်ပြလိုသော ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်များ

စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး စစ်ကိုင်းမြို့ရှိ ပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းမှ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ပန်းပုရုပ်စုံများကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယခုလက်ရှိ ရုပ်စုံကျောင်းကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နေ သော ဆရာတော် ဦးပညာဒီပကိုလည်း သိလိုသည်များ မေးလျှောက် အကူအညီယူထားပါသည်။

(ဃ) သုတေသနနည်းလမ်း

အချက်အလက်ရရှိရေးအတွက် စစ်ကိုင်းမြို့၊ ရုပ်စုံကျောင်းသို့ သွားရောက်၍ ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သုတေသနနည်းနာများအနက် အချက်အလက်ကောက်ယူ စုဆောင်း နည်းကို အသုံးပြုထားပါသည်။

(င) သုတေသန အစီအစဉ်

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်း ပန်းပုရုပ်စုံများမှ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့် ခံစားမှုရသများကို လေ့လာတင်ပြရာတွင်

- ရုပ်စုံကျောင်းသမိုင်းအကျဉ်း
- အင်းဝခေတ်နှင့် ဘုရင်မင်းခေါင်
- စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းမှ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့် ခံစားမှုရသ

ဟူ၍ တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ရုပ်စုံကျောင်းသမိုင်းအကျဉ်း

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းသည် စစ်ကိုင်းတောင် အဆင်းလမ်း ဆင်ဘိုးဘုရားအနီး အရိယာဝံသချောင်တွင် တည်ရှိသော ကျောင်းတော်ဖြစ်သည်။ အင်းဝဘုရင် ဒုတိယမင်းခေါင်က ရေငုံဆရာတော်ထံတွင် စာပေသင်ယူနေသော ရှင်အရိယာဝံသကို ကြည်ညိုသည့်အတွက် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး နှစ်ပေါင်း(၆၀၀)ခန့် သက်တမ်းရှိပြီဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် ရုပ်စုံကျောင်းအနီး၌ ဆရာတော်ဦးပညာဒီပသည် ကျောင်းကို စောင့်ရှောက် သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းဟု ခေါ်ဆိုခြင်းမှာ မြတ်စွာဘုရားရှင် ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့သော "နမ္မာငါးရာ ရင့်မာတစ်ကျိပ်" ဆိုစကားအတိုင်း နှစ်ဘဝများနှင့် နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝ ဇာတ်တော်များကို ပန်းပု ရုပ်ကြွများဖြင့် ပုံဖော်တန်ဆာ ထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် ကျောင်းဆောင်၏ မျက်နှာစာဖက်အခြမ်း ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ပန်းပုရုပ်ကြွများသာ ကျန်ရှိတော့ပြီး နှစ်ဘဝဇာတ်တော်များမှာ မရှိတော့ပေ။ လက်ရှိပုံပေါင်း ပုံ (၅၀) သာ ကျန်ရှိတော့ သည်။

တေမိယဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၃)ပုံ၊ မဟာဇနကဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ(၃)ပုံ၊ သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၆)ပုံ၊ နေမိမင်းဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၂)ပုံ၊ မဟောသဇဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၄)ပုံ၊ ဘူရိဒတ် နဂါးမင်းဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၄)ပုံ၊ စန္ဒကုမာရ ဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၂)ပုံ၊ နာရဒဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ(၃)ပုံ၊ ဝိဒူရအမတ်ဇာတ်တော်ကိုဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၆)ပုံ၊ ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၁၇) ပုံတို့ကိုသာ တွေ့ရှိရပါသည်။

အင်းဝခေတ်နှင့် ဘုရင်မင်းခေါင်

ပထမအင်းဝခေတ်(၇၂၆-၁၁၁၃)သည် မင်းဆက်ပေါင်း (၃၀) စိုးစံခဲ့သော ခေတ်တစ်ခေတ်ဖြစ်သည်။ သတိုးမင်းဖျားသည် သက္ကရာဇ် (၇၂၆)ခုတွင် အင်းဝကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အင်းဝဘုရင် ဒုတိယ မင်းခေါင်(၈၄၂-၈၆၃) သည် ပြည်စုနန်းမင်း သီဟသူ၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ အင်းဝခေတ်သည်

ခေတ်ကာလကြာရှည်ခြင်း၊ အေးချမ်းသာယာခြင်းတို့ကြောင့် စာဆိုတော်များနှင့် လက်ရာမွန် စာပေများလည်း အများအပြား ထွန်းကားသော ခေတ်ဖြစ်သည်။

စာပေအနေနှင့် ကျောက်စာခေတ်မှ ပေစာခေတ်သို့ ကူးပြောင်းသော ခေတ်တစ်ခေတ် ဖြစ်သည်။ ရဟန်းစာဆိုနှင့် နန်းတွင်းဝန်းကျင်စာဆိုများ အများအပြား ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ခေတ်တစ်ခေတ် ဖြစ်သည်။ အလှူမှတ်တမ်း ကျောက်စာများ တွေ့ရသကဲ့သို့ ပေစာဖြင့် မှတ်တမ်း တင်သော ပျို့၊ ဧချင်း၊ မော်ကွန်း၊ တောလား၊ မေတ္တာစာ၊ ရတုကဗျာများ ထွန်းကားသော ခေတ်ဖြစ်သည်။ စကားပြေအနေဖြင့် ရှင်မဟာ သီလဝံသ ရေးသားသည့် ရာဇဝင်ကျော်နှင့် ပါရာယနဝတ္ထု တို့သာ တွေ့ရှိရပါသည်။

၄။ စစ်ကိုင်းမြို့ရပ်စုံကျောင်းမှ ပုံအညွှန်းသင်္ကေတနှင့် ခံစားမှုရသ

အနုပညာအနွယ်ဝင် စာပေ၊ ဂီတ၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ဇာတ်သဘင်၊ ရုပ်ရှင် စသည်တို့မှာ လူသားတို့၏ စိတ်နှလုံးကို အေးချမ်းမှု၊ နှစ်သက်မှု ရသတစ်ခုခုကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ စာသားဖြင့်သရုပ်ဖော်ခြင်း၊ ပုံဖြင့် သရုပ်ဖော်ခြင်း၊ လူကိုယ်တိုင် ပါဝင်သရုပ်ဆောင်ခြင်း စသည်ဖြင့် အမျိုးအမည် ကွဲပြား သော်လည်း ရသ ပေးနိုင်မှု၊ ရသရရှိမှုမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။

၄၊ ၁။ သင်္ကေတဗေဒ

လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ပေးနေသော အဓိကအချက်မှာ ဘာသာစကားဖြစ်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဘာသာစကားသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်သွယ်ရာတွင် စာအရေးအသားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသံဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟန်ပန်အမူအရာ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သင်္ကေတများဖြင့် ဆက်သွယ်ကြသည်။

ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က သင်္ကေတဗေဒနိဒါန်း စာအုပ်တွင် သင်္ကေတသုံးမျိုးရှိကြောင်း ယင်းတို့မှာ "ပုံသင်္ကေတ၊ အညွှန်းသင်္ကေတနှင့် သဘောတူသတ်မှတ်ထားသော သင်္ကေတ" တို့ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုံသင်္ကေတသည် အညွှန်းခံနှင့် ပုံချင်းတူသော သင်္ကေတဖြစ်သည်။ ဓာတ်ပုံ၊ ပုံတူပန်းချီကား၊ မြန်မာပြည် မြေပုံ၊ ဆောက်လုပ်မည့် တံတားပုံစံငယ်၊ "ဖြည်းဖြည်းမောင်း ကျောင်းရှိသည်" စာတမ်းနှင့် အတူ ရေးဆွဲထားသော ကျောင်းပုံနှင့် ကျောင်းသားပုံ စသည်တို့သည် ပုံသင်္ကေတများ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အသံကို တူအောင်ဖော်ပြသော 'ဒိုင်း'(သေနတ်သံ)၊ ပလုတ်တုတ်မြုန်း (မြောတီးသံ)၊ တောက်တဲ့ (တောက်တဲ့အော်သံ)၊ ဂျိုးဂျိုးဂျိမ်းဂျိမ်း(မိုးခြိမ်းသံ)၊ အောက်အီးအီးအွတ် (ကြက်တွန်သံ) စသည့် မြည်သံစွဲများ၊ မုန်တိုင်းသံနှင့်တူအောင် ဖန်တီးထားသော ဂီတသံများ၊ နုတ်စ်ပေါ်ပေါက်ပုံနှင့် ကပြသော ခြေဟန်လက်ဟန်များသည် ပုံသင်္ကေတများပင် ဖြစ်သည်။ (ခင်မင်၊မောင် (ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ စာ-၁၅)

အညွှန်းသင်္ကေတသည် အညွှန်းခံနှင့်တစ်နည်းနည်း ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုရှိသော သင်္ကေတမျိုးဖြစ်သည်။ ဆရာဇော်ဂျီ၏ ဗေဒါလမ်းကဗျာများမှ ဗေဒါသည်လောကဓံအနိမ့်အမြင့်ကို

ရင်ဆိုင်ရသော လူ့သဘာဝကို ရည်ညွှန်းသည့် အညွှန်းသင်္ကေတ ဖြစ်သည်။ (ခင်မင်၊မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ စာ-၁၅-၁၆)

သင်္ကေတနှင့် အညွှန်းခံတို့ ဆက်သွယ်မှုကိုကြည့်လျှင် ပုံသင်္ကေတက ပုံချင်းတူသည်။ အညွှန်းသင်္ကေတက ကြောင်းကျိုးဆက်သွယ်မှုရှိသည်။ မြန်မာပြည်မြေပုံ ဆိုကြပါစို့၊ အညွှန်းခံ ဖြစ်သော မြန်မာပြည်နှင့် ပုံချင်း တူသည့်အတွက် ပုံသင်္ကေတဖြစ်သလို မြန်မာပြည်မြေပုံနှင့် မြန်မာပြည်တို့ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် နေသည့်အတွက် အညွှန်းသင်္ကေတလည်းဖြစ်သည်။ (ခင်မင်၊မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ စာ-၁၆-၁၇)

ထို့ကြောင့် ပုံအညွှန်းသင်္ကေတသည် ဖော်ပြလိုသော၊ ရည်ညွှန်းလိုသော အရာတစ်ခုခုကို ပုံဖြင့် သင်္ကေတ ပြု၍ အာရုံပုံရိပ်ထင်စေခြင်း၊ ထိုအာရုံပုံရိပ်မှ တစ်ဆင့် သိမြင်စေခြင်းသဘောဖြစ် ပါသည်။

စာဖတ်ပရိသတ် သို့မဟုတ် အနုပညာပစ္စည်းတစ်ခုခုကို ကြည့်မြင်သူ ပရိသတ်သည် အာရုံအမှုအရာတစ်ခုခုကို မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ သိရသည့်အခါ ခံစားမှုတစ်ခုခု ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပါသည်။ ထိုခံစားမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝမ်းသာခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ကရုဏာဖြစ်ခြင်းစသည့် စိတ်လှုပ်ရှားမှုများ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ထိုမှ ဘဝအသိ၊ ဘဝသတိ ဖြစ်စေခြင်းသည် ရသ၊ အာနိသင်ရသ နှစ်သက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝ ဇာတ်တော်များကို ပန်းပုရုပ်ကြွများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်။ ထိုပန်းပုရုပ်ကြွများသည် ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ပုံချင်းတူသည့်အတွက် ပုံသင်္ကေတဖြစ်သကဲ့သို့ ပုံနှင့်ဇာတ်တော် ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် ဖော်ညွှန်းနေသောကြောင့် အညွှန်းသင်္ကေတများလည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းရှိ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ပန်းပုရုပ်ကြွများသည် ပုံအညွှန်း သင်္ကေတများပင်ဖြစ်သည်။ ပန်းပုရုပ်ကြွများသည် ဇာတ်တော်တစ်ပုဒ်ကို ဖတ်ရသကဲ့သို့၊ ဇာတ်ပွဲတစ်ပွဲကို ကြည့်ရှုနေရသကဲ့သို့ပင် အာရုံပုံရိပ်များမှ တစ်ဆင့် ရသကို ခံစားရနိုင်ပါသည်။

ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့

“တေ၊ ဇ၊ သု၊ နေ၊ မ၊ ဘူ၊ စန်၊ နာ၊ ဝိ၊ ဝေ” ဟု အကျဉ်း မှတ်သားထားသော မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဘဝ ဆယ်ဘဝသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်းနှင့် အိပ်ယာဝင် ပုံပြင်သဖွယ် ရင်းနှီးပြီးသား ဇာတ်တော်များဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း၏ အာရုံပုံရိပ်တွင် အကြောင်းဆက်စပ်မှုရှိတိုင်း စွဲထင်လာစမြဲဖြစ်ပါသည်။

တေမိယဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝထဲမှ ပထမဆုံး ဘဝဇာတ်တော်ဖြစ်သည်။ တေမိယမင်းသားလေးသည် ဖခမည်းတော်က ချစ်မြတ်နိုးခြင်းခံရသူဖြစ်သဖြင့် ရင်ခွင်ပိုက်ညီလာခံ ခေါ်လေ့ရှိသည်။ တစ်ခုသောညီလာခံတွင် သားတော်ကိုရင်ခွင်ပိုက်လျက်ပင် ခိုးသားများကို အပြစ်ဒဏ်စီရင်ခဲ့

သည်။ ပါရမီဉာဏ်ရင့်သန်သော တေမိယမင်းသားလေးက ခိုးသားကို ပြစ်ဒဏ်စီရင်၍ ငရဲခံရသော ဘဝဟောင်းအား သတိရမိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရင်ဖြစ်လိုသောဆန္ဒ မရှိတော့ပေ။ အကြောင်းရင်းကို သိသော် ဘဝဟောင်းမှ မယ်တော် ထီးချက်စောင့်နတ်သမီးက အကြံပေး၍ တေမိယမင်းသားသည် ဆွံ့အယောင်ဆောင်လေသည်။

တေမိယမင်းသားလေး စကားမပြောသောအခါ စကားပြောလာစေရန်အတွက် အသက်အရွယ် အလိုက် အမျိုးမျိုးသော စမ်းသပ်မှုများဖြင့် စမ်းသပ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် တေမိယမင်းသားလေးသည် အသက် (၁၆)နှစ် အရွယ်သို့ ရောက်ရှိသည့်တိုင်အောင် စကားမပြောခဲ့ပေ။ နောက်ဆုံးတွင် တေမိယ မင်းသား၏ မယ်တော်က သားတော်ကို ထီးနန်းပေးပါရန် မင်းကြီးအား တောင်းဆိုခဲ့သည်။ (၇)နှစ်မှ စ၍ တောင်းဆိုရာ မင်းကြီးက (၇)ရက် မင်းပြုခွင့်ပေးလိုက်သည်။ ထို(၇)ရက်တွင်လည်း တေမိယမင်းသားမှာ စကားပြောဆိုခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ နောက်ဆုံးတွင် တေမိယမင်းသားကို မြေမြှုပ်သတ်ရန် ရထားထိန်းအား တာဝန်ပေးလိုက်သည်။ တေမိယမင်းသားအား မြေမြှုပ်သတ်ရန် ရထားထိန်းက ကျင်းတူးနေစဉ် မင်းသား က စကားပြော၍ တရားဟောလေသည်။

စစ်ကိုင်းပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းတွင် တေမိယဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၃)ပုံ တွေ့ရှိရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် လက်နောက်ပြန် ကြိုးတုပ်ထားသည့် သူတစ်ဦး၊ ထိုသူကို အမတ်အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထား သောသူတစ်ဦးက ပန်းနှိမ်ထားပုံ၊ ပလ္လင်ပေါ်တွင် ရှင်ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦးက ကလေးငယ်ကို ရင်ခွင်ပိုက်လျက် သံလျက်ကိုမြှောက် တစ်စုံတစ်ခု ပြောကြားနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် စောင်းတီးနေသော လူလင်ပျိုတစ်ဦး၊ မိန်းမပျိုတစ်ဦးနှင့် ထိုနှစ်ဦး၏ အလယ် အနည်းငယ် မြင့်သောနေရာတွင် မင်းသားအဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦး ငြိမ်သက်နေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃) တွင် လူတစ်ဦးမှပေါက်ပြားဖြင့် မြေတူးနေဟန်၊ ထိုသူ၏နောက်မှ မင်းသားအဝတ် တန်ဆာနှင့် သူတစ်ဦးက တစ်စုံတစ်ခု ပြောနေဟန်စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွဇာတ်ကွက် (၃)ဖြင့် အနှစ်ချုပ်၍ ပုံဖော်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တေမိယဇာတ်တော်ဟု ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် ဖခင်က ရင်ခွင်ပိုက်တရားစီရင်ခြင်း၊ ဆွံ့အယောင် ဆောင်ခြင်း၊ ရထားထိန်းကို တေမိယမင်းသားက စကားပြောခြင်း၊ တရားဟောခြင်း ဇာတ်ကွက်များ သည် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သကဲ့သို့ အာရုံပုံရိပ်တွင် နေရာယူထားသော ဇာတ်ကွက်များ လည်း ဖြစ်သည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော တေမိယဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၃)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ တေမိယ ဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ဇာတ်ကွက်များကိုကြည့်၍ တေမိယမင်းသား၏

တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်ရမည်ကို ကြောက်ရွံ့သောစိတ်ကို မြင်လာစေသော ဘယာနကရသ၊ စကားမပြောဘဲ ဆွံ့အယောင်ဆောင်၍ အလိုရှိသည်များကို သည်းခံစိတ်၊ ခိုင်မာသောစိတ်၊ တည်ကြည် ရဲရင့်သော စိတ်တို့ကို မြင်သာကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုမျှမက ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို စွန့်နိုင်သောစိတ်တို့ကို မြင်လာစေပြီး အေးချမ်းသည့် သန္တရသကိုလည်း ရရှိစေသည်။

မဟာဇနကဇာတ်တော်

မဟာဇနကဇာတ်တော်သည် မြတ်ဗုဒ္ဓ၏နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှ ဒုတိယမြောက် ဘဝဇာတ်တော် ဖြစ်သည်။ မဟာဇနကမင်းကြီးတွင် သားတော်အရိဋ္ဌဇနကနှင့် ပေါလဇနကဟူ၍ သားတော်နှစ်ပါးရှိသည်။ မဟာဇနက မင်းကြီးနတ်ရွာစံသောအခါတွင် သားတော်ကြီး အရိဋ္ဌဇနက နန်းတက်တော်မူပြီး ညီတော် ပေါလဇနကကို အိမ်ရှေ့အရာပေးတော်မူသည်။ ထို့နောက် အမတ်တစ်ယောက်၏ ကုန်းချော စကားကြောင့် နောင်တော်အရိဋ္ဌဇနကသည် ညီတော်အပေါ် အထင်လွဲမှား၍ သံခြေချင်းဖြင့် အချုပ်ချ ထားသည်။ ညီတော်ပေါလဇနကသည် မှန်သောသစ္စာ စကားကိုဆို၍ အချုပ်အနှောင်မှ လွတ်မြောက် သော် ထွက်ပြေးလေသည်။

ပေါလဇနကသည် နယ်စွန့်နယ်ဖျားတွင် အခြေချနေထိုင်ရင်း လာရောက်ခိုလှုံသူ များပြားလာကာ နောင်တော်ထံမှ ထီးနန်းကို ပြန်လည်အရယူရန် အကြံဖြစ်လာသည်။ ထို့နောက် လူသူလက်နက် စုဆောင်းပြီး ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ရာ အရိဋ္ဌဇနကသည် စစ်ပွဲတွင်နတ်ရွာစံတော်မူသည်။ အရိဋ္ဌဇနက၏ မိဖုရားကြီးသည် ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာဖြင့် ထွက်ပြေးလေသည်။ ဒိသာပါမောက္ခကြီး တစ်ဦးထံတွင် ခိုလှုံနေထိုင်ရင်း သားတော်လေး တစ်ပါးဖွားမြင်ရာ အဘိုး၏ အမည်နာမကိုယူလျက် မဟာဇနကဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။

ဇနကမင်းသားသည် အရွယ်ရောက်သောအခါ ကုန်သွယ်အမှု ပြုလိုသောကြောင့် မိခင်ထံ ခွင့်ပန်လျက် ရေကြောင်းခရီး သွားခဲ့သည်။ လမ်းခရီးတွင် မိုးသက်မုန်တိုင်းမိ၍ သင်္ဘောမှောက်သောအခါ လိုက်ပါလာသော လူအများသည် ကြောက်လန့်တကြား ကိုးကွယ်ရာမရ ဖြစ်ကြပြီး နောက်ဆုံးတွင် ငါးမန်းအစာဖြစ်ကာ အသက်ဆုံးရှုံးကြရသည်။ ဇနကမင်းသားသည် ပျားရည်စိမ်သော အဝတ်ပုဆိုး ကိုဝတ်လျက် ရွက်တိုင်ထိပ်မှ ငါးမန်းများ လွှတ်ရာသို့ ခုန်ချခဲ့သည်။ သမုဒ္ဒရာထဲတွင် (၇)ရက်တိုင်တိုင် ကူးခတ်နေစဉ် မဏိမေခလာ နတ်သမီးက ကယ်တင်၍ မိထိလာဥယျာဉ်တော်ရှိ ကျောက်ဖျာထက်တွင် တင်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် မိထိလာပြည်၌ ဘုရင်ကြီးနတ်ရွာစံချိန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လစ်လပ်နေ သော မင်းနေရာအတွက် ဖုဿရထားစေလွှတ်ရာ ကျောက်ဖျာရှိရာသို့ ဆိုက်ရောက်သည်။ ထို့နောက်

ကျောက်ဖျာထက်တွင် အိပ်ပျော်နေသော ဇနကမင်းသားအား ဘုရင်ဖြစ်ထိုက်သူ ဟုတ်မဟုတ် မေးခွန်းများဖြင့် စမ်းသပ်မေးမြန်း၍ မင်းမြှောက်ကြသည်။

စစ်ကိုင်းပန်းပုရုပ်စုံကျောင်းတွင် မဟာဇနကဇာတ်တော်နှင့်ဆိုင်သော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၃)ပုံတွေ့ရှိရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် လှိုင်းထနေသော ရေပြင်တွင် တိမ်းစောင်းနေသော ရွက်တိုင်ပါသည့် သင်္ဘောလှေတစ်စီးနှင့် ယောက်ျားပျို တစ်ဦး ခုန်ဆင်းနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် သမုဒ္ဒရာအလယ်တွင် နတ်သမီးအဝတ်အစား ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦးကို သိကြားမင်း အဝတ်အစား ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦးမှ တစ်စုံတစ်ခု ပြောကြားနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃) တွင်စီးနင်းရသော ရထားတစ်စီး၊ အိပ်ပျော်နေသော လုလင်ပျိုတစ်ဦး၊ အမတ် အဆင်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦး၊ မိန်းမပျိုတစ်ဦး ပုံဖော်ထားဟန်

စသည်ဖြင့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက်(၃)ဖြင့် အနှစ်ချုပ်ကာ ထိထိမိမိ ပုံဖော်ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

မဟာဇနကဇာတ်တော်ကို ကြားမိသည်၊ ဖတ်မိသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် မဟာဇနကမင်းသား သင်္ဘော ပျက်ခြင်း ကြုံရပုံ၊ သမုဒ္ဒရာထဲ၌ (၇)ရက်တိုင်တိုင် ကူးခတ်ပုံ၊ သိကြားမင်းက မဏိမေခလာ နတ်သမီးအား ဇနက မင်းသားကို ကယ်တင်ရန် စေခိုင်းပုံ၊ မဏိမေခလာ နတ်သမီးနှင့် ဇနကမင်းသား စကားဆိုပုံ၊ ကျောက်ဖျာထက်တွင်ရောက်ရှိပုံ၊ ဖုဿရထားဆိုက်ရောက်ပုံ၊ မိထိလာထီးနန်းကိုရရှိပုံ စသည့် ဇာတ်ကွက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်လာရသည် ဖြစ်သည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော မဟာဇနကဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၃)ကွက် သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မဟာဇနကဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပုံများမှတစ်ဆင့် ဇနကမင်းသားသင်္ဘော ပျက်ခြင်း ကြုံရသောအချိန်တွင် သင်္ဘောပေါ်တွင် ပါရှိသောသူများ ငါးမန်းစာ ဖြစ်သွားရခြင်းအကြောင်း ဆက်စပ်လျက် ကြောက်ရွံ့စိတ် ဘယာနကရသကို ခံစားရစေပါသည်။ သမုဒ္ဒရာထဲတွင် ဇွဲမလျှော့ဘဲ (၇)ရက်တိုင် ကူးခတ်နေသော မဟာဇနကမင်းသား၏ လုံ့လဝီရိယကို အားကျစိတ်တက်ကြွသည့် ဝီရိယ၊ ထီးနန်းကို ရရှိပြီးနောက် စည်းစိမ်ချမ်းသာကို စွန့်နိုင်သောစိတ် အေးချမ်းသည့် သန္တရသတို့ကို ခံစားရစေပါသည်။

သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင် နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှတတိယမြောက် ဘဝဖြစ်စဉ် ဇာတ်တော်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဒုကုလနှင့် ပါရိကာတို့သည် တံငါရွာတွင် မွေးဖွားလာကြသူများ ဖြစ်သော်လည်း တံငါလုပ်ငန်း ကိုလုပ်ကိုင်ခြင်းမပြုခဲ့ပေ။ သီလဆောက်တည်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ မိဘများက လက်ဆက်ပေး သော်လည်း မောင်နှမကဲ့သို့ နေထိုင်ကြသည်။ ဒုကုလနှင့်ပါရိကာတို့သည် ဘဝဟောင်းက ဝဋ်ကြွေး ကြောင့် နောင်တစ်ချိန်တွင် မျက်စိကွယ်မည်ကို သိကြားမင်း ကသိသဖြင့် တန်ခိုးတော်နှင့်ကူညီပေးခဲ့ရာ သားတော်လေးတစ်ပါး ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သုဝဏ္ဏသာမဟု အမည်တွင်သည်။

ဒုကုလနှင့် ပါရိကာတို့သည် တစ်ရက်၌ သစ်သီးရှာသွားရင်း မိုးသည်းထန်စွာရွာသဖြင့် သစ်ပင်ရိပ် တွင် မိုးခိုရာ တောင်ပိုထဲမှမြွေက အဆိပ်နှင့်မှုတ်ခြင်းခံရ၍ မျက်စိကွယ်လေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ သုဝဏ္ဏသာမက မျက်မမြင်မိဘနှစ်ပါးကို ကျွေးမွေးပြုစုခဲ့သည်။ တစ်ရက်တွင်ရေခပ်ဆင်းရာ တောလည် လာသော ဘုရင်တစ်ပါးက သုဝဏ္ဏသာမမင်းသားကို သမင်နှင့်အမှတ်မှား၍ ပစ်ခတ်မိသဖြင့် အဆိပ်မြား သင့်ခဲ့သည်။ မြားနှင့်ပစ်ပြီးသောအခါမှ သုဝဏ္ဏသာမကို လူသားမှန်းသိပြီး မိဘများကိုသွား၍ အကျိုး အကြောင်းရှင်းပြခဲ့သည်။ မိဘများက သားဆီပို့ပေးရန် ပြောခဲ့သည်။ သားဆီသို့အရောက်တွင် မိဘများ ကသစ္စာဆိုရာ သုဝဏ္ဏသာမ အသက်ပြန်ရှင်လာလေသည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသော ပန်းပုရုပ်ကြွ (၆)ပုံ တွေ့ရ ပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) သိကြားမင်းအဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦးနှင့် ရသေ့အသွင် ဆင်ယင်ထားသူ တစ်ဦး ကျေးငှက်၊ သစ်ပင်များဖြင့် တောတွင်းတစ်နေရာကို ပုံဖော်ထားဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) သိကြားမင်း အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦးနှင့် ရေဗူးကျည်ထောက်ကို ကိုင်ဆောင်ထားသော မိန်းမပျိုတစ်ဦး သစ်ပင်များဖြင့် တောတွင်းတစ်နေရာကို ပုံဖော် ထားဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃) လေးမြားလက်နက်ကိုင်ဆောင်လျက် ရှင်ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦး နှင့် ရေဗူးကျည်ထောက် သယ်ဆောင်ထားသော သမင်တစ်ကောင်၊ သစ်ပင်များစွာဖြင့် တောတွင်း တစ်နေရာ ပုံဖော်ထားဟန်

ဇာတ်ကွက်(၄) ရှင်ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦးက ယောက်ျားတစ်ဦးနှင့် မိန်းမတစ်ဦးကို နွယ်ကြိုးကမ်း၍ ခေါ်လာဟန်

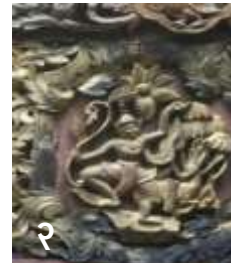
ဇာတ်ကွက်(၅) လူငယ်တစ်ဦး လဲလျောင်းနေပြီး ခေါင်းရင်းတွင် ယောက်ျားတစ်ဦး၊ ခြေရင်းတွင် မိန်းမ တစ်ဦးတို့ ငိုကြွေးနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၆) ရှင်ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဆင်မြန်းထားသူတစ်ဦးနှင့် ရေအိုးကိုင်ထားသော လူငယ်တစ်ဦး ပြုံးရွှင်သော မျက်နှာထားဖြင့် ရှိနေဟန်

စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက် (၆)ခုကို တွေ့ရပါသည်။

သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်တော်ကို ကြားမိသည်။ ဖတ်မိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဒုက္ခလနှင့်ပါရိကာတို့ မျက်စိကွယ်ရုံ၊ သုဝဏ္ဏသာမမင်းသား မိဘကိုလုပ်ကျွေးပြုစုပုံ၊ သမင်နှင့်အမှတ်မှား၍ မြားဖြင့် ပစ်ခတ်ခံရပုံ၊ အမိအဖသစ္စာဆို၍ အသက်ပြန်ရှင်လာပုံ၊ သားရွှေအိုးထမ်း ပြန်လာသည်ကို မြင်ပါရစေဟူသော ဆုတောင်းစကား စသည့် ဇာတ်ကွက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်လာရသည် ဖြစ်သည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော မဟာဇနကဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၃)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သုဝဏ္ဏသာမဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့်ပုံများအရ ဒုက္ခလနှင့်ပါရိကာ မျက်စိကွယ်ခန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏသာမမင်းသား မြားပစ်ခံရခန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်လည်းကောင်း အသက်ဘေးကို ကြောက်ရွံ့စိတ် ဘယာနကရသ၊ သုဝဏ္ဏသာမမြားမှန်၍ အမိအဖတို့ ငိုကြွေးပုံကိုမြင်ရသော အခန်းတွင် သားသမီး ဆုံးရှုံးရသော မိဘတို့၏ခံစားမှုကို သနားစိတ် ကရုဏာရသ၊ သုဝဏ္ဏသာမမင်းသား မိဘကိုလုပ်ကျွေးပြုစုခန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်လည်းကောင်း၊ အမိအဖသစ္စာဆို၍ သုဝဏ္ဏသာမမင်းသား အသက်ပြန်ရှင်လာခန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်လည်းကောင်း ကြည်နူးမှု၊ အေးချမ်းမှု သန္တရသတို့ကို ခံစားရစေပါသည်။

နေမိမင်းဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင် နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝတွင် စတုတ္ထမြောက် ဘဝဇာတ်တော် ဖြစ်သည်။ နေမိမင်းကြီးသည် တရားတတ်သော မင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ လူ့ပြည်သာမက နတ်ပြည်ထိပါ သတင်း ကျော်စောသူဖြစ်သည်။ သိကြားမင်း၏ လျှောက်ထားတောင်းပန်မှုကြောင့် နတ်ပြည်သို့တက်၍ တရားဟောရသည်။ မာတလိနတ်သားက ဝေဇယန္တာရထားဖြင့် လာရောက်ပင့်ဆောင်သောအခါ ပထမဦးစွာ ငရဲပြည်သို့ သွားရောက်တရားဟောသည်။ ထို့နောက်တွင်မှ နတ်ပြည်သို့တက်၍ တရားဟောသည်။

ငရဲပြည်၊ နတ်ပြည်တို့မှ တရားဟောပြီး အပြန် ကြုံတွေ့ခဲ့ ရသော အတွေ့အကြုံများကို လူ့ပြည်သို့ ပြန်ရောက်သောအခါ လူတို့အား ပြန်လည် တရားဟောခဲ့သည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် နေမိဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၂)ပုံ တွေ့ရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် မြင်းကသော ရထားတစ်စီး၏ ထက်တွင် ဘုရင် အဆင်တန်ဆာ ဆင်မြန်းထားသူ တစ်ဦးကို နတ်သားအဆင်တန်ဆာ ဆင်မြန်းထားသူတစ်ဦးက လက်အုပ်ချီ၍ တစ်စုံ တစ်ခုကို လျှောက်ထားနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် ဘုရင်အဆင်တန်ဆာ ဆင်မြန်းထားသူတစ်ဦးမှ မြင့်သောတစ်နေရာတွင် ထိုင်လျက် နတ်သား အဆင်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူနှစ်ဦးမှ လက်အုပ်ချီလျက် ထိုင်နေဟန်

စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက် (၂)ကွက်ကို တွေ့ရပါသည်။

နေမိဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် နေမိမင်းကြီး နတ်ပြည်သို့ ကြွမြန်းခြင်း၊ နတ်ပြည်၌ တရား ဟောခြင်း အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော နေမိမင်းဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၂)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဇာတ်ဆောင် နေမိမင်းကြီး နတ်ပြည်ကြွမြန်းသည့်အကြောင်း၊ နတ်ပြည်တွင် တရားဟောသည့်အကြောင်းကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်များ ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါ သည်။ ဤဇာတ်တော်တွင် ဇာတ်ကွက် (၂)ကွက်ဖြင့်သာ အနှစ်ချုပ်၍ ထိထိမိမိ တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တရားကိုနှစ်သက်စိတ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး စိတ်ကြည်နူးမှု သန္တရသကို ခံစားရစေပါ သည်။

မဟောသဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏နောက်ဆုံး ဆယ်ဘဝဇာတ်တော်ထဲမှ ပဉ္စမမြောက်ဘဝဇာတ်တော်ဖြစ်သည်။ မဟောသဇသည် ငယ်စဉ်ကပင် ပညာအရာ၌သူမတူအောင် ဉာဏ်ပညာကြီးသူဖြစ်သည်။ ဧရပ် တစ်စောင်ဆောက်လုပ်၍ ဖွားဘက်တော် တစ်ထောင်နှင့်စံမြန်းသည်။ အနီးအနားတွင်ဖြစ်ပွားသော ပြဿနာများကိုလည်း ဖြေရှင်းပေးလေ့ရှိသည်။ အရွယ်ရောက်လာသောအခါ အမရာနှင့်ဆုံတွေ့၍ လက်ဆက်ခဲ့သည်။ ဝိဒေဟရာဇ် မင်းကြီး၏ ချီးမြှင့်မြှောက်စားခြင်းကိုခံရသည်။ မင်းကြီးက မဟောသဇ

ကို ဦးစားပေးသည့်အတွက် ကျန်ပညာရှိ အမတ်လေးဦးတို့၏ အကောက်ကြံမှုကို မကြာခဏခံရသည်။ သို့သော် မဟောသဓဇာတ်တော်သည် အမှုကိစ္စမှန်သမျှ ဖြေရှင်းနိုင်သည်ချည်း ဖြစ်သည်။

စစ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းတွင် မဟောသဓဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၄)ပုံ တွေ့ရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် ဘီလူးအသွင်ခေါင်းဆောင်း အမျိုးသမီးတစ်ဦး၊ ကလေးငယ်ကို ရင်ခွင်ပိုက်လျက် လူသားအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် ထိုနှစ်ဦး၏အလယ် အမြင့်တစ်နေရာတွင် ပညာရှိအမတ် အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသော လူငယ်တစ်ဦး လက်ညှိုးထောင်လျက် တစ်စုံတစ်ခု ပြောကြားနေဟန် (သားတရားစီရင်ခန်း)

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် ယောက်ျား နှစ်ဦးနှင့် နွားတစ်ကောင်၊ ထိုနှစ်ဦး၏အလယ် အမြင့်တစ်နေရာတွင် ပညာရှိ အမတ်အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသော လူငယ်တစ်ဦး လက်ညှိုးထောင် လျက် တစ်စုံတစ်ခု ပြောကြားနေဟန် (နွားတရား စီရင်ခန်း)

ဇာတ်ကွက်(၃) တွင် လုလင်ပျိုတစ်ဦး လက်သီးဆုပ်ပြနေဟန်နှင့် တောင်းရွက်ထားသော အမျိုးသမီး တစ်ဦး လက်ဝါးဖြန့်ပြနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၄) တွင် ယောက်ျားသုံးဦးအလယ်တွင် အိုးများချလျက် တစ်စုံတစ်ခု ပြုလုပ်နေဟန် စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက်လေးခုကို တွေ့ရှိရပါသည်။

မဟောသဓဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် တရားစီရင်ခန်းများသည် မပါမဖြစ် မြင်ယောင် လာမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ကြင်ယာတော် တော်လေးဝဝင် အမရာဒေဝီနှင့် တွေ့ဆုံပုံ၊ လက်သီးဆုပ်၍ အိမ်ထောင်ရှိ၊ မရှိ မေးမြန်းပုံ၊ လက်ဝါးဖြန့်လျက် အိမ်ထောင်မရှိကြောင်း ပြန်လည်ဖြေကြားပုံ၊ ပညာရှိ သုခမိန်လေးဦးတို့က မဟောသဓအား အကောက်ကြံကြပုံစသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ် တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော မဟောသဓဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၄)ကွက် သည် မူလဇာတ်တော်၏ အကြောင်းအရာ အဖြစ်အပျက်အားလုံးကို ဖော်ကျူးနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း မဟောသဓဇာတ်၏ အဓိကအချက်ဖြစ်သည့် တရားစီရင်ခန်း၊ အမရာနှင့်တွေ့ဆုံခန်း အမတ်ကြီးများ၏ အကောက်ကြံခံရခန်းတို့မှာ ဇာတ်တော်၏အရေးပါသော အခန်းများကို ဖော်ပြနိုင် သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ မဟောသဓ ဇာတ်တော် ကို ဖော်ညွှန်းသည့်ပုံများအရ မဟောသဓနှင့် အမရာတို့ တွေ့ဆုံခန်းသည် မြန်မာစကားထာတို့၏ မြစ်ဖျားခံရာ နှစ်သက်ကြည်နူးဖွယ် သိင်္ဂီရရသ၊ မဟောသဓ ပညာရှိအား အမတ်လေးဦးတို့မှ အကောက်ကြံသဖြင့် အိုးထိန်းသည် အိမ်တိမ်းရှောင်ခန်းတွင် အမရာ၏ ပညာဉာဏ်ကြီးမှု၊ ရဲရင့်သော ဇနီးကောင်းပီသမှုကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်ဖြစ်ပြီး နှစ်သက် သဘောကျစိတ် ဝီရရသ၊ မဟောသဓ၏ ဖြောင့်မတ်သော တရားစီရင်ခြင်း နှစ်သက်အေးချမ်းခြင်း သန္တရသတို့ကို ခံစားရစေပါသည်။

ဘူရိဒတ်ဇာတ်တော်

ဓမ္မရာဇာနဂါးမင်းသည် ဗာရာဏသီမင်း၏ သမီးတော်ကိုလက်ဆက်ရန် နဂါးတမန်များကို လူအသွင် ဖန်ဆင်းလျက်လွှတ်လိုက်သည်။ ဗာရာဇာနဂါးမင်းသည် သမီးတော်ကို နဂါးနှင့်လက်ဆက် မပေးလိုကြောင်း ပြင်းထန်စွာတုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုတုံ့ပြန်မှုအပေါ် နဂါးမင်းသည်အမျက်ထွက်၍ ဗာရာဏသီ တစ်ပြည်လုံးကို ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဗာရာဏသီမင်းသည် သမီးတော်သမုဒ္ဒဇာကို နဂါးမင်းနှင့် လက်ဆက်ပေးလိုက်ရသည်။

နဂါးမင်းနှင့် သမုဒ္ဒဇာမိဖုရားတို့သည် သားတော်လေးပါး ဖွားမြင်သည်။ ယင်းသားတော် လေးပါးအနက် ဘူရိဒတ္တသည် မြေပြင်ကဲ့သို့ ကျယ်ပြောသော ပညာဉာဏ်ရှိသဖြင့် ဘူရိဒတ္တ(သို့မဟုတ်) ဘူရိဒတ်ဟု အမည်တွင်သည်။

ဘူရိဒတ်နဂါးသည် ယမုံနာမြစ်ကမ်းပါးတစ်နေရာတွင် တရားကျင့် ဥပုသ်ဆောက်တည်လေ့ရှိ သည်။ တစ်နေ့တွင် ဘူရိဒတ်နဂါးမင်းကို အလမွှာယံဆရာတွေ့ရှိသွားပြီး ဖမ်းဆီးခြင်းကိုခံရသည်။ အလမွှာယံဆရာက အလမွှာယံကစားခြင်းဖြင့် ငွေရှာသောကြောင့် ဘူရိဒတ်နဂါးသည် ကြီးစွာသော ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်ရသည်။

နဂါးပြည်မှ မယ်တော်သည် အိပ်မက်မကောင်းသဖြင့် ကျန်သားတော်များကို ဘူရိဒတ်အား ရှာရန်လွှတ်လိုက်သည်။ ဘူရိဒတ်၏ အစ်ကိုတော်နဂါးသည် လိုက်လံရှာဖွေရာ ဗာရာဏသီနန်းရင်ပြင် တွင် အလမွှာယံဆရာ ၏လက်၌ နှိပ်စက်ခံနေရသော ဘူရိဒတ်ကို တွေ့လေသည်။ အစ်ကိုတော်နဂါးနှင့် နှမတော်တို့က ကယ်သဖြင့် ဘူရိဒတ်နဂါးမှာ ပြန်လည်လွတ်မြောက် ချမ်းသာရာရလေသည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် ဘူရိဒတ်ဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၄)ပုံတွေ့ရပါ သည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် နောက်ခံနန်းပြာသာဒ်ရှေ့တွင် လူယောက်ျားတစ်ဦး၏ ကျောပြင်ကို လူယောက်ျား တစ်ဦးမှ ထုထောင်းနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂)တွင် ဆင်စီးချင်း ထိုးနေဟန်

ဇာတ်ကွက် (၃) တွင်ပခြုပ်အတွင်းမှ နဂါးတစ်ကောင် အမောက်ထောင်လျက်ရှိပုံ၊ ဘေးတွင် လူယောက်ျားတစ်ဦးမှ ပလွေမှုတ်နေဟန်၊ ပလွေထက်မှ ရှင်ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဆင်မြန်းထားသူ တစ်ဦးက ကြည့်ရှုနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၄) တွင်ပခြုပ်အတွင်းမှ နဂါးတစ်ကောင် အမောက်ထောင်လျက်ရှိပုံ၊ ဘေးတွင်လူယောက်ျား တစ်ဦးထိုင်နေဟန်၊ ရသေ့တစ်ဦးရပ်လျက် ရှိနေဟန်

စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက် (၄)ခုကို တွေ့ရပါသည်။

ဘူရိဒတ်ဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း လူ့ပြည်တွင်လာ၍ ဥပုသ် ဆောက်တည်ခြင်း၊ အလမ္ဗာယ်ဆရာ၏ အဖမ်းခံရခြင်း၊ အလမ္ဗာယ်ဆရာလက်တွင် ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း ပင်ပန်းဆင်းရဲ ဒုက္ခခံရခြင်း၊ အစ်ကိုတော်နှင့် နှမနဂါးမတို့မှ လူ့ပြည်သို့လိုက်လံရှာဖွေ ကယ်တင်ခြင်း စသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ် တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော ဘူရိဒတ်ဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၄)ကွက်သည် ဇာတ်တော်တစ်ခုလုံးကို အနှစ်ချုပ်တင်ပြနိုင်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ သို့သော် ဇာတ်တော် တစ်ခုလုံး၏ အရေးပါသောအချက်အား ဖော်ကျူးထားနိုင်ပါသည်။ ဘူရိဒတ် ဇာတ်တော်ကို ဇာတ်ကွက် (၄)ကွက်ဖြင့်သာ ထိထိမိမိ တင်ပြထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပုံအညွှန်းများအရ အလမ္ဗာယ်ဆရာ၏ လက်တွင် ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း နှိပ်စက်ခံရခြင်း အကြောင်းကို သိမြင်ရသောအခါ သနားခြင်း ကရုဏာရသာ၊ နဂါးမင်း၏ သီလ၊ သမာဓိ တည်ကြည်မှုကို သိမြင်ရ သောအခါ သန္တရသတို့ကို ခံစားရစေပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှ သတ္တမမြောက် ဘဝဇာတ်တော်ဖြစ်သည်။ စန္ဒကုမာရသည် ပုပ္ပါဝတီပြည် ဧကရာဇ်မင်းကြီး၏ သားတော်လေးပါးအနက် အကြီးဆုံးသားတော် ဖြစ်သည်။ နှလုံးရည်အားဖြင့် စိတ်ထားမွန်မြတ်ပြီး တရားမျှတမှုကို လိုလားသူဖြစ်သကဲ့သို့ လက်ရုံးရည် အားဖြင့် ဆင်းစီး၊ မြင်းစီး အတတ်တို့ကိုလည်း ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်သည်။

ပုပ္ပါဝတီပြည်၏အမတ် ခဏ္ဍဟာလသည် တရားစီရင်ရာ၌ လာဘ်စားသူဖြစ်သည်။ မင်းကြီးသည် အမတ်ကြီး၏ တရားစီရင်ပုံ နည်းလမ်းမကျသည်ကိုသိသဖြင့် သားတော်စန္ဒကုမာရကို တရားစီရင်စေ သည်။ ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏားသည် အငြိုးထားလေသည်။

တစ်ရက်တွင် မင်းကြီးသည် နတ်ပြည်၏ ကြီးကျယ်ခမ်းနားမှုကို အိပ်မက်မြင်မက်လေသည်။ ပုဏ္ဏားအား အိပ်မက်နိမိတ် ဖတ်စေသောအခါ ကောင်းသော အတိတ်နိမိတ်ဖြစ်ကြောင်း၊ မင်းကြီး နတ်ပြည်ရောက်ရန်အတွက် လေးမျိုးသော ယဇ်ပူဇော်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အငြိုးဖြင့်မကောင်းသော အကြံပေးလေသည်။ သားလေးပါး၊ သူဌေး လေးယောက်၊ ဆင်လေးစီး၊ မြင်းလေးစီးစသည်ဖြင့် စီရင်ရမည်

ဖြစ်သည်။ မင်းကြီးလည်း နတ်ပြည်ရောက် လိုသော ဆန္ဒဖြစ်မိ၍ ပုဏ္ဏားပေးသော အကြံကိုလက်ခံပြီး အစီအရင်ပြုလုပ်ရန် ကြိုးစားလေသည်။

စန္ဒကုမာရ၏ မိဖုရားက သစ္စာတိုင်တည်သောအခါ သိကြားမင်းဆင်းလာ၍ မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားကို ပြစ်ဒဏ် ပေးလေသည်။ ထို့နောက် သိကြားမင်းက တိုင်းပြည်ကို စန္ဒကုမာရမင်းသားအား အုပ်ချုပ်စေသည်။

စစ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းတွင် စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၂)ပုံ တွေ့ရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် ထိုင်နေသောမင်းသားတစ်ပါးနှင့် မင်းသမီးတစ်ပါး၏နောက်တွင် သိကြားမင်း အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦး ရှိနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် သန်လျက်ကိုင်ထားသူတစ်ဦး၊ မင်းသားတစ်ပါး၊ နွားတစ်ကောင်၊ ဆင်တစ်ကောင် ရှိနေဟန်

စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ ဇာတ်ကွက် (၂)ခု တွေ့ရပါသည်။

စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် စန္ဒကုမာရမင်းသား လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်နှင့် ပြည့်စုံပုံ၊ အမတ်ပုဏ္ဏား တံစိုးလက်ဆောင်ယူပုံ၊ သိကြားမင်းက ကူညီပုံ စသည့် အဖြစ်အပျက် များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။ ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော စန္ဒကုမာရဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၂)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကအချက်ဖြစ်သည့် စန္ဒကုမာရ မင်းသားနှင့်မိဖုရားတို့ကို သိကြားမင်းက စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ မင်းကြီးနတ်ပြည်ရောက်လိုသော ဆန္ဒကြောင့် ယတြာချေသည့် ဇာတ်ကွက်တို့မှာ ဇာတ်တော် တစ်ခုလုံး၏ အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဤဇာတ်တော်တွင် ဇာတ်ကွက် (၂) ကွက်ဖြင့်သာ ထိထိမိမိတင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား အကောက်ကြံမှု ဝိဘန္ဓရသ၊ စန္ဒကုမာရမင်းသား နှင့်မိဖုရားတို့၏ ပြောမတ်မှန်ကန်မှုကြောင့် သိကြားမင်းကစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ စန္ဒကုမာရမင်းသား တရားသဖြင့် အမှုစီရင်ခြင်းကို နှစ်သက်မှု၊ မိဖုရား၏သစ္စာတရား မှန်ကန်မှုတို့ကြောင့် သိကြားမင်းက ကူညီစောင့်ရှောက်မှု စသည်တို့ကို နှစ်သက်စိတ် ကြည်နူးမှု သန္တရသကို ခံစားရစေပါသည်။

နာရဒဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ပါရမီဖြည့်ကျင့်သော နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှ အဋ္ဌမမြောက် ဘဝဇာတ်တော် ဖြစ်သည်။ ဝိဒေဟရာဇ်တိုင်း မိထိလာပြည်တွင် အင်္ဂတိမည်သောမင်းသည် မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါးနှင့် အညီ အုပ်ချုပ်သော မင်းကောင်းမင်းမြတ် တစ်ပါးဖြစ်သည်။ မြို့တံခါးလေးရပ်တွင်လည်း မဏ္ဍပ်ကြီးများ ထိုးကာ နေ့စဉ်အလှူအတန်း ပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ ပြည်သူပြည်သား အများကလည်း မင်းကြီးအပေါ် ချစ်ကြည်ညိုလျက် ရှိကြသည်။

အင်္ဂတိမင်းတွင် ရုစာဒေဝီအမည်ရှိသော သမီးတော်တစ်ပါးသာရှိသည် သမီးတော် ရုစာဒေဝီသည် ရုပ်အဆင်းတင့်တယ်သကဲ့သို့ စိတ်ထားလည်း ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်သူဖြစ်သည်။ လွန်လေပြီးသော ဘဝ (၇)ဘဝကို ပြန်လည် မှတ်မိသိရှိသောသူဖြစ်သည်။ (၁၅) ရက်တစ်ကြိမ် ဖခင်ထံမှ အသပြာတစ်ထောင် တောင်းခံလျက် လှူဒါန်းပေးကမ်းလေ့ရှိသည်။

တစ်ခုသော တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့တွင် မိထိလာပြည်၌ နက္ခတ်ပွဲသဘင် ကျင်းပလျက် ရှိသည်။ အင်္ဂတိမင်းကြီးသည်လည်း ဤမျှသာယာသော အချိန်ကာလ၌ မည်သို့သော အမှုကိစ္စကိုပြုလျှင် ကောင်းမည်နည်း ဟု အမတ်များနှင့် တိုင်ပင်သည်။

အမတ်များကလည်း သင့်နီးရာရာကို လျှောက်တင်ကြကုန်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် တောမှီ ရဟန်း တစ်ပါးထံသွား၍ ဆည်းကပ်နာယူရန် အကြံပေးချက်ကို လက်ခံလိုက်သည်။ တောမှီတက္ကတွန်းထံ ရောက်သောအခါ နောက်ဘဝဆိုသည်မှာမရှိကြောင်း ယခုလက်ရှိဘဝတွင်သာ အကောင်းဆုံး ပျော်ရွှင်စွာ နေထိုင်သင့်ကြောင်းပြောဆိုရာ မင်းကြီးလည်း ထိုနေ့မှစ၍ တရားကိုမေ့ကာ အပျော်အပါးကိစ္စ၌သာ အချိန်ကုန်နေလေသည်။ သမီးတော် ဖြောင့်ဖျသည်ကိုလည်း လက်မခံတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ရုစာဒေဝီက သစ္စာဆို တိုင်တည်သဖြင့် ဘုရားလောင်း နာရဒဗြဟ္မာသည် ရသေ့အသွင်ဆောင်လျက် လာရောက် ဆုံးမလေသည်။

စစ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းတွင် နာရဒဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၃)ပုံတွေ့ ရပါ သည်။

ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် ခြင်္သေ့အသွင် ခေါင်းဆောင်းထားသောသူတစ်ဦးနှင့် နဂါးအသွင် ခေါင်းဆောင်း ထားသော သူတစ်ဦးတို့ ထိုင်နေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် ဘုရင် အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦးနှင့် သိကြားမင်း အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထား သူ တစ်ဦးတို့ ထိုင်နေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃) တွင် ပလ္လင်ထက်တွင် ဘုရင်အဆင်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦး၊ မင်းသမီး အဝတ် တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦး ဥစ္စာထောင်ထုပ်ကို ကိုင်ထားဟန်၊ အနိမ့်တစ်နေရာတွင် မူးမတ်တစ်ဦးမှ ဒူးတုပ်ခစားနေဟန်

စသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၃)ခုကို တွေ့ရပါသည်။

နာရဒဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် အင်္ဂုတိမင်းကြီး အယူလွှဲမှားပုံ၊ သမီးတော် ရုစာဒေဝီ၏ အလှူအတန်းရက်ရောပုံ၊ နာရဒဗြဟ္မာ လူ့ပြည်သို့ဆင်း၍ တရားဟောပုံစသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော နာရဒဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၃)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်မှုအားနည်းကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မူရင်းဇာတ်တော်ကို သိထားမှသာ ဇာတ်ကွက်၏ ဆိုလိုရင်းကို သိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤဇာတ်တော်တွင် ဇာတ်ကွက် (၃)ကွက်ဖြင့် တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သမီးတော်ရုစာဒေဝီ၏ အလှူဒါနအတွက် ကြည်နူးစိတ်၊ နာရဒဗြဟ္မာ၏ တရားကိုနှစ်သက်စိတ် စသည်တို့ကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး စိတ်ကြည်နူးမှု သန္တရသကို ခံစားရစေပါသည်။

ဝိဇ္ဇရဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရား၏ ပါရမီရင့်စဉ် နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှ နဝမမြောက် ဘဝဇာတ်တော်ဖြစ်သည်။ နဂါးမင်း၏ မိဖုရားကြီးက ဝိဇ္ဇရ၏တရားကို နာလိုသောကြောင့် ဝိဇ္ဇရ၏အသည်းကို စားလိုပါသည်ဟု သွယ်ဝိုက်သော စကားကိုဆိုခဲ့သည်။ ထိုစကားကြောင့် နဂါးမင်းသမီးလေးသည် မယ်တော်၏ ဆန္ဒကို ဖြည့်ပေးနိုင်သူအား လက်ဆက်ပါမည်ဟု ကတိပြုခဲ့သည်။

ပုဏ္ဏကဘီလူးသည် နဂါးမင်းသမီးကို လိုချင်သောကြောင့် ဝိဇ္ဇရကိုရနိုင်ရန် အကြံထုတ်ခဲ့သည်။ မင်းကြီး နှင့် ကြွေအန်ကစား၍ ဝိဇ္ဇရကိုတောင်းခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဝိဇ္ဇရကို တောင်စောင်းနှင့်ရိုက်ခြင်း၊ ပုတ်ခတ်ခြင်း အမျိုးမျိုးပြုလုပ်လေသည်။ ဝိဇ္ဇရအမတ်က ဘီလူးကို အကျိုးအကြောင်း မေးသောအခါ နဂါးမင်း၏ မိဖုရားကြီးက ဝိဇ္ဇရ၏အသည်းနှလုံးကိုရလို၍ ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ဝိဇ္ဇရ၏ အသည်းနှလုံး ဟူသည်မှာ မိမိဟောသောတရားကို နာယူလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်းရှင်းပြ၍ ဝိဇ္ဇရသည် ပုဏ္ဏကဘီလူးကို တရားဟောလေသည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် ဝိဇ္ဇရဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ (၆)ပုံတွေ့ရ ပါသည်။ ဇာတ်ကွက်(၁) တွင် ရသေ့အသွင် လူတစ်ဦးမှမတ်တပ်ရပ်လျက်၊ ဘုရင်တန်ဆာ ဆင်ထားသူတစ်ဦးနှင့် မိဖုရား အဆင်တန်ဆာ ဆင်ထားသူတစ်ဦးတို့ လက်အုပ်ချီ ခူးတုပ်လျက်ရှိနေဟန် ဇာတ်ကွက်(၂) တွင် ဘီလူးအသွင်သူတစ်ဦးက မြင်းစီးလျက်၊ နဂါးခေါင်းဆောင်းထားသော မိန်းမပျို တစ်ဦးနှင့် စကားဆိုနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃) တွင် ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသူတစ်ဦးနှင့် ဘီလူးအသွင်တစ်ဦး ကြွေအန်ကစားနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၄) တွင် သံလျက်ကိုင်ထားသော ဘီလူးတောတွင်းတစ်နေရာ ရောက်ရှိနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၅) တွင် သံလျက်ကိုင်ထားသော ဘီလူးက လူတစ်ဦးအား ဇောက်ထိုး ထမ်းထားဟန်

ဇာတ်ကွက်(၆) တွင် ဘီလူးအသွင်တစ်ဦးနှင့် နဂါးခေါင်းဆောင်းထားသော မိန်းမပျိုတစ်ဦးတို့အား ပညာရှိအမတ်တစ်ဦးက ပလ္လင်ထက်မှ တရားဟောနေဟန်

ဝိဓူရဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် နဂါးမိဖုရား တရားနာလို၍ နေမကောင်းဟန်ဆောင်ခြင်း၊ ပုဏ္ဏကဘီလူးနှင့် မင်းကြီးတို့ ကြွေအန်ကစားခြင်း၊ ပုဏ္ဏကဘီလူးက ဝိဓူရကိုနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဝိဓူရအမတ် နဂါးပြည်သို့သွား၍ တရားဟောခြင်းစသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော ဝိဓူရဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်ဇာတ်ကွက် (၆)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေသည့် ဇာတ်ကွက်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤဇာတ်တော်တွင် ဇာတ်ကွက် (၆) ကွက်ဖြင့် တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဘီလူး၏ ပညာဉာဏ်နည်းပါးမှုအပေါ် သနားစိတ် ကရုဏာရသ၊ ဝိဓူရအမတ်ကို ဘီလူးက အမျိုးမျိုး နှိပ်စက်မှုသိရှိရသော အခါကြောက်ရွံ့စိတ် ဘယာနကရသ၊ ဝိဓူရအမတ်၏ တရားကိုနှစ်သက်စိတ် စိတ်ကြည်နူးမှု သန္တရာသကို ခံစားရစေပါသည်။

ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝမှ ဒဿမမြောက်ဘဝဇာတ်တော် ဖြစ်ပါသည်။ ဝေဿန္တရာမင်းသည် ငယ်စဉ်ကပင် အလှူပေးကြူးသူဖြစ်သည်။ တိုင်းပြည်ရတနာ ဆင်ဖြူတော်ပစ္စယကို လှူဒါန်းလိုက်သော ကြောင့် တိုင်းပြည်မှနှင်ထုတ်ခြင်းခံရသည်။

ဇူဇူကောပုဏ္ဏားသည် အသက်အရွယ်ငယ်သည့် အမိတ္တာပုံနှင့် လက်ဆက်မိသည့်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ အမိတ္တာပုံ၏ ငြူစူခြင်းတို့ကို ခံရသူဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အမိတ္တာပုံ၏ အကြံဉာဏ်ပေးချက်အရ ကျွန်အရှာထွက်ခဲ့သည်။

ဝေဿန္တရာမင်းသည် ဟိမဝန္တာတောထဲသို့ ဇူဇူကောပုဏ္ဏား ရောက်လာပြီး သားနှင့်သမီးကို အလှူခံလာသည့် အခါတွင်လည်း လှူဒါန်းခဲ့သည်။ သိကြားမင်းက ပုဏ္ဏားအယောင်ဆောင်၍ မဒ္ဒိဒေဝီကို အလှူခံသော အခါတွင်လည်း လှူဒါန်းခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးသည် နောက်ဆုံးဘဝ ပါရမီဖြည့်သည့်အနေဖြင့် စွန့်ခြင်းကြီးငါးပါးကို စွန့်ခဲ့သူ၊ စွန့်နိုင်သူ ဖြစ်သည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းတွင် ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်ကို ဖော်ညွှန်းသည့် ပန်းပုရုပ်ကြွ(၁၇)ပုံ တွေ့ရပါသည်။

ဇာတ်ကွက်(၁)တွင် တောတွင်းတစ်နေရာ၌ ကလေးငယ်နှစ်ဦး ကစားနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၂)တွင် တောတွင်းတစ်နေရာရှိ အမြင့်တစ်နေရာတွင် ထိုင်နေသူက ရေစက်ချကရားကို ကိုင်လျက်၊ အောက်ဘက်တွင် လူတစ်ဦးက လက်အုပ်ချီလျက် ရှိနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၃)တွင် ပြာသာဒ်တင်ထားသော ဆင်တစ်စီး ဒူးတုပ်ဝပ်နေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၄)တွင်ရထားတစ်စီးထက်တွင် ဘုရင်အဝတ်တန်ဆာ ဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦး လိုက်ပါနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၅)တွင် ဆင်တစ်ကောင်ပေါ်တွင် ယောက်ျားတစ်ဦးနှင့် မိန်းမတစ်ဦး ပါရှိဟန်

ဇာတ်ကွက်(၆)တွင် ယောက်ျားတစ်ဦးကို အမျိုးသမီး တစ်ဦးက သစ်သီးကပ်လှူနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၇)တွင် အမြင့်တစ်နေရာတွင် ထိုင်နေသော အမျိုးသားတစ်ဦးက တစ်စုံတစ်ခု ပြောကြားနေသည်ကို အမျိုးသမီး တစ်ဦးက လက်အုပ်ချီလျက် နာယူနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၈)တွင် တောတွင်းတစ်နေရာ၌ သားရဲတိရစ္ဆာန်ကြီးများ ရှိနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၉)တွင် ပုဏ္ဏားတစ်ဦးက ကလေးငယ်နှစ်ဦးကို ကြိုးဖြင့်ချည်နှောင်၍ ခေါ်ဆောင်သွားဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၀)တွင် အမြင့်တစ်နေရာတွင် ထိုင်နေသော အမျိုးသားတစ်ဦးကို အမျိုးသမီးတစ်ဦးမှ ရေတစ်ကောင်း ကမ်းပေးနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၁)တွင် ပုဏ္ဏားတစ်ဦးကို ယောက်ျားပျိုတစ်ဦးက လမ်းညွှန်ပြနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၂)တွင် ပုဏ္ဏားတစ်ဦးနှင့် မုဆိုးတစ်ဦး တောတွင်းတစ်နေရာတွင် တွေ့ဆုံဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၃)တွင် ပုဏ္ဏားတစ်ဦး သစ်ပင်ထက်တွင် အိပ်နေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၄)တွင် ပုဏ္ဏားတစ်ဦး တောတွင်းတစ်နေရာ ရောက်ရှိနေဟန်

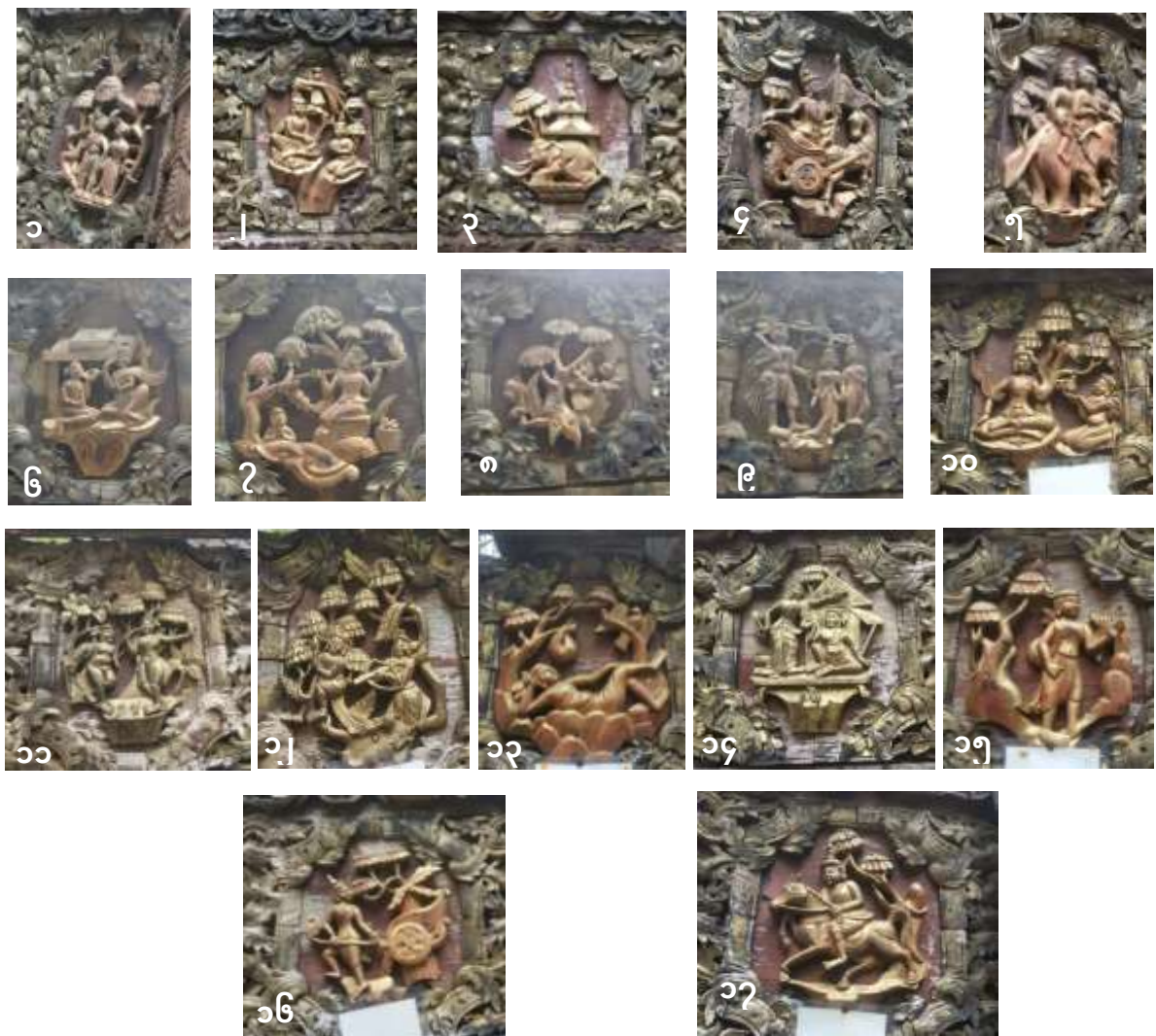
ဇာတ်ကွက်(၁၅)တွင် အိမ်တစ်အိမ်၏ ရှေ့တွင် အမျိုးသမီးငယ်တစ်ဦးမှ ပုဏ္ဏားတစ်ဦးအား တစ်စုံတစ်ခု ပြောနေဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၆) တွင် လူယောက်ျား တစ်ဦးက ရထားကို ဆွဲယူလာဟန်

ဇာတ်ကွက်(၁၇) တွင် လုလင်တစ်ဦး မြင်းစီးလာဟန်

ဝေဿန္တရာ ဇာတ်တော်ကို ဖတ်မိ၊ ကြားမိသည်နှင့် ဝေဿန္တရာမင်းကြီး ဆင်ဖြူတော်လှူခြင်း၊ ဟိမဝန္တာတောသို့ နှင်ထုတ်ခံရခြင်း၊ မဒ္ဒိဒေဝီ သစ်သီးရှာသွားခြင်း၊ ဇူကောပုဏ္ဏားအား အမိတ္တာပုံက ကျွန်အရှာခိုင်းခြင်း၊ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးက သားတော်နှင့်သမီးတော်တို့ကို ဇူကောပုဏ္ဏားထံ ပေးလှူခြင်း စသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် အာရုံပုံရိပ်တွင် ထင်ဟပ်လာသည်။

ရုပ်စုံကျောင်းတွင် ထွင်းထုထားသော ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဇာတ်ကွက် (၁၇)ကွက်သည် မူလဇာတ်တော်၏ အဓိကဦးတည်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေရန် အသေးစိတ် ပုံဖော်ထားသော ဇာတ်ကွက်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဤဇာတ်တော်တွင် ဇာတ်ကွက် (၁၇)ကွက်ဖြင့် တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ အလှူပေးကြူးပုံနှင့် ဆက်စပ်လျက် ရဲရင့်ခြင်း အားရ တက်ကြွခြင်းဆိုသည့် ဝီရရသ၊ ဇူကောပုဏ္ဏားနှင့် ဆက်စပ်လျက် စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းဖြစ်၍ ဝိဘန္ဓရသ၊ မဒ္ဒိဒေဝီ သားသမီးတို့နှင့်ခွဲခွာရခြင်း နှင့်ဆက်စပ်လျက် သနားခြင်း ကရုဏာရသ၊ တရားဓမ္မ၌ နှစ်သက်စိတ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၍ စိတ်ကြည်နူးမှု သန္တရသကို ခံစားရစေပါသည်။

သုံးသပ်ချက်

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဖြစ်တော်စဉ် ဘဝဇာတ်တော်များသည် မြန်မာကလေးသူငယ်များနှင့် အိပ်ယာဝင်ပုံပြင်များ အသွင်ဖြင့် ရင်းနှီးလျက်ရှိသည်။ အသက်အရွယ် ပြောင်းလဲလာသည့်တိုင်အောင် ငယ်စဉ်ကစွဲခဲ့သော ပုံရိပ်များသည် အကြောင်းဆက်စပ်မှုရှိလာတိုင်း အာရုံတွင် ပုံရိပ်ထင်လာစမြဲ ဖြစ်သည်။

အနုပညာရှင်တို့သည် မိမိတို့ကျွမ်းကျင်ရာဖြင့် ပရိသတ်ကို အမျိုးမျိုး ပုံဖော်ဖန်တီးပြသကြသည်။ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ နောက်ဆုံးဆယ်ဘဝ ဇာတ်တော်များကို ဝတ္ထုသဖွယ် ရေးသားသီကုံးခြင်း၊ ဇာတ်တော်ကြီးများဖွဲ့လျက် သရုပ်ဆောင်ကပြကြခြင်း၊ စကားလုံးများစီခြယ်၍ သီချင်းစပ်ဖွဲ့ သီဆိုကြခြင်း၊ ရုပ်ပုံရေးခြယ်၍ ပုံဖော်ခြင်းများ ရှိသည့်အနက်မှ ဤစာတမ်းတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့သည် ပန်းပုရုပ်ကြွများဖြင့် ဆန်းသစ်ထားသောအနုပညာများ၊ ပန်းပုရုပ်ကြွများဖြင့် သရုပ်ဆောင်ပြထားသော ဇာတ်ကွက်များဖြစ်သည်။ ထိုပန်းပုရုပ်ကြွများ သည် အာရုံပုံရိပ်နှင့် ဆက်စပ်လိုက်သောအခါ အသက်ဝင် လှုပ်ရှားလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပန်းပုရုပ်ကြွများမှတစ်ဆင့် ရသနစ်သက်မှုများ နိုးကြွလာကြသည်။ ပုံဖော်ထုဆစ်သူက အနှစ်ချုပ်ပုံဖော်ကာ ရသထည့်ပေးထား သကဲ့သို့ ကြည့်ရှုခံစားသူက ရသကိုမြင်အောင် ကြည့်ရှုခံစားပါက အနုပညာ၏တန်ဖိုးသည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် စာမတတ်သူများအတွက် ပန်းပုရုပ်ကြွများသည် နားလည်ရအလွယ်ဆုံးသော ရသပေးနည်း တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ ရသမှတစ်ဆင့် တရားဟောခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်သည်ဟုလည်း ယူဆမိပါသည်။

ထို့ပြင် အာရုံပုံရိပ်နောက်တွင် ကပ်ပါလာတတ်သော ခံစားမှုသည်လည်း ရှိလာပါသည်။ ဇနကမင်းသားကို အားကျစိတ် ကြိုးစားလိုစိတ်ဆိုသည့် ဝီရရသ၊ သုဝဏ္ဏသာမကဲ့သို့ မိဘကိုလုပ်ကျွေးပြုစုလိုစိတ်၊ မဒ္ဒိဒေဝီကို သနားစိတ်ဆိုသည့် ကရုဏာရသ၊ ဇူကောပုဏ္ဏားကို စက်ဆုပ်ရွံရှာစိတ်ဖြစ်၍ ဝိဘန္ဓရသစသည့် ရသမျိုးစုံကိုခံစားရပြီး နောက်ဆုံးတွင် ဘုရားအလောင်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခက်အခဲမျိုးစုံ ကြုံရသည့်ကြားမှ တည်ကြည်သော သီလ၊ သမာဓိတို့ကြောင့် ရရှိလာသော အေးချမ်းသည့် သန္တရသတို့ကို ခံစားလာရမည်ဖြစ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်မှဖြစ်စေ၊ အနုပညာတစ်မျိုးမျိုးမှဖြစ်စေ ခံစားမှုရှိလျှင် ရသကို ခံစားရမည်သာ ဖြစ်သည်။

စစ်ကိုင်းရုပ်စုံကျောင်းရှိ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ပန်းပုရုပ်ကြွများတွင် ဇာတ်တော်အလိုက် လိုအပ်သလို အနည်းအများသင့်အောင် ထွင်းထုထားသည့် အနှစ်ချုပ် ပုံဖော်ထားနိုင်သော စွမ်းရည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နှစ်ကာလကြာပြီဖြစ်၍ ဇာတ်ကွက်များ ပျက်စီးသွားသည်လည်း ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာတို့၏ လက်မှုအနုပညာတစ်မျိုးဖြစ်သော ပန်းပုရုပ်ကြွ ပုံအညွှန်း သင်္ကေတများမှတစ်ဆင့် ရရှိသောရသများကို သတိထား ခံစားသိရှိစေလိုသောကြောင့် ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာမှုအနုပညာ ပန်းပုရုပ်ကြွများမှ ရရှိသောရသကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့် အနုပညာရပ်မဆို ရသပေးစွမ်းသည်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသကဲ့သို့ မိမိတို့ စိတ်ဝယ်ထင်ဟပ်နေသော အာရုံပုံရိပ်များသည် ပိတ်ကားတွင် လှုပ်ရှားလာသော သက်ရှိများ သဖွယ် အသက်ဝင်လာကာ ရသကို ခံစားရစေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်။ မောင်(နေဖြူ) ။ (၂၀၁၆)။ *သင်္ကေတဗေဒနိဒါန်း*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ The Key Collection ပုံနှိပ်တိုက်။
- ဇော်ဂျီ။ (၂၀၀၄)။ *ရသစာပေ အဖွင့်နှင့်နိဒါန်း*။ ရန်ကုန်မြို့၊ စိတ်ကူးချိုချို ပုံနှိပ်တိုက်။
- ထွန်းမြင့်ဦး၊ (ဒဂုန်)။ (၁၉၉၆)။ *ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့*၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။
- မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်*။ ရန်ကုန်မြို့၊ နေလင်းပုံနှိပ်တိုက်။
- ရွှေအောင်ဦး။ (၂၀၀၃)။ *ရသစာပေ၏ ရသ*။ ရန်ကုန်မြို့၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံလေ့လာချက်*

မြမြဝင်း^၁

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအကြောင်း၊ ဂျိန်ဖော့ဟူသော ဝေါဟာရ၊ နေထိုင်ရာ ဒေသနှင့် လူဦးရေ လူမျိုးဆင်းသက်လာပုံနှင့် ဘာသာစကားနောက်ခံ၊ ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံ၊ တက်ကျသံစနစ်နှင့် ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံ ကန့်သတ်ချက်များကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားသည့် စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - ကချင်၊ ဂျိန်ဖော့၊ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံ၊ ဗျည်းစနစ်၊ ဗျည်းတွဲ၊ သရစနစ်၊ သရတွဲ၊ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံကန့်သတ်ချက်။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့၏ အများသုံးကြားခံဘာသာစကား (Lingua franca) အဖြစ် အသုံးပြုကြသည့် ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ စာတမ်းတွင် ကချင်လူမျိုးအကြောင်း (ဂျိန်ဖော့)နှင့် နေထိုင်ရာဒေသ ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏဖွဲ့ပုံမှ ဗျည်း၊ ဗျည်းတွဲ၊ သရ၊ သရတွဲနှင့် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ ကန့်သတ်ချက်များကို လေ့လာဖော်ထုတ် တင်ပြထားပါသည်။

၁။ ရည်ရွယ်ချက်

ကချင်(ဂျိန်ဖော့)ဘာသာစကားတွင်ရှိသော ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကို ဖော်ထုတ်လျက် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများကို လေ့လာသိရှိနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားကို သရုပ်ဖော်သီအိုရီဖြင့် ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည့်အတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဖော်ထုတ်ချက်များကိုလည်း ပိုမိုနားလည်ကြစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

၁၊ ၁။ သုတေသနပြုရာတွင် အသုံးပြုသည့် သီအိုရီ

ဤစာတမ်းသည် ကချင်ဂျိန်ဖော့တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားကို အချိန်ပိုင်းခြား ကန့်သတ် သရုပ်ဖော်ခြင်းသီအိုရီ (synchronic Linguistics)ဖြင့် သုတေသနပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသီအိုရီမှာ ဘာသာစကားတစ်ခု၏ သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက် ပြောင်းလဲလာမှုစကားသံကို လေ့လာခြင်းမပြုဘဲ နေရာ ဒေသတစ်ခုနှင့် အချိန်ကာလတစ်ခုကို သတ်မှတ်ကာ ဘာသာစကားတစ်ခု၏ ဝဏ္ဏစနစ်ကို ဖော်ထုတ် လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

* Best Paper Award Winning Paper in Myanmar (2022)

^၁ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

၁။ လေ့လာမည့်ဘာသာစကားအမျိုးအစားနှင့် အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်

ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း နေထိုင်ကြသော ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားကို အချိန်ပိုင်းခြား ကန့်သတ် သရုပ်ဖော်ခြင်းသီအိုရီဖြင့် လေ့လာသုတေသနပြု ဖော်ထုတ်ပါမည်။ အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဒေါ်ဘောက်ရာ၊ ဒေါ်နန်းထွယ်တို့ဖြစ်သည်။

၂။ ကချင်တိုင်းရင်းသားအကြောင်း

ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ရှေးပဝေသဏီကာလကပင် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းဒေသ အနှံ့အပြား နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းဒေသအနှံ့အပြား၊ စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ အိန္ဒိယအာသံပြည်နယ်တို့တွင် ပြန့်နှံ့ အခြေချ နေထိုင်လာခဲ့ကြပါသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် တိဗက်မြန်မာအနွယ်ဝင်များ ဖြစ်ကြပြီး သီးခြားဘာသာစကား ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာဖြင့် အခြားသော တိုင်းရင်းနွယ်ဖွားများနှင့် အေးအတူ ပူအမျှ နေထိုင်လျက်ရှိပေသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့တွင် မျိုးနွယ်စု(၆)မျိုး ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ဂျိန်ဖော့၊ မရူ(လော်ဝေါ်)၊ လရီ (လာချိတ်)၊ အဇီး (ဇိုင်ဝါး)၊ ရဝမ် (နှုန်း)၊ လီဆူး (ယောယဉ်) ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၄၄၂ ခုနှစ်ခန့်က ရေးထိုးခဲ့သော မြန်မာကျောက်စာများတွင် ကချင်တောင်တန်းဒေသ တွင်နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားများကို “ကခြင်” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နောက်ပိုင်း မြန်မာစာပေ များတွင် ‘ကချင်’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘သိန်းဖော’ ဟူ၍လည်းကောင်း ဆက်လက်ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ၁၉ ရာစုပိုင်းသို့ ရောက်သောအခါတွင် မြန်မာများသာမက ဥရောပတိုက်သားတို့ကပါ ကချင်တောင်တန်း သားများကို ‘ကချင်’ ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၈၉၁ ခုနှစ် အထိဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပညာရှင်များက ကချင်တောင်တန်း ဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားများကို ယင်းတို့ပြောဆို သုံးနှုန်းသောစကားအလိုက် ခွဲခြားရာတွင် ဂျိန်ဖော့စကား ပြောသူများသာ ကချင်အဖြစ်ကျန်ရစ်၍ အခြားမရူစကား၊ ရဝမ်စကား၊ လီဆူးစကားပြောသူများနှင့် ထိုစကားအုပ်စုတွင်ပါဝင်သောသူအားလုံးမှာ လူမျိုးတစ်မျိုးစီဖြစ်ခဲ့ရလေ သည်။ ထိုသို့ကွဲပြားလာခြင်းကိုပင် အချို့သော ပညာရှင်များက လက်ခံခဲ့သဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော မြန်မာစာပေ ကျမ်းဂန်များ၌ ဂျိန်ဖော့နှင့် သိန်းဖော့ကိုသာ ကချင်အဖြစ် လက်ခံခဲ့ကြသည်။ (ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၆၇၊ ၃၄)

၂။ ၁။ ဂျိန်ဖော့ဟူသော ဝေါဟာရ

ဂျိန်ဖော့စကားအုပ်စု၏ ခံယူချက်အရ “ဂျိန်ဖော့”ဟူသော ဘာသာစကား၏အဓိပ္ပါယ်မှာ “လူ”ဖြစ် သည်။ ယင်းတို့စကားဖြင့်“မရူ”ဖြစ်သည်။ “ဂျင်းသိုင်ဖော့ဆိုင်”ဟူ၍လည်းခေါ်သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ “အတည်တကျဖြစ်ပြီး အမြင်ကျယ်လာသည်” ဟုဆိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဂျိန်ဖော့’ ဟူသည် “အတည်တကျဖြစ်ပြီး အမြင်ကျယ်လာသောလူများ”ဟု အဓိပ္ပါယ်ကောက်နိုင်သည်။ (ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ၁၉၆၇၊ ၅၄-၅၅)

ထို့အပြင် ကချင်ဘာသာစကားဖြင့် ကချင်လူမျိုးကို “ဂျိန်ဖော့”ဟုခေါ်သည်။ “ဂျိန်” ဟူသည် “အိုးအိမ်အတည်တကျနေထိုင်၍ ကြွယ်ဝချမ်းသာခြင်း”ဖြစ်၍ “ဖော့” ဟူသည် “အသိပညာ ဗဟုသုတ ပွင့်လင်းခြင်း” ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ဂျိန်ဖော့”ဟူသော စကားမှာ “အိုးအိမ်အတည်တကျ နေထိုင်၍ ချမ်းသာကြွယ်ဝပြီး အသိပညာထွန်းကားသောလူမျိုး” ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ (ကချင်ဓလေ့၊ ဂျိန်ဖော့နှင့် သိန်ဖော့မှာ မြန်မာလူမျိုးများက ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့က မိမိတို့ကိုယ် မိမိတို့ဂျိန်ဖော့ဟုသာ ဆိုကြပါသည်။

၂။ ဂျိန်ဖော့နှင့် လူဦးရေ

ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ပူတာအိုခရိုင် တောင်ပေါ်နှင့် မြေပြန့်ဒေသများ၊ ဆွမ်ပရာဘွမ် မြို့နယ်၊ ကာဟိုင်းမြို့နယ်၊ မိုးကောင်းမြို့နယ်၊ ဆံခုံးမြို့နယ် အနောက်တောင်ပိုင်းဒေသ၊ ဗန်းမော် ခရိုင်၊ ရွှေကူမြို့နယ်၊ စိန်လုံမြို့နယ်နှင့် မြစ်ကြီးနားခရိုင်တို့တွင် နေထိုင်ကြသည်။ (မင်းနိုင်၊ ၁၉၆၀၊ ၃။)

ဂျိန်ဖော့တိုင်းရင်းသားဦးရေမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင် ၆၃၀,၀၀၀ ခန့် (Gradley 1996) တရုတ်ပြည်အတွင်းတွင် ၃၇,၀၀၀ ခန့် (Dai 2012) နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်းတွင် ၅၀၀၀ မှ ၆၀၀၀ ခန့် (morey 2010) ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။

၃။ ဝဏ္ဏဖွင့်ဆိုချက်

ဘာသာစကားကို လေ့လာရာတွင် စကားသံများကို သရုပ်ဖော်နိုင်ရန် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာရပါ သည်။ ထိုအခါအသံယူနစ်အမျိုးမျိုး ရရှိလာပါသည်။ ထိုအသံယူနစ်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာ တွေ့ရှိသည့် အသံယူနစ်များအနက် ဝဏ္ဏ (syllable) သည် ဦးစွာလေ့လာသင့်သော ထူးခြားသည့် အသံယူနစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာစကားတစ်ခုကို ဘာသာဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာရာတွင် ဝဏ္ဏသည် အဓိကဘာသာဗေဒ အဆင့် (၂)ဆင့်ဖြစ်သော-

(၁) စကားသံအဆင့် (Phonological level)

(၂) သဒ္ဒါအဆင့် (Grammatical level)

တို့တွင် စကားသံအဆင့်တွင် ပါဝင်ပါသည်။

စကားသံအဆင့်တွင်လည်း (၁) ဝဏ္ဏ (syllable)၊ (၂) သံရင်း (Phoneme) ဟူ၍ အခြေခံယူနစ် (၂)ခုရှိရာတွင် ဝဏ္ဏသည် စကားသံအဆင့်တွင် ပါဝင်သည့်အခြေခံယူနစ်ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ထိုအခြေခံယူနစ်နှစ်ခုအနက် ဝဏ္ဏသည် အဆင့်အတန်း (rank)အားဖြင့် သံရင်းထက်မြင့်၍ အရွယ်ပမာဏ (size) အားဖြင့်လည်း သံရင်းထက် ကြီးပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဝဏ္ဏသည် စကားသံအဆင့်တွင် အဆင့်အတန်းအားဖြင့် အမြင့်ဆုံးဖြစ်၍ အရွယ်ပမာဏအားဖြင့်လည်း အကြီးဆုံးဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏကို ရှုထောင့်(၂) ခုမှ ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းရှုထောင့်(၂)ခုမှာ-

(၁) သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်

(၂) စကားသံဖွဲ့ပုံရှုထောင့် တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် ဝဏ္ဏကို စကားသံဖွဲ့ပုံရှုထောင့်မှ လေ့လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်တို့သည် ဝဏ္ဏ၏ပုံသဏ္ဌာန်ကို အောက်ပါပုံစံဖြင့် ဖော်ပြသရပ်ဖော်ကြပါသည်။

စကားသံဖွဲ့ပုံ ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ဝဏ္ဏသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်း တွင် ကဏ္ဍ(၃)ခုပါဝင်ပါသည်။ ယင်းကဏ္ဍ(၃)ခုမှာ-

(၁) အစကဏ္ဍ (Initial phase)

(၂) အလယ်ကဏ္ဍ (Medial phase)

(၃) အဆုံးကဏ္ဍ (Final phase)တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏမှန်တိုင်းတွင် အလယ်ကဏ္ဍ၌ အစိတ်အပိုင်းပါရှိမြဲဖြစ်ပါသည်။ အစကဏ္ဍ (Initial phase) နှင့် အဆုံးကဏ္ဍ (Final phase) တို့တွင်မူ အစိတ်အပိုင်းများ ပါချင်ပါမည်။ မပါဘဲလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ များသောအားဖြင့် အလယ်ကဏ္ဍ (Medial phase)တွင်ဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းမှာ သရ (သို့) သရတွဲဖြစ် သည်။ အစနှင့်အဆုံးကဏ္ဍတို့တွင်ဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းများမှာ ဗျည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝဏ္ဏ၏အစတွင် ရှိသော ဗျည်းမှာလုံးချင်းဗျည်းဖြစ်သကဲ့သို့ ဗျည်းနှစ်လုံးပေါင်းစပ်ထားသော နှစ်လုံးတွဲဗျည်းတွဲလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝဏ္ဏ၏ ရှေ့ဆုံးနေရာတွင်ရှိသော ဗျည်းကို ဗျည်းအစဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏ၏အဆုံးနေရာတွင်ရှိသော ဗျည်းကို အဆုံးဗျည်း ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် တက်ကျသံပါရှိပါသည်။

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားရှိ ဝဏ္ဏဖွဲ့ပုံကို ပုံသေနည်းဖြင့် ဖော်ပြရလျှင်-

အစကဏ္ဍ		အလယ်ကဏ္ဍ		အဆုံးကဏ္ဍ	တက်ကျသံ
(ဗျည်းအစ)(ဗျည်း)		(သရ/ သရတွဲ)		(ဗျည်းအဆုံး)	
(c ₁)	(c ₂)	(v)	(vv)	(c _f)	

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၁။ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ(၃)ခုတွင် အလယ်ကဏ္ဍ၌ ဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းတွင် လုံးချင်းသရဖြစ်ပါက ‘v’ နှစ်လုံးတွဲသရဖြစ်လျှင် ‘vv’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏအစနှင့် အဆုံးကဏ္ဍတို့တွင် ဖြစ်နိုင်သော အစိတ်အပိုင်းတို့ကို ‘c’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အစနှင့်အဆုံးတို့တွင် အစိတ်အပိုင်းများမရှိခဲ့လျှင် ‘o’ ဖြင့် သင်္ကေတပြုပါသည်။ (kenworthy, 1992, 45)

ထို့ကြောင့် ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် ဝဏ္ဏ၏အစကဏ္ဍနှင့် အဆုံးကဏ္ဍတို့တွင် မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှမရှိဘဲ အလယ်ကဏ္ဍ၌ သရတစ်လုံးဖြစ်ခဲ့လျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ ဝ v ဝ ဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ (၃) ခုတွင် အစကဏ္ဍ၌ ဗျည်းရှိပြီး အဆုံးကဏ္ဍ၌ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းမှမရှိဘဲ အလယ်ကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုရှိခဲ့လျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ c v ဝ ဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ (၃) ခုတွင် အစကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းရှိပြီး အဆုံးကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်း မပါရှိဘဲ အလယ်ကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုရှိလျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ c v v ဝ ဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ (၃)ခုစလုံးတွင် အစိတ်အပိုင်း(၃)ခုရှိခဲ့လျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ c v c ဖြစ်ပါ သည်။

ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ (၃) ခုတွင် အစကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်း နှစ်ခုနှင့် အဆုံးကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းရှိပြီး အလယ်ကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုရှိလျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံနှင့် c c v c ဖြစ်ပါသည်။

ဝဏ္ဏ၏ ကဏ္ဍ (၃)ခုတွင် အစကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုရှိပြီး အဆုံးကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းမပါရှိဘဲ အလယ်ကဏ္ဍတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုရှိလျှင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ c c v ဝ ဖြစ်ပါ သည်။

ဤသို့ဖြင့် ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ (၆) မျိုးရှိပါသည်။

၄။ ဝဏ္ဏဖွဲ့ပုံကန့်သတ်ချက်များ

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ(၆)မျိုးတွင် ဝဏ္ဏ၏ ကဏ္ဍ(၃)ခု၌ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ဗျည်း၊ သရတို့အတွက် ကန့်သတ်ချက်များရှိပါသည်။ ဝဏ္ဏ၏ကဏ္ဍ(၃)ခုရှိ ဝဏ္ဏ၏ အစကဏ္ဍ၊ အလယ်ကဏ္ဍနှင့် အဆုံးကဏ္ဍဟူ၍ရှိရာ ထိုကဏ္ဍများတွင် ဗျည်း၊ သရ၊ သရတွဲ များ မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်ကန့်သတ်ထားသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြပါမည်။

၄၊ ၁။ ဝဏ္ဏ၏အစကဏ္ဍ

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် ဝဏ္ဏဖွဲ့ပုံများမှာ ‘ဝ v ဝ’၊ ‘c v ဝ’၊ ‘c v v ဝ’၊ ‘c v c’၊ ‘c c v c’၊ ‘c c v ဝ’ ဟူ၍ (၆) မျိုးရှိပါသည်။

ထိုဘာသာစကားတွင် ဗျည်းအရေအတွက်မှာ (၂၅) လုံးရှိပါသည်။ ၎င်းဗျည်းများတွင် /ʔ/ ဗျည်းမှအပ ကျန် (၂၄)လုံးသည် ဝဏ္ဏ၏အစကဏ္ဍတွင် ဖြစ်နိုင်မှုရှိပါသည်။ ဂျိန်ဖော့ဘာသာ စကားရှိ ဗျည်းများကို တစ်ဖက်ပါအတိုင်းဇယားဖြင့် ဖော်ပြပါမည်။

ဂျိန်းဖော့ဘာသာစကားရှိ ဗျည်းဇယားပြပုံ

ဌာန် ဟန်	နှုတ်ခမ်း	သွားရင်း	သွားရင်း အခေါင်	အခေါင်မာ	အခေါင်ပျော့	လည်ချောင်း
ရုန်းပွင့်	p p ^h b	t t ^h d			k k ^h g	
ရပ်သံ						ʔ
ရုန်းပွင့် ပွတ်တိုက်			tʃ dz			
နှာသံ	m	n		ɲ	ŋ	
လျှာခတ်		r				
ဘေး/လျှာပွင့်		l				
ပွတ်တိုက်		s s ^h z	ʃ			h
နီးကပ်	w			j		

၄၊ ၂။ ဝဏ္ဏ၏အလယ်ကဏ္ဍ

ဂျိန်းဖော့ဘာသာစကားရှိ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ (၆)မျိုးလုံးတွင် အလယ်ကဏ္ဍ၌ အစိတ်အပိုင်းပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းအစိတ်အပိုင်းမှာ သရဖြစ်ပါသည်။ သရသန့်သန့်တစ်ခုသော်လည်းကောင်း၊ သရနှစ်ခုတွဲသော်လည်းကောင်း ပါရပါမည်။ သရသန့်သန့်မှာ (၈)ခုရှိပြီး သရတွဲ (၄)ခုရှိပါသည်။ ထိုသရ သန့်သန့် (၈)လုံးနှင့် သရတွဲစုစုပေါင်း (၄)တွဲတို့သည် ဝဏ္ဏ၏အလယ်ကဏ္ဍတွင် ဖြစ်ပေါ်သည်ချည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဂျိန်းဖော့ဘာသာစကားရှိ သရနှင့်သရတွဲများကို အောက်ပါဇယားဖြင့် ဖော်ပြပါမည်။

အခြေခံသရနှင့် သရတွဲသံပြဇယား

စကားသံဖွဲ့ပုံမှ သရ	/ǣ/	/a\./	/e\./	/ē/	/è:/	/ĩ/	/ō/	/ᵛ/
စကားသံဖွဲ့ပုံမှ သရတွဲ	/ai/	/au/	/oe/					

၄၊ ၃။ ဝဏ္ဏ၏အဆုံးကဏ္ဍ

ဂျိန်းဖော့ဘာသာစကားရှိ ဝဏ္ဏ၏အဆုံးနေရာ၌ ဖြစ်ပေါ်သော ဗျည်းများမှာ /ʔ/,/m/,/n/,/ŋ/ တို့ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအဆုံးဗျည်းများ (Final consonant) အားလုံးတို့သည် မကြားနိုင်သော လွှတ်သံ

(no audible release) (သို့) မလွှတ်ဗျည်း (unreleased consonant) တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့ကို သဒ္ဒဗေဒအရ သရုပ်ဖော်ရလျှင် /m̠/, /n̠/, /ŋ̠/ ဟူ၍ ဖော်ပြရပါမည်။

ဂျိန်ဖောဘာသာစကားတွင် ဝဏ္ဏ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအရ ကဏ္ဍ (၃)ခုစီတွင် ပါဝင်သည့် ဗျည်း သရ၊ သရတွဲများကို ကဏ္ဍအလိုက် ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ(၆)မျိုးရှိပါသည်။ ထိုဝဏ္ဏ ဖွဲ့စည်းပုံက သာဓကနှင့်တကွ တင်ပြရလျှင် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၃၊ ၁။ ဝ v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖောဘာသာစကားတွင် ဝ v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများအရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ ũ /	ကြက်

၄၊ ၃၊ ၂။ c v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖောဘာသာစကားတွင် c v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများအရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ b̥ /	ဦးခေါင်း
/ d̥ /	လည်ပင်း
/ s̥ /	မိုးသီး

၄၊ ၃၊ ၃။ c v v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖောဘာသာစကားတွင် c v v ဝ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများ အရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ dʒo̯ /	ချိန်ခွင်
/ rai /	ပစ္စည်း/ အဝတ်
/ baũ /	မောင်း

၄၊ ၃၊ ၄။ c v c ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် c v c ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများအရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ rūm /	ရေတံခွန်
/ zēn aī /	(အဝတ်) (ညှပ်)သည်
/ zu? aī /	ဆုံသည်

၄၊ ၃၊ ၅။ c c v c ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် c c v c ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများ အရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ bje? /	လောက် (ကောင်)
/ pra? /	ဘဝ
/ khri? aī /	ကြောက်ရွံ့သည်

၄၊ ၃၊ ၆။ c c v o ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံ

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် c c v o ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံရှိကြောင်း အောက်ပါသာဓကစကားလုံးများ အရ သိနိုင်ပါသည်။

အသံထွက်	အဓိပ္ပာယ်
/ mji' /	မျက်စိ
/ grá /	ဖမ်းဆုပ်/ ဆုပ်ကိုင်သည်
/ phrō /	ဖြူသည်

၅။ နိမ့်မြင့်ဖိသံ

နိမ့်မြင့်ဖိသံ (pitch accent) ဆိုသည်မှာ စကားသံဖွဲ့ပုံကို လေ့လာရာတွင် အသုံးပြုသော စကားအသုံးအနှုန်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ စကားလုံးများအတွင်း ဖြစ်နိုင်ရာနေရာ ကန့်သတ်ချက် ရှိနေသော တက်ကျ(နိမ့်မြင့်)သံကို ဆိုလိုပါသည်။ စကားလုံးတစ်လုံးအတွင်း တက်ကျသံတို့၏ ဖြစ်နိုင်ရာ နေရာကို လုံးဝကြိုတင်၍ သိရှိနိုင်ပြီး စကားလုံးတစ်လုံး၏ သီးသန့်ဖြစ်ပေါ်နေသော တက်ကျသံ လက္ခဏာအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုစကားလုံးနိမ့်မြင့်သံကို ဂျပန်ဘာသာစကားတွင်လည်း တွေ့နိုင်ပါ သည်။ (DAVID CRYSTAL, page- 4)

နိမ့်မြင့်ဖိသံဘာသာစကားဆိုသည်မှာ စကားလုံးတစ်ခု သို့မဟုတ် ရုပ်ရင်းတစ်ခုအတွင်း ပါဝင် နေသောဝဏ္ဏတစ်ခု၌ သီးသန့်နိမ့်မြင့်သံ (တက်ကျသံ)ဖြင့် ဖော်ပြသည့်စကားလုံးဖိသံ ပါဝင်နေသော ဘာသာစကားမျိုးဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားကဲ့သို့သောဘာသာစကားများစွာ၌ ပါဝင်တတ်သော

ကျယ်လောင်မှု (အသံအလျား)ဖြင့်ဖော်ပြသော စကားလုံးဖိသံမျိုးမဟုတ်ပေ။ နိမ့်မြင့်ဖိသံသည် ဗီယက်နမ်နှင့် စံတရုတ်ဘာသာစကားများကဲ့သို့သော ဝဏ္ဏများအားလုံး၌ တက်ကျသံ ပါဝင်သည့် တက်ကျသံဘာသာစကားစစ်စစ်များနှင့်လည်း မတူညီဘဲ ကွဲပြားခြားနားသည်။ အချို့ပညာရှင်တို့က လည်း နိမ့်မြင့်ဖိသံကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသတ်မှတ်နိုင်သဖြင့် ယေဘုယျအားဖြင့် တက်ကျသံ ဘာသာစကား၏ မျိုးကွဲတစ်မျိုးသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်လည်းရှိသည်။

ကချင် (ဂျိန်ဖော့)ဘာသာစကားတွင် နိမ့်မြင့်ဖိသံ (၅)မျိုးရှိပါသည်။ ကချင် (ဂျိန်ဖော့)ဘာသာစကားသည် အသံအတက်အကျ အနိမ့်အမြင့် ရှိပါသည်။ သို့သော် အပြောစကားတွင်သာ သုံးနှုန်းပြီး အရေးအသားတွင် ထိုသင်္ကေတကို တဖြည်းဖြည်း သုံးစွဲမှု နည်းပါးလာပါသည်။

ကချင် ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားသည် အသံအတက်အကျ အနိမ့်အမြင့်ရှိပါသည်။ အသံအတက်အကျ အနိမ့်အမြင့်(နိမ့်မြင့်ဖိသံ) အနေဖြင့် (၅)မျိုးရှိရာတွင် အသံအတိုအရှည်များလည်းရောနှောပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

(၁) သံပြေ	/ ā, /
(၂) အနိမ့်သက်သံ	/ a, /
(၃) အနိမ့်သက်သံ (တို)	/ ε, /
(၄) အနိမ့်သံပြေ (ရှည်)	/ ε_ /
(၅) အမြင့်သက်သံ (ရှည်)	/ è: /

ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

မြိုင်သုံးသပ်ချက်

ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကား၏ ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလိုက်သည့်အခါ ဗျည်း၊ သရ၊ သရတွဲ၊ တက်ကျသံ(နိမ့်မြင့်ဖိသံ) စသည်ဖြင့် အစိတ်အပိုင်းများရှိပါသည်။ ဝဏ္ဏ၏ အစကဏ္ဍတွင် လုံးချင်း ဗျည်းတစ်မျိုးသာဖြစ်ပေါ်ခြင်းလည်းရှိ၍ ဗျည်းတွဲအနေဖြင့် ဗျည်းနှစ်ခုတွဲ၍ဖြစ်ပေါ်ခြင်းလည်း ရှိပါသည်။ ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် စကားသံဖွဲ့ပုံအရ ဗျည်း (၂၅)လုံးရှိပါသည်။ သို့သော် အစကဏ္ဍတွင် ဗျည်း(၂၄)လုံးသာ တည်ရှိပါသည်။ အလယ်ကဏ္ဍတွင် သရ (၈)လုံးနှင့် သရတွဲ (၃)တွဲတို့ ရှိပါသည်။ အဆုံးကဏ္ဍတွင် ဖြစ်ပေါ်သော ဗျည်းများမှာ /ʔ/,/m/, /n/,/ŋ/ ဟူ၍ (၄)လုံးဖြစ်ပြီး ၎င်းဗျည်းများမှ /m/,/n/,/ŋ/ တို့သည် မလွတ်ဗျည်းများဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားတွင် ဝဏ္ဏတည်ဆောက်ပုံမှာ (၆)မျိုးရှိပြီး အစကဏ္ဍတွင် လုံးချင်းဗျည်းနှင့် ဗျည်းတွဲပါရှိပါသည်။ အလယ်ကဏ္ဍတွင် လုံးချင်းသရကို အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု၊ သရ (၂)လုံးတွဲကို အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုဟူ၍ သတ်မှတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝဏ္ဏဖွဲ့စည်းပုံမှာ - oVoI cVoI cVVoI cVcI ccVcI ccVo ဟူ၍ (၆)မျိုးရှိပါသည်။ ၎င်းဖွဲ့စည်းမှုတွင် ဝဏ္ဏဖွဲ့ပုံ oVo သည် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု နည်းပါးပါသည်။ ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားသည် နိမ့်မြင့်ဖိသံဘာသာစကားဖြစ်ပြီး နိမ့်မြင့်ဖိသံကို ယေဘုယျအားဖြင့် (၅)မျိုးခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ကချင်ဂျိန်ဖော့ဘာသာစကားသည် အသံအတက်အကျ အနိမ့်အမြင့်

ရှိပါသည်။ သို့သော် စကားလုံးကိုအခြေခံသော တက်ကျသံ(နိမ့်မြင့်ဖိသံ) သာရှိပါသည်။ ၎င်းကို နိမ့်မြင့် ဖိသံဟုခေါ်နိုင်ပါသည်။ ဝဏ္ဏတိုင်းတွင် နိမ့်မြင့်ဖိသံမပါရှိတတ်ပေ။ အချို့စကားလုံးတွင် အသံ အတက် အကျရှိသော ဝဏ္ဏအချို့လည်း ပါဝင်တတ်ပါသည်။

နိဂုံး

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဘာသာစကားအသီးသီးတွင် တူညီသော သဘောသဘာဝများရှိသကဲ့သို့ ကွဲပြားမှု များလည်း ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများတွင် ဘာသာမျိုးရိုးများကိုလိုက်၍ တူညီမှုများ တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို လေ့လာ၍ လူမျိုးတစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုး ဘာသာစကားများ နားလည်သိရှိနိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းကြရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ လူမျိုးတစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုး မိမိတို့၏ ဘာသာစကားယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ သာသနာရေးများကို နားလည် သဘောပေါက်ပြီး ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုကို ရရှိကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကချင်ဖတ်စာအဆင့် (၁)။ (၂၀၀၃) JINGHPAW HTILAIKA, NINGGAM LANGAI, စွယ်စုံပုံနှိပ်တိုက်။

ကချင်ဖတ်စာအဆင့် (၂)။ (၂၀၀၃) JINGHPAW HTILAIKA, NINGGAM LANGAI, စွယ်စုံပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၁၉၉၀) *မြန်မာစာမြန်မာစကားရုပ်ပုံလွှာ*။ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၁၉၉၆)။ *သဒ္ဒဗေဒ*။ ရန်ကုန်၊ တက်လမ်းစာပေ။

ဖေမောင်တင်၊ ဦး။ (၁၉၅၈)။ *ဘာသာလောကကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ။ (၁၉၅၇)။ *တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံများ (ကချင်)*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာအဘိဓာန် (ခရီးဆောင်)။ (၂၀၁၃)။ နေပြည်တော်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ဦးစီးဌာန။

ရွှေသွင်၊ ဦး။ (၁၉၆၉)။ *မြန်မာသဒ္ဒဗေဒဖတ်စာ*။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များစာအုပ်ပြုစု ထုတ်ဝေရေး ကော်မတီ (စာစဉ် ၄၅)။

မင်းနိုင်၊ ဦး။ (၁၉၆၀)။ *တို့တိုင်းရင်းသားပြည်ထောင်စုဘာသာ*။ ရန်ကုန်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Abercrombie, D (1967). *Elements of General Phonetics*, Edinburgh University Press.

Amstrong, L.E and Pe Maung Tin (1925) *Burmese Phonetic reader*. University of London Press, Ltd.

Bradkey, David. (1996) Kachin. In Stephen A. Wurm, Peter Muhlhausler and Darrell T. Tryon eds, *Atlas of languages of intercultural communication in the Pacific, asia, and the Americas*, vol.2.1. 749-51. Berlin: Mouton de Gruyter.

Crystal David, (2008), *A DICTIONARY OF LINGUISTICS AND PHONETICS*, SIXTH EDITION.

Dai, Qingxia. (2012) *Jingpoyucankaoyufa [A reference grammar of Jingpol]*. Berlin: China Social Sciences Press.

GUSTAF A. SWORD, D, D, 1954, *LIGHT IN THE JUNELE, life Story of Dr.Ola Hanson of Burma*. Baptist Conference Press.

HPUNG JAWNG NNAN HPUNG LAIKA, CHURCH SCHOOL READER, 1999.

Kenworthy, Joanne (1992). *Language in Action; An Introduction to Modern Linguistics*. England, Longman Group UK Limited.

MANAM HPANG, (2012), *ENGLISH- KACHIN- MYANMAR POCKET DICTIONARY*, မြင့်ပုံနှိပ်တိုက်၊ အလုံ၊ ရန်ကုန်။

Morey, Stephen. (2010) Turang; *A variety of Singpho language spoken in Assam*. Canberra; Pacific Linguistics.

O' Grady. William, M. Dobrovolsky and F. Kalamba (eds.) (1997) *Contemporary Linguistics: An Introduction* (4th edn). London. Addison Wesley Longman Ltd.

Pike, L. Kenneth, (1958), Phonemics: *A technique for Reducing Languages to writing*, University of Michigan.

Roach, Peter, (1997), *English phonetics and phonology* (2nd ed). Canbridge: Cambridge University Press.

အနက်သက်ရောက်မှုများနှင့် မြန်မာဘာသာစကား

ဝင့်ဝါဝါလှိုင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာအပြောစကားများရှိ အနက်သက်ရောက်မှုများကို လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိအဖြစ်ဖြင့် လေ့လာသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ လူတို့သည်တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရာတွင် ဘာသာစကားကို အခြေခံ၍ ပြောဆိုဆက်သွယ်ကြရသည်။ ပြောသူကနာသူအား ပြောဆိုလိုက်သော စကားခွန်းပေါ်မူတည်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများကို သိရှိစေရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။ လေ့လာမှုနယ်ပယ် ကန့်သတ်ရာတွင် နေ့စဉ် ပြောဆိုနေသော စကားများရှိ အနက်သက်ရောက်မှုကိုသာ ရွေးချယ် လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤသို့ လေ့လာခြင်းဖြင့် နေ့စဉ်ပြောဆိုနေသောစကားများတွင် အခြေအနေအချိန်အခါကိုလိုက်၍ ပြောဆိုတတ် လာစေသောကြောင့် လူမှုဆက်ဆံရေး ပိုမိုအဆင်ပြေစေသည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ- ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ အခြေအနေ အဆက်အစပ်။

၁။ နိဒါန်း

မြန်မာအပြောစကားများရှိ အနက်သက်ရောက်မှုသည် အတ္ထုပ္ပတ္တိပညာရပ်နယ်ပယ်အရ လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိနယ်ပယ်အရလည်းကောင်း သက်ဆိုင်နေသည့်အပြင် အခြေအနေ အဆက်အစပ်၊ ပြောသူနာသူတို့၏ နီးစပ်မှုအတိုင်းအတာ၊ ပြောသူဆိုလိုချက်များအရ ထုတ်ဖော်ပြော သည်ထက် ထိရောက်သော အနက် သက်ရောက်မှုမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနက်သက်ရောက်မှုများ သည် အခြေအနေအဆက်အစပ် (ဘာသာစကားပြင်ပ အဆက်အစပ်)နှင့် နီးနယ်နေသောနယ်ပယ် ဖြစ်သောကြောင့် လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိ သီအိုရီ တစ်ခုဖြစ်သည့် အနက်သက်ရောက်မှုသီအိုရီနှင့် လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။ အနက်သက်ရောက်မှုများကို လေ့လာရာတွင် အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့် သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများဟု ကဏ္ဍနှစ်ခုခွဲ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု အကြောင်းကိုလေ့လာရာတွင် အတ္ထုပ္ပတ္တိထောင့်မှ လေ့လာ ထားသည့် သုတေသနစာအုပ်၊ စာတမ်းများများစွာတွေ့ရပါသည်။ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ “မြန်မာစကား မြန်မာစာ ရုပ်ပုံလွှာ” (၁၉၉၀)၊ “စကားသမုဒ္ဒရာ စာသမုဒ္ဒရာ” (၁၉၉၇)၊ “တစ်သံ နှစ်သံ သုံးလေးသံ” (၂၀၀၁)၊ “ဘာသာနှင့်စာပေ စာပေနှင့်ဘာသာ”(၂၀၁၃)၊ “သက်တံရောင်စုံ ဘာသာစကား”(၂၀၀၅)၊ ဒေါက်တာခင်အေး၏ “အတ္ထုပ္ပတ္တိ နိဒါန်း”(၂၀၀၄)၊ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)၏ “လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိနိဒါန်း” (၂၀၁၀) စသည့် သုတေသနစာအုပ် များတွင် အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် သဘောတရားများနှင့် သဘောသဘာဝများကို တင်ပြထားရာ ဤစာတမ်းအတွက်များစွာ အထောက် အကူ ဖြစ်စေပါသည်။

* မြန်မာစာပေ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

၃။ သုတေသနမေးခွန်း

မြန်မာအပြောစကားများရှိ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုကို လေ့လာသောအခါ အောက်ပါ မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

၁။ မြန်မာလူမှုဆက်ဆံရေးတွင် အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုများသည် မည်သို့အကျိုး သက်ရောက်မှုရှိ သနည်း။

၂။ အနက်ကြိုတင် သက်ရောက်မှုတိုင်းသည် ပြောသူကထုတ်မပြောဘဲ နာသူက အလိုအလျောက် နားလည်သော စကားများဖြစ်ပါသလား။

၃။ သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများသည် အခြေအနေ အဆက်အစပ်ပေါ်မူတည်၍ ကောက်ယူနိုင်ပါသလား။

ဟူသောမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာများကို အဖြေရှာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်

၄.၁။ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဟူသည်

အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဟူသည် ဘာသာစကားကိုအသုံးပြု၍ ပြောသူကအဆို (သို့မဟုတ်) အကြောင်းအရာတစ်ခုကို နာသူထံပေးပို့သည်။ ယင်းအကြောင်းအရာအတွင်း၌ပင် အဆိုတစ်ခုထပ်မံရှိ နေတတ်သည်။ ယင်းအဆိုနှစ်ခု၏ ဆက်နွှယ်ပတ်သက်မှုသည် အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဖြစ်ပါသည်။

အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဂျော့ဂျီယူးလ် (George Yule) (2002) က “လက်တွေ့ အတ္ထဗေဒ” (Pragmatics) တွင်

“အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဟူသည် ပြောသူက ဖြစ်ပြီးသော ကိစ္စတစ်ခုကို ရည်ညွှန်း ပြောဆိုခြင်း ဟုယူဆနိုင်သည်။” (p 2)

ဟုလည်းကောင်း၊

ဆရာကြီးမောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ-)(၂၀၁၀) ၏ “လက်တွေ့အတ္ထဗေဒနိဒါန်း”တွင်

“ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်သည် ပြောသူ၏စကားဖြင့် ရည်ညွှန်းသော အနက်ထက် ပိုလွန်သောအနက်ဖြစ်သည်။ မမြင်ရသောအနက်ဖြစ်သည်။ ပြောသူကိုအခြေပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အနက်ဖြစ်သည်။ နာသူကပြောသူ၏စကားကို ကြားရသောအခါ ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်ကို ကောက်ယူနားလည်နိုင်သည်။ ပြောသူက အထူးတလည် ရှင်းပြနေစရာမလိုဘဲ နားလည်နိုင်သောအနက်ဖြစ်သည်။”(စာ ၄၈)

ဟုလည်းကောင်းဖွင့်ဆိုပါသည်။ ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်(presupposed meaning)သည် ပြောသူ၏ ယူဆချက်(assumption) များကို ပြောသူက ဘာသာစကားကိုအသုံးပြု ဖော်ထုတ်ပုံပေါ်မူတည်၍ အမျိုးအစားကွဲပြားသည်။ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်သည် ပြောသူကတစ်စုံတစ်ခုသောအကြောင်းအရာ ကို နှုတ်ကမပြောဆိုမီကပင် ထိုအကြောင်းအရာ မှန်ကန်လိမ့်မည်ဟု ပြောသူက ယူဆပြီးဖြစ်သည်။

ဤကြိုတင်သက်ရောက်အနက်သည် ပြောသူနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော်လည်း ပြောသူထံ၌ နားထောင်သူအပေါ်တွင်လည်း မိမိပြောလိုသောအကြောင်းအရာ (ပေးလိုသော သတင်းအချက်အလက်) ထက်ပိုသော အကြောင်းအရာများကို နားထောင်သူ သိပြီးဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆချက်လည်း ရှိနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

၄၊ ၂။ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုအမျိုးအစား

ပညာရှင်ယူးလ် (Yule)က အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု အမျိုးအစား(၆)မျိုးရှိသည်ဟု ခွဲခြားပြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ

- (၁) တည်ရှိကြောင်းပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (existential presupposition)
- (၂) ဖြစ်ရပ်မှန်ကိုဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (factive presupposition)
- (၃) ဝေါဟာရဖြင့်ဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (lexical presupposition)
- (၄) ဝါကျဖွဲ့ထုံးအရဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (structural presupposition)
- (၅) ဖြစ်ရပ်မှန်မဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (non- factive presupposition)
- (၆) ဆန့်ကျင်ဖြစ်ရပ်ဆိုင်ရာ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (counter- factual presupposition)

တို့ဖြစ်ပါသည်။

(၁) တည်ရှိကြောင်းပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍

“တည်ရှိကြောင်းပြ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပိုင်ဆိုင်ခြင်းပြ စကားစုများတွင် သာမက တိကျသောမည်သည့် နာမ်စကားစုများတွင်မဆို ယေဘုယျအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင် သည်” (Yule, 2002, P 27)

ဟုလည်းကောင်း၊

“တစ်စုံတစ်ယောက် သို့မဟုတ် တစ်စုံတစ်ခု ရှိနေကြောင်း ဖော်ပြသောအနက်ကြိုတင် သက်ရောက်မှု ဖြစ်သည်” (ခင်မင်မောင်(နေဖြူ)၊ ၂၀၁၀၊ စာ ၅၀)

ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူနှင့် ဆက်စပ်သော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု ဖြစ်သည်။ ပြောသူသည် မိမိပြောမည့် အကြောင်းအရာကို မပြောမီကတည်းကပင် အမှန်တကယ် တည်ရှိ ပြီးကြောင်း ယူဆပြီးဖြစ်သည်။

သာဓက။ (၁) သူ့စာအုပ်

(၂) မင်းအိမ်

(၃) ငါ့အခန်း

ဟုပြောလျှင် (၁)စာအုပ်ဖြစ်သည်။ (၂)အိမ် ဖြစ်သည်။ (၃)အခန်း ဖြစ်သည်။ စသည်တို့သည် ပြောသူ မပြောဆိုမီ ကပင် ပြင်ပလောက၌ တည်ရှိပြီးဖြစ်သည်ဟု ပြောသူရော နာသူပါ သိရှိပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်

(၄) သူ့သားက ဆိုးတယ်။

(၅) သူ့သားက မလိမ္မာဘူး။

ဝါကျ(၁) နှင့် (၂)တွင် (၁)သည် မှန်သည်ဖြစ်စေ၊ (၂)သည် မှန်သည်ဖြစ်စေ သူ့တွင် ‘သား’ ရှိသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တည်ရှိကြောင်းပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူက ပြောချင်သော အကြောင်းအရာ မပြောမီကပင် ပြောသူထံ၌ ထိုအကြောင်းအရာအတွက် ရှေးဦး အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု (potential presupposition) ရှိပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းအကြောင်းကို ပြောသောအခါတွင်လည်း နာသူက ထို အကြောင်းအရာကို သိရှိပြီး ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ပြောသူက ယူဆ သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့တွင်သားတစ်ယောက်ရှိတယ်၊ ဆိုးတယ် ဟုပြောခြင်းဖြစ်သည်။

(၂) ဖြစ်ရပ်မှန်ကို ဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ဇေဖြူ)(၂၀၁၀)က

“အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်သော အချက်ကို ဖြစ်ရပ်မှန်အဖြစ်

မှတ်ယူနိုင်သည်။ သိတယ်၊ သတိထားပါတယ်၊ ဝမ်းသာတယ်၊ နောင်တရတယ်၊

အံ့ဩတယ် စသည့် ကြိယာများဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။” (စာ ၅၀)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။ ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူက အကြောင်းအရာ အချက်အလက် တစ်ခုကို ပြောနေစဉ်ပင် ယင်းအကြောင်းအရာ (သို့မဟုတ်)အဆိုထဲမှ ပြောသူအဓိကထား၍ မပြောသော အကြောင်းအရာ အချက်များကို ဖော်ပြနေသည်။ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်သော အကြောင်းအရာကို ဖြစ်ရပ်မှန်အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။

သာဓက။ (၁) သူ့ကွာရှင်းလိုက်တာ ငါမသိဘူး။

(သူ့ကွာရှင်း ပြီးပြီ။)

ဝါကျ(၁)တွင်အဓိကမှာ ပြောသူက မသိခြင်းအကြောင်းကို အဓိကထားပြောဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းအဆိုထဲ၌ပင် နောက်ထပ်အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သော သူ့ကွာရှင်းပြီးပြီ ဆိုသည့်အချက် ကို ပေးပြီးဖြစ်နေသည်။

ထို့အတူ(၂) သူ့ကို ဆူပြီးမှ စိတ်မကောင်းဖြစ်ရတယ်။ (သူ့ကို ဆူပြီး သွားပြီ။)

(၃) သူ နိုင်ငံခြားသွားရတာ ဝမ်းသာစရာပဲ။ (သူ နိုင်ငံခြား သွားပြီ။)

ဤကြိုတင်သက်ရောက်အနက်အမျိုးအစားသည် ‘သိတယ်၊ စိတ်မကောင်းဖြစ်တယ်၊ နောင်တရတယ်၊ ထူးဆန်းတယ်၊ ဝမ်းသာတယ်’ စသည့် ကြိယာပုဒ်များနှင့် ဆက်စပ်ထားသော ဝါကျများတွင် တွေ့ရသည်။ ယင်းကြိုတင်ယူဆချက်သည် ပြောသူပြောလိုသည့် အဆိုအပြင် ထိုအထဲမှ နောက်ထပ် အချက်အလက် တစ်ခုကို ဖော်ပြနေသော ကြိုတင်ယူဆချက်ဖြစ်သည်။

(၃) ဝေါဟာရဖြင့်ဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ဇန်နဝါရီ)(၂၀၁၀)က

“အသုံးပြုသော ဝေါဟာရအနက်အရ အခြားအနက်ကိုပါ နားလည်ရသည်။” (စာ ၅၁)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။

အချို့သော စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများသည် ပြောသူဆိုလိုသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်အပြင် အခြား အချက်အလက်ကိုလည်း ပေးနိုင်သည်။ ထို့နောက် ထပ်ပေးသော အချက်အလက်သည် ပထမအဆိုကို ခိုင်မာစေသော အနက်မျိုး ဖြစ်သည်။ နာသူကို သိရှိနားလည်စေနိုင်သော အနက်မျိုးဖြစ်သည်။

သာဓက။ (၁) သူ ဆေးလိပ် ဖြတ်လိုက်ပြီ။ (သူအရင်က ဆေးလိပ် သောက်တယ်။)

ဒုတိယစကားခွန်းတွင် နာသူသိလိုက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ပထမစကားခွန်းတွင် ပြောသူ ဆိုသော အဆိုကို ခိုင်မာစေသော အနက်မျိုးဖြစ်သည်။ ထို့အတူ

(၂) သူ လိမ္မာ နေပြီ။ (သူအရင်က မလိမ္မာဘူး။)

(၃) သူ ထွက်ပြေးနိုင်ခဲ့တယ်။ (သူထွက်ပြေးသွားပြီ။)

ဤစကားအသုံးအနှုန်းအရ ရှေ့အဆိုကို ခိုင်မာစေသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုမျိုးကို ပြောသူ၏ စကားအသုံးအနှုန်း ရွေးချယ်မှုပေါ်မူတည်၍ ဆက်စပ်တွေးနိုင်ပါသည်။ ပြောသူသည် မိမိပြောလိုသော အချက်အလက်မှန်ကန်ကြောင်းကို စကားအသုံးအနှုန်း ရွေးချယ်သုံးစွဲမှုဖြင့် နာသူကိုသိစေသော ကြိုတင် သက်ရောက်အနက်ဖြစ်ပါသည်။

(၄) ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံအရ ဖော်ပြနေသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ဇန်နဝါရီ)(၂၀၁၀)က

“ဘယ်သူ၊ ဘယ်မှာ၊ ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်ကို စသည့် စကားများပါသော အမေးဝါကျဖွဲ့ပုံအရ နားလည်ရသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဖြစ်သည်။ ” (စာ ၅၁)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုကို ဝါကျဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ(sentence structure)ပေါ် မူတည်၍ သိနိုင်ပါသည်။ ပြောသူသည် မိမိပြောသော အကြောင်းအရာထဲ၌ပင် ကြိုတင်သက်ရောက် အနက်တစ်ခု ပါဝင် နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအနက်သည် ‘ဘယ်သူ၊ ဘယ်မှာ၊ ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်လို’ စသည့် စကားများပါသော အမေးဝါကျဖွဲ့ပုံ၊ ပုံစံမျိုးနှင့် သုံးသော ဝါကျများတွင် တွေ့နိုင်သည်။ နာသူလည်း သိရှိပြီးဖြစ်သည်။

သာဓက။ (၁) သူ ဘယ်တော့ နေပြည်တော်သွားမလဲ။ (သူ နေပြည်တော်သွားမယ်။)

(၂) မင်း ဘယ်အချိန် စာကြည့်တိုက် သွားတာလဲ။ (မင်း စာကြည့်တိုက် သွားတယ်။)

ထို့ကြောင့် ဝါကျတည်ဆောက်ပုံအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြောသူသည် မိမိပြောလိုသည့် အဆိုမှန်ကန် ကြောင်း၊ ခိုင်မာကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

အထက်ပါကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်(၄)မျိုးသည် ပြောသူက နာသူကို မိမိပြောလိုသော အဆိုအပြင် ထိုအဆိုခိုင်မာကြောင်းကို ထပ်မံဆိုချင်သောကြောင့် ဤကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်ပါသော ဝါကျများကို သုံးစွဲခြင်းဖြစ်သည်။ နာသူကလည်း ပြောသူဆိုလိုသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို အားလုံးနီးပါး နားလည် သဘောပေါက်သည်။ ဤကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်သည် ပြောသူ၏စကားခွန်း အဆိုဝါကျများ အတွင်းမှ နာသူက ကောက်ချက်ချ၍ နားလည်နိုင်ပါသည်။

(၅) ဖြစ်ရပ်မှန် မဟုတ်ကြောင်း ဖော်ပြသော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)(၂၀၁၀)က

“ဖြစ်ရပ်မှန် မဟုတ်သော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုဖြစ်သည်။ အိပ်မက်မက်၊ စိတ်ကူး၊ ဟန်ဆောင်၊ ထင် စသည့်ကြိယာများဖြင့် တကယ်မဟုတ်သော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြသည်။” (စာ ၅၂)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။

ဤကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်သည် ပြောသူက မိမိပြောသည့် အချက်အလက်များမှာ အမှန်မဟုတ်ကြောင်း နာသူအား ကောက်ချက်ချစေသည်။

သာဓက။ (၁) သူ အိမ်ထောင်ရှိချင်ဟန်ဆောင်နေတယ်။(သူတကယ် အိမ်ထောင်မရှိပါ။)

(၂) ကျွန်မ လီမင်ဟိုနဲ့မင်္ဂလာဆောင်တယ်လို့ အိပ်မက်မက်တယ်။ (ကျွန်မ မင်္ဂလာမဆောင်ပါ။)

(၃) ငါ သူဌေးကြီးဖြစ်ရင်လို့ စိတ်ကူးကြည့်မိတယ်။ (ငါတကယ်သူဌေးမဟုတ်ပါ။)

ထို့ကြောင့် ဤကြိုတင်သက်ရောက်မှုမျိုးပါသည့် ဝါကျများတွင်“ဟန်ဆောင်နေတယ်၊ အိပ်မက်မက် တယ်၊ စိတ်ကူးကြည့်မိတယ်”ဟူသော ကြိယာပုဒ်များကိုတွေ့ရသည်။ ပြောသူပြောသည့် အချက်အလက် များ မဟုတ်မှန်ကြောင်းကို နာသူကကောက်ချက်ချနိုင်သော ကြိုတင်သက်ရောက်မှု အနက်ဖြစ်သည်။

(၆) ဆန့်ကျင်သောဖြစ်ရပ်ဆိုင်ရာ အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှု

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ခန့်ဖြူ)(၂၀၁၀)က

“ဖြစ်ရပ်မှန် မဟုတ်ရုံမက မူလအဆိုနှင့် ဆန့်ကျင်သော ဖြစ်ရပ်ကို ဖော်ပြနေသည်။

‘တကယ်လို့...ရင်’ဟူသောဝါကျပုံစံဖြင့်ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။” (စာ ၅၂)

ဟုဖွင့်ဆိုပါသည်။

ဤအနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူ၏ ပြောစကားထဲမှ အကြောင်းအချက်အလက်များ မဟုတ်မှန်သော(တစ်နည်း) ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကို ဖော်ပြနေသော အနက်မျိုးအနေနှင့် သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ပြောသူကစကားခွန်း (သို့မဟုတ်) ဝါကျတစ်ခုကိုပြောဆိုနေစဉ် ထိုအကြောင်းအရာအချက်အလက်တို့မှာ မဟုတ်ကြောင်း နာသူက ကောက်ချက်ချနိုင်သော အနက်ကြိုတင်သက်ရောက်မှုမျိုးဖြစ်သည်။

သာဓက။ (၁) တကယ်လို့ မိုးရွာခဲ့ရင် ငါ ထီးဆောင်းမှာပဲ။ (မိုးမရွာပါ။)

(၂) ငါ့မှာ ကားရှိခဲ့ရင် သိပ်ကောင်းမှာပဲ။ (ကားမရှိပါ။)

(၃) မင်းသာ ငါ့သူငယ်ချင်းဆိုရင် ငါ့ကိုကူညီမှာပဲ။ (သူငယ်ချင်းမဟုတ်)

ဤအဆိုများ၏ အနက်သဘောသည် ပထမအဆိုနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ကြိုတင်အနက် သက်ရောက်နေသည် ကိုတွေ့နိုင်သည်။ ဤအနက်သည် မူလအဆိုကို “တကယ်လို့...ရင်” ဟူသော ဝါကျဖွဲ့ထုံးမျိုးဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည်။

အထက်ပါကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်နှစ်မျိုးသည် ပြောသူကမိမိပေးလိုသော သတင်းအချက်အလက်မှာ အမှန်မဟုတ်ကြောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံပြောသည့် အကြောင်းအချက်အလက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေကြောင်းကို နာသူအား သိစေသောအနက်မျိုး ဖြစ်ပါသည်။

ကြိုတင်သက်ရောက်မှုအမျိုးအစားများကို ကောက်ချက်ချကြည့်လျှင်

အမျိုးအစား	သာဓက	ကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်
တည်ရှိကြောင်းပြသော	ငါကားသွားပြင်မယ်။	ကားရှိတယ်။
ဖြစ်ရပ်မှန်ကို ဖော်ပြသော	သူရောက်လာတာထူးဆန်းတယ်။	လာခဲ့ပြီးပြီ။
ဝေါဟာရဖြင့် ဖော်ပြသော	သူနောက်ကျပြန်ပြီ။	အရင်ကလည်းသူနောက်ကျခဲ့သည်။
ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံအရဖော်ပြသော	ဘယ်သွားတာလဲ။	သွားခဲ့ပြီးပြီ။
ဖြစ်ရပ်မှန် မဟုတ်ကြောင်း	သူဝမ်းသာချင်ဟန်ဆောင်နေတယ်။	သူဝမ်းမသာပါ။
ဆန့်ကျင်သောဖြစ်ရပ်ဆိုင်ရာ	ငါ့အဖေသာရှိခဲ့ရင်	အဖေမရှိတော့ပါ။

ထို့ကြောင့် ကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်သည် ပြောသူ၏အဆိုကိုနာသူက မိမိ၏နားလည်နိုင်စွမ်း၊ ကြိုတင်သိရှိထားမှုနှင့် ဆက်စပ်၍ ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ ပြောသူ၏ ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်း၊ ဝါကျတည်ဆောက်ပုံကို လိုက်၍လည်းကောင်း၊ နာသူ၏ နားလည်နိုင်မှုစွမ်းရည်၊ လက်ခံနိုင်မှုစွမ်းရည်တို့

ကိုမူတည်၍လည်းကောင်း၊ ပြောသူထည့်သွင်းပြောဆိုသွားခြင်း မရှိသော၊ ပြောသူ၏ပြောစကား နောက်ကွယ်တွင်ရှိနေသော အနက်အဓိပ္ပာယ်များကိုပါ ဆက်စပ်သိရှိနိုင်ပါသည်။ လူတို့သည်လူမှု ဆက်သွယ်ရေးအတွက် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုသောအခါ မိမိပြောလိုသော အချက်အလက်များကို အခြားသူသို့ တိုက်ရိုက်သတင်း ပို့လိုသည့်အခါလည်းရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ သွယ်ဝိုက်၍ ပြောသင့်သည့် အခါလည်းရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မိမိပေးလိုသော သတင်းထက် ပိုမိုသော သတင်းမျိုးကို ပေးလိုသည့် အခါမျိုးလည်းရှိသည်။ ထိုအခါ ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်များပါသော ဝါကျများကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ပြောသူ ပြောသောအနက်ကို နာသူက နားလည်ကောက်ချက် ချနိုင်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

၄၊ ၃။ သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများ

လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရာတွင် တစ်ဦးဆိုလိုသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို တစ်ဦးက နားလည်ရသည်။ စကားပြောဆိုရာတွင် ပြောသူတို့ လိုက်နာမြဲဖြစ်သောမူများရှိသည်။ ပြောသူတို့သည် ပြောသော အကြောင်းအရာကို လိုသလောက်သာပြောခြင်း၊ ဟုတ်မှန်သောအကြောင်းကို ပြောခြင်း၊ သက်ဆိုင်သောအကြောင်းကို ပြောခြင်းနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် မဝေဝါးစေဘဲ လိုရင်းကို အစီအစဉ်တကျ ပြောခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ နာသူကလည်း ပြောသူသည် ထိုမူများနှင့်အညီ ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားသည်။

ပြောသူဆိုလိုသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ပြောသည့်စကားထက် ပိုလွန်နေသောအခါ စကားဖြင့် ထုတ်မပြောသောအနက်ကို နာသူကပြောသူ၏ စကားမှတစ်ဆင့် ကောက်ချက်ချပြီး ဖော်ထုတ်နားလည် ရပါသည်။ ထိုသို့အနက်ဖော်ထုတ်ရာ၌ ပြောသူသည် အထက်ဖော်ပြပါမူများကို ပုံမှန်အားဖြင့်လိုက်နာပြီး ပြောဆိုနေသည် ဟူသောခံယူချက်ဖြင့် ဖော်ထုတ်ရခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပြောသူကလည်း ထိုမူများကို တမင်ဖောက်ဖျက် သွေဖည်၍ပြောခြင်းမျိုးလည်း ရှိတတ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင်နာသူသည် ပြောသူ၏ သွေဖည်မှုကိုသတိမမိပြီး ထိုသို့သွေဖည်ခြင်းမှာ အကြောင်းရှိလိမ့်မည်ဟု ယူဆလျက် ထိုအကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်ကာ ပြောသူဆိုလိုသောအနက်ကို ဖော်ထုတ်နားလည်ရခြင်းမျိုးလည်းရှိသည်။ ယင်းကို ဒဿနပညာရှင် ဂရိတ် (Grice)က ပြောသူ၊ နာသူတို့ စကားပြောရာတွင် အထိန်းအကွပ် အဖြစ် ရှိနေသော ထိုမူကို ပူးပေါင်းမှုမူ(co-operative principle)ဟုအမည်ပေးခဲ့သည်။

သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများသည် အခြေခံအားဖြင့် ပြောသည်ထက်ပိုမိုသော ဆက်သွယ်မှု ဖြစ်သည်။ သာဓကပြရလျှင် အဆောင်နေ သူငယ်ချင်းနှစ်ဦး မီးဖိုဆောင်တွင် ချက်ပြုတ် နေကြစဉ် တစ်ဦးက

မီးမီး ‘နင့်ရေနွေးအိုးက ပူလား’။

ဆွေဆွေ ‘ဟင့်အင်း’

မီးမီး (မီးဖိုပေါ်က ရေနွေးအိုးကို လက်ခုမပါဘဲ ကိုင်လိုက်သည့်အခါ)

‘အား’ ‘နင့်ရေနွေးအိုးက မပူဘူးဆို’

ဆွေဆွေ ‘အင်းလေ’ ငါ့ရေဇွေးအိုးက မပူတော့ဘူးလေ မီးဖိုပေါ်က အဲ့ဒီရေဇွေးအိုးက
ငါ့ဟာမှမဟုတ်တာ။

ဤဖြစ်ရပ်ကိုလေ့လာလျှင် ‘မီးမီး’က ‘ဆွေဆွေ’ ပြောသော အချက်အလက်ထက်ပို၍ ထင်မြင်
ယူဆသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ် ကောက်ယူသည်။ ယင်းသည်ရှေ့၌ဖော်ပြခဲ့သော ကြိုတင်သက်ရောက်
အနက်နှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ ကြိုတင်သက်ရောက်အနက်အနေနှင့် နင့်ရေဇွေးအိုးဟုဆိုရာ ပြဿနာ
မရှိပေ။ ‘ဆွေဆွေ’ထံ၌လည်း ရေဇွေးအိုးရှိသည်ဖြစ်၍ နင့်ရေဇွေးအိုး ဟုဆိုသောကြောင့် ဆွေဆွေက
လည်း သူ၏ရေဇွေးအိုးမှာမပူကြောင်း သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ‘ဆွေဆွေ’ ပေးသောအချက်အလက်သည် ‘မီးမီး’ မျှော်လင့်သော သတင်း အချက်
အလက်ထက်လျော့နည်းသည်။ ‘မီးမီး’ကရသည့် အချက်အလက်ထက်ပို၍ ထင်မြင်ယူဆသည်။ ဤဖြစ်ရပ်
သည် သူငယ်ချင်း နှစ်ဦး စကားပြောရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်းကို ပြနေခြင်းဖြစ်သည်။

ယူးလ်က ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပါဝင်ရမည့်လမ်းညွှန်ပုံစံ(maxim)များကို
ဂရိုက်၏မူများဖြင့် အခြေခံ၍ပြဆိုပါသည်။ စကားပြောဆိုမှုတွင် ပါဝင်ရာ၌ လိုအပ်သလောက်သော
သတင်းအချက်အလက် ပေးပို့ရန်၊ သင်၏ရည်ရွယ်ချက်လမ်းကြောင်းနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်သူနှင့်
ချိတ်ဆက်ထားသလောက်သာ ပြောဆိုရန် လမ်းညွှန်ထားပါသည်။

လမ်းညွှန်အဖြစ်ဖော်ပြသောအချက်လေးချက်မှာ

(၁) ပမာဏလမ်းညွှန် (maxim of quantity)

ပမာဏလမ်းညွှန်ဟူသည် ပြောနေသည့်အချက်အလက်နှင့် ပြောသည့် ရည်ရွယ်ချက်တို့အရ
လိုသလောက်သာ ပြောရန်ဖြစ်ပါသည်။

သာဓက။ မြမြကော်ဖီနဲ့မုန့်တွေပြင်ပြီးပြီလား။

ကော်ဖီဖျော်ပြီးပါပြီ။ (သက်ရောက်သောအနက်=မုန့်မပြင်ရသေးပါ။)

ဖြေသူသည် အတိုင်းအဆ ပမာဏလမ်းညွှန်ကို လိုက်နာပြီးပြောခြင်းဖြစ်သည်ဟု မေးသူက ခံယူသည့်
အလျောက် လိုအပ်သလောက်သာပြောခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မုန့်မပြင်ဆင်ရသေး၍ ကော်ဖီနဲ့မုန့်တွေ ပြင်ပြီး
ပါပြီ ဟုမဖြေခြင်း ဖြစ်ကြောင်းမေးသူက ကောက်ချက်ချအနက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။

(၂) စကားအရည်အသွေးလမ်းညွှန် (maxim of quality)

စကားအရည်အသွေးလမ်းညွှန်ဟူသည် ပြောသူသည် ဟုတ်မှန်သည့် အကြောင်းအရာကိုပြောရန်၊
ပြောသူ၏ပြောဆိုမှုကို မှားယွင်းစွာ ကောက်ချက်ချမချမိစေရန်၊ ပြောသူထံတွင် ပြည့်စုံလုံလောက်သော
သက်သေအထောက်အထား မရှိဘဲမပြောဆိုရန် ဖြစ်သည်။

သာဓက။ ဌာနမှာဆရာရော၊ ဆရာမရောရှိသလား။

ဆရာမတွေရှိပါတယ်။ (သက်ရောက်အနက်-ဆရာတွေမရှိပါ။)

ဖြေသူသည်ဟုတ်မှန်သည်ကို ပြောခြင်းဖြစ်မည်ဟုခံယူပြီး ဌာနမှာဆရာများမရှိ၍ ဆရာရော၊ ဆရာမရော ရှိတယ်ဟု မပြောခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချ၍ နားလည်နိုင်သည်။

(၃) သက်ဆိုင်မှုလမ်းညွှန်(maxim of relevance)

သက်ဆိုင်မှုလမ်းညွှန်ဟူသည် သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာကို ပြောရန်ဖြစ်သည်။ ရုတ်တရက်ကြည့်လျှင် သက်ဆိုင်သည်ဟု မထင်ရသော်လည်း ပုံမှန်အားဖြင့် သက်ဆိုင်သည့်အချက်ကိုသာ ပြောခြင်းဖြစ်သည်ဟုနားလည်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ကို မှန်မှန်ကန်ကန် ကောက်ချက်ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သာဓက။ Canteen သွားရအောင်။

Ferry လာတော့မယ်။ (သက်ရောက်သောအနက်- Canteen မလိုက်နိုင်ပါ။)

အမေးနှင့်အဖြေသည် အကြောင်းအရာချင်း မသက်ဆိုင်သကဲ့သို့ရှိသော်လည်း ဖြေသူသည် သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာကို ပြောခြင်းဖြစ်မည်ဟု ခံယူလျက် Canteen သွားလျှင် Ferry မမီနိုင်သည့် အတွက် Canteen သွားရန် ငြင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည် ဟူ၍ ဖြေသူဆိုလိုသော အနက်ကို မှန်မှန်ကန်ကန် နားလည်နိုင်သည်။

(၄) ပြောဟန်ဆိုဟန်ဆိုင်ရာလမ်းညွှန် (maxim of manner)

ပြောဟန်ဆိုဟန်လမ်းညွှန်ဟူသည် အနက်ဝေဝါးမှု၊ အနက်နှစ်ခွဖြစ်မှုကို ရှောင်၍ လိုရင်းကို အစီအစဉ် တကျ ပြောတတ်ရန်ဖြစ်သည်။

သာဓက။ သူ စကားပြောနေတာ ရန်ဖြစ်နေသလိုပဲ။

(သက်ရောက်သောအနက်-စကားသံကျယ်လွန်းလှသည်။)

ထိုစကားသည် အနက်ဝေဝါးမှုကိုရှောင်၍ ပြောသောစကားအဖြစ် ခံယူလျှင် ဆိုလိုသော အနက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် စကားပြောဆိုမှုတွင် သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများသည် ထုတ်ဖော်ပြောသည်ထက် ပို၍ထိရောက်သော ဆက်သွယ်မှုကို ဖြစ်စေသည်။ ပြောသူအနေနှင့် နာသူကို သတင်းအချက်ပေးရာတွင် မှန်ကန်သလောက်၊ နာသူလက်ခံနိုင်သလောက်သာ တိုတိုရှင်းရှင်းနှင့် လိုအပ်သလောက်ပေးသင့်သည်။ သို့မှသာ မှန်ကန်တိကျသော သတင်းအချက်အလက်ကို နာသူကရရှိ၍ စကားပြောဆိုရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အတိုင်း ဖြစ်နိုင်ပေမည်။

အပြန်အလှန်စကားပြောဆိုရာတွင် သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှု အမျိုးအစား(၃)မျိုးကို ပညာရှင် ယူးလ် က

- (၁) ယေဘုယျသဘောအရအနက်သက်ရောက်မှု (generalized implicature)
- (၂) အတိုင်းအဆကွာခြားမှု အဆင့်ကွဲသော အနက်သက်ရောက်မှု (scalar implicature)
- (၃) ဝိသေသသဘောအရ အနက်သက်ရောက်မှု (particularized implicature)

ဟူ၍ဖော်ပြထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

၄၊ ၃၊ ၁။ ယေဘုယျသဘောအရ အနက်သက်ရောက်မှု

ယေဘုယျသဘောအရ အနက်သက်ရောက်မှုဟူသည် ပြောသူပြောသည့် အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ခံအခြေအနေအဆက်အစပ်ကို အထူးတလည် သိထားရန်မလိုဘဲ ယေဘုယျအားဖြင့် ကောက်ယူနိုင်သော အနက်သက်ရောက်မှုမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

သာကေ။ ပြောသူ မင်း ပလာတာနဲ့ ကြက်သားဟင်း ဝယ်လာမယ်ထင်လို့
နာသူ ပလာတာ ပဲပါတယ်။

ပြောသူက ပလာတာနှင့်အတူ ကြက်သားဟင်း ပါဝယ်လာမည်ဟု ထင်ထားသည်။ နာသူက ပလာတာ ဝယ်လာကြောင်းသာပြောသည်။ ဤစကားခွန်းများတွင် ယင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော နောက်ခံ အခြေအနေ အဆက်အစပ်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန်မလိုဘဲ လက်ရှိအခြေအနေဖြစ်ရပ်အရ ပြောသူ၏ စကားခွန်းထက် မပိုသော အချက်အလက်ကို နာသူက ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ပြောသူကပြောသည့် အချက်အလက်များအတွင်းမှ ယေဘုယျခြုံ၍ အနက်ကောက်ယူ နိုင်ပါသည်။

ပြောသူ သူ့မှာကားနှစ်စီးရှိတယ်။
(သက်ရောက်သောအနက်-ကားနှစ်စီးထက် မပို)
ပြောသူ ဒီနေ့ ငါဆိုင်မှာ ထိုင်နေတုန်း ကလေးတစ်ယောက် ဆိုင်ထဲဝင်လာတယ်။

ဤစကားခွန်းကို အခြေအနေအဆက်အစပ်နှင့် ဆက်စပ်၍လေ့လာလျှင် ဆိုင်နှင့်ကလေးသည် ပြောသူပိုင်ဆိုင်သောအရာများ မဟုတ်ချေ။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ပြောသူ၏ဆိုင်ဖြစ်လျှင် ပြောသူက ငါ့ဆိုင် ဟူသော စကားမျိုး၊ ငါ့ကလေး ဟူသော စကားမျိုး ပြောဆိုသုံးစွဲမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြောသူ၏ စကားခွန်းထဲတွင် ဆိုင်နှင့်ကလေးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောသူပိုင်ဆိုင်သော အရာများ မဖြစ်နိုင်ချေ။ အကယ်၍ပြောသူက ကလေးကိုသိလျှင်

ဒီနေ့ ငါ ဆိုင်မှာ ထိုင်နေတုန်း ဖိုးရှုပ် ရောက်လာတယ်။

ဟူ၍ ထိုကလေး၏ အမည်ကို ထည့်သွင်းပြောကြားမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကလေးငယ်ကို ပြောသူက မသိကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ ထို့အတူ ယေဘုယျသဘောအရ အနက်သက်ရောက်မှုသည် အတိုင်းအဆ ကွာခြားမှုအဆင့်ဖြစ်သော အနက်သက်ရောက်မှုကို အခြေခံသည်ဟုဆိုရပါမည်။

၄၊ ၃၊ ၂။ အတိုင်းအဆကွာခြားမှု အဆင့်ကွဲသော အနက်သက်ရောက်မှု

ပြောသူ၏စကားခွန်းများအရ ကောက်ချက်ချနိုင်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းအနက် အဓိပ္ပာယ်ကို အဆင့်ဆင့်ကွာခြားသောအတိုင်းအဆကို ဖော်ပြသည့်စကားများအရ အနက်ကောက်ယူရပါသည်။

သာဓက။ ကျွန်မ ဘကြီးအိမ်ကို အမြဲတော့ မရောက်ဖြစ်ဘူး။

(သက်ရောက်သောအနက်-တစ်ခါတစ်ရံမှသာရောက်)

ထိုကဲ့သို့ ‘အမြဲမကြာခဏ၊တစ်ခါတစ်ရံ’ စသည့် အကြိမ်အရေအတွက် အဆင့်ကွဲစကားများနှင့် ဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့အကြိမ်အရေအတွက် အဆင့်ကွဲသော စကားများဖြစ်သည့်အလျောက် အဆင့်တစ်ဆင့်နှင့်ဆိုင်သော စကားကိုသုံးလျှင် ကျန်အဆင့်များမဟုတ်ဟု သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်ပါသည်။ “အားလုံး၊ အကုန်၊ အများ၊ အများစု၊ တချို့၊ နည်းနည်း”ဟူသော စကားများမှာလည်း အလားတူသဘောရှိပါသည်။

ဒီအတန်းမှာ ကျောင်းသားအများစုက စာကြိုးစားကြပါတယ်။

(သက်ရောက်သောအနက်-အချို့ကသာ မကြိုးစားကြခြင်း ဖြစ်သည်။)

ဒီနှစ် ငါ့ခြံထဲက ခူးရင်းသီးတွေ တော်တော်များများ သီးတယ်။

(သက်ရောက်သောအနက်-အနည်းစုအပင်များကသာ မသီးခြင်း ဖြစ်သည်။)

ထို့ကြောင့် အတိုင်းအဆကွာခြားမှုအဆင့်ကွဲသော အနက်သက်ရောက်မှုသည် အဆင့် တစ်ဆင့်ကို ပြောသူကပြောလျှင် ပြောသည့် ရည်ရွယ်သည့်အနက်မှာ ကျန်အဆင့်များနှင့် မသက်ဆိုင်တော့ချေ။ ဤအနက်သက်ရောက်မှုမျိုးကို ပြောသူ၏စကားများထဲမှ အတိုင်းအဆပမာဏကိုလိုက်၍ နာသူက ဖော်ထုတ် ကောက်ချက်ချရသော အနက်သက်ရောက်မှုမျိုးဖြစ်သည်။

၄၊ ၃၊ ၃။ ဝိသေသသဘောအရ အနက်သက်ရောက်မှု

ပြောသူပြောသော အကြောင်းအရာနှင့်ပတ်သက်သည့် အဆက်အစပ်ကို သိရှိထားမှသာ ကောက်ယူနိုင်သည့် အနက်သက်ရောက်မှုမျိုးဖြစ်ပါသည်။ လူတို့သည် စကားပြောဆိုရာတွင် ပြောဆိုသည့် အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်သည့် နောက်ခံအဆက်အစပ်ကို နာသူနားလည်လိမ့်မည်ဟူသော ယူဆချက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နာသူအနေနှင့် နောက်ခံအဆက်အစပ်ကို မသိလျှင် အနက်ဖော်ထုတ်ရန် အခက်အခဲ ရှိနိုင်ပါသည်။

သာဓက။ သုတ ‘အိမ်ချမ်း မနက်ဖြန် ငါတို့နဲ့ ပန်းခြံ လိုက်မှာလား။’

အိမ်ချမ်း ‘မနက်ဖြန် major tutorial ရှိတယ်ကွ။’

ဤစကားခွန်းနှစ်ခုကို ယေဘုယျကြည့်လျှင် ပြောသူဆိုလိုသောအနက် အိမ်ချမ်း၏ ဖြေကြားချက် သည် နာသူ သုတ၏မေးခွန်းနှင့် မကိုက်ညီပေ။ သို့သော် သုတက အိမ်ချမ်း၏ စိတ်အခြေအနေကို သိသည်။ အိမ်ချမ်းသည် စာကြိုးစားသည်။ ကျောင်းတက်မှန်သည်။ အရေးတကြီးကိစ္စမရှိလျှင် ကျောင်း

ဖျက်လေ့မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် မနက်ဖြန် သုတတို့နှင့်ပန်းခြံလိုက်မည်မဟုတ်ဟု ပြောသည်ထက်ပိုမိုသော သတင်းအချက်အလက်ကို ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့အိမ်ချမ်း၏ နောက်ခံအခြေအနေအဆက်အစပ်ကို သိထားပါက ထုတ်ဖော်မပြောသော်လည်း သုတအနေနှင့် ကောက်ချက်ချ၍ အနက်သက်ရောက်မှုကို ဖော်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

သာဓက။ မမ ‘မေမေ j.e.l.l.y တွေကို ဘယ်မှာသိမ်းရမလဲ။’
မေမေ ‘ထုံးစံအတိုင်း ထားနေကျ နေရာမှာပဲပေါ့။’

ဤစကားခွန်းများတွင်လည်း j.e.l.l.y ဟု တစ်လုံးချင်းပြောခြင်း၊ ထုံးစံအတိုင်း ထားနေကျနေရာ ဟုပြောခြင်းသည် နောက်ခံအဆက်အစပ်ကို ပြောသူရောနာသူပါ သိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ပြောသူ ဆိုလိုသောအနက်ကို နာသူကနားလည်၍ နာသူက ပြန်လည်ဖြေကြားချက်ကို ပြောသူက နားလည် ကောက်ချက်ချနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေအနေအဆက်အစပ်အရလည်း ‘မမ’ နှင့် ‘မေမေ’မှာ ဂျယ်လီဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလျှင် ဂျယ်လီကြိုက်သော ကော်ဖီသောက်နေသည့် သမီးငယ်မှာ ကော်ဖီနှင့်ဂျယ်လီ မတည့်သည်ကိုမသိဘဲ ငိုယိုဂျီကျမည် စိုးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုအဆက်အစပ်များကို ပြောသူရော နာသူပါနားလည်၍ အခြေအနေအဆက်အစပ်အရ စကားပြောဆိုရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မူအတိုင်း ပြောဆိုသွားသည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ် သည်။

ထို့ကြောင့် သွယ်ဝိုက်အနက်သက်ရောက်မှုများ၏ အစွမ်းကိုကြည့်လျှင်

သာဓက။ မင်းဆောင်းပါး မဂ္ဂဇင်းထဲမှာပါတယ်။

ဟူသောစကားခွန်းတွင်

- (၁) မင်းဆောင်းပါး မူရင်းအတိုင်း မဂ္ဂဇင်းထဲမှာ ပါတာလား။
- (၂) မင်းဆောင်းပါး မဂ္ဂဇင်းထဲမှာပါမယ်လို့ ထင်မထားဘူး။
- (၃) မင်းဆောင်းပါး မဂ္ဂဇင်းထဲမှာပါလာတာ ဝမ်းသာတယ်။

စသော သွယ်ဝိုက်အနက်သက်ရောက်မှုများရှိနိုင်ပါသည်။ နာသူအနေနှင့် ပြောသူပြောသောစကားနှင့် မျက်နှာအမူအရာဖော်ပြချက်များမှတစ်ဆင့် ဆက်စပ်၍ ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင်သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုသည် သီးသန့် စကားလုံးများနှင့် ယင်းစကားလုံးများ၏ အနက်ကို ကောက်ချက်ချမှုနှင့်လည်း ဆိုင်ပါသည်။

သာဓကပြရလျှင်

- (၁) မောင်မောင်ရောက်ပြီလား။
- (၂) မရောက်သေးဘူး။ (ရောက်လာလိမ့်မည်။)

ဤစကားခွန်းများကိုလေ့လာပါက ယခုအချိန်တွင် မောင်မောင်မရှိသော်လည်း မောင်မောင်လာ လိမ့် မည် ဖြစ်ကြောင်း(၂) စကားခွန်းကို ပြောသူက ယူဆသည်။

ထို့ကြောင့်သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုသည် လက်ရှိအခြေအနေအဖြစ်အပျက်ကို အခြေခံ၍ အနက်သက်ရောက်မှုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤအနက်သက်ရောက်မှုများသည် ဘာသာစကားနှင့် ဆက်သွယ်ရာတွင် အလွန်အရေးပါပါသည်။ အနက် ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူ၊ နာသူနှင့်အခြေအနေ အဆက်အစပ်တို့ကိုမူတည်၍ လေ့လာရသော အနက်သက်ရောက်မှုဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ကြိုတင်သက်ရောက်မှုသည် ပြောသူ၏ အကြောင်းအရာက နာသူအပေါ် အကျိုးသက်ရောက် ဆက်စပ်နိုင်မှုများ၊ နားလည်နိုင်စွမ်း ရှိမှုနှင့် ကောက်ချက်ချ ယူဆနိုင်မှုတို့ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုများသည် ကြိုတင်သက်ရောက်မှုအနက်ကဲ့သို့ အခြေအနေ အဆက်အစပ်ပေါ် မူတည်ခြင်းမရှိဘဲ လမ်းညွှန်ပုံစံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးမှုကို အခြေခံပြီး ပြောသူ နာသူတို့က ကောက်ယူနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သွယ်ဝိုက်၍ အနက်သက်ရောက်မှုသည် ထုတ်ဖော်ပြောသည်ထက် ပိုမိုထိရောက်သော ဆက်သွယ်မှုကို ဖြစ်စေသည်ဟုလည်း ကောက်ချက်ချ နိုင်ပါသည်။ ဤသို့သော အနက်သက်ရောက်မှုများကို လေ့လာသိရှိခြင်းဖြင့် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နေ့စဉ် စကားပြောဆို ဆက်ဆံရာတွင် လွယ်ကူစေမည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ဘာသာစကားဖြင့် လူတို့ဆက်သွယ်ရာတွင် စကားတစ်ခွန်း၏ အနက်သည် ပြောသော စကားထက် ပိုလွန်တတ်သည့်အတွက် မမြင်ရသော အနက်များ ဆက်စပ်ဖွဲ့ယှက်နေကြောင်း ဘာသာ စကား ဆက်သွယ်မှုအတွင်းရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ် အဆက်အစပ်များ၏ သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ် လေ့လာတင်ပြ ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နောင်သုတေသန ပြုလိုသူများလည်း အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆက်စပ်မှုများကို ဆက်လက် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ (၁၉၉၀)။ မြန်မာစကားမြန်မာစာရုပ်ပုံလွှာ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။
 ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ (၁၉၉၇)။ စကားသမုဒ္ဒရာစာသမုဒ္ဒရာ။ ရန်ကုန်၊ မြဝင်းပုံနှိပ်တိုက်။
 ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၄)။ အတ္ထဗေဒနိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
 ခင်မင်၊ မောင်၊ (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၀)။ လက်တွေ့အတ္ထဗေဒနိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ သင်းစာပေ။
 အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
 Hudson, R. (1995). **Word Meaning**. New York, Padstow Ltd, Cornwallt.
 Leech, Geoffrey. (1974). **Semantics**. Penguin Books Ltd.
 Matthews, P.H. (2005). **The Concise Oxford Dictionary of Linguistics**. UK.
 Palmar, F.R. (1995). **Semantics**. Cambridge, The University Press.
 Yule, George. (1996). **Pragmatic**. London, Oxford University Press.

လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီကိုအသုံးပြု၍ မစန္ဒာ၏ “ငယ်သူမို့ မသိပါ” ဝတ္ထုမှ အဓိက ဇာတ်ဆောင် နှစ်ဦး၏ အပြန်အလှန် နှုတ်ပြော စကားစဉ်ကို လေ့လာခြင်း

ခင်သန္တာကျော်*

စာတမ်းအကျဉ်းချုပ်

မိန်းမနှင့်ယောက်ျား ပြောသောစကားများ၏ ကွဲပြားမှုကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဝတ္ထုထဲမှ အဓိကဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦးတို့၏ ယောက်ျားနှင့်မိန်းမပြောစကား ကွဲပြားမှုအဖြေကို ရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစာတမ်းသည် Deborah Tenner (1982) ၏ သီအိုရီ (၆)မျိုးကို အခြေခံ လေ့လာသည်။ ဤစာတမ်းကို လေ့လာခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီ အမျိုးအစား (၆) မျိုးထဲမှ ဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦးသည် မည်သည့် အမျိုးအစားကို အများဆုံးအသုံးပြုသည်။ မည်သည့် အမျိုးအစားကို အသုံးနည်းသည်ကို သိလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်သည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရ - အခြေအနေ၊ လွတ်လပ်၊ အချက်အလက်၊ ထောက်ခံ၊ ရင်းနှီး၊ ခံစား၊

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် စာရေးဆရာမ မစန္ဒာ၏ “ငယ်သူမို့ မသိပါ” ဝတ္ထုမှ အဓိကဇာတ်ဆောင် နှစ်ဦး၏ အပြန်အလှန် နှုတ်ပြောစကားစဉ်ကို လေ့လာထားသောစာတမ်းဖြစ်သည်။ ယောက်ျားနှင့်မိန်းမတို့ စကား ပြောရာတွင် ပြောဆိုသော စရိုက်၊ ပြောဆိုပုံပြောဆိုနည်းကွဲပြားပုံတို့ကို သီအိုရီ(၆)မျိုးနှင့် လေ့လာတင်ပြ ဖော်ထုတ်သွားပါမည်။

၁။ သုတေသနမေးခွန်း

- ဝတ္ထုထဲမှအဓိကဇာတ်ဆောင်(၂)ဦးသည် သီအိုရီပါအမျိုးအစား (၆)မျိုးထဲမှ မည်သည့်အမျိုးအစား နှင့် ကိုက်သနည်း။
- ဝတ္ထုထဲမှ အဓိကဇာတ်ဆောင်(၂) ဦးသည် သီအိုရီအမျိုးအစား(၆)မျိုးထဲမှ မည်သည့်အမျိုးအစား ကို အများဆုံးသုံးသွားသနည်း။
- ဝတ္ထုထဲမှ အဓိကဇာတ်ဆောင်(၂) ဦးသည် သီအိုရီ အမျိုးအစား (၆) မျိုးထဲမှ မည်သည့် အမျိုးအစား ကို အနည်းဆုံး သုံးသွားသနည်း။
- သီအိုရီအချက် (၆) မျိုးပေါ်အခြေခံပြီး ဇာတ်ဆောင်ယောက်ျားလေး၏ စရိုက်များ ယောက်ျား ပီသမှုရှိပါ သလား။
- ဇာတ်ဆောင် မိန်းကလေး စရိုက်မှာလည်း မိန်းကလေးပီသမှု ရှိပါသလား။

၁၊ ၁။ သုတေသနအဆိုကြမ်း

သီအိုရီထဲပါ အမျိုးအစား (၆) ချက်ထဲမှ ယောက်ျားများလုပ်ဆောင်သည့် (၆) ချက်ဖြစ်သော အခြေအနေ၊ လွတ်လပ်၊ အချက်အလက်၊ အမိန့်၊ အကြံဉာဏ်၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုတို့မှနေ၍ ဇာတ်ဆောင်ယောက်ျားလေးနှင့် မိန်းကလေးက မည်သည့်အချက်ကို အများဆုံးအသုံးပြုပြီး မည်သည့် အချက်ကို အနည်းဆုံးသုံးကြသည်ကို ဆန်းစစ်ရန်နှင့် မိန်းကလေးများ လုပ်ဆောင်သော လုပ်ဆောင်ချက် (၆) ချက်ဖြစ်သည့် ထောက်ခံ၊ ရင်းနှီး၊ ခံစား၊ အဆိုပြု၊ နားလည်၊ အပေးအယူတို့ထဲမှ ဇာတ်ဆောင် ယောက်ျားလေးနှင့် မိန်းကလေးသည် မည်သည့်အချက်ကို အများဆုံးအသုံးပြုပြီး မည်သည့်အချက်ကို အနည်းဆုံးအသုံးပြုသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ပြီး ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စရိုက်ကို လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။

၁၊ ၂။ သုတေသနနည်းလမ်း

ဤစာတမ်းသည် လူမှုဘာသာဗေဒနယ်ပယ်မှ လေ့လာထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် Deborah Tenner သီအိုရီ (၁၉၈၂) ၏ ယောက်ျားနှင့် မိန်းမပြောစကားကွဲပြားမှု အမျိုးအစား (၆) မျိုးကို အခြေခံပြီးလေ့လာထားပါသည်။

၁၊ ၃။ စာပေလေ့လာတွေ့ရှိချက်

- ခင်အိအိတင် (၂၀၁၀)၏ 'လိင်ကွဲပြားမှုနှင့်မြန်မာဘာသာစကား' ပါရဂူကျမ်းတွင် မိန်းမနှင့် ယောက်ျား လိင်သဘောကွဲပြားမှုအပေါ်ထားသည့် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောထားကြောင့် မြန်မာစကားကို ပြောဆိုသည့် ဘာသာတူစုအတွက်ဘာသာ စကားအသွင်ကွဲများ ဖြစ်ပေါ်နေပုံကို လေ့လာတင်ပြထား သည်။
- သိန်းနိုင် (၂၀၀၇)၏ 'အမျိုးသားအမျိုးသမီးတို့၏ ဘာသာစကားအပြုအမူ' ပါရဂူကျမ်းတွင် အမျိုးသား အမျိုးသမီးတို့၏ ဘာသာစကားအပြုအမူများကို အမျိုးအစားခွဲ၍ ဘာသာဗေဒ ရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသည်။

ဤစာတမ်းသည် လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီဖြင့် ဝတ္ထုထဲရှိဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦး၏စရိုက်ကို လေ့လာ တင်ပြထား ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၊ ၄။ အချက်အလက်ကောက်ယူခြင်း

စာရေးဆရာမ မနွာ၏ “ငယ်သူမို့မသိပါ” ဝတ္ထုတွင်ပါရှိသော အဓိကဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦး၏ အပြန်အလှန် ပြောစကားများကို ကောက်ယူလေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၁၊ ၅။ သီအိုရီသဘောတရား

အပြန်အလှန် နှုတ်ပြောစကားစဉ်သည် လူအချင်းချင်းဆက်သွယ်မှုကို ဖော်ပြနေသည်။ အပြန်အလှန် နှုတ်ပြောစကားစဉ်သည် အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုနှင့်အတူ ဟန်ကွဲပြားမှုလည်း ပါဝင်နေ

သည်။ ထိုဟန်ကွဲပြားမှု ထဲတွင် ကျား၊ မ လိင်တို့၏ ကွဲပြားမှုလည်းပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရှိရ သည်။
Deborah Tenner (1982) သီအိုရီတွင် ပါဝင်သော အမျိုးအစား (၆)မျိုးမှာ-

(က) အခြေအနေနှင့်ထောက်ခံမှု

ယောက်ျားများအတွက် အများနှင့်ယှဉ်ပြိုင်နေသော နေရာတစ်ခု၏ စကားလုံးအမျိုးအစားမှာ အပြန်အလှန်နှုတ်ပြောစကားစဉ်မှ ပြောစကားများသည် အခြေအနေတစ်ရပ်အတွင်း အဆင့် တည်ဆောက်ရန် အတွက်အသုံးပြုသည်။ မိန်းမများအတွက်ကမူ ထိုသည် ကွန်ယက်ချိတ်ဆက်ရန်၊ ဘာသာစကားကို အသုံးပြု ရှာဖွေရန်နှင့် အခြားအချက်အလက်များကို ထောက်ခံရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ ယောက်ျားများသည် များသောအားဖြင့် အကြောင်းရာတစ်ခု၏ ဝေဖန်မှုအစား အခြေအနေပေါ်မူတည်ပြီး တွေးခေါ်မှုပြုကြသည်။ အခြားတစ်ဖက် တွင် မိန်းမများသည် အမြဲညင်သာသော နည်းလမ်းဖြင့်သူတို့ ယောက်ျားများကို မည်သို့ပုံမှန် ထောက်ခံရမည်ကို တွေးခေါ်ကြသည်။ မိန်းမများသည် သူတို့၏ယောက်ျား ထုတ်ပြန်ကြေငြာသော မည်သည့်ခေါင်းစဉ် မဆိုသဘောတူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယောက်ျားတို့၏ စကားခွန်းများသည် ထောက်ခံရန်နှင့် အတည်ပြုချက် ရယူရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ကြသည်။

(ခ) အကြံဉာဏ်နှင့် နားလည်မှု

မိန်းမတို့သည် သူတို့၏ပြဿနာအတွက် သက်တောင့်သက်သာရှိအောင် လုပ်ကြသည်။ ယောက်ျားတို့သည် ပြဿနာအတွက်အဖြေရှာသည်။ ယောက်ျားတို့သည် ပြဿနာကို ညင်ညင်သာသာ နှင့် အကြံဉာဏ် ပေးသောနည်းဖြင့် ရှာဖွေကြသည်။ မိန်းမတို့သည် ပုံမှန်အားဖြင့် အကြောင်းအရာ တစ်ခုကို မည်သို့နားလည်ပေးရမည် ဘယ်လိုကြင်နာပြုမည်ဆိုသည့်အချက်ကို သူတို့၏ နှုတ်ပြော စကားတွင် ဖော်ပြကြသည်။

(ဂ) အချက်အလက်နှင့်ခံစားမှု

ယောက်ျားတစ်ယောက်၏ အပြန်အလှန်နှုတ်ပြောစကားစဉ်သည် သတင်းအချက်အလက် ချိတ်ဆက်မှု အပေါ် အခြေခံထားသည်။ ယောက်ျားများသည် ပုံမှန်အားဖြင့်တိကျသည်။ ဒွဲဒွဲပြောသည်။ သို့သော် မိန်းမပြောစကားသည် တစ်ခြားသူတို့အား ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် သွယ်ဝိုက်ပြောသည်။ ယောက်ျား များသည် အချက်အလက်များကို တိုတောင်းပြတ်သားစွာပြောတတ်သည်။ ဥပမာ- အစည်းအဝေးတစ်ခု အချိန်ပြောင်းရန်အတွက် တယ်လီဖုန်းနှင့် လှမ်းပြောခြင်းမျိုး၊ မိန်းမများကမူ သူတို့၏စိတ်ခံစားချက်၊ ခံစားမှုများအတွက် တစ်နာရီ ခန့်ကြာအောင် တယ်လီဖုန်းနှင့် ပြောကြားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

(ဃ) အမိန့်နှင့်အဆိုပြု

ယောက်ျားတို့သည် တိုက်ရိုက်အမိန့်ပေးစေခိုင်းသည်။ မိန်းမများသည်သွယ်ဝိုက်သော နည်းလမ်း သုံးသည်။ ယောက်ျားတို့သည် တစ်ခြားသူကိုပြောသောအခါ တိုက်ရိုက်ပုံစံ အသုံးပြုသည်။

ဥပမာ- “မီးဖိုချောင်ထဲသွား”

“စာတစ်စောင်ရေး”

မိန်းမများသည် အဆိုပြုသည့် သဘောကို ယဉ်ကျေးသော ပုံစံဖြင့် ပြောကြသည်။

ဥပမာ - ဒီလိုလုပ်ရင်ကောင်းမလားလို့ပါ။

ယောက်ျားများသည် တိုက်ရိုက်တိကျသော ပြောဆိုမှုကိုအလိုရှိကြသည်။ မှန်ကန်တိကျသော သတင်းအချက်အလက်တို့ကိုမေးပြီး တိုက်ရိုက်ညွှန်ကြားသည်။

(င) သဘောထားကွဲလွဲမှုနှင့် အပေးအယူညှိ

ယောက်ျားများသည် သူတို့၏ အိမ်အလုပ်ခွင်တို့တွင်အကြောင်းအရာတစ်ခုအတွက် ဆန့်ကျင်မှုပြုမှုကိုလိုလားကြသည်။ မိန်းမများသည် အကြောင်းအရာနှင့် လေးစားမှုဖြစ် အောင်ပြုမှုကြသည်။ သူတို့၏အကြံပြုမှု၊ ပေးမှုအတွက် ဆန့်ကျင်မှု၊ မကျေနပ်မှုတို့ကို နည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ယောက်ျားများသည် ထိပ်တိုက်ရန်ဆိုင်သော နည်းလမ်းကို ပိုနှစ်သက်သည်။ ယောက်ျားများသည် ပြဿနာပေါ်တိုက်ရိုက် တွေ့ဆုံမှု ပြုလုပ်ကြသည်။ ယောက်ျားများသည် ပြဿနာပေါ်တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံမှု ပြုလုပ်ကြသည်။ မိန်းမတို့သည် စေ့စပ်ဆွေးနွေးပြီး တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးနားလည်မှုယူကာ အပေးအယူညှိသည်ကိုသဘောကျကြသည်။

(စ) လွတ်လပ်မှုနှင့်ရင်းနှီးမှု

ယောက်ျားများသည် လွတ်လပ်မှုကိုသာ ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။ အမှီအခိုကင်းကင်းနှင့် နေကြသည်။ မိန်းမများကမူ သူတို့နှင့်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံသူတွေကို ရင်းရင်းနှီးနှီးဖြစ်လိုသည်။ ယောက်ျားများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အများအားဖြင့် သူတို့မိန်းမမပါဘဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချလေ့ရှိသည်။ သို့သော် မိန်းမများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် သူတို့၏သူငယ်ချင်း (သို့မဟုတ်) သူတို့၏ ယောက်ျားဆုံးဖြတ်မှုကိုရယူပြီးမှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချလေ့ရှိကြသည်။ မိန်းမများသည် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကိုလိုလားသည်။ ယောက်ျားများသည် မိမိဘာသာရပ်တည်ပြီး လွတ်လပ်မှုကို လိုလားသည်။

၂။ ဇာတ်ဆောင်ကိုမြှင့်နိုင်၏ ပြောစကားများကိုလေ့လာခြင်း

Tenner (1982) သီအိုရီတွင် ပါသော အမျိုးအစား (၆)မျိုးဖြင့် လေ့လာထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(က) ကိုမြင့်နိုင်၏ “အမိန့်ပေးမှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“မင်းမိန်းကလေးဖြစ်တာအများကြီး ကံကောင်းသွားတယ်မှတ်ပါ။ မိန်းကလေးကိုတော့ ငါမောင်းမထုတ်ချင်ဘူး။ မင်းဟာမင်းပဲထွက်သွားပေတော့။”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ကိုမြင့်နိုင်ခြံထဲသို့ခိုးဝင်ပြီး ပင်မှည့်သီးများခူးနေစဉ် ကိုမြင့်နိုင်ဖမ်းမိသွားသဖြင့် ကိုမြင့်နိုင်က နွယ်နွယ်ခိုင်ကို သူ့ခြံထဲမှ မောင်းထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်သည် သူ့ခြံထဲမှအသီးများကို ခိုးယူနေသောသူများမှာ ကလေးများဟုထင်နေမိရာမှ အရွယ် ရောက်ပြီးသော မိန်းကလေးတစ်ယောက်ပါနေသာအခါ အံ့ဩဒေါသဖြစ်ပြီး သူ့ခြံထဲမှထွက်သွားရန် အမိန့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

(ခ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “အပေးအယူ” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“အေးလေတစ်နေ့လုပ်ကြည့်ဦးပေါ့။ သူတို့လိုဘဲနှစ်ကျပ်ပေးမယ်။ ဟုတ်လား။ မင်း အလုပ်အကိုင်ကို ကျေနပ်ရင် နောက်နေ့တွေတိုးပေးမယ်။”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ပန်းနွယ်ရောက်ချိန်မှန်ဖိုးရရန်အတွက် ပန်းနွယ်မှစောကြာဒိုး၊ ဖိုးသံချောင်းတို့နှင့်အတူ ကိုမြင့်နိုင်ဆီ အလုပ်လုပ်ရန်အတွက် အလုပ်သွားတောင်းခြင်း ဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

အလုပ်လာတောင်းသော နွယ်နွယ်ခိုင်ကို အလုပ်ရှင်ကိုမြင့်နိုင်က စောကြာဒိုးနှင့် ဖိုးသံချောင်းတို့ကိုပေးသည့် လုပ်အားခအတိုင်း တစ်နေ့နှစ်ကျပ်ပေးမည် ဆိုသည့်အကြောင်း၊ အလုပ်လုပ်ပုံစနစ်ကျပြီး ကျေနပ်မှုရှိပါမှ လုပ်အားခကို ထပ်တိုးပေးမည်ဆိုသည့်အကြောင်း အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမားကြား အပေးအယူပြောသော စကားခွန်းဖြစ်သည်။

(ဂ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “အဆိုပြု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“မင်းဒါတွေကိုမရသေးလို့ပါဂျစ်တူးရာ၊ မိန်းမဆိုတာ ရွှေမက်၊ ဂုဏ်မက်တတ်တဲ့အမျိုးပါ”

စာအဆက်အစပ်

ကိုမြင့်နိုင်သည်နွယ်နွယ်ခိုင်ကို ရည်းစားထားဖူးသလား ရွှေတွေ၊ ငွေတွေ၊ ဂုဏ်တွေရော မက်သလားဟု မေးသောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်က သူရည်းစားမထားဖူးကြောင်း ရွှေ၊ ငွေ၊ ဂုဏ်တွေကို မမက်ကြောင်းပြန်ပြောခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါကိုမြင့်နိုင်က နွယ်နွယ်ခိုင်ကို ထိုအရာများ မရဘူးသေးသောကြောင့် မမက်ဘူးဟု ပြောခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မိန်းမဆိုသည်မှာ ငွေမက်သော ဂုဏ်မက်သော အမျိုးဖြစ်ကြောင်း ပြန်ပြောခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

အထက်ပါစာသားသည် ကိုမြင့်နိုင်၏ မိန်းကလေးများ အပေါ်ထားရှိသော သူ့အမြင်ကို အဆိုပြု တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။

(ဃ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “အချက်အလက်” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“ငါးကတော့ ငါးဖိန်းဘဲကွ၊ သူတို့ချက်သလိုအကောင်လိုက်ကြီး မထည့်နဲ့ပေါ့၊ ငရုပ်သီး မှုန့်၊ ပဲမှုန့်၊ ငံပြာရည်တွေလည်း အစုံပဲ။ ဟိုကြောင်အိမ်ပေါ်မှာ အချိုမှုန့်လေးလည်း တစ်ထုပ်ရှိလေရဲ့။ ကြက်သွန် ငရုပ်သီး တွေလည်း ဟောဟိုမှာ အထုပ်တွေနဲ့။

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် သူမစစ်ကိုင်းမုန့်ဟင်းခါး ကောင်းကောင်းချက်တတ်ကြောင်း ကိုမြင့်နိုင်ကို ပြောထား သည်။ ထိုအခါကိုမြင့်နိုင်သည် ညောင်ရွှေသို့သွားကာ မုန့်ဟင်းခါးချက်မည့်ပစ္စည်းများကို သွားရောက်ဝယ်ယူပြီး နွယ်နွယ်ခိုင်ကို မုန့်ဟင်းခါးချက်ခိုင်းခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင် စစ်ကိုင်းမုန့်ဟင်းခါးချက်ရန်အတွက် မုန့်ဟင်းခါး ချက်ပုံ၊ ချက်နည်း၊ မုန့်ဟင်းခါးထဲ ထည့်မည့် ပစ္စည်းများရှိရာနေရာကို အချက်အလက်အတိအကျပြောပြ နေခြင်းဖြစ်သည်။

(င) ကိုမြင့်နိုင်၏ “အခြေအနေ” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“စောကြာဒိုးနဲ့အတူ အိမ်အောက်က မြေတိုက်ကို တူးပြီးရှင်းလေ၊ အဲ့ဒီအခန်းကြီးက သူရဲ ခြောက်တယ်ဆိုပြီး စောကြာဒိုးနဲ့ ဖိုးသံချောင်းတို့က မရှင်းရဲပါဘူး၊ လုပ်နေကြတယ်။ မင်းရော ကြောက် သလား။

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ကိုမြင့်နိုင်အိမ်ကို ရှင်းရန်အတွက် စောကြာဒိုးတို့နှင့် အတူရောက်ရှိလာသည်။ ကိုမြင့်နိုင် က နွယ်နွယ်ခိုင်တို့ရှင်းရမည့်အခန်းအခြေအနေကိုရှင်းပြခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင်ရှင်းရမည့် မြေအောက်ခန်းအခြေအနေကို ရှင်းပြပြီး သူရဲကြောက်သူ ဟုတ် မဟုတ် နွယ်နွယ်ခိုင်၏အခြေအနေကိုသိချင်၍ ကိုမြင့်နိုင်ကမေးခြင်းဖြစ်သည်။

(စ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “ရင်းနှီးမှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“ဂျစ်တူးမောနေပြီလား”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ကိုမြင့်နိုင်အိမ်မှ ကြမ်းပြင်ကို ရေဝတ်နှင့်တကုန်းကုန်းတိုက်နေရာသို့ ကိုမြင့်နိုင် ရောက်ရှိလာပြီး မေးလိုက်သောစကားဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ပင်ပင်ပန်းပန်း ကြမ်းတိုက်နေသော နွယ်နွယ်ခိုင်ကို ကိုမြင့်နိုင်က တရင်းတနှီးမေး လိုက်သော စကားဖြစ်သည်။

(ဆ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “နားလည်မှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“အေးကွာဖြစ်ပြီးမှတော့ ဘယ်တတ်နိုင်မှာလဲ ဒီဖုန်ထဲက ငါးကလည်း ဘယ်ကောင်းတော့ မလဲ”

“အေးကွာ စစ်ကိုင်းမုန့်ဟင်းခါးနဲ့ ကြံဖန်လွှဲရတာပေါ့”

စာအဆက်အစပ်

မီးဖိုပေါ်တွင် အရည်များတပွတ်ပွတ် ဆူကျနေသောမုန့်ဟင်းခါးအိုးကို လက်သုတ်ပဝါနှင့်ချလေ သောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်မှာ လက်အပူရှိန်ဟပ်ပြီးအိုးကို လွှတ်ချလိုက်လေသည်။ အိုးထဲမှ ငါးများမြေကြီး ပေါ်သို့ ပြန့်ကြဲကုန်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင်ကြောင့် မုန့်ဟင်းခါးအိုးတစ်အိုးလုံး မြေကြီးပေါ်မှောက်ကျသွားသော်လည်း ကိုမြင့်နိုင်မှာ နွယ်နွယ်ခိုင်ကိုစိတ်ဆိုးခြင်းမရှိဘဲ နားလည်မှုရှိသော သဘောဖြစ်သည်။

(ဇ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “ခံစားမှု” ဘာသာစကား လက္ခဏာ ဖော်ပြမှု

“အိုဖြစ်မှဖြစ်ရလေကွာ”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင် အိမ်သန့်ရှင်းရေး လုပ်ရင်းလက်မောင်း၌ ဒဏ်ရာရသည်။ ထိုဒဏ်ရာမှ သွေးများသည် အင်္ကျီသို့ပေးကြံကုန်လေသည်။ ထိုသွေးများကို ကိုမြင့်နိုင်မြင်ပြီး ပြောသောစကား ဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင်လက်မှဒဏ်ရာကို ကိုမြင့်နိုင်မြင်ပြီး နွယ်နွယ်ခိုင်အပေါ်သနားဂရုဏာ သက်သွားသော ခံစားမှု ဖြစ်သည်။

(ဈ) ကိုမြင့်နိုင်၏ “သဘောထားကွဲမှု” ဘာသာစကား လက္ခဏာ ဖော်ပြမှု

“ဟ ခင်သန္တာဂုဏ်မက်တယ်လို့ မင်းကို ဘယ်သူပြောဖူးလဲ”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ခင်သန္တာမှာ ဂုဏ်မက်သည့်အတွက် တစ်ခြားမိန်းကလေးများကိုလည်း ခင်သန္တာလို ဂုဏ်မက်သည်ဟု သိမ်းကျုံးမစွပ်စွဲရန်ပြောသည်ကို ကိုမြင့်နိုင်က ခင်သန္တာကို ဂုဏ်မက်သည် ဟု မပြောကြောင်း ပြန်ပြောသောစကားဖြစ်သည်။

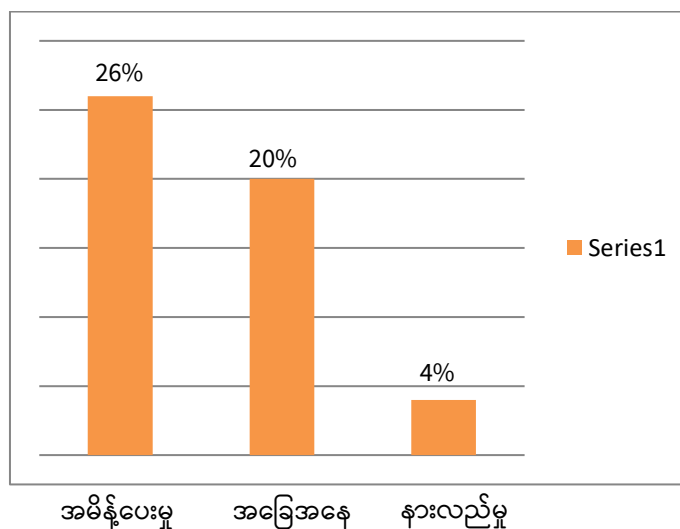
ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ

ခင်သန္တာအပေါ်ထားရှိသော နွယ်နွယ်ခိုင်နှင့်ကိုမြင့်နိုင်တို့၏ သဘောထားအမြင်ကွဲလွဲမှုဖြစ်သည်။

၂။ ၁။ ကိုမြင့်နိုင်၏ ပြောစကားကို လိင်ကွဲပြားမှု သီအိုရီနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်သည် လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီ (၆)မျိုးထဲမှ အများဆုံးအသုံးပြုသော ဘာသာစကား လက္ခဏာမှာ အမိန့်ပေးမှုဖြစ်သည်။ စကားခွန်းအရေအတွက်အနေနှင့် (၁၈)ခွန်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အားဖြင့် ၂၆% ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဒုတိယအများဆုံး စကားခွန်းများမှာ အခြေအနေဖြစ်သည်။ စကားခွန်း အရေအတွက်မှာ (၁၄) ခွန်းဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် ၂၀% ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံးအသုံးပြုသော ဘာသာစကားလက္ခဏာမှာ နားလည်မှုဖြစ်သည်။ စကားခွန်း အရေအတွက် (၂)ခွန်း ဖြစ်ပြီး ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၄% ဖြစ်သည်။

၂။ ၂။ ကိုမြင့်နိုင် ပြောစကားကို ရာခိုင်နှုန်းနှင့်ပြပုံ

၃။ ဇာတ်ဆောင်နွယ်နွယ်ခိုင်၏ ပြောစကားများကို လေ့လာခြင်း

Tenner (1982) သီအိုရီတွင်ပါသော အမျိုးအစား (၆) မျိုးဖြင့် လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်သည်။

(က) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ "ခံစားမှု" ဘာသာစကားလက္ခဏာ ဖော်ပြမှု

“ရော့ပြန်ယူ အသီးအစုတ်ပလုတ်တွေအကုန်ပြန်ယူ၊ လူမသိအောင်ခူးမိတာလေးများ သူခိုးလို့ ပြောရသလား၊ မောင်းထုတ်ရသလား၊ ရော့ပြန်ယူတစ်လုံးမကျန်ယူ အကုန်ပြန်ယူ”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ကိုမြင့်နိုင်ခြံထဲမှ ပင်မှည့်သီးများကိုခူးနေချိန် ကိုမြင့်နိုင်ရောက်ရှိလာပြီး သူခိုး ဟု စွပ်ဆိုပြောဆိုသောကြောင့် ပြန်ပြောသောစကားဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် သူမကို သူခိုးဟုစွပ်ဆိုခံရသောကြောင့် သူ့လက်ထဲမှ ပင်မှည့်သီးများကို ပစ်ပေါက်ပေးပြီး ဝမ်းနည်းဒေါသခံစားချက်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(ခ) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ “သဘောကွဲမှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“အိုဒါကတော့ ဒါကတော့ သူတို့တွေကြာကြာနေရင် ဦးဆိုးပေနဲ့ တွေ့သွားမှာကိုး ဒီတော့ အလိမ်ပေါ်ကုန်မှာပေါ့”

စာအဆက်အစပ်

ကျောင်းတုန်းက နာမည်ကြီးအလှဘုရင်မ ခင်သန္တာသည် ကိုမြင့်နိုင်အိမ်လာလည်ချိန်တွင် ကိုမြင့်နိုင်မှာ မြို့တက် ဈေးသွားဝယ်နေလေသည်။ နွယ်နွယ်ခိုင်က ခင်သန္တာနှင့်ကိုမြင့်နိုင် တွေ့သွားမည် စိုးသဖြင့် ကိုမြင့်နိုင်အိမ်သည် သူရဲခြောက်ကြောင်း ဇာတ်လမ်းဆင်ဖန်တီးကာ ခင်သန္တာ အမြန်ပြန်အောင် လုပ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်က ခင်သန္တာကိုအဘယ်ကြောင့် အလိမ်အညာစကားများပြောပြီး ပြန်ပြေးအောင်လုပ်ရ သလဲဟု မေးသောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်ကသူလုပ်လိုက်သော သဘောထားကို ပြန်ပြောပြပြီး နှစ်ဦးကြား သဘောထားကွဲမှုကို တွေ့ရသည်။

(ဂ) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ “အပေးအယူမှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“ကိစ္စမရှိပါဘူး၊ နွယ်လည်း အလကားစိတ်တိုတာပါ အဟဲ”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်က ခင်သန္တာကိုဂုဏ်မက်သည်ဟု ပြောသောအခါ ကိုမြင့်နိုင်ကနွယ်နွယ်ခိုင်ကို ဒေါသတကြီး လေသံမာမာနှင့် အော်လိုက်သဖြင့် ကိုမြင့်နိုင်က ပြန်တောင်းပန်သောကြောင့် နွယ်နွယ်ခိုင် က ပြန်ပြောခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်ကသူရတ်တရက်ဒေါသဖြစ်သွားကြောင်း တောင်းပန်သောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်ကလည်း သူလည်း စိတ်တိုသွားကြောင်း ပြန်တောင်းပန်ပြီး တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် အပေးအယူလုပ်ပြီး နားလည်မှု ယူလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(ဃ) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ “အခြေအနေ” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“အိုဘယ်ကောင်း တော့မလဲ ၊ နည်းနည်းမှ ကောင်းမှာမဟုတ်ဘူး”

စာအဆက်အစပ်

ငါးပြုတ်အိုးမှောက်ကျပြီး ငါးများမြေကြီးပေါ်တွင် ဖုန်အလိမ့်လိမ့်တက်နေသည်ကို မြင်သောအခါ မုန့်ဟင်းခါး ဆက်ချက်ရန်အတွက် အဆင်မပြေတော့ကြောင်း ပြောခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်က မြေကြီးပေါ်ကျသွားသော ငါးများနှင့်မုန့်ဟင်းခါးချက်ရန် အဆင်မပြေကြောင်း ပြောသော အခါ နွယ်နွယ်ခိုင်ကလည်းထိုငါးများနှင့် မုန့်ဟင်းခါးချက်ရန် အဆင်မပြေသည့် အခြေအနေကို ပြောပြခြင်း ဖြစ်သည်။

(င) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ “အဆိုပြုမှု” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“စားကြည့်စမ်းစေချင်လိုက်တာ၊ လျှာလည်သွားအောင်ကို ချက်ပြမလို့၊ စစ်ကိုင်းမှာဆို ရောင်း မလောက်ဘူး”

စာအဆက်အစပ်

မုန့်ဟင်းခါးချက်ရန် ပြုတ်ထားသော ငါးပြုတ်အိုးမြေကြီးပေါ် မှောက်ကျသွားသဖြင့် ဆက်ချက် ရန် မဖြစ်သောအခြေအနေတွင် နွယ်နွယ်ခိုင်က ပြောသောစကားဖြစ်သည်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

ကိုမြင့်နိုင်က စစ်ကိုင်းမုန့်ဟင်းခါးနဲ့ ကြံဖန်လွဲရကြောင်းပြောသောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်က သူ့လက်ရာမုန့်ဟင်းခါးမှာ စစ်ကိုင်းတွင် ရောင်းမလောက်အောင် ကောင်းကြောင်း စားကြည့်ချင်ကြောင်း မိမိကိုယ်ကို အဆိုပြုပြောသောစကားဖြစ်သည်။

(စ) နွယ်နွယ်ခိုင်၏ “အကြံဉာဏ်” ဘာသာစကားလက္ခဏာဖော်ပြမှု

“အိုနှစ်ယောက်အား ဆိုလည်း နည်းလားကြမ်းတိုက်ခိုင်းရအောင်ပေါ့လို့”

စာအဆက်အစပ်

နွယ်နွယ်ခိုင်သည်ကြမ်းတိုက်ရတာ မောလာသောအခါ အိမ်ကြီးထဲရှိသရဲများဖြစ်သော နန်းနဲ့နှင့် စိုင်းကျော်တို့ရှိလျှင် ကြမ်းတိုက်ခိုင်းချင်ကြောင်း ပြောသောစကားဖြစ်သည်။

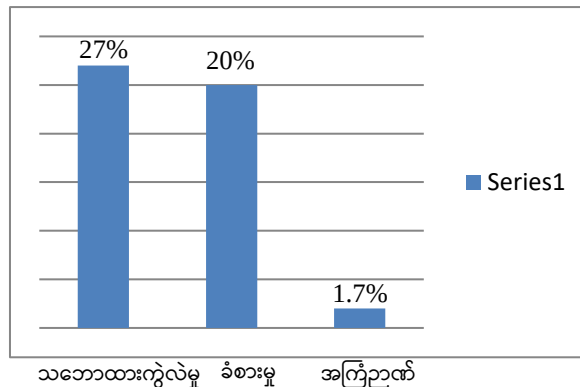
ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

နွယ်နွယ်ခိုင်သည် အိမ်ကြီးထဲရှိသရဲများဖြစ်သော နန်းနွဲ့နှင့်စိုင်းကျော် နှစ်ယောက်ကို ကြမ်းတိုက်ခိုင်း ရင်ကောင်းမည်ဟု ကိုမြင့်နိုင်ကို အကြံဉာဏ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

၃.၁။ နွယ်နွယ်ခိုင်၏ ပြောစကားကို လိင်ကွဲပြားမှု သီအိုရီနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း

လိင်ကွဲပြားမှု သီအိုရီ (၆) မျိုးထဲမှ နွယ်နွယ်ခိုင်အများဆုံး အသုံးပြုသွားသော စကားခွန်းအမျိုးအစားမှာ သဘောထားကွဲလွဲမှုဖြစ်သည်။ ထိုစကားခွန်းမှာ (၁၅) ခွန်းဖြစ်ပြီး ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် ၂၇% ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအများဆုံး အသုံးပြုသောစကားခွန်းအမျိုးအစားမှာ ခံစားမှုဖြစ်သည်။ စကားခွန်းအရေအတွက်မှာ (၁၄) ခွန်းဖြစ်ပြီး ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် ၂၀% ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံးအသုံးပြုသော စကားခွန်းအမျိုးအစားမှာ အကြံဉာဏ်ဖြစ်သဖြင့် စကားခွန်းအရေ အတွက်မှာ (၁) ခွန်းသာဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအားဖြင့် ၁.၇% ဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရသည်။

၃.၂။ နွယ်နွယ်ခိုင်ပြောစကားကို ရာခိုင်နှုန်းပြပုံ

မြဲငုံသုံးသပ်ချက်

ဇာတ်ဆောင်ကိုမြင့်နိုင်သည် သီအိုရီအမျိုးအစား (၆) မျိုးရှိ ယောက်ျားများလုပ်ဆောင်သည့် အချက် (၆)ချက်နှင့် မိန်းမများလုပ်ဆောင်သည့် အချက်(၆) စုစုပေါင်းအချက် (၁၂) ချက်ထဲမှ အချက် (၉)ချက်ကို စကားခွန်းစုစုပေါင်း အခွန်း (၇၀) ဖြင့်အသုံးပြုပြီး ဇာတ်ဆောင် နွယ်နွယ်ခိုင်ကို ပြောသွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကိုမြင့်နိုင်၏ ရာခိုင်နှုန်းပြနေသောပုံကိုကြည့်၍ ဇာတ်ဆောင်ကိုမြင့်နိုင်၏ စရိုက်ကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် ဇာတ်ဆောင်ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျားစရိုက် အပြည့်အဝရှိသောသူဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယောက်ျားများတွင်သာ အများဆုံးရှိသည့် စရိုက် လက္ခဏာအမျိုးအစားဖြစ်သော အမိန့်ပေးမှုနှင့်အခြေအနေနှစ်ခုတွင် ရာခိုင်နှုန်းအများဆုံးဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ကိုမြင့်နိုင်သည် ဘွဲ့ရပြီးသူတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ပထမနှစ်ကျောင်းသူဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် စောကြာဒိုး၊ ဖိုးသံချောင်းနှင့် ခမ်းလုံးစသည့် ကလေးများလည်းပါသည်။ ကိုမြင့်နိုင်သည် သူ၏အိမ်တွင် သန့်ရှင်းရေးလာလုပ်နေသော နွယ်နွယ်ခိုင်နှင့်ကလေးများကို အမိန့်အမျိုးမျိုးပေး၍

သန့်ရှင်းရေးလုပ်ခိုင်းနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျားတို့တွင်ရှိသင့် ရှိအပ်သော လက္ခဏာရပ်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ပြင်ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျားတို့ရှိသင့် ရှိအပ်သော လက္ခဏာတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် အခြေအနေကို လေ့လာသုံးသပ်တတ်သော လက္ခဏာရှိသည်။ နွယ်နွယ်ခိုင်သည် သူ့အိမ်အလုပ်လုပ်မည် ဆိုသောအခါ နွယ်နွယ်ခိုင်၏ မျိုးရိုးဇာတိအခြေအနေမေး၍ နွယ်နွယ်ခိုင်၏ အခြေအနေကိုလေ့လာသည်။ မိန်းမစရိုက်လက္ခဏာတွင်သာ အများဆုံးရှိသည့် နားလည်မှုလက္ခဏာသည် ကိုမြင့်နိုင်တွင် အနည်းဆုံးဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ဆောင် ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျားစရိုက်အပြည့်ရှိသူ ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

ဇာတ်ဆောင်နွယ်နွယ်ခိုင်သည် သီအိုရီအမျိုးအစား (၆) မျိုးရှိ ယောက်ျားများ လုပ်ဆောင်သည့် အချက် (၆)ချက်နှင့် မိန်းမများလုပ်ဆောင်သည့် အချက်(၆) ချက် စုစုပေါင်းအချက် (၁၂) ချက်ထဲမှ အချက် (၆) ချက်ကို စကားခွန်းစုစုပေါင်း (၅၅) ခွန်းဖြင့်အသုံးပြုပြီး ဇာတ်ဆောင် ကိုမြင့်နိုင်ကို ပြောသွား သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ယောက်ျားများတွင်သာ အများဆုံးတွေ့ရသော စရိုက် လက္ခဏာဖြစ်သည့် သဘောကွဲမှု ရိုက်လက္ခဏာကို ရာခိုင်နှုန်းအများဆုံးအနေနှင့် တွေ့ရသည်။ လူကြီးများနှင့်စကားပြောရာတွင်လည်း လိုက်လျောညီထွေ မပြောဆိုတတ်၊ လူကြီးများ၏ သဘောထား နှင့် သူမ၏သဘောထား အမြဲကွဲလွဲလေ့ရှိသည်။ ဒုတိယအများဆုံး စရိုက်လက္ခဏာမှာ မိန်းမများတွင်သာ တွေ့ရသောစရိုက် လက္ခဏာဖြစ်သည်။ ထိုစရိုက်လက္ခဏာမှာ ခံစားမှုဖြစ်သည်။ နွယ်နွယ်ခိုင်သည် မိန်းကလေးပီပီ နွဲ့နွဲ့နှောင်းနှောင်း ပျော့ပျော့ပျောင်းပျောင်းမရှိသော ပုံစံ၊ အလှအပမမက်၊ အဝတ်အစား လည်း ဖြစ်သလိုဝတ်စားပြီး ယောက်ျားလေးပုံစံဖြစ်ပြီး၊ ကလေးများနှင့်ပေါင်းသင်း ဆော့ကစားနေသော သူဖြစ်သည်။ နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ယောက်ျားလေး တစ်ယောက်ကဲ့သို့ ဝတ်စားနေထိုင်ပြီး ကလေး တစ်ယောက်ကဲ့သို့ ဆော့ကစားနေသော်လည်း ဇာတ်ဆောင် ကိုမြင့်နိုင်အပေါ်ထားရှိသော ခံစားမှုမှာ ခံစားမှု များသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီ အမျိုးအစားထဲမှ နွယ်နွယ်ခိုင် အရေအတွက် အနည်းဆုံး အမျိုးအစားမှာအကြံဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကိုကြည့်ခြင်းဖြင့် နွယ်နွယ်ခိုင်သည် အကြံဉာဏ်ပေးနိုင်စွမ်း အားနည်းသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

နိဂုံး

လိင်ကွဲပြားမှု သီအိုရီအမျိုးအစား (၆)မျိုးကိုအသုံးပြုပြီးမစန္ဒာ၏ “ငယ်သူမို့မသိပါ” ဝတ္ထုတွင် ပါရှိသော အဓိကဇာတ်ဆောင် (၂) ဦး၏အပြန်အလှန်ပြောစကားပေါ်မူတည်ပြီး ဇာတ်ဆောင် (၂) ဦး၏ စရိုက်လက္ခဏာကို လေ့လာကြည့်ထားပါသည်။ ဇာတ်ဆောင်ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျားစရိုက်များ တွင်သာတွေ့ရှိရသည့် လက္ခဏာ အမျိုးအစားထဲမှ (၄)ချက်ကို အသုံးပြုသွားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့အပြင် မိန်းမစရိုက်လက္ခဏာထဲရှိ အမျိုးအစား (၅)ချက်ကိုလည်း အသုံးပြုသွားသည်ကိုတွေ့ရှိရပါ သည်။ သို့သော်ယောက်ျားစရိုက် အမျိုးအစားဖြစ်သည့် အမိန့်ပေးမှုကို ရာခိုင်နှုန်းအများဆုံး အသုံးပြုသွား သည်ကိုတွေ့ရှိရပါသည်။ အထက်ပါအချက်များကို ကြည့်ပြီး ဇာတ်ဆောင်ကိုမြင့်နိုင်သည် ယောက်ျား ပီသသောစရိုက်ရှိသူဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဇာတ်ဆောင်နွယ်နွယ်ခိုင်သည် ယောက်ျားစရိုက်များတွင်သာ တွေ့ရှိရသည့် လက္ခဏာ အမျိုးအစားထဲမှ (၃)ချက်ကို အသုံးပြုသွားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့အပြင် မိန်းမစရိုက်လက္ခဏာထဲရှိ အမျိုးအစား (၃)ချက် ကိုလည်း အသုံးပြုသွားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဇာတ်ဆောင်နွယ်နွယ်ခိုင်မှာ ယောက်ျားဆန်သော မိန်းကလေးတစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချလိုပါသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီ (၆)မျိုးထဲမှ ယောက်ျားများတွင်သာ အများဆုံးတွေ့ရသော စရိုက်လက္ခဏာ ဖြစ်သည့် သဘောကွဲမှုစရိုက် လက္ခဏာကို ရာခိုင်နှုန်း အများဆုံးအနေနှင့်တွေ့ရသဖြင့် ယောက်ျား ဆန်သောအမူအယာ၊ အပြုအမူရှိသူတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ လိင်ကွဲပြားမှုသီအိုရီ (၆) မျိုးအသုံးပြုပြီး “ငယ်သူမို့မသိပါ” ဝတ္ထုဉာဏ်ရှိသော ဇာတ်ဆောင် (၂) ဦး၏စရိုက်ကို လေ့လာကြည့်ရာ မစန္ဒာဖော်ထုတ် တင်ပြသွားသော ဇာတ်ဆောင်စရိုက် လက္ခဏာများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ခင်အိအိတင်။ (၂၀၁၀)။ လိင်ကွဲပြားမှုနှင့် မြန်မာဘာသာစကား။ ပါရဂူဘွဲ့ အတွက်တင်သွင်းသောကျမ်း။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။
- ခင်မင်၊ မောင်၊ ခန့်ဖြူ။ (၂၀၀၇)။ မိန်းမ၊ ယောက်ျား ထိုစကား။ ရန်ကုန်၊ သီဟရတနာ ပုံနှိပ်တိုက်။
- စန္ဒာ၊ မ။ (၂၀၁၃)။ ငယ်သူမို့မသိပါ။ ရန်ကုန်၊ ပါရမီစာပေတိုက်။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။

အင်္ဂလိပ်ကျမ်းကိုး

Tenner, S.K. (2015), Discourse and Gender. John Wiley and Sons.

Tenner, D. (1990). You Just Don't Understand. New York; William Morrow Paperbacks.

တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများတွင် တွေ့ရသော နှစ်ဖက်သွားအနက်ဖြင့် ဟာသဖန်တီးမှု အတတ်ပညာ

ဖြူဖြူငြိမ်းသွယ်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများတွင်တွေ့ရသော နှစ်ဖက်သွားအနက်များကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားသော စာတမ်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းနှင့် လူမှုကွန်ရက်များတွင် တွေ့ရသော ကာတွန်းများကိုအလေ့လာခံ အဖြစ်ရွေးချယ်၍ ထိုကာတွန်းများတွင် တွေ့ရသော နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို သိစေလိုသောကြောင့် သုတေသနပြုခြင်းဖြစ်သည်။ သုတေသနပြုရာတွင် နှစ်ဖက်သွားအနက် ထင်ဟပ်သော စကားလုံးများကြောင့် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက် သနည်းဟူသော သုတေသန မေးခွန်းဖြစ်လာပါသည်။ ထိုမေးခွန်းကို အဖြေရှာရန်အတွက် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ သီအိုရီများကိုအခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ သုတေသနနည်းနာအဖြစ် ရှိပြီးအချက်အလက် များအပေါ် အခြေခံ၍ လေ့လာသောနည်းကို အသုံးပြုထားပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ။ တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်း၊ နှစ်ဖက်သွားအနက်၊ ဟာသဖန်တီးမှု၊ အတ္ထဗေဒ။

နိဒါန်း

ကာတွန်းကိုလူတိုင်းနှစ်သက်ကြသည်။ ကာတွန်းတွင် ကဏ္ဍအလိုက် အမျိုးအစားခွဲကြပါသည်။ ကာတွန်း သည် ဆက်သွယ်ရေး သို့မဟုတ် ဖော်ပြမှုပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ကာတွန်းရေးဆွဲသူများသည် အဖြစ်အပျက်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို လူအများသိစေရန် ကာတွန်းဖြင့် ပေးပို့ လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ပေးပို့သော ကာတွန်းများတွင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များပါဝင်သည်။ ဤသုတေသနတွင် အလေ့လာခံတစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများတွင်လည်း နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များပါဝင်သည်။ ကာတွန်းရေးဆွဲသူသည် မိမိပြောလိုသော အချက်များကို ကာတွန်းစာသားများတွင် နှစ်ဖက်သွားအနက်များဖြင့် ဖန်တီးပုံဖော်ရေးဆွဲကြ သည်။

၁။ သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ

ဤစာတမ်းကို အောက်ပါ သုတေသနဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့်အညီ

(က) စာပေလေ့လာ ဆန်းစစ်ချက်

(ခ) သုတေသနမျှော်မှန်းရလဒ်နှင့်အသုံးဝင်ပုံ

(ဂ) သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာ

ဟူ၍ ပြုစုထားပါသည်။

---

* မြန်မာစာပေ၊ ပဲခူးတက္ကသိုလ်။

(က) စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

စာပေလေ့လာဆန်းစစ်မှုတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာ မာလာ၏ ပါရဂူဘွဲ့အတွက် တင်သွင်းသော “မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆက်သွယ်မှု သဘောကို အတ္ထုပ္ပတ္တိအဖြစ်ဖြင့်လေ့လာခြင်း” ကျမ်းတွင်စကားလုံးများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆက်သွယ်မှုသဘော၊ အနက်တူရုပ်သွင် ကွဲခြင်း၊ ရုပ်သွင်တူအနက်ကွဲခြင်း၊ အနက်တစ်ခုထက်ပိုခြင်း၊ အနက်ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ အနက်အကျုံးဝင်ခြင်း၊ အနက်အကျုံးမဝင်ခြင်းတို့ကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါ သည်။

ဒေါက်တာနီနီဝင်း၏ ပါရဂူဘွဲ့အတွက်တင်သွင်းသော “နေ့စဉ်သုံးမြန်မာဘာသာစကားရှိ ဂယက် အနက်ထင်သော စကားလုံးများကို အတ္ထုပ္ပတ္တိအဖြစ်ဖြင့်လေ့လာခြင်း” ကျမ်းတွင် နေ့စဉ်သုံးမြန်မာ ဘာသာစကားတွင် ဂုဏ်ရည်ပြ အနက်ထင်သော စကားလုံးများ၊ ခံစားမှုပြအနက်ထင်သော စကားလုံး များ၊ လူမှုအခြေအနေပြ အနက်ထင်သော စကားလုံးများ၊ ဒွန်တွဲအနက်ထင်သော စကားလုံးများ၊ နှစ်ဖက်သွား အနက် ထင်သောစကားလုံးများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားသည်။

ဒေါက်တာအောင်ကျော်ထွန်း၏ ပါရဂူဘွဲ့အတွက်တင်သွင်းသော “ဂယက်အနက်နှင့် အတ္ထုပ္ပတ္တိ အမြင်”ကျမ်းတွင် အနက်ရိုး၊ တွဲဖက်အနက်နှင့် ဥပစာအနက်များကို စိစစ်၍ ဂယက်အနက်ကို သိပ္ပံ နည်းကျ ဝေဖန်စိစစ်ထားသည်။

ဒေါက်တာယုယုဝင်း၏ ပါရဂူဘွဲ့အတွက် တင်သွင်းသော “မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်တူ ရုပ်သွင်ကွဲစကားလုံးများ” ကျမ်းတွင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်တူရုပ်သွင်ကွဲ အမျိုးအစားများကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည်။

ဤသုတေသနတွင် အထက်ပါ လေ့လာမှုများမှ နှစ်ဖက်သွားအနက်ထွက်သော တစ်ကွက် ကောင်း ကာတွန်းများတွင်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

(ခ) သုတေသနမျှော်မှန်းရလဒ်နှင့် အသုံးဝင်ပုံ

ဤစာတမ်းသည် တစ်ကွက်ကောင်း ကားတွန်းများကို ဖန်တီးရာတွင် နှစ်ဖက်သွားအနက် ထွက်သော စကားများ၏ အရေးပါပုံကို ဖော်ပြထားသည်။ နှစ်ဖက်သွားအနက်ထွက်သော စကားများ သည် ခေတ်ကာလ အခြေအနေတို့ကို တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းအဖြစ် သရော်ရာတွင် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် နှစ်ဖက် သွားအနက်သည် တစ်ကွက်ကောင်း ဟာသများအဖြစ် ဖန်တီးရာတွင်လည်း အရေးပါသည်။ အထူးသဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက်ဖြင့် ဟာသဖန်တီးပုံကိုလေ့လာသော သုတေသနများ ထွန်းကားလာရေး၊ လက်တွေ့ အသုံးချနိုင်ရေးတို့အတွက် မျှော်မှန်းပါသည်။ ထိုသို့အသုံးချလာနိုင်သည် နှင့်အမျှ ခေတ်ကာလကို ပြုပြင်ပေးသော၊ နိုင်ငံတော်အတွက် အကျိုးရှိသော တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများ များစွာထွက်ပေါ်လာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

(ဂ) သုတေသနမေးခွန်းနှင့်ပြဿနာ

- တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။
- နှစ်ဖက်သွားအနက်ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။
- နှစ်ဖက်သွားအနက်ထွက်သော စကားများဖြင့် ဟာသကို မည်သို့ ဖန်တီးသနည်း။
- နှစ်ဖက်သွားအနက်ထင်ဟပ်သော စကားလုံးများကြောင့် လူမှုပတ်ဝန်းကျင်တွင် မည်သို့ အကျိုးသက်ရောက်သနည်း။

စသော မေးခွန်းများသည် ဤသုတေသနစာတမ်းနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော မေးခွန်းများဖြစ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ဤစာတမ်းသည် တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများကို ဟာသရသမြောက်အောင် နှစ်ဖက်သွားအနက် ထွက်သောစကားများနှင့် မည်သို့ဖန်တီးထားကြောင်းဟူသော ပြဿနာတစ်ရပ်ပေါ် အခြေခံ၍ အတ္ထုဗေဒ နည်းနာရှုထောင့်မှ ဖြေရှင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

၂။ အလေ့လာခံ

မျက်မှောက်ကာလတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို လူအများရုတ်တရက် သိမြင်ကြစေရန် ရုပ်ပြောင်များဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားခြင်းများကို ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများ ဟုခေါ်သည်။ ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများကို တစ်ကွက်တည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ တစ်ကွက်မကသော ရုပ်ပုံအများဖြင့်ဖြစ်စေ သရုပ်ဖော်လေ့ရှိကြသည်။ ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများမှာ လက်ရာကောင်းခြင်း၊ သရုပ်ပေါ်ခြင်းစသော ပန်းချီဂုဏ်မြောက်ရေး အတွက်သာမဟုတ် ကာတွန်းပါ စာသားများမှာလည်း ပရိသတ်အကြိုက်ဖြစ်ရန် လိုပေသည်။

ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများသည် အချိန်တစ်ချိန်အတွင်း၌ လူတို့၏ ထုံးစံလေ့များ၊ အပြုအမူများနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများကို ဖော်ပြလေ့ရှိကြသဖြင့် ထိုရုပ်ပြောင် ကာတွန်းများကို အချို့က စုဆောင်းသည့် ဝါသနာများပင်ရှိကြသည်။ ပန်းချီကျောင်းများတွင်လည်း ရုပ်ပြောင်ကာတွန်း ရေးဆွဲခြင်းကို အထူးသင်တန်းများပေးကြသည်။ ဆေးရောင်ခြယ်နိုင်ငံရေး ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများသည် ဥရောပတိုက်၌ ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်အထိ နှစ်များအတွင်းက ခေတ်စားခဲ့သည်။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်လွန်နှစ်များမှစတင်၍ ခေတ်စားခဲ့လေသည်။ ရုပ်ပြောင်ကာတွန်းများကိုအမှီပြု၍ ကာတွန်းရုပ်ရှင်များလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ရုပ်ပြောင်ဆိုသည့်စကားတွင်-

- လူပြောင် ကယ်ရီကေးချား(Caricature)၊
- သတင်းပြောင် (Cartoon)၊
- ပုံပြောင် (Comic Strip)
- ရုပ်ရှင်ပြောင် (Animated Film Cartoon) များပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် ကယ်ရီကေးချား သဘောပါဝင်နေသည့် တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများကိုသာ အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပါသည်။

၃။ လေ့လာမှုနယ်ပယ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကာတွန်းခေါ် ရုပ်ပြောင် ရေးဆွဲသည့်အတတ်ပညာသည် နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) ခန့် ရှိပြီဖြစ်သည်။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းကို အကြောင်းပြု၍ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများပေါ်ထွန်းလာသည့် နည်းတူ ကာတွန်းပညာသည်လည်း တိုးတက်ထွန်းကားလာပေသည်။

သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများတွင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကာတွန်းများ သူ့ကဏ္ဍနှင့်သူပါရှိကြသည့်နည်းတူ၊ ကာတွန်းဇာတ်လမ်းနှင့် ကာတွန်းညွှန်ပေါင်း သဘောမျိုး သီးခြား ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေသည့် ကာတွန်းစာအုပ်များလည်း ရှိပေသည်။ သီးခြားပုံနှိပ် ထုတ်ဝေသည့် ကာတွန်းနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြော်ငြာကာတွန်းများကို ဖယ်ထုတ်လိုက်ပါက လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးသရုပ်ဖော် ကာတွန်းနှစ်မျိုး ကွဲထွက်လာသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ လူမှုရေးကာတွန်းများသည် မဂ္ဂဇင်း၊ ဂျာနယ်များ အတွက် ပညာရှင်များက သတ်မှတ်ပြီး နိုင်ငံရေးကာတွန်းများသည် နေ့စဉ်ထုတ်သတင်းစာအတွက် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်း

တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းဆိုသည်မှာ စာကြောင်းတစ်ကြောင်း သို့မဟုတ် ရုပ်ပြတစ်ကွက် တည်းဖြင့် ဖန်တီးထားသော ဟာသတစ်ခုဖြစ်သည်။ တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းသည် တိုသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်များစွာ ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။ ဟာသပညာရှင်များ၊ သရုပ်ဆောင်များသည် ဤဟာသနည်းလမ်း ကို ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။

https://en.wikipedia.org/wiki/One-line_joke

၄။ သုတေသနနည်းနာ

အတ္ထဗေဒသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာသောပညာရပ်ဖြစ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို လေ့လာသော အတ္ထဗေဒပညာရပ်တွင်

- (၁) အမာခံအနက် (core meaning)
- (၂) ဥပစာအနက် (figurative meaning)
- (၃) ဂယက်အနက် (connotative meaning)

ဟူ၍ ဝေါဟာရများ၊ ဝါကျများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာကြသည့် နည်းလမ်း ၃ ခု ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် နှစ်ဖက်သွားအနက်သည် ဂယက်အနက်နှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ဂယက်အနက်တွင် ဂုဏ်ရည် ပြအနက် (connotative meaning) ၊ ခံစားမှုပြအနက် (effective meaning) ၊ လူမှုအခြေ အနေပြအနက် (stylistic meaning) ၊ ဒွန်တွဲအနက် (collocative) နှင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် (reflected) တို့ ပါဝင်သည်။

သံတူကြောင်းကွဲ (Synonymous) ဝေါဟာရများကို အသုံးပြုပြီး နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီး နိုင်သည်။

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် စကားလုံးတစ်လုံး သို့မဟုတ် စကားစုတစ်ခုသည် အဓိပ္ပာယ် တစ်ခု ထက်ပိုသော သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အရောင်ခြယ်ခြင်း နှင့် ကူးစက်ခြင်းဟုလည်းခေါ်သည်။ <https://www.thoughtco.com> › ...

နှစ်ဖက်သွားအနက်

နှစ်ဖက်သွားအနက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာခင်အေးက-

“အနက်ရိုးတစ်ခုထက်ပိုသော စကားလုံးများတွင် အနက်တစ်ခုဖြင့်အသုံးပြုစဉ် အခြား အနက်တစ်ခုပါ ထွက်ပေါ်လာလျှင် ထိုအနက်ကို နှစ်ဖက်သွားအနက်ဟုခေါ်သည်။”

(၂၀၀၄၊ စာ - ၉၀)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

မြန်မာဘာသာ စကား၌ရှိသော အချို့သောစကားလုံးတို့သည် အနက်အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုး ထွက်၍ နှစ်မျိုးတွေးနိုင်သော စကားလုံးများဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော စကားလုံးမျိုးကို 'အနက်ခွစကား' (သို့မဟုတ်) “နှစ်စွန်းထွက်စကား” ဟုခေါ်ပါသည်။ အနက်ခွစကားနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင် (ဓနုဖြူ) က-

“အနက်အဓိပ္ပာယ် နှစ်ခွထွက်သော စကားလုံးမျိုးကို အနက်ခွစကားလုံးဟု ဆိုလိုပါ သည်။” (၂၀၀၆၊ စာ - ၁၀၉)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဦးအေးချို(မဟာဝိဇ္ဇာ)ကမူ “နှစ်စွန်းထွက်စကား” နှင့် ပတ်သက်၍

“နှစ်စွန်းထွက် စကားဆိုသည်မှာ စကားလုံး တစ်လုံးတည်းက အဓိပ္ပာယ်နှစ်ခွ တွေးနိုင် သောစကား၊ အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးထွက်သော စကားမျိုးဖြစ်လေသည်”(၁၉၈၇၊ စာ - ၃၇၂)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထိုဖွင့်ဆိုချက်များအရဆိုသော် နှစ်ဖက်သွားအနက် စကားလုံးတို့သည် အသံထွက်တူ၍ အဓိပ္ပာယ်မှာ တစ်ခုမက ဖော်ဆောင်နိုင်သော စကားလုံးမျိုးဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ စကားလုံး တစ်လုံးသည် အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုး(သို့) အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးကို ဖော်ဆောင်နိုင်သော အာနိသင်ရှိပါသည်။ စာဆို၏စကားလုံးနိုင်နင်း ကျွမ်းကျင်မှုစွမ်းရည်ပေါ်မူတည်၍ နှစ်ဖက်သွားအနက် စကားလုံးတို့သည် အလွှာလွှာအထပ်ထပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ပေးစွမ်းလာနိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၅။ ချဉ်းကပ်လေ့လာမှု

မျက်မှောက်ကာလတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အကြောင်းအရာများကို ကာတွန်းရေးဆွဲသူများက လူအများသိစေရန် တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။ ကာတွန်းအမျိုးအစား

များစွာရှိသော်လည်း ဤသုတေသနတွင် လူမှုဘဝအခြေအနေကို ထင်ဟပ်သော တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည်။

'ပေါင်း' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ကွန်ပျူတာသို့မဟုတ် မိုဘိုင်းဖုန်းတွင် ယူနီကုတ်ဖြင့်စာလုံးပေါင်း လေ့ကျင့်ရာ၌ 'ယောက္ခမ' ဟူသောစကားသည် ပါဠိဆင့်ဖြစ် သောကြောင့် စာရိုက်စတွင် အခက်အခဲရှိသည်။ 'ခင်ပွန်း' ဟူသော စကားလုံးသည် ရိုးရှင်းသောကြောင့် ရိုက်ရလွယ်ကူသည်။ ထို့ကြောင့် ခင်ပွန်းဖြစ်သူက ယူနီကုတ်ဖြင့် 'ခင်ပွန်း' ဟူသော စကားလုံးကို ဦးစွာပေါင်းတတ်ပြီဖြစ်ကြောင်း ဇနီးအားပြောခြင်း ဖြစ်သည်။ ခင်ပွန်း၏ စကားသည် အနက်နှစ်ခွ ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ 'ပေါင်း' ဟူသောစကားဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ပြုလုပ်ကာဟာသအဖြစ် ဖန်တီးလိုက် သောကြောင့် လူသဘာဝကို သရော်ထားသော ကာတွန်းအဖြစ် တွေ့ရသည်။

'အသည်း' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါ တစ်ခုဖြစ်သော 'အသည်း' နှင့် ခိုင်းနှိုင်းပြီး မိမိ ချစ်ခင် နှစ်သက်သောဇနီးသည်ကို 'အသည်း' ဟု တင်စားခေါ်ဝေါ် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဆရာဝန်က အရက်သောက်လျှင် ခန္ဓာကိုယ် အတွင်းပိုင်းရှိ အသည်းကိုထိခိုက်နိုင်သောကြောင့် အသည်းကို ဂရုစိုက်သည့် အနေဖြင့် အရက်ကိုအလွန်အကျွံ မသောက်သင့် ကြောင်းမှာကြားပုံကို နားလည်မှုလွဲဟန်ဖြင့် ရေးဆွဲထားသည်။ မိမိဇနီး 'အသည်း' ကို ဂရုစိုက်ရမည်ဟု အနက်ခွနည်းဖြင့် ဟာသ အဖြစ်ဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ 'အသည်း' ဟူသောစကားဖြင့် နှစ်ဖက်သွား အနက်ပြုလုပ်ကာ ဟာသအဖြစ် ဖန်တီး လိုက်သောကြောင့် လူသဘာဝကို သရော်ထားသော ကာတွန်းအဖြစ်တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင်အမျိုးသား၏ ခါးကြားတွင်ထိုးထားသော အရက်ပုလင်းကိုလည်း ကာတွန်းဖတ်သူ မြင်သာအောင် ဖော်ပြထားသည်။ လူတို့၏မကောင်းမှုတွင် သာယာတတ်သည့်သဘောကိုပါ သရော်ကာထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသည်။

'နိုင်' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးထားခြင်း။

နိုင် - ချီမရန် စွမ်းအားရှိသည်။ (၂၀၂၀၊ ၁၇၈)

ချီမရန်စွမ်းအားရှိသည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ရသည့် 'နိုင်' နှင့် စီးပိုး နှိပ်နင်း ပြုမူသည်ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ရသည့် 'နိုင်' တို့ကို အနက်ခွဲ ဖန်တီးထားသည်။ 'နိုင်' ဟူသည့်အသံတူ၊ ရုပ်သွင်တူ အနက်ကွဲ ဝေါဟာရဖြင့် လင်မယားနှစ်ယောက်၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေတွင် အနက်ခွဲနည်းဖြင့် ဟာသအဖြစ် ဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ “ဘယ်ကောင်တွေလဲကွ ငါ့ကိုမိန်းမမနိုင်ဘူးလို့ ပြောတာ” ဟူသော စာတစ်ကြောင်းကို ထည့်သွင်းထားသည်။

၎င်းစာနှင့် ဆန့်ကျင်အနက်ထွက်သော ရုပ်ပြောင်ပုံတွင် မိန်းမအား ချီမထားဟန် ရေးဆွဲထား သည်။ ထို့ကြောင့် 'နိုင်' ဟူသော နှစ်ဖက်သွား အနက်စကားဖြင့် သရော်သည့်သဘော သက်ရောက်စေရန် ဖန်တီးထားသည်။

'ခြေထောက်စာ' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

အမျိုးသားက သူငယ်ချင်းဖြစ်သူအား မိန်းမနိုင်ကြောင်း ကြွားဝါ သည့်ဟန်ဖြင့် စာကြောင်းတစ်ကြောင်းတည်းရေးကာ ဖန်တီး ထားသည်။ ရုပ်ပြောင်ပုံတွင်မူ အမျိုးသားက သူငယ်ချင်းအား ဖုန်းဆက်နေသော်လည်း မိန်းမဖြစ်သူကို နင်းပေးနေရဟန်ဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးကာ သရော်ထားသည်။ 'ခြေထောက် စာ' ဆိုသောစကားမှာ ခြေထောက်ဖြင့် ကန်ကျောက်မည်စိုး သောကြောင့် ပြားပြားမှောက်လောက်အောင် မိမိကို ကြောက် သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

အရပ်သုံးစကားအဖြစ် “တုတ်စာမိ တော့မယ်၊ ငါ့လက်နဲ့ တွေ့တော့မယ်” စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြ သည့် သဘောဖြစ်သည်။ လက်တွေ့တွင်မူ မိန်းမဖြစ်သူအား နင်းပေးနေရသည့်အတွက် 'ခြေထောက်စာ' ဆိုသောစကားမှာ မနိုင်ရဘဲကြောက်ရသူအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ရောက်သွားသည်။ ထိုသို့ 'ခြေထောက်စာ' ဟူသောစကားကို အသုံးပြုပြီး သရော်ဟန်ဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးထားသည်။

'ပေါင်' ဆိုသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံသုံး ငွေကြေးဖြစ်သော စတာလင်ပေါင်နှင့် အပေါင် ဆိုင်တွင် ပေါင်၍သုံးခြင်းဟူသော 'ပေါင်' ဝေါဟာရနှစ်ခုကို အသံ တူသော်လည်း အကြောင်းအရာအားဖြင့် ကွဲသည့်သဘော တစ်နည်းအားဖြင့် 'ပေါင်' ဝေါဟာရနှစ်ခုသည် စကားလုံးရုပ်သွင် တူသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ် ကွဲပြားသည့်သဘော ဖန်တီး ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နှစ်ဖက်စွန်း အနက်အဖြစ် ဖန်တီးထား သည့်အတွက် ဆိုလိုသည့်အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အလွယ်တကူ သိရှိနိုင်ရန် မလွယ်ကူလှပေ။

ကာတွန်းရုပ်ပြတွင် လူတစ်ဦးက “ကျုပ်ငွေလဲ မသုံးဘူး။ ဒေါ်လာလဲ မသုံးဘူး။ ယူရိုလဲ မသုံးဘူး။ ပေါင်ပဲသုံးတယ်” ဟုဆိုထားသည်။ ယင်းစကားအား ကြားသူအနေဖြင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသုံး ငွေကြေး ဖြစ် သော စတာလင်ပေါင်ကို ဆိုလိုသည်ထင်ပေမည်။ သို့သော် ထိုသူ၏လက်ထဲ၌ မီးဖိုချောင် အသုံးအဆောင် ဖြစ်သော ချိုင့်နှင့်အိုးကို ကိုင်ထားသည်။ ထို့ပြင် ၎င်း၏နောက်ရှိဆိုင်ကိုလည်း အပေါင်ဆိုင်ဟု ရေးထိုး သေးသည်။ ထို့ကြောင့် ပေါင်ဆိုသောစကားမှာ ပေါင်နှံသုံးခြင်း ကိုဆိုလိုသော ဟာသသဘောဖြင့် ဖန်တီးထားသည့် နှစ်ဖက်သွား အနက်ဖြစ်သည်။

'တက်စာ' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

'တက်စာ' ဆိုသည်မှာ အကြောတတ်စေသော၊ သွေးတက်စေသော၊ ဆီးချိုတက်စေသောစသည့် အသီး၊ အရွက်၊ အသား၊ ငါးများကို ခေါ်ဆို ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်း အစားအစာများကို ကျန်းမာရေးအရ ရှောင်ကြဉ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် ဆရာဝန်က လမ်းညွှန် သည်ကို ကုန်ပစ္စည်းများ ဈေးနှုန်းတက်နေသည့်အတွက် ဈေးကြီး သည့်၊ ဈေးတက်နေသည့် 'တက်စာ' များကိုသာ စားနေရကြောင်း အနက်ခွနည်းဖြင့် ဟာသအဖြစ် ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။

နှစ်ဖက်စွန်း အနက်အဖြစ် ဖန်တီးထားပုံကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက်လည်း ရုပ်ပြတွင် 'သွေးတိုး၊ တက်စာ' ဟူသော အသုံး၊ 'ဈေးနှုန်း၊ တက်စာ၊ ကျစာ' ဟူသောအသုံးတို့ကို ပြထားသည့်အတွက် ကာတွန်းပရိတ်အနေဖြင့် 'တက်စာ' ဟူသောစကားကို အနက်ခွအနေဖြင့် ဟာသပြုလုပ်ကာ ခေတ် အခြေအနေအရ ပြဿနာတစ်ရပ်ကို သရော်ထားကြောင်း သိရှိနိုင်သည်။

အခေါက် - အခေါက် ဆိုသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

အခေါက်ရွှေ 'အခေါက်' နှင့် လူ၏ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ဖုံးအုပ် နေသော အရေထူ 'အခေါက်' တို့ကို သံတူကြောင်းကွဲ ပြုလုပ်ကာ နှစ်ဖက်စွန်းအနက်အဖြစ် ဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယောက်ျား ဖြစ်သူက "မိန်းမရေ သူများတွေ အခေါက်တွေ ချွေးတက်လို့ ထုတ်ရောင်းနေပြီတဲ့နော် မင်းရော" ဟု လှမ်းပြောလိုက်သည်။ သို့သော် ဇနီးကစကားပြန်မပြောချေ။ ကာတွန်းဆရာက 'အခေါက်' ဟူသောစကားကို ပန်းပင်ရေလောင်းနေသော အမျိုးသမီးဖြစ်သူ၏ အဆီများနေသော ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် အခြား အနက်တစ်မျိုး ကောက်ယူနိုင် ဖန်တီးလိုက်သည်။

ထို့ကြောင့် ကာတွန်းပရိသတ်အနေဖြင့် အခေါက်ရွှေများ ဈေးကောင်းနေပုံ ခေတ်ကာလ အခြေအနေကို သရော်ထားမှန်း သိရှိနိုင်ခံစားသည်။

'အချိန်' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

အချိန် - နေ့၊ လ စသည် သတ်မှတ်ထားသော ကာလ။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၆)

အချိန် - ချိန်ဝန်ပမာဏ။ အလေးချိန်။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၆)

ရေချိုးရာတွင် ကျန်းမာရေးအတွက် အထူးလိုက်နာသင့် သော နံနက်၊ ည စသည်ဖြင့် အချိန်အခါများရှိသည်။ ရေချိုးသင့် သော အချိန်အခါနှင့် မကိုက်ညီဘဲချိုးမိပါက ဖျားနာတတ် သည်။ ၎င်းကိုရေချိုးမှားသည် ဟုလည်းဆိုကြသည်။ ဖော်ပြပါ ကာတွန်းတွင် ရေးချိုးမမှားစေရန် တတ်သိနားလည်သူ တစ်ဦးက သတိပေးဟန်ဖြင့် 'ရေကိုအချိန်နဲ့ချိုး နော်သမီး များမယ်' ဟု တစ်ကြောင်းကာတွန်းအဖြစ် ပုံဖော်ထားသည်။

သို့သော် ကာတွန်းပုံတွင် ရေထည့်ထားသော ဇလား(ပုံး)ကို အလေးချိန် ချိန်တွယ်ရာတွင် အသုံးပြုသော ကတ္တားခုံပေါ်၌ တင်ထားသည့်ပုံ ရေးဆွဲထားသည်။ ထို့ပြင် 'ကိုးပိဿာ' ဟုပါရေးထား သည့်အတွက် 'ရေကိုအလေးချိန်နှင့် ချိုးရမည်ဟူသော အခြားအနက်တစ်မျိုးသို့ သက်ရောက်သွားသည်။ ထိုသို့အချိန်နှင့် ချိုးရမည်ဟူသောစကားကို ကျန်းမာရေးအတွက် ရည်ရွယ်သလိုနှင့် ရေရှားနေသော ခေတ်ကာလတွင် ရေကိုချွေတာသုံးစွဲရန် သတိပေးသည့်အနေဖြင့် သရော်ထားသော အနက်ခွဲအသုံး ဖြစ်သည်။

'ပူ' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ပူ - မကြာမကြာ အနှောင့်အယှက် ပြုသည်။ (၂၀၂၀၊ ၁၉၅)

ပူ - နေ၊ မီး စသည်တို့၏ အရှိန်နှင့် ထိတွေ့ခံစားရသည်။ (၂၀၂၀၊ ၁၉၅)

ခေတ်ကာလအရ ညအချိန်တွင် သူခိုးများ ဆူပူထကြွသောင်းကျန်းနေသောကြောင့် အထူးဝီရိယရှိကြရန် သတိပေးသောသဘောဖြင့် 'သတိထား သူခိုးပူနေတယ်' ဟူ၍ တစ်ကြောင်းကာတွန်းဖြင့် ပြထားသည်။ သို့သော် ကာတွန်းပုံတွင် ခါချလိုက်သော ဆေးလိပ်မီးဖွားမှာ အိမ်ဘေး၌ ဝပ်၍ချောင်းနေသော သူခိုး၏ ပြောင်နေသော ဦးခေါင်း ပေါ်သို့ကျနေသည့်အတွက် အတော်ခံစားနေရဟန် ပုံဖော် ရေးဆွဲထား သည်။

ထိုသို့ သူခိုးတို့ ဆူပူသည့်သဘောကို မီးဖွားထိခံရသဖြင့် ပူလောင်သဘောဖြင့် အနက်ခွဲပြုလုပ်ကာ အချောင်ခိုးစားသော ခိုးစားသောသူများအတွက် မသက်သာလှသည့် ခေတ်ကာလဖြစ်ကြောင်း ဟာသသဘောဖြင့် သရော်ထားသော နှစ်ဖက်သွားအနက် ကာတွန်းဖြစ်သည်။

'အကျိုး' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

အကျိုး - အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောအရာ။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၂)

အကျိုး - အရိုးအဆစ်များ အပိုင်းပိုင်း ဖြစ်ထားသောသူ။ (၂၀၂၀၊ ၂၄)

အကျိုးအမြတ်ရလဒ်အဖြစ် သုံးစွဲကြသော 'အကျိုး' ဟူသော စကားနှင့် ခန္ဓာကိုယ်ထိခိုက်ခံရသည့်အတွက် အရိုးအဆစ်များ ကျိုးသွားသူ 'အကျိုး' ဟူသောစကားတို့ကို အနက်နှစ်ခွ ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုင်ကယ်ကယ်ရီသမားက ဆိုင်ကယ် ငှားစီးသည့်ခရီးသည်ကို ပြောရာတွင် "ခင်ဗျားကိုဆိုင်ကယ် ကယ်ရီငှားတုန်းက အကျိုးမနည်းစေရဘူးလို့ ကြံပြောပြီး သားနော်" ဟု တစ်ကြောင်းကာတွန်း ပြောဟန်ဖြင့် တစ်ကွက်ကောင်း ဖန်တီးထားသည်။

သို့သော် ပြောဆိုသည့်နေရာသည် လူနာကုတင်ပေါ်တွင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကျိုးမနည်းစေရဘူး ဆိုသည့်စကားမှာ အကျိုးမြတ်အတွက် မဟုတ်ဘဲ ခန္ဓာကိုယ်အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သော အရိုးအဆစ်များကျိုးခြင်းဖြစ်ကြောင်း တစ်ကိုယ်လုံး ပတ်တီးစည်းထားသည့်ပုံဖြင့် သရော်ထားသော နှစ်ဖက်သွားအနက် ကာတွန်းဖြစ်သည်။

'ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ - အခြမ်းခြမ်း အစိတ်စိတ်ဖြစ်အောင်၊ ကွဲအောင်ပြုလုပ်သည်။ (၂၀၂၀၊ ၆၃)

မွှေနှောက် - ရောနှောအောင်၊ သမအောင် ပြုလုပ်သည်။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၂)

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဆိုသော စကား၏မူလအနက်မှာ အခြမ်းခြမ်း အစိတ်စိတ်ဖြစ်အောင်၊ ကွဲအောင်ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် စာသုံးပေသုံးအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ သုတေသနပြုရာတွင် လည်းကောင်း စနစ်တကျ စိစစ်လေ့လာခြင်းကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သည် ဟူ၍ဆိုကြသည်။ ထို့အတူ မွှေနှောက်သည် ဟူသော စကား၏ မူလအဓိပ္ပာယ်မှာလည်း ရောနှောအောင်၊ သမအောင် ပြုလုပ်သည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ယင်းကိုလည်း ပြဿနာတစ်ခုကို ဖြေရှင်းရာတွင် စိစစ်သေချာသည့် အနက်ဖြင့်သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကာတွန်းပုံတွင် မူလအနက်ထင်ရှားစေရန် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ မွှေနှောက်ခြင်း တို့ကိုပြထားသည်။ ထိုသို့ 'ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းနှင့် မွှေနှောက်ခြင်း' တို့ကိုတစ်ဆင့်ပွားအနက်ဖြင့် လုပ်ငန်း ဆိုင်ရာတွင် သုံးစွဲနေကြသည်ကို ဟာသသဘောဖြင့် သံတူကြောင်းကွဲပြုကာ တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းရုပ်ပြောင် ဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

'ချက်ပေါက်' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ချက်ပေါက် - ဖေ့ဘုတ်တွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စကားပြောဆက်သွယ်သော နေရာ။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၂)

ချက်ပေါက် - လူ၏ ဝမ်းဗိုက်ရှိ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း တစ်ခု။ (၂၀၂၀၊ ၃၇၂)

နည်းပညာ တိုးတက်လာသောခေတ်တွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စကား ပြောဆိုခြင်း၊ အရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်ခြင်းများကို အွန်လိုင်းမှ တစ်ဆင့်ပြုလုပ်လာကြသည်။ ထိုသို့ဆက်သွယ် ရာတွင် ဖေ့ဘုတ် ဌာနကားပြော ဆက်သွယ်သောနေရာကို 'ချက်ပေါက်' ဟူ၍ ခေါ်ကြသည်။ ထိုအခေါ်အဝေါ်ကို သရော်သည့်အနေဖြင့် လူ၏ ဝမ်းဗိုက်ရှိချက်ပေါက်နှင့် သံတူကြောင်းကွဲပြုလုပ်ကာ နှစ်ဖက် သွားအနက်အဖြစ် ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကာတွန်းပုံတွင် "ချက်ပေါက်ကနေ ပုံတွေစာတွေ ပို့လို့ရတယ်ဆို မှန်းစမ်းငါ့တူမကြီးရဲ့ ချက်ပေါက်" ဟု ဘကြီးတစ်ယောက်က အဝတ်အစားမလုံမလဲ ဝတ်ထားသော မိန်းကလေးတစ်ဦးကို မေးသည့်သဘောဖြင့် အနက်ခွနည်းပြုလုပ်ကာ သရော်ဟန် ဖန်တီးထားသည်။

'ဆေးနည်း' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ဆေးနည်း - သောက်သုံးရန်၊ ဖော်စပ်ရန် ဆေးညွှန်း။

ဆေးနည်း - ပန်းကန်ခွက်ယောက်များအား ဆေးကြောသည့်နည်း။

လူမှုဝန်းကျင်တွင် သုံးစွဲသုံးလေ့ရှိသော စကားဖြစ်သည့် ဆေးနည်း ဆိုသည်မှာ ကျန်းမာရေးအတွက် သောက်သုံးရမည့် ဆေး သို့မဟုတ် ဖော်စပ်ရမည့် ဆေးအား နည်းလမ်းပေးသော ဆေးညွှန်းဖြစ်သည်။ ယင်းဝေါဟာရကို ဟာသအနေဖြင့် ပန်းကန် ခွက်ယောက်များအား ဆေးကြောသည့်နည်းနှင့် နှစ်ဖက်စွန်း အနက်ပြုလုပ်ကာ ဟာသအဖြစ် တစ်ကြောင်းကာတွန်း ဖန်တီး ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ကာတွန်းပုံတွင် မိန်းမဖြစ်သူက “ယောက်ျားက ဆရာဝန်မဟုတ်ပေမယ့် ဆေးနည်းတွေ အကုန် သိတယ်ရှင်” ဟူ၍ ဆိုထားသည့်အတွက် ကျန်းမာရေးအတွက် ဆေးနည်းဟု ထင်မြင်နိုင်သော်လည်း ပုံတွင်ယောက်ျားဖြစ်သူက ပန်းကန်ဆေးနေသည့်ပုံကို ဖော်ပြထားသည့်အတွက် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖြစ်သွားပြီး ဟာသမြောက်သော တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်း ဖြစ်လာသည်။

'ပုံနှိပ်' ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် ဖန်တီးခြင်း။

ပုံနှိပ် - ခဲစာလုံးစသည်ကို မင်သုတ်၍ စက္ကူပေါ်တွင် ရိုက်သည်/ (၂၀၂၀၊ ၂၀၈)

ပုံနှိပ်ခြင်းဆိုသည်မှာ အတတ်ပညာဖြင့် ဖန်တီးရသော လုပ်ငန်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ခဲစာလုံးစသည်ကို မင်သုတ်၍ စက္ကူပေါ်တွင် ရိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် စာအုပ်ထုတ်သည့် လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပုံနှိပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြုပြီး နည်းပညာ တိုးတက်လာသော ခေတ်တွင်အသစ်အဆန်းများကို စမ်းသပ်လိုသောသူများသည် ဖေ့ဘုတ်ပေါ်တွင် ပုံများကို လက်ဖြင့်နှိပ်ပြီး တင်တတ်သည့် သဘောကို သရော်ထားသော တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းဖြစ်သည်။

ကာတွန်းပုံတွင် လူနှစ်ယောက်က အခြားတစ်ယောက်အကြောင်း ပြောနေပုံဖန်တီးထားသည်။ နှစ်ဦးအနက် တစ်ဦးက “သူက ပုံနှိပ်စက်ပိုင်ရှင်ကွ” ဟုဆိုလိုက်ရာ ကြားရသူက သူ့ကိုလုပ်ငန်းရှင်ဟု ဆိုသည်ကြောင့် အထင်ရောက်သွားပုံ ဖန်တီးထားသည်။ သို့သော် “ဖေ့ဘုတ်ပေါ်မှာ သူ့ပုံတွေတင်ပြီး နှိပ်စက်နေလို့လေ” ဟု သရော်လိုက်သည့်ဟန်ဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက် သက်ရောက်သော တစ်ကွက် ကောင်းကာတွန်း ဖန်တီးထားသည်။

၆။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများတွင် တွေ့ရသော နှစ်ဖက်သွားအနက်များဖြင့် ဟာသ ဖန်တီးထားပုံကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်သည်။

“ပေါင်း”၊ “အသည်း”၊ “နိုင်”၊ “ခြေထောက်စာ”၊ “ပေါင်”၊ “အခေါက်”၊ “အချိန်”၊ “ပူ”၊ “အကျိုး”၊ “ချက်ပေါက်”၊ “ဆေးနည်း” ဟူသည့် စကားလုံးများတွင် ကာတွန်းဖန်တီးသူသည် တစ်ကြောင်းစာဖြင့် ဖော်ပြထားသော်လည်း တစ်ဖက်တွင် ကာတွန်းရုပ်ပုံဖြင့် နှစ်ဖက်သွားအနက်ကို ထင်စေသည်။ ဤသည်မှာ လူတို့၏သဘောသဘာဝကို ဖော်ပြသော ကာတွန်းရေးဆွဲသူတို့၏ ဖန်တီးမှုပင်ဖြစ်သည်။

“တက်စာ”၊ “ပုံနှိပ်စက်” ဟူသော စကားလုံးများတွင် ကာတွန်းဇာတ်ဆောင်တို့၏ အပြောစကား ဖြင့် ပြန်လည်ရှင်းပြပုံ ရေးဆွဲထားသည်။

“ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၊ မွေနှောက်” ဟူသော ဝေါဟာရသည် ကာတွန်းဇာတ်ဆောင်တို့၏ အပြုအမူဖြင့် သံတူကြောင်းကွဲကို ရေးဆွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများသည် နှစ်ဖက်သွားအနက်များသာမက လူတို့၏သဘော သဘာဝများ၊ ခေတ်၏ အခြေအနေများကိုပါ သရော်ကာ ရေးဆွဲပြနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

နိဂုံး

တစ်ကွက်ကောင်းကာတွန်းများတွင် နှစ်ဖက်သွားအနက်ဖြင့် ဟာသဖန်တီးရာ၌ ဟာသသဘော သာမက လူတို့၏သဘောသဘာဝများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများ၊ ခေတ်ကိုထင်ဟပ်သော အခြေအနေများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤစာတမ်းသည် နှစ်ဖက်သွားအနက် စကားလုံးများကို အသုံးပြုပြီး တစ်ကွက် ကောင်းကာတွန်းများ ဖန်တီးသွားပုံကို သုတေသနပြုထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများအနက် နှစ်ဖက်သွားအနက်သဘော သက်ရောက်သော ကာတွန်းများ ကိုသာ ရွေးချယ်ကောက်နုတ် တင်ပြခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ကွက်ကောင်း ကာတွန်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆက်လက်လေ့လာသုတေသန ပြုစုရာများစွာ ကျန်နေပါသေးသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

- ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်။ (၂၀၂၀)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား ဦးစီးဌာန။
- ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၀)။ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိ နိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ ဆန်းသဇင်ပုံနှိပ်တိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၀၄)။ အတ္ထုပ္ပတ္တိ နိဒါန်း။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင် (ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၀၆)။ စကား၊ စာ၊ အလင်္ကာ။ ရန်ကုန်၊ ညီညီစာပေ။
- အေးချို၊ မဟာဝိဇ္ဇာ။ (၁၉၈၇)။ မြန်မာစကား။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

- Definition and Examples of Reflected Meaning - ThoughtCo
<https://www.thoughtco.com> › ...
- https://en.wikipedia.org/wiki/One-line_joke

ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားလေ့လာချက်

ယဉ်ယဉ်စိုး*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဘာသာစကားနယ်ပယ် ဘာသာဗေဒကဏ္ဍလာ တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေသော မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်း (၁၃၅)မျိုးရှိသည့်အနက် ကချင်နှင့်ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးစွဲသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို အလေ့လာအဖြစ်ထားပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာစကားသည် မိခင်ဘာသာ စကားပြောဆိုသုံးစွဲသော မြန်မာများနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းနှင့် သဒ္ဒါအထားအသိုတို့တွင် ကွဲပြားကြသည်ကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကွဲပြားချက်များကို သဒ္ဒါဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာသုတေသန ပြုထားပါသည်။ ထိုသို့သုတေသနပြုရာတွင် တိုင်းရင်းသားများသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုရန်အခက်အခဲရှိ၊ မရှိဟူသောမေးခွန်းကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သုတေသနရလဒ်အဖြစ် တိုင်းရင်းသားများကို မြန်မာဘာသာစကား သင်ကြားရာတွင် မည်သို့ သင်ကြားသင့်သည် ဟူသောအချက်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - တိုင်းရင်းသား၊ သဒ္ဒါဗေဒ၊ အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း၊ သဒ္ဒါအထားအသို၊ စံမြန်မာဘာသာ စကား။

၁။ နိဒါန်း

ဘာသာစကားဟူသည် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စိတ်ကူးချင်း၊အသိအမြင်ချင်း၊ အတွေ့အကြုံချင်း၊ အဖြစ်အပျက်ချင်းနှင့် ခံစားချက်ချင်း ဖလှယ်ဆက်သွယ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံ ဖြစ်ပါသည်။ ဆက်သွယ်မှုကြားခံ ဆိုရာတွင်စကားတူ လူ့အဖွဲ့အစည်းအလိုက် အချင်းချင်းနားလည် ဆက်သွယ်သည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံများကို ဆိုလိုပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ကျောင်းသုံးရုံးသုံး မြန်မာစကားကို စံမြန်မာဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်အသုံးပြုထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် မြန်မာဘာသာစကား ပြောဆိုရာတွင်နေရာဒေသ၊ ပထဝီဝင်အနေအထား ကွဲပြားမှု၊ လူနေမှုအဆင့်အတန်း ကွဲပြားမှုတို့ကြောင့် အသံထွက်ပုံချင်း၊ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းချင်း ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မွေးကတည်းကပင် မိခင်ဘာသာစကား အဖြစ် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို အသုံးပြုကြပါသည်။ ကျောင်းနေ အရွယ်ရောက်သောအခါ စံမြန်မာဘာသာစကား (Standard Myanmar Language)နှင့် နိုင်ငံရပ်ခြား ဘာသာစကား (Foreign Language) အဖြစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတို့ကို သင်ယူကြရသောကြောင့် ဘာသာစကားမျိုးစုံ (Multilingual) ပြောသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။

အချို့တိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာဘာသာစကား ပြောရာတွင်လည်းကောင်း၊ မြန်မာစာ ဖတ်ရာတွင်လည်းကောင်း မိခင်မြန်မာဘာသာစကားသုံးစွဲသော မြန်မာလူမျိုးများနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း နီးစပ်မှုရှိကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ အချို့တိုင်းရင်းသားများမှာမူ ငယ်စဉ်က မိခင်ဘာသာ

* မြန်မာစာပေ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

စကားသာပြော၍ ကျောင်းနေအရွယ်ရောက်သောအခါမှ ကျောင်းသုံးရုံးသုံး စံမြန်မာဘာသာစကားကို စာပေအဖြစ် စတင်ထိတွေ့ကြရပါသည်။ အလေ့လာခံ တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား (၂)မျိုးနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသောအခါ တူညီသည့်အချက်များရှိသော်လည်း အချို့ စကားလုံးများသည် အသံထွက်ကွဲပြားခြင်း၊ ဝေါဟာရကွဲပြားခြင်းများ ရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာ စကားကို လေ့လာထားပြီး၊ ယင်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသည့်အသံထွက်နှင့် အသုံးအနှုန်းကွဲပြားမှု တို့ကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားအသီးသီးသည် သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားများအတွက် မိခင်ဘာသာ စကား (Mother Tongue) ဖြစ်၍ ပြောဆိုသုံးစွဲရန် အခက်အခဲမရှိနိုင်သော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားကို သင်ယူရသောအခါ ၎င်းတို့အတွက် ဒုတိယဘာသာစကား (Second Language) ဖြစ်သောကြောင့် အခက်အခဲ ရှိလာပါသည်။ တတိယဘာသာစကား (Third Language) အဖြစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို သင်ယူရသောအခါတွင်လည်း အခက်အခဲရှိလာပါသည်။ အချို့တိုင်းရင်းသားများအတွက် ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုအရ ဒုတိယဘာသာစကားဖြစ်သော မြန်မာဘာသာစကားထက်ပင် တတိယဘာသာစကား ဖြစ်သည့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားနှင့် ထိတွေ့မှုပိုများကာ လေ့လာသင်ယူရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တိုင်းရင်းသားများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ဦးမင်းနိုင်၏ တိုင်းရင်းသားများ (ကချင်)နှင့် တိုင်းရင်းသား (ရှမ်း) စာအုပ်တို့တွင် ကချင်တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ၏ နေထိုင်ရာ ဒေသ၊ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို ရေးသားထားရာ ဤစာတမ်းအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထောက်ပံ့ပေးနိုင် ပါသည်။

သိန်းထွန်း(မြဝတီ)၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများစာအုပ်တွင် ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့၏ နေထိုင်ရာဒေသများနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ရေးသားထားသဖြင့် ဤစာတမ်း အတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အထောက်အကူရပါသည်။

ဘာသာစကားကို သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသော ဦးရွှေသွင်၏ အသုံးချသဒ္ဒဗေဒ အမှတ်(၁) စာတမ်းတွင် ဘာသာစကားတစ်ရပ်ကို လေ့လာရာ၌ အသံထွက်အမှန်ကိုရရန် မလွယ်ကူ ကြောင်း၊ အသံထွက်မမှန်လျှင် အဓိပ္ပာယ်သိရန်ခက်ခဲကြောင်း၊ အဓိပ္ပာယ်အသိခက်လျှင် စကားပြောခြင်း ၏ အနှစ်သာရကို ပြည့်ပြည့်ဝဝခံစားနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ စကားပြောဆို ကြရာတွင် လေအား အလျော့အတင်း အသံအတက်အကျစသည်တို့ မှန်ကန်မှု(ဝါ)အသံထွက် မှန်ကန်မှုမည်မျှ အရေးကြီး ကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားသဖြင့် ဤစာတမ်းအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ပါသည်။

ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာထားသော မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ဂျိန်းဖော့ ဘာသာစကား လေ့လာချက်(မသန်းသန်းနွဲ့) (၂၀၀၈)ပါရဂူကျမ်း၊ ဇိုင်ဝါးဘာသာစကားလေ့လာချက် (မယဉ်ယဉ်နွယ်)

(၂၀၁၀) ပါရဂူကျမ်းနှင့် ပန်နင်ဘာသာစကားလေ့လာချက် (ဘာသာဗေဒ) (မခင်စန္ဒာတိုး) (၂၀၁၂) ပါရဂူကျမ်းတို့တွင် အခန်း(၂)တွင် ကချင်ဘာသာစကားကို စကားသံဖွဲ့ပုံ၊ စကားလုံးဖွဲ့ပုံ၊ ဝါကျဖွဲ့ပုံတို့ဖြင့် လေ့လာပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာထားမှုများသည် ဤစာတမ်း၏ ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်ဘာသာစကားအသုံးများ လေ့လာမှုအတွက် အထောက်အပံ့ကောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

ရှမ်းဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာထားသော မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ခန္တီရှမ်းဘာသာစကားလေ့လာချက်(မောင်ထွန်းအေး) (၂၀၀၈)ပါရဂူကျမ်း၊ တိုင်းနေဘာသာစကား လေ့လာချက် (မခင်ပပထွန်း)(၂၀၁၀) ပါရဂူကျမ်းနှင့် ရှမ်းသဒ္ဒါလေ့လာချက် (မယဉ်ယဉ်စိုး) (၂၀၁၉) ပါရဂူကျမ်းတို့တွင် အခန်း(၂)၌ ရှမ်းဘာသာ စကားများကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် သဒ္ဒါအရ စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားတို့ဖြင့် လေ့လာပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာထားမှုများသည် ဤစာတမ်း၏ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားအသုံးများ လေ့လာမှုအတွက် အထောက်အပံ့ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ဤစာတမ်းသည် ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေသော မြန်မာဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့၏ အသံထွက်နှင့် စကားသုံးကွဲပြားမှုတို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာတင်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည့် သုတေသနနည်းနာများကို နှစ်ပိုင်းခွဲကာ တင်ပြပါမည်။ ယင်းတို့မှာ

(၁) ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

(၂) သုတေသနနည်းနာ

တို့ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၁။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

ဤစာတမ်း၏ အလေ့လာခံနယ်ပယ်မှာ မြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲနေသော ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဦးထွန်းမြင့်၏ သဒ္ဒဗေဒစာအုပ်နှင့် သဒ္ဒဗေဒဘာသာဗေဒ အခြေခံစာအုပ်တို့ကို အခြေခံကာ လေ့လာထားပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၁။ သဒ္ဒဗေဒဟူသည်

ဘာသာစကားတစ်ခုတွင် အရေးကြားခံ (written language) နှင့် အပြောကြားခံ (spoken language) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ သဒ္ဒဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ စကားသံများကို လေ့လာသည်။ အပြောကြားခံကို ထောင့်အမျိုးမျိုးမှ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိပ္ပံနည်းကျစွာ စနစ်တကျ လေ့လာသော ပညာရပ်သည် သဒ္ဒဗေဒဖြစ်သည်။ (ထွန်းမြင့်၊ ဦး၊ ၁၉၉၆၊ ၈) ဟုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဒဗေဒဆိုသည်မှာ

လူတို့၏နှုတ်မှ ထုတ်လုပ်အသုံးပြုသော စကားသံတို့ကို သိပ္ပံနည်းကျစွာ အသေးစိတ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ (ထွန်းမြင့်၊ ဦး၊ ၂၀၀၄၊ ၁) ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် သဒ္ဒဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ စကားသံများကို သိပ္ပံနည်းကျခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် လူတို့၏စကားသံပြုအင်္ဂါများနှင့် လှုပ်ရှားမှုများ၊ ထုတ်လုပ်မှု၊ ထုတ်လွှင့်မှုများ၊ ကြားသိမှုဆိုင်ရာ စသည်တို့ကို အသေးစိတ်လေ့လာ၍ စည်းကမ်း၊ စနစ် စသည်တို့ကို အတိအကျ ဖော်ပြသည်။ ၁၉ ရာစုအကုန် ၂၀ရာစုနှစ် ရောက်လာသောအခါ သဒ္ဒဗေဒလေ့လာမှုသည် ပိုမိုလေးနက် ကျယ်ပြန့်လာသည်။ လူတို့၏ဆက်ဆံမှုနယ်ပယ် ကျယ်ဝန်းလာသည်နှင့်အမျှ မိခင် ဘာသာစကား (ပထမ ဘာသာစကား) အပြင် ဒုတိယဘာသာ စကားတစ်ခုခုကိုလည်း တတ်မြောက်ရန် လိုအပ်လာသည်။ စကားသံကို လေ့လာရာတွင် ကရိုဏ်းသဒ္ဒဗေဒ၊ အသံလှိုင်းသဒ္ဒဗေဒနှင့် ကြားမှု သဒ္ဒဗေဒဟူသည့် နည်း(၃)မျိုးဖြင့် လေ့လာကြပါသည်။ ကရိုဏ်းသဒ္ဒဗေဒနည်းအရ တက်ကျသံစနစ်ကို လေ့လာရာတွင် အေဘီခရမ်ဘီ (Abercrombie, D.)၏ အသံ အနိမ့်အမြင့်လိုက်၍ တက်ကျသံခွဲခြား သည့်စနစ်ကိုအခြေခံပါသည်။ ဝဏ္ဏတစ်ခုချင်း၊ စကားရိုး တစ်ခုချင်းအပေါ် အသံအနိမ့်အမြင့် အပြောင်း အလဲကြောင့် စကားလုံးတို့၏ ဂုဏ်သတ္တိပြောင်းလဲ သွားခြင်းသည် တက်ကျသံဖြစ်သည်ဟူသော သဘောတရားကိုအခြေခံကာ စကားလုံးတို့၏ သဒ္ဒဗေဒပြောင်းတာဝန်၊ အနက်ပြောင်းတာဝန်၊ သဒ္ဒါ ပြောင်းတာဝန်တို့ကို လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အရေးဘာသာစကားနှင့် အပြောဘာသာစကားဟူ၍ရှိသည်။ မြန်မာ အက္ခရာကလေးများကို အရေးကြားခံ၌ထည့်၍ မြန်မာအသံအစအနကလေးများကို အပြောကြားခံ၌ ထည့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပြောကြားခံနှင့် အရေးကြားခံတို့သည် ဘာသာစကားအဓိပ္ပာယ်ကို သယ်ဆောင်ပေးသည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံများဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ စကားသံနှင့် တိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် စကားသံများမှာ ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ပြောသူ၏ကိုယ်နှုတ် အမူအရာ၊ လူမှုဝန်းကျင်စသည်တို့သည် အပြောစကား၌ ထင်ဟပ်စေနိုင်သောအသံများသည် ဗီဇသံ ဖြစ်ပါသည်။ စကားသံ၌ရှိသော အချို့ဗီဇသံများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခု၌သာရှိသော ထူးခြားမှုကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ဗီဇသံသည် ဒေသတစ်ခု၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၌သာမက တစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းစီရှိ ဗီဇသံကြောင့် ထိုသူကိုမမြင်ရစေကာမူ သူ့အသံကြားရုံဖြင့် ထိုသူကိုမှန်းဆ မိနိုင် သည်။ တိုင်းရင်းသားများသုံးနှုန်းသော စကားသံကိုကြားရုံဖြင့် မည်သည့်တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၂။ ကချင်တိုင်းရင်းသား နေထိုင်ရာဒေသ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး(၁၄)ခုဖွဲ့စည်းပါဝင်ပြီး ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ စုပေါင်းနေထိုင်ကြပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားအများစုသည် ကချင်ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ ကချင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပါသည်။ ကချင်ဘာသာစကားသည် ပြောဆို

သုံးစွဲသူများ၏ နေထိုင်ရာဒေသနှင့် လူမျိုးနွယ်စုအပေါ် မူတည်ပြီး ကချင်၊ တရုတ်၊ လောင်၊ ဂျိမ်းဖော့၊ ခခု၊ နူးလန်း၊ မရူ၊ ရဝမ်၊ လရီ၊ အဇီး၊ လီဆူ၊ ဂေါ်ရီ ဟူ၍ ဘာသာစကား မျိုးကွဲပေါင်း(၁၂)မျိုး ကွဲပြားပါသည်။ ယင်းတို့အနက် ဂျိန်းဖော့စကား၊ မရူစကား၊ ရဝမ်စကား၊ လီဆူစကားတို့သည် ထင်ရှားပါသည်။ ဂျိန်းဖော့တို့သည် ကချင်ပြည်နယ် ပူတာအိုခရိုင်၊ တောင်ပေါ်နှင့် မြေပြန့်ဒေသများ၊ ဆွမ်ပရာဘုံမြို့နယ်၊ ကာမိုင်းမြို့နယ်၊ မိုးကောင်းမြို့နယ်၊ ဆဒုံးမြို့နယ်၊ ဗန်းမော်ခရိုင် ရွှေဂူမြို့နယ်၊ စိန်လုံမြို့နယ်နှင့် မြစ်ကြီးနားခရိုင်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ မရူ(လောင်ဝေါ်)တို့သည် လောခေါင်နယ်ခြားခရိုင် ထောန်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်၊မန်ကျီတောင် အုပ်ပိုင်နယ်၊ ချီပွေမြို့နယ်၊ ဆဒုံး မြို့နယ်၊ ကွတ်ခိုင်၊လားရှိုး၊ သီပေါနယ်နှင့် ကျိုင်းတုံနယ်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရဝမ်တို့သည် ကချင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ဟူးကောင်းတောင်ကြား မလိခမြစ်လက်တက် အထက်ဖျားဒေသ၊ ပူတာအိုခရိုင်နှင့် ခေါင်လန်း ပူနယ်တို့ တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ လီဆူတို့သည် ပူတာအိုခရိုင်၊မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊ ဗန်းမော်ခရိုင်၊ ရှမ်းပြည် တောင်ပိုင်း လွိုင်လင်ခရိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၃။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်ရာဒေသ

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားအများစုသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းတွင်တည်ရှိပြီး အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မြောက်ဘက်တွင် ကချင်ပြည်နယ်၊ အနောက်ဘက်တွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒေသကြီး၊ တောင်ဘက်တွင် ကယားပြည်နယ်တို့နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရှမ်းဘာသာ စကား ပြောသူများရှိသည့်အပြင် မြန်မာစကားအစုစပ်ဖြစ်သည့် ဓနု၊ အင်းသား၊ တောင်ရိုး၊ အဇီး၊ လရီ၊ မရူ၊ မိုင်းသာစသည့် စကားပြောသူများ၊ ပအိုဝ်စကားပြောသူများ၊ ကိုးကန့်၊ ယူနန် စကားပြောသူများ၊ ၀၊ ပလောင်၊ ယင်း စသည့် စကားပြောသူများရှိပါသည်။ ရှမ်း တိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲ (၃၃)မျိုးရှိပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲများမှ ကချင်ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်သောရှမ်းများကို ‘ရှမ်းကြီး’၊ မြစ်ကြီးနား ခရိုင်မှ ရှမ်းများကို ‘ရှမ်းကလေး’၊ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းမှရှမ်းများကို ‘ရှမ်း’၊ ကော့ကရိတ် ခရိုင် မြဝတီမြို့နယ်မှ ရှမ်းများကို ‘ရှမ်းယွန်း’၊ ကျိုင်းတုံခရိုင်မှ ရှမ်းများကို ‘ဂုံရှမ်း(တိုင်းခွန်)’၊ လွိုင်လင် ခရိုင်မှရှမ်းများကို ‘တိုင်းလွီ (တိုင်းလွယ်)’ ဟူသည့် နေထိုင်ရာဒေသအလိုက် ရှမ်းမျိုးစိတ်ကွဲ များရှိပါ သည်။ အင်းသားတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း အင်းလေးဒေသတွင် အများဆုံးနေထိုင်ကြပါသည်။ ဓနု၊ တောင်ရိုးတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ကလော၊ ရပ်စောက်၊ ရွာငံ၊ ရေဦး၊ ပွေးလှ၊ ပင်းတယ၊ ကျုံးပင်မှီ၊ ဘော်ဆိုင်းတို့ နှင့် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း နောင်ချိုခရိုင်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ပအိုဝ်တို့သည် သထုံ၊ တောင်ငူ၊ ဘားအံ၊ ပဲခူးကုန်း စသည့်မြို့များ၊ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း တောင်ကြီး၊ ပင်လုံ၊ ဟိုပုန်း၊ ပင်လောင်း၊ ရပ်စောက်တစ်ဝိုက် မြို့နယ်ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရွှေပလောင်၊ ငွေပလောင် တို့သည် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ကျောက်မဲခရိုင်၊ ပလေးတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ကလေးနယ်တို့တွင် အများဆုံးနေထိုင်ကြပါသည်။ တိုင်းအင်၊ ယင်း၊ ကိုတို့သည် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ခန္တီးရှမ်းများသည် စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ခန္တီးခရိုင်တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။

၃။ သုတေသနနည်းနာ

ဤစာတမ်းတွင် လေ့လာဖော်ထုတ်သော သုတေသနအမျိုးအစားမှာ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး၏ သုတေသနဟူသည် စာအုပ်အရ အခြေခံသုတေသနအမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများကို လူတွေ့မေးမြန်းခြင်း၊ အသံသွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်းများဖြင့် အချက်အလက်များကို ကောက်ယူ စုဆောင်းသည့်နည်းကို အသုံးပြုထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံပညာရှင်အဖွဲ့က ပြုစုထုတ်ဝေသော ဘာသာစာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံသုတေသန ပြုလုပ်နည်းအခြေခံများစာအုပ်မှ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာမှုဆိုင်ရာ သုတေသနဒီဇိုင်းကို သုံးထားပါသည်။

၄။ ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားလေ့လာချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသော ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၌ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား၊ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း အသီးသီး ရှိကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အသုံးပြုသော ဘာသာစကား သည် မူလကဘာသာစကား မျိုးရိုးတစ်ခုတည်းမှ ဆင်းသက်လာခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဘာသာစကားမျိုးစိတ်ကွဲများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား ပေါင်း (၁၃၅)မျိုး ရှိရာ ကချင် (၁၂)မျိုး၊ ကယား (၉)မျိုး၊ ကရင် (၁၁)မျိုး၊ ချင်း (၅၃)မျိုး၊ မွန် (၁) မျိုး၊ ဗမာ (၉)မျိုး၊ ရခိုင် (၇)မျိုး၊ ရှမ်း (၃၃)မျိုး တို့ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို စံမြန်မာ ဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ ခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခက်အခဲကို သိရှိနိုင်ရုံမျှမက ထိုအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင် မည့်နည်းလမ်းများကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများသုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကားအားလုံးကို လေ့လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲအချို့ ပြောဆိုသုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကားကိုသာ လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ၁။ ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား

ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ကချင်မျိုးစိတ်ကွဲများမှ ကချင်ပြည်နယ် ရွှေကူမြို့နှင့် ဝိုင်းမော်မြို့၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း လားရှိုးမြို့တို့တွင် နေထိုင်သော ဂျိန်းဖော့တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြပါမည်။

စံမြန်မာဘာသာစကား	ဂျိန်းဖော့ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား
မှော်ဘီ	မော်ဘီ (အသံထွက်ကွဲ)
/ hmō bi /	/ mō bi /
လှေလှော်	လေလော် (အသံထွက်ကွဲ)
/ hlē hlō /	/ lē lō /
မသွားခိုင်းဘူး	မတွားဇေဘူး (အသံထွက်ကွဲ)
/ mə θwa' kha'ī bù /	/ mə twa' zē bù /
ထမင်းစားကောင်းတယ်	အလား..ထမင်းစားကောင်းတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ thə m'ī sà kà ū dē /	/ ə là thə m'ī sà kà ū dē /
အမလေး..နာလိုက်တာ	အလားလား..နာလိုက်တာ (အသံထွက်ကွဲ)
/ ə mə lè nā lai? tā /	/ ə là là nā lai? tā /
အများကြီး	ဗလဗုံကြီး (အသံထွက်ကွဲ)
/ ə mjà dʒi /	/ bə lə -boŋ dʒi /
မရှိဘူး	ရှိမနေဘူး (အသံထွက်ကွဲ)
/ mə ɛi' bù /	/ ɛi' mə nē bù /
ဆုံးဖြတ်ထားတယ်	ပိုင်းဖြတ်ထားတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ shō ū phja? thà dē //	/ pā'ī phja? thà dē /
ဈေးသက်သာတယ်	ဝယ်လို့ကောင်းတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ zē θɛ? θā dē /	/ wē ló kà ū dē /
ထမင်းအတူစားတယ်	ထမင်းအတူပေါင်းပြီးစားတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ thə m'ī ə tù sà dē /	/ thə m'ī ə tū pā ū pì sà dē /
စိတ်ချပါ	စိတ်ချချနေနော်။ စိတ်ချပါဆို။ (အသံထွက်ကွဲ)
/ sai? tɕha' bā /	/ sai? tɕha' tɕha' nē nō / sai? tɕha' pā shō /

အလေ့လာခံ ကချင်တိုင်းရင်းသားများသုံးသော မြန်မာဘာသာစကားတွင် စံမြန်မာစကား နှင့်တူသော အသုံးအနှုန်းများတွေ့ရသကဲ့သို့ မတူသောအသုံးအနှုန်းများကို အနည်းငယ်သာတွေ့ရပါ သည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဟထိုးသံပါသော စကားသုံးများတွင် ဟထိုးသံဖြုတ် သုံးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာဘာသာစကားတွင် 'အများကြီး'ဟူသောအသုံးကို ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့က 'ဗလဗုံကြီး'ဟုသုံးထားရာ စကားသုံးကွဲပြားကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့ပြင်တားမြစ်သည့်သဘော၊ ခွင့်ပြု ချက် မရသည့်သဘောမျိုးတို့တွင် 'မသွားစေ(ဇေ)ဘူး၊ မစားစေ(ဇေ) ဘူး' တို့၌ 'စေ(ဇေ)' ကို သုံးထား သဖြင့် သံပြင်းသံများ သုံးကြောင်းသိရပါသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားများသည် 'ရှိမနေဘူး' ကဲ့သို့သော အသုံးတွင် အငြင်းပြပစ္စည်း 'မ'ကို ရှိ(ကြိယာ)နှင့် နေ(ကြိယာထောက်)တို့အကြားတွင်ထား၍ အသုံးပြု ထားပုံမှာ စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် သဒ္ဒါအသုံးကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ စံမြန်မာစကားတွင် 'ဆုံးဖြတ်ထား တယ်' ဟူသောအသုံးကို ကချင်တိုင်းရင်းသားများက 'ပိုင်းဖြတ်ထားတယ်' ဟူသောအသုံးအရ ကြိယာ သဒ္ဒါအမျိုးအစားတူ၊ အဓိပ္ပာယ်တူစကားလုံးချင်း လဲလှယ်သုံးထားကြောင်း သိရပါသည်။ ပြောသူ၏ စကားထောက်ခံ သည့်သဘောကို မြန်မာစကားတွင် 'ဟုတ်ဟုတ်၊ အေးအေး၊ ဟုတ်ကဲ့၊ ဟုတ်' စသည်ဖြင့် သုံးပြီး ကချင်တိုင်းရင်းသားများက 'အေး..ဆို' /e' ... shō / ဟူ၍ လေသံရှည်ရှည်ဖြင့် သုံးခြင်းမှာ

ပိုမိုလေးနက်စွာ ထောက်ခံသည့်သဘောဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့နောက် မကြာမီဖြစ်မည့် အခြေအနေကို ပြောသည့်အခါ မြန်မာလူမျိုးများက ‘စားတော့မှာ၊ လုပ်တော့မှာ’ ဟူ၍သုံးသည်ကို ကချင်တိုင်းရင်းသားများက ‘စားမလို့လုပ်တုန်း၊ လုပ်မလို့လုပ်တုန်း’ ဟူ၍ ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြပါသည်။

၄၊ ၂။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား

ဤစာတမ်းတွင် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံးမြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ရှမ်း မျိုးစိတ် ကွဲများမှ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင်နေထိုင်သော ရှမ်းနှင့် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော ရှမ်းကြီး စသည့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများပြောဆိုသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာ တင်ပြပါမည်။

စံမြန်မာမာဘာသာစကား

ဝက်သား
/ wɛʔ θà /
အသီးအနှံ
/ ɔ θi ɔ -hnã /
လေးထောင်(ဒေါင်)
/ lè -daũ /
မှန်
/ -hmã /
လှည်း
/ hlè /
မှန်ကန်တယ်
/ -hmã -kã dē /
အသုဘ
/ á θú bá /
ပြန်တော့နော်
/ -pjã dɔ̃ nɔ̃ /
အဆင်ပြေသလိုဝယ်ခဲ့ပါ
/ ɔ -shĩ pjē ðə lō wè gɛ̃ bā /
ဝယ်ခဲ့မယ်
/ wē khé mē /
ကူညီပေးမယ်
/ kũ jĩ pè mē /
မသွားခိုင်းဘူး
/ mə θwá khãĩ bù /
မလုပ်ခိုင်းဘူး
/ mə louʔ khãĩ bù /

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံးမြန်မာဘာသာစကား

ဝက်တား (အသံထွက်ကွဲ)
/ wɛʔ tà /
အတီးအနံ (အသံထွက်ကွဲ)
/ ɔ tĩ ɔ -nã /
လေးထောင် (အသံထွက်ကွဲ)
/ lè -thaũ /
မန် (အသံထွက်ကွဲ)
/ -mã /
လည်း (အသံထွက်ကွဲ)
/ lè /
မန်ကန်တယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ -mã -kã tē /
ဆွမ်းယိမ် (အသုံးကွဲ)
/ shwè ă -jĩ /
ဖြည်းဖြည်းပြန်နော် (အသုံးကွဲ)
/ phjè phjè -pjã nɔ̃ /
ကြည့်ဝယ်လာလိုက်လေ (အသုံးကွဲ)
/ tɕi' wē lā laiʔ lē /
ဝယ်လာပေးမယ်။ ဝယ်ပေးခဲ့မယ်။ (အသုံးကွဲ)
/ wē lā pè mē / wē pè khé mē /
လုပ်ကူပေးမယ် (အသုံးကွဲ)
/ louʔ kũ pè mē /
ပေးမကွေးဖူး (အသုံးကွဲ)
/ pè mə twà phù /
ပေးမလုပ်ဖူး (အသုံးကွဲ)
/ pè mə louʔ phù /

အထက်ပါလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် ‘သ’ /θ/သံကို မသုံးဘဲ ‘သ’ /θ/သံ အစား ‘တ’ /t/သံ သုံးကြခြင်းမှာ ရှမ်းတိုင်းရင်းသား စာပေအရေးအသားတွင် (သ)အက္ခရာမှာ /ဆ/သံ ဖြစ်၍ /သ/သံ မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် /သ/သံအစား /တ/ကို သုံးခြင်းဖြစ်မည်ဟု ယူဆပါသည်။ စံမြန်မာ ဘာသာစကားတွင် လေးထောင်ကို /လေးဒေါင်/ သံပြင်းသံဖြင့် သုံးထားသော်လည်း ရှမ်းတိုင်းရင်းသား တို့က ‘လေးထောင်’ သံညင်းသံဖြင့် သုံးထားပါသည်။ ရှမ်းဘာသာစကားတွင် သံပြင်းသံအက္ခရာများ အသုံးပြုခြင်းမရှိသောကြောင့် သံညင်းသံများ အသုံးများကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာဘာသာစကား တွင်သုံးသော ‘အသုဘ’ ဟူသောအသုံးကို ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများသုံးသော မြန်မာဘာသာစကားတွင် ‘ဆွမ်းယိမ်’ ဟူသောအသုံးသည် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ကျောက်မဲမြို့နယ်အတွင်းရှိ ကျေးရွာများတွင်သာ သုံးကြောင်းသိရှိရပါသည်။ ‘ဆွမ်းယိမ်’၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ‘ဆွမ်း(မြန်)၊ ယိမ်(ရှမ်း) တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းသည့် သဘော’ ပေါင်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး အဓိပ္ပာယ်မှာ (အေးချမ်း သည့်နေရာသို့ရောက်အောင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုပေးခြင်း၊ ဆွမ်းကပ်လှူခြင်း)ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်ရှိသော ဟထိုးသံများကို ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများက ဟထိုးသံမပါဘဲသုံးသော်လည်း ‘ရှက်’ ဟူသည့် စကားလုံးကို ဟထိုးသံထည့်၍ ပြောသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာစကားတွင် ‘ပြန်တော့နော်’ ဟူသောစကားလုံးကို ရှမ်းတိုင်းရင်းသား များက ‘ဖြည်းဖြည်းနော်၊ ဖြည်းဖြည်းပြန်နော်’ဟူသော စကားလုံးကိုသုံးထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကားတွင် အငြင်းပြအသုံးဖြစ်သည့် ‘မသွားခိုင်းဘူး၊ မလုပ်ခိုင်းဘူး၊ မစားခိုင်းဘူး’ ဟူသော အသုံးများကို ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများက ‘ပေး’ ဟူသည့် စကားလုံးကို အငြင်းပြပစ္စည်း ‘မ’ ရှေ့က ထည့်၍ ‘ပေး မသွားဘူး၊ ပေးမလုပ်ဘူး၊ ပေးမစားဘူး’ ဟု သုံးထားပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ကချင်နှင့်ရှမ်းဟူသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့သုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကား ကို လေ့လာရာ၌ အဆိုပါတိုင်းရင်းသားများသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲရာမှာ မိမိတို့၏ မိခင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား၏ အာ၊ လျှာ အနေအထားနှင့် နီးစပ်သောအသံများ ထုတ်လုပ် သုံးစွဲသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လူအချင်းချင်း ဆက်သွယ်အသုံးပြုသော ဘာသာစကားသည် အနက် အဓိပ္ပာယ်ရှိသော စကားသံများ ဖြစ်ကြပါသည်။ စကားသံရှိ အသံအရေအတွက်များသည် ဘာသာစကား တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူညီပေ။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်ရှိသော အသံအရေအတွက်နှင့် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားရှိ အသံအရေအတွက်များမတူညီကြပါ။ ထို့ကြောင့်တိုင်းရင်းသားများက မြန်မာဘာသာ စကားကို ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြရာတွင် သူတို့၏အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းအတိုင်း ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြသဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းများ အနည်းငယ်ကွဲလွဲကြပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားများသည် စီးပွားရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ၌လည်းကောင်း၊ မရင်းနှီး သည့်သူများနှင့် ပြောဆိုသည့်အခါ၌လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုသဘောအရ ‘ရှင်၊ ခင်ဗျား၊ ကျွန်တော်’ စသည့် နာမ်စားများကို အသုံးများသည်။ မိသားစုနှင့်ပြောရာတွင်လည်းကောင်း၊ ရင်းနှီးသူများနှင့် ပြောရာတွင် လည်းကောင်း ‘နင်၊ ငါ’ ကိုသာ အသုံးများပြီး ‘ရှင် နှင့် ကျွန်မ’ အသုံးနည်းသည်ကိုလည်း သိရှိရပါသည်။ ကချင် တိုင်းရင်းသားများသည် သံညင်းသံ၊ သံပြင်းသံများ သုံးကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားများက ‘အေး..ဆို’ /e’ ... shō /၊ အလား/ ခ lā /၊ အလားလား/ ခ lā lā / စသည့် လေသံရှည်ရှည်ဖြင့် သုံးခြင်းသည် ထောက်ခံသည့်သဘော၊ သိစေချင်သည့်သဘောတို့ကို ပိုမို လေးနက် စေရန်သုံးထားခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကချင်ဘာသာစကားသည် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် အသံထွက် ကွဲပြားမှုနည်းပြီး အသုံးအနှုန်းကွဲပြားမှု ပိုများကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ရှမ်းဘာသာစကားမှာ အသုံးကွဲ၊ အသံထွက်ကွဲမျှနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရှမ်း တိုင်းရင်းသား တို့သည် သံပြင်းသံအသုံးပြုမှုမတွေ့ရဘဲ သံညင်းသံသာ အများဆုံးအသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာ ရှမ်းဘာသာစာပေအရေးအသားတွင် သံညင်းသံအက္ခရာများသာရှိပြီး သံပြင်းသံအက္ခရာ များ အသုံးပြုထားခြင်း မရှိပေ။ တိုင်းရင်းသားများထဲမှ ရှမ်းတို့သည် ဟထိုးသံ အသုံးနည်း၍ ဟထိုးသံ အသံထွက်တွင် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် ကွဲပြားပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများက ‘ဖြည်းဖြည်းနော်၊ ဖြည်းဖြည်းပြန်နော်’ဟူသော နှုတ်ဆက်စကားကို သုံးခြင်းမှာ ရှမ်းပြည်သည် တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သဖြင့် တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ များပြားသည့်အတွက် ‘ဖြည်းဖြည်း’သွားလာရန် သတိပေးရာမှ နှုတ်ဆက် စကားအဖြစ် သုံးလာဟန်တူပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် ‘သ’သံအစား ‘တ’ကို သုံးခြင်း၊ သံပြင်းစကားလုံးများ အသုံးမတွေ့ရခြင်းတို့မှာ ရှမ်းစာပေအက္ခရာများတွင် သ သံနှင့် သံပြင်းစကားလုံး မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းဘာသာစကားတွင် မြန်မာစကားလုံးနှင့် ရှမ်းစကားလုံး တွဲသုံးသည့် အသုံးများရှိကြောင်း သိရပါသည်။

ထို့ပြင် ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများအတွက် မြန်မာဘာသာစကားသည် မိခင်ဘာသာ စကားမဟုတ်၍ မြန်မာတို့ပြောသည့် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် ပြောဆိုသုံးနှုန်းပုံ ကွဲပြားကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့သည် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း၊ သဒ္ဒါအထားအသို ကွဲပြားမှုရှိသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် ရင်းနှီးမှု၊ အနေအထားစပ်မှုရှိသည့်အတွက် ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အလွယ်တကူ နားလည်လွယ်စေသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိပါသည်။

ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာတို့နှင့် စီးပွားရေးအရသော်လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအရသော်လည်းကောင်း ထိတွေ့ဆက်ဆံသဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားကို ပြောတတ်ကြပါ သည်။ သို့သော် ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားအများစုသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ကျောင်းသုံးအဖြစ် စတင်ထိတွေ့ သင်ယူရသည့် အနေအထားချင်း တူညီသောကြောင့် အပြောစကား ဟန်ထက် စာဟန်ဖြစ်နေပုံချင်းတူညီပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကချင်နှင့်ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာ ဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့ အသံထွက်၊ အသုံးကွဲခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကား၏ စံအသံထွက်ရရှိအောင် သင်ကြားမည်ဆိုလျှင် တိုင်းရင်းသားတို့အတွက် အခက်အခဲ ရှိနိုင်သော် လည်း မြန်မာဘာသာစကား၏ အသံစည်းကမ်း၊ အသံထွက်များကို သဒ္ဒဗေဒနည်းကျကျ သင်ကြားပေး ခြင်းဖြင့် ထိုအခက်အခဲကို ကျော်လွှားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၌ မြန်မာဘာသာစကားအသုံးပြု ပြောဆိုသော တိုင်းရင်းသားများ များစွာရှိသော်လည်း အလေ့လာခံတိုင်းရင်းသားများမှာ အနည်းငယ်မျှသာ လေ့လာ ထားသေးကြောင်း လေ့လာထားသမျှတွင်လည်း ပြီးပြည့်စုံမှု၊ ကျယ်ပြန့်မှု၊ နက်ရှိုင်းမှုများစွာ လိုပါသေး သည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အသိအမြင်တိုးပွားစေရန်နှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအချင်းချင်း အပြန်အလှန်နားလည်မှု တိုးပွားလာစေရန် အထောက်အကူ ပြုမည်ဟု ယုံကြည်ပါ သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသုံး မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆောင်ရွက်ချက် များကို လက်လှမ်းမီသမျှ တင်ပြထားခြင်းဖြစ်၍ ထပ်မံလေ့လာလို သူများအတွက် ဆက်လက်လေ့လာရန် ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ ထိုထက်ပိုပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာနိုင်ပါက အသံစည်းကမ်းများနှင့် အသံထွက်ဆိုပုံများကို ပင်တိုင်ထား၍ တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ၏ အသံစည်းကမ်း၊ အသံစနစ်၊ အသံသုံးစွဲပုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ချိန်ဆကာ တိုင်းရင်းသားတို့၏ မြန်မာစကား သင်ယူမှုကို ပီပြင်ကျနအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၁၉၉၆)။ သဒ္ဒဗေဒ။ မြန်မာစာပေတိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖတ်ရှုလေ့လာသောစာရင်း

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၂၀၀၄)။ သဒ္ဒဗေဒ ဘာသာဗေဒ အခြေခံ။ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

မင်းနိုင်၊ ဦး။ (၁၉၆၆)။ တိုင်းရင်းသားများ(ကချင်)။ ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဌာန။

မင်းနိုင်၊ ဦး။ (၁၉၆၆)။ တိုင်းရင်းသားများ(ရှမ်း)။ ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဌာန။

ရွှေလမင်းသွင်၊ (မြန်မာခြေ)။ (၂၀၀၇)။ ပညာလရောင်စာလက်ဆောင်၊ သင်းစာပေ၊ ရန်ကုန်မြို့။

ရွှေသွင်၊ ဦး။ (၁၉၆၇)။ ရှမ်းဘာသာကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာခြင်း၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ပညာပဒေသာစာစောင်၊ အတွဲ(၁)၊ အပိုင်း(၂)၊ တက္ကသိုလ်များ အုပ်ချုပ်ရေးရုံး။

Abercrombie, David. (1967). *Elements of General Phonetics*. Edinburgh University Press.

အလေ့လာခံပုဂ္ဂိုလ်များ

ကချင်

၁။ Dr. နန်ဂရောင်၊ ပါမောက္ခ(ဌာနမှူး) ၊ ဒဿနိကဗေဒဌာန၊ မန္တလေးနိုင်ငံခြားဘာသာ တက္ကသိုလ်။

၂။ ဦးဂျာဂွန်နော်၊ သရုပ်ပြ ၊ ရူပဗေဒဌာန ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

၃။ ဒေါ်ဘောက်မိုင်း၊ မိုခို ၊ ရပ်ကွက်(၁၂)၊ ကချင်ကုန်း၊ လားရှိုးမြို့။

၄။ ဒေါ်ဘောက်ဂျာ၊ မိုခို၊ မြစ်ကြီးနားမြို့။

ရှမ်း

၅။ ဒေါ်နန်းခမ်းလူ၊ မိုခို၊ နောင်ပိန်ကျေးရွာ၊ ကျောက်မဲမြို့။

၆။ ဦးစိုင်းထွန်းလူ၊ တောင်သူ၊ ပင်တိန်ကျေးရွာ၊ ကျောက်မဲမြို့။

၇။ ဒေါ်နန်းသန်းတင်၊ မိုခို၊ ရပ်ကွက်(၁၀)၊ ပန်ကျောင်းရပ်၊ လားရှိုးမြို့။

၈။ နန်းမွေဆိုင်း၊ မိုခို၊ ရပ်ကွက်(၁၀)၊ ပန်ကျောင်းရပ်၊ လားရှိုးမြို့။

၉။ ဒေါ်မိုးမိုးဝင်း၊ ကထိက၊ ဒဿနိကဗေဒဌာန၊ ကျိုင်းတုံတက္ကသိုလ်။

၁၀။ ဒေါ်နန်းအောင်ခမ်း၊ ကထိက၊ ပထဝီဝင်ဌာန၊ ကျိုင်းတုံတက္ကသိုလ်။

လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံး

အေးကြည်ဆွေ*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဘာသာစကားနယ်ပယ်၊ လူမှုဘာသာဗေဒကဏ္ဍလာ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကို အခြေခံကြောင်း တင်ပြလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ရွေးချယ်ကန့်သတ်သုံးစွဲခြင်းသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဟူသောမေးခွန်းကို လေ့လာစူးစမ်းတင်ပြထားပါသည်။ လေ့လာရာတွင် မေးခွန်းလွှာများအသုံးပြုကာ အချက်အလက်ကောက်ယူသည့်နည်းကို သုံးထားပြီး ကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှုဆိုင်ရာ သုတေသနဒီဇိုင်းကို သုံးထားပါသည်။ မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်ရှိ ကာယလုပ်သား၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ်၊ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်း၊ အခြားလူမှုအလွှာများဟူသည့် အလွှာ (၅) ခုကို မေးခွန်းများ ဝေကာ အချက်အလက် ကောက်ယူစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး သည် များစွာကွဲပြားခြားနားခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကား အသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကို အခြေခံသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ရွေးချယ်ကန့်သတ်သုံးစွဲခြင်းသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ယေဘုယျ အနေဖြင့် သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - လူမှုအလွှာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားအသုံး၊ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး။

၁။ နိဒါန်း

ဘာသာစကားတိုင်းတွင် ထိုဘာသာစကားကို ပြောဆိုနေကြသည့် လူမျိုးတို့၏ဆက်နွှယ်နေသော ယဉ်ကျေးမှုတို့ပါဝင်နေသည်။ လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့် လူမှုအခြေအနေအလျောက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို ရွေးချယ်ကန့်သတ်သုံးစွဲကြခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် အခြေခံကြောင်းသိရှိစေရန်ရည်ရွယ်၍ လေ့လာထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ရွေးချယ်ကန့်သတ်သုံးစွဲခြင်းသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်ခြင်း ရှိ၊ မရှိဟူသော မေးခွန်းကိုတွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုမေးခွန်းကို အဖြေရှာရာတွင် မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆)မြို့နယ် ဖြစ်သည့် အောင်မြေသာစံမြို့နယ်၊ ချမ်းအေးသာစံမြို့နယ်၊ မဟာအောင်မြေမြို့နယ်၊ ချမ်းမြသာစည်မြို့နယ်၊ ပြည်ကြီးတံခွန်မြို့နယ်၊ အမရပူရမြို့နယ် အတွင်းရှိ လူမှုအလွှာများကို မေးခွန်းလွှာများဝေကာ အချက်အလက်ကောက်ယူ စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ကာယလုပ်သား၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ်၊ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်း၊ အခြားလူမှုအလွှာများသည် အသက်အရွယ်၊ လိင်၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပညာအရည်အချင်းစသည့် လူမှုနောက်ခံအချက်အလက်များ ကွဲပြားကြသည်။ သို့သော် ယင်းတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် များစွာကွဲပြားခြားနားခြင်း မရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ်(၆) မြို့နယ် အတွင်းရှိ ကောက်ယူထားသော အချက်အလက်များအရ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်နေသည်ဟု ယေဘုယျအနေဖြင့် သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

* မြန်မာစာပေ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

၁။ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် သုတေသနပြုပုံ

နှုတ်ဆက်စကားသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် အဓိကကျသော ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုသည်လည်း သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးတိုင်းအတွက် အရေးပါအရာရောက်သော အခြေခံ အုတ်မြစ်ပင်ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်ဘဝတွင် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် လူတို့ ရွေးချယ်ကန့်သတ် သုံးစွဲနေကြသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ပေါ်တွင် အခြေခံကြောင်းသိရှိစေလို၍ လေ့လာမှုပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် အလေ့လာခံ အဖြစ် မြန်မာ့လူမှုရေးပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သော မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်အတွင်းရှိ လူမှုအလွှာ တို့ကိုပိုင်းခြားကာ လူမှုဘာသာဗေဒနည်းနာတို့ဖြင့် လေ့လာမှုပြုထားပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် မြန်မာ နိုင်ငံ၌ လူမှုအလွှာအတိအကျခွဲခြားထားခြင်း မရှိသော်လည်း လေ့လာမှုပြုရာတွင် အဆင်ပြေ လွယ်ကူစေ ရန် လုပ်ကိုင်သောလုပ်ငန်း အမျိုးအစားပေါ်မူတည်၍ လူမှုအလွှာ (၅) ခုကို သတ်မှတ်ကာ လေ့လာထား ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာ၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ်လူမှုအလွှာ၊ အမှုထမ်း လူမှုအလွှာ၊ အရာထမ်းလူမှုအလွှာနှင့် ထိုလူမှုအလွှာတို့တွင် မပါဝင်သော အခြားလူမှုအလွှာဟူ၍ သတ်မှတ်လေ့လာပါသည်။

ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာတွင် (၅၀) ဦး၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာတွင် (၄၈) ဦး၊ အမှုထမ်းလူမှုအလွှာတွင် (၄၃) ဦး၊ အရာထမ်း လူမှုအလွှာတွင် (၄၃) ဦး၊ အခြားလူမှုအလွှာတွင် (၁၆) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၂၀၀) ဦး တို့ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

အချက်အလက်ကောက်ယူစုဆောင်းပုံမှာ ရွေးချယ်စရာအဖြေများပါသော မေးခွန်းလွှာများကို လူအယောက် (၂၀၀) ထံဝေကာ သုတေသနအချက်အလက်များ ကောက်ယူစုဆောင်း ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ မေးခွန်းလွှာတွင် ရွေးချယ်စရာအဖြေများအပြင် ဖြေဆိုသူစိတ်ကြိုက် ဖြည့်စွက် ဖြေကြားနိုင်ရန် ‘အခြား’ ဟူသော ကွက်လပ်ကို ထည့်သွင်းကာ မေးခွန်းလွှာပြုလုပ်ထားပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာ့လူမှုရေးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူတန်းစားအလွှာတို့၏ လူမှုနောက်ခံတို့ကိုပါ လူမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအဖြစ် လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကား အသုံးကို လူမှုဘာသာ ဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အပံ့ပြုနိုင်ပါသည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်မှ လေ့လာထားသော ပါရဂူကျမ်းတို့ကိုတွေ့ရပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု (မခင်နီမော်အောင်၊ ၂၀၀၉) ပါရဂူကျမ်းတွင် အခန်း (၅) ခန်းနှင့် သုတေသနပြု ထားပြီး ကျမ်းနောက်ဆုံးပိုင်း၌ လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်အရ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုနှုန်းစံနှင့်တိုင်း၍ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းကို ကောက်ချက်ချ တင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကား နှင့် လူမှုဘာသာဗေဒနှုန်းစံ (မနန်းဟွမ်အေး၊ ၂၀၁၄) ပါရဂူကျမ်းတွင် အခန်း (၆) ခန်းခွဲကာ မြန်မာ

ဘာသာစကားကို လူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာနှုန်းစံများဖြင့် လေ့လာထားပြီး အခန်း(၅)၌ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ၊ မရှိ ကောက်ချက်ချတင်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစာတမ်းတွင် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးလေ့လာရာ၌ အထောက်အကူပြုသောကြောင့် ထိုကျမ်းတို့ကို ဖတ်ရှု လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး၏ ဘာသာစကားသုတေသန (၂၀၁၀) စာအုပ်မှာ သူကိုယ်တိုင် ဖတ်ကြားတင်သွင်းခဲ့သော ဘာသာစကားဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်းများကို စုစည်းတင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာအုပ်မှ ‘မြန်မာဘာသာရှိ ဘာသာစကားဆိုင်ရာနှုန်းစံ (လူမှုဘာသာဗေဒလေ့လာချက်)’ စာတမ်းကို ဖတ်ရှုလေ့လာ အကိုးအကားပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာအဖွဲ့ကပြုစုသော မြန်မာအဘိဓာန် (၂၀၁၈) နှင့် ဟိုးမ်ဝါ့ကဒေါ့စတပ်ဒီဒေါ့ကွန်း (homework.study.com) တို့ကို ယဉ်ကျေးမှု၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ရေးသားရာ၌ အထောက်အကူပြုသောကြောင့် အကိုးအကားပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ဤစာတမ်းကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည့်နည်းနာများကို နှစ်ပိုင်းခွဲကာ တင်ပြပါမည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာနှင့် (၂) သုတေသနနည်းနာတို့ ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၁။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

ဤစာတမ်း၏ အလေ့လာခံနယ်ပယ်မှာ မြန်မာဘာသာစကားနယ်ပယ်၊ မြန်မာ့လူမှုရေးပတ်ဝန်းကျင် ဖြစ်သော မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်ရှိ လူတန်းစားအလွှာတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး၏ ‘ဘာသာစကားသုတေသန’ စာအုပ်လာ လူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ ဘာသာစကား နှုန်းစံ လေ့လာသည့် နည်းနာများဖြင့် တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၁။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများ၏ သဘောသဘာဝ

‘ယဉ်ကျေးမှု’ ဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာစာအဖွဲ့ (၂၀၁၈) က “ယဉ်ကျေးမှု န - ၁၊ သိမ်မွေ့ ပြေပြစ်သော တတ်သိလိမ္မာမှု။ ၂၊ တိုးတက်ထွန်းကားလာသော လူမှုအဆင့်အတန်း။ ၃၊ အစဉ်အလာအားဖြင့် ထိန်းသိမ်းတည်ရှိလာသော ဓလေ့ထုံးတမ်းစသည်။” (စာ ၂၉၁) ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဟိုးမ်ဝါ့ကဒေါ့စတပ် တီဒေါ့ကွန်း (homework.study.com) တွင်

လူမှုဘာသာဗေဒ၌ ယဉ်ကျေးမှုသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားကြား ဆက်နွှယ်မှုကို အကြောင်းပြပါသည်။ လူမှုရေးစနစ်များနှင့် အပြုအမူများ၊ ယုံကြည်ချက်များ၊ အသိပညာ၊ သဘောထားများနှင့်တန်ဖိုးထားမှုများကို ရည်ညွှန်းသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုသည်မှာ ဘာသာစကားများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာရာ ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းတို့ အသုံးပြုပုံနှင့် ဘာသာပြန်ဆိုပုံတို့ကို သဘာဝကျကျလွှမ်းမိုးပါသည်။ (<http://homework.study.com>)

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထိုဖွင့်ဆိုချက်များအရ ယဉ်ကျေးမှုသည် သက်ဆိုင်ရာလူမှုစနစ်အလိုက် ဘာသာစကားသုံးစွဲပုံကို သဘာဝကျစွာ လွှမ်းမိုးထားသော အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

မြန်မာတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်စာပေ၊ ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများ ရှိပါသည်။ မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများသည် အခြေခံလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည့် စား၊ ဝတ်၊ နေရေးတွင်သာမက မြန်မာ့ လူမှုဘဝပြောဆိုဆက်ဆံရေး၌လည်း လွှမ်းမိုးကာနေရာယူလျက်ရှိသည်။ အပြောအဆိုနှင့် ပတ်သက်၍ ချိုသာပြေပြစ်စွာပြောဆိုခြင်း၊ သူနေရာနှင့်သူလိုက်ဖက်သော အသုံးအနှုန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်ဒြပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းတို့ကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းခြင်းသည် မြန်မာ့ ယဉ်ကျေးမှုကို လိုက်နာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို သားစဉ်မြေးဆက် လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် မြန်မာ့လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း အခွန်ရှည်တည်တံ့နေမည်သာ ဖြစ်သည်။

၃။ ၁။ ၂။ ဘာသာစကားယဉ်ကျေးမှု

လူတို့သည် အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ဆက်သွယ်နိုင်ရန် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုကြသည်။ ထိုသို့ အသုံးပြုရာတွင် လူမှုအခြေအနေအလိုက် ဘာသာစကားသုံးစွဲတတ်ခြင်းမှာလည်း အရေးပါလာ သည်။ ဘာသာစကားအသုံးကိုလည်း ရွေးချယ်သုံးနှုန်းလာကြပြီး ထိုအသုံးတို့ကိုအမှီပြုကာ ဘာသာစကား ကျင့်ဝတ်များအဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်နာ ကျင့်သုံးလာကြသည်။ ထိုဘာသာစကား ကျင့်ဝတ်များသည် စနစ်တကျကန့်သတ်ထားခြင်း သဘောမဟုတ်သော်လည်း အများလက်ခံကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖြစ် တည်တံ့လာခဲ့ကြသည်။ လူတို့သည် ဘာသာစကား အသုံးနှင့်ဆိုင်သော ကျင့်ဝတ်များ ကို အများသဘောတူလက်ခံသော ယဉ်ကျေးမှုများ အဖြစ် သတ်မှတ်လာခဲ့ကြသည်။

ဘာသာစကားတွင်လည်း သတ်မှတ်ထားသော နှုန်းစံများရှိသည်။ ဘာသာစကားတူအစု (သို့မဟုတ်) ဘာသာတူစု (language community) အတွင်းတွင် လူမှုအဆင့်အမျိုးမျိုးအလိုက် ဘာသာ စကား ယဉ်ကျေးမှုနှုန်းစံများ ကွဲပြားသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ဘာသာစကားဆိုင်ရာနှုန်းစံများကို လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်အရ ခွဲခြား သတ်မှတ်နိုင်ကြောင်း ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး (၂၀၁၀) က ပြောဆိုပိုင်ခွင့် (rights) ဆိုင်ရာနှုန်းစံ၊ ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍ (role of relation) ဆိုင်ရာနှုန်းစံ၊ ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာ (degree of formality) ဆိုင်ရာနှုန်းစံ၊ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု (politeness) ဆိုင်ရာနှုန်းစံ တို့ဖြစ်ကြသည်။ (စာ ၁၉၉) ဟု ဖော်ပြ ထားပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကား၌ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့အရ ညွှန်းခေါ်စကားအမျိုးမျိုးရှိပုံကို ဒေါက်တာ အောင်မြင်ဦး (၂၀၀၅) က လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရားစာအုပ်တွင်

မြန်မာဘာသာစကားကို အသုံးပြုသည့် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဥရောပဘာသာ စကားများကဲ့သို့ ပထမအမည်၊ နောက်ဆုံးအမည် အသုံးပြုသည့်စနစ်မရှိသော်လည်း မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့အရ ညွှန်းခေါ်စကား အမျိုးမျိုးရှိသည်။ (စာ ၄၈)

ဟု ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ပြင် မြန်မာဘာစကားရှိ ညွှန်းခေါ်စကားများကို ယေဘုယျအားဖြင့် အရွယ်အလိုက်၊ တော်စပ်မှု အလိုက်၊ ရာထူးအလိုက်၊ အလုပ်အကိုင်အလိုက်၊ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေအလိုက် ညွှန်းခေါ်စကား များ၊ အမည်၊ အမည်ပြောင်၊ ချစ်စနိုးအမည်၊ ယေဘုယျအမည် ညွှန်းခေါ်စကားများစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး တွေ့နိုင်ကြောင်း (အောင်မြင်ဦး၊ ၂၀၀၅) သိရှိရပါသည်။

၃။ ၂။ သုတေသနနည်းနာ

ဤစာတမ်းသည် အခြေခံသုတေသနအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် မေးခွန်းလွှာများ အသုံးပြုကာ အချက်အလက်ကောက်ယူ စုဆောင်းသည့်နည်းကို သုံးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံ ပညာရှင်အဖွဲ့က ပြုစုထုတ်ဝေသော ဘာသာစာပေနှင့်လူမှုရေးသိပ္ပံ သုတေသန ပြုလုပ်နည်း အခြေခံများစာအုပ်မှ ကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှုဆိုင်ရာသုတေသနဒီဇိုင်းကို သုံးထားပါသည်။

၄။ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံး

လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာရာ၌ အလေ့လာခံအဖြစ် မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်အတွင်းရှိ လူမှုအလွှာတို့၏ မြန်မာဘာသာ စကားအသုံးကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဤစာတမ်းကို လေ့လာရာ၌ (၁) ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာ၊ (၂) ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာ၊ (၃) အမှုထမ်းလူမှုအလွှာ၊ (၄) အရာထမ်းလူမှု အလွှာ၊ (၅) အခြားလူမှုအလွှာ ဟူ၍ လေ့လာတင်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ၁။ ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာ

အလေ့လာခံ ကာယလုပ်သား (၅၀) ဦးတွင် အမျိုးသား (၃၈)ဦး၊ အမျိုးသမီး (၁၂)ဦး ပါဝင်ပြီး အသက်မှာ (၁၆) နှစ်မှ (၆၁) နှစ်ထိ ဖြစ်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင်မှာ အမှိုက်သိမ်းလုပ်သား၊ သုံးဘီး မောင်းလုပ်သား၊ ဆိုက်ကားနင်းလုပ်သား၊ သံပန်းလုပ်သား၊ လယ်သမား၊ စက်ရက် ကနန်းရက် လုပ်သား၊ ကျောင်းလုံခြုံရေး လုပ်သားများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပညာအရည်အချင်းအနေဖြင့် အခြေခံပညာမှ တက္ကသိုလ်တက်ဆဲအထိဖြစ်ပြီး အလယ်တန်းဆင့်ရှိသူများကို အများဆုံး တွေ့ရ သည်။ အလေ့လာခံ ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာ (၅၀)ဦး တို့ကို မေးခွန်းလွှာဝေ၍ ဖြေကြား စေရာ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး နှင့်ပတ်သက်သည့် ရလဒ်များကို တွေ့ရပါသည်။

ကာယလုပ်သား လူမှုအလွှာတွင် မိမိထက်အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) အစ်ကို/ အစ်မ နေကောင်းလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ခ) ဘိုးတော်/ ဘွားတော် ဘယ်လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါ ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) အဘ/ အဘွား နေကောင်းလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) ဟာ-သူငယ်ချင်း၊ နေကောင်းလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟိတ်ကောင်-သားကြီး ဘယ်သွားမလို့လဲ၊ (ဃ) ဟေ့-ယောက်ဖ/ ယောက်မ ဘာထူးလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၈% စီ ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ဘယ်သွားမလို့လဲ ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၂% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) မင်္ဂလာပါ/ မင်္ဂလာပါသူငယ်ချင်း၊ (ခ) တွေ့ရတာ ဝမ်းသာပါတယ်ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂၂% စီ ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) အငယ်ကောင်/ အငယ်မ ဘာတွေလုပ်နေလဲ” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟေ့/ ဟိတ် ဘယ်လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ညီလေး/ ညီမလေး စားပြီးပြီလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) မောင်ရင်-ဒီကပဲလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၆% ဖြစ်သည်။

အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကိုစတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) မင်း/ နင့် မတွေ့တာကြာပြီနော်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟာ/ ဟယ် မင်း/ နင် ထွားလာ လိုက်တာ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) သား/ သမီး နာမည် ဘယ်လိုခေါ်သလဲ” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဘယ်မှာနေလဲ သား/ သမီး” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၄% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) သယ်ရင်း-စားပြီး ပြီလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ် သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဘယ်တော့စားရမှာလဲ ဟေ့” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၄% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ခ) ဟုတ်၊ တွေ့ရတာ ဝမ်းသာပါတယ်ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၃၂% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟုတ်၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၆% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင် နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) အစ်ကို/ အစ်မ ဘယ်လဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) ဟာ-ဘာလာဝယ်တာလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ရောက်နေတာ ကြာပြီလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၂% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ခ) အစ်ကို/ အစ်မ စားပြီးပြီလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၆% ဖြစ်သည်။

ကာယလုပ်သားလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးမှာ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကား များကို အများဆုံးသုံးသည်။ ကြီးသူက ငယ်သူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင်၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ သား/ သမီး’ ဟူသော နာမ်စားအသုံး၊ ငယ်သူကကြီးသူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘အဘ/ အဘွား၊ အစ်ကို/ အစ်မ’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကို သုံးခြင်းသည် လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသော ကာယလုပ်သားလူမှုအလွှာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးပင် ဖြစ်သည်။ ရွယ်တူကို ‘သူငယ်ချင်း’ အပြင် ‘သယ်ရင်း၊ သားကြီး၊ ယောက်ဖ/ ယောက်မ’ ဟုသုံးခြင်းသည် ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍအရ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို ဖော်ပြနိုင်သော နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ဖြစ်သည်။ နှုတ်ဆက်ရာတွင် ‘မင်္ဂလာပါ’ ဟု တစ်သမတ်တည်းသုံးခြင်းထက် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်လဲ၊ စားပြီးပြီလား’ စသည့်နှုတ်ဆက်စကား အလှယ်လှယ်သုံး၍ လူမှုအခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ သုံးတတ်သော ပုံစံကျမှုကို တွေ့ရသည်။ ကြီးသူ၊ ရွယ်တူဖြစ်သည့် မရင်းနှီးသူများကို ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်းထည့်၍ အများဆုံး နှုတ်ဆက်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

၄၊ ၂။ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာ

အလေ့လာခံ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် (၄၈)ဦးတွင် အမျိုးသား (၁၈)ဦး၊ အမျိုးသမီး (၃၀)ဦး ပါဝင်ပြီး အသက်မှာ (၁၆) နှစ်မှ (၆၀) နှစ်ထိ ဖြစ်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင်မှာ ကြက်ကြော်ဆိုင်၊ ဆိုင်ကယ်အပို ပစ္စည်းဆိုင်၊ စတိုးဆိုင်၊ အထည်ဆိုင်၊ ကုန်စုံဆိုင်၊ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်၊ ကျောက်အရောင်းအဝယ် စသည်တို့ကို လုပ်ကိုင်သူများဖြစ်သည်။ ပညာအရည်အချင်းအနေဖြင့် အခြေခံပညာမှ မဟာဘွဲ့ရထိတို့ဖြစ်သည်။ အလေ့လာခံ ဈေးရောင်း ဈေးဝယ် လူမှုအလွှာ (၄၈)ဦးတို့ကို မေးခွန်းလွှာဝေ၍ ဖြေကြားစေရာ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးနှင့် ပတ်သက်သည့် ရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဈေးရောင်းဈေးဝယ်လူမှုအလွှာတွင် မိမိထက်အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဂ) ဦး/အန်တီဘာလာဝယ်လဲ၊ (ဃ) အစ်ကို/အစ်မနေကောင်းလား”ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၈%စီ ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ခ) ဘိုးတော်/ဘွားတော် ဘယ်လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ရှင့်”ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံး မှာ “(ဃ) အဘ/ အဘွား နေကောင်းလား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၀% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) သူငယ်ချင်း မင်း/ နင် အဆင်ပြေလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(င)ယောက်ဖ- ဘယ်အချိန်လာတာလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူ ဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါ/ မင်္ဂလာပါ သူငယ်ချင်း၊ (ဂ) ဘယ်သွားမလို့လဲ ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂၉% စီ ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) အလုပ်အကိုင်တွေ အဆင်ပြေလား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၇% ဖြစ်သည်။

ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာတွင် မိမိအောက်အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင် နှုတ်ဆက် ရာ၌ “(ခ) အငယ်ကောင်/ အငယ်မ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ (ဃ) ငယ်လေး-ဘာလာဝယ်လဲ” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၃%စီ ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(င) ငါ့ညီ နေကောင်းကြရဲ့လား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ညီလေး/ ညီမလေး စားပြီးပြီလား” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) မောင်ရင် ဒီကပဲလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄% ဖြစ်သည်။

ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာတွင် အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက် ရာ၌ “(ခ) မင်း/ နင့် မတွေ့တာကြာပြီနော်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄၂% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟာ/ ဟယ် မင်း/ နင် ထွားလာ လိုက်တာ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၃% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ဘယ်မှာ နေလဲ သား/ သမီး” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၃% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) ဘာအလုပ်လုပ်လဲ သား/ သမီး” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၇% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကိုစတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) သယ်ရင်း-စားပြီးပြီ လား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၂% ဖြစ် သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) သယ်ရင်း ဘာတွေလုပ်နေလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) အလုပ်အကိုင် တွေ အဆင်ပြေလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၃၃% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟုတ်၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၀% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင် နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) အစ်ကို/ အစ်မ စားပြီးပြီလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) မုန့်ဝယ်ကျွေးပါဗျို့” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၀% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ခ) အစ်ကို/ အစ်မ စားပြီး ပြီလားခင်ဗျ/ ရှင့်၊ (ဃ) နေကောင်းရဲ့ လားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၃% စီ ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟုတ်ကဲ့၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။

ဈေးဝယ်ဈေးဝယ်လူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးမှာ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများကို အများဆုံးသုံးသည်။ ကြီးသူက ငယ်သူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင်၊ ငါ့ညီ၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ ငယ်လေး၊ သား/ သမီး’ ဟူသော နာမ်စားအသုံး၊ ငယ်သူက ကြီးသူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘အဘ/ အဘွား၊ ဦး/အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကို သုံးခြင်းသည် လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့်ကိုက်ညီမှုရှိသော ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာ တို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးပင် ဖြစ်သည်။ ရွယ်တူကို ‘သူငယ်ချင်း’ အပြင် ‘သယ်ရင်း၊ ယောက်ဖ’ ဟု သုံးခြင်းသည် ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍအရ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကိုဖော်ပြနိုင်သော နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ဖြစ်သည်။

နှုတ်ဆက်ရာတွင် ‘မင်္ဂလာပါ’ ဟု တစ်သမတ်တည်း သုံးခြင်းထက် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်လဲ၊ စားပြီးပြီလား’ စသည့်နှုတ်ဆက်စကား အလှယ်လှယ်သုံး၍ လူမှုအခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာသုံးတတ်သော ပုံစံကျမှုကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ‘ဘာလာဝယ်လဲ’ ဟူသော နှုတ်ဆက်စကား အသုံးကို ကြီးသူ၊ ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူများအပေါ် အများဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် ဈေးရောင်း ဈေးဝယ်လူမှုအလွှာ၏ လုပ်ငန်းသဘာဝနှင့်ကိုက်ညီမှုရှိသည့် နှုတ်ဆက်စကားအဖြစ် တွေ့ရပါသည်။ ကြီးသူ၊ ရွယ်တူဖြစ်သည့် မရင်းနှီးသူများကို ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်းထည့်၍ အများဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

၄၊ ၃။ အမှုထမ်းလူမှုအလွှာ

အလေ့လာခံ အမှုထမ်း (၄၃) ဦးတွင် အမျိုးသား (၁၁)ဦး၊ အမျိုးသမီး (၃၂)ဦး ပါဝင်ပြီး အသက်မှာ (၁၆)နှစ်မှ (၆၀)နှစ်ထိ ပါဝင်သည်။ အလုပ်အကိုင်မှာ ယာဉ်ထိန်းရဲ၊ ရုံးစာရေး၊ သန့်ရှင်းရေးကြီးကြပ်ရေးမှူး၊ သတင်းထောက်၊ စာရင်းကိုင်၊ အခြေခံပညာဆရာမ၊ နည်းပြ၊ သရုပ်ပြများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပညာအရည်အချင်းအနေဖြင့် အခြေခံပညာအထက်တန်းမှ မဟာဘွဲ့ရတို့ထိဖြစ်ပြီး အလေ့လာခံ အမှုထမ်းလူမှုအလွှာ (၄၃) ဦးတို့ကို မေးခွန်းလွှာဝေ၍ ဖြေကြားစေရာ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးနှင့် ပတ်သက်သည့် ရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မိမိထက်အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) အစ်ကို/ အစ်မ နေကောင်းလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟိတ်လူ-ဘယ်တွေ ပျောက်နေတာလဲ၊ (င) အန်တီ နေကောင်းလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% စီ ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ဦး/ အန်တီ ဘယ်သွားမလို့လဲခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) အဘ/ အဘွား နေကောင်း လား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) သူငယ်ချင်း မင်း/ နင် အဆင်ပြေလား” ဟုအများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) နင်ကြီးကလှလာတယ်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ဘယ်သွား မလို့လဲ ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(င) (အင်္ကျီ) လေးက လှတယ်နော်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) အငယ်ကောင်/ အငယ်မ ဘာတွေလုပ်နေလဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟိတ်ကောင်-ငတိ၊ အခြေအနေ..၊ (င) လှလာတယ်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅% စီဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါ ညီလေး/ ညီမလေး”

ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၉% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(င) လှတယ်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။

အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) မင်း/ နင် ဘာတွေလုပ် နေလဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၅% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟာ/ဟယ် မင်း/ နင် ထွားလာလိုက်တာ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) သား/ သမီး နာမည် ဘယ်လိုခေါ်သလဲ” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) သမီး ဒါလေးဘယ်ကဝယ်လာတာလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) ဟာ/ ဟယ်- မင်း/နင် ပိန်သွားတယ်နော်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) လှလာတယ်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေ ဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) ဟုတ်၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) သီချင်းကြိုက်လား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကိုစတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) အစ်ကို/ အစ်မ ဘယ်လဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) မုန့်ဝယ်ကျွေးပါဗျို့၊ (ဃ) ဟာ-ဘာလာဝယ်တာလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂%ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) ဟုတ်ကဲ့၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၇% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ခ) အစ်ကို/ အစ်မ စားပြီးပြီလား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၉% ဖြစ်သည်။

အမှုထမ်းလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးမှာ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများကို အများဆုံးသုံးသည်။ ကြီးသူကငယ်သူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင်၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ သား/ သမီး’ ဟူသော နာမ်စားအသုံး၊ ငယ်သူက ကြီးသူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဦး/အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကိုသုံးခြင်းသည် လူမှု အဆင့်အတန်းအရ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသော အမှုထမ်းလူမှုအလွှာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးပင် ဖြစ်သည်။ ရွယ်တူ၊ ရင်းနှီးသူကို ‘သူငယ်ချင်း’ အပြင် ‘နင်ကြီး’ ဟုသာ သုံးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၂% သာဖြစ်သည်။ လူမှုအဆင့်ကိုကွက်၍ ရွေးချယ် သုံးနှုန်းသော နှုတ်ဆက်စကားများကို သုံးပြီး ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍဆိုင်ရာနှုန်းစံအရ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို လျှော့ချကာ ပုံမှန်သာ အများဆုံးဆက်ဆံ ကြကြောင်းတွေ့ရသည်။ ရာထူးဂုဏ်ဒြပ်လူမှုအဆင့်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင်သုံးသော နှုတ်ဆက်စကား များဖြစ်၍ ပုံစံကျမှုအများဆုံးဖြစ်သည်။ နှုတ်ဆက်ရာတွင် ‘မင်္ဂလာပါ’ ဟု တစ်သမတ်တည်း သုံးခြင်း ထက် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်လဲ’ စသည့်နှုတ်ဆက်စကား အလွယ်လွယ်သုံး၍ လူမှုအခြေအနေ အရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ သုံးတတ်သော ပုံစံကျမှုကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ‘ဘာတွေလုပ်နေလဲ’

ဟူသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူများအပေါ် အများဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် အမှုထမ်း လူမှုအလွှာ၏ လုပ်ငန်းသဘာဝနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသော၊ လူမှုသဘောထားကို ဖော်ပြနေသော နှုတ်ဆက် စကားအဖြစ်တွေ့ရပါသည်။ ကြီးသူ၊ ရွယ်တူဖြစ်သည့် မရင်းနှီးသူများကို ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ဝါကျ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းထည့်၍ အများဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိသည်။

၄၊ ၄။ အရာထမ်းလူမှုအလွှာ

အလေ့လာခံအရာထမ်း (၄၃) ဦးတွင် အမျိုးသား (၁၄) ဦး၊ အမျိုးသမီး (၂၉) ဦး ပါဝင်ပြီး အသက်မှာ (၂၁) နှစ်မှ (၆၀) နှစ်ထိ ပါဝင်သည်။ အလုပ်အကိုင်မှာ ယာဉ်ထိန်းဒုရဲမှူး၊ လက်ထောက် ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ရုံးအုပ်၊ ဌာနစုမှူး၊ ဌာနခွဲမှူး၊ ဦးစီးမှူး၊ စာတည်းမှူး၊ ကထိက၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူးများ စသည်တို့ဖြစ် သည်။ ပညာအရည်အချင်းအနေဖြင့် အခြေခံပညာ အထက်တန်းမှ ပါရဂူဘွဲ့ထိဖြစ်သည်။ အလေ့လာခံအရာထမ်းလူမှုအလွှာ (၄၃) ဦးတို့ကို မေးခွန်းလွှာဝေ၍ ဖြေကြား စေရာ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးနှင့်ပတ်သက်သည့် ရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မိမိထက်အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) အစ်ကို/အစ်မ နေကောင်း လား” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၇၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) ဦးလေး ဘယ်သွားမလို့လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၃% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) အစ်ကိုကြီး၊ အစ်မကြီး ဘယ်သွား မလို့လဲခင်ဗျ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) ဟာ-သူငယ်ချင်း နေကောင်းလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၃% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(င) နေကောင်းတယ်နော်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ဘယ်သွားမလို့လဲခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟုအများဆုံးနှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) အလုပ်အကိုင်တွေ အဆင်ပြေလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) ငယ်လေး-ဘာလာ ဝယ်လဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၇% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟိတ်ကောင်-ငတိ၊ အခြေအနေ..” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) မင်္ဂလာပါ ညီလေး/ ညီမလေး” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) မောင်ရင်- ဒီကပဲလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၇% ဖြစ်သည်။

အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) မင်း/ နင့် မတွေ့တာကြာပြီနော်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၉% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟာ/ ဟယ် မင်း/ နင့် ထွားလာလိုက်တာ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) သား/ သမီး နာမည်ဘယ်လိုခေါ်သလဲ” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ခ) သား/ သမီးက ဘယ်သူ့သား/ သမီးလဲ” ဖြစ် သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၉% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကိုစတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) ကိုယ့်လူ ပိုခန့်/ လှလာပါလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၂% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဘယ်တော့ စားရမှာလဲဟေ့” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၇% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) ဟုတ်၊ မင်္ဂလာပါခင်ဗျ/ ရှင့်၊ (ခ) ဟုတ်၊ တွေ့ရတာ ဝမ်းသာ ပါတယ်ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေ ဖြင့် ၃၃% စီ ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) အလုပ်အကိုင်တွေ အဆင်ပြေလား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၂% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) အစ်ကို/ အစ်မ ဘယ်လဲ”ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) ဟာ-ဘာလာဝယ်တာလဲ၊ (င) နေကောင်းပါလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၂% စီ ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(က) ဟုတ်ကဲ့၊ မင်္ဂလာပါ ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၃၇% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ခ) အစ်ကို/ အစ်မ စားပြီးပြီလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၄% ဖြစ်သည်။

အရာထမ်းလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးမှာ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများကို အများဆုံးသုံး သည်။ ကြီးသူက ငယ်သူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင့်၊ ငယ်လေး၊ ညီလေး/ ညီမလေး’ ဟူသော နာမ်စားအသုံး၊ ငယ်သူက ကြီးသူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဦးလေး၊ အစ်ကို/ အစ်မ’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကို သုံးခြင်းသည် လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ နှုန်းစံနှင့်ကိုက်ညီမှုရှိ သော အရာထမ်းလူမှုအလွှာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးပင် ဖြစ်သည်။ ရွယ်တူ၊ ရင်းနှီးသူကို ‘သူငယ်ချင်း’ အပြင် ‘ကိုယ့်လူ’ ဟုသာ သုံးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ လူမှုအဆင့်ကို ငဲ့ကွက်၍ နှုတ်ဆက် စကားများ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းသည်။ ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍဆိုင်ရာ နှုန်းစံအရ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို လျော့ချကာ ယေဘုယျအမည်ညွှန်းခေါ်စကားဖြင့်သာ အများဆုံးဆက်ဆံကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာထူးဂုဏ်ဒြပ် လူမှုအဆင့်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် သုံးသော နှုတ်ဆက်စကားများဖြစ်၍ ပုံစံကျမှုအများဆုံးဖြစ်သည်။ နှုတ်ဆက်ရာတွင် ‘မင်္ဂလာပါ’ ဟု တစ်သမတ်တည်းသုံးခြင်းထက် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်လဲ’စသည့် နှုတ်ဆက်စကား အလှယ်လှယ် သုံး၍ လူမှုအခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ သုံးတတ်သော ပုံစံကျမှုကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ‘ပိုခန့်/ လှလာပါလား’ ဟူသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို ရွယ်တူ၊ ရင်းနှီးသူများအပေါ် အများဆုံးနှုတ်ဆက်သည်။ ထိုနှုတ်ဆက်စကားသည် အရာထမ်းလူမှုအလွှာ၏ ရွယ်တူ၊ ရင်းနှီးသူများအချင်းချင်း ရင်းနှီးမှုကိုဖော်ပြသည့်အပြင် အကောင်းမြင်စိတ်ရှိသော လူမှုသဘော

ထားကို ပေါ်လွင်စေလိုသည့် နှုတ်ဆက်စကားအဖြစ်တွေ့ရသည်။ ကြီးသူ၊ ရွယ်တူဖြစ်သည့် မရင်းနှီးသူများကို ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းထည့်၍ အများဆုံးနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

၄၊ ၅။ အခြားလူမှုအလွှာ

အလေ့လာခံ အခြား (၁၆) ဦးတွင် လူမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအနေဖြင့် အမျိုးသား (၄) ဦး၊ အမျိုးသမီး (၁၂)ဦး ပါဝင်သည်။ အလေ့လာခံများ၏ အသက်မှာ (၂၁) နှစ်မှ (၆၀) နှစ်ထိ ပါဝင် သည်။ အများစုမှာ အသက် (၃၁) နှစ်မှ (၄၀) နှစ်အတွင်း ဖြစ်သည်။ အလုပ်အကိုင်မှာ ကျူရှင်ဆရာ၊ ဆရာဝန်၊ သူနာပြုဆရာမကြီး၊ ရှေ့နေ၊ အင်ဂျင်နီယာ၊ ဆေးကုမ္ပဏီဝန်ထမ်း၊ ဘဏ်ဝန်ထမ်းများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပညာအရည်အချင်းအနေဖြင့် ရိုးရိုးဘွဲ့ရများ ဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံ အခြားလူမှုအလွှာ (၁၆) ဦးတို့ကို မေးခွန်းလွှာဝေ၍ ဖြေကြားစေရာ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးနှင့် ပတ်သက်သည့် ရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မိမိထက် အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ဃ) အစ်ကို/ အစ်မ နေကောင်းလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆၃% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) ဟိတ်လူ-ဘယ်တွေပျောက်နေတာလဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ခ) တွေ့ရတာ ဝမ်းသာပါတယ်ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) အဘ/ အဘွား နေကောင်းလားခင်ဗျ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) သူငယ်ချင်း မင်း/ နင် အဆင်ပြေ လား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၀% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(င) အခြေအနေ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၃% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဃ) အလုပ်အကိုင်တွေ အဆင်ပြေလား ခင်ဗျ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၃၁% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံး မှာ “(က) မင်္ဂလာပါ/ မင်္ဂလာပါ သူငယ်ချင်း၊ (င) အဆင်ပြေ လား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၃% စီ ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) အငယ်ကောင်/ အငယ်မ ဘာတွေလုပ်နေလဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) ငယ်လေး-ဘာလာဝယ်လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၉% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဂ) ညီလေး/ ညီမလေး စားပြီးပြီလား” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၁% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဃ) မောင်ရင်-ဒီကပဲလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။

အသက်ကြီးသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(ခ) မင်း/ နင့် မတွေ့တာ ကြာပြီနော်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဦး/အန်တီ ဘာလာဝယ်လဲ” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဃ) ဘာအလုပ်လုပ်လဲ သား/ သမီး” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၅၆% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဦး/အန်တီ ဘယ်သွားမလို့လဲခင်ဗျာ/ ရှင့်” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၉% ဖြစ်သည်။

မိမိနှင့်အသက်အရွယ်တူသူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) ဟာ/ ဟယ်-မင်း/ နင် ပိန်သွားတယ်နော်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ဂ) ဟိတ်ကောင်-သားကြီး၊ ဘယ်သွား မလို့လဲ၊ (င) ဘာအမှုလဲ၊ စစ်မှာလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% စီဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက “(ဃ) ဘယ်သွား မလို့လဲခင်ဗျာ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၃၈% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(က) မင်္ဂလာပါ/ မင်္ဂလာပါ သူငယ်ချင်း” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်း အနေဖြင့် ၁၃% ဖြစ်သည်။

မိမိအောက် အသက်ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူက မိမိကို စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ “(က) အစ်ကို/ အစ်မ ဘယ်လဲ” ဟု အများဆုံးနှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၈၁% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးမှာ “(ခ) အငယ်ကောင်/ အငယ်မ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ (ဃ) ငယ်လေး ဘာလာဝယ်လဲ၊ (င) အစ်မ အမှုစစ်မှာလား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၆% စီ ဖြစ်သည်။ မရင်းနှီးသူ ဖြစ်ပါက “(ဂ) ရောက်နေတာကြာပြီလား ခင်ဗျာ/ ရှင့်” ဟု အများဆုံး နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၄၄% ဖြစ်သည်။ အသုံးပြုမှု အနည်းဆုံးမှာ “(ခ) ညီလေး/ညီမလေး စားပြီးပြီ လား” ဖြစ်သည်။ ရာခိုင်နှုန်းအနေဖြင့် ၁၃% ဖြစ်သည်။

အခြားလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးမှာ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများကို အများဆုံး သုံးသည်။ ကြီးသူကငယ်သူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင်၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ ငယ်လေး၊ သား/ သမီး’ ဟူသော နာမ်စားအသုံး၊ ငယ်သူက ကြီးသူအပေါ် နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘အဘ/ အဘွား၊ ဦး/အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကို သုံးခြင်းသည် လူမှုအဆင့်အတန်းအရ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိသော အခြားလူမှုအလွှာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးပင် ဖြစ်သည်။ ရွယ်တူကို ‘သူငယ်ချင်း’ အပြင် ‘ဟိတ်ကောင်- သားကြီး’ ဟုသာသုံးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၆% သာဖြစ်သည်။ လူမှုအဆင့်ကို ငဲ့ကွက်၍ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းသော နှုတ်ဆက်စကားများကို သုံးပြီး ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍ ဆိုင်ရာနှုန်းစံအရ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုကို လျှော့ချကာ ပုံမှန်သာအများဆုံး ဆက်ဆံကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ နှုတ်ဆက်ရာတွင် ‘မင်္ဂလာပါ’ ဟု တစ်သမတ်တည်း သုံးခြင်းထက် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်လဲ၊ စားပြီးပြီလား’ စသည့်နှုတ်ဆက်စကား အလှယ်လှယ်သုံး၍ လူမှုအခြေအနေ အရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ သုံးတတ်သော ပုံစံကျမှုကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ‘အဆင်ပြေလား’

ဟူသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို ရွယ်တူများအပေါ် ရင်းနှီး၊ မရင်းနှီးမခွဲခြားဘဲ အများဆုံး နှုတ်ဆက်ခြင်းသည် အခြားလူမှုအလွှာ၏ ထူးခြားသော နှုတ်ဆက်စကားဖြစ်သည်။ အခြား လူမှု အလွှာတွင် လုပ်ငန်းသဘောမတူညီသူများ ပါဝင်သော်လည်း အလုပ်အကိုင်ကို ဦးတည်၍ နှုတ်ဆက်စကားဆိုခြင်းသည် လူမှုအဆင့်အတန်းပေါင်းစုံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် သုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကြီးသူ၊ ရွယ်တူဖြစ်သည့် မရင်းနှီးသူများကို ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းထည့်၍ အများဆုံး နှုတ်ဆက်ခြင်း သည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု ဆိုင်ရာနှုန်းစံနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ကာယလုပ်သား၊ ဈေးရောင်းဈေးဝယ်၊ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်း၊ အခြားလူမှုအလွှာ ဟူ၍ လူမှုအလွှာများပိုင်းခြားကာ အချက်အလက်ကောက်ယူ စုဆောင်းခဲ့သည်။

ကာယလုပ်သားလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာကြည့်လျှင် လူမှုအသက်အရွယ်အလိုက်ကြီးသူကို ‘ဘိုးတော်/ ဘွားတော်၊ အစ်ကို/ အစ်မ’၊ ရွယ်တူကို ‘ယောက်ဖ/ ယောက်မ၊ သူငယ်ချင်း’၊ ငယ်သူကို ‘အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ သား/သမီး’ ဟူ၍ အရွယ်အလိုက်ညွှန်းခေါ်စကားများ အများဆုံးသုံးကာ နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာကို လျော့သုံးကြောင်း တွေ့ရသည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသောပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာ အများဆုံးပါဝင်သည့် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ ‘ဟေ့၊ ဟိတ်’ ဟူ၍ အာလုပ်စကားအသုံးကို အသက်အရွယ်တူသူနှင့် ငယ်သူတို့အပေါ် ရင်းနှီးမှု၊ မရင်းနှီးမှု မခွဲခြားဘဲ သုံးထားသဖြင့် နှုတ်ဆက်စကားဆိုရာ၌ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု ရှိစေလိုသော လူမှုသဘောထားမှာ ပေါ်လွင်လာသည်။ အချင်းချင်းတွေ့ဆုံကြ၍ နှုတ်ဆက်စကားဆိုရာတွင် ‘နေကောင်းလား၊ ဘယ်သွားမလို့လဲ၊ ဘယ်လဲ၊ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ စားပြီးပြီလား’ ဟူသော အမေးစကားများသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအရ လောကဝတ်ပြုခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ကာယလုပ်သားတို့သည် အခြေခံလူတန်းစား လူမှုအလွှာဖြစ်သော်လည်း လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ရွေးချယ်သုံးနှုန်းကြသည်။ အကြောင်းမှာ မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်နေသော ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက် ချနိုင်ပါသည်။

ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာကို လေ့လာကြည့်လျှင် အသက်အရွယ်အလိုက် ကြီးသူကို ‘ဘိုးတော်/ ဘွားတော်၊ ဦး/ အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’၊ ရွယ်တူကို ‘ယောက်ဖ၊ သူငယ်ချင်း၊ သယ်ရင်း’၊ ငယ်သူကို ‘မောင်ရင်၊ ငါ့ညီ၊ အငယ်ကောင်/အငယ်မ၊ ညီလေး/ညီမလေး၊ သား/သမီး’ ဟူ၍ အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများစုံလင်စွာသုံးကာ နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာဖြစ်သဖြင့် လူတန်းစားပေါင်းစုံနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုရသူများ ဖြစ်သောကြောင့် နှုတ်ဆက်ရာတွင် ညွှန်းခေါ်စကားကြွယ်ဝစွာ သုံးနိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရ သည်။ ရင်းနှီးသူ ဖြစ်ပါက ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာကို လျော့သုံးကာ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ‘ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာ အများဆုံးပါဝင်သည့် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဟာ/ဟယ်’ အာမေဗိုတ် အသုံးအပြင် ‘ဟုတ်၊ ဟုတ်ကဲ့’ ဟူ၍ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ပွင့်စေရန် စကားလမ်းကြောင်း ထောက်ပေး

သော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကိုလည်းသုံးသည်။ ထိုအသုံးကို အသက် အရွယ် တူသူ၊ ငယ်သူ၊ မရင်းနှီးသူတို့၌ အများဆုံးသုံးသည်။ နှုတ်ဆက်စကားဆိုရာတွင် ‘ဘာလာဝယ်လဲ၊ နေကောင်းလား၊ အလုပ်အကိုင်တွေအဆင်ပြေလား၊ ဒီကပဲလား၊ ဘယ်သွားမလို့လဲ၊ ဘယ်လဲ၊ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ ဘာအလုပ်လုပ်လဲ၊ စားပြီးပြီလား’ ဟူသောအမေးစကားများဖြင့် နှုတ်ဆက်စကားဆိုကြောင်းတွေ့ရသည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအရ လောကဝတ်ပြုခြင်းအပြင် ဈေးရောင်းဈေးဝယ်လုပ်ငန်းသဘာဝအရ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် အသုံးပြုသော နှုတ်ဆက်စကားမျိုးဖြစ်သည်။ ဈေးရောင်းဈေးဝယ် လူမှုအလွှာဖြစ်သောကြောင့် လူမျိုးပေါင်းစုံနှင့် အဆင်ပြေစွာ ဆက်သွယ်နိုင်ရေး သည်အဓိကကျ၍ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှု အခြေအနေအလိုက် ရွေးချယ်ကန့်သတ် သုံးစွဲနိုင်ကြ ခြင်းဖြစ်သည်။ ဈေးရောင်းဈေးဝယ်လူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ပေါ်တွင် မှီတည်နေသည့်အပြင် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် အသုံးပြုသော ဘာသာစကားအသုံးဖြစ်ပါသည်။

အမှုထမ်းလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာကြည့်လျှင် လူမှုအသက်အရွယ်အလိုက် ကြီးသူကို ‘အဘ/ အဘွား၊ ဦး/ အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’၊ ရွယ်တူကို ‘သူငယ်ချင်း’၊ ငယ်သူကို ‘အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ ညီလေး/ ညီမလေး၊ သား/သမီး’ ဟူ၍ အသက်အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများသုံးကာ နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘မင်း/ နင်’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးကို အသက်ကြီးသူ နှင့်ရွယ်တူများက အများဆုံးသုံးကာ နှုတ်ဆက်ကြသည်။ ထိုသို့သော လူမှုအဆင့်အလိုက် ပြောဆိုပိုင်ခွင့်အရ သုံးစွဲသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို အမှုထမ်းလူမှုအလွှာတွင် တွေ့ရသည်။ ရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာကို လျော့သုံးကာ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ‘မင်္ဂလာပါ၊ တွေ့ရတာဝမ်းသာပါတယ်၊ ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသော ပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာ အများဆုံးပါဝင်သည့် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ နှုတ်ဆက်စကားဆိုရာတွင် ‘နေကောင်းလား၊ အဆင်ပြေ လား၊ ဘယ်သွားမလို့လဲ၊ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ ဘာလာဝယ်တာလဲ’ ဟူသော လူမှုဆက်ဆံရေးအရ လောကဝတ်ပြုသည့် အမေးစကားများအပြင် ရင်းနှီးသူများကို ‘ပိန်သွားတယ်၊ ထွားလာလိုက်တာ၊ လှလာတယ်’ ဟူ၍ ဆက်ဆံမှုကဏ္ဍအရ ကျွမ်းဝင်မှုရှိသည့် နှုတ်ဆက်စကားများကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ လူမှုအဆင့်ကိုကွဲကွဲ၍ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာတို့၏ ဘာသာစကား ယဉ်ကျေးမှုဟုပင် ဆိုရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အရာထမ်းလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာကြည့်လျှင် လူမှုအသက်အရွယ်အလိုက် ကြီးသူကို ‘ဦးလေး၊ အစ်ကိုကြီး/ အစ်မကြီး၊ အစ်ကို/ အစ်မ’၊ ရွယ်တူကို ‘ကိုယ့်လူ၊ သူငယ်ချင်း’၊ ငယ်သူကို ‘မောင်ရင်၊ ငယ်လေး၊ ငတိ’ ဟူ၍ အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကား၊ ယေဘုယျ အမည်ညွှန်းခေါ်စကားများသုံးကာ နှုတ်ဆက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင်စတင်နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဟာ/ဟယ်’ အာမေဇိုတ်အသုံး၊ ‘ဟုတ်၊ ဟုတ်ကဲ့’ ဟူ၍ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းပွင့်စေရန် စကားလမ်းကြောင်းထောက်ပေးသော နှုတ်ဆက် စကားအသုံး၊ ‘မင်း/ နင်’ ဟူသော နာမ်စားအသုံးတို့ကို အရာထမ်းလူမှုအလွှာတွင် အများဆုံးသုံးကာ နှုတ်ဆက်ကြသည်။ လူမှုအဆင့်အတန်းမျိုးစုံနှင့် တွေ့ကြုံပြောဆိုခဲ့ကြသူများ ဖြစ်သောကြောင့် လူမှုအဆင့်အလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို ရွေးချယ်ကန့်သတ်

သုံးစွဲနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာကို လျှော့သုံးကာ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ‘မင်္ဂလာပါ။ တွေ့ရတာဝမ်းသာပါတယ်။ ခင်ဗျ/ ရှင့်’ ဟူသောပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာ အများဆုံးပါဝင်သည့် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ နှုတ်ဆက် စကားဆိုရာတွင် ‘နေကောင်းလား၊ အဆင်ပြေလား၊ ဘယ်သွား မလို့လဲ၊ ဘာတွေလုပ်နေလဲ၊ ဘာလာဝယ်တာလဲ၊ ဘယ်သူ့သားသမီးလဲ၊ စားပြီးပြီလား’ ဟူသော လူမှုဆက်ဆံရေးအရ လောကဝတ်ပြုသည့် အမေးစကားများအပြင် ရင်းနှီးသူများကို ‘ထွားလာလိုက်တာ၊ ပိုခန့်/ လှလာပါလား၊ ဘယ်တော့စားရမှာလဲဟေ့၊ အခြေအနေ..’ ဟူ၍ လူမှုဆက်ဆံမှုကဏ္ဍအရ ကျွမ်းဝင်မှုရှိသည့် နှုတ်ဆက်စကားများကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ လူမှုအဆင့်ကိုကွဲ၍ ရွေးချယ် သုံးနှုန်းသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာတို့၏ ဘာသာစကားယဉ်ကျေးမှုဟုပင် ဆိုရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤလူမှုအလွှာတွင်တွေ့ရသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာကြည့်လျှင် အသက်အရွယ် အလိုက် ကြီးသူကို ‘ဦး/ အန်တီ၊ အစ်ကို/ အစ်မ’၊ ရွယ်တူကို ‘ဟိတ်ကောင်သားကြီး’၊ ငယ်သူကို ‘အငယ်ကောင်/ အငယ်မ၊ ငယ်လေး၊ ညီလေး/ ညီမလေး’ ဟူ၍အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ စုံလင်စွာသုံးကာ နှုတ်ဆက် လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤလူမှုအလွှာတွင် ပါဝင်သူများမှာ ပုဂ္ဂလိက ဝန်ထမ်းများဖြစ်သည်။ အရွယ်အလိုက် ညွှန်းခေါ်စကားများ သုံးသည့်အပြင် ရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက ပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာကို လျှော့သုံးကြောင်း တွေ့ရသည်။ မရင်းနှီးသူဖြစ်ပါက သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အကြောင်းအရာကိုမေးကာ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေအလိုက် လောကဝတ်အရ နှုတ်ဆက်စကား အသုံး ရွေးချယ်သုံးနှုန်းကြသည်။ ဤလူမှုအလွှာ၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ပေါ်တွင် မှီတည်နေသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ဖြစ်ပါသည်။

လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လေ့လာကြည့်လျှင် ထူးခြားချက်များအဖြစ် ဈေးရောင်း ဈေးဝယ် လူမှုအလွှာတို့ နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဘာလာဝယ်လဲ’ ဟူ၍ ကြီးသူ၊ ငယ်သူ၊ ရင်းနှီး သူများအပေါ် နှုတ်ဆက် စကားသုံးသည်။ အမှုထမ်းလူမှုအလွှာတို့ နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ဘာတွေလုပ်နေလဲ’ ဟူ၍ ငယ်သူ၊ ရင်းနှီးသူများအပေါ် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ အရာထမ်းလူမှုအလွှာတို့ နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘ပိုခန့်/ လှလာပါလား’ ဟူ၍ ရွယ်တူ၊ ရင်းနှီးသူများအပေါ် နှုတ်ဆက်စကားသုံးသည်။ အခြားလူမှုအလွှာတို့ နှုတ်ဆက်ရာ၌ ‘အဆင်ပြေလား’ ဟူ၍ ရွယ်တူများအပေါ် ရင်းနှီးသူ၊ မရင်းနှီးသူမခွဲခြားဘဲ နှုတ်ဆက် စကားသုံးသည်။ လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားများသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းသဘာဝကို ထင်ဟပ် စေသော၊ လူမှုဆက်ဆံရေးသဘောထားကို ပေါ်လွင်စေသော နှုတ်ဆက်စကားအသုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

လူမှုအလွှာအသီးသီးတို့သည် အသက်အရွယ်၊ လိင်၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပညာအရည်အချင်း စသည့် လူမှုနောက်ခံအချက်အလက်များ ကွဲပြားကြသည်။ သို့သော်ယင်းတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးသည် မန္တလေး စည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်အတွင်းရှိ ကောက်ယူထားသော အချက်အလက်များအရ များစွာကွဲပြား ခြားနားခြင်းမရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ဤအချက်မှာ မြန်မာဘာသာစကား အသုံးသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ယေဘုယျအနေဖြင့် သုံးသပ် နိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းတွင် လူမှုအလွှာအလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားပါသည်။ နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှုအလွှာများခွဲ၍ လေ့လာကြည့်သောအခါ မန္တလေးစည်ပင်နယ်နိမိတ် (၆) မြို့နယ်အတွင်းရှိ ကောက်ယူထားသော အချက်အလက်များအရ မြန်မာတို့၏ နှုတ်ဆက်စကားအသုံး ရွေးချယ်ကန့်သတ်သုံးစွဲခြင်းသည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုပေါ်တွင် မှီတည်နေကြောင်း ယေဘုယျအနေဖြင့် သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် လူမှုအလွှာ အလိုက် နှုတ်ဆက်စကားအသုံးကို လူမှုဘာသာဗေဒ ရှုထောင့်မှ လေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အပံ့ပြုနိုင်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၁၈)။ *မြန်မာအဘိဓာန်*(တတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား ဦးစီးဌာန။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ *လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား*။ ရန်ကုန်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာဌာန။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၀)။ *ဘာသာစကားသုတေသန*။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာအုပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

<http://homework.study.com>

ကိုးကားသည့် ကောက်နုတ်ချက်မူရင်း

စဉ်	ကိုးကားသည့်ကောက်နုတ်ချက်များ	ကိုးကားသည့် စာမျက်နှာ
၁။	<i>Culture in sociolinguistics is about the relationship between culture and language. It refers to social systems and patterns of behavior, beliefs, knowledge, attitudes, and values. Culture is the environment in which languages develop, and so they naturally influence how they are used and interpreted.</i> (http://homework.study.com)	၃

ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှ လေ့လာချက် (လူမှုဘာသာဗေဒ)

ဝင်းဝင်းဌေး*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံမှာ MRTV 4 ရုပ်သံလိုင်းမှ ထုတ်လွှင့်သော ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ် ဖြစ်သည်။ စကားဝိုင်းတစ်ခုတွင် တွေ့ရသော အပြန်အလှန် ပြောစကားပုံစံများကို စကားစဉ်စိစစ်မှု ရှုထောင့်မှ လေ့လာဖော်ထုတ်ပြလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းမှတစ်ဆင့် မြန်မာဘာသာစကားရှိ အပြောစကားပုံစံများကို လေ့လာသိရှိနိုင်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

သော့ချက်စကားလုံး - အပြန်အလှန်ပြောစကားပုံစံများ။

၁။ နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှ လေ့လာထားပါ သည်။ အလေ့လာခံဖြစ်သည့် ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို pyone play application မှ download ဆွဲယူ၍ စကားဝိုင်းမှ အပြန်အလှန်ပြောစကားများကို နားထောင်ကာ အချက်အလက်များ ကောက်ယူ သည့်နည်းဖြင့် လေ့လာထားပါသည်။ အပြန်အလှန်ပြောစကားပုံစံများသည် လူမှုဆက်ဆံရေး နယ်ပယ် တွင် အရေးပါသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် များစွာအထောက်အကူ ပြုသည့်သဘောကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်း တွင် အဖွင့်စကားပုံစံ၊ စကားအလှည့်ယူခြင်းနှင့် အလှည့်ပေးခြင်းပုံစံ၊ အချက်ပြစကားပုံစံ၊ စကား သင်္ကေတရောသုံးခြင်းပုံစံနှင့် အဆုံးသတ်စကားပုံစံဟူ၍ အပိုင်းများခွဲကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာအချို့

ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် အောက်ဖော်ပြပါ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာတို့ကို အောက်ဖော်ပြပါ သုတေသနမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာတို့ကို ကြုံတွေ့ နိုင်ပါသည်။

(၁) စကားဝိုင်းများမှ အပြန်အလှန် ပြောစကားပုံစံများသည် မည်သည့်သဘောကို အကျိုးပြု သနည်း။

(၂) စကားစဉ်စိစစ်မှုမှ စကားပြောပုံစံများသည် လူမှုနယ်ပယ်တွင် အရေးပါသလား။

အထက်ဖော်ပြပါမေးခွန်းအတွက် သုတေသနပြု၍ အဖြေဖော်ထုတ်ရာတွင် အောက်ပါ ပြဿနာ အချို့ကို ကြုံတွေ့ရပါသည်။

(၁) အပြန်အလှန်ပြောစကားပုံစံများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၌ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေမှု ရှိ၊ မရှိ။

---

* မြန်မာစာပေသုတေသန၊ မကွေးတက္ကသိုလ်။

(၂) စကားစဉ်စိစစ်မှုမှ စကားပြောပုံစံများသည် လူမှုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် အရေးပါမှု ရှိ၊ မရှိ။

အဆိုပါမေးခွန်းနှင့် ပြဿနာအချို့ကို အဖြေရှာဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ဆရာကြီး ဆရာမကြီးများ၏ လမ်းညွှန်အကြံပေးမှုနည်းနာများကိုယူ၍ လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။

၂။ စာပေဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်

ဤစာတမ်းကို လေ့လာရာတွင် အလေ့လာခံအဖြစ် MRTV-4 ရုပ်သံလိုင်းမှ (၁၂.၁၂.၂၀၁၉) ရက်နေ့တွင် ထုတ်လွှင့်သည့် ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ဒေါက်တာ အောင်မြင့်ဦး၏ လူမှုဘာသာဗေဒ သဘောတရားစာအုပ်နှင့် လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်စာအုပ်၊ မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)၏ လက်တွေ့အတ္ထုဗေဒနိဒါန်း၊ ဒေါက်တာကိုလေး၏ ဘာသာစကား လေ့လာမှုစာအုပ်များကိုလည်း ဖတ်ရှု လေ့လာပါသည်။

၃။ နည်းနာ

အသုံးပြုသည့်နည်းနာမှာ ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်မှ စကားစဉ် စိစစ်မှု သဘောတရားနည်းနာများကို အခြေခံ၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

လူမှုဘာသာဗေဒလေ့လာမှုနယ်ပယ်၌ စကားဝိုင်းတစ်ခုတွင် အပြန်အလှန်ပြောဆိုကြသည်။ စကားများကို လေ့လာစိစစ်သည့် စကားစဉ်စိစစ်မှုအပိုင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။

လူမှုဘာသာဗေဒသည် ဘာသာဗေဒ၏ ပညာရပ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဘာသာဗေဒနှင့် သဒ္ဒဗေဒအဘိဓာန်စာအုပ် တွင် -

လူမှုဘာသာဗေဒသည် ဘာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြား ဆက်နွှယ်မှု၏ ရှုထောင့် အားလုံးကို လေ့လာသည့် ဘာသာဗေဒ၏ ပညာရပ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။

(David Crystal, 1998, 353)

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

စကားစဉ်စိစစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာကြီးဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ လူမှုဘာသာဗေဒ မိတ်ဆက်စာအုပ်တွင် -

လူမှုဘာသာဗေဒတွင် စကားစဉ်စိစစ်မှုသည် စကားစဉ်တစ်ရပ်၌ မည်သူက မည်သူ့ကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မည်သည့်စကားကို ပြောသည်ဟူသော အချက်များကို အဖြေရှာခြင်းဖြင့်ထွက်လာသော ဆိုလိုရင်းအချက်အလက်တို့ကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။

(အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၃၊ ၁၆၅)

ဟုဖော်ပြထားသည်။

ထို့ကြောင့် လူမှုဘာသာဗေဒသည် လူမှုအစုအဖွဲ့တစ်ခုအတွင်းရှိ ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အဖွဲ့အစည်းအကြား အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်မှုများကို လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ စကားစဉ်စိစစ်မှုဟူသည် စကားပိုင်းတစ်ခုအတွင်းရှိ အပြန်အလှန်ပြောစကားများ၏ ဘာသာစကားအသုံးပြုပုံတို့ကို စနစ်တကျ စိစစ်လေ့လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

၄။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်

၄၊ ၁။ ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှလေ့လာချက်

အလေ့လာခံဖြစ်သော ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်သည် MRTV-4 မှထုတ်လွှင့်သည့် အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုအစီအစဉ်တွင် အစီအစဉ်တင်ဆက်သူ အမျိုးသမီး(၃)ဦးနှင့် ဖိတ်ခေါ်ထားသော အမျိုးသမီးဧည့်သည် (၁)ဦး ပါဝင်ပါသည်။ ဆွေးနွေးကြသည့် အကြောင်းအရာမှာ “ကျန်းမာနုပျိုစေတဲ့ ဘဝရဲ့ဓာတ်စာ (သို့မဟုတ်) collagen”အကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ အစီအစဉ် တင်ဆက်သူများမှာ ဖြိုးမေစံ၊ သဇင်နွယ်ဝင်း၊ ဆုမွန်တို့ဖြစ်ပြီး ဆွေးနွေးရန်ဖိတ်ခေါ်ထားသည့် ဧည့်သည်မှာအလှအပနှင့် အရေပြားအထူးကုဆရာဝန် ဒေါက်တာစိုးနန္ဒာထက် ဖြစ်ပါသည်။ အလေ့လာခံအစီအစဉ်သည် (၁၂.၁၂.၂၀၁၉) ရက်နေ့တွင် ရိုက်ကူးထားခြင်းဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်ကြာမြင့်ချိန်မှာ (၃၉ မိနစ်နှင့် ၃၆ စက္ကန့်) ဖြစ်ပါသည်။

ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်မှ စကားစဉ်များကို စိစစ်လေ့လာရာတွင် အဖွင့်စကားပုံစံ၊ စကားအလှည့်ယူခြင်းနှင့် အလှည့်ပေးခြင်းပုံစံ၊ အချက်ပြစကားပုံစံ၊ စကားသင်္ကေတရောသုံးခြင်း ပုံစံ၊ အဆုံးသတ် စကားပုံစံတို့ကို အခန်းများခွဲ၍ လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၂။ အဖွင့်စကားပုံစံ

စကားပြောရာတွင် တွေ့ဆုံနှုတ်ဆက်စကားကို အဖွင့်စကားအဖြစ် အသုံးပြုပြောဆိုကြပါသည်။ အဖွင့်စကားသည် စကားပြောဆိုရာတွင် အရေးပါပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်း၌ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်ဆံရေးအဆင်ပြေစေရန် များစွာအထောက်အကူပြုသည်။ လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးအပြန်အလှန် ပြောဆိုရာတွင် တွေ့ဆုံနှုတ်ဆက်စကားသည် လူမှုအခြေအနေအလိုက် အမျိုးမျိုးကွဲပြားကြသည်။ ဆရာကြီး ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးက လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရားစာအုပ်တွင် -

စကားပြောတွင် စတင်ရန်နည်းလမ်းများ ရှိသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အပြန်အလှန် တွေ့ဆုံနှုတ်ဆက်ခြင်းသည် စတင်ရန်နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အချင်းချင်း တွေ့ဆုံနှုတ်ဆက်သည့်အခါ စကားပြောစတင်သည့် ပုံစံများမှာ ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ယဉ်ကျေးမှု နောက်ခံများအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ (အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၅၊ ၁၄၃-၁၄၄)

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

အလေ့လာခံ ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်မှ တွေ့ရသော အဖွင့်စကားများမှာ -

သဇင်နွယ်ဝင်း	-	အားလုံးပဲမင်္ဂလာပါရှင်။
ဖြိုးမေစံ	-	အားလုံးပဲမင်္ဂလာပါရှင်။

ဆုမွန် - အားလုံးပဲမင်္ဂလာပါရှင်။
ဟူ၍လည်းကောင်း၊

သင်္ဃန်းဝင်း - ပရိသတ်တွေအားလုံးအတွက် ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ရဲ့ ဒီကနေ့ super
Sunday အစီအစဉ်အဖြစ် တင်ဆက်ပေးသွားအုံးမှာ ဖြစ်ပါတယ်ရှင်။

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

သင်္ဃန်းဝင်း - ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကနေ ပြန်လည်ကြိုဆိုပါတယ်ရှင်

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

သင်္ဃန်းဝင်း - ဆရာမ မင်္ဂလာပါ

ဒေါက်တာ - မင်္ဂလာပါ

ဟူ၍လည်းကောင်း အဖွင့်စကားများကို နှုတ်ခွန်းဆက်စကားများဖြင့် စတင်ပြောဆိုသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်သည် အခမ်းအနားအစီအစဉ်ဖြင့် ပုံစံတကျတင်ဆက် ရသော အစီအစဉ်ဖြစ်သည့်အတွက် “မင်္ဂလာပါ” ဟူသောအဖွင့်စကားကို အသုံးပြုပြောဆိုထားပါသည်။ ယင်းမှာ မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ချစ်စရာကောင်းသော ယဉ်ကျေးသည့် စကားပြောပုံစံတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့အဖွင့်စကားပြောဆိုရာတွင် စကားတစ်ခွန်း၏ အဆုံးသတ်၌ “ရှင်၊ ရှင်” ဟူသည့် စကားကို ရိုသေလေးစားသည့်ပုံစံအဖြစ် အသုံးပြုပြောဆိုကြ ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရပါ သည်။

ထို့ကြောင့် အဖွင့်စကားကို နှုတ်ခွန်းဆက်စကားအဖြစ် စတင်ပြောဆိုကြခြင်းမှာ မြန်မာလူမျိုး တို့၏ ဂုဏ်ယူဖွယ်ကောင်းသော ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာတစ်ခုအဖြစ် တွေ့ရှိရပါသည်။

၄၊ ၃။ စကားအလှည့်ယူခြင်းနှင့် စကားအလှည့်ပေးခြင်းပုံစံ

စကားပြောရာတွင် စကားအလှည့်ယူခြင်းသည် အရေးပါသည့် အခြေခံအကြောင်းရင်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ စကားအလှည့်ယူခြင်းကို ဒေါက်တာကိုလေးက လူမှုဘာသာဗေဒဝေါဟာရများအဖွင့် စာအုပ်တွင် -

Turn-taking ဆိုသည်မှာ အပြန်အလှန်ပြောစကားများကို လေ့လာသည့်အခါ စကား ပြောသူ၏ အပြုအမူကို ထိန်းချုပ်ထားသော စည်းကမ်းများ၊ စကားပြောသည့် အစီအစဉ် များကို ဆိုလိုသည်။ (ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၁၂၅)

ဟူ၍ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားပြောရာတွင် စကားအလှည့်ယူခြင်းသည် ပြောသူနှင့်နာသူတို့ စကားအပေးအယူပြုလုပ်၍ တစ်လှည့်စီ ပြောဆိုကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

စကားအလှည့်ယူသည့် ပုံစံများကို သာဓကပြရလျှင် -

ပုံစံ (၁)

(လက်ရှိပြောနေသူ) ဒေါက်တာ - ဘာကြောင့်ပဲဖြစ်ဖြစ် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်ခြင်းဟာ အကောင်းဆုံးတစ်ခုပါပဲ

(အလှည့်ယူသူ) သဇင်နွယ်ဝင်း - ဒါပေါ့ အစ်မ။ ဟုတ်ကဲ့ပါ။

ပုံစံ (၂)

(လက်ရှိပြောနေသူ) သဇင်နွယ်ဝင်း - ပရိသတ်တွေအားလုံးအတွက် ခေတ်သစ်ပျိုမေ အစီအစဉ်ရဲ့ ဒီကနေ့ super Sunday အစီအစဉ်အဖြစ် တင်ဆက်ပေး သွားအုံးမှာ ဖြစ်ပါတယ်ရှင်။ မင်္ဂလာ မနက်ခင်းပါရှင်

(အလှည့်ယူသူ) ဖြိုးမေ - မင်္ဂလာပါ

ဆုမွန် - မင်္ဂလာပါ

အထက်ပါအလှည့်ယူပုံစံများသည် ပြောသူကို ထောက်ခံ၍ အလှည့်ယူသည့်ပုံစံများ ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် -

ပုံစံ (၁)

(လက်ရှိပြောနေသူ) ဒေါက်တာ - သောက်လို့ရပါတယ်။ မိန်းကလေးတွေလည်း သောက်လို့ရတယ်။ ယောက်ျားလေးတွေလည်း သောက်လို့ရတယ်။ ကျန်းမာဖို့အတွက် လည်း သောက်လို့ရတယ်။

(အလှည့်ယူသူ) သဇင်နွယ်ဝင်း - ဪ ဟုတ်ကဲ့ပါ

ပုံစံ (၂)

(လက်ရှိပြောနေသူ) ဖြိုးမေ - ဒီလိုမျိုး သေသေချာချာ စနစ်တကျပေါ့နော်။ နည်းမှန်လမ်းမှန်နဲ့ သောက်မယ်ဆိုရင်တော့ မကြာမီအချိန်အတွင်းမှာ အရမ်းကို လှလာ တော့မှာပါ။

(အလှည့်ယူသူ) ဆုမွန် - ဟုတ်ပါတယ်။ အဲ့တော့ သာယာလှပတဲ့ တနင်္ဂနွေနေ့လေး ဆိုတာတော့ သေချာသွားပါပြီ။

အထက်ပါပြောစကားများအရ အပြန်အလှန် စကားပြောချိန်တွင် ပြောဆိုသူအသီးသီးတို့က မိမိတို့ဘာသာ ဝင်ရောက်ပြောဆိုသွားသော စကားအလှည့်ယူသည့်ပုံစံကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့အလှည့် ယူရာတွင် ‘ဟုတ်ကဲ့’၊ ‘ဪ’၊ ‘ဟုတ်ပါတယ်’ စသည့် အချက်ပြစကားများဖြင့် အသုံးပြုပြောဆိုသွား သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

စကားအလှည့်ပေးခြင်းဆိုသည်မှာ လက်ရှိပြောနေသူက နောက်ပြောမည့်သူကို အလှည့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ အလေ့လာခံ ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်သည် ပုံစံတကျဆွေးနွေးရသော အစီအစဉ်ဖြစ်သည့်အတွက် စကားအလှည့်ပေးခြင်းပုံစံများကိုလည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

သာဓကအားဖြင့် -

ပုံစံ (၁)

- (အလှည့်ပေးသူ) သဇင်နွယ်ဝင်း - အဲ့တော့ အဲ့လိုမျိုး ဒီကျန်းမာရေးပိုင်းဆိုင်ရာမှာ ယောက်ျားလေးတွေရော မိန်းကလေးတွေရောပေါ့နော်။ ပိုမိုပြီးတော့ ဂရုစိုက်လာတဲ့ အပေါ်မှာဆိုရင် ဆရာမရဲ့အမြင်ကို အရင်ဆုံးသိပါရစေရဲ့။
- (အလှည့်ပေးခံရသူ) ဒေါက်တာ - သူက အပိုင်း(၂)ပိုင်းရှိတာပေါ့နော်။ ကျန်းမာရေးရယ်၊ အလှအပရယ်ပေါ့။

ပုံစံ (၂)

- (အလှည့်ပေးသူ) ဖြိုးမေ - ဖြိုးမေတို့ကတော့ ဒီအကြောင်းအရာနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ အမြဲတမ်းပြောဆိုနေကျဆိုတော့ collagen ဆိုတာကို တီးမိခေါက်မိတော့ ရှိတယ်ဆိုပေမယ့် ဂဗာနာ မသိသေးဘူး ဆရာမရယ်။ အဲ့တော့ collagen ဆိုတာ ဘာလဲဆိုတာကို သေချာလေး ရှင်းပြပေးပါအုံး။
- (အလှည့်ပေးခံရသူ) ဒေါက်တာ - collagen ဆိုတာ protein တစ်မျိုးပဲ ညီမလေး။ ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ အများကြီးရှိတယ်။

အထက်ပါ အလှည့်ပေးပုံစံများကိုကြည့်လျှင် စကားထဲတွင် နောက်ပြောမည့်သူနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းကိုပြော၍ အလှည့်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ်ပျိုမေ အစီအစဉ်တွင် စကားအလှည့် ယူခြင်းနှင့် စကားအလှည့်ပေးသည့်ပုံစံများမှာ ပြောသူကို ထောက်ခံ၍ လည်းကောင်း၊ ထပ်မံဆွေးနွေးပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၄၊ ၄။ အချက်ပြစကားပုံစံ

လူအချင်းချင်း အပြန်အလှန်စကားပြောဆိုရာတွင် ဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် အချက်ပြစကားများကို အသုံးပြု၍ပြောဆိုကြပါသည်။ မြန်မာစကားပြောတွင် “အော်၊ အင်း၊ ဒါပေါ့၊ ဟုတ်၊ ဟုတ်ကဲ့၊ ဟုတ်လား” စသည်ဖြင့် အသုံးပြုတုံ့ပြန်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးမောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က လက်တွေ့အတ္ထုဗေဒ နိဒါန်း စာအုပ်တွင် -

စကားတို့လှယ်ရာတွင် တစ်ယောက်ပြောသည်ကို တစ်ယောက်က အာရုံပြု နားထောင် နေကြောင်း အချက်ပြသည့်စကားများ ရှိပါသည်။ ပုံပြောသူက ပြောနေစဉ် နားထောင်သူ များက ‘အင်း’ လိုက်ခြင်းမှာ ထင်ရှားသော အချက်ပြ စကား သာကေတစ်ခုဖြစ်သည်။

(ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)၊ ၂၀၁၇၊ ၁၀၅)

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချက်ပြစကားများသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ပြောဆိုနေစဉ် တစ်ဦးပြောသည်ကို တစ်ဦးက စိတ်ဝင်တစား နားထောင်နေကြောင်းပြသရန် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ခေတ်သစ်ပျို့မေအစီအစဉ်မှ အချက်ပြစကားပုံစံများမှာ -

ပုံစံ (၁)

ဒေါက်တာ - အားလုံးက collagen တွေ့ချည်းပဲ။ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ အများကြီး ရှိတာပေါ့။

သဇင်နွယ်ဝင်း - အော် ဟုတ်ကဲ့ပါ။

ဖြိုးမေစံ - အော် ဟုတ်ကဲ့ပါ။

ဆုမွန် - အော် ဟုတ်ကဲ့ပါ။

ပုံစံ (၂)

ဒေါက်တာ - collagen ကလေး သူက ခန္ဓာကိုယ်ထဲမှာ အမြဲထုတ်ပေးနေတာ။

သဇင်နွယ်ဝင်း - ဟုတ်။

ပုံစံ (၃)

ဒေါက်တာ - ပြီးတော့ တချို့ရောဂါတွေမှာလည်း collagen နည်းသွားတာတွေ ရှိတယ်ပေါ့။ အဲ့လိုမျိုး ထုတ်လုပ်နိုင်တာထက် ပိုပြီးတော့ ပြိုကွဲလာလို့ရှိရင် အပျက်အစီးတွေ စမြင်ရတာပေါ့။

သဇင်နွယ်ဝင်း - ဟုတ်ကဲ့ပါ ဆရာမ။

ပုံစံ (၄)

ဖြိုးမေ - အဲ့လိုမျိုးကိုလည်း ဖြိုးမေတို့ သေချာလေးဆွေးနွေးရမယ့် အပိုင်းလေးတွေ ရှိတာ ပေါ့နော်။

သဇင်နွယ်ဝင်း - အင်း ဟုတ်တယ်။

ပုံစံ (၅)

ဒေါက်တာ - ညအိပ်ခါနီးကို ဘာမှမစားတော့ဘဲ အချိန်မှာ သောက်တယ်တချို့ကလေး

ဖြိုးမေ - အင်း အဲဒါကောင်းတယ်။

ပုံစံ (၆)

ဖြိုးမေ - နည်းမှန်လမ်းမှန်နဲ့ သောက်မယ်ဆိုရင်တော့ မကြာမီအချိန်အတွင်းမှာ အရမ်းကိုလှလာ တော့မှာပါ။

ဆုမွန် - ဟုတ်ပါတယ်။

အထက်ပါသာဓကများအရ နားထောင်သူများက စိတ်ဝင်တစား နားထောင်နေကြောင်း ပြသရန်အတွက် “အော်၊ အင်း၊ ဟုတ်၊ ဟုတ်ကဲ့ပါ၊ ဟုတ်ပါတယ်”ဟူသော အချက်ပြစကားများဖြင့် အသုံးပြုပြောဆိုကြသည့် ပုံစံများကိုတွေ့ရပါသည်။ အချက်ပြစကားများအပြင် ခေါင်းညိတ်ခြင်း၊ ပြုံးပြခြင်း၊ ရယ်မောခြင်း အပြုအမူများ ကိုပါ အသုံးပြုသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အလေ့လာခံ ခေတ်သစ် ပျိုမေအစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သူတို့သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်သည့်အတွက် စကားဝိုင်းတွင် အချက်ပြစကားများ ပိုမိုပြောဆိုတတ်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားဝိုင်းတစ်ခုတွင် အချက်ပြစကားများကို အသုံးပြုပြောဆိုခြင်းဖြင့် စကားလမ်းကြောင်း ဖြောင့်ဖြူးကာ စကားဝိုင်းကို ပိုမိုသွက်လက်သွားစေနိုင်ပါသည်။

၄၊ ၅။ စကားသံသကော်တရောသုံးခြင်းပုံစံ

ယနေ့ခေတ် လူမှုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် စကားပြောဆိုရာ၌ စကားသကော်တအမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်း အသုံးပြု ပြောဆိုတတ်ကြပါသည်။ ဆရာကြီး ဒေါက်တာကိုလေး၏ လူမှုဘာသာဗေဒ ဝေါဟာရများအဖွင့် စာအုပ်တွင် -

Code mixing ဆိုသည်မှာ ဘာသာစကားတစ်ဆက်မှု တစ်ခုတည်းတွင် အတူတကွ ပါဝင်နေသော မတူညီသည့် အသုံးများကို အသုံးပြုသည့်အခါ ဘာသာစကားကို ရွေးချယ်၍ အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ (ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၁၅)

ဟုဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားသကော်တရောသုံးခြင်းဟူသည် ဘာသာစကားတစ်မျိုးကို သုံးစွဲနေစဉ် အတွင်း အခြားဘာသာစကားတစ်မျိုး၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ရောနှောအသုံးပြုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ် ပျိုမေအစီအစဉ်မှ တွေ့ရသော စကားသကော်တရောသုံးခြင်း ပုံစံများကို ပြရလျှင် -

ပုံစံ (၁)

ဖြိုးမေ - အဲ့တော့ collagenဆိုတာ ဘာလဲဆိုတာကို သေချာလေးရှင်းပြပေးပါအုံး။

ပုံစံ (၂)

ဒေါက်တာ - Vitamin-C ကိုယ်တိုင်ကကိုပဲ သူက antioxidant ဖြစ်တဲ့အတွက်ကြောင့် cell တွေကို တိုက်ရိုက်ပျက်စီးတာကနေပြီးတော့ ကာကွယ်ပေးတယ်။

ပုံစံ (၃)

ဒေါက်တာ - အဲဒါလေးတွေကလည်း သိပ္ပံနည်းကျ research လုပ်ပြီးတော့ သေချာ proof လုပ်ပြီး သားအရာတွေပေါ့။

ပုံစံ (၄)

သင်္ဇန်ဝင်း - ထပ်ပြီးတော့ ပိုပြီးတော့ highlight လုပ်ပြီး သိချင်တာက အဲ့တော့ အဆီကျဖို့အတွက်ကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုး ကြိုးစားကြတယ်။

ပုံစံ (၅)

ဖြိုးမေ - super sunday မှာ ဖြိုးမေတို့ အရမ်းပဲ ထူးခြားသွားလား။

ပုံစံ (၆)

ဒေါက်တာ - ပြီးတော့ cosmetic တွေမှာလည်း mask skin care တွေပေါ့နော်။

ပုံစံ (၇)

ဒေါက်တာ - အသက် (၂၅)နှစ် ကျော်လာပြီဆိုတဲ့အခါကျရင် break down တွေလည်း စလာပြီပေါ့။

ပုံစံ (၈)

ဒေါက်တာ - ဒီ collagen ကတော့ သူက nutritional supplement ပေါ့နော်။

ပုံစံ (၉)

ဒေါက်တာ - နောက်ထပ် collagen effects တွေက အများကြီးကျန်သေးတယ်။

ပုံစံ (၁၀)

ဒေါက်တာ - ဟို ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရရင်တော့ ပုံမှန် healthy life style အတွက် ပေါ့နော်။

စသည်ဖြင့် တွေ့ရပါသည်။ အထက်ပါပုံစံများအရ ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်မှ တွေ့ရသော စကား သင်္ကေတ ရောသုံးခြင်းပုံစံများတွင် အင်္ဂလိပ်စကားလုံးတစ်လုံးတည်း ရောသုံးခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်စကားလုံး နှစ်လုံး ရောသုံးခြင်း၊ နှစ်လုံးထက်ပို၍ ရောသုံးခြင်း၊ စကားလုံးနှင့်ပုဒ်စု ရောသုံးခြင်းနှင့် ပုဒ်စုလိုက်ရော သုံးခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။

၄။ ၆။ အသုံးသတ်စကားပုံစံ

စကားဝိုင်းတစ်ခုတွင် ပါဝင်ပြောဆိုဆွေးနွေးသူများသည် စကားဝိုင်းပြီးဆုံးလျှင် အဆုံးသတ် စကားဖြင့် ရပ်နားလေ့ရှိပါသည်။ အဆုံးသတ်စကားနှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာကြီးဒေါက်တာ အောင်မြင်ဦး၏ လူမှုဘာသာဗေဒ သဘောတရားစာအုပ်တွင် -

စကားပြောများသည် တစ်ချိန်တွင် အဆုံးသတ်ခြင်းကို မလွဲမသွေ ရောက်ရှိလာ မည်ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရိုးပြောစဉ်အတိုင်း အပြန်အလှန်နှုတ်ဆက်၍ အဆုံးသတ်လေ့ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် အကြိုအဆုံးသတ် အချက်ပြများဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ အကြိုအဆုံးသတ်အချက်ပြများသည် စကားပြောကို အပြီးသတ်ရန် လက်တွေ့ ကြိုတင် ညှိနှိုင်းခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

(အောင်မြင်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၅၊ ၁၅၁)

ဟူ၍ ဆိုထားပါသည်။

ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်မှ တွေ့ရသော အဆုံးသတ်စကားပုံစံများမှာ -

ပုံစံ (၁)

ဖြိုးမေ - ဟုတ်ကဲ့ပါ။ ကဲ နောက်ဆုံးအချက်လေး ပြောပြချင်ပါတယ်။

ပုံစံ (၂)

သဇင်နွယ်ဝင်း - ဟုတ်ကဲ့ပါ။ မေးရင်းနဲ့ အချိန်က ပြည့်သွားပြန်ပြီ။

ပုံစံ (၃)

ဖြိုးမေ - ဟုတ်ကဲ့ပါ။ သေချာလေ့လာပြီးတော့ ဆွေးနွေးတင်ဆက်ပေးတဲ့ ဆရာမကို ကျေးဇူး အများကြီးတင်ပါတယ်နော်။

ပုံစံ (၄)

သဇင်နွယ်ဝင်း - အဲ့တော့သဇင်တို့ ကြည့်ရှုနေတဲ့ ပရိသတ်တွေကိုလည်း ကျေးဇူးအထူးပဲ တင်ပါတယ်။

ပုံစံ (၅)

သဇင်နွယ်ဝင်း - သဇင်တို့တွေ ဒီနေ့အစီအစဉ်ကို အဓိကကူညီပံ့ပိုးပေးထားတာဆိုရင်တော့ Glo Skin CD Collagen ကနေပြီးတော့ ကူညီပံ့ပိုးပေးထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ကျေးဇူးအထူးပဲ တင်ပါတယ်ရှင်။

ပုံစံ (၆)

သဇင်နွယ်ဝင်း - ပရိသတ်တွေအားလုံးအတွက် special guess ကိုဖိတ်ခေါ်ပြီးတော့ ဆွေးနွေးပေးသွားအုံးမှာဖြစ်ပါတယ်ရှင်။ ပြန်လည်ဆုံတွေ့ပါအုံးမယ်နော်။

ပုံစံ (၇)

သဇင်နွယ်ဝင်း - ပရိသတ်တွေနဲ့အတူ နောက်တစ်ပိုင်းမှာ ပြန်လည်ဆုံတွေ့ပါအုန်းမယ်နော်။

ပုံစံ (၈)

သဇင်နွယ်ဝင်း - ဟုတ်ကဲ့ပါ။ ကဲ အဲ့တော့ အချိန်ပြည့်သွားပြီဖြစ်တဲ့အတွက် နှုတ်ဆက်လိုက်ပါတယ်။ သာယာလှပတဲ့ တနင်္ဂနွေနေ့လေးကို ပိုင်ဆိုင်နိုင်ပါစေရင်း။

ပုံစံ (၉)

သဇင်နွယ်ဝင်း - ဘိုင့်ဘိုင့်။

ဖြိုးမေ - ဘိုင့်ဘိုင့်။

ဆုမွန် - ဘိုင့်ဘိုင့်။

အထက်ပါသဘာဝများကိုကြည့်လျှင် ပုံစံ(၁)နှင့် ပုံစံ(၂)တို့သည် အကြိုအဆုံးသတ်စကားပုံစံများဖြစ်ပြီး ပုံစံ (၃၊ ၄၊ ၅)တို့တွင် ကျေးဇူးတင်စကားတို့ဖြင့် အစီအစဉ်ကို အနားသတ်ကာ စကားပြောအရှိန်ကို အဆင့်ဆင့် လျှော့ချပြောဆိုသွားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ပုံစံ(၆)နှင့် ပုံစံ(၇)သည် အဆုံးသတ်စကားပုံစံများဖြစ်ပြီး ပုံစံ(၈) သည် ဆုတောင်းနှုတ်ဆက်စကားပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံ(၉)တွင်မူ တင်ဆက်သူများက တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း “ဘိုင့်ဘိုင့်” ဟု အဆုံးသတ်ပြောဆိုပြီး လက်ပြ နှုတ်ဆက်ကာ စကားပိုင်းအစီအစဉ်ကို အဆုံးသတ်သွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှု သဘောတရားများဖြင့် လူမှုဘာသာဗေဒ ရှုထောင့်မှ လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် အဖွင့်စကားပုံစံ၊ စကားအလှည့်ယူခြင်းနှင့် စကားအလှည့်ပေးခြင်းပုံစံ၊ အချက်ပြစကားပုံစံ၊ စကားသင်္ကေတရောသုံးခြင်းပုံစံနှင့် အဆုံးသတ် စကားပုံစံတို့ကို အသေးစိတ်လေ့လာ ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်သည် အခမ်းအနား အစီအစဉ်ဖြင့် ပုံစံတကျတင်ဆက်ရသော အစီအစဉ်ဖြစ်သည့်အတွက် “မင်္ဂလာပါ” ဟူသော နှုတ်ခွန်းဆက်စကားကို အဖွင့်စကားအဖြစ် စတင်ပြောဆိုသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စကား အလှည့်ယူခြင်းနှင့် စကားအလှည့်ပေးသည့်ပုံစံများမှာ ပြောသူကိုထောက်ခံ၍ လည်းကောင်း၊ ထပ်မံဆွေးနွေးပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပြောဆိုသူ အသီးသီးတို့က မိမိတို့ဘာသာ ဝင်ရောက်ပြောဆိုသွားသည့် စကားအလှည့်ယူသည့်ပုံစံများတွင် “ဟုတ်ကဲ့၊ ဪ” စသည့်အချက်ပြစကားများဖြင့်လည်း အသုံးပြုပြောဆိုသွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နားထောင်သူများက စိတ်ဝင်တစား နားထောင်နေကြောင်း ပြသရန်အတွက် “အော်၊ အင်း၊ ဟုတ်၊ ဟုတ်ကဲ့ပါ၊ ဟုတ်ပါတယ်” ဟူသော အချက်ပြစကားများဖြင့် အသုံးပြုပြောဆိုကြသည့်ပုံစံများကို တွေ့ရပါသည်။ အချက်ပြ စကားများအပြင် ခေါင်းညိတ်ခြင်း၊ ပြုံးပြခြင်း၊ ရယ်မောခြင်း အပြုအမူများကိုပါ အသုံးပြုသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စကားသင်္ကေတရောသုံးခြင်းပုံစံများတွင် အင်္ဂလိပ်စကားလုံး တစ်လုံးတည်းရောသုံးခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်စကားလုံးနှစ်လုံးရောသုံးခြင်း၊ နှစ်လုံးထက်ပို၍ရောသုံးခြင်း၊ စကားလုံးနှင့်ပုဒ်စု ရောသုံးခြင်းနှင့် ပုဒ်စုလိုက်ရောသုံးခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ အဆုံးသတ်စကားပုံစံများတွင် အကြိုအဆုံးသတ် စကားပုံစံများ၊

ကျေးဇူးတင်စကားတို့ဖြင့် ပြောဆိုသွားသည့်ပုံစံများ၊ ဆုတောင်းနှုတ်ဆက်စကား ပုံစံများနှင့် တင်ဆက်သူများက တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း လက်ပြနှုတ်ဆက်ပြီး စကားဝိုင်းအစီအစဉ်ကို အဆုံးသတ်သွားသည့်ပုံစံများကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှု သဘောတရားများဖြင့် လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် အဖွင့်စကားမှ အဆုံးသတ်စကားအထိ စကားပြောဖြစ်စဉ် (၅)မျိုး ပါဝင်ဖွဲ့စည်းလျက် ရှိကြောင်း ဖော်ထုတ် တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ခေတ်သစ်ပျိုမေအစီအစဉ်ကို စကားစဉ်စိစစ်မှုရှုထောင့်မှလေ့လာချက် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤတွင် လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာခဲ့ရာ အဖွင့်စကားပုံစံ၊ စကားအလှည့်ယူခြင်းနှင့် စကားအလှည့်ပေးခြင်းပုံစံ၊ အချက်ပြစကားပုံစံ၊ စကားသင်္ကေတရောသုံး ခြင်းပုံစံနှင့် အဆုံးသတ်စကားပုံစံတို့ကို အသေးစိတ် လေ့လာဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ဤသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစကား၏စကားစဉ်စိစစ်မှု သဘောများကို လေ့လာလိုသူများအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်မိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

(မြန်မာဘာသာ)

- ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၈)။ လူမှုဘာသာဗေဒဝေါဟာရများအဖွင့်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။
ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိဗေဒနိဒါန်း၊ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို ပုံနှိပ်တိုက်။
အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။
အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

David Crystal, *A Dictionary Of Linguistics And Phonetics*, 4th Edition.

လေ့လာဖတ်ရှုသည့်စာအုပ်စာရင်း

- ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၈)။ ဘာသာစကားလေ့လာမှု၊ ရန်ကုန်၊ ဧရာဝတီစာပေတိုက်။
ခင်မင်၊ မောင်(ခန့်ဖြူ)။ (၂၀၁၇)။ လက်တွေ့အတ္ထုပ္ပတ္တိဗေဒနိဒါန်း၊ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချို ပုံနှိပ်တိုက်။
အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။
အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား၊ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင် ပုံနှိပ်တိုက်။

BUDDHIST PERSPECTIVES ON ADDRESSING SOCIAL CHALLENGES IN THE WORKPLACE*

Paing Hmuu Thu¹

Abstract

Social challenges in the workplace refer to common problems concerning about the social behaviours which is important for employees to cooperate and interact with each other in the workplace. Buddhism takes a positive approach to social challenges, creating good and fair opportunities for all beings and promotes a specific function in mental cultivation practices for every employee in the workplace. This study is a sort of applied Buddhism takes a new footstep from a Buddhist perspective. This paper is only modified and customised with Buddhist philosophy on social behaviours for the present-day workplaces of the 21st century.

Keywords: social challenges, workplace, Buddhism, business, behaviour

Aim and Objective

The purpose of this study is to explore social challenges which are facing by employees in various ways in businesses and other industries around the world operating to follow economic globalisation from a Buddhist perspective. By continuously exploring human nature and behaviour, Buddhism can empower employees to overcome social barriers in the workplace and tend to create productive and innovative workplaces.

Research Question or Hypothesis

Some classical scholars have consistently focused towards only into Buddhist goal of spiritual liberation, making it a single imperative and they do not seem to want Buddhism to be integrated into the dynamics of the remodeling. In the 21st century, when everything is moving in balance with globalization, it is very necessary to sustain the positive social behaviors offered by Buddhism before reaching a liberation. This paper interrogates to which extent the assumptions expressed by Buddhism can resolve the social challenges of today's workplaces and examines how applied Buddhism can take a ride along with the dynamics of modernization.

Materials and Methods

The central theme of this paper, workplace social challenges, takes a sampling frame of career related websites and the top job and employment websites in 2022, and the topics with the most overlap are randomly selected. Then, nine selected topics are arranged in pairs with remedies to the interpretation from the Buddhist sacred texts such as *Pāli*, *Aṭṭhakathā* and *Ṭīkā*.

Introduction

The workplace typically has different personalities of individual worker and it creates an interactive environment with different communication styles and perspectives. These inconsistencies are a potential source of social challenges and can ultimately lead to social dissatisfaction through inattention to those involved in the workplace. Although it is important for all employees to be treated fairly and feel secure in the workplace, some common problems of harassment or discrimination still experienced employees are common social challenges of a growing concern in 21st century workplaces.

---

* Best Paper Award Winning Paper in Oriental Studies (2022)

¹ Department of Oriental Studies, University of Yangon

Buddhist perspectives focus on transforming the behavior and personality of the individual to have a positive mind and healthy behavior. As one of the most important factors, Buddhism is especially worrying about causing harm to someone. Making harm towards others includes physical abuse as well as emotional abuse to others. The genuine Buddhists who fully embrace the idea of karma's manipulation accordingly forbid the commission of any evil by observing and avoiding toxic behavior that someone dislikes.

It is assumed that workplace social challenges which mostly arise in the arguing of conflicting behaviors and perceptions among employees, it needs to understand how Buddhism can fix them. Buddhism teaches that every individual to practice self-control over his or her own emotions and begins to positively behave toward others in interpersonal relationships, thus paving a way to effectively solve common issues of today's workplaces.

What are the social challenges?

Nowadays social challenges are growing concerns in our society. Social challenges refer to problems interacting with people in society or engaging in regular social behaviour. Social challenges are common problems in today's society and challenges that many people in society are trying to solve them. Social challenges are antagonistic situations or behaviours at the personal and work level¹.

We always tend to focus mainly on the physical health of employees, but when it comes to mental health, we often forget an important factor that deserves more attention. It is a behavioural health. A typical workplace focuses on inter-organisational or inter-business connectivity and communication. One thing is for sure, an employee's behavioural health can have a significant impact on his success. A social problem is an issue that directly affects many people in society. It is a series of common problems in modern society and problems that many people are trying to solve. It is often the result of factors beyond the individual's control. Social challenges are the source of conflicting opinions about the moral rightness or wrongness of decisions about the private life or social life of individuals.

What is a workplace?

A workplace is a place of work for both the employer and the employees where business operations, tasks and functional responsibilities are performed. Different types of workplaces vary from their nature of industry and can be in a building or non-permanently constructed workplace. Workplaces can be easily adjusted or movable and some people work on different time and days in various places. Advances in technology have allowed people to work virtually as a new type of workplace.

The workplace can naturally take on various settings, such as in an office or outside of the dorm where the business is located, or remotely while traveling. Whatever the terms, the best workplaces are characterised by creating an efficient and inventive environment where employees are equipped with the tools they need. As an employer, knowing what the workplace is and how to design a successful and creative environment are important factors when running a business².

Purpose of Workplace

Workplaces assist businesses in effectively delivering their goods and services to customers. Employee working in the industry need to have new ideas to offer their customers. They use their workspace to co-create and coordinate to deliver the products and services to their

---

¹ <https://www.vantagefit.io/blog/social-challenges-in-the-workplace/amp>

² <http://surl.li/cuacy.com>

clients. It mainly depends on the effectiveness and usefulness of workplaces for a business to run well, grow up and stand for a long time. Therefore, the main purpose of the workplace is to assist the businesses in order to reach the market with the goods and services produced by the businesses on time and to distribute them with the least problems.

Buddhist Approach to Social Challenges

Buddhism emphasises the characteristics and functional aspects of social ethics and trainings, and focuses primarily on dealing with social challenges. Concerning about social aspects in everyone's daily life, Buddhism examines good and hygienic ways to approach and encourage them to achieve social objectives by means of healthy behaviours. Buddhist ideals highlight the individual's mental thoughts as a means of behavioural aspects and promote the individual's peace of mind and long-term personal development. The view of Buddhism, where one's mind always delights in evil¹, by consciously resisting any evil mental obstacles, changes someone's behaviour and mental assumptions, thus provides a good approach to the development of the individual's social life.

Social Challenges in the Workplace

As mentioned above, social challenges are undeniably relevant to individuals' behavioural health. There is a connection between the human behaviour, mind and spirit concerning about the behavioural health. It includes the individual's living, eating habits etc., and consistently shows how these behaviours affect an individual's physical or mental health.

Today's workforce is constantly demanding changed, and it needs to be agile and receptive. Those who ignore changes will be the ones holding back the progress of the business. The right attitude towards a workplace is an important factor in a harmonious workplace that we want to address, and inappropriate behaviour needs to be immediately eliminated. Social challenges affect employees' behavioural health and their success. Sometimes it affects an employee's social cohesion, and collective effectiveness in the workplace.

The modern workplace faces many different challenges. According to WHO, the determinants of social challenges affecting behavioural health in the workplace include the worker's social and economic environment, topics related domestic violence, physical environment, air quality, human characteristics to their social environment, race and ethnicity, gender and sex roles, poverty and deprivation, communication gap between social networks.²

Individual Antagonism

Animosity or hostility between workers in the workplace leads to long-term antagonistic relationships and negative outcomes. It usually occurs between employees, by focusing on a common benefit of an employee in the workplace, the competitive performance of that desire leads to mutual dissatisfaction and friction with each other. A workplace where employees are disharmonious with each other always shows instability in the workplace and causes a negative incomplete completion of relevant tasks, which is especially damaging to the interests of the business.

Remedy

Buddhism always discourages and suppresses the aggressive behaviours such as anger, hatred, hostility that usually arise in the minds of human beings. Buddhism involves controlling

---

¹ Khp, 34-35

² <http://surl.li/cuacy.com>

the angry mind in various ways, such as replacing it with wholesome emotions. Mental defilements such as anger are prevented from arising in their minds or are carefully monitored to detect their entry. There are various methods such as breaking down the mental impurity that is anger in the moment of entry. In addition to this, not only is it often expressed to be aware of the negative effects of anger ¹, but it also focuses on the causes of anger. Buddhism always limits what a person really deserves or what is appropriate and strongly forbids excessive greed which is a powerful deterrent to the unlawful acquisition of property. Buddhism advocates for the worldly people to keep and cultivate a positive attitude ², always works to eliminate anger and hostility among employees.

Interpersonal Conflict

Interpersonal conflict can occur in any situation between two or more people or between colleagues at work. This can turn into mutual hostility over time if left unresolved. Interpersonal conflicts in the workplace are also problematic in some situations. In the workplace, different employees come from different backgrounds, so it is difficult for them to easily adapt to each other. Conflict initiated in the workplace not only hinders the completion of work, but also leads to emotional harm to the worker. A social problem that causes a disturbance in the mind is truly awful enough to overwhelm a person's cognition and emotions and become toxic.

Remedy

A Buddhist approach to conflict resolution is to attempt to overcome the root causes of conflict and resolve it by requiring an intervening focus on a multifaceted social process. The *Madhupiṇḍika Sutta* of *Majjhima Nikāya* describes two underlying causes for conflicts. First of all, conflicts arise as worldly people cling to unwholesome thoughts and fall under their dominant manipulation. This means that these so-called argumentative conflicts are caused by unwholesome mental impurities because it has not rationally proper consideration with consciousness. Secondly, such thoughts lead to jealousy and avarice when a person desperately takes possession of a quality or thing that another has, and sees himself as worthy of that possession ³. This shows that the misperception of evil leads to the perception of evil, and the formation of evil consequences with regard to that evil. Being jealous on the quality or his benefits of a colleague who is working together in the workplace can cause conflict, thus by understanding and accepting everyone's karmic interest ⁴, one should try to prevent his jealousy and overcome interpersonal conflict.

Communication Gap

Communication serves as a critical element of a productive workplace. It is a sort of employee involvement which promotes effective communication and improves common goals that are relevant to all colleagues in the workplace. Communication means mutual understanding, negotiations and discussion among colleagues in a workplace. Effective communication creates a meaningful circumstance for all interacting parties. However, some people are extremely reluctant to express their ideas among colleagues. It always starts with not being able to speak up for fear of getting it wrong, and it leads to a more distant and icy relationship. This hinders mutual understanding among colleagues and makes it difficult to build up a mutual trust.

---

¹ Netti, 182

² M -a I, 167

³ M I 145-150

⁴ A III, 67

Remedy

Buddhism revolves around interpersonal communications and is guided as a way of eternally practicing the beneficial coexistence of human beings. The Eight-Fold Path ¹, a set of authentic Buddhist practices, provide effective results for the communication sector to be applied in the workplace. When dealing with the colleagues who work together in the workplace as a means of a righteous perspective (*sammā diṭṭhi*) from the beginning, they will have righteous understanding (*sammā saṅkappa*). When communicating by means of righteous speech with them, righteous effort (*sammā vāyama*) will also be performed when interacting with them, so every action will be a righteous action (*sammā kammanta*). Therefore, the Buddhist aspects of communication are the steps that must be followed by other righteous aspects through righteousness mindfulness. (*sammā samādhi*)

Rumors and Gossip

Gossip is a bad habit that occurs in most workplaces. The colleagues in a workplace usually target someone who can draw their attention and criticise him from a negative perspective. By saying that, they often conclude the conversation by turning a partial apparent truth into authentic reality. The habit of making negative conversation and judgments over colleagues within a workplace not only affects the tasks of the workplace, but also wipe out the unity and friendship among workforce. By misrepresenting, the person who was being told also feels hurt and feels inferior which disturbs the positive correlation, making it more difficult to create a relationship and can weaken it.

Remedy

Buddhist precepts principally include the four unwholesome actions of speech as fundamental components. The four unwholesome actions of speech that are to be avoided ² are lying (*musā vācā*), slander (*pisuna vācā*), harsh speech (*pharusa vācā*), and malicious gossip (*samphapplāpa*). This is what Buddhism forbids because they are toxic hindrances without having any benefits in a verbal commutative environment. Therefore, everyone must avoid any kind of talk that destroys anyone's interests, such as rumors and gossip, which are the growth of hatred and enmity. Instead, it should strive to bring positive warmth and relationships to the workplace by speaking truthfully sweet words.

Bullying or Harassment

Workplace bullying or harassment is a common and dangerous behaviour that occurs among the staffs and colleagues. Bullying and harassment include various forms of teasing or threatening others, hating someone and blasphemy. It is often done by means of a person or group of people who target and focus on those who do not conform to their way of thinking or the standards set by them. Sometimes it is into the forms of mobbing and bullying within a workplace, hostile aggression against an individual, or torturing a person to the measure of mentally withered. Moreover, bullying occasionally occurs when a person is targeted and harassed in a number of ways, such as cheating on work assignments or giving unclear instructions in the workplace.

Remedy

Buddhism's assumptions and ideals are commonly based on *kamma* theory. No one can deny that Buddhism clearly accepts evil practices such as bullying and harassment as actions that cause harm to others. *Abhiñhā Sutta* of *Majjhima Nikāya* describes about *Kamma* that

---

¹ S III, 10

² Vi V, 227

“*Kammassakomhi Kammadāyādo Kammayoni Kammabandhu Kammappaṭissaraṇo*”.¹(*Aṅguttara Nikāya Aṭṭhakathā Vol:1*). In English, “Kamma is our own property. Kamma is our inheritance. Kamma is a cause. Kamma is our relative. Whether it is good or bad, everyone will inherit the *kamma* and its consequences.” Buddhism states that a person who commits an evil deed must suffer the consequences of his deed. Therefore, the basic principles of Buddhism not only discourage bullying and harassment, but also always prevent bullying as the consequences of doing so will come back bitterly to the perpetrator.

Employment Discrimination

The employee or job applicant is commonly being discriminated by means of citizenship, genetic information, age, gender, disability, sexuality, religion, ethnicity or nationality, complexions. In relation to above mentioned items, excluding potential employees during the recruitment period, denial of certain employee's compensation or benefits, paying different salaries to qualified employees in the same position are often associated with job discrimination.

Remedy

Buddhism believes that there is no fundamental discrepancy between any human beings. It accepts that every individual should be appreciated and reasonably treated with justice. Concerning about the theoretical concepts of Buddhism, there are two types of truth namely: apparent truth (*sammuti saccā*) and authentic truth (*paramattha saccā*). The *sammuti saccā* is commonly accepted from the perspective of the ordinary layman, while the *paramattha saccā* is approached from the perspective of the *ariyā*, who strives to reach the ultimate goal of Buddhism, liberation (*Nibbāna*). Buddhism mainly promotes the *paramatthā saccā*, thus making it especially acceptable. According to the *Paramattha saccā*, the physical body that is “I” does not really exist. In fact, there is only a name for the law to be called. Even these laws are being used as truth to facilitate human relationships and activities. Once it can understand this basic concept, the greedy mind, hatred, pride and jealousy that refers to and acts with the mindset of “I” will disappear and meaningless. If there is no physical substance “I”, other forms of personal creatures are just the names of laws and nature without any essence.

Performance Issues

Workplace performance indicates a critical condition for a productive workplace and it greatly depends on physical health and intellectual ability of each worker in the workplace. In addition, an energetic worker with a healthy mind will be active at his work and able to perform his assigned tasks effectively. On the other hand, it can be caused by such a way as a worker who is underperforming or in capability at work, who has a lack of management relating his social stress or workload stress, who is not caring about his physical health and who has seriously a drug and alcohol addiction. Such a worker who has trapped in one of these consequences can experience a failure of his work performance as well as a lack of work pleasure.

Remedy

Buddhism has many applicable solutions regarding the factors that affect the performance of workers in the workplace. Buddhism urges us to constantly watch out for all kinds of mental formations that dominates and manipulates all sentient beings, and serves as to be free from the unhealthy and toxic emotions. This can be said that Buddhism offers to manage emotional responses that can have a reliable impact on the employee's performance. In addition, Buddhism emphasises the health awareness of all human beings and instructs them to prevent and give up of

---

¹ A -a I, 38

unhealthy habits.¹ Buddhism not only prohibits the use of alcohol and other intoxicants as a basic ethical value², but has always identified its harmful effects. Following these tips will help the employees to be an energetic and efficient in the workplace.

Lack of Discipline

Every workplace supports the central objectives of businesses to accomplish their specific tasks. It is an important responsibility of all businesses to regulate and enforce a specific rule because it is based on the collective power of the workers. As the employees come from different regions and are born and lived in different customs and environments, anyone should not be favored in the workplace. Under the control of an appropriate and fair regulatory framework, all of them have equal opportunities to perform the tasks required by every business. A workplace where a rigid discipline is not firmly established leads to failure with weak influence on employees and collapse to achieve the common goals of the business.

Remedy

It can clearly be seen that Buddhism always prioritises and maintains the good discipline of individual employee in the workplace. In the *Maṅgala Sutta of Khuddaka Nikāya* describes that “*vinayo ca susikkhito*”.³ It means to practice and a good discipline. It assists the employees to maintain good discipline, which is important among staffs in the workplace by looking for the long-term development of a productive workplace. The *Sīṅgāla Sutta* distinctly describes employers' and employees' responsibilities.⁴ Buddhist practices first aid to cultivate good disciplines and ethics for an employee before customising the actual regulations in the workplace. Therefore, such an employee who embraces and strongly believes in Buddhism and practices it will have a good reputation about keeping with discipline in the workplace, and will definitely be an outstanding staff who is faithful in his duties assigned by the job and is full of capacity.

Demotivation

Achieving active spirit and motivation in the workplace of individual workers is an important factor for the improvement of a productive workplace. Lack of employee motivation can reduce business productivity which is directly related to missing the intended targets. An employee may sometimes experience negative self-esteem such as losing any hope about his job satisfaction. When an employee does not have enough time and energy to invest in his workplace, it simultaneously leads to depression. Such negativity is usually due to the instability and insecurity of the workplace, lack of improvement, being unable to determine indiscriminately towards a valid career, involving in conflict with colleagues etc.

Remedy

Buddhism constantly encourages and seeks effective ways to improve everyone's ability. *Dhammapada* of *Khuddaka Nikāya* describes that “*Attāhi attano nātho, kōhi nātho parosiyā*”.⁵ The meaning is “one is indeed one's own lord”. In addition, we must rely on ourselves in everything, we must strive our best and believe in our ability. In other words, the Buddha said that if we want the best outcome, every individual must first work diligently towards the goal our

---

¹ A III, 70

² A -a I, 97

³ Khp, 34-35

⁴ D III, 155

⁵ Khp, 94

desire, and use our own intelligence to do the best we can. Buddhism strongly encourages the motivation to believe in one's own ability and make effort to do one's best using all kinds of diligence in everything.¹

Discussion

Social challenges are closely related to an individual's behavioural health and affect the success of an employee ². The term "behavioral health" includes all contributors which encompass to mental health, including habits and other external forces. Social challenges can be regarded as harmful behaviors that are not only personally poisonous but also occupationally dangerous. The behavioral health of employees is seriously an important factor that deserves special attention. As a workplace is based on cooperative and collaborative communication, an employee's behavioral health can have a significant impact on his or her success in life.

The topics of workplace social challenges collected in this paper are different in nature with each other. On analysis of social challenges in the workplace, it can be found three types as; self-caused related workplace dissatisfaction, other-caused related social problems and both self-caused and other-caused related social problems. Lack of Discipline, Performance Issues and Demotivation are self-caused related topics that lead to workplace dissatisfaction and social problems. Rumours and Gossip and Employment Discrimination are other-caused related social problems. Individual Antagonism, Personal Conflict and Communication Gap are both self-caused and other-caused related social problems.

In this paper, as the topics related social challenges are different in general nature, the Buddhist ways of remedy addressing them are not identical with each other, taking divergent schemes of Buddhist theoretical concepts. When the remedies are also classified into three different groups; by getting rid of mental impurities, by means of *kamma* theory and by assigning Buddhist ethics and theories. In detail, Individual Antagonism is resolved by getting rid of mental impurities. Bullying and Harassment is addressed by applying the *Kamma* theory. Communication Gap, Rumours and Gossip, Employment Discrimination, Performance Issues, Lack of Discipline, Demotivation is resolved by assigning Buddhist ethics and theories.

In summary, if an employer encounters any social challenge at his or her work, even if it is happened by other-caused, he or she should assign Buddhist ethics and theories such as forgiveness and tolerance without criticising the perpetrator and by removing the negative impurities that arise from social challenges. By understanding and accepting the *Kamma* theory, an employee can prevent from the occurrence of negative social challenges, and not only improve the business industry, but also improve his or her position at work level.

Conclusion

The various social challenges that have arisen alongside economic globalisation have greatly affected the interpersonal development of employees in the workplace. Nowadays, employers are becoming more critical and understanding of the social challenges faced by workers in the workplace around the world. These problems create a demotivated and disconsolate workforce and drain the country's GDP through significant losses in productivity and work hours.

---

¹ A -a, 129

² <https://www.vantagefit.io/blog/social-challenges-in-the-workplace/amp>

Buddhism has always explored human nature such as a person's way of thinking, feeling and acting and encouraged a true humanity. One of Buddhist attitudes is that all social problems and conflicts can be resolved by means of positive reconciliation because Buddhism believes that the root cause of all social problems is human depravity. Negative mental defilements such as greed, hatred, delusion, anxiety, jealousy are the root causes of all negative problems such as social challenges. Their worst characteristics are to remove as much as possible from evil thoughts that arise in our minds, which tend to harm others. This is the basis of the Buddhist ethics in relation to social reconciliation.

Buddhist ideals urge us to always be vigilant and refrain from causing emotional or physical abuse to others. This is fully related to the karmic theory proposed by Buddhism, which holds that hurting others brings back a reciprocal effect to the doer. Therefore, a good social communication is supported by not causing harm to others in the field of social services such as workplace.

Acknowledgement

As a primary, I would like to express my extensive and genuine appreciation Dr. Win Win Yi, Professor and Head, Department of Oriental Studies, University of Yangon, for granting me a chance to carry out this paper. I am extending my thanks to all the teaching officers, staff and my colleagues from the Department of Oriental Studies, University of Yangon, for their generous attitude and friendly behavior.

References

- Aṅguttara Nikāya*, Vol:3, (1960), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Buddhaghosa Mahāthera, Aṅguttara Nikāya Aṭṭhakathā*, Vol: I, (1957), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Buddhaghosa Mahāthera, Majjhima Nikāya Aṭṭhakathā*, Vol: I, (1957), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Dīgha Nikāya*, Vol:3, (1957), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Khuddaka Nikāya*, Vol:1, (1961), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Khuddaka Nikāya*, Vol:11 (1957), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Majjhima Nikāya*, Vol:1, (1960), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Saṃyutta Nikāya*, Vol:3, (1961), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Surl.li. (2022). *Redirect Notice*. [online] Available at: <<http://surl.li/cuacy>> [Accessed 9 September 2022].
- Szeto, A. C., & Dobson, K. S. (2013). *Mental disorders and their association with perceived work stress: An investigation of the 2010 Canadian community health survey*. *Journal of Occupational Health Psychology*, 18(2), 191-197. doi: 10.1037/a0031806
- Tugend, A. (2014, November 14). *Deciding whether to disclose mental disorders to the boss*. The New York Times. Retrieved from http://www.nytimes.com/2014/11/15/your-money/disclosing-mental-disorders-at-work.html?_
- Vantage Fit. (2022). *7 Ways to tackle Social Challenges in the Workplace*. [online] Available at: <<https://www.vantagefit.io/blog/social-challenges-in-the-workplace/amp/>> [Accessed 11 September 2022].
- Vinaya Piṭaka*, Vol: 5, (1958), Yangon: Myanmar, Department of Religious Affairs.
- Weir, K. (2013). *Work, stress and health*. *Monitor on Psychology*, 44(8), 40. Retrieved from <http://www.apa.org/monitor/2013/09/stress-health.aspx>
- Worth, T. (2016, September 28). *Ten careers with high rates of depression*. Health.com. Retrieved from <http://www.health.com/health/gallery/thumbnails/0,,20428990,00.html>

SYMBOLS OF KINGSHIP: COMPARATIVE STUDY ON ROYAL CORONATION REGALIA OF MYANMAR AND THAILAND*

Win Pa Pa Lwin*

Abstract

Royal coronation regalia are the sacred objects used in a coronation ceremony. No other ceremonies will be more important than the coronation ceremony and the coronation regalia become the symbols of kingship, power and majesty of monarchy. Myanmar and Thailand have been neighboring not only by human culture but also by geographical features since the early periods. Moreover, Buddhism originated from central India and has been dominated in these two countries since early history. With the arrival of Buddhism, some customs and ideas of Hinduism have also been imported to these two countries. Therefore, there may be some cultural affinities and differences between these two countries. By depending on socio-political and religious factors, their coronation regalia show some similarities in typologies. The research paper focuses on the detailed decorations and the royal customs related to the coronation regalia of these two countries. It examines in which ways these are similar and different according to their cultivated cultures and accepted customs by using the comparative, descriptive and analysis methods. As the royal customs of Myanmar were ended and disappeared after the British colonized the whole country, the royal coronation regalia of Myanmar cannot be studied in full accounts like the coronation regalia of Thailand which are the living cultural heritage of the surviving monarchical system.

Keywords: coronation ceremony, coronation regalia, Myanmar and Thailand

Introduction

The coronation regalia facilitates the process of crowning a king and provides information on how traditional and religious customs affect the sovereignty of a nation. The symbols of kingship become the parts of the coronation ceremony because of the religion and the historical tradition of a nation that has come through. Therefore, the practices of the coronation regalia are commonly provided from the ancient literatures and religious scriptures in the successive reigns by revealing the nation's high cultural standard. As Myanmar and Thailand have been the Buddhist devoted countries, the ceremonies of these countries have mostly followed the customs derived from the mixed interaction of Buddhism and Hinduism of India. Concerning the symbols of kingship, Myanmar coronation regalia are mainly recorded in the ancient literature while Thailand coronation regalia have been the surviving material remains of the living royal traditions. Although both Myanmar and Thailand have traditionally held the coronation ceremonies as the sovereign states, the procedures of coronation ceremony and the coronation regalia have some cultural affinities. In fact, an approach on the comparative study of the coronation regalia of these two neighboring countries can throw light on the result of the cultural relationship between two Buddhist nurturing countries of Southeast Asia. The research paper organized the historical linkage and the actual description of the respective coronation regalia of Myanmar and Thailand by using the descriptive, comparative and analysis methodologies.

Methodology

The paper was preceded with the initial field explorations to National Museum (Yangon) and Universities' Central Library for studying, investigation and acquiring the data and photographs concerning coronation regalia of Myanmar. In regards to the coronation regalia of Thailand, the data provided from the Ministry of Culture (Thailand) are mainly used. In processing

---

* Best Paper Award Winning Paper in Archaeology (2022)

* Department of Archaeology, University of Yangon

the research work, the descriptive method, analytical method and comparative method were applied on actual evidence with the special references of library works.

Coronation Ceremony and Coronation Regalia of Myanmar

As Myanmar practiced the Buddhist teaching of central India, Myanmar cultures and traditions were transmitted and intertwined with Indian culture. The coronation ceremony of Myanmar kings followed the coronation procedures of the ancestral kings ranging from king *Mahāsammata*.¹ After coronation, the king has become the true king and has received the consecration in order to promote the religion, to obtain the right to issue an order designating an ordination hall (*sima*), to enter the council and dispense justice and to collect the taxes due from the people's labor.

In Myanmar, the coronation ceremony was firstly called as *rājabhisik* (ရာဇဘိသိက်). King *Bodawpaya* (1782-1819) started to entitle the ceremony as *muddhābhisik* (မုဒ္ဓဘိသိက်).² King *Bodawpaya* sent his counselors and Brahmins to central India in order to get the Pali and Sanskrit scriptures and later translated them into Myanmar literature. After reviewing those scriptures, he made some changes and adaptations on the royal things and other kings' related things. The later kings after king *Bodawpaya* held their coronation ceremonies as *muddhābhisik* (မုဒ္ဓဘိသိက်). In the ceremony, one must revere and make offerings to the three jewels and has to revere and make offerings to gods from Hinduism.³ The *Sangha* and Brahmins are also involved in this ceremony. The coronation ceremony was held in accordance with three features; celebrating with ancient traditional ways, consecrating by the ancient traditional words and pouring the consecrated water over the head through a clockwise conch.⁴ Amongst these three features, celebrating with ancient traditional ways meant for celebrating the coronation ceremonies with five coronation regalia.⁵

In Myanmar, the coronation regalia were used as parts of the ceremony in order to be safeguarding from calamity and the eight Brahmins offered the respective coronation regalia to the king by reciting the Pali verse concerning each of the coronation regalia. The custom of using the coronation regalia in coronation ceremonies came from the Pali script⁶ and that tradition can be seen on the mural paintings of the Bagan period.⁷ Literally, there were two ways in counting the five royal regalia; the counting on the royal throne, decorative frontlet, royal slipper, dagger and yak tail fly-whisk as five royal regalia by separating the white umbrella solely and the counting on the white umbrella, decorative frontlet, royal slipper, dagger and yak tail fly-whisk as five royal regalia. The coronation regalia without separating the white umbrella were commonly practiced in

¹ U Tin, *မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံစံစာတမ်းနှင့် ဘိုးတော်ဘုရား၏ ရာဇသတ်ခေါ်သော အမိန့်တော်တမ်းကြီး* (၅တွဲပေါင်းချုပ်) (*The Collection of Myanmar King's Administration and the Edict of King Bodawpaya*) (*Collection of Five Series*), Yangon, Seikku Cho Cho Publishing House, 2012, p. 138 (Hereafter cited as U Tin, *Myanmar King's Administration*)

² Tun Yee (Researcher), *ကုန်းဘောင်ခေတ်ဘုရင်များ မုဒ္ဓဘိသိက်ခံယူပုံစံစာပေါင်းချုပ်* (*The Summary of Konbaung Kings' Muddhābhisik Coronation*), Yangon, Yar Pyae Press, 2009, p. 18 (Hereafter cited as Tun Yee, *Muddhābhisik*)

³ Than Tun, *မြန်မာတီးမှုနန်းရာ* (*Myanma Court Etiquette*), Yangon, Yone Kyi Chat Press, 2003, p. 87 (Hereafter cited as Than Tun, *Myanma Court*)

⁴ Thu Dhamma, *ရာဇသေဝကဒီပနီကျမ်း* (*The Book for Kings' Ethics*), Yangon, Seikku Cho Cho Publishing House, 2013, p. 21 (Hereafter cited as Thu Dhamma, *Ethics*)

⁵ Ibid, p. 21

⁶ Zayyathinkhayar, *ရွှေဘုံနိဒါန်း* (*Introduction to the Golden Realm*), Mandalay, Pitakattaw Press, 1955, p. 11 (Hereafter cited as Zayyathinkhayar, *Introduction*)

⁷ Bo Ma, *A Study on Royal Regalia found at the Mural Paintings in Bagan Period*, PhD dissertation, Department of Archaeology, University of Yangon, 2017, p. 58 (Hereafter cited as Bo Ma, *Royal Regalia*)

royal traditions of Myanmar. The five coronation regalia of Myanmar were white umbrella (ဆီးဖြူ), decorative frontlet (*sañ:kyac* - သင်းကျစ်), yak tail whisk (*sā:mrī:yap* - သားမြီးယပ်), dagger (*sanlyak* - သန်လျက်), and footwear (*khrenañ* - ခြေနင်း).¹ Amongst those five coronation regalia, the yak tail whisk, the dagger and footwear were parts of the left hand side royal regalia.² In the coronation ceremony, the king adorning the decorative frontlet received the consecration either by holding the dagger and yak tail fly-whisk or by wearing the footwear under the shade of white umbrella. Some royal regalia including the white umbrellas were lost in the British colonization, the coronation regalia of Myanmar can only be studied from the *purapuik*³ and ancient literature.

Coronation Ceremony and Coronation Regalia of Thailand

Royal coronation ceremony of Thailand is the ancient traditional procedure for a king's enthronement and is celebrated to show the legitimacy for the procession of the throne. Without the performing of this ceremony, the future king's order was not called the royal order. There are three main procedures, the purifying the king's head with sacred water (royal ablution ceremony), the receiving the golden plaque inscribed with his official title name and the receiving the royal coronation regalia from the chief Brahmin.⁴ After completing these procedures, he will become the official king and get the supreme sovereign of the country from then.

Ancient traditional royal coronation ceremony procedure of Thailand is highly influenced by the cultures of India, Hinduism and Buddhism. In 1782, king *Rama I* founded the *Chakri* dynasty and the first coronation ceremony was simply celebrated and in 1783, he also published the writing of "manual on royal coronation ceremony procedure collected from *Ayutthaya* period for official use" by the helps and advices of learned civil officials from *Ayutthaya* period, supreme patriarchs and high-ranking monks. He also celebrated his second royal coronation ceremony in full scale following the procedures. Therefore, king *Rama I* is the prototype used for the complete traditional accession to the throne. The coronation regalia of Thailand are the great tiered umbrella, the crown of victory, the royal sword of victory, the royal fan and fly-whisk, the royal scepter and the golden slippers.

Comparative Study on Royal Coronation Regalia of Myanmar and Thailand

White Umbrella (ဆီးဖြူ) of Myanmar and Great Tiered Umbrella of Thailand

In Myanmar, the custom of coronation white umbrella originated from the two Buddha life stories of *temi* and *sonna*.⁵ Although there were the eight royal white umbrellas, only one white umbrella called *abhiseka* (အဘိဓေကဆီးဖြူ) was used as the coronation regalia. By the record of *muddhābhiseka*, the white umbrellas called *nawadaṭṭa* (နဝဒတ္တ), *mabohara* (မနောဟရ), *ātapatra* (အာတပတြ) and *wizaya* (ဝိဇယ) were said to be set up on the right and left sides of the royal throne, respectively. By the record of *sankdakinnarī*, the white umbrella called *kanakkadaṇ* (ကနက္ကဒဏ်), *suriya* (သုရိယ), *wisakruī* (ဝိသကြို) and *samuti* (သမုတိ) were said to be set up on the left side of the royal throne and the umbrella called *kambu* (ကမ္ပ), *sanda* (စန္ဒ), *paduma* (ပဒုမ) and *kumuda* (ကုမုဒ)

¹ A Researcher, ရှေးရိုးဆင်းလာ မြန်မာအဆင်တန်ဆာဟု ခေါ်ဆိုလိုက်သော နန်းမှုနန်းရာအဆင်တန်ဆာနှင့် သိပ္ပံနိဗ္ဗာန်ရာဇာဓိပတိ (Royal Adornments and the Knowledges called as Ancient Myanmar Tradition), Yangon, Ngweyamon Press, p. kī (ကီ) (Hereafter cited as A Researcher, *Royal Adornments*)

² Tun Yee, *Muddhābhisik*, p. 321

³ See figure 1

⁴ Ministry of Culture (Thailand), *The Royal Coronation Ceremony*, Bangkok, Rung Silp Printing, 2018, p. 44 (Hereafter cited as Culture, *Royal Coronation*)

⁵ Thu Dhamma, *Ethics*, p. 393

were said to be set up on the right side of the royal throne.¹ In the reign of king *Bodawpaya*, the existing white umbrella names were further added with new names as followings: *kanakkadaṇ* (ကနက္ကဒဏ်) as *nawadaṭṭa* (နဝဒတ္တ), *suriya* (သုရိယ) as *mabohara* (မဇောဟရ), *wisakruī* (ဝိသကြို) as *ātapatra* (အာတပတြ), *samuti* (သမုတိ) as *wizaya* (ဝိဇယ), *kambu* (ကမ္ဘ) as *nawadaṭṭa* (နဝဒတ္တ), *sanda* (စန္ဒ) as *mabohara* (မဇောဟရ), *paduma* (ပဒုမ) as *ātapatra* (အာတပတြ) and *kumuda* (ကုမုဒ) as *wizaya* (ဝိဇယ) respectively. The record of *rājabhiseka* also defined not only the left side white umbrellas, especially *kanakkadaṇ* (ကနက္ကဒဏ်), as the king's umbrella, but also the right side umbrellas, especially *kambu* (ကမ္ဘ), as the queen's umbrella.² As *kanakkadaṇ* (ကနက္ကဒဏ်) were regarded as the *nawadaṭṭa* and mentioned as the king's umbrella, it might be used as the *abhiseka* (အဘိသေကထီးဖြူ). Hence, *nawadaṭṭa* (နဝဒတ္တ) or *kanakkadaṇ* (ကနက္ကဒဏ်) was the most important white umbrella used by the kings and was made of nine tiers like spire-like roofs while other white umbrellas had one tier. The makings of that umbrella were different from each reign to another and the Myanmar king measured the diameter of the umbrellas with his hand length. The stretchers that were tied to the top notch of the umbrella were made by three, nine and six strings. The top ends of those umbrellas were decorated with a golden pot or figure of brahminy-duck.³

Although there are seven royal nine-tiered white umbrellas in royal customs of Thailand, the only one white umbrella used as the coronation regalia is the nine-tiered great white umbrella of state.⁴ If any king did not complete the coronation rites, he would not be able to sit on the throne under this great tiered umbrella. It is made of white silk cloth and each tier hangs into three layers trimmed with gold bands which are attached to a gilded golden shaft. The umbrella is topped with a finial. In the royal palace, this umbrella is set up above the crucial throne.

Both of the coronation white umbrellas of Myanmar and Thailand were nine tiers white umbrellas. These two umbrellas were similarly made of gold shafts and decorated with gold banyan leaves and gold leaves. In both royal traditions, the coronation white umbrellas were denoted as the symbols of protection. In Myanmar, there were eight total royal white umbrellas while there were seven total royal white umbrellas in Thailand tradition.

Figure 1. White Umbrella of Myanmar
(Source; U Tin, *Myanmar Kings' Administration*)

Figure 2. Great Tiered Umbrella of Thailand
(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

¹ A Researcher, *Royal Adornments*, p. ku (ကု)

² Tun Yee (Researcher), *နန်းသုံးယာဉ် - ပရိဘောဂနှင့် နန်းမှုပဒေသာကျမ်း (ပြည့်စုံစာတမ်း) (Royal Vehicle – Furniture and Royal Variety of Treatise (Supplemental Document))*, Yangon, Yar Pyae Press, 2011, p. 46 (Hereafter cited as Tun Yee, *Royal Vehicle*)

³ Tun Yee, *Muddhābhisik*, p. 309

⁴ See figure 2

Decorative Frontlet (*Sañ:kyac* - သင်းကျစ်) with Royal Crested Headdress of Myanmar and Crown Victory of Thailand

Decorative frontlet (*sañ:kyac* - သင်းကျစ်) of Myanmar had two kinds; decorative frontlet combined with crested headdress (*makuṭābaddhika sañ:kyac* - မကုဋာဗဒ္ဓိကသင်းကျစ်) and decorative frontlet itself (*suddika* - သုဒ္ဓိကသင်းကျစ်). The adorning of decorative frontlet linked with the life of Buddha by giving special reference to the signs of Buddha (*unhīsalakkhaṇā* - ဥဏှိသလက္ခဏာ) and the decorative frontlet of kings were gold plated ones.¹ The decorative frontlet is the insignia which covers the forehead from the left side to the right side. The decorative frontlet with crested headdress was used as a part of coronation regalia and of king Thibaw (1878 – 1885) can be seen in the National Museum (Yangon). It was made with gold, emerald, ruby, diamond, velvet and green feather.² It has a height of 44.5 cm. Its features can be analyzed as a row of decorated gladiolus (*saccā*), decorative frontlet (*sañ:kyac*), six continuous tiers of decorative device resembling a row of upright leaves (*cinthoñ*) and spike shaped finial (*athwat*).³

The great crown of victory of Thailand forms a distinctive style of being a multi-tiered conical diadem, terminating in a tapering spire. It was made of gold with the royal command of king *Rama I* and ornamented with diamonds set in gold enamel.⁴ It measures sixty-six centimeters in height. King *Rama IV*, later ordered the “*Phum Khao Bin*” tip of the crown replaced with a large diamond, bought from Kolkata, India. In earlier periods, the king only placed the crown next to himself after receiving the crown of victory in the coronation ceremony. Later, the status of the crown changed when they had more contact with European countries. As the status of kingship in Europe is bestowed when the king puts on the crown, the king *Rama IV* adorned the crown upon his head in a meeting with foreign diplomatic corps.⁵

Although the crested headdress with decorative frontlet of Myanmar and the great crown victory of Thailand are similar in forms, the detailed features and their origin were different. In the features of the crested headdress with decorative frontlet of Myanmar, the focus was on the gold-plated decorative frontlet by giving reference to the signs of Buddha (*unhīsalakkhaṇā* - ဥဏှိသလက္ခဏာ), not on the crested headdress.⁶ In the features of the crown victory, the crown itself represents Mount Meru, the sacred mountain and abode of the gods in Hindu and Buddhist cosmology, by giving the god-like status to the monarch. The spike shaped finial of crown victory was tapered with a diamond while the crested headdress was not tapered anything. The six tiers of decorative device of crested headdress were the same and come systematically while the tiers of crown were not the same.

¹ Tun Yee, *Muddhābhisik*, p. 320

² Ministry of Religious Affairs and Culture, မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်မင်းခမ်းတော်ဝင်ပစ္စည်းများ (*Myanmar's Cultural Heritage, Royal Regalia*), Yangon, The Department of Archaeology and National Museum Press, 2006, p. 77 (Hereafter cited as Ministry of Culture, *Myanmar's Cultural Heritage*)

³ See figure 3

⁴ See figure 4

⁵ Culture, *Royal Coronation*, p. 50

⁶ Thudhamma, *Ethics*, p. 400

Figure 3. Royal Crested Headdress with Decorated Frontlet

(Source: Photo by the Researcher)

Figure 4. Crown of Victory of Thailand

(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

Royal Yak tail whisk (*Sā:mrī:yap* - သားမြီးယပ်) of Myanmar and Royal Fan and Fly Whisk of Thailand

Yak tail whisk of Myanmar was a sign of guiding the king not to deviate from the path of *dhamma* like what a yak (စာမရီ) never let even a tail fall off from its body.¹ The yak is a kind of beast which lives on the Tibet plateau and in Myanmar, it is called as *aon* (အောင်). According to the *temiya jataka*, the yak tail whisk was said to be made with hair of yak tail and gold handle which were embellished with rubies.² The yak tail whisk of king *Alaungpaya* (1752-1760) can be studied at the National Museum (Yangon).³ This yak tail whisk is made of gold, ruby, nine gems and yak tail. It has the gold gilded wooden handle which was decorated with nine gems at the ends of the handle.⁴ The handle measures 58.5 cm and the length of tail hair measure 40.7 cm.

The royal fan and fly-whisk of Thailand was known as “*walawichani*”, the name taken from the Pali language, and meant for the hair of one type of a cow called yak. In the reign of king *Buddha Yod Fa Chulalok (Rama I)* (1782-1809), it was made of a form of a palm leaf fan.⁵ Its handle is made with enameled gold and its rim was trimmed with gold. Later, king *Mongkut (Rama IV)* (1804-1868) recognized the meaning of “*walawichani*”⁶ and ordered to change the ways of making from palm-leaf to yak hair. In later periods, the whisk was made with white elephant tail. In present, both of the palm-leaf fan and elephant tail fly-whisk were also used as royal coronation regalia.⁷

Both the yak tail whisk of Myanmar and fly-whisk of Thailand originated from the Pali language. Myanmar continuously made the whisk from the yak tail although Thailand made subsequent adaptations on the materials like palm-leaf, yak tail and white elephant tail. The handle of Myanmar yak tail whisk is a little longer in comparison with its length of the hair while the length of the hair of Thailand whisk is a bit longer than its handle.

Figure 5. Royal Yak tail fly-whisk of Myanmar
(Source: Courtesy of National Museum (Yangon))

Figure 6. Royal Fan and Fly Whisk of Thailand
(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

¹ A Researcher, *Royal Adornments*, p. ku (ကု)

² Thu Dhamma, *Ethics*, p. 389

³ See figure 5

⁴ Ministry of Culture, *Myanmar's Cultural Heritage*, p. 80

⁵ Culture, *Royal Coronation*, p. 58

⁶ Ibid, p.58

⁷ See figure 6

Dagger (*sanlyak* - သန်လျက်) of Myanmar and Royal Sword of Victory of Thailand

Dagger (*sanlyak* - သန်လျက်) of Myanmar has two kinds called one-edged dagger (*ekatodhāra* - ဧကတောစာရသန်လျက်) and two-edged dagger (*ubhatodhāra* - ဥဘတောစာရသန်လျက်). Amongst them, the two-edged dagger was used as the coronation regalia.¹ Although the *jataka* revealed the dagger's length as thirty-three finger-breath (63.5 cm), Myanmar kings redesigned the edge and length of the daggers in accordance with their respective times. The royal dagger of King *Alaungpaya* (1752 – 1760) is protected by the National Museum (Yangon).² Both the hilt and the scabbard of this dagger are encased in ivory colored velvet adorned with gems – crusted gold rings and there are five such rings on the scabbard. The dagger including its cover measures 76.2 centimeters.

The royal sword of victory of Thailand³ is linked with the legend and the myth that a fisherman caught the blade in his net in Tonle' Sap.⁴ The king *Buddha Yod Fa Chulalok (Rama I)* received this sword from *Chao Phraya Abhai Bhubei* (Ban) brought by an official sent from Battambang in 1784. In 1785, it became the coronation regalia by representing the power of the king and his nation.⁵ The sword of victory is a kind of two-edged dagger. The hilt and sheath were ornamented in gold enamel and precious gems. The length of the blade itself is 64.5 centimeters, and 89.8 centimeters when it includes the hilt. When enclosed with the sheath, it is 101 centimeters in length. The neck of the sword between its blade and hilt is decorated with a gold inlaid miniature of *Vishnu* riding the *garuda*.

Both of the swords of Myanmar and Thailand are the two-edged daggers. According to the measurements of their lengths, the sword of Thailand is a bit longer than the Myanmar's although the total length of Myanmar sword is considerably closer with the lengths of daggers mentioned in the Buddhist literatures. As Thailand sword has a gold inlaid miniature of *Vishnu* riding the *garuda*, it would have more affinities to the Hindu literatures rather than the Buddhist scriptures. The sword of Myanmar was made of natural ivory and iron while the sword of Thailand was made of gold and iron.

Figure 7. Royal Dagger (*sanlyak* - သန်လျက်) Myanmar

(Source: Courtesy of National Museum (Yangon))

Figure 8. Royal Sword of Victory of Thailand

(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

Footwear (*Khrenañ*: - ခြေနင်း) of Myanmar and Golden Slippers of Thailand

In regarding with a king's footwear, there were two types such as royal sandals (*khrenañ*: - ခြေနင်း) and royal slippers (*phinap* - ဖိနပ်). *Khrenañ*: was a kind of footwear which covered the toes and heel⁶ while *phinap* did not cover the toes and heel. In Myanmar royal customs, only the

¹ Tun Yee, *Muddhābhisik*, p. 221

² See figure 7

³ See figure 8

⁴ Culture, *Royal Coronation*, p. 63

⁵ Ibid, p. 63

⁶ Thu Dhamma, *Ethics*, p. 395

footwear which covered the toes and heel was allowed to be worn by the king and hence, *khrenañ*: was put as one of the coronation regalia.¹ According to *jataka*, *khrenañ*: was said to be made with gold and embellished with precious gems. The royal footwears (*khrenañ*: and *phinap*) are now collected and protected in National Museum (Yangon). This *khrenañ*: has filigreed tips curving upwards and its forefronts were embellished with precious gems. The royal slippers of Thailand became the parts of royal regalia by following the customs of an ancient Indian belief in the reign of king *Rama I*. They were the gold slippers made of colorful enameled gold which were inlaid with diamonds.²

Therefore, in Myanmar royal customs, the only footwear covered the toes and heel was denoted as one of coronation regalia and was defined as the one to be worn by the king while the gold slippers of Thailand, as the part of coronation regalia, are the kinds of footwear which only covers the toes. Although the forefronts of the footwear have the filigree tips curving to upwards, the filigree tips of *khrenañ*: of Myanmar is distinctively curving upwards while the filigree tip of Thailand is slightly curving upwards.

Figure 9. Footwear of Myanmar

(Source: Courtesy of National Museum (Yangon))

Figure 10. Golden Slippers of Thailand

(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

Royal Scepter of Thailand

In the royal customs, there are two scepters. The first scepter was made in the reign of king *Buddha Yod Fa Chulalok (Rama I)*.³ It has the trident finial which was gilded with gold because the gold is inlaid in its iron hilt and its staff was also made with Javanese Cassia wood. The second scepter was made of pure gold and its finial has the figure of a deity while its staff was designed to hide a sword in the reign of king *Mongkut (Rama IV)*.⁴ Although king *Mongkut* was in favor of using this second scepter, king *Vajiravudh (Rama VI)* used the first scepter in his coronation ceremony because of his royal admiration of heritage objects.⁵ In Myanmar royal tradition, the royal scepter was found as a part of left-hand side royal regalia. In the coronation ceremony, the king ascended the royal throne by holding the royal scepter in order to receive the five-coronation regalia.

Figure 11. Royal Scepter of Thailand

(Source: Courtesy of Ministry of Culture (Thailand))

¹ Ibid, p. 396

² See figure 10

³ Culture, *Royal Coronation*, p. 65

⁴ Ibid, p. 65

⁵ See figure 11

Conclusion

As Myanmar and Thailand have been the two Buddhist majority countries, their coronation ceremonies have been accustomed to the Buddhism of central India. Therefore, although the direction of their cultural background has the same route, the ways of receiving these ideas and the adaptations are slightly different according to their indigenous cultures. Although the coronation regalia of Myanmar mainly followed the Buddhist scriptures since the Bagan period, the coronation regalia of Thailand followed the mixed interaction of Buddhism and Hinduism. As the neighboring countries, Myanmar and Thailand have been sharing socio-political cultures and a considerable border of geographical factors. The royal traditions of these two countries show some affinities with their own adaptive cultures and crafts. Moreover, the fact that both of the countries received the majority of Buddhism of central India supports having some cultural affinities on royal traditions, especially coronation regalia. As the majority of these two nations follow the teachings of Buddha, the kings have been the supporters of Buddhism. Therefore, the coronation regalia of these two countries show some cultural affinities although their origins and artistic values were cultivated in accordance with their successive cultures. Nevertheless, the royal coronation regalia of Myanmar and Thailand show the affinities and differences in cultural origins and typologies, the major difference today make the royal coronation regalia of Myanmar and Thailand is that Myanmar royal coronation regalia are no longer in royal traditional usage as the British annexed the Myanmar monarchy in 1885 while Thailand royal coronation regalia have been in usage in the ceremonies of living Thailand monarchy.

References

Primary Sources

Research in National Museum (Yangon) (September – 2022)
Research in Universities' Central Library (September – 2022)

Secondary Sources

Myanmar Books

- A Researcher *ရှေးရှိုးဆင်လာ မြန်မာအဆင်တန်ဆာဟုခေါ်ဆိုထိုက်သော နန်းမှုနန်းရာအဆင်တန်ဆာနှင့် သိပ္ပံဝိဇ္ဇာများ (Royal Adornments and the Knowledges called as Ancient Myanmar Tradition)*, Yangon, Ngweyamon Press
- Mg Than Swe *သမိုင်းသံစဉ် (The Sound of History)*, Yangon, Nay Yee Yee Publishing House, 2019 (Dawei)
- Ministry of *မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် မင်းခမ်းတော်ဝင် ပစ္စည်းများ (Myanmar's Cultural Heritage, Royal Regalia)*, Yangon, The Department of Archaeology and National Museum Press, 2006 and Culture
- Than Tun *မြန်မာထီးမှုနန်းရာ (Myanma Court Etiquette)*, Yangon, Yone Kyi Chat Press, 2003
- Thu Dhamma *ရာဇသေဝကဒီပနီကျမ်း (The Book for Kings' Ethics)*, Yangon, Seikku Cho Cho Publishing House, 2013
- Tin, U *မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်စံစာတမ်းနှင့် ဘိုးတော်ဘုရား၏ ရာဇသတ်ခေါ်သော အမိန့်တော်တမ်းကြီး (၅တွဲပေါင်းချုပ်) (The Collection of Myanmar King's Administration and the Edict of King Bodawpaya) (Collection of Five Series)*, Yangon, Seikku Cho Cho Press, 2012
- Tun Yee *နန်းသုံးယာဉ် - ပရိဘောဂနှင့် နန်းမှုပဒေသာကျမ်း (ပြည့်စုံစံစာတမ်း) (Royal Vehicle – Furniture and Royal Variety of Treatise (Supplemental Document))*, Yangon, Yar Pyae Press, 2011
- Tun Yee *ကုန်းဘောင်ခေတ်ဘုရင်များ မုဒြာသိက်ခံယူပုံ စာပေါင်းချုပ် (The Summary of Konbaung Kings' Muddhābhisik Coronation)*, Yangon, Yar Pyae Press, 2009
- Zayyathinkhayar *ရွှေဘုံနိဒါန်း (Introduction to the Golden Realm)*, Mandalay, Pitakattaw Press, 1955
- မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း (Myanmar Encyclopedia)*, Vol. IX, Part I, Yangon, Sarpay Beikman Press, 1964

English Books

- Bo Ma *A Study on Royal Regalia found at the Mural Paintings in Bagan Period*, PhD dissertation, Department of Archaeology, University of Yangon, 2017
- Dhani Nivat, *The Coronation of His Majesty Prajadhipok King of Siam*, Bangkok, Thai Kasem His Highness Prince Printing, 1949
- Ministry of *The Royal Coronation Ceremony*, Bangkok, Rung Silp Printing, 2018 Culture (Thailand)
- Ministry of *The Coronation of King Rama X, His Majesty King Maha Vajiralongkorn Phra*
- Foreign Affairs of *Vajiraklaochaoyuhua*, Thailand, Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of The Kingdom of Thailand Thailand Press, 2020
- Poopongpan, *Thai Kingship during the Ayutthaya Period: A Note on its Divine Aspects*
- Woraporn *Concerning Indra*, Silpakorn University International Journal, Thailand, Vol 7, p. 143-171, 2007
- Quaritch Wales, H. G *Siamese State Ceremonies: Their History and Function*, London, Routledge Press, 1931

ART AND ARCHITECTURE OF NAGAYON TEMPLE IN THE BAGAN PERIOD

Hnin Aye Phyo*

Abstract

The Nagayon temple, one of the most important architectural specimens ever built by King Kyanzittha to the early Bagan Period. The main characteristic feature of the earlier temple in Bagan is either square or extension added to make it rectangular. Nagayon usually has a square plan. Nagayon architecture is a part of the architectural heritage that has been handed down to us from the Bagan Period. The architecture of Nagayon temple shows its aspect in the perspective of the architectural movement as briefly described in this paper.

Keywords; architectural, characteristic feature, earlier temple, square plan.

Introduction

The Nagayon temple, one of the most important architectural specimens ever built by king Kyanzittha dates to the early Bagan Period. The temple has its story of a Dragon (Naga) shaded Kyanzittha in his sojourn when he was punished by King Sawlu. The building is supposed to have been built in memory of that Naga episode. Nagayon architecture is a part of the architectural heritage that has been handed down to us from the Bagan Period. The main characteristic feature of the earlier temple in Bagan is either square or extension added to make it rectangular. Therefore, this kind of planning is simple. The wall spaces of these corridors have niches to contain Buddhist sculpture. The sculpture shows a series of Buddhist developments from Buddhist Jataka stories. The most striking feature is the decorated addition of *Mahayana and Brahmanic* images added with Buddha images. Nagayon becomes one of the earliest temples that show how architectural development began from the earliest temple to the tallest at the zenith and smaller in the later period. The includes decorative arts of mural paintings are educative for Bagan people dissemination of the Buddhist scriptural knowledge in Mon and Pali languages. The life episodes of the historic Buddha and the past twenty-four Buddha image and scene sculptures of their prophecies. The important trait of the painting is the exposure of Sutta Pitaka which is comprehensively studied by Professor G.H Luce. He is the only scholar who can give these paintings different explanations. Its archaeological interests lie in its architecture, painting, and sculptures.

Art and Architecture of Nagayon Temple in the Bagan Period

Bagan is the most important architectural complex in Myanmar. Allowed to quote the Glass Palace Chronicle, King Sawlu (1077-84) was wrath with Kyanzittha, the latter was forced to abscond from the King's wrath and slept alone in a grazing ground for horses while he slept, a Naga-Dragon watched over him. At that place when he became King, he built the Nagayon Temple, to commemorate this event.¹

Nagayon temple, (No.1192) coordinates N 21.1477, E 94.8590, is situated east of Abeyadana temple near Myinkaba village which is one mile away to the south of Bagan. The temple faces towards the north in the direction of the Bagan palace, seemingly to recognize and revere the donor of the temple King Kyanzittha. It is one storey edifice assuming the early architectural characteristics. The rectangular plan of Nagayon temple of the image chamber at the

---

* Department of Archaeology, University of Yangon

¹ Paul Strachan, *Art and Architecture of Old Burma*, Singapore, Kiscadale Publications and printed by Kyodo Shing Loong, 1989, p.62 (Hereafter cited as Paul Strachan, *Art and Architecture*)

middle and those of the corridor are joined at the roof by arches and vaults. The shrine of Nagayon is more distinctive while Abeyadana looks like a hollow cut into a central massive pillar.¹

Figure 1. The Site Plan of Nagayon Temple Vestibule the Nagayon Shrine

(Source from Researcher)

The rectangular plan of Nagayon temple consists of the main shrine in the center surrounding by a dark corridor, curvilinear roofs, the terraces, the Sikhara and the crowning finial stupa foreshadows Kyanzittha's incomparable achievement with the construction of Ananda temple. This corridor, though dark as it is, is not completely air-tight.² The plan of Nagayon has a longitudinal axis, thereby having more space to make for five perforated windows on each side, on the east, south and west. These window openings are arched to bring out the openings distinctively. The windows of the vestibule have timber lintels.

Figure 2. Five Perforated Windows at Nagayon Temple

(Source from Researcher)

The brick work is in the form of latching with vertical and horizontally laid bricks of nine inches in breadth. Among the bricks they also used stone bricks for reinforcement of the building.³ Stone reinforcements in the arches and vaults made the structure strong and last.⁴ The laying bricks vertically would be helpful in keeping the structure plumb upright as well as enhancing its load bearing capacity.⁵

Figure 3. Brick Works at Nagayon Temple

(Source from Researcher)

¹ See Fig.1

² U H R C, *Glimpses of Glorious Bagan*, Yangon, University of Yangon Press, 1986, p.42 (Hereafter cited as U H R C, *Glimpses of Glorious Bagan*), See Fig.2

³ Taung Goe, *Plastic Arts Adorning the Nayayon Temple* (Minbu Aung Kyaing, Letya Asone Nayayon Myanmar Original), Yangon, Tun foundation sarpay committee, 2009, p.13 (Hereafter cited as Taung Goe, *Plastic Arts Adorning*)

⁴ Pirre Pichard, *The Invertery of the Monuments at Bagan*, Vol-V, Milanostampa in Italy, UNESCO, 1995, p.76 (Hereafter cited as Pirre Pichard, *The Invertery of the Monuments*)

⁵ Taung Goe, *Plastic Arts Adorning*, p.13

⁵ See Fig.3

The general discussion about Nagayon temple, it is built on a low plinth on which rises the basement of the structure. The roof of the Nagayon temple is crowned by a spire or sikhara or a series of terraces and the top most architectural representation is mostly a stupa. This basement has conics and crenellation at its top. Then there comes a series of off-sets at the base of the spire or Sikhara. A small corner next to the top most level of the temple. This external form, therefore, bears resemblance to that of the famous Ananda temple in Bagan.¹ There are no other decorations of stucco or glazed tiles on the body of the basement, then at the corners, four miniature stupas at the lowest level or terrace to repeat similar erection of corners stupas and crenellations.²

Figure 4. The Corners Stupas and Crenellations at Nagayon Temple
(Source from Researcher)

The general view as a large single storey temple at the center of a walled enclosure having four gateways and four satellite stupas in the corner.³ The four corner stupas may stand for the four queens of King Kyanzittha.⁴ The gate of Nagayon is capped by a small stupa-like dome whose shape is assumed to be like a fruit (Sanskrit) in Indian architecture. Inside the gate are seated figures with one leg-pendent with patches of surviving stucco works. Similar figures are found in the gates of the Ananda temple. These figures are most likely Bodhisattvas. The large enclosure wall is still in good condition, with sunk crenellate-facing on both sides, and four grate gateways, one in the center of each face. Each gateway-roof has four small corner-stupas, and a short *amalaka*, with tapering *chattravali*. Inside, each gate has a cella arched with four pendentives filled with tornadoes of large lotus.⁵

Figure 5. The Exterior Four Gateways of Wall at Nagayon Temple
(Source from Researcher)

The main topping spire, the tower has three terraces and the corner stupas of the temple was completely destroyed by the 1975 earthquake but has been repaired. There are small portions of the original stucco works surviving which are conducive to favorable comparison with the finest kind of the early work at Bagan. The wide barrel vaulted hall of Nagayon contains a

¹ Ministry of Union culture, *Pictorial Guide to Bagan*, Yangon, Yangon University Press, 1955, p.43 (Hereafter cited as Ministry of Union culture, *Pictorial Guide to Bagan*)

² See Fig.4

³ Pirre Pichard, *The Inventory of the Monuments*, Vol -V, p.74

⁴ Min Bu Aung Kyaing, လက်ရာအစုံ နဂါးရုံ, (*Art and Architecture of Nagayon*), Yangon, Tun Foundation, 2009, p.11 (Hereafter cited as Min Bu Aung Kyaing, *Art and Architecture*)

⁵ G.H Luce, *Old Burma Early Bagan*, Vol-I, New York, New York University Press, 1970, p.312 (Hereafter cited as G.H Luce, *Old Burma Early Bagan*), See Fig.5

radiating arch and a leader's bricks protecting it deeply. The walls were designed to affix the under surface to the inner walls.¹

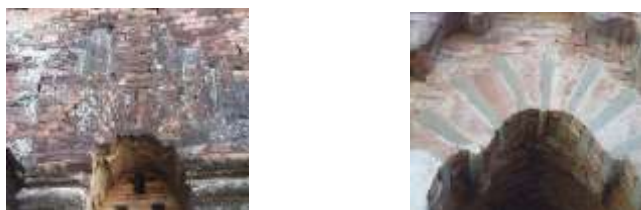

Figure 6. The Radiation Arch at Nagayon Temple
(Source from Researcher)

The temple was named Nagayon and became the main statue protected by a serpent or *naga*-giant serpent in the shrine. The Buddha image is gilded and it is of brick work. Flanked by two standing Buddha these are probably the Bodhisattva *Lokanatha* and *Metteyya* on the right and left of the main statue. *Lokanatha* and *Mettayya* stand for Mahayanic faith, with the main Buddha statue on the synthesis of the faiths or two schools of Buddhism: Theravada and Mahayana here. The two flanking Buddha images have their hands in *Dhammacakka mudra* images while the main Buddha image in the center has his right hand in *Abhaya mudra* and left-hand *Varada mudra* attitude. There are altogether 13 serpents with six each on either side of the main image fashioned from wood and painted. Of these 12 serpents flanking the one in the main image, five have been decapitated with the passage of time.²

Figure 7. The two flanking of Buddha Images at Nagayon Temple
(Source from Researcher)

From the architectural point of view a distinctive feature of this temple is in its employment of hardwood timber in the arched pediments of its porches. The wood carvings for adornment in plasticity is used on the beams in the front porch and those on the beam in entrance to the hall, the figuring in high relief and floral arabesque are finely exacted with an eye for detail. These belong to early Bagan and are a representation of the wood carrier's finest expressed nine centuries ago.³ These wooden beams serve both the purposes of strength for structural and embellishment for esthetic appreciation.

The temple was built in a walled compound with four gates. These gates or entrance pavilions have roofs constructed of vaults, and these vaults were constructed standing on the thick teak beams. It is a dangerous solution in the long run, the beams were already bending in the 1990s, and these are now supported by steel frames.⁴ At the gate and vestibule, they made a brick arch over these large beams about one foot. Large blocks of teak around one foot are relatively safe, but due to the nature of the wood, there may be movement such as (dynamic load) and the brick parts resting on them may break if there is movement. Although the Nagayon

¹ Donald M. Standtner, *Ancient Bagan Buddhist Plain of Merit*, Bangkok, Bangkok Printing Co.Ltd Press, 2005, p.181(Hereafter cited as Donald M. Standtner, *Ancient Bagan Buddhist*) , See Fig.6

² See Fig.7

³ Min Bu Aung Kyaing, *Art and Architecture*, pp.13-17

⁴ Kyaw Lat, *Art and Architecture of Bagan and Historical Background*, Yangon, Mudonsarpay, 2010, p.160 (Hereafter cited as Kyaw Lat, *Art and Architecture*)

Temple has been around for almost 1,000 years, there are still no cracks to worry about. It has been affected by earthquakes several times, but it is still in good condition and it is remarkable to build a building that can only exist before the wood decays.¹

Figure 8. Wooden Beam of Nagayon Temple

(Source from Researcher)

There are altogether 17 satellite stupas on the roofs. The bricks in the Nagayon are of the same size as those in the Ananda and all have rice husks buried in them. The bricks are 17 inch by 8.5 inch and 2.5 inch thick. The outer wall extends 443 feet north to south, 374 feet east to west, with a height of 10 feet and a thickness of 6 feet.

Each portal on the wall measures 13 feet 6 inches in breadth, the porch extends 28 feet 8 inches in length and are guarded by two *dvarapala* guardians just inside. There are a total of four portals on the outer walls. The interior wall measures 195 feet north and south and 13 feet 6 inches east to west with a height of 4 feet and a thickness of 3 feet. The height of the Nagayon pagoda is 85 feet, and measures 137 feet north to south and 82 feet east to west. It is probable that a covered passageway extends from its northern porch. Existed originally, a bricked pathway 150 feet long and 15 feet wide can be seen.²

Medical stupa skylights on the second terrace admit light from three sides into the central Shrine. Roofs are all sloping, with low crenelle-lines, pranked out at the corners with green glazed facing. The pockets of the three upper terraces have squared glazed tiles, also the sides of the Hall-roof.³

Figure 9. Green Glazed tiles of Terrace at Nagayon Temple

(Source from Researcher)

It is distinctive of employing glazed tiles on its inner ambulatory as well as in the passageway between the exterior and interior walls and on the pagoda platforms in the north, east and west platforms, corridor, also paved with green glazed stones, runs around the central shrine where remnants of the original tiles can still be found. The glazed bricks lining the platform of the Nagayon are coloured green and brown. It could be a unique monument in Bagan where the Pagoda platform, the inner ambulatory and the apron around the platform are lined with glazed bricks. Mostly they are in three sizes; 18 inches square, 15 inches square and 7 squares. Nagayon has a stone glazed threshold measuring 9" _ 7" _ 23".⁴

¹ Kyaw Lat, *History and Theory of Art and Architecture*, Yangon, Yaung Zin Printing House Press, 2005, p.238 (Hereafter cited as Kyaw Lat, *History and Theory*), See Fig.8

² Field Research (18 March- 2009)

³ G.H Luce, *Old Burma Early Bagan*, p.312, See Fig.9

¹ See Fig.10, Field Research (22 March- 2009)

Figure 10. Glazed Bricks lining the Platform of Nagayon Temple

(Source from Researcher)

Stucco art, crafts of the mason, wood carvings were found on the exterior of the Nagayon temple. On the exterior wall of the main hall, there are remnants of floral arabesques with ogre heads while the front porch also has a band of ogre heads clutching garlands. The stucco art to be found on the backdrop of the vestibule windows.¹

Figure 11. Floral Arabesques with Ogre Heads at Nagayon Temple

(Source from Researcher)

Masonry sculptures of *dvarapala* (door guardians) posted at the porches on the exterior walls of *Metteya*, the future Buddha and *lokanatha* are very well made with bricks shaped by hand and mortar. The pattern of laying bricks in vertical and horizontal clutches is to be found on the walls of the pagoda and exhibits fine workmanship. The finials at the top of the walls are also symmetrical and elegantly composed. The vaulted arches inside are symmetrical and pleasant to see.² This is supposed to be a *Theravada* temple though the archway between the hall and the corridor on the west wall, there is a standing figure who looks like *Tara' devi* flanked by two crowned Bodhisattvas. Nagayon architecture is a part of the architectural heritage that has been handed down to us from the Bagan Period.

Figure 12. *Dvarapala* Statue at Nagayon Temple

(Source from Researcher)³

One of the characteristics of Nagayon is its mural paintings. On the walls of its corridors, they prove to be rich in its conventional and free-hand styles. They are educational and decorative for their dissemination of the Buddhist scriptural knowledge in Mon and Pali Languages and they also make the walls beautiful in harmonizing the figures of dramatics personal, of their respective stories, their styles, their manners, and their colours.⁴ Nagayon murals “the walls of the corridor are decorated with paintings illustrating scenes from the life of the Buddha and the jatakas with ink glosses in Mon and Pali”⁵. The north face of the inner wall

¹ See Fig.11

² Dr Than Tun, *Buddhist Art and Architecture*, Yangon, Monywa Books, 2002, p.35 (Hereafter cited as Dr Than Tun, *Buddhist Art and Architecture*)

³ See Fig.12

⁴ G.H Luce, *Old Burma Early Bagan*, p.312

⁵ Aung Thaw, *Historical Sites in Burma*, Yangon, Ministry of Union Culture, 1972, P.51 (Hereafter cited as Aung Thaw, *Historical Sites in Burma*)

of the corridor, on the east face of the corridor and the Majjhima Nikaya follows, covering about 76 suttas. Out of them, 25 suttas can still be read. These panels measuring 2'6" high and 1'8" broad are conventional as a rule.¹

Southern Corridor- Lord Buddha's visit to his son the reverend Rahula and scenes at the death of the Buddha (Digha Nikaya 16, 148-162) This mural also describes the Malla Princes all make seven references to the passing away Lord Buddha.²

Figure 13. Scene of Lord Buddha Visit to his son Rahula South Wall at Nagayon Temple
(Source from Researcher)

North Corridor - The Buddha's preaching of Mahasamaya Sutta (Digha Nikaya 20) in the Mahavam near Kapilavasthu. The Buddha's deliverance of this Mahasamaya Sutta is attended by all Brahmas, Devas, Yakkhas, Gandharas, Nagas, Kumbhandas of 10,000 coming to pay Buddha their reverence. Mara comes to disturb the gathering.³

Figure 14. Maha Samaya Sutta (North East corner at Nagayon Temple)

(Source from Researcher)

Western Corridor - The visit of king Bimbisara to the Buddha, Devadatta's second attempt on the Buddha's life by hurling a rock upon him, the Buddha's entry into Rajagaha city. Here also Devadatta sending the drunken elephant Nalagiri to kill the Buddha is described on this wall. Kurudhamma Jataka No 276, Sonananda Jataka No 532, Mahasuta Soma Jataka No 537 are portrayed in this mural.⁴

¹ G.H Luce, *Old Burma Early Bagan*, P.315

² See Fig.13

³ See Fig.14

⁴ See Fig.15

Figure 15. Scene of the Buddha and the drunken Elephant Victory over Nalagiri west wall
(Source from Researcher)

Eastern corridor - Buddha Dipankara's prophecy concerning Sumedha Pandit Khuddaka Nikaya, Buddhavamsa. The hermit Sumedha, the future Buddha Gotama, receives a prophecy from the Dipankara Buddha that he would be the desired Buddha in this Badda Kappa. In the east wall also is portrayed Jataka 531 with the Bodhisattva Gotama Buddha as King Kusa. He is shown with an army of 6000 elephantry, 6000 cavalry and 6000 chariots arresting the seven kings who come to lay siege on the city. This mural shows that the artists of Bagan were well acquainted with the strength of their country's martial capability in the portrayal.

Figure 16. Scene of Lay Devotees dedicated to the Monks Kusa Jataka (No. 531)
(Source from Researcher)¹

There are large spaces from the mural paintings which have faded and fell off from the walls due to ravages of the time. Seepage water coming through the cracks in the roof and clouds of dust raised by the Lorries and other motor vehicles from the road side has caused the mural's damages.²

The ambulatory passages in the main chamber are decorated with murals depicting 550 birth stories of the Buddha and they are aided by ink glosses. At the base of its wall on the eastern side, a series of figures including musicians playing the drums and cymbals, blowing conches and sinuous girls dancing stoles are depicted. This shows how the inhabitants of Bagan at that time were not only religious in their devotion and veneration of the Buddha and his religious tenets but also they relaxed with their Love of music and merry making hobby to release themselves from the toils of day to day life. Paintings on the upper parts of the corridor relate the future Buddha with a retinue of hermits who shows a variety of hair styles supported by one single knot or others done in two knots.

¹ See Fig.16

² Taung Goe, *Plastic Arts Adorning*, p.13

Figure 17. A Series of Figures Including Musicians and Girl dancers at Nagayon Temple

(Source from Researcher)¹

The reduction of heterodox iconographic elements, such as the inclusion of *Tantric*, *Mahayana* and *Brahmanic* deities employed in the painted wall decorations, may indicate that, by the time when Nagayon was built, the great purification of Buddhism at Bagan, taken up by the early kings, had begun to exert influence on the visual arts.² Nagayon murals in accordance with the above criteria may be designated as ancient classical works of very rare variety that could not be reproduced or copied in the later generation. It would be wise if they might be recorded in colour photography for use by posterity.

On the walls of shrine, Vestibule and the corridor wall used to contain murals or sculptural reliefs in stone, or in stucco the niches are found at the corridor wall. The circumambulatory passages, the shrine or the image chambers of the two buildings are the same while the Nagayon has more spaces for the niches to contain the stone sculpture. These sculptures in the Nagayon temple may be roughly classified into two groups; the life episodes of the historical Buddha and the past twenty four Buddha beginning with Dipankara to Kassapa who had given their prophecies to the historical Gotama Buddha in the niches.

Figure 18. Interior niches at Nagayon Temple

(Source from Researcher)³

These scenes represent the principal episodes in the Buddha's life. They are intended, mainly for educational purposes. These episodes portray the first sermon, parilayyaka retreat, kalanaga and the golden bowl, the Defeat of the Heretics at Savatthi, Descent from Tavatimsa and Parinivana. These scenes, indeed, represent not only the main episodes but they portray the general outline of the Buddha's life span for dissemination to the laymen and scholars alike for grasping.⁴ It has nine scenes of the Buddha's life episodes. Nagayon temple reveals the story of the Buddha's life and its representative sculptures.

Nagayon sculptures illustrating the Buddhavamsa history are the next Logical development from the reliefs at Kyauk gu u min which are the earliest at Bagan and the works of at least a decade earlier.⁵ At the beginning of the past 24 Buddhas were described them in sequential order. The sculptures lining both sides of the corridor are dedicated to the theme of the

¹ See Fig.17

² Paul Strachan, *Art and Architecture*, p.62

³ See Fig.18

⁴ G.H, Luce, *Old Burma Early Bagan*, PP.104-105

⁵ Paul Strachan, *Art and Architecture*, PP.62-63

28 Buddhas. Here the only Buddha to be shown standing is Dipankara, the Buddha who prophesies the enlightenment of the Gotama Buddha. The series runs clockwise in the correct sequence, beginning on the outer wall, to the right of the shrine door. All the past twenty-seven Buddhas are shown in sitting posture with the only Buddha to be shown standing is Dipankara, the Buddha who prophesies the Buddhahood of Gotama¹ There are a total of 56 niches, each filled with an image of a Buddha. But the emphasis is on the image rather than the narrative.² Nagayon sculptures must be a direct derivation from the Pyu artistic achievement. Now, most of Myanmar archaeologists are wont to regard the Pyu, their works, their artistic endeavor as native original, and free from foreign influences.

Conclusion

In conclusion, the Nagayon temple is unique in its architecture, paintings, and sculpture. They not only belong to the classical period of Bagan history but also keep in good tradition the architecture which has its counterparts in SriKsetra Period. There are, of course, comparisons in detail to be made with those of the SriKsetra building. The murals of Nagayon are remarkable because they portray the different Sutta Pitiaka of Buddha's teaching which studied. The sculptures are usually of two compartments. The large upper portion is not interesting with the Buddha in mudra the lower one-third of the portion is given to the episode which explains how the prophecy is made. The figures in this segment show the Bagan ways of life, their dress, their manner and their attitude. We can say in conclusion that Nagayon temple is the unique example of Bagan art, architecture and sculptures.

Acknowledgements

I would like to express my gratitude to Dr Tin Maung Tun, Rector of the University of Yangon for his permission to conduct this paper. I also would like to express our gratitude to Dr Soe Ni Tun, Professor, Head of the Department of Archaeology, University of Yangon, Dr Pyeit Phyo Kyaw, Professor of the Department of Archaeology, University of Yangon and Dr Kalayar Myat Myat Htwe, Professor of the Department of Archaeology, University of Yangon, for their giving helped me guidance in all the time of research and writing of this paper. I also would like to express my special thanks to Dr Kyawt Hmu Aung, Professor of the Department of Archaeology, Dagon University for his guidance and support in my paper.

Reference

Primary Sources

Field Research Nagayon Temple (No.1192) (11th century) (17-26 March- 2009)

Secondary Sources - Books in Myanmar

Aung Kyaing, U, လက်ရာအစုံနဂါး (Art and Architecture of Nagayon), Yangon, Tun Foundation, 2009

Than Tun, Dr, ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် (Old Chronicle of Myanmar), Yangon, Maha Dagon Publication, 1964

Secondary Sources - Books in English

Aung Thaw, U, *Historical sites in Burma*, Yangon, Ministry of Union Culture, 1972

Kyaw Lat, *Art and Architecture of Bagan and Historical Background*, Yangon, Mudonsarpay, 2010

Luce, G.H, *Old Burma Early Bagan*, Vol-I, New York, Artibus Asia and the institute of fine Arts, 1970

Ministry of Union culture, *Pictorial Guide to Bagan*, Yangon, Yangon University Press, 1955

Pichard Pierre, *The Inventory of the monuments at Bagan*, Vol-V, Paris UNESCO, 1955

Standtner, Donald M, *Ancient Bagan Buddhist Plain of Merit*, Bangkok, Bangkok printing CoLtd. Press, 2005

¹ Donald Stadtner, *Ancient Bagan Buddhist Plain of Merit*, 2005, P.182

² Paul Stachan, *Art and Architecture*, P.64

- Strachan, Paul, *Art and Architecture of Old Burma*, Singapore, Kiscadale Publications printed by Kyodo Shing Loong, 1989
- Taung Goe *Plastic Arts Adorning the Nayayon Temple* (Minbu Aung Kyaing Letya Asone Nayayon Myanmar Original), Yangon, Tun foundation Sarpay, 2009
- Than Tun., “A Bagan Temple’s Main Great: is there a Significant when it opens in any other direction except east”, *Myanmar Historical Research Journal*, Yangon, Universities of Yangon press, 1998
- Than Tun, Dr., *Buddhist Art and Architecture*, Yangon, Monywa Books, 2002
- U H R C., *Glimpses of Glorious Bagan*, Yangon, Universities of Yangon Press, 1986

INVENTORY OF LATERITE MONUMENTS REMAIN AT PA-DA-GYI

Pann Ei Khaing Soe*

Abstract

Invention of laterite remains at Pa-da-gyi city are studied by archaeological point of view. The Pa-da-gyi area is one of the archaeological sites in Kyauktan, Township, Yangon Region, which can give extensive laterite cultural sequence. The area has old ancient sites and a large number of archaeological remains such as religious shrines, secular structures of laterites, laterite images of Buddha, laterite foundation of stupas, sima stones, statutes of various sizes of laterite figures, animal figures, human figures of glaze, city walls of laterite, laterite moats, roads of laterite, bridges of laterite, stairs of laterite, glazed earthen-ware and potshards .... etc. Some laterite constructions are of religious purposes. This paper will emphasize on the laterite culture of Pa-da-gyi area in Kyauktan Township, Yangon Region from excavation archaeological point of view.

Keywords: laterite remains, laterite culture and Pa-da-gyi area

Introduction

The Pa-da-gyi is located in Kyauktan Township,¹ Yangon Region, and it is famous as an ancient city named as Pa-Da city. Geographically, the Pa-da-gyi lies on the coastal area of Lower Myanmar where laterite soil is common everywhere. Therefore, the region is called laterite zone of Lower Myanmar. The Major laterite zone lies around the Thaton area in Mon State where the ancient city of Suvannabhimi was located. Pa-da-gyi laterite zone consists of Thanlyin and Kyauktan Townships.

Archaeological explorations were previously made by officials in olden days and excavations were followed up by the Department of Archaeology at Pa-da-gyi village in Kyauktan and Kyaik-Inn village in Thanlyin. Accordingly, excavation site no.1 and no.2 were carried out at the Pa-da-gyi relic stupa (Shwe-Hsan-Daw) and another one excavation site no.3 at Myat-Saw-Nyi-Naung stupa in Kyauktan Township and site no.4 at Kyaik-Inn village in Thanlyin Township during the last 20 years ago. These works yielded a reliable material culture such as laterite objects, ruined stupas, sima hall and construction materials of ancient laterite buildings. There are many unexcavated archaeological mounds within the area, some are unexplored and difficult to identify. In this paper, I would like to present the previous research and its observation of the material culture in their archaeological investigation.

Methodology

This paper collected the data by using the field exploration. Inventory research methods are used to explore the laterite remains of Pa-da-gyi area. The secondary sources are collected, based on books and articles. In collecting data, some interviews were also made to the local people and officers of Ministry of Religious Affairs and Culture who are responsible for maintaining the ancient archaeological evidences of Pa-da-gyi area.

Archaeology Exploration and Excavation in Pa-da-gyi Area

Excavation retains its central role in fieldwork because it yields the most reliable evidence for the two main kinds of information archaeologists are interested in:

- (1) Human activities at a particular period in the past; and
- (2) Changes in those activities from period to period.

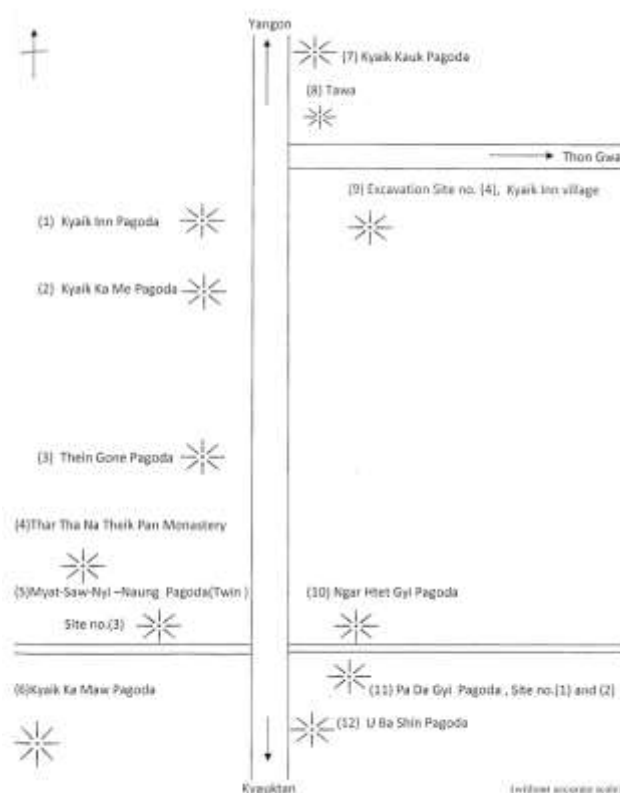
---

* Department of Archaeology, University of Yangon

Kyauktan Township is lied in the southern direction about 12 miles¹ from Thanlyin Township. Especially, Laterite culture of this area had been repaired with cement. Formerly, Pa-da-gyi old ancient city is included four townships, the name remains as Pa-da-gyi village in this area. The major laterite culture is found in four townships (former, Pa-da-gyi area) and it has been investigated for 10 years. Archaeological excavations were undertaken in these townships in 4 sites.

These sites are lied in Kyauktan Township

- (1) Site No.1 at eastern part of Pa-da-gyi hair relics pagoda,
- (2) Site No.2 at north-east of Pa-da-gyi hair relics pagoda,
- (3) Site No.3 at Myat-Saw-Nyi-Naung pagoda,
- (4) Site No.4 in Kyaik Inn village, Thanlyin Township²

Drawing 1 Location Map view of Laterite found in the Pa-da-gyi Area.

Above these sites, excavation yielded sima, Buddha image, ruin stupa, foundation of stupa, foot stone, pedestal, brick and animal figure, other objects of such as brick and potsherds.

¹ Report of Archaeology Department, 2004 (Report of evidence of ancient Padas country), P.2

² Report of ancient Pada Country

(1) Site No.1 hair relics stupa

Figure 1. (a) Laterite Buddha images housed in the site Museum, Pa-da-gyi Shwe-Hsan-Daw-Pagoda

(b) A base of Laterite Buddha image, Pa-da-gyi Pagoda Museum.

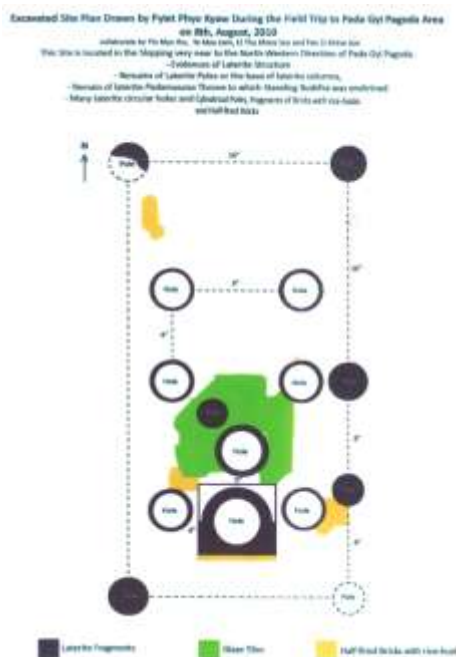
Archaeological excavation Site No.1 is situated on the eastern side of Pa-da-gyi hair relics stupa (Shwe-Hsan-Daw) far from about 65 meters in Pa-da-gyi village, Kyauktan Township. This site is laying on a small laterite hill, length 170 feet, width 100 feet. This Site No.1 excavated and found numerous laterite bricks, glazed earth-wares, burnt bricks, tile roofs, laterite Buddha image in broken condition and part of Buddha head. These objects were moved to the site museum on the platform of Pa-da-gyi pagoda. On the site there are some laterite sima stones and bricks. Moreover, four laterite brick courses were unearthed. This layer of laterite courses was assumed that laterite brick wall may be a part of sima foundation.

Nowadays, the three¹ Buddha images from the sites have been moved to the museum. The head of Buddha image is 1 foot and 2 inches and circumference of the neck is 2 feet. This laterite Buddha image measure 2 feet and 6 inches in its knee and 3 feet and 3 inches high. Another one measures 2 feet and 10 inches at the base, height 1 foot and 9 inches and circumference of waist is 3 feet and 2 inches. Laterite foot stones discovered on this site measures 2 feet in diameter and the height is 2 feet. This site was assumed that it was a laterite building with a roof in a shape of rectangular, four laterite courses remain in bad condition under laying the floor level.²

¹ Report of Archaeology Department, 2004 (Report of evidence of ancient Padas country), P.2

² See Figure (1) (a)

(2) Site No.2 at north-east of Pa-da-gyi hair relic stupa

Drawing 2 Plan Map of Pa-da-gyi excavation Site No.2

Figure 2 A general view of Pa-da-gyi excavation Site No.2 Kyauk -Tan Township

This Site No.2 is located on a lower platform (about 75 meters) north east of the Pa-da-gyi pagoda. It is assumed that it might be a part of a Sima Hall (or) Ordination Hall, built of laterite because it is in a rectangular in shape and many sima stones of laterite blocks are found around this site. Another significant feature are post-holes to support upper structure, glazed bricks for pavement, roof-tiles and a throne or pedestal carved with laterite. Many brunt bricks are among the associated finds. The plan measure 32 feet in length, and 16 feet in width. It is high about 4 feet above the ground level.

(3) Site No.3: Myat-Saw-Nyi-Naung Stupa

(a)

(b)

Figure 3. (a) Laterite block discovered in Excavation, Site No.3 Myat-Saw-Nyi-Naung Stupa
(b) Laterite blocks in circular shape and hexagon shape discovered in Excavation Site No.3 Myat-Saw-Nyi-Naung Stupa, Kyauktan

Excavation Site No.3 is located at the east of Myat-Saw-Nyi-Naung (Twin Stupas) near the junction of Kyauktan-Thanlyin and Thilawa road. This site lies besides the main stair-ways built of laterite bricks, which is facing to the east. Previously, it was a mound under the thick jungle. It is rectangular in shape and indicates fragments of laterite blocks and roof-tiles. The

Department of Archaeology excavated this site in 2005 and uncovers a rectangular structure using huge laterite blocks in its base. Some of them are rounded in shape and some are rectangular. No inscription, statutes or any images of interest, have been found except many terracotta roof-tiles. Now, the Department of Archaeology preserved this Site No.3 under shelter and prepared for site museum as an example of laterite culture heritage together with the laterite stair-way of Myat-Saw-Nyi-Naung, which lies close to this Site No.3.¹

The laterite stair-way² of Myat-Saw-Nyi-Naung stupa is worth to describe in detail here and it is associated with the Site N0.3, which is an old structure of ancient Sima or Ordination Hall. It is connected with a high platform or a corridor about 200 feet in length and 40 feet in width, between the two stupas of Myat-Saw-Nyi-Naung namely Naung-Daw-Gyi and Naung-Daw-Lay. Facing to the East, stair-ways is about 80 feet in height. It has two levels intersection with a long corridor; while the lower level has 25 steps and upper level has 28 steps. The intersecting corridor is about 25 feet in length also has three terraces of laterite pavements. The stair-case is rather wide enough, about 16 feet. It was bounded with a frame in both sides with a high of 3.5 feet. Two ogre figures carved in laterite are facing to the East of the end of the stair-case. The laterite bricks using in these stairs are (19 in × 19 in) in sizes. Because it is a grand stair-way one may assume that it was not an ordinary people. It might had been arranged for the royal visits in the olden days.

Figure 4. A broad stair-way made of Laterite brick at Myat-Saw-Nyi-Naung Stupa

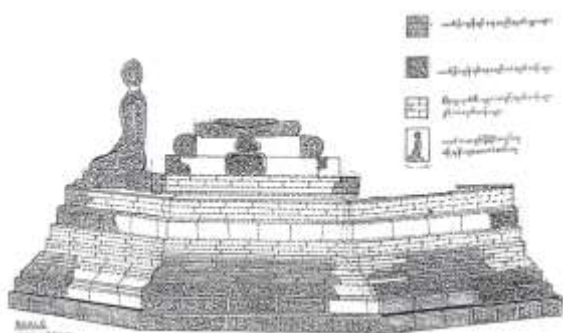
The evidence of a sima hall erected beside the stair-way shows that there would be many religious buildings along the stair-way in olden days. It can also be estimated that the volume of using laterite in the stupa compound of Myat-Saw-Nyi-Naung was a great quantity. Therefore, it is a good example of laterite culture in Pa-da-gyi area.

---

¹ See Figure (3) (a) and (b)

² See Figure (4)

(4) Site No.4: Kyaik Inn Village, Thanlyin Township

Drawing 3 A Sketch of Kyaik-Inn Laterite Images, Thanlyin (Source from U Myint Aung)

Figure 5. A general view of Kyaik Inn excavation site

Site No.4 is located in the Thanlyin downtown area about 6 miles south of Thanlyin. It is accessible by road via Thanlyin to Kyauktan. The site lies on the slopping ground in the east of the road. It is on a wide area high ground about (5) acres square and traces of small old stupa mounds are scattered on this ground in the east. For the sake of convenience, the Department of Archaeology² chooses one of a big stupa mound for excavation. A layout of 15 grids were prepared and the excavation exposed the base and the whole old stupa built with burnt bricks mixed of laterite.

At the upmost level of grid number D2 and E2, a laterite image of sitting Buddha, very thin in shape, facing to the south-east was discovered. It is seated in Bhumisparsa Mudra (the earth touching attitude), and as large as the same human life-size. According to the villagers living near the site, it is said that this Buddha statue has been exposed on this mound many years ago. Therefore, it can safely say that this image might have been associated with the brick mound.

The third level of the mound are brick courses mixed up of burnt bricks and laterite bricks. It is realized that these brick courses form an octagonal base of a structure probably a throne or pedestal for a large statue. It has a square plan attached to it probably a vestibule facing to the North-West. The base of this brick structure measures 560 cm in length. It stood on an earthen mound about 145 cm high. Traces of burnt bricks and laterite bricks are scattered among the debris on the ground level. A laterite brick at the base measure (45 cm × 17 cm × 14 cm) while a burnt brick measure (17 cm × 13 cm × 16 cm) for large size. They are used for bounding with the burnt bricks to form a large octagonal shape pedestal about 130 cm in height.

During the excavation, one strange thing was discovered in the upper level of the mound. It was a semi square base of a platform on top of the octagonal shaped pedestal. It rises upward with three brick courses to form a square small pedestal again and it might be a double-pedestal for Buddha image and it is very rare.

In this process, it is also assumed that a large laterite block in human body shape fallen down to the second level might had been a main statue of this structure which is a large size Buddha statue probably set on the square base of the octagonal pedestal. The reaming sitting Buddha of life-size facing to the southeast might be the one which was placed on the same pedestal. So that the excavated mound was not a stupa but an octagonal pedestal for a large laterite Buddha statue of an unknown date.

According to the associated find of roof-tiles around the structure it can safely determine that this structure had a roof with terracotta roof-tiles it might have been arranged together with laterite figures of mythical birds, ogres and other religious objects surrounded the main statue. The excavation Site No.4 of Kyaik-Inn village in Thanlyin township show a good example of laterite culture in Thanlyin Township.

Conclusion

Laterite has been an important material for the building of permanent structures for at least a thousand years in lower Myanmar. It is believed that the art of quarrying laterite, as well as architectural forms and other cultural features, was brought to South-East Asia from India. The ancient ruins, largely built of laterite, which still stand in so many and widely scattered part of lower Myanmar, were built by Mons. In the Sittaung and Thanlwin vallies, at the south-eastern part Gulf of the Muttama on a former sea-route, are the ruins of the sixth to eleventh century city of Thaton. In the western part near Yangon, is Pa-da-gyi area which had been a Mon kingdom, native of southern Myanmar, sometime in the tenth or eleventh century approximately.

Laterite occurs as a more or less hard horizon in the subsoil in many parts of Thanlyin and Kyauktan areas and in many places, it can be quarried fairly easily. The laterite was quarried from the large excavation or “tank” and the moats, that are conspicuous features of the landscape near most of the laterite ruins such as Kyaik-Khauk pagoda, Kyaik-Inn pagoda in Thanlyin, Kyaik-Ka-Me pagoda and Pa-da-gyi, Myat-Saw-Nyi_Naung and Kyaik-Ka-Maw pagodas in Kyautan.

Archaeological excavations at Pa-da-gyi and Kyaik-Inn (Thanlyin) proved that laterite was used for the foundation courses and the main body or mass of ancient buildings. In some cases, laterite was also used for the foundation courses and the main body or mass of ancient buildings. In some cases, laterite was also used in pagoda finials, Buddha statutes, mythical animal figures, receptacles, umbrellas and the like, for religious purposes. For secular buildings, it can be used for foot-stones, wall bricks, pavements, and drainage etc. These remains of laterite structures and art objects are scattered in the area of Thanlyin and Kyauktan where the legendary kingdom of “Sihananda City” or “Pa-da-gyi” was located. Excavations followed up after making explorations but these works were not sufficient to know the whole cultural process in the regional basic.

Ancient laterite culture was decaying in various reasons. In the absence of harder and more durable road material, laterite is a useful surfacing for roads. A natural tendency of laterite to cement slightly enables the surfacing of roads without difficulty and makes a road suitable for light traffic and easy riding. During the British colonial days of lower Myanmar, since more than one hundred years ago, modern construction of roads removed much laterite from the culture monuments for surfacing the motor road. The Kyauktyan-Thanlyin road about 12 miles in length was a good example for this kind of construction in the area. This kind of vandalism might become again in our life time. Systematic surveying and recording may be need for protection and preservation of laterite culture in the region.

Acknowledgements

I would like to show my gratitude to Dr Soe Ni Tun, Professor and Head, Department of Archaeology, University of Yangon for sharing his knowledge while I am doing this research. I am also immensely grateful to Professor Dr Ye Tun, and Professor Dr Kalayar Myat Myat Htwe, Department of Archaeology, University of Yangon and Daw Ei Thu Khaing Soe, Tutor, Dagon University for their encourages in doing this research paper.

Reference

- Aung Myint and (1991) "Figure Marked Design on Ancient Brick in Myanmar" *Journal of Siam Elizabeth Moorey Society (I.S.S)* Vol.79, Part 2
- Aye Min, U (2003), *Preserve Portuguese Church in Thanlyin*
- Colin Renfrew (2004) *Archaeology: Theories, Methods and Practice* Thames & Hudson, (Fourth Edition) and Paul Bahn (1899) *British Burma Gazetteer* Vol II, Rangoon Government press (1924) *Burma Gazetteer* Hanthawaddy District Vol.B, Rangoon, Government Printing
- Ei Thu Khaing Soe. (2011) *Laterite Culture of Pa-da-gyi Area in Kyauktan Township*, (Unpublished MA Thesis,) Department of Archaeology, University of Yangon.
- Furnivall J.S. (1914) *Burma Gazetteer Syriam District*, Vol. I, Rangoon, Government Printing
- Furnivall J.S. (1906) *History of Syriam JBRS*, published by the University of Vienna
- Myint Aung, U. (2004) *Field Research of octagonal building*
- Myint Aung, U. (2010) *Report of field research ancient building*
- Ngwe Ngwe Soe, D (2004) *Report of the evidence of laterite culture of Kyauktan and Thanlyin Townships*
- Pan Ei Khaing Soe. (2012) *Laterite Culture of Myat-Saw-Nyi-Naung (Twin Pagodas) in Thanlyin-Kyauktan Area*, (Unpublished MA Thesis, Department of Archaeology, University of Yangon).
- Report Archaeology (2003) *Laterite Culture* Department.
- Report Archaeology (2002) *Report of ancient Kyaik Pada Pagoda environment* Department.
- Report Archaeology (2004) *Report of evidence of ancient Pada country* Department.
- Report L Pendleton. (1941) *The geographical review of Laterite and its structural uses in Thailand and of Cambodia* vol XXXI
- San Win, U. (2005) *Field Research of Pa-da-gyi old ancient city*.
- San Win, U. (2008) *Lower Myanmar Laterite Ancient City and Laterite Culture*
- Tin Maung Htwe, U. (2008) *Old Cities of Twantay area*, unpublished (source from U San Win)
- Tin Shein, U (2001) *History of Kyaik-Khauk*

LEARNING FROM THE PAST: TRACING THE HISTORY OF MANU MANAW ETHNIC GROUPS IN MYANMAR

Thu Zar Aung¹

Abstract

Myanmar is known as a melting pot and there are over one hundred ethnic groups. The major ethnic groups are Kachin, Kayah, Kayin, Chin, Bamar, Mon, Rakhine and Shan. Manu Manaw national is included in Kayah ethnic group and they mostly reside in the Phruso township, Kayah State. The aim of this research is to find out how Manu Manaw is related to two major ethnic groups, Kayah and Kayin groups from anthropological point of view. This research was conducted in Taw Khu village, Pa Lei Le village, Hto Khwee Hso village and Khrow Kho village in Phruso township, and data were collected by using literature survey, the ethnographic methods including participant observation, individual in-depth interview and group interview. By studying from the point of physical anthropology and ethnography, it is known that Kayahs including Manu Manaw people are included in the language group of Kayin who are the southern Mongoloid, migrated from Tibet, China.

Keywords - Manu Manaw, Mongoloid Race, cultural elements, Kayah, Kayin

Introduction

The Republic of the Union of Myanmar is constituted of various nationalities, faiths and culture. There are over one hundred ethnic groups in Myanmar and the major ethnic groups are namely, Kachin, Kayah, Kayin, Chin, Bamar, Mon, Rakhine and Shan. Therefore, the unity and solidarity of the nationalities play a vital role in maintaining for long the race, religion, culture and sovereignty of the country. Every year, Myanmar government celebrates the Union Day on 12th February when the *Panglong* agreement was signed and passed and Myanmar became a unified country. All of the national leaders endeavor to unify the various nationalities and they consider the national unity and solidarity is pivotal for nation building. The Chairman of the State Administration Council of the Republic of the Union of Myanmar Prime Minister sent the message, *"In reviewing the history of the Republic of the Union of Myanmar, whenever the ethnic nationalities could amicably build the united strength, the country showed off strong capabilities. Nonetheless, whenever the ethnic nationalities lessened unity due to various reasons, the strength of the country was weak. Finally, all ethnic nationals faced the bitter experiences that the country fell under servitude. All ethnic national brethren understand well that as the internal armed conflicts triggered by disunity for various reasons soon after regaining the independence cannot be totally solved up to now and the national unity and the Union peace cannot be firmly restored, the country sees delay of the development process. Whenever the Union peace cannot be totally restored, all Union people would have lesser opportunities to share the fruits of development with each other....."* on 75th Diamond Jubilee Union Day of our country. This message pointed out that national unity and solidarity is very important to build a modern developed nation. The unity of ethnic groups can be acquired through mutual understanding among themselves, which would lead to confidence in and reliance on one another, thence to national harmony and solidarity. The mutual understanding among them will demand the knowledge of one another's cultural traditions, nature of customs, perspectives, and traditional values. The book named "The Same Traditions in Ethnic Groups" published by Burmese Socialist Programme Party pointed out that the cultural traditions of all ethnic groups who live in Myanmar are basically same (Headquarter of Burmese Socialist Programme Party, 1975, P-9, P-357).

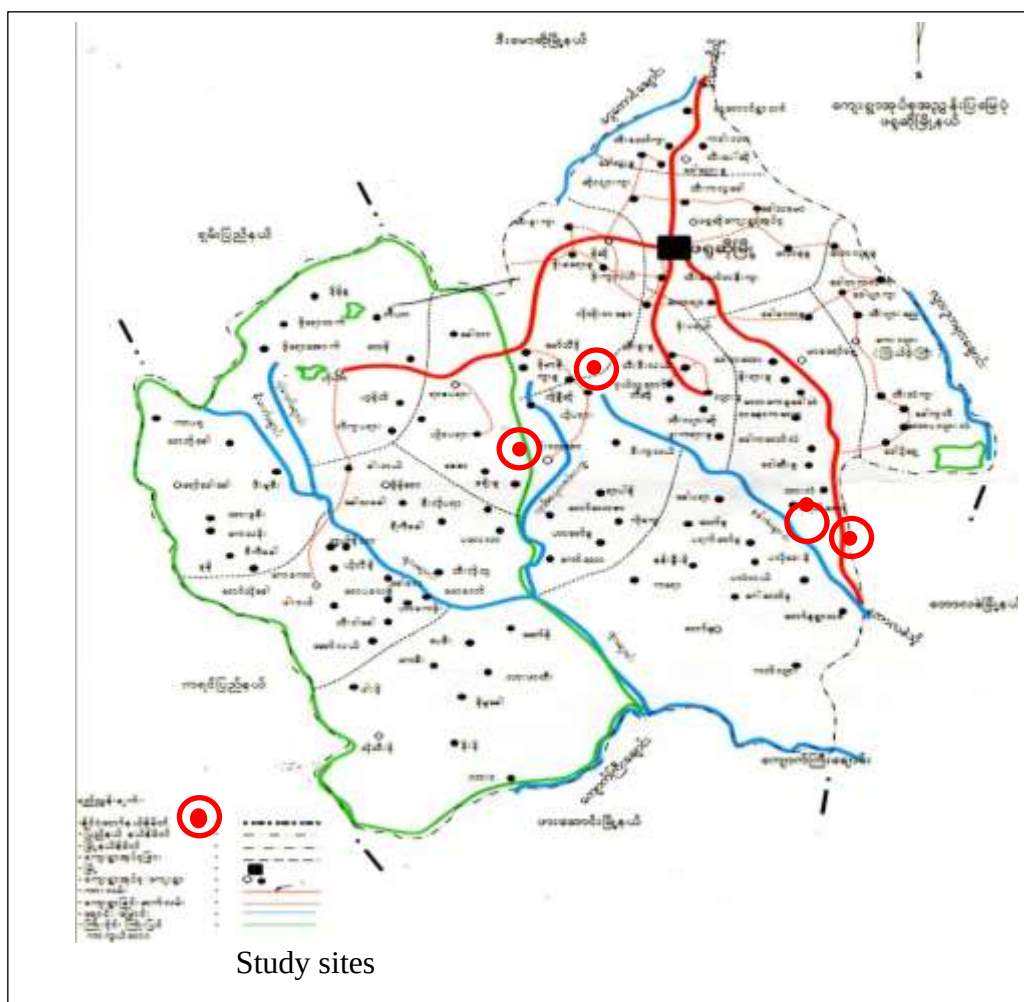
---

¹ Department of Anthropology, Nationalities Youth Resource Development Degree College (Yangon), Education and Training Department, Ministry of Border Affairs

The reason why the cultural traditions in various social groups are the same can be considered as a historical contact or process of diffusion. According to the influence of Boas, anthropologists considered that when cultural elements were held in common, they were interpreted as evidence of historical contact and diffusion (Moore, 2009, p-43). This research also finds out the historical contact and similarities among Manu Manaw, Kayah and Kayin nationals. The aim of this research is to illustrate how Manu Manaw is related to two major ethnic groups, Kayah and Kayin ethnic groups from anthropological point of view. The research questions are; what are the similarities among Manu Manaw, Kayah and Kayin nationals, how does Manu Manaw explain their history. In this research firstly, the aim and research questions are presented. Then the research method used in this research is explained. After that findings and discussion illustrate the similarities among Manu Manaw, Kayah and Kayin nationals and finally it will point out the relationship among them.

Research methods

This research was conducted through the ethnographic research method. In the field research, participant observation was done in the traditional festivals, funerals, donations and other auspicious ceremonies of native people. Then their economic activities like hillside plantations and traditional handicrafts and their daily lifestyles were observed. Moreover, to get the more detail information concerning the history and origin of Manu Manaw ethnic group, studying the literature and language, interviewing with the tribal chiefs of Manu Manaw and elderly people who are knowledgeable person of literary bent as key informant interview, taking photographs and then audio-recording were conducted. To know the perception and experiences of the Manu Manaw nationals concerned with their daily life, individual in-depth interviews and group interviews were done. In this research, a total of fifteen people were interviewed as the respondents. The field study was conducted within two years, 2015 and 2016. For this research, Taw Khu village, Pa Lei Le village, Hto Khwee Hso village and Khrow Kho village which are situated in Phruso township, Kayah state, were chosen as study sites (see figure 1).

Source: General Administration Office of Phraungmyi Bhami

Figure 1: Location map of study sites

Findings and discussion

Racial view on Myanmar

By the views of Physical Anthropology and Racial Anthropology, scholars take it for granted that people can be divided into three major races; Mongoloid, Negroid and Caucasoid. The peoples of Myanmar, the ethnologists generally agree that they belong to the Mongoloid (Khin Maung Nyunt, 2017). Among them, the origin of Mongoloid is Tibet plateau and from there they spread to different parts. The ancestors of the people in the Republic of the Union of Myanmar apparently entered the country in three waves. They also linked to one another by languages (Enriquez, CM, 1933). The way they migrated is mentioned in “The Tribes of Burma” as follows;

- A. The members of Tibeto-Burman migrated from the Tibet plateau to the upper courses of Ayeyarwaddy, Than Lwin and Mae Khaung River.
- B. The members of Tai - Chinese migrated from recent Yunan province of China
- C. The members of Mon-Khmer migrated from recent Yunan province of China (Lowis, C C in Yi Sein, 2011).

Concerning with this view, by conducting research of human mitochondrial DNAs, Ballinger (1992) stated that all people in Asia are in a common genealogy and they also are the

descendants of only one common ancestral group. In addition, by using dental morphological traits, Turner (1983,1987) hypothesized that two migrations originated from central China about 20,000 - 30,000 YBP (years before present). One group, the Sinodonts, expanded northward into China, Siberia and across the Bering land bridge to the New World. The second group, the Sundadonts, moved southward into Southeast Asia and Indonesia, and later through Melanesia, Micronesia, and Polynesia (WAKATSUKI, 1999).

Moreover, through linguistic comparisons, Bellwood (1985) proposed two major prehistoric migrations into Southeast Asia. The first was an ancient “Australoid” migration from the Indo-Malaysian Archipelago which settled Australia and New Guinea about 40,000 YBP. The second was the more recent “Southern Mongoloid” or “Austronesian” migration that originated from the Fujian or Zhejian provinces of contemporary China and settled throughout much of island and main land Southeast Asia about 4,000-6,000 YBP (Bellwood in Ballinger, 1992). Therefore, national ethnic groups living in Myanmar are to be regarded as the descendants of southern Mongoloids.

According to philological method which is applied for identifying the races, almost all languages of South East Asia, including Myanmar, belong to either (1) Austric group or (2) Tibeto-Chinese group. The Austric group has two branches, namely the Austronesian and the Austro-Asiatic. The Tibeto-Chinese group also has two branches viz. the Tibeto-Myanmar and the Tai-Chinese. It is found that Myanmar has representatives of all these for branches of linguistic groupings. Hence the indigenous races of Myanmar conveniently classified into these three linguistic branches of the same Mongoloid stock (Khin Maung Nyunt, 2017) but they are to be categorized and needed to explore as specific individual ethnicity.

To find out the origin and the relationship of ethnicities, the contemporary documentation and the literature of neighboring ethnics become the important sources. In a situation where there is no written language, the traditions, customs, belief systems, myths and legends, oral traditions of the ancestors, clothing and accessories, poems, songs and musical instruments, the origin of a language and way of diffusion, and the physical features of humans are to be analyzed and have a guesstimate the origins and the relationship of the people. (Tai Yin Thar Yoe Yar Yin Kyaw Hmu Delei Htone San Myar, Kayin, 1967).

The ancestors of Myanmar migrated into Myanmar as Tibeto-Burman, Tai- Chinese and Mon-Khmer. Then they diverged into different sub- ethnic groups, recently there are more than 100 ethnic groups. All these ethnic groups have been living with their own languages and cultural traditions. Some of them possess own languages and literatures but some of them possess spoken languages but lack of written languages. Even language and ethnicity may not be recognized as one, if one ethnic group has a peculiarly distinct language, such language becomes a cultural element of the said ethnicity. In this case, the language may be considered as important character to identify an ethnicity. As a result, the language and ethnicity may easily be related (Yi Sein, 2011).

The languages in Myanmar can generally be characterized as Tibeto-Burman, Tai-Chinese and Mon-Khmer. The languages are categorized and grouped according to the related characteristics (Yi Sein, 2011). Besides, C C Lowis (1949) stated that all the languages in Myanmar are in the groups of main languages; Mon-Khmer and Tibeto-Chinese. Tibeto-Chinese diverged into two language groups; Tibeto-Burman and Tai-Chinese. According to Than Tun (2002), the related genealogy of people in Myanmar was described in a sample that Mon, Pa laung, Rieng and La-Wa are to be categorized in Mon-Khmer descendants; Tibeto- Burman, Tai-Chinese, ‘Kayin’ groups and ‘Man’ groups are included in Tibeto-Chinese. In Kayin groups, Sgaw, Paku, Waywo, Monnepwar, Pwo, Mopwar, White Kayin, Bwe, Bre, Kayah, Padaung, Yin Baw, Ghekho, Taungthu and Zayein are included. Furthermore, U Min Naing (2000) mentioned

in his book “National Ethnic Groups of Myanmar” that the two major races that came into Myanmar territory were the Sino-Tibet and Mon-Khmers. Sino-Tibetans (Tibeto-Chinese) further separated into Tibeto-Burman and Sino-Tai (Tai-Chinese). Among them the Kayin sub-group in which comprises the Kayah group including Manu Manaw, is included in Sino-Tai (Tai-Chinese).

The name of Manu Manaw

According to the studies of oral histories and the sayings of the elders who are living in the research areas, the history of Manu Manaw ethnic group is related to the history of Kayah ethnic group. Therefore, when the history of Manu Manaw ethnic is to be described the history of Kayah may also be mentioned. People reside in Kayah state are Kayah, Parai (Bre), Padaung, Yin Baw, Zayein, Manu Manaw, Ghekho, Gheba and Yin Tale.

In the History of Kayah ethnic group (2005), it is mentioned that since the early times, the Kayah ethnic groups were variously named. Those names are (1) Kayah, (2) Kayaw, (3) Kaw Yaw, (4) Kayan, and (5) Talaing Phu. People who name themselves as Kayah are the “Kayah (previously known as Red Kayin or Karenni). People name themselves as Kayaw are Parai (or Bre) and likewise people who call themselves Kaw Yaw are Manu Manaw. People name themselves as Kayan are: i) Padaung, ii) Ghekho, iii) Yinbaw, iv) Zayein or Gaung To, and v) Gheba. Today Kayah people name their sub-ethnic groups as follows: 1) Kayah (Karenni or Red Kayin), 2) Manu Manaw (Kaw Yaw/ Monu), 3) Kayaw (Parai or Bre), 4) Yintale, 5) Kayan. which can be divided into a) Padaung (Kayan Kakhaung), b) Ghekho (Kayan Ke'dot), c) Yinbaw (Kayan Kangan), d) Zayein (Kayan La Hta/ Gaung To), e) Gheba (Kayan Ke Bar).

In the “Kayah State and Kayah Ethnic Group’s History” (an unpublished document typed in 1996, it was mentioned that although Kayah ethnic groups are originally only one group, they were named after the residential locations. By that, the Kayah people who live in the east are called Mihtay. Mihtay means the side of the Sun rise. People who live in the west are called Minu, Monu which means the side of the Sun set. People in the west are called as Minu, Monu and Kayar Monu or Manu Manaw is applied as well. Kayan people are also divided into groups depend on the places they live. People who live in the western part of Kayah state where deep forests grow well are named Kayan Kakhaung as their dialect means. The other sub groups named them as Padaung. People who live in the west of Kayah state and covered by the mountains are called Kayan Ke'dot. The other tribes called them as Ghekho. Moreover, people who live in the prairie of the Kayah state are mentioned as Kayan Kangan that means the plain or prairie. The others called them as Yinbaw.

According to the information written in Kayah history (2005), these people are named after their traditional dress styles and physical appearance by the other ethnic groups nearby. Again, Chinese, Thai and Shan know the Kayahs as Yan and also Kayin as Yan. The Shans recognize Kayah people who wear red dress as Yan Lyan. Yan means Kayah and Lyan means red. Yan Lyan means the red Kayah. As time passes by Kayah Ni became Kayin Ni. Kayan with a massy hair which has never been combed are recognized by the other Kayah as Paye' Taye'. Paye' means man and Taye' means massy hair so that Paye' Taye' means man with massy hair. As time passed by these people are called as Paye' and became Parai (or Bre) ethnic group. However, the Parai named themselves as Kayaw. People who never let their hair grow and being bald are recognized by Shan people as Yan Hohta. Yan means Kayar and Hohta means short hair and these people are known as Gaung To or Zayein. But the Gaung Tos recognize themselves as Kayan.

Kayah people who wear the brass rings around their necks, calves and arms are known by the Shan people as Yan Pattaung. Yan means Kayah and Pattaung means wear the brass ring and

Yan Pattaung means the Kayah who wear the brass rings. Padaung people name themselves as Kayan. Furthermore, the Kayahs who wear the silver and Baw (pure silver) coins as necklaces are known by the Shans as Yanbaw. Yan means Kayah, Baw means silver. Later Yanbaw transformed into Yinbaw. But Yinbaw themselves mentioned as Kayan Kangan. The Shans named the Kayah who mentioned themselves as Talaing Phu as Yan Talaing. Yan Talaing means Kayah Talaing. Later, Yan Talaing changed into Yin Tale. The Shans called the people who called themselves as Monu, Manu as Yanmanay.

Regarding the facts mentioned above, and the names of the Kayahs and their sub-ethnic groups mentioned by their neighbors the Shans, they all are descended from the common ethnic group. In the census of India, 1901, reported by C. C. Lowis, Kayah sub-groups including Manumanaw were categorized in the Northern Karen sub-group and it was mentioned that varieties of the Northern Karen sub-group are spoken in the region where Bre mostly resided, in the Padaung area and in the States of Loi-long and Mongpai. Of these varieties a number of specimens' figure in the Upper Burma Gazetteer. One of them, Mano, is a dialect of the Bres or Lakii. Sr George Scott stated in his Upper Burma Gazetteer that; "This tribe of Karens is called Brè or Manu-manaw by the Burmese, Pra-manö by the Red Karens, and Lakii by themselves. The history of the Brès is absolutely unknown. They are locally divided into the Manö, the Southern, and Northern Brè". The Manö inhabit the eastern portion of the Brè region to the south of the Tu chaung.

Concerning these kinds of naming variations of Manu Manaw, they are described not only in the historical record of their main ethnic group Kayah but also the conversation with the elderly people of the group can be added as live documents. In terms of the responses of local elders and the authorities of the Committee for the Manu Manaw Literature and Culture, they said:

We are the people from the early times that have been living in the mountains and the valleys. Manu Manaw is not the original name but it was emerged after the British people colonized Myanmar. When the Manu Manaws went to sell their paddy, people asked them "Where do you live?" "Who are you?" and the answer was "Manu" means the Kayah who live in the western part of Kayah state or 'Western Kayah'. In Kayah language, Manu means West. In Manu Manaw language Monu, and Nu means west. By mentioning Monu, Manu, it is regarded that it became Manu Manaw.

Almost all the names of the Kayah ethnic groups (Kayah, Kangan, Kayaw) mean "Human" and does the name Manu Manaw. Concerning with this name, one of the informants, who was 91-year-old man told me that due to the words of the ancestors, the Manu Manaw called themselves as Kaw Yaw or Kaw Yaw Phu. Kaw Yaw Phu means Human. Kaw means Human and Yawphu means tribe. Besides Kaw is understood as Human and Yaw means specific. Therefore, Kaw Yaw means specific people.

As the variety of the geographical features like mountains, valleys and prairie, people spread in the areas and the tone and accents of their spoken language also became a bit different. Across the research regions, names of Monu, Minu, Mano, Manuu and Manaw are pronounced slightly varied from one another. People from Tawkhu village describe themselves as Manaw but the official name is Kaw Yaw as their ancestors mentioned. Some people call them as Kaw Yaw or Kayah Monu. Ancient times they were known as Kayah Manu Manaw but on May 30, 1970, there was a meeting among Kayah Monu ethnic groups at the house of U Mie Lo in Didaku ward of Phruso township and decided to change their name from Manu Manaw called by the other people to Yan Manay or Kaw Yaw Monu Phu which is their original names since ancient time (Peterkodoyi, U, 2000).

Regarding this issue, a 78- year- old villager from Pa Lei Le village, who has experience and knowledge about their history said:

There was another meeting at Taw Khu village. Manu Manaw is not the original name so that it was needed to change to Kaw Yaw. It is said that the proposal for this new name was not yet submitted to the government.

With regard to the name of this ethnic group, during the group interview, a 72- year-old man from Khrow Kho village responded:

When we went to Phruso to sell our crops, the people who we met in the market or in the town called us ‘Monu’ or ‘Mano’ from west Kayah. And the people in the vicinity of our village called like that. This name has been accepted since the time of our progenitors.

From studying this research, it was found that in the usage of the ethnic’s name, people from Taw Khu village and Pa lei Le village prefer to use the name Kaw Yaw, but the people who live in Hto Khwee Hso village and Khrow Kho village prefer to name themselves as Monu, Mano.

The Historical Relationship of Manu Manaw and other Ethnic Groups

According to the literatures, Manu Manaw is included in the groups of Kayah and the Kayahs are also related to Kayin people. Khu Oo Rel (2004) mentioned in his book that Kayah Li or Karenni are the sub group of the Kayins and since 1128 BC they migrated to Southeast Asia together with the other Kayin ethnic groups. Eventually they settled in the upper part of Ayeyarwady river and in BC 741, they moved to the south and in BC 739, they established their mainland, Dee Maw Hso Kae or the state of Karenni. In the writing of Than Tun (2002) Kayah, Padaung, Yinbaw, Ghekho, Zayein and Bre are included in Kayin groups. There are two groups of Kayin: Taung Paw Kayin (Mountain Kayin) and Kwin Kayin. The Kayahs (formerly Karenni) are included in Taung Paw Kayin (Min Naing, 1960).

However, in *Races of Burma* (Enriquez, C.M, 1933), it is mentioned that although these people are known as Taung Paw Kayin or mountain Kayin, there are some sub-ethnic groups who are not Kayin at all. These ethnic groups such as Bre, Padaung, Zayein, Yinbaw and Kayah have been living together with mountain Kayin, they all are included in the group of Mon-Khmer. By categorizing the people with languages, they speak, the Kayins are included in the group of Tai-Chinese and also included in Tibeto-Burman. Recently these people are intended to be categorized as Mon- Khmer, and they are just regarded and mentioned as a separated or specific group before the reliable evidence is set and approved (Yi Sein, 2011).

According to the State government of Kayah, it is mentioned that in the group of Kayah, the Manu Manaws are included (Min Naing, 1960). The language of these Kayah people is included in the Kayin language group (Pe Maung Tin, 1958). The Kayin language is included in Tibetan- Chinese, one of the major languages which are spoken in Myanmar.

As the Manu Manaws are being the sub-ethnic of Kayah, it can be considered as one of the languages included in Tibetan-Chinese. The Tibetan- Chinese has been residing in Myanmar since the beginning of years of Jesus Christ. The other group of Kayins in which Kayah group are included, seemed to enter Myanmar from the east (Thailand). Moreover, these Kayin group entered the north of Laos and Thai from Kwan Shi province of China. After that they were diffused to the west and south (Yi Sein, 2011). Again, these Kayins migrated from the east round about BC 500 and as they reached at Kayah state continued to Taungoo (Than Tun, 2005). The migration history of the Kayah ethnic group which includes Manu Manaws is usually described together with the history of Kayins.

During the research period, the Manu Manaw elders who were told about their history generation by generation by their forefathers, explained that their origin is from China and spread to the mouth of the sea. It is said that before they arrived Myanmar, they used to dwell in the other interval places. After passing over those places, they finally migrated to Myanmar. According to the Manu Manaws (Kaw Yaw), their origin is the same as the origin of Human being and it is called as Paramola. Then they gradually migrated to this recent place. The places they have migrated are Paramola, Mo Go (Mongolia), Ciki/ Kokono, Jule (Yu Nan), Hohtala (Mandalay), Shi Dut Shi Dei Wei (sea), Thae Le Mo Kon (Tin), Plo Dut Lo Zin (at a hilly region, Hta Le village) and the Kayah state (Peterkodoyi, 2000). Therefore, Manu Manaw ethnic nationalities are one of the sub-groups of Kayah, and then originally of the Kayin (Karen) group.

The Relationship in Myth and Legends

There are traditional sayings that explain about the ceremonies and rituals of Manu Manaw ethnic group. The Gar Bo festival is explained in their oral history told by their ancestors as in case people suffer from serious diseases, or in any dangers and difficult situation, the offering is done under the Pho He' tree. This tree is highly valued and worshipped as it has the power to help people. Then in the belief of Kayah people on their Ku Hto Bo festival, there is also a legend of the festival. In annual Nat worship, the Kayahs also choose Pho He' tree to put the flag mast. Since not only the objectives of celebrating Gar Bo and Ku Hto Bo are the same, but also the legends of the history of both festivals are similar, the statement of "The Manu Manaws are the West Kayah" can be true. Like Kayah and Manu Manaw, some Kayin groups also still practice the tradition of flag-pole raising event.

The chicken bone reading is essential for the Manu Manaws as they usually do this whenever they are in difficulties. Together with this tradition, there is a legend concerning their literature. Once, the Manu Manaws did not happen to keep well their literature written on the leather until it was eaten by the dog as it was thought as food and finally the literature was lost. When the inquiry was carried out and the dog was asked, he answered that the leather was eaten by pig. Then the pig was asked, it said that the leather was in its manure and eaten by the chicken. Then in the turn of chicken, it turned out that it admitted that the eaten literature was now in its thigh bone. Regarding to this, the chicken said to check the truth, its bone was to be taken out and checked. This story is found in Kayah, Kayin together with the Manu Manaw and they practice the tradition of chicken bone reading. In addition, there is a tradition called Hnee Cho (Breaking Bamboo Strips) in Kayah, Bre (Parai) and Manu Manaw people. According to this closest relationship of the legends and practices, these ethnic groups are considered as related.

The Relationship in Languages

The language of a people is always related to its culture. Languages transcended from the generation to generation reflect the culture of the ancestors which includes activities of traditional belief and traditional customs. The fundamentally different principles of classification employed by different languages may be illustrated by two examples, the numerals and terms of relationship (Boas, 1938, P-130). The terms and numerals that were collected from field researches taken by researcher are as follows (see table 1):

Table 1. The Similarities in Terms and Numerals

English	Myanmar/ Bamar	Manu Manaw	Kayah	Bre (Parai)	Kayin
Mother	အမေ (Amay)	Amo	Mo	Hae Mo	Ah Mo
Father	အဖေ(Aphay)	Pha	Phe'	Hae Phar	Ah Par
Son	သား (Tharr)	Phu Ma Khut	Phu Phe' Khu	Hae Phu	Pho Khoe
Daughter	သမီး (Thamee)	Phu Ma Mu	Phu Phe' Maw	Hae Phu Mah Mu	Pho Mu
Wife	ဇနီး (Zanee)	Mah	Mein	Hae Mah	Ah Mae
Husband	ခင်ပွန်း (Khin Punn)	Wo	Vel	Hae Wun	Ah Wah
Gold	ရွှေ (Shwe)	Hta	Htel	Hta	Htoo
Water	ရေ (Yae)	Hti	Htay	Hte	Hte / Chi
Moon	လ (La)	Lar	Lel	La	Le
Sun	နေ(Nay)	Lue Mu	Ta Mow	Lu Mu	La Mu
Pig	ဝက် (Wat)	Hto	Htara	Hto	Htaw
Dog	ခွေး (hkway)	Hte	Htwei	Htu	Htwee
Fire	မီး (Mee)	Mi	Me	Min	Min Ou
Land	မြေ (Myae)	Har	Hay	Har	Haung Kho
Chili	ငြိတ်သီး(Nga Yote Thee)	Se He'	Sal He'	Ser He'	Sel He'
Paddy	စပါး (Saparr)	Bu	Boo	Bu	Bue
Knife	ဓား (Darr)	Da Du	De Du	Dau	Dar Du
Fermented bamboo shoot	မျှစ်ချဉ် (Myitt Chin')	Bot Shi	Bel Shi	Bot Sin	Bah Shin
Mother has meal.	အမေထမင်းစားသည်။ Amay Htamin Sar Thi	Amo Er Htwin	Mo A Dee	Mo Ei Er Dee	Amo Er Din
One	တစ် (Tit)	Ta	Tel	Tar	Tel
Two	နှစ် (Hnit)	Gi Ni	Hnel	Ki	Ki
Three	သုံး (Thone)	Sue/ Thu	Sol / Thol	Thue	Thou
Four	လေး (Lay)	Li	Lwi	Li	Lwi
Five	ငါး (Ngar)	Yel	Hnyar	Yel	Yel
Six	ခြောက် (Chauk)	Shu / Thu-thou	Hsut / Thut	Thue Thun	Thoutho
Seven	ခုနစ် (Khun Hnit)	Ne / Thu-thou-ta	Noil	Hnail	Thoutho-tel
Eight	ရှစ် (Shitt)	Sho / Li- thou	Sou/ thou	Le-thu	Lwi-thou
Nine	ကိုး(Koe)	Li-thou-ta	Dar	Khinn	Lwithou- tel
Ten	တစ်ဆယ် (Tit Sel)	Shi	Shae	Hseel	Shi
One Hundred	တစ်ရာ (Tit Yar)	Tel gel	Tel Kwel	Tar yar	Tekal Yel

Source: Collected by the researcher

By comparing the terms and numerals of Manu Manaw and the other neighboring groups, it is known that the language of Manu Manaw is similar to the neighboring groups and it can be said that there may be historical connections among them. In other words, it can be assumed that their ancestors may be the same.

The Relationship in Traditional Dress

The traditional dress style of Manu Manaw is similar to the other sub-ethnic groups of Kayah. The red gown and the red headband are the same for Kayah and the Manu Manaw. Furthermore, like the Kayah or Karenni women wear the brass ring in their hands and the rattan ring in legs, the Kayan wear brass rings in their necks and legs and the Kayaw (Bre or Parai) wear the brass rings in their necks and knee, the Manu Manaws also tie the cotton rings in black resin in their wrists and wear the silver bracelets. Under the knee is for rattan ring with black resin. Concerning with the reason for wearing the brass and rattan ring, an 80-year-old woman from Hto Khwee Hso village said,

The reason for wearing the brass and rattan ring is to change our appearances to deny and hide the forceful capture as wife by the kings. The reason to wear the sacred wrist ring is not to be separated and stay united with the Kayah and Kayin because we departed with our relatives, Kayin and Kayah since time immemorial so that they can recognize us by using the symbols of these traditions.

Even though the dress style of Kayahs groups (see figure 2,3 &4) may slightly vary with another, basically it can be considered as they are from the common ancestors or the same racial group.

Figure 2. Kayah, Kayan (Padaung), and Kayaw (Bre)

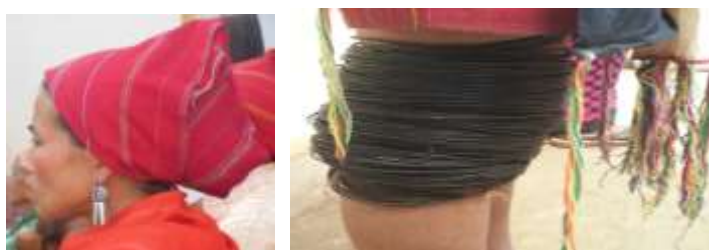

Figure 3. Manu Manaw Ornamentation

Figure 4 Manu Manaw (Old fashion Dress) (New Fashion Dress)

Source: All the photos are taken by the researcher

Similarities in Belief Systems

Some people among the Kayahs are Buddhist and the other are Christians. From the ethnographic field research, the belief system of Manu Manaws came to know that nowadays nearly all of them are Christians and some still practice in spirit worship even though they are Christians. A 72-year-old man who is one of the informants said,

We believe in spirits. When our kid seriously cried at night, and at that time we killed a chicken, and then took the minimum of pieces of chicken including meat, liver, nails and other parts of the body and put them at the junction of the village so that the kid will stop crying.

From the early times, the Manu Manaw group has the rituals and festivals based on the belief system. Some festivals which celebrated until today are, Vei' Lup or Dee Ku festival, (making the sticky rice pack), Le Gar or Gar Bo festival (the Ku Hto Bo of the Kayahs) and hunting festival.

Vei' Lup in Manu Manaw language means Ywet Khu Pwe (the festival of plucking leaves). The aim of celebrating Vei' Lup (Dee Ku) festival is to make the village away from diseases, serious disturbances and terrifying dangers and to protect the family members from kinds of evil spirits. Dee Ku is the sacred festival for the Manu Manaws so that celebrated in a high value by the whole village. A 68-year-old woman explained that:

When we were young, if we had Dee Ku festival in our village, both children and adults participated in that festival which was held by a village, and invited nearby villages. For this event, pigs were killed and distributed to the houses in our village, and the people danced from house to house and shared glutinous rice package. Formerly in that Dee Ku festival we shot illuminating rounds (*MeeKye-မီးကျည်*) but not nowadays.

The Kayahs also celebrate Dee Ku annually. The aim of the celebration, the way of celebration, and the time of celebration are the same. Besides that, the other sub-groups celebrate the glutinous rice package festival to express their happiness that they can successfully drive out the evil spirit (See- Figure 5) from their place.

The Le Gar festival of Manu Manaw is held by playing with music, dancing and praying around Gar Bo tree (Ku Hto Bo in Kayah) (See- Figure 6). Regarding the Gar Bo tree, there was a traditional belief of Manu Manaw people. At the time of their ethnic origin, the Manu Manaws suffered from severe disease and illness, and it was believed that if the offerings and worshipping under the Pho He' tree is happily made, the disease will be healed (See- Figure 7).

Figure 5. Phoe De Cree (Spirit Evictor/ Kayah) Phoe De Cree (Spirit Evictor/Manu Manaw)

Source: From Informants (Local People)

Figure 6. Ku Hto Bo in Kayah and Gar Bo tree

Source: These two photos are taken by the researcher

Therefore, the tree is regarded as Gar Bo (the headman who protects the village from any dangers) and worshipped annually. Gar Bo is the same with the Ku Hto Bo of the Kayahs. However, the Gar Bo of Manu Manaw is an alive tree and the Ku Hto Bo of the Kayahs is the cut tree which is posted for the worship. The Gar Bo is celebrated once in a year. It is celebrated by aiming for the peace of the villages, the prosperity and good health for the villagers and for the success of the crops. In other words, the Le' Gar festival means a re-cleaning ceremony of the village. In the same way the Kayahs celebrate the Ku Hto Bo festival by worshipping the mountain and forest guardians in order to have their crops succeeded, protected from dangerous disease and illness. Similarly, this kind of flag mast festival is celebrated by the other sub-groups of Kayah and sub-groups of Kayin (Bwe, Mopwar, Ta lay Pwar, Kayin Phyu).

The Kayah groups including the Manu Manaw, Kayah and Bre (Parai), before doing every activity, they interpret the omens whether the activity is good or not by doing the Chicken Bone Reading and Bamboo strips breaking. The other social economic events of the Manu Manaws such as wedding, house warming, funeral, hunting and the worship for the Taung Yar, are celebrated in the same sense with the Kayahs. Therefore, it can partially be considered as the Manu Manaws are the sub-ethnic group of Kayah people.

Figure 7. Worshiping under the Pho He' tree

Source: From Informants (Local People)

Besides, in the activation of Taboos of the ethnic groups, many similarities can be seen. For example, the taboos of Kayahs such as the visitors are not allowed to come to the house in child delivering time and the time of hunting by the whole village, the avoidance of accidental fall at one's house ladder, are considered to bring ill luck for the host.

Taboos such as prohibition for sitting of paying one's back to the door, the visit of a guest at the starting date of growing rice and corn and the harvesting must be done by the owner of the farm first are acted by the Manu Manaws. Likewise, the taboos of the Kayahs also mention that accidental fall on one's ladder is disliked by the host as it will bring ill luck for him. If the ladder of the house is broken while the guest is entering, the host will be fined and in turn, it was happened when the guest goes down the ladder in his return, the guest will be fined. The way of sitting by paying one's back to the door on a house is not allowed. Then the traditions of enquiring a case, washing face with chili liquid, putting hand into the hot liquid of lead and the cooking of rice pack can similarly be discovered in the traditions of both Kayahs and the Manu Manaws. These similar cultural elements prove that the statement of theory of cultural diffusion goes "if the cultural elements are the same, there is the closest ethnic relation".

According to anthropologist Robert Lowie, the cultural traditions are not created but inherited from the ancestors. Therefore, the same cultural elements of recent situation prove that there was a mutual relationship among the cultural elements and the people in the past (Khin Khin Su, et al., 1970). This research shows that similarities of cultural tradition between the Kayahs and the Manu Manaws are the practices of their common ancestors transmitted by generations to generations.

Radcliffe Brown said that one of the ways to maintain spirit of unity is by not failing to repeating and ritualizing this spirit of unity regularly. In this process, the repeatedly social, cultural and traditional religious celebrations are needed. Therefore, the social activities in such occasion and ceremonies are essential to maintain the existence of the society. The spirit of unity is stored by doing these kinds of social activities and this will be handed down to the next generation (Khin Khin Su, et al, 1970). The annual celebration of Dee Ku Pwe, Le' Gar Pwe or Gar Bo Pwe (Ku Hto Bo Pwe) of Kayahs including Manu Manaw people will not only upgrade the community spirit but also the transmit their traditional heritages to the next generations.

Conclusion

By using the perspective of the theory of diffusion in cultural anthropology, the degree of similarities and differences among the ethnicity can be realized by comparing the cultural elements of these people. In the study, if the cultural elements of two neighboring groups are regarded as the same, the cultures or the people must have been related. On the other hand, the cultural elements are different, it is regarded as no relationship or separated from each other for ages (Khin Khin Su, Daw, et al., 1970).

In this study, it turns out that Manu Manaw nationals are the sub-group of the Kayah nationals by the evidence such as the terminology of the Manu Manaws and the Kayaw (Bre). Besides, according to the relationship of the historical background, the Kayahs including the Manu Manaws are members of Tibeto-Chinese language group as the main language group spoken in Myanmar and again in this language group, the Kayins are also included.

By studying the relationship of the customs and traditions, in the emergence of major traditional festivals such as Gar Bo and Ku Hto Bo, the history of Chicken Bone Reading and related literature and legends, the linkages between the Manu Manaws and the Kayahs, Kayaw (Bre) etc., can be understood.

The traditional costumes, also shows that the red cloth, headband, the brass rings in the hand, neck and legs and the cotton ring in black resin and the rattan rings in the hands are the important evidence that support the Manu Manaw people are the descendants of the Kayahs. The activities based on the religion such as Chicken Bone Reading, Bamboo Strip breaking, Dee Ku Pwe, Gar Bo Pwe, are superficially different but the essence is the same so that it can be considered as they are transmitted from ancestors and this will also show the interrelationships of these ancestors. Moreover, the fact that Manu Manaws as Christians, continue to activate the traditions of animism as a traditional belief highlights the maintenance of the traditional heritage of the ancestors.

By studying from the point of physical anthropology and ethnography, it is known that Kayahs including Manu Manaw people are included in the language group of Kayin who are the southern Mongoloid, migrated from Tibet, China. In doing the future researches to find out migration, genetic and linguistic relation among ethnic groups of Myanmar, it will need interdisciplinary research methods by combining linguistics, ethnography and anthropological genetics.

Acknowledgement

There are numerous individuals to whom I owe an immense debt of gratitude. I am especially thankful to Dr Mya Mya Khin (Prorector of Kyaington University, Dr Thidar Htwe Win, Professor and head of anthropology Department, Mandalay University and Dr Sandar Win, Professor and head of Anthropology Department, Dr Khin Myar Aung, Professor of Anthropology Department, Dr San San Oo, Professor of Anthropology Department, Daw Khin Moe Moe Kyu, Associate Professor of Anthropology Department, Yangon University and I am deeply indebted to all authorities who gave permission for this study and all the villagers and informants from Taw Khu village, Pa Lei' Le village, Khrow Kho village and Hto Khwee Hso village for their help.

References

- Ballinger, S. W. et al., 1992, "Southeast Asian Mitochondrial DNA Analysis Reveals Genetic Continuity of Ancient Mongoloid Migrations", Genetics Society of America.
- Boas, F, 1938, "General Anthropology", D.C. Heath and Company.
- Enriquez, C.M 1933, "Races of Burma", Second Edition, Delhi: Manager of Publication
- Headquarter of Burmese Socialist Programme Party Central Committee, 1967, "Tai Yin Thar Yoe Yar Yin Kyay Hmu Delei Htone San Myar, Kayah", Press and Publication Corporation.
- Headquarter of Burmese Socialist Programme Party Central Committee, 1975 (May), "The Same Traditions in Ethnic Groups",
- Headquarter of Burmese Socialist Programme Party Central Committee. Tai Yin Thar Yoe Yar Yin Kyaw Hmu Delei Htone San Myar, Kayin, 1967 (May), Press and Publication Corporation.
- Kayah State and Kayah Ethnic Groups History, (1996), Vol I & II, Type Writing Manuscript, Loikaw
- Kayah State Yin Kyay Hmu Baik Mann Oo Si Htar Na, 2005, "Kayah Lu Myo Su Tha Mai", Kayah State, Loikaw
- Khin Khin Su, Daw, et al., 1970 (May), Introduction to Anthropology, Universities Press.
- Khin Maung Nyunt, Dr, (12.2.2017), "Myanmar: A Land of Ethnic Affinity", The Global New Light of Myanmar.
- Khu Oo Rel 2004, "Amyo Thar Yae Hlope Shar Hmu Hnin Kayinni Amyothar Toe Tat Yay Par Ti Ei Akhan Ganda Ta Sae Ta Saung" Abay Nay Zar Press, Yangon Region.
- Lewis, C.C. , 1902, "Census of India, 1901", Volume XII, Burma. Part I Report, Office of the Superintendent of the Government Printing, Burma.
- Lewis, C.C, I.C.S, 1949, "The Tribes of Burma", office of the superintendent, government printing Burma.
- Min Naing, U, 2000, "National Ethnic Groups of Myanmar", Thein Myint Win Press, Myanmar.
- Min Naing, U, 1960. "Hdo Taingyin Bwar- Pyindaungsu Thar". Ministry of Cultural Affairs.
- Moore, Jerry, D. 2009, "Visions of culture: an introduction to anthropological theories and theorists, 3rd edition, AltaMira Press, United States of America.
- Phay Maung Tin. U. (1958). "Bartharlawka Hypothesis", Sar Pay Baik Mann Press. Yangon.
- Scott, G. J, 1900, "Gazetteer of Upper Burma and Shan State Part I, Volume I", Superintendent of the Government Printing, Burma.
- Than Tun 2002, "Khit Haung Myanmar Yar Za Win", AVA Press, Yangon
- Than Tun 2005, "Myanma Htway Htway Yar Yar Tha Mai", Yone Kyi Chet Sar Pay, Yangon
- The Global New Light of Myanmar, 12.2.2022
- U Peterkodoyi, U, Martae Okari, U. 2000. Kayah MoNu Ethnic History. Kayah MoNu Sustainable Committee.
- WAKATSUKI, Eizo, et al, (1999), "Studies on Heads and Faces between Sundadonty and Sinodonty", Hatanodai, Shinagawa-ku, Tokyo, Japan.
- Yi Sein, U, 2011, "Selected Writings of U Ye Sein", compiled by U Thaw Kaung, Tun Foundation Bank Literary Committee.

CONTENT ANALYSIS OF *THE MARKET REPORT* COLLECTED AT THE UNIVERSITY OF MANDALAY LIBRARY (1928-1930)*

Yu Yu Naing¹

Abstract

This paper studies one of the ceased newspapers *The Market Report* (Zayhnoun Thadinsar) published in Myanmar during the colonial period. There are various kinds of newspapers in Myanmar. It is commercial reporting news in Myanmar. The purpose of the paper is to reveal information appeared in this newspaper. The study analyzes information in the 453 copies of the newspapers published between 1928 and 1930. Literature search method was conducted to collect necessary data from the newspapers and other sources. And then content analysis was also used to quantify the occurrence of certain words, phrases, subject or concepts in this newspaper. As this newspaper is commercial reporting news, the findings of the study show economic situation of Myanmar during the colonial period. Besides, the role of newspapers, contents and contributions can be assessed at that time. Researchers and readers can get benefits by the studying the newspaper. They can learn not only politics, economics, social, religion and culture, but also styles of Myanmar spelling of that period.

Keywords: Information Sources, Content Analysis, Market News

Introduction

Newspapers are the eyes and ears of a nation that covered national and international news. They are historical documents of the changing circumstances of history. Therefore, they are called the mirror of society. They are usually issued daily, weekly, or at other regular times that provides news, views, features, and other information of public interest and that often carries advertising. The daily newspaper is essentially the product of an industrialized society. Newspapers may be published for the few hundred inhabitants of a small town, for a whole country, or even for an international audience.²

Newspapers are also the agents of social change and the creators of attitude and situations. They conduct companies, carry on propaganda, influence and educative voters, canalize public opinion and mould government policies. The press also makes a direct and visible impact on the functioning of the administration and political systems of the country. It provides comprehensive and objective information on all aspects of the country's social, economic, political and cultural life. Newspapers bring every person into touch with the active world. As Mahatma Gandhi said, "One of the objectives of a newspaper is to understand the popular feeling and give expression to it", another is to arouse among the people certain desirable sentiments and third is fearlessly to expose popular defects.³

This study is the content analysis of *The Market Report* published during colonial period. The most researchers have applied religious, political, and social newspapers, however, the economical newspapers had not yet been reported. The type of economical newspaper is rare in Myanmar. *The Market Report* was the economical newspaper and collected at the University of Mandalay Library. It revealed economic conditions of Myanmar at that time.

---

* Best Paper Award Winning Paper in Library and Information Studies (2022)

¹ Department of Library and Information Studies, East Yangon University.

² *Encyclopedia Britannica*, s.v. "Newspaper," accessed August 20, 2021, <https://www.britannica.com/topic/newspaper>.

³ Gouse Riyajuddin, and D. Chandran, "Physical Preservation of Newspaper Resources in the Libraries in India" (paper presented at conference meeting in February 2010), 1, accessed January 2, 2020, <https://www.researchgate.net/publication/234257498>.

The Market Report

In Myanmar, after the First-Anglo Burmese War of 1824-1826, the British occupied the Tanintharyi and Rakhine Region. In those territories, the British had the right to self government. It also had commercial, missionary, and publishing rights. Therefore, in 1836, a weekly newsletter in Myanmar language and a weekly newspaper in English language were appeared. Of the two newspapers, the one was published in believed to be the first. The first English language newspaper to be published in Myanmar was *the Maulmain Chronicle*, which was first published in 1836 in Mawlamyaing. This newspaper was published weekly on Wednesday. The Newspaper is priced at 8 Annas per copy and 20 kyat per year.¹ Generally, the newspapers boom spread to Myanmar in 1837, when A.E. Blundell, then Commissioner of the Tenasserim Provinces, established a weekly paper, the *Maulmain Chronicle*, with his own funds.²

In 1925, the Independent Weekly, the Truth, the Market Report, the Victor (Zeya), the Trades Exchange and the Silver Moon were emerged in Yangon and Mandalay. The most prominent newspapers published during the colonial period were the Hanthawaddy Thadinsar (the Hanthawaddy Weekly Review), Thuria (the Sun), the Yadanapon Naypyidaw, *the New Light of Burma*, *the Doat-Let-Yone (the Arm)*, *the Deedok*, *the Shwe Pyi Daw*, *the Thakin Thadinsar*, *the Ma-Haw-Tha-Dha*, *the Bandoola*, *the Mawriya*, *the Morning Star*, *Burma Economic Daily*, *the People's Voice* and etc. Myanmar gains independence. More than 60 newspapers were emerged across the country, including Japanese-language and ethnic newspapers from 1935 to 1945. After the independent gain, there were 39 newspapers published in various languages throughout the country.³

The Market Report (Zayhnoun Thadinsar) (ကျေးဇူးနိုးသတင်းစာ) was first published in 1925. The University of Mandalay Library collected *The Market Report* published between 1928 and 1942 during the colonial period. It was a favorite newspaper among the businessmen and provided the latest economical news and others at that time. The publisher of this newspaper said that the main purpose of *The Market Report* is: if many people have good economy, they will be able to do nationalism, education and politics. The purpose and intent of publishing of this newspaper is different from that of other newspapers. So, there were faced difficulties in publishing the newspapers. Despite the difficulties, it was succeeded. The publishing house of the newspaper was opened at No. 41, 28th Street, Yangon in 1925. In 1929, it was moved to No. 52, 25th Street. It was published by Maung San Thein at the Pyi Gyi Mundyne Pitaka Press, Yangon. In 1930, it was moved to No. 149, 37th Street. It was published every day at 3 PM except on Sunday and Holidays. The price of this newspaper was 2 Annas per copy. The total number of pages is 8 in 1928 and 20 in 1930. The size of newspaper was 9.5 inches x 12.5 inches.

The purposes of this newspaper are:

- To reveal knowledge related to the business, trade, and commerce
- To share Myanmar people how to develop the Myanmar business market
- To imitate business activities of foreigners
- To become prosperous Myanmar people
- To understand the national interest in conducting business activities

¹ UPI U Ba Than, "Mran'mà nuii'iaü satai'cà samuii'" (မြန်မာနိုင်ငံသတင်းစာသမိုင်း) "in *Cànay'jaï' samuii' sàtan' myà*" (pa tha ma tvaï) (စာနယ်ဇင်းသမိုင်းစာတန်းများ), (ပထမတွဲ) (Yangon: Sarpay Beikman, 1978), 1

² William Womack, "Politics and Press Censorship in British Burma: The case of the Moulmein Chronicle," *SOAS Bulletin of Burma Research* 1, no. 1 (2003): 58, accessed August 27, 2021, <https://www.soas.ac.uk>.

³ "Burma's Media Landscape through the Years." Google Privacy Center, last modified May 4, 2016, accessed August 20, 2021, <https://www.irrawaddy.com/news/burmas-media-landscape-through-the-years.html>.

University of Mandalay Library collected *The Market Report* but some copies were unable to collect so that complete set of *The Market Report* cannot be found in the Library. It was found that The Universities' Central Library also collected *The Market Report* published from 1934 to 1939. During these years, there are more number of copies and qualities of newspapers in Mandalay than in Yangon. The following table is the list of *The Market Report* (1928-1930) collected at the library.

Table 1. List of Copies of *The Market Report* (1928-1930) at the University of Mandalay Library

<i>The Market Report</i>			
Month	1928, Volume IV	1929, Volume V	1930, Volume VI
January	-	No. 1-26	No. 1-25
February	-	No. 27-39, 34-41	No. 26-42, 45-51
March	-	No. 42-62	No. 52-74
April	No. 75-93	No. 63-82	-
May	No. 94-109, 111-116	No. 83-90, 92-93, 95-106	-
June	No. 117-141	No. 107-127, 129	-
July	-	-	No. 133-157
August	-	-	No. 158-177, 17, 178-180
September	-	-	No. 181-206
October	No. 212-219, 210-224	-	-
November	No. 226-246	-	No. 219, 210-219, 210-218
December	No. 247-268	-	No. 219, 210, 210-219, 210-219

Source: *The Market Report* at the University of Mandalay Library

Categories Appeared in the Newspaper

By the studying the newspapers in the above table, *The Market Report* focused on the marketing of rice, cereals and commodities. Marketing has become the essence of contemporary business scene in the hurriedly corporatizing world. Most of the articles in the Newspaper are written by editor and very few articles are written by others. In addition, economical, local and foreign news were published in short articles for the public to understand. Generally, *The Market Report* was separated into six categories such as editorials, advertisements, commodity prices, shipping intelligence and export, comparative statement of prices and product, and news. As Myanmar is agriculture-based country, most of the editorials and news were about agriculture. Almost all categories are written for the benefit of the people of the country.

As it is a marketing newspaper, it contains a lot of business advertisements. In the advertisements section, various advertisements are displayed in different formats to attract the attention of the readers in various forms. The various types of advertisements are about machine, medicine, astrology, and commission agent, and etc.

Commodity prices included godown (ရိက္ခာ) ready rice market, current prices of rice, latter street siding market, corrugated iron sheets, miscellaneous goods, medical market, oil market, gunnies market, dried fish and salted fish, big mills, small mills, paddy arrive at Rangoon (Yangon), and London weekly rice market. These are listed in the table with product name, price, and weight. It included cotton, sesame crop, salt, groundnut crop, betel nut, big beans, cutch, cayenne, chick-pea, millet, wheat, green peas, onion, garlic, turmeric, and etc. Rubber Market, rice and paddy market quotation, estimate of the crop, and summary of rice from the east for Europe arrival and afloat were also involved.

Shipping intelligence and export sector described headings of vessel in port, vessel expected to sail, passenger traffic, and cargo traffic, vessels entered for loading with table. Under these headings, vessel name, port, the entry and exit of ships, and the ship docked were included.

Comparative statement of prices and products included the previous years' arrivals and prices of rice and paddy. This statement described the name of rice, price by year, and total baskets of rice.

The news section was divided into two groups such as local news and international news. This news included whole sale dealings, current prices of rice, economic news, medicine, crop report, transportation, export, salt, politics, weather, and etc.

Aim and Objectives of the Study

The aim of the study is to reveal the information sources of the economical newspaper during colonial period. The objectives of the study are:

- To study the content analysis of *The Market Report*
- To inform the readers about business newspaper
- To be more aware of business market news
- To identify prominent information in colonial Myanmar newspapers
- To reveal the economic situation of Myanmar during the colonial period.
- To compare the Myanmar business market between the colonial times and today
- To know about the valuable newspapers in Myanmar

Scope of the Study

There were various kinds of Myanmar newspapers in colonial period. *The Market Report* newspaper was published in 1925, within the British colonial period. This research focuses on the content analysis of *The Market Report* published between 1928 and 1930 at the University of Mandalay Library. Content analysis, year-wise distribution of items, categories-wise distribution of newspaper, subject-wise distribution of editorials, distribution of news items, and most productive advertisements of newspaper were studied. A total of 453 copies of newspaper were included in this study.

Research Questions

This study was designed to find out the following questions:

1. What information was provided in *The Market Report (Zayhnoun Thadinsar)*?
2. Which types of subjects were included in *The Market Report (Zayhnoun Thadinsar)*?
3. What are the most categories in *The Market Report (Zayhnoun Thadinsar)*?
4. What are the most advertisements in *The Market Report (Zayhnoun Thadinsar)*?
5. What are the benefits of reading *The Market Report (Zayhnoun Thadinsar)*?

Method of the Study

This research is the study of *The Market Report* or *Zayhnoun Thadinsar*. Thus, this study used a descriptive content analysis of 453 copies to determine what information was contained in *The Market Report*. This study used quantitative measures to find out the impact of research outputs. To be able to analyze the content, the entire content was divided into categories. And then the frequency of each category was collected and the frequency table was generated. The results contained detailed information about the various factors during the study. The results presented in the form of graphs. In addition, the study focuses on the literature search method to trace the historical background of Myanmar newspapers.

Literature Review

A literature review is a survey of scholarly sources (such as books, Journal articles, and theses) related to a specific topic or research question. This review focuses on the study of the content analysis of newspaper. Many studies have been conducted to investigate content analysis of newspaper based on news, business, entertainment, celebrity, education, health, arts, culture, sports, politics, government, science, technology, finance, economy, music, and etc. by local, regional, national, international. Although market newspapers have not been a popular area in research, it was interested in businessmen and government.

Peter Shiang Chen investigated content analysis of popular news stories on nine newspaper websites. This study sought to examine the reading habits of news consumers, as reflected by the “most popular this hour” stories from nine news websites in the Advance Publications chain. Overall, the findings support the premise of this thesis that when people go online for news, their interests are confined to narrowly defined categories, not a broad range that reflect wide interests. These findings also suggest that niche theory adequately explains the types of news people are consuming. Niche theory has been applied to a variety of new media, and these finding supports the idea of using this theory to understand that people seek narrow topics of news on online websites.¹

Li Dongjin, An Shenghui, Yang Hua studied “A content analysis of the newspaper advertisements westernization in China.” In this paper, this paper reviewed the development of Chinese advertising over the past decade. Those product advertisements in 2001 used more soft-sell appeals and fewer hard-sell appeals than those in 1991. There is no significant change in the use of product merit appeals. This proves choose advertizing appeals, Chinese advertisements have

---

¹. Peter Shiang Chen, “Are People Reading Local News? A Content Analysis of Popular News Stories on Nine Newspaper Websites” (master’s thesis, University of Southern Mississippi, 2015), 18, accessed May 25, 2021, https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1087&context=masters_theses.

become more oriental, rather than more westernized. Product advertisements in 2001 used more Western models or celebrities than those in 1991.¹

Regina Jihea Ahn, Michelle R. Nelson and Gail M. Ferguson, investigated from entitled “Local and standardized strategies: A content analysis of newspaper food and beverage advertising in Jamaica.” In this study, May 2020 Globalization has led to changes in diets and advertising linked to audiences preferences. This study examines local and global brand food and beverage advertising in Jamaican newspapers. Content analysis of 440 advertisements revealed the predominance of global fast-food brands, often including soda. Healthier foods were found in one in 10 ads. Information cues included taste, quality, and price, yet 14% of ads featured only a product image/logo. Advertisements reflected standardized and local strategies.²

Data Analysis and Interpretation

Data analysis is the process of collecting and organizing data in order to draw helpful conclusions from it. The process of data analysis uses analytical and logical reasoning to gain information from the data. The main purpose of data analysis is to find meaning in data so that the derived knowledge can be used to make informed decisions.³

The categories of product prices and business advertisement are most commonly found in the newspaper. It was studied by content analysis of this newspaper in the following ways:

- Year-wise Distribution of Items
- Categories-wise Distribution of Newspaper
- Subject-wise Distribution of the Editorials
- Distribution of News Items
- Most Productive Advertisements of Newspaper

Year-wise Distribution of Items

This paper studies *The Market Report* published between 1928 and 1930. But, some are missing for various reasons. Therefore, the research listed only the items that found at the Library. The total number of items by year are shown in the below table.

---

¹. Li Dongjin, An Shenghui, and Yang Hua, “A content analysis of the newspaper advertisements westernization in China,” *Frontier of Business Research in China*, 1, no. 4 (2007): 569-570, accessed February 4, 2020, <https://fbr.springeropen.com/articles/10.1007/s11782-007-0032-x>.

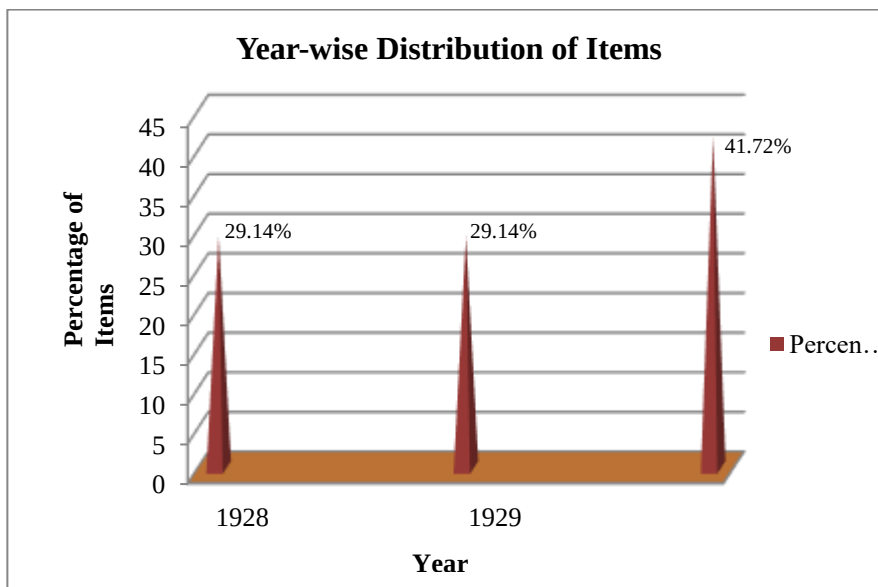
². Regina Jihea Ahn, Michelle R. Nelson and Gail M. Ferguson, “Local and Standardized Strategies: A Content Analysis of Newspaper Food and Beverage Advertising in Jamaica,” *Newspaper Research Journal*, 41, no. 2 (2020): 179-203, accessed February 2, 2020, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0739532920919828>.

³. “Data Analysis: What, How, and Why to Do Data Analysis for Your Organization,” Google privacy Center, last modified 2019, <https://www.import.io/post/business-data-analysis-what-how-why/>.

Table 2. Year-wise Distribution of Items

Year	Month	Items by Month	Items by Year	Percentage
1928	April	19	132	29.14
	May	22		
	June	25		
	October	23		
	November	21		
	December	22		
1929	January	26	132	29.14
	February	21		
	March	21		
	April	20		
	May	22		
	June	22		
1930	January	25	189	41.72
	February	24		
	March	23		
	July	25		
	August	24		
	September	26		
	November	20		
	December	22		
Total		453	453	100%

Source: The Market Report at the University of Mandalay Library

Figure 2. Year-wise Distribution of Items

According to the survey, out of 453 items, the highest numbers (189 items, 41.72%) was found in 1930. In 1928 and 1929, the numbers of items (132 items, 29.14%) were the same.

Categories -wise Distribution of Newspaper

The information in the newspaper provides economics, international trades, festivals, agriculture, associations, advertising, foreign exchange industries, banks and banking, management, diseases, food, wood, politics, communication, employees, weather, disasters, animal husbandry, science, mines and mineral, architecture, transportation, education, history, religion, employment, newspapers, art, medicine, and plants. This information was grouped by six categories such as advertisements, commodity prices, comparative statement of prices and products, the editorials, news, and shipping intelligence and export. Further these are divided into local, regional, national, or international information. Numbers of items in each category are described in the following table.

Table 3. Categories-wise Distribution of Newspaper

Categories	No. of Items	Percentage
Advertisements	3838	57.81
Commodity prices	520	7.83
Comparative statement of prices and products	72	1.08
Editorials	408	6.14
News	1640	24.71
Shipping intelligence and export	160	2.41
Total	6638	100%

Source: The Market Report at the University of Mandalay Library

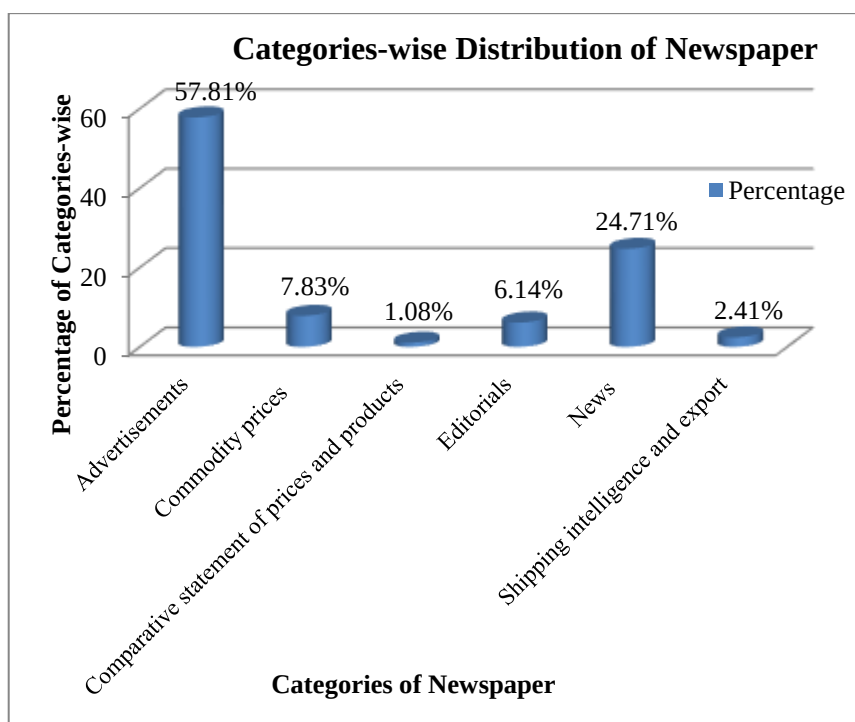

Figure 3. Categories-wise Distribution of Newspaper

Table 3 shows the total number of items in each category. By the graph, it can be shown that advertisement category 3838(57.81%) was first, followed by news 1640(24.71%) and then commodity prices 520(7.83%), editorials 408(6.14%), shipping intelligence and export 160(2.41%) and comparative statement of prices and products 72(1.08%).

Subject-wise Distribution of Editorials

An editorial is an article written by the senior editorial staff or publisher of a newspaper, magazine, or any other written document. Editorials grow from an editor's and/or an editorial board's focus on current issues. They are generally focused on issues that are thought important to raise for consideration by readers and are often written to provide conversation rather than to represent a specific viewpoint. The subject-wise distribution of the editorial articles was based on the 21st edition of Sears List of Subject Headings. There were a total of 17 subjects in this category. Total number of 408 editorial articles was published in *The Market Report* during the period 1928 to 1930. The following table shows the subject-wise distribution of Editorials. Subjects are arranged by alphabetical order.

Table 4. Subject-wise Distribution of Editorials

Subject	Frequency	Percentage
Agriculture	93	22.79
Art	4	0.98
Disasters	12	2.94
Diseases	4	0.98
Education	3	0.74
Employees	6	1.47
Festivals	4	0.98
Food	1	0.25
History	4	0.98
Industries	131	32.11
International trades	101	24.75
Livestock industry	4	0.98
Medicine	1	0.25
Plants	6	1.47
Politics	18	4.41
Science	1	0.25
Transportation	15	3.68
Total	408	100%

Source: *The Market Report* at the University of Mandalay Library

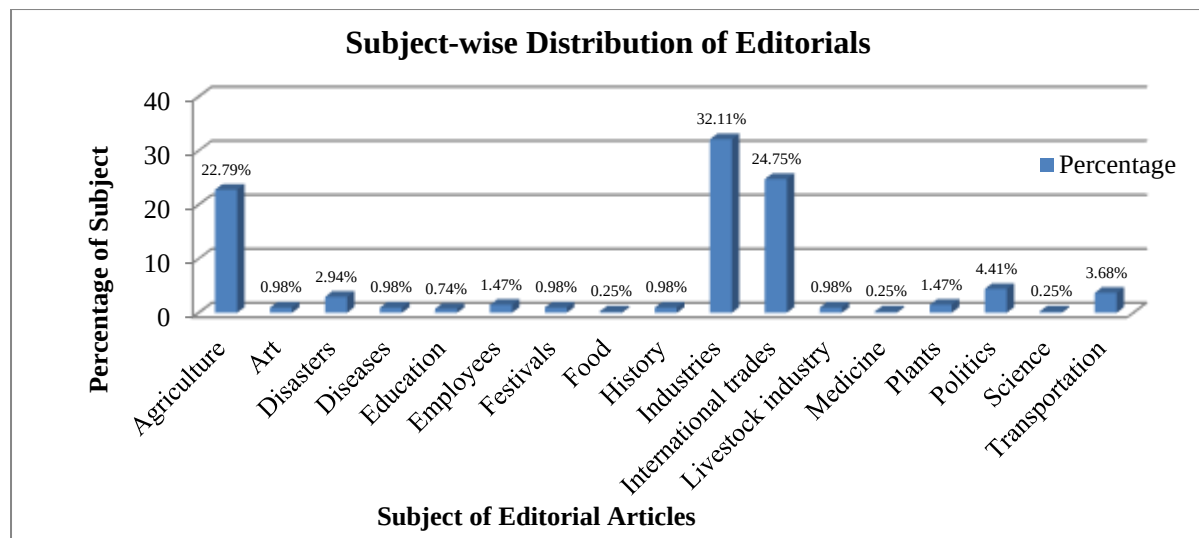

Figure 4. Subject-wise Distribution of Editorials

Figure 4 indicates the subject-wise distribution of editorial articles appeared in *The Market Report* between 1928 and 1930. Out of 408 articles, the majority of 131 (32.11%) articles are based on Industries and followed by 101 (24.75%) articles under of category of International trades. The third rank was the subject “Agriculture” in 93 articles (22.79%), followed by Politics, Transportation, Disasters, Employees and Plant, Art, Diseases, Festivals, History and Livestock industry, and Education. The least subjects for editorial articles were Food, Medicine, and Science 1(0.25%) respectively.

Distribution of News Items

News is the most popular topics in the newspaper. This newspaper provided news from various fields. As it is a marketing newspaper in an agricultural country, it contains the most news on crops. This news includes local news and international news. It is composed of whole sale dealings, current prices of rice, business tit-bits, medicine, crop report, transportation, export, salt, politics, weather, cotton, etc. Some types of news are no longer displayed and are included in the “others” field. In “others” field, there are export, skins, politics, weather, mines, literature, education, heavy floods, bus service, etc.

Table 5. Distribution of News Items

Field	Frequency	Percentage
Crop	1315	80.18
Economy	16	0.98
Market	15	0.91
Medicine	12	0.73
Oil	10	0.61
Religion	5	0.31
Transportation	8	0.49
Others	259	15.79
Total	1640	100%

Source: *The Market Report* at the University of Mandalay Library

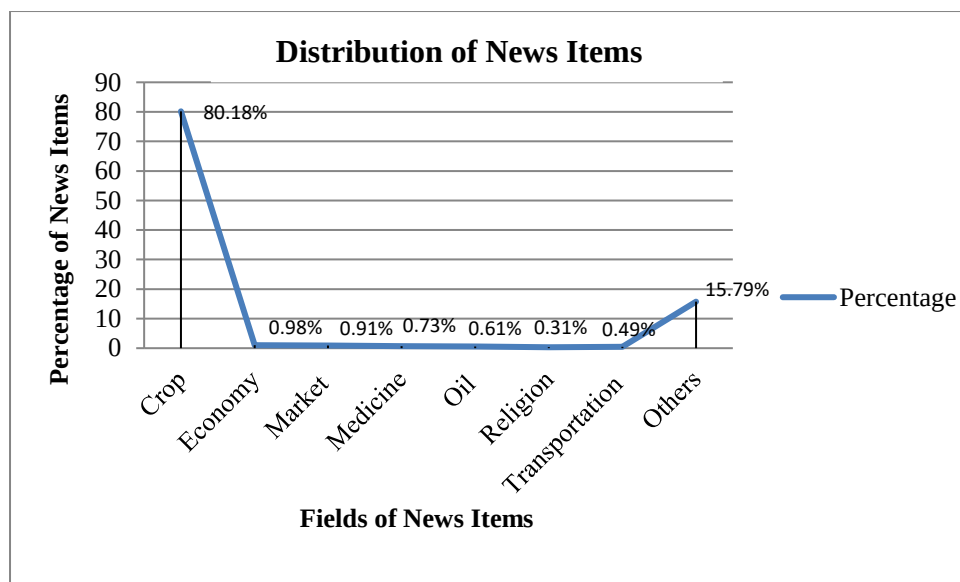

Figure 5. Distribution of News Items

This concentration shows that these eight fields were grouped by the local news and international news. When the results were examined for 453 copies, crop 1315(80.18%) was still the top field, followed by others 259(15.79%) of the news. The least news is religion 5(0.31%). The rest of the fields of news were found in the above figure.

Most Productive Advertisements of Newspaper

Advertising products in newspaper is very effective for businesses. This study carries out analyses of difference on the degree of newspaper advertisements between 1928 and 1930. *The Market Report* contains many advertisements. Advertisements are displayed in a variety of sizes and areas in the newspaper. These advertisements are categorized by the subjects. According to the study, there are eight subjects mainly such as astrology, cigarette, commission agent, diamond, machine, medicine, photograph, and religion. Under the 'others' includes miscellaneous topics of the advertisements. Others advertisements includes shop, special telegram message, new telegraphic code, and holidays, dictionary, shoes, condensed milk, and fish sauce. Most productive advertisements in the newspaper are described by the following table.

Table 6. Most Productive Advertisements of Newspaper

Type of Advertisements	Frequency	Percentage
Astrology	23	0.60
Cigarette	135	3.52
Commission Agent	26	0.68
Diamond	294	7.66
Machine	584	15.22
Medicine	1452	37.83
Photograph	41	1.07
Religion	25	0.65
Others	1258	32.78
Total	3838	100%

Source: *The Market Report* at the University of Mandalay Library

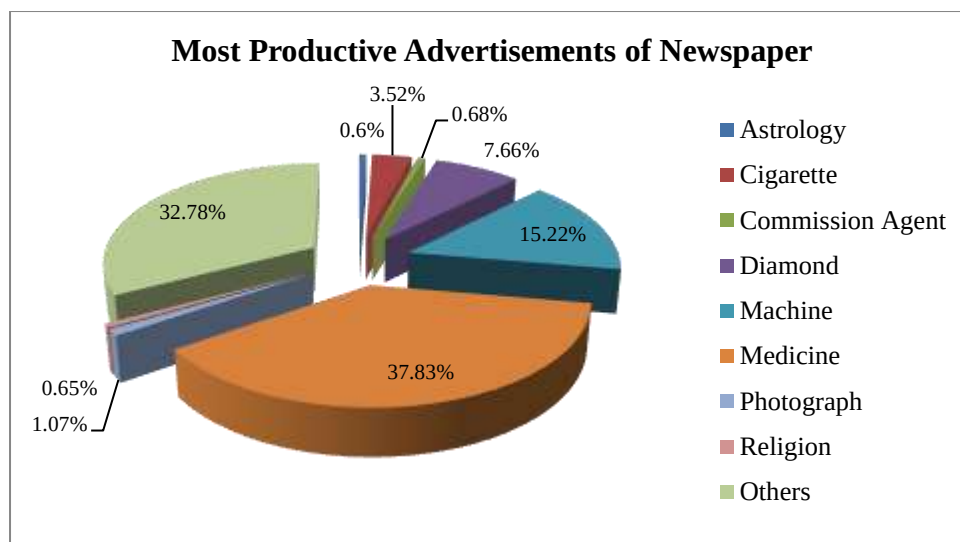

Figure 6. Most Productive Advertisements of Newspaper

Figure 6 reveals how many most popular advertisements appeared in the newspaper. The results shows medicine 1452(37.83%) of the 3838 advertisements had the most presence, followed by others 1258(32.78%), machine 584(15.22%), diamond 294(7.66%), Cigarette 135(3.52%), photograph 41(1.07%), commission agent 26(0.68%), religion 25(0.65%), and astrology 23(0.6%).

Findings and Discussion

The Market Report is a marketing newspaper and mostly contains information related to the manufacturing industry for the development of the country. *The Market Report* was initially unknown, but due to its patriotic and hard work, it later became a trusted newspaper. It was the second largest newspaper and was the second largest trading partner for domestic and foreign trade in the colonial period. The study includes 453 copies, and each copy contains editorial, some editorial were series, so there were only 408 editorial articles. By studying *The Market Report*, some of the findings are found. They are:

- It was the best known commercial reporting newspaper in Myanmar during colonial period.
- It was published every day at 3 or 4 P.M. except Sunday & Holidays
- The findings in figure 2 show that the numbers of items in 1930 is more than 1928 and 1929.
- Among the six types of categories, advertisement category is the most one (57.81%).
- Regarding subject-wise distribution of editorials, subject on Industries is the largest one (32.11%)
- Most of the news articles are about local and foreign rice crops and are written to be in line with international standards.
- Medicine was the most productive advertisements in the Newspaper.
- The size of the Newspaper is larger than current newspapers.
- The number of pages increased from 8 to 20 between 1928 and 1930.
- The price of a newspaper was 2/5 Annas per copy.
- Headlines of editorial and some news were written in both Myanmar and English. Since November 1930, headlines have not been written in English.
- As it was appeared in colonial period, articles were written from a national perspective.

Some Myanmar spellings are slightly different styles from today (e.g. သင်းဘော၊ ရေစီးကမ်းပျို၊ ငြိပ်ကျပ်သွန်၊ အိပ်ရေပေါင်း၊ ဘော်ပြမည်၊ ဖျမ်းမျှသော၊ ငါးခြေ၊ မိုဗန်းများစွာရွာ၍၊ ပုံနှိပ်ဘက်ဆိုင်ရာ၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ဒန်းလော့တိုင်ရာ၊ လသာတုန်းဗိုင်းငဏ်၊ သက်သာတုံးဝယ်လိုက်ပါ)

The following table lists some of the words that differ from today's Myanmar spellings.

Table 7. List of Different Styles of Myanmar Spelling

Sr. No.	Spelling in <i>The Market Report</i>	Today's Spelling
1.	ကျက်သွန်ဖြူ	ကြက်သွန်ဖြူ
2.	ဘိလတ်မြေ	ဘိလပ်မြေ
3.	အိန္ဒိယကမ်းခြေ	အိန္ဒိယကမ်းခြေ
4.	ယနေ့ရေစပါးတင်းပေါင်း	ယနေ့ရောက်စပါးတင်းပေါင်း
5.	အမေရိက	အမေရိကန်
6.	ကိုယ်စားလည်	ကိုယ်စားလှယ်
7.	နှမ်းဘတ်	နှမ်းဖတ်
8.	ဆံစပါး	ဆန်စပါး
9.	တန်ကူးရွှန်း	တန်ခူးလဆန်း
10.	ဂျပန်စက်	ဂျပန်စက်
11.	ဂျပန်ပြည်	ဂျပန်နိုင်ငံ
12.	တရုပ်	တရုတ်
13.	ကြို့ပင်ကော်	ကြို့ပင်ကောက်
14.	ဗဟိုရ်အစိုးရ	ဗဟိုအစိုးရ
15.	ကံထရိုက်စပါး	ကန်ထရိုက်စပါး
16.	တယ်လီဖုန်းနံပါတ်	တယ်လီဖုန်းနံပါတ်
17.	ယခုဘော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း	ယခုဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း
18.	ဂျင်းစိန်း	ဂျင်းစိမ်း
19.	လဆိုင်းအကျွေးဝယ်လိုသူများ	လဆိုင်းအကြွေးဝယ်လိုသူများ
20.	ပဌမ	ပထမ

Source: *The Market Report* at the University of Mandalay Library

To sum up most of the findings, some words are presented in both Myanmar and English languages because it was a Myanmar newspaper published in the British colonial period. Therefore, the researchers were able to better understand what the author meant. They had the opportunity to compare and study the terms used in that era and today, and noted how the terms have evolved. This newspaper contains many valuable economic articles written about international commodity markets, businesses, and resource products. In addition, Myanmar people will be satisfied with the publication of this newspaper because they see the patriotism of the columnists and journalists who wrote at that time. In this research, the contents of the newspaper were analyzed and presented using quantitative research methods, so that the content demands of users and publishers were learned. Contents of *The Market Report* provide valuable information for businessmen and researchers, and it is believed that they can use this knowledge to benefit themselves and their country. According to the research, the statement of the publisher

of *The Market Report* that "the publication of business newspapers is very important for the development of the country" is correct. This newspaper can be recorded as a valuable historical newspaper as it contains a variety of historical valuable information.

Conclusion

University of Mandalay Library collected about 2000 copies of *The Market Report* published between 1928 and 1942. Of these, 453 copies were collected from 1928 to 1930. The complete set of *The Market Report* from 1928-1942 is no available in the Library. Some newspaper numbers repeatedly printed. Today, newspapers play a very important role in promoting commerce, trade and business. Large companies, corporation and industries promote their products by giving spacious advertisements in newspapers. By compiling this paper, the readers can clearly identify the market economy of the Myanmar at that time. Most information in the newspaper emphasized on economics. Editorial articles, advertisements, news, commodity prices, shipping intelligence and export, and comparative statement of prices and products are included in the Newspaper. These facts have reflected situations of these days. Thus, this newspaper can support to know economic situation of Myanmar in British colonial period. Libraries play as an important role in the country because of their collections of rare newspapers from time immemorial. In addition to being rare type of newspaper it was published during the colonial period and was not available every library in Myanmar. This newspaper articles can provide useful information, serving as a primary source of information about historical and current events.

Acknowledgements

Firstly, I would like to thank Dr. Nay Win Oo, Rector of East Yangon University for allowing me an opportunity to submit the research paper. I would like to express my gratitude to Dr. Saw Mya Kyi Thar, Professor and Head of the Department of Library and Information Studies, East Yangon University for her kind permission to submit it. I would also like to thank very much to Dr. Tun Aung Kyaw, Professor, Department of Educational Research, Planning and Training for editing my paper. I would like to express my gratitude to Dr. Sanda Oo, Professor and Head, and Dr. Ohn Mar Oo, Professor, Department of Library and Information Studies, Yadanabon University, who gave me permission to do this paper and special guidelines for the research. Especially, I also thank to the librarians and library staff of University of Mandalay Library and Yadanabon University Library for their invaluable co-operation in collecting the required data in conducting this research.

Bibliography

- Ba Than, U, UPL. "Mran'mà nuii'iaü satai'cà samuii'" (မြန်မာနိုင်ငံသတင်းစာသမိုင်း). In *Càny'jai' samuii' sàtan' myà'* (စာနယ်ဇင်းသမိုင်းစာတန်းများ). (Pa tha ma tvai) (ပထမတွဲ), 1. Yangon: Sarpay Beikman, 1978.
- Bristow, Barbara A., and Christi Showman Farrar, eds. *Sears List of Subject Headings*. 21st ed. Ipswich: Grey House Publishing, 2014.
- Jeffrey B Hedrick. "A Content Analysis of Editorial Regionalism in the 1960s: Midsize Newspaper Coverage of New York Times V. Sullivan (1960-1964)." PhD diss., Graduate College of Bowling Green State University, 2006. Accessed August 20, 2021. https://www.researchgate.net/publication/28205752_Newspaper_editorials_andcomment_articles_a_cinderella_genre.
- Li Dongjin, An Shenghui, and Yang Hua. "A Content Analysis of the Newspaper Advertisements Westernization in China." *Front. Bus. Res* 1, no. 4 (2007): 558-573. Accessed February 4, 2020. <https://fbr.springeropen.com/track/pdf/10.1007/s11782-007-0032-x.pdf>.
- Lynch, Stacy & Limor Peer, Ph.D. *Analyzing Newspaper Content a How-To Guide*. Readership Institute: Media Management Center at Northwestern University, 2002. Accessed September 10, 2021. <https://www.orau.gov/cdcynergy/erc/content/activeinformation/resources/NewspaperContentAnalysis.pdf>.

- Myanmar Language Commission. *Mran 'mà cà luü' poi' "sat'puü kyam "'* (မြန်မာစာလုံးပေါင်းသတ်ပုံကျမ်း). 2nd ed. Yangon: Myanmar Language Commission, 2003.
- Peter Shiang Chen. "Are People Reading Local News? A Content Analysis of Popular News Stories on Nine Newspaper Websites." Master's thesis, University of Southern Mississippi, 2015. Accessed May 25, 2021. https://aquila.usm.edu/masters_theses.
- Regina Jihea Ahn, Michelle R. Nelson and Gail M. Ferguson. "Local and Standardized Strategies: A Content Analysis of Newspaper Food and Beverage Advertising in Jamaica." *Newspaper Research Journal* 41, no. 2 (2020): 179-203. Accessed February 2, 2020. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0739532920919828>.
- Riyajuddin, Gouse, and D. Chandran. "Physical Preservation of Newspaper Resources in the Libraries in India". Paper presented at conference meeting in February 1, 2010. Accessed January 2, 2020. <https://www.researchgate.net/publication/234257498>.
- Table of Library of Congress Transliteration of Burmese into English with Illustration*. Rangoon: Support Government Printing and Stationery Burma, 1981.
- Turabian, Kate L. *A Manual for Writers of Research Papers, Theses, and Dissertations: Chicago Style for Students and Researchers*. 8th ed. Chicago: University of Chicago Press, 2013.
- Womack, William. "Politics and Press Censorship in British Burma: The case of the Moulmein Chron: *Bulletin of Burma Research* 1, no. 1 (2003): 58. Accessed August 27, 2021. <https://www.soas.ac.uk>.

INSTRUCTIONS TO AUTHORS

Presentation: Manuscripts (MS) should be typed on one side of quarto or A4 size paper. Typing should be single spaced, with a one-inch margin all around. A CD of the paper should be submitted together with two print-outs. In general, the text should be organized according to the following outline:

- (i) Title
- (ii) Abstract
- (iii) Materials & Methods/ Premises / Hypotheses
- (iv) Results / Findings
- (v) Discussion
- (vi) Summary/ Conclusion
- (vii) Acknowledgements
- (viii) References

The body of the text should be printed in font size 12, and those of the Abstract, Acknowledgement and References should be printed in font size 10. The relative importance of the **headings** in the text should be indicated as follows:

First Order	-	CENTRE HEADING, All Capitals
Second Order	-	Centre Heading, Capitals & lower case
Side Heading	-	Capitals & lower case, not indented (bold – faced)
Run-in heading	-	Capitals & lower case, indented (bold-faced)

Title. The title should describe the contents of the article adequately and concisely and should be typed in font size 14.

Author's name. Capital & lower case. The designation of the first author and email (where the number of authors is more than two) and the name of the institution where the work was carried out should be given at the bottom of the title page; but academic degree of the author is not necessary.

Abstract. The main points of the paper, including its findings and conclusions, should be highlighted in the abstract; it should not contain more than 300 words. Add email address for making further contact with the author; evaluation of the paper should be typed in font size 10.

Keywords: Between 3-7 keywords highlighting the main points should be listed below the abstract.

References. References should be presented in alphabetical order, beginning with the surname first for the senior author and surname last for the other authors, followed by the year of publication. Examples of references are given below:

To a paper: Rabinowitz, A., Than Myint, email, Tun Khaing, and S. Rabinowitz, (1999)"Description of the Leaf Deer (*Muntiacus Putaoensis*), a New Species of Muntjac from Northern Myanmar" *Journal of Zoology*, London, vol.249, pp.427-435.

To a book: Corbet, G.B., & J.E. Hill, (1992) *The mammals of the Indomalayan Region*. Oxford, Oxford University Press.

To a thesis: May Soe Thu (1995) *Taxonomy of Offshore Fishes Caught by Bottom Trawl Operations in Myanmar Waters*. M.Sc. Thesis Zoology Department, Yangon University (Unpublished).

N.B. If the manuscript submitted is from a thesis, its format should be revised to conform to the instructions of the Myanmar Journal of Arts & Science presented here. **Pagination** should commence from the title page except when they are used to identify the affiliated instructions, and cite unpublished material. **Footnotes** should be avoided wherever possible. The MS, including illustrations and references, should not exceed 15 pages for Arts and related subjects and 10 pages for Science in length. Please kindly follow this limit in your final manuscript.

**MYANMAR ACADEMY OF ARTS AND SCIENCE
EXECUTIVE COMMITTEE**

President : Dr Thet Lwin

Vice-Presidents : Dr Maung Kyaw, Dr U Win

Secretary : Dr Win Tun

Joint Secretaries: Dr Tin Maung Tun, Dr Aye Aye Khaing, Dr Tin Tin Htwe

Executive Members

Dr Myo Thant Tyn	Dr Daw Than Nwe
Dr Tin Nyo	Daw Carole Ann Chit Tha
Dr Khin Than Oo	Daw Khin Lat
Dr Hla Pe	Dr Maung Thin

Publication Committee

Dr Thet Lwin	(Chairman)	Dr Maung Kyaw	(Vice-Chairman)
Dr U Win	(member)	Dr Daw Than Nwe	(member)
Dr Tin Nyo	(member)	Daw Carole Ann Chit Tha	(member)
Daw Khin Lat	(member)	Dr Hla Pe	(member)
Dr Maung Thin	(member)	Dr Khin Than Oo	(Joint Secretary)
Dr Myo Thant Tyn	(Secretary)		

Editorial Board

Dr Maung Kyaw	(Chairman)	Dr Myo Thant Tyn	(member)
Dr Daw Than Nwe	(member)	Dr Tin Nyo	(member)
Dr Khin Than Oo	(member)	Daw Khin Lat	(member)
Dr Hla Pe	(member)	Dr Maung Thin	(member)
Dr U Win	(Secretary)	Daw Carole Ann Chit Tha	(Joint Secretary)

Coordinators for International Academies

Daw Carole Ann Chit Tha	Dr Maung Kyaw
Dr Myo Thant Tyn	Dr Daw Than Nwe
Dr Tin Nyo	Dr Tin Maung Tun
Dr Tin Tin Htwe	